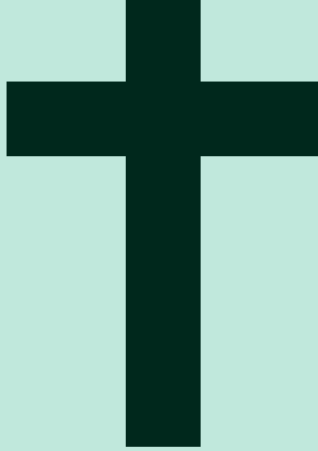

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahÿÿh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadeb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

Matew	1
Maah-Ko	71
Rukas	112
Jowāw	183
Atos	233
Roma	298
1 Korīn	330
2 Korīn	357
Garata	376
Epeso	388
Pirip	399
Korosa	406
1 Tesaronika	413
2 Tesaronika	419
1 Tsimoot	423
2 Tsimoot	431
Tiit	437
Piremon	441
Eberew	443
Tsijaag	467
1 Peed	475
2 Peed	484
1 Jowāw	490
2 Jowāw	497
3 Jowāw	498
Judas	499
Apokarip	502

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿÿh

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraãm panaa. Hahÿ ta wahë makū sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraãm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eserôm Serah daheeh.

Tamar mã sa ÿÿn makū häd.

Eserôm t'aah, Rãm.

⁴ Rãm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasôm.

Nasôm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mã Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, er wahë makū sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromãw. Saromãw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromãw t'aah, Reoboãm.

Reboãm t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorãw.

Jorãw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotãw.

Jotãw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirôn buuj, Judah buuj majiĩ, sa häj n'aa

hënh Judah buuj ramahũũm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirôn häj n'aa bã rabaj'eenh do jawén paa bã henäk do hahÿ Jesus wahë makū sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakĩm.

Erijakĩm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akĩh.

Akĩh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matãn.

Matãn t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëenh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ ¹⁴ Jesus wahë makū sa häd ketsén do Abaraãm du doo bã naa, Dawi bã kä tagadäk. ¹⁴ sa häd ketsén do Dawi häd bã naa, Judah buuj Babirôn häj n'aa hënh ramahũũm bã kä. ¹⁴ kä m' Jesus Kristo* wahë makū sa häd ketsén do Babirôn häj n'aa hënh rabeboo nä do jawén paa bã naa, Kristo benäng bã kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëé do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bã ta wë. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bã Marija taky n'aa tapa bã hajök do sa matym gó. Doo takarën bã Marija tanu

* **1:17** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneëenh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëenh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

† **1:19** Aj'y y see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bã ta her'ood bã ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'y y h'yyb n'aa.

meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ëë wät hyb n'aa. Dooch m' takarēn bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëë né hē Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus,‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ëep hyb n'aa da nesaa do ramo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahōnh hē tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëēnh da ta häd Imanuéw”,§ näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëej däk bä, ääs mejüü doo da né hē taky da-heeh. Marija tagat'ëë däg kän.

²⁵ Tagat'ëë däk né hē, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berēnh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd

näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëëk doo, sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do kaj'aa Jerusarēnh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hēnh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hē henäng doo? —näk mäh. —Ää hapäh sagōōh tabeny y däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganny hēnh tahana. Ää wén na hē wahë n'aa nag'aap hē henäng do ää weh'ëēh hyb n'aa —näk mä sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raheer'oot doo. Sahōnh hē Jerusarēnh panang buuj na-ääj hē m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëēnh hyb n'aa ta wë sahōnh hē Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do na-ääj hē. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berēnh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berēnh, Judah häj n'aa bä badäk doo,

ōm ky n'aa netsëēh do nado panang ky n'aa etsëēh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëēh da òm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

‡ **1:21** Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus. § **1:23** Isajas 7.14 * **2:3** Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarēn bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hē takarēn tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hē Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † **2:6** Míka 5.2

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahũüm doo.”†

—Tii d' né hē P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah — näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do sa kyyh Eróts hã.

⁷ Ti m' Eróts mejũũ rabats'yyt ta wē kejēn doo gó sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mã sa hã ny noo gó ti sagõõh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hã.

⁸ Ti m' Eróts mejũũ mã Berēnh hēnh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yyim doo gó m' taky hadoo sa hã:

—Bē ahõm, baad bē esóts karapee —näng mäh. —Karapee bē awyyd bā, nayyw hē ŷ karēn ŷ bē maher'ood, karapee ŷ weh'ëeh hyb n'aa bē nemuun —näng mã Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hã Eróts maher'oot do jawén paa bā, ratsyym kasog kãn mäh. P'aa hēnh mã sagõõh rabahapäh ēnh ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõõh bahõm. Ti m' sagõõh bayyw kã kãn tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ēp mã ratsebee bong sagõõh rabahapäh bā kã.

¹¹ Ti m' tób gó rabajēē p'ēē bā kã rabawyyd kãn mã karapee Marija moo gó kã. Ti m' rabehyy b'ëeh tũũ sa taron nu paa me karapee t'aah wē. Ti m' rawehēē kãn ta hã. Ti m' raban'oo dāk ta hã ta matym n'aa tak'ēp hanãm doo, ky n'aa gebah doo. K'ãäts tēg gabarēeh do s'ëeb, b'aa tãg buu benyym do s'ëeb in-sijēēn häd näng doo, b'aa tãg buu benyym do s'ëeb miir häd näng do raban'oo kãn ta matym n'aa.

¹² Ti m' sa s'ëē gó kã P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kãn sa hã n'aa hēnh.

Esit hãj n'aa hēnh Joséh rakejēn hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagõõh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mã Joséh hã ta s'ëē gó. Ti m' ta s'ëē gó taky hadoo ta hã:

—As'ëēg g'ëed! —näng mäh. —Mamahũüm wäd karapee t'aah ta ŷÿn daheeh Esit hãj n'aa hēnh, t'ĩĩ hēnh bē kejēn hõm hyb n'aa. Eróts mejũũ da resoos karapee t'aah tadj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bā bē ayyw dó, õm ŷ maher'oot bā kã da mabana —näng mã ääs kyyh Joséh hã.

¹⁴ Ti m' nayyw hē Joséh ty gawëej dāk. Ti m' atsēm né hē Joséh bado dāk karapee t'aah, ti m' karapee ŷÿn daheeh ratsyym kasog kãn Esit hēnh hah'ũüm doo. ¹⁵ Ti m' Esit hãj n'aa bā rabajeej kãn Eróts bedēp nã bā. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja dāk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿ naëej wät tah ŷÿ, Esit bā naa tabanyyh hyb n'aa”,‡ näng kerih do hã.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ēp mã takawajãän. Ti m' tamejũũ mã radej'ëep hyb n'aa Berēnh panang bā, panang nedaa bā na-ããj hē, sahõnh hē karepé ajyy pawóp hē ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ããj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mã ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagõõh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo. ¹⁷ Tii d' né kã m' kaja dāk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kã. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

‡ 2:15 Osejas 11.1 § 2:16 Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot paa ta hã.

18 “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'öp ha'oot doo.

Tak'öp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'ää 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarēn bä ta wób rah'yib enäw bä sa hä”,†† näng kerih doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Eróts dajöp do jawén paa bä, ta s'ëe gó m' ääs kas'ee wät Joséh hä. 20 Hahÿÿ da ääs kyyh ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. — Mamabaj hōm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hēnh kä. Dejöp karapee maji —näng mäh.

21 Ti m' Joséh bas'ëeg gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kån Isaraéw häj n'aa hēnh hah'ũm doo.

22 Ti m' Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa‡‡ bä ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'ii hēnh tahōm bä kä. Ti m' ta s'ëe see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'ii hēnh tanahōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hēnh mä tabahōm kån. 23 Ta tii bä, panang Nasaréh häd näng do bä rabajeej kån. Tii b' mä kaja kån hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneëēnh da Nasaréh buuj”, näk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahōm kån Judah häj n'aa bä tabanawäng hēnh. T'ii hēnh mä

** 2:18 Berēnh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ääj hē sa taah rap'ää oot, Jeremii ky däng doo da né hē. †† 2:18 Jeremii 31.15 ‡‡ 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hē. * 3:3 Isajas 40.3

tamaher'oot maa new'ëe do sa hä P'op Hagä Do kyyh. 2 Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Eadaa däk hÿ pongjé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hōm nesaa doo, P'op Hagä Do wē bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

3 Jowāw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaheer'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

4 Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa.

5 Ti m' hajök Jerusarēnh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradān nabyy me habong do na-ääj né hē m' rabahōm Jowāw wē. 6 Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradān häd näng doo me.

7 Ti m' hajök Pariséw ramaneëēnh doo, hajök Saduséw ramaneëēnh do na-ääj hē ta wē, tanu gemuun doo bä rabana Jowāw bahapäh bä, taky hadoo mä sa hä:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejēn nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madāk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahānh? 8 Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hōm bä. Bë metäh hanām do bë moo bok do hä. 9 Bë daab yb manä Abaraām panaa bë hanāk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do

gadoo Abaraãm panaa ãã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bã tahajaa hahÿ pä tawareem bã, Abaraãm panaa rado padäg bã —näng mäh. ¹⁰ —Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —näng mã Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ënh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëë n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bã ta tsyym suun ÿ patsä bã —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëëg hõh hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanāw däk hyb n'aa bë h'yyb tym —näng mäh. ¹² Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banām doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg tajü toonh tëëg hõh me, nadëek doo me —näng mã Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hã.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyng n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bã naa Jesus bawëënh tamii Joradãn häd näng doo hënh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geãm paawä, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana õm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti

manu gemuun —näng mã Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Taw'ääts hë ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hë. Taw'ääts hë ër bad'oo sahõnh hë ër hã P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kãn Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bã, nawayw hë tabanyyh tame naa. Tabanã sii hë m' wë kabasëëts hõm. Ti m' tahapäh mã P'op Hagä Do Sahee ahying mã ta wë. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hã m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bã —näng mäh.

4

Jesus Dijab* metyy do panyyng n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm kãn Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ã noo gó dooh m' Jesus awa bã, dooh m' tawëë bã. Ti jawén mã Jesus basa däk. ³ Tii bã Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bã, —näng mäh —mamejõ hahÿ pä rakawereem padëek pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hã had'yyt nado ji bedëp. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äät”† —näng mã Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kãn Jerusarënh hënh, panang tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo

* 4: Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab . “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3

hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hēnh tabasēek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tūū. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejūū da ta āās, baad ōm rabahag'āās hyb n'aa. Ōm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,[‡] näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-āāj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”[§] —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waëe p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametēeh ta hä sahōnh hē badäk hahÿÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'āās doo, sahōnh hē hanäm doo, hetsooh do badäk hahÿÿ hä hanäng do na-āāj hē. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sahōnh hē ta ti ÿ anoo da a hä, wē ÿÿ, tūū a taron nuu me ÿ mawe-hēe bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahānh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jāām hē P'op Hagä Doo, bē hagä n'aa, bē wehēe. Jāām hē ta ti bē hyb n'aa jew'yyk, bē ky daheeh”,^{**} näng kerih doo —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahōm kån Jesus mahānh. Ti m' āās rabana, rahag'āās mä Jesus, ranoo mä ta hä ta waa kä.

Jesus du doo tama metēek do panyyg n'aa hahÿÿh

[‡] 4:6 Saaw-Mo 91.11-12   [§] 4:7 Dew-Teronom 6.16   ^{**} 4:10 Dew-Teronom 6.13   ^{††} 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburūn Napatawi sa häj n'aa.   ^{‡‡} 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawät wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ēeg wät do hyb n'aa, rahapēe däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wē ranu kajäk hyb n'aa.   ^{§§} 4:16 Isajas 9.1 hä takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ēeh doo, ji edēb heh'āat do nahap'ēeh do tii, dajēb bawät bä habok doo. Kristo sa wē kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

¹² Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts geēt do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaaj hōm kån mä Garirej häj n'aa hēnh. ¹³ Ti m' panang Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahÿÿd gä panang Kapar-Naūm häd näng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naūm badäk, Seburūn, Napatawi sa häj n'aa bä.^{††} ¹⁴ Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵ “Seburūn, Napatawi häj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradān tamyyj däk hä badäk do buuj.

Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bä.

¹⁶ Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ēeh doo,

rahapēe däg kån ta bag ty eh do hadoo doo.^{‡‡}

Dajēb bawät bä habok do sa hä ganä wät ta bag”,^{§§} näng kerih doo.

¹⁷ Ti m' ti noo gó Jesus du doo däk tamaher'oot sahōnh hē sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'āās doo. Ti hyb n'aa bē eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wē bē h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hē ajyy.

Simaw, Peed ramaneënh doo, ta hÿÿj Ān-Deréh daheeh. Tah'ÿÿb mā res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii. ¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ëep bē ana, si ÿÿ bē abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bē hÿÿ kā. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bē hÿÿ kā P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mā ta kyyh.

²⁰ Ti m' nyyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'ūm kån mā ta sii.

²¹ Ti bahānh mā Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowāw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mā sa hata. Karahi m' renām. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahōm hyb n'aa. ²² Ti m' nyyw hē m' ragatség n'yyh pong hēnh. Ti m' raberéd hōm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahōm kån mäh.

²³ Ti m' jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mā sa hā P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanām doo. Jé pad'yyt hē m' tabaheso hōm sahōnh hē sa nahëeh. Tabaheso hōm na-āāj hē h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. ²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bā na-āāj hē raky n'aa napäh mā Jesus mo haj'aa hā. Ti hyb n'aa ramena kån ta wē nahëe enäh doo. Hajōng mā ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahōnh hē sa nahëe Jesus hahëen hōm mäh. ²⁵ Hajök mā Jesus jawén hah'ūm. Ta s'ee hēnh naa m' hena ta jawén hah'ūm doo. Garirej häj n'aa bā naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hēnh naa ta wób, Jerusarēnh bā naa m' ta wób, Judah häj n'aa bā naa m' ta wób, hëej Joradān häd näng do tamyyj dāk hēnh naa m' ta wób kā.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bā m', tabasëek waëë hā m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wē, ² ti m' tadu doo tama metëek do sa hā. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

³ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hā hē daab na'yyyp doo, sa h'yyb gó jāām hē P'op Hagä Do hā daab 'yyyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴ —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yyym do hyb n'aa da sa hā.

⁵ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hē sa h'yyb mahūm doo, sa hejój hā h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danāh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarēn doo da ji bawät do hā tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëek do kan'oo dāk da sa hā.

⁷ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehīn doo. P'op Hagä Do t'yyd mehīn da sa hā kā.

⁸ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hē h'yyb enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

⁹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneënh da P'op Hagä Do taah.

¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karēn do ramoo bok do hyb n'aa

* 5:5 Taw'ääts hē ji ner'oot Apokarip 21.1.

rarahejãã do hah'oop doo.
Rawén ky n'aa kedëng, hÿ
pong jé bag'ããs do karapee
rabahadoo do hyb n'aa da.

11 —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ
n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rara-
hejã bã, daap hë nesaa do bë ky
n'aa ran'oo bã. 12 Baad had'op do
P'op Hagã Do anoo da bë hã ta sãm
hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy
gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã
radoo bã né paawã! Tii d' né paa sa
wahë makũ rabad'oo P'op Hagã Do
ky n'aa rod sa hã, rarahejãã né paa
sa hã —näng mã Jesus.

*Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa
gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa
hahÿÿh*

13 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk
hahÿÿ hã habong do sa mahang.†
Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh
ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh
tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed
wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät
péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé
tsab'eep da‡ —näng mãh.

14 —Badäk hahÿÿ hã habong do
sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja
bã ji jejën bã panang waëë jó badäk
doo. 15 Dooh ta bag ji gataa so bã
ji waa hood yt hã ji dasooh hyb
n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng
jó, sahõnh hë tób yt hã haj'eenh do
rabag enã hyb n'aa. 16 Ti hadoo ênh
bë hã. Bë metäh, rabahapäh hyb
n'aa, baad hedoo do bë babok doo,
baad hadoo do bë moo bok doo, bë
Yb hÿ pong jé hawät do hã raj'aa
etsë hyb n'aa kã bë hã rahapäh do
hyb n'aa —näng mã Jesus.

† **5:13** Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawën kanah'üüm badäk hahÿÿ bã. ‡ **5:13** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hã h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hã. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã.

*Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky
n'aa hã Jesus ma metëek do panyyg
n'aa hahÿÿh*

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babã ÿ gawats'iik hyb
n'aa nado P'op Hagã Do ky n'aa
jaw'yyk doo, P'op Hagã Do ky n'aa
rod rerih do paa na-ããj hë. Tii
d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng
P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo,
P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih
do paa na-ããj hë, takaja däk hyb
n'aa, hã ÿ kametëeh hyb n'aa na-
ããj hë. 18 Baad bë ÿ maher'oot.
Wë, badäk hahÿÿ hëej bawät nä bã,
P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do
dooh tagawatsig bã. Dooh ta bód
had'os pé gawatsik péh, sahõnh hë
ta hã kerih do kametëeh bã kã. Né
hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —
näng mãh. 19 —Jé P'op Hagã Do ky
n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nada-
heeh doo, ta wób tama met'ëëg
bã ta nemuun raky nadaheeh hyb
n'aa, jããm hë ky n'aa nets'ãs da ta
ti hedoo do hÿ pong jé hawät do
tabag'ããs do mahang. Jé P'op Hagã
Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh
doo, ta wób hã tama met'ëëg bã na-
ããj hë, ky n'aa etsã däk tii, hÿ pong
jé hawät do tabag'ããs do mahang
—näng mãh.

*Baad had'op Jesus karën ji bawät
do ky n'aa hahÿÿh*

20 —Baad bë ÿ maher'oot. Baad
ub Pariséw red'oo raky daheeh
P'op Hagã Do karën do ji hã. Ti
hadoo ênh P'op Hagã Do ky n'aa
jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti
hado né paawã, baad bë nado bã sa
bahãnh, dooh tabad'op hë bë haja
bã hÿ pong jé hawät do bag'ããs do
karapee bë hado bã —näng mãh.

1. *Baad ji bawät sa mahānh ji da hadoo do hä ji hyb n'aa newëë do hä ky n'aa hahÿÿh*

21 —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo, Nesaa do hä ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”,[§] näng kerih doo. ²² Ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ bë hä: Jé ta da hadoo do wë kawajäân do sii hë ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejää péh, taw'ääts hë ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its òm!”, hanäng pé ta da hadoo do hä, p'eets hë tabanesaa hënh, tëëg hõõ gó da tabahoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hä mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee bä a hä a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hä mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ääts hë meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahöm a da hadoo do wë. Mets'ëë òm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb enyyw padëëk hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hë nayyw hë mah'yyb enäw a wë kawajäân doo, hyb n'aa jawyk do wë òm tamahüüm bä òm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahöm me, ta hõõ bä, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hä ky n'aa etyy do hä, òm taky n'aa tapa mahānh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do òm tabahaënh da warahén hä, òm tadawäts géët hyb n'aa kä. ²⁶ Dooh d' manä bä kä tii bä, sahõnh hë manepaag bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

2. *Baad had'op, ta wób raba-hed'oo do bahānh, ji bawät ÿÿj sa wë ky n'aa hahÿÿh*

§ 5:21 Esodo 20.13   ** 5:27 Esodo 20.14   †† 5:30 Dooh Jesus mejō bä ji matym ji ado nä bä, ji moo see ji gakyd hõm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hë ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ääs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëë hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooh masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh.   †† 5:31 Dew-Teronom 24.1

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh hahÿÿ kamejüü doo: “Aä manä ta seeh ÿÿm sii”,^{**} näng kerih do paah. ²⁸ Ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Ÿÿnh wë ty gadäk doo, ta sii hahÿÿh do hyb n'aa newë däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kån, dooh né ta sii taä bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh òm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahānh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh òm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahānh^{††} —näng mäh.

3. *Baad had'op, ta wób raba-hed'oo do sa bahānh, ji bawät ji ÿÿm wë ky n'aa hahÿÿh*

³¹ —Hahÿÿ da kamejüü do paah: “Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, taw'ääts hë taban'oo däk né hë ta heen n'aa kerih do ta hä”,^{††} näng kerih do hä. ³² Ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Jé daap hë ta ÿÿm heréd hõm doo, ta ÿÿm wadii do hyb n'aa tanado bä, ÿÿnh ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do hado däk tan'oo bä ta ÿÿm paah. Aj'yy see gat'ëë däg bä ta ti ÿÿnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mäh.

4. *Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky n'aa h'üüm pé do ky n'aa hahÿÿh*

³³ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Maky kahÿÿd manä Tak'ëp Hyb

N'aa Jawyk Do hã maky däng doo. Mamoo wäd né hẽ ta hã maky däng doo", näng kerih doo. ³⁴ Ýÿ kä, ý her'oot hahÿÿ d' bê hã: Bẽ ky dẽẽ manä da. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n'aa bê ky dẽẽ manä hÿ pong jé hã, bê ehub né hẽ bê ky däng do bê metëeh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahÿ hëej. ^{SS} Ti hyb n'aa, bê ky dẽẽ manä badäk hahÿ hëej hã, bê ehub né hẽ bê ky däng do bê metëeh hyb n'aa. Bẽ ky dẽẽ manä Jerusarënh panang hã, bê ehub né hẽ bê ky däng do bê metëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ bag'ääs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶ Bẽ ky dẽẽ manä bê nuu hã. Dooh ji haj'as pé ji hã hẽ ji ahÿÿd bã. Ji sëen na-ääj hẽ dooh ji haja bã ji ahÿÿd bã. ³⁷ Ti hyb n'aa kä, "ÿÿ" bê noo bã, taw'ääts hẽ "ÿÿ" né hẽ bê h'yyb gó. "Dooh" bê noo bã, "dooh" né bê h'yyb gó. Jáãm ti bê kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ëp bê ky n'aa h'üüm pé bê metëeh hyb n'aa ta ti bê ehub né hẽ. Nësaa Do Yb hanaa sahõnh hẽ ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'üüm doo —näng mäh.

5. Baad ji awäd bã, dooh ji abaa j bã nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahÿ kamejüü doo: "Ta da hadoo do matym rejää doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ääj ji rejää. Ta da hadoo do tẽg see gatéh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tẽg see na-ääj hẽ ji rejää", ^{***} näng kerih doo. ³⁹ Ýÿ kä, ý her'oot hahÿÿ d' bê hã: Bẽ mahüüm manä hyb n'aa jeywk do sa wẽ nesaa do bê hã moo wät

doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawä. Õm rapa ewyh bã manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jeywk do sa wẽ a da hadoo do õm taky n'aa tapa bã a sa-roor hyb n'aa, man'oo ta hã a hatsë a hã hadäk do na-ääj hẽ. ⁴¹ Õm ramejõ bã sa ma mas'ëed bã raky n'aa jaw'yyk do anoo do pénh, tii bã mamahãj manä ta ti ramejüü doo. Taw'ääts hẽ raky däng do bahãnh mas'ëed. ^{†††} ⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ëẽ bã a hã. A h'ëed see a da hadoo do ets'ëẽ bã tab'aanh doo, man'oo né hẽ —näng mäh.

6. Baad ji awäd bã, ji majÿ sii hẽ ji kamahãnh do ky n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahÿ ramejüü do paah: "Makamahãnh a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majÿ." ^{†††} ⁴⁴ Ýÿ kä, ý her'oot hahÿÿ d' bê hã: Bẽ kamahãnh bê majÿ. Bẽ ky n'aa ets'ëẽ bê hã rejää doo, ⁴⁵ bê Yb hÿ pong jé hawät do taah né bëeh, bê metëeh hyb n'aa ta tii hã. Bẽ Yb hÿ pong jé hawät do anoo papÿÿj bag tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ääj hẽ. Baad habok do rababong bã tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bã na-ääj hẽ. ⁴⁶ Bẽ gadoo bê ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagä Do hanaa, jáãm né hẽ bê kamahãnh bã bê hã kamahãnh doo? Dajëer Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bê ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ääj rakamahãnh sa hã kamahãnh doo. ⁴⁷ Jáãm hẽ bê wakãan hedoo do bê edëẽ bã, ta wób bad'oo do bahãnh nado bê bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa

^{SS} **5:35** Hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo. Badäk hahÿÿh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraew buuj sa hã. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do bag'ääs. Ti né sahõnh hẽ danäh, tahanäng pé tii.

^{***} **5:38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21 ^{†††} **5:41** Roma buuj warahén n'aa Isaraew hãj n'aa bã mejüü do rahajaa, rakarënh bã, ramejüü Isaraew buuj rasëet sa ma dawëë péj. Tii d' radoo bã, ramejüü do bahãnh ji asëet, näng Jesus kyyh. Dooh ji mahãj bã. ^{†††} **5:43** Rewitikos 19.18

h'yyb gó nahapäh do na-ãäj né hē redēng sa wakāän, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad had'yyt hē bē babok, bē Yb h̄y pong jé hawät do baad had'yyt hē tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

6

Tamawoob hē hedoo do Jesus ma metēek P'op Hagä Do ji weh'ēeh do ky n'aa hä

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karēn do bē moo bok bā, taw'ääts hē bē moo boo bē raj'aa etsē hyb n'aa nado. Baad hedoo do bē moo boo bā bē hä raj'aa etsē hyb n'aa, ti bā dooh bē gado wäd bā hanäm do ta sām bē Yb h̄y pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bā do ky n'aa hah̄ȳh

²—Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bā, magamehā manā torōm-bet, ōm ramanatakēē hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, sa hä ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsē doo me né hē ragado dāk ta sām. Dooh ragado wäd bā hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ³ Kas'uut do matym n'aa mabanoo bā, maher'ood manā ta wób sa hä, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bā kã, a Yb h̄y pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bā manoo doo, anoo da a hä ta sām baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ēē bā ky n'aa hah̄ȳh

⁵ —Bē ky n'aa ets'ēē bā, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bē adoo manā da. Panang tyw n'aa kajatsēk bā, hajök

do rababok bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä na-ãäj ti ragen'aak raky n'aa etsēē rabē bā, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsē doo me ragado dāk ta sām. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ēē bā, ajēē suun a tób gawakō gó, manoo gatsēē däg ta gawakō, ti bā maky n'aa ets'ēē a Yb, h̄y pong jé hawät do ji nahapäh do hä. Tii bā kã, a Yb h̄y pong jé hawät doo, kejēn doo gó maky n'aa etsēē do hapäh doo, anoo da a hä ta sām baad hadoo doo. ⁷ Bē ky n'aa ets'ēē bā, bē ky n'aa jebaa j manā bē etsēē doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsēē doo, hajōng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bē ky n'aa ets'ēē pooj jé bē Yb hapäh bē wē badoh doo. Ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē manā nanäng raky n'aa etsēē doo da.

⁹ —Taw'ääts hē hah̄ȳh da d' bē kyyh bē ky n'aa ets'ēē bā:

“Ee, h̄y pong jé hawät doo,
ãã karēn sahōnh hē ōm rahyb n'aa
jew'yyk.

¹⁰ ãã etsēē a hä,
sahōnh hē mabag'ääs do nayyw hē
takajaa hyb n'aa ãã wē.

ãã karēn sahōnh hē badäk hah̄ȳh
hã habong do ramoo bok
makarēn doo,

h̄y pong jé ramoo bok doo da
makarēn doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hē ãã waa.

¹² Mamabaan hōm nesaa do ãã
moo bok do paah,

ãã mabaan hōm doo da ãã wē moo
bong do nesaa doo.

¹³ Man'oo manā nesaa do ãã
tah'yyb tatuk.

Ãã mamo n'aa jesu Nesaa Do Yb mahãnh.*

[Õm né ti sahõnh hẽ bagãã had'yyt doo.

Õm né ti hejooj had'yyt doo.

Õm né ti ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ti né hẽ. Taw'ããts hẽ]”, nãk da bëeh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ hyb n'aa mabaan bã nesaa do bê wẽ ramoo boo bã, tii bã bê Yb hỹ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-ããj hẽ bê hã. ¹⁵ Bẽ hyb n'aa manabaan bã nesaa do bê wẽ ramoo bok doo, tii bã dooh na-ããj hẽ bê Yb hyb n'aa mabaan bã bê hã nesaa do bê moo bok doo.

3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä Do ji weh'ëeh bã ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bê weh'ëeh hyb n'aa bê kas'aah bã, bê metã manã bê h'yy gajëng doo, j'ooj madãk doo me habok doo, ky ken'yym do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ÿÿt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bê ÿ maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hã raj'aa etsë doo me, ragado dãk ta sãm sahõnh hẽ. Dooch ragado wät pé hanãm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh bã, taw'ããts hẽ mahetsyyd a mamets, mahawug ta syyj buu benyym do a nuu gó ji bahed'oo doo da ¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jããm hẽ a Yb, hỹ pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bã kã, a Yb hỹ pong jé hawät doo, kejën doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo —nãng mãh.

* **6:13** Tahajaa na-ããj hẽ ji erii bã: “Ãã mamo n'aa jesu nesaa do mahãnh.” † **6:22** Ji etsëeh, P'op Hagä Do hã ji h'yyb dãk, tahanãng pé né m' ti baad hadoo doo ji matym. ‡ **6:23** Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanãng pé né m' ti baad nadoo doo ji matym.

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ ata manã bê ma takah'üüm hyb n'aa badãk hahÿÿ bã, kamera hedoo do ji ma rejãã doo bã, ji ma hetõt bã, hets'ëek do bê tób ranoo eẽ hõm doo bã bê ma rabets'ëek hyb n'aa. ²⁰ Taw'ããts hẽ bê moo boo had'yyt hẽ ti P'op Hagä Do bê hã takarën doo. Tii bã da bê gadoo da hỹ pong jé ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Hỹ pong jé dooh kamera hedoo do rejã bã ta sãm P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bã dooh tahetöd bã ta sãm, ta tii bã dooh retsëeg bã P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. ²¹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ëp bê kamahãnh do banãng bã, tii bã bê h'yyb bawät —nãng mãh.

²² —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bã ji matym,† ta bag hado dãk sahõnh hẽ ji hã. ²³ Baad tanado bã ji matym,‡ badagyp hadoo sahõnh hẽ ji hã. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bê hã hanãng do paawã, badagyp do tado bã, tak'ëp tabadagyp tii bã bê hã.

²⁴ —Dooch hajaa pé pawóp hẽ ta kariw n'aa sii moo wät pé sэд noo gó. Tii d' tahado bã, ta kariw n'aa see dooh takamahãnh bã, ta see ti takamahãnh. Ta see wẽ da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bê hã. Dooch bê haja bã bê h'yy kesëj bã. Dooch bê haja bã P'op Hagä Do hã bê h'yyb däg bã, dajëër hã na-ããj bê h'yyb dãng bã —nãng mã Jesus.

²⁵ —Ti hyb n'aa bê ÿ maher'oot hahÿÿh: Bẽ hyb n'aa tón had'yyt manã bê babok do hã, bê waa hã, bê eëek do hã, bê saroor hã. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁶ Bẽ hegãã taw'ëed. Dooch re-joom bã joom tym. Dooch rata bã joom ag sa waa tób n'aa yt hã. Ti

hado né paawä, P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahän do bahänh bë takamahän. ²⁷ Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bä bë aboo dawëd bä ta tii da —näng mäh.

²⁸ —Hëd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë padedëek do pan'aa hä? Bë hegää tabawä n'aa ts'oooh joom banäng bä hawäng doo —näng mäh. —Doooh né paawä ramoo boo bä, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bä, ²⁹ Saromāw saroor anyyw né paawä, gabar'ëeng né paawä, ti bahänh tabanäm ti tabawä n'aa ts'oooh. ³⁰ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bä tabawä n'aa hä, nayyw hë tsawyy jëng do hä, ji gatäng do hä, dooh g'eeh ti bahänh baad ub tabahag'ääs bëeh? Tanoo né da bë hä bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kana'eeh? ³¹ Ti hyb n'aa kä, bë hyb n'aa tón manäh. “H'ëed g'ee d' ää awa? H'ëed g'ee d' ää eëek? H'ëed g'ee d' ää dadäk?”, bë an'oo manäh. ³² P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb padëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. Bë Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bë wë bedoh doo. ³³ Taw'ääts hë pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä, baad hedoo do ji hä takarën do hä na-ääj hë. Tii bä kä, tanoo da bë hä sahönh hë bë wë bedoh doo. ³⁴ Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä bë pooj jé hawät do hä. Jat'iip hadoo na-ääj hë ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do

* **7:6** Hahÿy d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bä kanar'ëen do maa nanewëe do sa hä. Sa hä ji ky kahüüm bä, ji rarahējää da tii bä. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hä ji ky kahüüm bä panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëeh do tsab'eeep do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakëe ji ky n'aa etsëe do hä tahanäng pé m' tii bë esóts bä bë aw'yyt. ‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëenh doo.

panyyg n'aa hahÿyÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä had'yyt hë ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëeh. ² Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëeh.

³ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴ Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hóm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do matakä bä a matym gó hanäng doo? ⁵ J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëe doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hóm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bë an'oo manä awaar hä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hä majoor gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb. Ratsab'eeep da bë majoor* —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿyÿh

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëe, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.† Bë naëej tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëes.‡ ⁸ Jé hetsëe doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëenh péh, tób noo kas'ëes da ta hä P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Pāw bë t'aah ets'ëe bä ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hä? ¹⁰ Tah'ÿÿb bë hä tets'ëe bä ta tä, aw'yy g'eeh bë

anoo ta hã? Dooh. ¹¹ Nesaa do moo heb'ook do né paawã bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hã. Ti bahãnh bë Yb hỹ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hã hetsëe do hã.

¹²—Ti hyb n'aa kä, sahõnh hẽ bë bad'oo do hã, bë moo boo ta wób sa hã baad hadoo doo, bë karën do bë hã ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hã kerih doo —näng mä Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëek hỹ pong jé ji bahõm do ky n'aa hahỹh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hënh, ji karejãã doo hënh hahõm doo. Hajõk maeh doo me hah'üüm. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ bë majëe suun noo nad'ëed is do hadoo doo me P'op Hagä Do wë, ji edëb had'yyt doo hënh ji tamahüüm doo. ¹⁴ Noo manad'ëed its, manad'ëed its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hënh hahõm doo. Dooh tahajõõ bã ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hã ji h'yy ganäng sa hã ky n'aa hahỹh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bë rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajãã do hadoo da rababok bë mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hã, rahe'oot do hã na-ããj hẽ bë da h'yy genäh sa hã, joom ag hã ji bahapäh do hadoo joom yñ hã. Dooh ji awyyd bã uwa ag sasëng tëeg hedoo do hã. Dooh na-ããj hẽ ji awyyd bã wiigo ag hetëk do hã. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hënh hënh ta ag hahõm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo,

doo teag bã baad nadoo doo. B'aa p'yyim näng doo, dooh tahaja bã baad hadoo do teag bã. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agëëm, ji tëeg hado däk tii bã. ²⁰ Joom ag hã bë hapäh doo da ta yñ, ti hadoo da, ramoo bok do hã, rababok do hã bë da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hã —näng mäh.

²¹—Dooh sahõnh hẽ “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, y ramaneënh doo, hỹ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo da. Jããm hẽ Yp y hỹ pong jé hawät do karën do moo b'ook doo, ta bag'ääs bã tagadoo. ²² Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahỹh da hajõk do sa kyyh hã yñ: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa äã baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do äã habëe hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng äã pehuunh doo?”, näk da. ²³ Tii bã kä, hahỹh da da käh y sa hã: “Dooh noo gó bë y hapëe bã. Bë anä matym yñ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, näng da käh y sa hã.

²⁴—Ti hyb n'aa kä, hahỹ käh y maa newëe doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganäng do hadoo, tababang bã, pä banäng bã, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawã näng, tamiu agyyb né paawã ta tób hã, bah'ood ahëm né paawã ta hã, dooh tatë hyy bã, tababang bã ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. ²⁶ Käh y maa newëe doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos näng, ag'yyp tamiu ta tób hã, bah'ood ahëm ta hã. Tii bã tabatë hyng. Sahõnh hẽ takarejãã ta tób —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hẽ ta ti taher'oot doo, maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hã. ²⁹ Rawén meuuj bong mä tama metëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma

matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rama metëek doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' waëë bä naa Jesus bahyng bä kä hajök mä had'aa. ² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Wahëh ÿ n'aa, —näng mäh —makarën bä tii, mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nanyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wõb sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hä.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kän ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooch tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë. T'ii hënh ÿ bahõm ÿ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hä, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hä, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bä, “Ahõm”, ÿ noo bä, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bä “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿÿÿ mejõ bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meu-unh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hä jé pad'yyt hë naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebë do jäm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hä, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hä Jesus ky hado kån:

—Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëë do ÿ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hë ta karom bahas'oo däk.

* **8:9** Hahÿÿ da warahén hanäng pé tahir'oot do hä: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, õm karom ÿ nahëë ky daheeh da, dawëë naa né paawä mamejõ bä.”

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bã Jesus bajëe suun bã, tahapäh mã Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo däng, ti m' nanyyw hë oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëëg geët, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bã kä m', ramena ta wë hajõk karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëe bong, ta ky haj'aa. Nahëe enäh do ahub padëek mã Jesus an'oo bã. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Äã tedëeb wät äã h'yyb nahejoonh do mahänh.
Tado hõm äã nahëeh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' hajõk do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bã kä, taky hadoo mã tama metëek do sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajëp jawén paa bã kä, ÿ dakä jëng jawén paa bã kä õm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mã Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kån marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kån. ²⁴ Ti m' nanyyw hë m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëep mã maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mã marakate bagyyb jëe paawä. Jesus mã äã sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo!
Äã medëeb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëëg geët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bã m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mã sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bã rakajaa bã kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ïi hënh tabës péh.

²⁹ Ti m' tak'ëp mã sa kyyh:

—H'ëed makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën äã marejää? —näk mã mera do sa kyyh.

† 8:17 Isajas 53.4

³⁰ Hajōng mä too yb dawë péj habëéh. Sa waa rabaheew'aa tii bã. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hã. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëë nä bã, man'oo äã bajëë pëë too yb hã —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hã.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn ajyy sa hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëë pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, ram-eraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajaþëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehãs. ³³ Ti m' too yb hagã n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. Tii hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do paa sa ky n'aa na-ääj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bã m', rabetsëë ta hã tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bã naa.

9

Ajyy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm.

² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bã m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hã, taky hadoo nawät do hã:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagã Do taky n'aa rejãã hahÿÿ hã —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh.

⁵ —Nyy da nahejooj bë hã? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bã? “As'ëëg g'ëed, awäd däg”, ji noo bã? ⁶ Hÿÿkä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bã, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bã m' k'yy gadów däk do hã taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hã.

⁷ Ti m' tabas'ëëg geët, ahõm kãn mä ta tób hënh. ⁸ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagã Do hã raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hã tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bã kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bã hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëëg geët, ahõm kãn mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bã Jesus bawëh bã m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëeh doo,* ta wób sa hã pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Parisëw

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hã kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahãnh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bã dajëër gedaag n'aa.

rabahapäh bā ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëer gahed'aek do sa sii, ta wób na-ããj hë nesaa do moo heb'oooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bā, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahöm bā mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ããts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hä: “Dooh rama ejuu do had'yyt hë tado bā ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä, rat'yyd mehÿin sa da hadoo doo”, † näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Dooh ÿ ahyy bā hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ÿ naëenh hyb n'aa. ‡

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reaanh ta hä:

—Ta see pé noo gó ããh, Pariséw na-ããj hë, noo kanawa doo me ãã weh'ëeh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bā rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bā. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kån[§] —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bā pãān papuuj bāh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bā, papuuj bāh tsawwy däg bā, ta säg tanes'ëem, kawah'oooh hōm tii bā. Ti bahānh tanoo eë dāk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hë uwa bëë hä. Dooh ji gedu bā uwa bëëh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bëëh egän so bā, ta hood säg gan-abāh hōm. Tii bā kã, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kã karejã kån —näng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëëh egän so bā, ta hood papuuj keh'üüs nä. Tii bā uwa bëëh, ta hood na-ããj hë dooh takarejã bā** —näng mä Jesus.

ÿÿnh has'oo dāk do ky n'aa, kara-pee h'yy ganã dāk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'oot nā bā, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuy sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ÿ h'yy gakog hōm —näng mäh. —Ti hadoo né hë b'ëep si ÿÿ, ta hä moo dëë, tii bā da tok ÿ awäd dāk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahōm kån ta sii. ²⁰ Tamahōm me m' ÿÿnh nahëë näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëë badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hä m' tamoo däng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dëë bā, ÿ d' ahub dāk tii bā”, näng mä ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'ōöd dāk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh. —Ōm has'oo dāk, P'op Hagä

† 9:13 Osejas 6.6 ‡ 9:13 Jesus wén naëenh, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. § 9:15 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nā bā, dooh ratay bā. Sa mahang Jesus badoh bā, tii bā da ratay kån. ** 9:17 Dooh ji mekuuj bā papuuj tama metëek do ji h'yyb paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo.

Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nayyw hē tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëë suun bä m', tabahapäh bä m' manarapëw hadoo do ragamehÿÿh doo, séd dó m' raräb bä rabë bä, ²⁴ taky hadoo mä sa hä:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵ Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëë suun tób gawakö gö, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nayyw mä karapee bas'ëëg geët. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hē m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hōm kän mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hē ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëëj bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehÿÿn ääh, Jesus, Dawi panaa!†† —näk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gö tabajëë suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beaanh sa hä:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bä bë ty enä padëëk doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Ää ky daheeh né hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hä, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nayyw hē m' p'aa hēnh mä rabahapëë padëëk. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hä ranaher'oot hyb n'aa sa hä tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hä —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geäm né paawä m', jé pad'yyt hē rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hē m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo.

³³ Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hōm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kän p'aa hēnh. Hajök do t'ÿÿ hēnh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Dooch noo gö hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraëw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Parisëw kä m' raky hadoo:

—Dooch. Karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gö ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahōnh hē sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëëk P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Sahōnh hē hedoo pé sa nahëë Jesus hahëen hōm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehÿÿn mä sa hä. B'éë hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Hajōng baad nadoo do rahoop. Dooch rad'oo péh, dooch masa pé sa hä. ³⁷ Ti m' panyyg gö m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajōng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa‡‡ —näng mäh.

³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ääts hē joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejō nä ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

†† 9:27 Dawi panaa rawén maneënh, ti né hē ti sa hä P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa. ‡‡ 9:37 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, sahõnh hë hedoo pé sa nahëë rahehëen hõm hyb n'aa na-ääj hë.

² Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneëënh doo. Ta jawén mä Æn-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hä Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot,* Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majiï hä.

⁵ Ti m' Jesus mejüü ta wób sa panang hënh rabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä tamejüü sa hä:

—Bë ahõm manä Judah buuj nadoo do wë. Bë ajëë pä manä Samarija buuj sa panang bä. ⁶ Taw'ääts hë Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do wë bë ahõm, b'éé kanapëë bong do hadoo do sa wë. ⁷ Bë mahõm me hahÿ panyyg bë maher'ood sa hä: “Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo”, näk da bë kyyh. ⁸ Taw'ääts hë sa nahëë bë hahëen hõm, dejëp do ragenä bong bë an'oo bä, rog manahuuh do sa nahëë bë ado hõm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padëëk do bë hebëë hõm. Bag hënh ÿ ban'oo däk bë hä ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hënh bë masaa sa hä. ⁹ Dooh

d' bë mahüüm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bë mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh, bë saroor see hadoo péh. Dooh bë mahüüm pé ÿ wén näng, moo bok do sa hä ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hä ranoo da bë wë badoh doo.

¹¹ —Panang bä bë kajaa bä, bë esóts jé ky en'yym doo, bë gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bë ayyw panang bë beréd hõm bä kä. ¹² Ta tób bä bë ajëë pä bä, bë ky n'aa edëë ta yt hä haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bë ragado bä, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanäm gó bë raganado bä, bë ado hõm sa hä bë ky n'aa edëng do paah. ¹⁴ Bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts, ta ti tób bä naa, ta ti panang bä naa bë tsyym kasok bä.† ¹⁵ Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hä.‡ Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁶ —Sa mahang bë ÿ mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëëh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë matakä sa hä, aw'yy matakëë do hadoo. Taw'ääts hë na-ääj hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm sa mahang bë aboo bä. Hanäm gó bë aboo sa wë, guri-i bawät do hadoo.§ ¹⁷ Baad bë kanä

* **10:4** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajïï Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä Roma buuj mejö bä sa hä. Roma buuj wë kamajïï do ramaneëënh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneëënh “Simaw Serot”. † **10:14** Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bä baad hadoo do Róh sa hä tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo. § **10:16** Judah buuj sa hä aw'yy kamatakëë. Guri-i kaja hë ta h'yyb tamahüüm sa hä.

sa mahānh. Bē da rahaēēnh panang enāh do sa wahē n'aa sa moo gó, bē raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagā Do panyyy rayd naherot doo gó bē da rahewyyh. ¹⁸ Hēp ŷ n'aa bē da ramahũm sa wahē n'aa wē, hēēj bagā n'aa sa wē na-āāj hē, sa matym gó bē raky n'aa tapaa hyb n'aa. Kēh ŷ n'aa bē her'ood kån da tii bā sa hā, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-āāj hē, raky n'aa napāh hyb n'aa kēh ŷ n'aa. ¹⁹ Bē ramoo maso dāg bā, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do pan'aa hā, nyy da bē her'oot do hā. Ti noo gó kan'oo dāk da bē hā bē her'oot do pan'aa. ²⁰ Bē nado ti noo gó her'oot doo. Bē Yb h̄y pong jé hawāt do Sahee er'oot da bē her'oot do hā — nāng mā Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—H̄ȳj nāng doo, ta h̄ȳj tan'oo dāk da ta wób sa moo gó radaj'ēep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nāng do bad'oo ta t'aah hā. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wē, sa ŷ̄n wē. Rahaēēnh da sa yb sa ŷ̄n ta wób sa moo gó radej'ēep hyb n'aa. ²² Tak'ēp da sahōnh hē rakawajāān da bē wē hēp ŷ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hā ŷ̄y, tadajēb bā kā, edēb had'yyt hē da h̄y pong jé P'op Hagā Do pa. ²³ Panang s'ee hēnh bē rarejā bā, bē kejēn hōm panang s'ee hēnh. Baad bē ŷ maher'oot hah̄ȳh: Bē bahajaa do pooj jé panang haw'āāts hē Isaraéw hāj n'aa bā bē moo bok bē ŷ mejũ doo, ŷ̄h, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do matēeh da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

²⁴ —Dooḥ ma kameteēk do ta ma matēg bahānh tado bā. Dooḥ na-āāj hē sa karom sa kariw n'aa bahānh rado bā. ²⁵ Sa ma matēg hajaa do pénh ma kameteēk do rahaja dāg bā kā, taw'āāts hē ratsebé. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg dāg bā kā, taw'āāts hē ratsebé. Hah̄ȳ d' ŷ hanāng pé ti ta

tii: ŷ̄h, bē wahē n'aa hadoo doo, “Beresebu, ** karap'aar h'yyb nesaa do wahē n'aa” ŷ ramaneēēj bā, ti bahānh tii bā bē da raky n'aa rejāā karapé haa bē bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Tii d' radoo né paawā bē hā, bē jeŷ̄m manā sa hā. Sahōnh hē ta wób nahapāh nā doo, sahōnh hē sa hā kejēn doo, ta jawén rabahapāh da. ²⁷ Ta wób ramaa nanapāh bā bē hā ŷ her'oot doo, sahōnh hē maa napāh bā bē her'ood. Kaja hē bē ŷ hesēēnh doo, tak'ēp bē her'ood da sahōnh hē ramaa napāh hyb n'aa. ²⁸ Bē jeŷ̄m manā ji maj̄i ji daj'ēep do hā. Jāām né ji hub rahajaa radaj'ēep. Ji h'yyb tym dooh rahaja bā. Taw'āāts hē bē jeŷ̄m P'op Hagā Doo. Ti ti hajaa tarejāā ji hub ji h'yyb tym na-āāj hē tabanesaa hēnh. ²⁹ Pawóp hē taw'ēed taah, kanahēn d'os hē rabesēem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooh sa see dajēp pé bē Yb h̄y pong jé hawāt do nan'oo bā. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bē eŷ̄m manāh. Hajōng taw'ēed takamahān do bahānh bē P'op Hagā Do kamahān. Sahōnh hē ji sēen sii hē P'op Hagā Do betсэн. Baad ji tabahag'āāts ŷ hanāng péh — nāng māh.

³² —Kēh ŷ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ŷ na-āāj hē dooh ŷ ky n'aa jejēn bā ta tii, Ee h̄y pong jé hawāt do matym gó. ³³ Kēh ŷ n'aa jejēn péh, ŷ na-āāj hē da ŷ ky n'aa jejēn tii d' ēnh, Ee h̄y pong jé hawāt do matym gó.

³⁴ —ŷ ahyy wāt babā, bē ed'oo apāh, h'yyb nyyw gó badāk hah̄ȳ hā habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wē ŷ an'oo bā do hyb n'aa. Tii d' bē edoo manāh. Ti hyb n'aa nado ŷ wén hyng. Wawēē hē ŷ bahyy wāt do hyb n'aa ta wób rakamaj̄i da ta wób sa wē. ³⁵ ŷ ahyy wāt do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wē. ŷ

** 10:25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ȳyn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. ³⁶ Tii bā da sa wakāān sa tób yt hā haj'eenh do sa majīī dāg da.†† ³⁷ Ȳ bē kamahān do bahānh bē yb, bē ȳyn bē kamahān bā, dooh bē haja bā hēp ȳ hata bē do bā. Ȳ bē kamahān do bahānh bē taah, bē toog bē kamahān bā, dooh bē haja bā hēp ȳ hata bē do bā. ³⁸ Jé hēp ȳ n'aa tamo n'aa tahoop do tajej̄ym bā, h'yyb nahedoo do nemon ȳy, dooh tahaja bā hēp ȳ hata tado bā. ³⁹ Jé badāk hahȳy hā ji hawät do hā tak'ēp kamahān doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do wë. Hēp ȳ n'aa, hā ȳ taky daheeh do hyb n'aa dajēp péh, baad tabawād had'yyt da P'op Hagā Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Jé bē gadoo doo, ȳ na-āāj né tagadoo. Ȳ gadoo doo, hā ȳ mejūū do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagā Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagā Do ky n'aa ta her'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagā Do hanaa ta ky n'aa rod hā tanoo do péh ta sām. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagā Do hanaa baad hawät do hā tanoo do péh ta sām. ⁴² Jé naēng dagāp do hanyy is pé hanoo pé hahȳ hyb n'aa sakog is do see hā tabeēk hyb n'aa, hata ȳy tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hē da baad hadoo do ta sām P'op Hagā Do hanaa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejūū do Jesus reanh do panyyg n'aa hahȳy

†† **10:36** P'op Hagā Do ky n'aa rod Mika hād nāng do kyy gó Jesus beh'ūūm ta ti ta her'oot doo. Mika 7.6 hā takerii dāk sa hā hē né hē sa wakāān kamajīī do ky n'aa. Rawén kamajīī, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hā h'yy ka'eeh do wë.

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā 12 hedoo do ta ma matēg hā tama her'oot doo, tatsyym kadoo mā tii b' naa, panang haw'āāts hē Garirej hāj n'aa bā, panyyg hanām do tama metēk hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawāts gēēt bā Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napāh bā, tamejūū mā ta ma matēg Jesus wë rabahōm.

³ Hahȳy da bē eaaj Jesus hā — nāng mäh: “Ōm né hē tii, P'op Hagā Do Ky Dāng Do ta wë hana doo, ta see ti āā gada?”, denoo da —nāng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejūū do hā Jesus ky hadoo:

—Bē ahōm nā, bē maher'ood Jowāw hā hahȳ bē maa newēē doo, hahȳ bē bahapāh do na-āāj hē: ⁵ Ty temah do paah, rahapēē padēk. Nabong do paah, aboo padēk p'aa hēnh. Rog manahuuh doo, ahub padēk p'aa hēnh. Nabuuj gatemah do paah, ramaa napēē padēk. Dejēp do wób genā bong ȳ an'oo bā. P'op Hagā Do panyyg hanām do na-āāj hē kaher'ood dāk kas'uut do sa hā. ⁶ Ky n'aa kedēng da jé ȳ moo wät do hyb n'aa, ȳ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bā hā ȳ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bē her'ood Jowāw hā —nāng mā Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejūū do sa hā.

⁷ Ti m' Jowāw mejūū do rababaaj hōm bā kā, hajōk do hā Jesus her'ood kām Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahȳy da m' ta kyyh:

—H'ēēd ti bē heg'āās paa tabanawāng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bē heg'āās? ⁸ Ti tanado bā, h'ēēd ti bē heg'āās t'īī hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadāk do bē heg'āās t'īī hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadāk do dooh raboo bā tabanawāng bā. Sa wahē n'aa

tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ääs t'ĩ hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ääs? Ýÿ. Ti né hē ti bë heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.* ¹⁰ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa nāng do P'op Hagä Do kyy kerih do hā. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “Ý mejũũ da panāk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw dāk hyb n'aa a pooj jé”†, nāng kerih doo.

¹¹ —Né hup ý né hē hahÿ ý her'oot doo: Badāk hahÿÿ bã habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadāk péh. Ti tahado né paawä, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jāām hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadāk hÿÿ kã. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hē kã na-āāj hē, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do tak'ëp takah'ũũm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-āāj hē raher'oot mã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bë gado bã, bë gadoo né hē hahÿ bë ý maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky dāng do paa‡ ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karēn pé ý her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëë.

¹⁶ —Nyy gó da ý baher'oot da, da hē badāk hahÿÿ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta

wób sa hā: ¹⁷ “Raketëë do pud n'aa āā gamehÿÿh bë tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'āāw bã. Tii bã dajëp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bë h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-āāj dooh bë karēn bã. Dooh h'yy katón gó bë masuuj bã”, nāk karepé ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —nāng mäh. — Tabad'op hē ji raky dahé bã. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahÿÿnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mã tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa hā. Dooh Jowāw ragado bã. ¹⁹ Ýÿ kã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ý eëek, ý awa. Ti hyb n'aa ý ramaneëēnh, tahawaa, heëek do men, dajëer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. Āā raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, ýÿh, Jowāw na-āāj hē h'yy gan'yyh doo. Āā ma met'ëeg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hā takametä dāk tii —nāng mã Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bã tapehuuj wät do bahānh Korasīn, Betsaj-Da häd enäh doo bã Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bã ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mã sa hā. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

²¹ —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hā Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ý pehuunh do paa bë mahang. Dooh ý bë ky dahé bã. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bã ý pehuuj wäd bã paawä rababong noo gó bë mahang ý pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hā rat'yyd kame-

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panāg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1 ‡ **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd nāng do erii wät do hā P'op Hagä Do ky dāng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makũũh. Dooh Eriij Jowāw hā takas'ee bã. Dooh tii d' tahanāng péh. Eriij makũ bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

hīin paawā, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejooch doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hä tēeg ooj rat'yyd kamehīin do heen n'aa. ²² Bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē badäk hahŷŷ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bē hä nesaa doo, bē t'yyd kamanehīin do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bēeh, Kapar-Naūm panang buuj, hŷ pong jé has'ēek do bē ed'oo g'eeh bēeh? Dooch. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bã. Panang Sodoma häd näng doo bã ŷ pehuuj wäd bã paawä rababong noo gó bē mahang ŷ pehuuj wät doo, da hē ti badäk nã paawä panang Sodoma.Š ²⁴ Bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē badäk hahŷŷ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bē hä nesaa doo, bē t'yyd kamanehīin do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa — näng mã Jesus.

²⁵ Ti noo gó kã m' Jesus ky hadoo: —Ee, P'op Hagä Doo, a hä ŷ j'aa etsē. Sahōnh hē hŷ pong jé, badäk hahŷŷ hä hanäng do na-ããj hē mabag'ããs. Majejēn hahŷ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ēp ma kamet'ēek do sa mahãnh. Mametã wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. ²⁶ Ta tii da magen'aak Ee — näng mãh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hä ŷŷ. Dooch baad hapäh pé ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né Ee hapäh ŷŷh. Dooch Ee, P'op Hagä Doo, baad

hapäh péh. Jããm né ŷŷh, ta T'aah hapäh. Jããm né hē sa hä ŷ metēeh do hapäh Ee —näng mãh.

²⁸ Ti m' taky hado kãn:

—B'ēep wē ŷ sahōnh hē bēeh, hakaaj padēek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bã da ŷ anoo bē kameh'ãäk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hē hēp ŷ mahūūm. Hanãm gó ŷ bawät sahōnh hē sa wē. Dooch ŷ h'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bē ky dahé ŷŷh. Taw'ãäts hē bē ma kamet'ēeg hä ŷ bē hapäh doo. Tii bã da bē baw'yyt da bē h'yyb kameh'ãäk doo, bē h'yyb nãw. ³⁰ Nahejooj bē hä ŷ ma metēek doo. Tahajaa bē ky dahé bã. Nahejooj bē ŷ mejūū doo —näng mã Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti noo gó m', Saab hä m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabēs. As'aah mã ta ma matēg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mã rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyp do Pariséw wób rabahapäh bã, raky hadoo Jesus hä:

—Mahegãã! Dooch a ma matēg raky dahé bã ēr ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hä. Saab hä ramoo bok —nãk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bē ner'ood bã g'eeh nyy da ēr wahē makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴ Dawi ajēē suun mã P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' ta hataa daheeh rabawa pãw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä hatoonh doo, jããm hē né paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooch do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyp do hyb n'aa. Dawi dooch rahaja bã paawä rawa bã ta ti pãw. ⁵ Dooch bē ner'ood

Š 11:23 Da hē ti badäk nã paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yyd kamehīin do hyb n'aa paawä. Tii bã, dooch p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bã paawä sa panang.

bä g'eeh ër ky n'aa jaw'yyk do hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa ky n'aa? Saab hä ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, rahajaa Saab hä ramoo boo bä. ⁶ Hÿÿ kä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bë mahang.* ⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Doooh rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä rat'yyd mehÿn sa da hadoo doo”,† näng kerih doo. Bë hapëe bä paawä nyy d' tahanäng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hä moo nahadoo doo. Doooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ÿÿ. ⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Hong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hä mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw sa hä.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãh. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëe suun. ¹⁰ Ti yt hä m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hä:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hä ji haso däg bä nahëe näng doo? —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mas'ãã b'éé tadëe hyy bä t'öp gadarong doo gó Saab hä, dooh g'eeh nyyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hä né paawä? ¹² Ji masããh ji kamahãh do bahãnh tak'ëp ji kamahãh ji da hadoo doo! Ti hyb

n'aa ër ky n'aa jaw'yyk do anoo né hë baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hä —näng mäh.

¹³ Ti m' aj'yy hä kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãh mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk. ¹⁴ Ti m' nyyw hë m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newëe mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵ Jesus h'yyb hap'ëeh mä rakarën radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahôm kãh. Hajök mä ta jawén hah'üüm. Ti m' sahõnh hë sa mahang habong do nahëe enäh do sa nahëe tasog hõm mäh. ¹⁶ Jesus ky ge'ÿÿm mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hä. ¹⁷ Tii d' tawén mejüü, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hä. Hahÿÿ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

¹⁸ “Hahÿ karom ÿÿ, ÿ asëew däk doo, ÿ kamahãh doo.

Baad ÿ h'yy gadajang ta wë.

ÿ anoo da Sahé ÿÿ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do hä

nyy da ÿ bad'oo baad had'op rabadoo hyb n'aa matym ÿÿ gó.

¹⁹ Doooh da taky gedag bä. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Doooh da tak'ëp ter'ood bä hajök do sa mahang.

²⁰ Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejoooh doo.

Doooh da tahajëew bä h'yyb nahed'oo doo.

* **12:6** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyyb bä Saab hä. † **12:7** Osejas 6.6

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsê bâ kã nesaa do hã tan'oo bâ.
 21 Ta hã badäk hahÿÿ hã habong do radaab yyp, rabadêp hyb n'aa nesaa do mahãnh."[†]

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' ramanaa mä Jesus wê aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë hõm karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do paah. Ti m' aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh mä tabahapëë däk. 23 Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk mäh.

24 Ti m' reaanh do Parisëw ramaa napäh bâ, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿÿ tabahëbë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

25 Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bâ, gawatsik tii bâ sahõnh hë —näng mäh. —Panang buuj sa hã hë rah'yy kawereem bâ, sa wakãän na-ãäj hë sa hã hë rahyb n'aa wareem bâ, sahõnh hë kahäj jëng tii bâ —näng mäh. 26 —Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hã kã. Ta daaj hë takahabëë bâ, ta hã hë paawä ti tah'yy kawareem däk. S Te hub tado bâ paawä ta tii, nayyw hë tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. 27 Bë her'oot doo da

tado bâ, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bâ paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. 28 P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kã bë wë, ta ti metëeh bë hã —näng mäh.

29 —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Dooch aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bâ. Ta moo kamaw'yyd bâ tahajaa ta ma tado hõm bâ.**

30 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabeuüm tii bâ tan'oo bâ. 31 Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hã ji ky n'aa rejãä do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ãäj hë ji hã, dooch P'op Hagä Do mabaan bâ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãä pé kã. 32 Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãä péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãä pé kã, dooch P'op Hagä Do mabaan bâ. Badäk hahÿÿ bâ rababok nä bâ, ta jawén na-ãäj hë, dooch P'op Hagä Do mabaan bâ tii —näng mäh.

33 —Joom baad hadoo do tado bâ, baad ta ag. Baad nadoo do tado bâ joom, baad nado na-ãäj hë ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. 34 Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! Baad

[†] 12:21 Isajas 42.1-4 S 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahëbë karap'aar h'yyb nesaa do raher'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. **

12:29 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahëjooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bä baad hadoo do bë her'ood bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot.³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot.³⁶ Baad bë y maher'oot hahÿh: Sahõnh hẽ ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hẽ ji her'oot do paa daap hadoo doo.³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hä.

Parisew ramejũũ Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿh

³⁸ Ti m' Parisew wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do wób na-ãaj mä raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —ãã karën ãã bahapäh mapahuunh doo, ãã matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hẽ badäk hahÿh hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, y ramejũũ y pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da y metä bä sa hä. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd nang do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëeh.⁴⁰ Tamawoob hẽ adëb bä, tamawoob hẽ ta äh, tah'yÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hẽ adëb bä, tamawoob hẽ ta äh, yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ãäts gó.⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó

da hẽ badäk hahÿh hã habong doo, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehĩn nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh y ti hÿh. Ti hado né paawä, dooh bë t'yyd kamehĩn bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä, ti hyb n'aa né hẽ Niniwéh buuj bë da raky n'aa tapaa.⁴² Seba häd nang do häj n'aa sa wahë n'aa yÿnh, da hẽ badäk hahÿh hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromãw bahãnh y ti hahÿ bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bä hahÿh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawäng hẽnh tabahew'ëët, ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä.⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Y abaaj hõm p'aa hẽnh y hadäk do paa hä, tóp yÿ hẽnh”, näng. Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenãm ta hä.⁴⁵ Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä. Tii da né da bë hä kä, bëeh, nesaa do moo heb'oooh doo†† —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakããn heh'äät do panyyg n'aa hahÿh

†† 12:38 Sa hä Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametty hyb n'aa. †† 12:45 Hahÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahãnh nesaa doo kä sa hä, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

46 Ti m' hajök do hä Jesus ma-her'oot nä bä ta ŷyn kajaa, ta wakään sii hē m'. Ta w'oo hä m' rababē dāk. Rakarēn paawä ta sii raber'oot. 47 Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hä:

—A ŷyn, a wakään ta w'oo hä rabab'ēeh. Rakarēn mä ōm rasii er'oot —näng mäh.

48 Ti m' her'oot do hä Jesus ky hadoo:

—Jaa ti eēn, jaa ti wakän haa? —näng mäh.

49 Ti m' teheet mä ta ma matēg sa wē, ti m' taky hadoo:

—B'ēeh hahŷȳh, ān ŷ hedoo doo, wakän haa hedoo doo —näng mäh.

50 —Sahōnh hē Ee hŷ pong jé hawät do karēn do moo heb'oooh doo, ti né hē wakän haa hadoo, ti né hē ānh ŷ hadoo, ti né hē eēn hadoo —näng mä Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metēek do panyyg n'aa hahŷȳh

1 Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bä naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawēēnh. Ta nabyy me tabahyy sooh. 2 Hajök kata b'ēeh ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsēg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ēeh ta takēēn hä. 3 Ti m' hajōō m' tama metēek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahŷȳ d' mä ta kyyh:

—Hŷ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. 4 Tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takajak, ti taw'ēēd rabajóh jēng. 5 Joom tym wób kajäk pä ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āāts tii bä. Ti nayyw hē taganyyh, kanahēn d'os do k'āāts ta h'yyb. 6 Tabajuu bä nayyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb. 7 Ta tym wób kajäk sasēng kóm banāng bä. Sasēng gajewāng bä ká, dooh tawēē wäd bä. 8 Ta tym wób kajäk kán

baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawāng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób ká —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

9 Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ŷ her'oot do tamaa newē bä, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —näng mäh.

10 Ti m' ta ma matēg rabana Jesus wē ti m' rabeaanh ta hä:

—Hēd n'aa mamaher'oot sa hä panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

11 Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē hä P'op Hagä Do an'oo dāk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hŷ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa hä, ta wób sa hä dooh. 12 Jé h'yy ganyy dāk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganāng doo. Baad tabahapēē kán tii bä. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hä kanahēn had'os doo.* 13 Rahegāā né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newē né paawä m', dooh m' ramaa napēē bä, dooh m' tagah'ood bä sa hä. Ti hyb n'aa né hē ŷ wén her'oot sa hä panyyg ky n'aa me. 14 Sa hä kametä dāk hahŷ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd nāng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hä:

“Bē maa newē had'yyt hē né paawä, dooh da tagah'ood bä bē hä.

Bē hegāā had'yyt hē né paawä, dooh bē h'yy ganyy bä.”

15 “Ta ti ŷ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hä”, nāng mä P'op Hagä Do Isajas hä,

* 13:12 Ta ti tawén kado hōm sa hä, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hä, hajöo nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsëe hõm do hadoo. Raty gatsëe däk sa matym rana-hapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bä paawä rahapäh né paawä,

ramaa napäh né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë y rah'yy kawereem né paawä hä y rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bä paawä y h'yyb wa-reem paawä baad rababok hyb n'aa kä.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup y né hë hahy bë hä y her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök baad habok do maküüh, rakarën paawä raheg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëe bä. Rakarën paawä ramaa newëe bë maa newëe doo, dooh paa ramaa napëe booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg:

¹⁹ P'op Hagä Do bag'ääs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëe bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó ke-joom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo do tii.

²⁰ Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo.

²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejooñh do kametä bä sa hä, sa

hã rarahejä bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hë rah'yy gejë hõm. ²² Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahy hã ji bawät do hä.† Da-jëer hã, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëek tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe doo, P'op Hagä Do panyyg hä h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahänh tabeaak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majii hejoom do panyyg n'aa hahy h

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahy h da ta kyyh:

—Hahy panyyg ky n'aa hadoo h y pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo.

²⁵ Tii kä, sahõnh hë raba'y h bä, ta majii bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kån.

²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëe kån jawii mahang tabahëe däk. §

²⁷ Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hä:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majë y see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

† **13:15** Isajas 6.9-10 † **13:22** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. § **13:26** Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hõm jawii? —
näk mäh.

²⁹ —Dooh —näng sa kariw n'aa.
—Jawii bë basok bã, tiriig tēeg wób
bë asog hõm ta mahang —näng.

³⁰ —Na mabëë dó tiriig mahang,
tiriig ji bataa bã kä. Tiriig ag ji
bataa noo gó ÿ mejũũ da tiriig ag
hat'aa do sa hã, jawii pooj jé rasiip,
ta natuu hã ramaw'yyd däk hyb
n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bã ÿ mejũũ
tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt
hã rabenäm —näng joom danäh ta
karom sa hã —näng mä Jesus pa-
nyyg gó tabeh'ũũm.

*Panyyg ky n'aa gó Jesus metēeh
hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ääs do
ky n'aa*

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó
Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ
da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym
nad'ēed is do aj'yy ejoom do ky n'aa
hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs
do ky n'aa. ³² Jääm nad'ēed its né
paawä motaad tym bë joom tym
mahang, ji waa ty gamabuuj see
bahãnh tabawäng. P'op tanu däk.
Tii bã kä, taw'ēed batooj kãn ta hã
kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me
Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ
da ta kyyh:

—Pãw makuj n'aa ÿÿnh ado däk
doo, hajõng tiriig s'ēeb mahang
tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ
pong jé hawät do bag'ääs do ky
n'aa. Baad ÿÿnh bajõõts däk, baad
takamekuuj wät bã kä sahõnh hẽ
tiriig s'ēeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahõnh hẽ ta ti Jesus her'ood
wät sa hã panyyg ky n'aa me m'.
Sahõnh ta her'oot do sa hã, panyyg
ky n'aa me né hẽ m' tama her'oot.

³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä

**

13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metēeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do
kah'ũũm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'ũũm. †† **13:33** Pãw makuj jé pad'yyt hẽ tiriig s'ēeb
mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg
da. †† **13:35** Saaw-Mo 78.2

Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do
paa kametä däk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa
me.

ÿ maher'oot da sa hã
badäk hahÿÿ tadu dahäng do noo gó
naa kejën wät do paah.”††

*Jesus maher'oot nyy d' tahanäng
pé jawii joom mahang hawäng do ky
n'aa hahÿÿh*

³⁶ Ti m' hajök do hã Jesus kedēe
hõm. Ti m' tób gó tabajēe suun mäh.
Ti m' ta ma matēg rabana ta wẽ ti
m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii
joom mahang hawäng do panyyg
n'aa hã? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do
hejoom doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do
Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom
banäng bã, badäk hahÿÿ hã habong
doo. Joom tym baad hadoo doo,
P'op Hagä Do bag'ääs do karapee.
Jawii, Nesaa Do Yb karapee.
³⁹ Joom danäh majiũ, jawii tym
tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag
rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hã ji
bawät do gawatsig hõm noo gó tii.
Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰ Jawii
rasok doo da, tēeg hõõ gó kadawäts
toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ
hã ji bawät do gawatsig hõm noo
gó. ⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do
Hÿ Pong Jé Hana Do mejũũ da ta
ääs rasog hõm hyb n'aa tabag'ääs
doo bã naa sahõnh hẽ nesaa do
wẽ ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do
ji moo wät hanoo doo, sahõnh hẽ
nesaa do moo heb'ook doo na-ääj
hẽ. ⁴² Tēeg hõõ gó, tak'ēp haju doo
gó da radawäts toonh tii. A'oot da
tii bã. Sa tēg kamegēej padēek da
tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa.
⁴³ Tii bã da baad habok do tak'ēp
rakawehēe däk da sa Yb bag'ääs

doo bä. Papÿÿj bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën këë do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti p'aa hënh tajeh'aa këë. Tii bä, sahõnh hë tabesëëm hõm ta wë hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëë joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëë bä —näng mäh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesãm doo, tak'ëp nu gabarëëh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä kä ta ti hedoo do hes'ëëm do sa wë, tabahõm, tabesëëm hõm sahõnh hë ta ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta sãm me tametsëë perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ääj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kãn ta takëën hä. Ahyy t'oonh mäh. Tii

bä arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bä. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hõm noo gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii bä rasëew hõm da badäk hahÿÿ hä habong doo. Tsyt hë rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh. ⁵⁰ Tii kä tëëg hõõ gó, tak'ëp hajü doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hë ta ti ÿ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ää maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hä na-ääj hë ma kamet'ëëg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hä tametëëh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang^{***} —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kãn ta tii bä naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

§§ 13:46 Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa. ^{***} 13:52 Hahÿÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëëg wät doo, papuuj Jesus met'ëëg wät do na-ääj hë baad tamaa napëë bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëëg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hä na-ääj hë hanäng doo.

—N'yy hēnh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganāng doo? N'yy hēnh naa ta hejój tamapehuunh doo? —nāk mäh. ⁵⁵—B'aa bäh gaheh'ōök do t'aah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakāän? ⁵⁶Sahōnh hē ta ānh, bā ab'ēeh ēr pa. N'yy hēnh naa tahapäh doo, ta hejój? —nāk mā tabawāng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷Ti m' rakawajāän ta wē. Raty n'aa gesyyg dāk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Sahōnh hē sa panang bā raweh'ēeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jāām hē tabawāng do panang bā, ta tób bā, dooh rawehēē bā —nāng mäh.

⁵⁸Ti m', ta hā rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hē m' Jesus pahuuj bā ta tii bā.

14

Jowāw nu gahem'uun do dajēp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m' ti noo gó né hē Garirej häj n'aa wahē n'aa, Eróts häd nāng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus mā metēek doo. ²Ti m' ta masa n'aa hā taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganā wät dejēp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —nāng mā Eróts.

³Eróts mejūū paa ramoo maso dāk, ramoo maw'yyd dāk, radawäts gēet Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd nāng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hā:

—Dooch P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā magat'ēē bā a hÿÿj ÿÿm —nāng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hā.

⁵Eróts karēn né paawā m' tadaj'ēep Jowāw, tajeÿÿm mā hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hā.

⁶Ti m' Eróts ta yd enāng do heen n'aa noo gó, jām ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajām sa matym gó. Ti m' tak'ēp mā Eróts tsebee kán ta wē. ⁷Ti hyb n'aa taky dāng tabanoo maruus hā, maruus karēn do né hē. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky dāng, dooh taky kahÿÿd bā maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸Ti m' maruus ÿÿn ta hā taky mejūū do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karēn ta hood gó ma-banoo hā ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —nāng mäh.

⁹Ti m' tak'ēp mā sa wahē n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky dāng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ēē wät doo. ¹⁰Ti m' tamejūū tadawäts gēet doo gó ranu gahög hōm hyb n'aa Jowāw. ¹¹Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wē. Ti m' maruus an'oo däg kán mä ta ÿÿn hā ká. ¹²Ti m' Jowāw ma matēg rabana rabeheēn hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jēng. Ti m' Jesus rapanāk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' Jowāw radaj'ēep Jesus ky n'aa napäh bā m', ta m'aa hēnh mā ta ma matēg daheeh rabahōm kán marakate gó ta wób rabadoh hēnh paawā. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bā m' n'yy hēnh Jesus rabah'ūūm, sa jawén mā rabah'ūūm sa panang bā naa ta takēen hā. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴Ti m' Jesus basoop bā, hajök do tabahapäh bā m', tat'yyd mehīin mā sa hā. Nahēē enäh do sa mahang habong do taheso hōm mäh.

¹⁵Tūūh däg ká m', ta ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Tūūh däg —nāk mäh. —Dawēē hÿÿh. Mamejō hajök do panang

banäng hēnh rabahōm sa waa ret-sēē hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Na mayw babä. Bē né hē hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jāām hē ti hanyy is āā wē ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ỹyb —näk mäh.

¹⁸ —Na b'ēēp. Bē mana wē ỹỹ —näng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejūū hajōk do rabehyy b'ēēh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog dāk mā pāw, tah'ỹyb na-āāj mäh. Hỹ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āäts hē Ee. Man'oo dāk āā tā, man'oo dāk āā waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebäh bong, tets'ēē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē hōm hyb n'aa hajōk do hā kā. ²⁰ Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enä hōm mā sahōnh hē. Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kawaju gó. ¹² m' kawaju gedē hōm mäh. ²¹ Hawēē bong doo, 5 miw mā ajyy. Ỹỹj, karepé na-āāj hē, dooh m' taketsén bā.

Tamii pong jó Jesus bawät do pa-nyyg n'aa hahỹyh

²² Ti m' nyyw hē ta ma matēg Jesus mejūū ragatsēg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj dāk hēnh rabatsēg hōm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedēē hōm hajōk do sa hā. ²³ Takedēē hōm do jawén paa bā m', tabasēēk ta mab hē waēē jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu dāk bā m', ta mab hē m' Jesus bayy gēēt. ²⁴ Dawēē péj mā ta ma matēg rababoo däg kán mā ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ēp maadaka betaam marakate hā. Doo m' tahōm rahēē doo. Bah'ood ty gahēm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ēē pooj jé Jesus bahōm kán sa wē tamii pong jó.

²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ēp mā rabeỹym bong.

—Wät ta ti dajēp do saw'ēēng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ēp rabeỹym bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nyyw hē m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eỹym manäh! Ỹ ti hỹyh —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ōm tado bā, ỹ mamejō tamii pong jó a wē ỹ bahōm hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ —Ej. B'ēēp ana —näng mā Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsēg nyyh, ti m' tamii pong jó tabahōm kán mā Jesus wē. ³⁰ Ti m' tak'ēp bah'ood bahēm do tabahapäh bā m', tabeỹym wät mäh. Ti m' ta du doo bā m' tadasug jēng bā, tak'ēp mā tageēēh Jesus hā:

—Ỹ medēēb Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹ Ti m' nyyw hē m' Jesus moo maso dāk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do ōm! —näng mäh. —Hēd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mā ta kyyh Peed hā.

³² Ti m' marakate gó ragatsēg t'oonh bā m', bah'ood badoo wät.

³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mā raj'aa etsē. Hahỹyh d' mā sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē ōm —näk mäh.

³⁴ Rabatsēg hōm bā m', Gene-saréh hāj n'aa bā m' marakate badēē jad kán. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bā Jesus né ti kajaa doo, ramejūū jé pad'yyt hē hēēj ta ti w'oo hā hanäng doo bā rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahēē enäh do sa mahang habong do Jesus wē. ³⁶ Ti m' rabetsēē ta hā tabanoo nahēē enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hā. Ti m' sahōnh hē nahēē enäh do ta hā moo kajäk doo, heso padäg kán mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahỹh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetèk do wób na-ãáj mäh, Jerusarēnh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hä:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makū metëek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makū rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makū mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴—Hahỹ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehë bë yb, bë wehë bë yñn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta yñn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahỹ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta yñn hä taky hado bä, 'Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bä', taky hado bä, ⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejö wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makū ma metëek do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hóm P'op Hagä Do mejüü doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëe sa h'yyb bawät mahānh yñ. ⁹ Dooh këh ÿ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”‡ —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hē tado Pariséw sa hä? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hóm da sahōnh hē joom Ee hỹ pong jé hawät do nejoom hóm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahüüm bä, gadarong doo hēnh rakajäk séd hä —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ää mamaher'ood. Nyy d' mahänäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —Ji hä hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hēnh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyh do hä. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hē ti P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newë doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karēn do ji bagä do ji yñm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ 15:9 Isajas 29.13

ji nas'aa däg P'op Hagä Do häš — näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿnh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahôm hëej panang Tiir häd näng doo, Sidôn häd näng do nedaa bä badäk doo hënh. ²² Ti m' ÿnh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kân Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëë bä. Hahÿh d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makû panaa, —näng mäh —ÿ mat'yyd mehîin! Tak'ëp nesaa do tok ÿ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëë ÿnh tamejô hôm hyb n'aa. Hahÿh d' mä sa kyyh:

—Mamejô hôm. Èr jawén tabana. Tageëej had'yyt hë —näk mäh.

²⁴ Ti m' ÿnh hä Jesus ky hadoo:

—Jãam hë Isaraéw buuj dawëë P'op Hagä Do mahânh habong do sa wë ÿ P'op Hagä Do mejûû —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ÿnh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—ÿ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ãäts hë nado karepé sa waa ji ado hôm bä ji banoo hyb n'aa sa masãah awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿnh hä.

²⁷ Ti m' ÿnh ky gadoo. Jesus kyy gó né hë m' taky hôm:

—Ehub né hë ôm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado

né paawä, awaar sii hë rabawa sa danäh waa hyj tûû kajäk doo — näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kân ta hä:

—Tak'ëp né hë mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ÿ an'oo däk hä ÿ metsëë doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' ti noo gó né hë tabahub däk ÿnh toog.

Hajông sa nahëë Jesus asog hôm do panyyg n'aa hahÿh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kân. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasoo. Waëë hä m' tabasëëk, ti m' tabahyy sooh.

³⁰ Hajök rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajök nahëë enäh do wób. Ti m' sa nahëë Jesus basog hôm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëëk, nabong do paa aboo padëëk, ty temah do paa ty enä padëëk, ner'oot do paa er'ood padëëk, ta tii bä hab'ëeh do rabahapäh bä, rahyb n'aa meuuj kân mäh. Ti m' raj'aa etsëë kân P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿh

³² Ti m' Jesus naëej nä ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehîin hahÿ èr wë kata pad'ëëk doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ÿ karën bä sah me rabaaj hôm bä. Naheba padäg da, degôn jëng da sah mahÿÿj ta hõö bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajök né hahÿh. Nyy bä äã baw'yyt babä sa waa? Dawëë bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beanh:

§ 15:20 Pariséw, sahôn hë Judah buuj wób sii hë, dooh rawëë bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makû mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahânh Pariséw ran'oo bä. Dooh ragenaag bä, hajôo nuu me, sa wahë makû mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

—Nyy hē pāw bē wē? —nāng mäh.

—Ti anāng setsi pāw, pawóp its tah'ÿyb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehty b'ëeh tüü. ³⁶ Ti m' tabasog dāk pāw, tah'ÿyb na-āāj mäh. Ti m' taky n'aa etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bā m' taganebāh boo kån, tets'ëe hōm mā ta ma matëg sa hā, rabets'ëe hōm hyb n'aa hajök do sa hā kā. ³⁷ Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawëe bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' rabawëh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma matëg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedë hōm doo. ³⁸ 4 miw mā ajyy ti hawëe bong doo. ÿÿj, karepé na-āāj hē m', dooh m' taketsén bā. ³⁹ Ti m' hajök do hā Jesus kedëe hōm jawén paa bā, tagatsëg sooh mā marakate gó. Ti m' tabahōm kån hëej panang Magadān hād nāng do nedaa bā badāk doo hēnh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus ramehty hyb n'aa ramejüü mā tapahuuj bā sa matym haj'aa wë hā.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papÿÿj badëe hyng bā, “Jati d' banām”, bē ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh. ³ Bāp paah, “Ti awāt da bah'ood. Adoos da”, nāk bē kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bē h'yy genā né paawā naëng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā wë hā kametëeh doo, dooh bē h'yy genā bā da hē ta heen n'aa bē hā kametëeh do hā.†

⁴ Da hē badāk hahÿÿ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hā rahyb n'aa éred hōm ta see hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawā sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa ta metëe n'aa sa

matym haj'aa. Dooch da ÿ metä bā sa hā. Jāām né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas hād nāng do ta metëe n'aa hadoo sa hā kametëeh da —nāng mā Jesus.

Ti m' Jesus bahōm kån sa mahānh. Panang s'ee hēnh mā tabahōm.

Pariséw, Saduséw rama metëek do mahānh ji hyb n'aa matakëe do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hōm bā, ramabaan sa waa pāw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa mahānh —nāng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Dooch ër mana pāw. Tii d' tawén edoo —näk mā sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapāh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hā:

—Kana hën d'os hē h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bē hyb n'aa tón pāw bē mabaan doo? ⁹ Dooch tagah'ood nā bā bē hā? Bē mabaan hōm 5 pāw ÿ etyn bong do 5 miw sa hā? Bē mabaan hōm nyy hē kawaju bē gedë hōm mad'aak doo? ¹⁰ Bē mabaan hōm setsi pāw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hē arook bē gedë hōm mad'aak doo? ¹¹ Hëd n'aa bē h'yy ganenā nā pāw ky n'aa nado bē ÿ maher'oot doo? “Bē hyb n'aa matakā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa”, nāng kēh ÿÿ —nāng mäh.

¹² Ti m' rah'yy kadawuung kån nyy d' tahanāng péh. Dooch pāw makuj n'aa mahānh rakan'yyh do pan'aa tado bā. Dooch. Pariséw, Saduséw rama metëek do mahānh Jesus karén rakan'yyh.

* **16:1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamaj'ÿ. Dooch raky dahé bā P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bā. Sa hā péh, dooh Jesus haja bā wë hā tapahuuj bā, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hā. J'ooj madāk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hā rakarën do paawā. † **16:3** Hajōng Jesus pahuuj né paawā, dooh rah'yy genā nā bā P'op Hagä Do T'aah tado bā.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hëej panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk doo hënh Jesus kajaa bä, tabeaa j kân mä ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij makūuh. Ta wób noo m' òm mä Jeremiij makūuh. Ta wób noo m' òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mä sa kyyh ta hä.

¹⁵ —Bë hä ênh? Jaa ÿ bë hä ênh? —näng mä Jesus sa hä.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hä metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawät do né tii, ta ti a hä metä wät doo. ¹⁸ Ti hyb n'aa ÿ ti her'oot hahÿÿh: Òm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hä ÿ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bä hä ÿ h'yy ka'eeh doo, kahūum had'yyt da. ¹⁹ ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa. † Badäk hahÿÿ bä mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahÿÿ bä manoo doo, hÿ

pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

²⁰ Ti m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karën Jerusarënh hënh ÿ bahôm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë hajöng ÿ bahoop hyb n'aa, ÿ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hë ta äh tabado däk bä ÿ ganä wät p'aa hënh hyb n'aa —näng mä ta ma matëg sa hä.

²² Ti m' Peed naënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ÿ karën tii d' a hä —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk ta wë. Ti m' Peed taky geäm wät:

—J'ee! Ahôm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb!Š —näng mäh. —ÿ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb dëe bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mäh.

²⁴ Ti m' sahönh hë ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata taba-hadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hóm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hóm ta hä hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do

† **16:19** Hahÿÿ da Gereg kyy me pooj jé hahÿ kerih do kyyh: “ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tëg. Badäk hahÿÿ bä mamaw'yyd däk doo, hÿ pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahÿÿ hä masood hóm doo, hÿ pong jé kasood hóm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tëg, sahönh hë rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tëg nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed. **Š 16:23** Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geäm wät.

hëp ý n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ý n'aa radajëeb bã na-ääj hë. Taw'ääts hë ý taky daheeh, taw'ääts hë ý bawät doo da da ti bawät. ²⁵ Tii d' ý wén doo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahân doo, jé tahoop do hëp ý n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bã. Jé hëp ý n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ý n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁶ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ý wén her'oot, ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ý bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bã da ramoo bok do pénh da ý banoo sahõnh hë sa hä ta sãm. ²⁸ Baad bë ý maher'oot. Ta wób babä ér mahang habong doo, rahapäh nä da ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ý du doo noo gó ý bag'ääs do hä ý bag'ääs doo. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo —näng mä Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hÿÿj mä ti Jowāw. Ti m' rabas'ëeg kån waëe p'op nu däk do hä. Sa mab hë m' rabasëek. ² Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Pappÿÿj bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ëeng däk. Tak'ëp mä ta saroor bahawag däk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ääts hë babä ér hä! —näng mäh. —Makarën bã tawoob hë ta tób n'aa ý temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bã nanyyng mä wë puh gabarëeh do tabadäng sahõnh hë sa hä. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ýÿ, tak'ëp ý kamahân doo. Baad ý h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bã m', tüü m' rabeÿÿ b'ëeh tak'ëp rabe'ÿÿm doo hyb n'aa. Tüü m' sa maboore me rabeÿÿ b'ëeh. ⁷ Ti m' Jesus bana sa wë, ti m' sa hä tamoo däng bã m' taky hadoo:

—Bë as'ëeg bëh! Bë eÿÿm manäh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ääs bã m', jããm hë Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bã m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób hä bë hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganä wät bã kã dejöp do mahang —näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'ood bã? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahõnh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. ¹² —Ti hadoo né hë, bë ý maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hë. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bã ta hä, dooh ramepëe bã. Rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hä. Ta hä rabad'oo doo da, sa moo gó ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana

Doo, ý ahoop da na-ããj hē —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Tii bā m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kån: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wāt.*

Pahëew Jesus haso dāk do pa-nyyg n'aa hahÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bā kā m' hajök do rabab'ëeh bā, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehün tah ýÿ —näng mäh. —Mera. Tüü takepëed had'yyt hē, tsanamäts dāk. Tak'ëp nesaa do tabahoop. Ta hā ta nahëe adëe bā, hajöo nuu me tëeg hōō gó takadewëes. Ta me tabahop na-ããj hē —näng mäh. ¹⁶ —Ý mana wāt a ma matëg sa wë. Dooh rahaja bā rado hōm bā ta nahëeh —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bëeh, da hē badäk hahÿ bā habok doo! Baad nado bē h'yyb tym —näng mäh. —Hajöo nuu me ý bawāt nā g'eeh bē mahang bē ky dahé dāk hyb n'aa kā? Ý hād h'yyb napan däg bē hā, hā ý bē h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —näng mäh. —Bē mana b'ëep pahëew —näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hā hadäk doo, Jesus geām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banā kån pahëew hā hadäk do paah. Ti noo gó né hē karapee bahas'oo dāk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hēnh mā ta ma matëg rabeaanh ta hā:

—H'ëed hyb n'aa ãã wén nahajaa ãã habëe hōm bā karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh baad P'op Hagä Do hā bē h'yy kae nā do hyb n'aa bē wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ý né hē hahÿ ý her'oot doo: Motaad hād näng do tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bē h'yy ka'eeh doo, ti b' bē haja paawā hahÿ waëe bē mejüü takahÿÿd häng hyb n'aa. Bē paawā taky daheeh. Kanahën d'os hē né paawā baad bē h'yy kae bā, dooh paawā bē nahajaa péh —näng mäh. [²¹ —Jääm hē P'op Hagä Do hā ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bā m' rakataa bā m', Jesus ky hadoo sa hā:

—Ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ý da ran'oo dāk da ta wób sa moo gó. ²³ Ý radaj'ëep da. Tamawoob hē ta ā jawén paa bā, ý ganā wāt da p'aa hēnh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hā.

Ti m' rah'yy ketón bong mä taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿh

²⁴ Tii kā m', Kapar-Naüm bā Jesus rakajaa do jawén paa bā m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeaanh:

—Äkä? Dooh bē ma matëg epaag bā P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa er hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hē —näng mä Peed kyyh sa hā.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëe suun bā kā, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eaanh mā ta hā:

—Nyy da a hā, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bā, jaa hā ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hā kahepak doo? Sa taah hā ramejüü rep'aak,

* **17:13** Rukas 1.17 hā na-ããj hē takerii dāk hahÿ ky n'aa. Eriij makū bawād wāt doo da Jowāw bawāt paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawā. Dooh Jowāw hā Eriij makū kesog bā, jääm hē tabawād wāt doo da tabawād wāt.

ta wób ta s'ee hēnh naa ramejũũ g'eeh hep'aak? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hēnh naa ti hep'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —nāng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahỹ d' mabad'oo dajēer gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awēej karaj'aa majat bä. Tah'ỹb matakgy. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ỹb, manoo gegää, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tēg hawak do s'ēeb. Tii me mepaag sa hä, hä ỹ naa, a hanaa rakarēn doo —nāng mä Jesus kyyh Peed hä.

18

Sa bahānh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matēg rabana Jesus wē ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahānh hyb n'aa jawyk doo, hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naēenh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ēed dāk hyb n'aa.

³ Ti m' taky hadoo:

—Bē h'yyb bē wanereem bä, hahỹ karapee hadoo bē bahadoo hyb n'aa bē h'yyb gó,* dooh tabad'op hē bē haja bä hỹ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bē doo. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hē kadadu doo, hahỹ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hē ti sahōnh hē sa bahānh hyb n'aa jawyk do hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bä —nāng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahōm nä ta kyyh:

—Hät ỹ gó hahỹ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ỹ né ti tagadoo —nāng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kån:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüũ däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hä da, ky n'aa netsēeh do seeh, hahỹ karapee hedoo doo, hä ỹ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —nāng mäh.

⁷ —Tak'ēp da rabahoop nesaa do ta sām, badāk hahỹ hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hē nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ēp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm, Taw'ääts hē mabasēek hỹ pong jé P'op Hagä Do wē sét a mooh, sét hē a tsyym, tēeg hōō gó, nadēek doo gó, ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē mabasēek hỹ pong jé P'op Hagä Do wē sét hē a matym, tabanesaa hēnh tēeg hōō gó, ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a matym —nāng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapēē wät do panyyg n'aa hahỹh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē ỹ maher'oot hahỹh: Ee hỹ pong jé hawät do wē had'yyt

† 17:26 Panyyg gó Jesus beh'uum P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matēg na-āaj hē, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danāh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejō bä tepaag hōm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa. * 18:3 Taw'ääts hē karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sēew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nanyy hē. Jesus karēn karepé h'yy hadoo ji h'yyb hado dāk P'op Hagä Do wē.

hē rahajaa rakajaa āās, hah̄y hyb n'aa sakog is do sa hagā n'aa. Ti hyb n'aa bē ty n'aa gesyyg manā hah̄y hyb n'aa sakog is do seeh. [11 Ȳh, Aj̄yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo ȳ ahng babā ȳ bed'ēep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagā Do mahānh—nāng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj̄yy masāāh see takanapēē wād bā, dooh g'eeh ta danāh eréd dó 99 hadoo do ta masāāh waēē hēnh, kanapēē wāt do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bā kā, tak'ēp da tatsebē ta masāāh kanapēē wāt do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawā, ta bahānh tatsebē kanapēē wāt do paa hyb n'aa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ¹⁴ Masāāh danāh bad'oo doo da, dooh bē Yb h̄y pong jé hawāt do karēn bā dawēē ta mahānh hah̄y hyb n'aa sakog is do see tawād bā.

Ji h̄ȳj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hah̄ȳh

¹⁵ —A h̄ȳj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wād bā [a wē], ahōm ta wē a mab hē. Tsyt hē, bē m'aa hēnh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wād wāt doo. Ōm taky dahé bā, bē h'yyb hata dāg p'aa hēnh ta tii. ¹⁶ Ōm taky nadahé bā, takanarēn bā tamaa newé bā ta hā maher'oot doo, matsyyd tii bā P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do seeh. Makarēn bā, sét hē matsyyd, makarēn bā pawóp hē matsyyd, a sii rabahōm hyb n'aa ta wē, pawóp hē, tamawoob hē ky n'aa maa napāh do tabanāng hyb n'aa sahōnh hē ta ti hedoo pé ji kaner'oot bā.† ¹⁷ A sii mamahūūm do sa kyyh na-āāj hē takanarēn bā tamaa newé bā, taky nadahé bā,

tii bā mamaher'ood sahōnh hē hā ȳ h'yy ka'eeh do sa hā. Hajōk do sa kyyh tamaa nanewé bā, taky nadahé nā bā, tii bā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do see hado dāk bē hā bē h̄ȳj ky n'aa hedoo do paah. Ēr uuh dajēer gedaag n'aa Roma buuj hā ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado dāk tii bā bē hā bē h̄ȳj ky n'aa hedoo do paah —nāng mā Jesus.

¹⁸ Ti m' taky hadoo ēnh ta ma matēg sa hā:

—Baad bē ȳ maher'oot hah̄ȳh: Badāk hah̄ȳ bā bē nanoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do nanoo do né hē tii. Badāk hah̄ȳ bā bē anoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do anoo né tii d' ēnh. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta see bē ȳ maher'oot nā: Badāk hah̄ȳ bā, pawóp hē bē wób séd hā bē h'yyb hedo bā bē ky n'aa etsēē do hā, Ee h̄y pong jé hawāt do anoo né da bē hā. ²⁰ Bē hā tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hēp ȳ n'aa rakahet'aa bā, sa mahang ȳ bawāt do hyb n'aa —nāng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehūūn do panyyg n'aa hah̄ȳh

²¹ Ti m' Peed bana kān Jesus wē, ti m' teanh mäh:

—Ma matēg, nyy hē nuu me makarēn ȳ hyb n'aa mabaan hāj ȳ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wād bā hā ȳy? Setsi nuu me apāh ȳ hyb n'aa mabaan? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —nāng mäh. —Taw'āāts hē hah̄ȳ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hōm had'yyt hē† —nāng mäh.

²³ —Ta tii da ȳ wén mejūū, hah̄y panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa

† 18:16 Tii da né hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hā kerii dāk doo da. † 18:22 Hah̄ȳ da Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'āāts hē 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hē tahanāng pé m' tii.

hÿ pong jé hawät do bag'aäs do ky n'aa: Ti awät heej bagä n'aa. Kûüt enäh ta karom ta wë. Tii bā tanaeēnh ta wë ta karom sa kûüt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bā, tadu doo bā sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ep kûüt eh doo. 10 miw moweed tak'ep ky n'aa gebah do ta kûüt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bā, tak'ep ta bahānh haeh do hyb n'aa ta kûüt, ta kariw n'aa mejūū rabesēm hōm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ŷŷm, ta taah, sahōnh hē ta wë hanāng do na-āāj hē, ta kûüt sām hata.

²⁶ —Tii bā, ta taron nu paa me ta karom bahyy hāng ta wë, ti m' tak'ep tabetsēē ta hā. Hahÿÿ d' ta kyyh: “Nayyw hē kawaj'āān manā wë ŷŷ”, nāng. “Magadaa bā, sahōnh hē kūt ŷŷ ŷ ep'aak da a hā”, nāng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yyd mehīn kån. Ti tabawug hōm sahōnh hē ta kûüt, ti m' tabanoo baad tabahōm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bā naa. Tamahōm me takataa ta da hadoo do see ta wë kûüt nāng doo. 100 moweed its ta kûüt. Ti tamaso dāk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso dāk, ti taky hadoo: “Nayyw hē mepaag a kûüt!”, nāng.

²⁹ —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy hāng ta wë, ti tak'ep tabetsēē ta hā: “Nayyw hē kawaj'āān manā wë ŷŷ”, nāng. “Magadaa bā, sahōnh hē kūt ŷŷ ŷ ep'aak da a hā”, nāng.

³⁰ —Tii bā, tak'ep tabets'ēē né paawā, dooh takarēn bā tamaa newë bā ta da hadoo do etsēē doo. Ti tamejūū ta da hadoo do radawāts gēēt hyb n'aa ta kûüt tabep'aak bā kã. ³¹ Ti tak'ep hāj n'aa wahē n'aa karom wób rah'yy kawaj'āān bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë raba-hapäh bā. Tii bā rabahōm kån sa

kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² —Tii bā sa kariw n'aa mejūū ranaeēnh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hā: “Karom ky nesaa do ōm!”, nāng. “Sahōnh hē a kûüt ŷ bawug hōm tak'ep hā ŷ mabet-sēē do hyb n'aa. ³³ Taw'āāts hē mat'yyd mehīn wād paawā a da hadoo doo, ōm ŷ t'yyd mehīn wāt doo da”, nāng. ³⁴ Tii bā kawaj'āān gó ta kariw n'aa bahaēēj dāk ta karom ragadahew'eēs doo bā hagā n'aa sa hā, karom rarejāā hyb n'aa sahōnh hē ta kûüt tabepaag hōm bā kã —nāng mā Jesus. Panyyg gó tabeh'ūūm.

³⁵ Ti m' taky hado kån:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hÿ pong jé hawät do bad'oo da sahōnh hē bē hā, bē h'yyb gó naa bē hyb n'aa manabaan bā bē hÿÿj ky n'aa hedoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

19

Dooh ji ŷŷm ji eréd hōm bā do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kã ta ti taher'oot doo, teréd hōm Garirej hāj n'aa. Ti m' Judah hāj n'aa hēnh tabahōm, tamii Joradān tamyyj dāk hā hadāk do heej. ² Hajōk mā ta jawén hah'ūūm. Nahēē enäh do sa mahang habok do taheso hōm.

³ Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hē né hē aj'yy eréd hōm bā ta ŷŷm, dooh hyb n'aa pé né paawā? —nāk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh P'op Hagä Do kyy kerih do hā, nyy da sahōnh hē tadu dahāng noo gó P'op Hagä Do aj'yy ŷŷnh daheeh tape-huunh? ⁵ Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Ti hyb n'aa kã aj'yy kã ta yb, ta ŷŷn mahānh kã sa

m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ŷ̄m kā. Takatēē jawén paa bā sét rabahado padēēk ta ŷ̄m daheeh”,* nāng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kån. Ti hyb n'aa sэд hā P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

⁷ Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bā, h'ēēd hyb n'aa Mosees mejūū ji erii däk ji ŷ̄m ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa? —nāk mā Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo däk bē hā, bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa. Tadu dahāng noo gó dooh ta tii da tahado bā. ⁹ Ti hyb n'aa bē ŷ̄ maher'oot hahŷ̄ da: Jé ta ŷ̄m heréd hōm doo, dooh né paawā ta patug tawad'ii bā, tii bā ŷ̄nh see hā takat'ēē däg bā, nesaa do tamoo wāt, ta ŷ̄m h'yyb tarejāā tii kā —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matēg raky hadoo ta hā:

—Tii d' tahado bā ji ŷ̄m ji patug ky n'aa hā, taw'āāts hē dooh ji kat'ēē bā —nāk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Doo sahōnh hē rahaja bā ragado bā tii. Jāām né hē P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetēē doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bā rakat'ēē bā pooj jé rabenāng bā ta nyy né hē tii. Ajyy wób dooh rahaja bā rakat'ēē bā ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hā.† Ta wób rakanetēē hŷ̄ pong jé hawāt do bag'āās do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatēē do tagado bā, taw'āāts hē tagadoo —nāng mā Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do panyyg n'aa hahŷ̄h

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ēēd is do Jesus wē, sa hā Jesus

moo dāng hyb n'aa, P'op Hagä Do hā taky n'aa etsēē hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ŷ̄m mā karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wē ŷ̄. Bē geām manāh. Hahŷ̄ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē hŷ̄ pong jé hawāt do bag'āās do karapee hedo padēēk doo —nāng mäh.

¹⁵ Tii bā m' sa nu gad'oo bā m' tamoo dāng, ta ky n'aa edēē bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahōm.

Tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahŷ̄h

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wē, teanh Jesus hā:

—Ma matēg! —nāng mäh. —H'ēēd baad hadoo do ŷ̄ moo wāt da edēb had'yyt do ŷ̄ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ŷ̄ bawāt hyb n'aa kā? —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hēd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hā ŷ̄ meanh? —nāng mäh. —Jāām hē sét hē baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'āāts hē maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarēn bā magadoo edēb had'yyt doo —nāng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manā a da hadoo doo. Aā manā a ŷ̄m nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsēēg manāh. Daap hē maky n'aa tapa manā ta wób. ¹⁹ Mawehēē a yb, mawehēē a ŷ̄n.‡ Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da”§ —nāng mā Jesus.

²⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ŷ̄ panyyg kadeheeh né hē tii hā —nāng mäh. —H'ēēd ti hawāt ŷ̄ moo wāt? —nāng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

† 19:12 Ta wób rah'ēēd ehōk do hyb n'aa tahanāng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hā. ‡ 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Rewitikos 19.18

—Makarēn bā baad had'op doo da mawād bā P'op Hagā Do matym gó, abaaj hōm, mesēem hōm a wē hanāng doo. Man'oo ta sām paa kas'ut do sa hā. Tii d' madoo bā hỹ pong jé magadoo da tak'ēp baad hadoo do P'op Hagā Do hanaa. Ti jawén ana kā wē ȳy, hēp ȳ hata mabahadoo hyb n'aa kā —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

²² Ti m' aj'yy maa napāh bā Jesus her'oot doo, ahōm kån Jesus mahānh. H'yy katón wāt mäh, tak'ēp tawekāp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Hejooñ né hē wekāp do sa hā hỹ pong jé hawāt do bag'āās do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mäh. ²⁴ —Hejooj né paawā kameer hā tatabēej bā gats'uus doo gó, ta bahānh tabahejooñ wekāp do sa hā P'op Hagā Do bag'āās do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matēg ramaa napāh bā m', tak'ēp mā rameuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ēnh ti P'op Hagā Do wē hasēek ēnh? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadāg dāk sa wē, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hē dooh né ji haja bā P'op Hagā Do wē ji as'ēeg bā. Ti hadoo né hē, dooh P'op Hagā Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wē ji tamasāk —nāng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahōnh hē āā beréd hōm a hataa āā bahadoo hyb n'aa. H'ēed da āā gadoo ta sām? —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Sahōnh hē papuuj tabahadoo bā kā, sa wahē n'aa heh'āat do tyng n'aa jó, tak'ēp hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do basooh bā kā, tadu doo bā kā tabag'āās doo, bēeh, 12 hedoo doo,

hēp ȳ hata hadoo doo, bē na-āāj da bē at'oonh da 12 bagā n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bē bag'āās hyb n'aa, bē ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ²⁹ Hēp ȳ n'aa heréd hōm pé ta tób, heréd hōm do ta wakāñ, ta ānh, ta yb, ta ȳyn, ta taah, ta joom banāng doo, 100 nuu me bahānh do hajōng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kā, hỹ pong jé kā tagadoo da edēb had'yyt doo. P'op Hagā Do pa tabawād had'yyt da. ³⁰ Hajōk babā hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kā hyb n'aa sekog padāg its da hỹ pong jé. Hajōk babā hyb n'aa sekog is do wób kā ti noo gó kā hyb n'aa jewyk kån da —nāng mā Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metēek hahỹ hā hỹ pong jé ta sām ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ȳ wén her'oot, joom danāh bad'oo doo da hahỹ panyyg hā, ti hadoo hỹ pong jé hawāt do bag'āās doo bā* —nāng mäh. —Bāp paa joom danāh bahōm kån ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa hād nāng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hē moweed denaari hād nāng do taky dāng sa hā ta sām, sét adēb bā ramoo bok do sām. Baad ub mā ti sa hā. Tii bā ta joom banāng hēnh tamejūū ramoo bok.

³ —Tii bā, p'op dāg papỹjy, p'aa hēnh tabahōm kån rabahešām hēnh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bā tabahapāh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hā: “Bē na-āāj hē bē ahōm jóm ȳ uwa mahang bē moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ȳ bep'aak bē hā”, nāng. ⁵ Ti rabahōm kån. Ti p'aa hēnh tabahōm wasyk, tug bā na-āāj hē, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wē ramoo bok hyb n'aa.

* **20:1** Hahỹ panyyg hā Jesus metēek nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padāg its hỹ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyk padēek na-āāj hē.

⁶Edah papÿÿj badëë hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hä: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bä?”, näng. ⁷“Dooh äã hats'yyt pé sa sii äã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ääj hë bë ahöm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸—Tii, papÿÿj badëë hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hä: “Manaëëj sahõnh hë moo bok doo. Man'oo sa hä ramoo bok do säm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do säm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do säm”, näng.

⁹—Ti tanaëënh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do säm. ¹⁰Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahãnh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, sét pénh né hë ragadoo. ¹¹Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hä ta danäh bad'oo doo da. ¹²Hahÿÿ d' sa kyyh: “Hahÿ ayy tagadëëg ub matsyyd hõm doo, jããm hë sét hë oor its ti ramoo bok”, näk. “Äã tak'ëp äã moo boo paawä, tabajuu bä, äã gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

¹³—Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hä: “Najis ÿÿ”, näng, “dooh õm ÿ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do säm”, näng. ¹⁴“Magado däg, ahõm kä. Tagadëëg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë ÿ karën ÿ anoo ta hä”, näng. ¹⁵“Dooh g'eeh ÿ haja bä ÿ karën doo da ÿ adoo bä dajër ÿÿ me? Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betsäëh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

¹⁶—Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kän da. Hyb n'aa jewyk

doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahõm bä, sa m'aa hënh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

¹⁸—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da ÿÿh. ¹⁹ÿ rahaëëj däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ÿ raky n'aa ejees hyb n'aa da, ÿ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hä ÿ rabepëëm däk hyb n'aa kä ÿ dajëp hyb n'aa. Tii bä, tamawoob hë äh ÿ tabahadoo bä da, ÿ d' ganä wäd kän —näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa ÿÿn etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah ÿÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëë Jesus banoo hyb n'aa tetsëë doo.

²¹Ti m' Jesus eanh ta hä: —H'ëed ti makarën? —näng mäh.

Ti m' ÿÿnh ky hadoo: —ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah ÿ see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† —näng mä Tsijaag Jowāw sa ÿÿn kyyh.

²²Ti m' Jesus ky hadoo ÿÿnh taah hä:

—Dooh bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da bë ahob bä ÿ ahoop doo? —näng mä Jesus sa hä.

—Äã hajaa! —näk mäh.

† 20:21 Sa wahë n'aa hub hënh, s'ÿÿ me na-ääj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa ÿÿn karën paawä.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ahoop né da ÿ d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëe do hã ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ÿÿ hënh, sã ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenâm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëe doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë. 25 Ti m' Jesus naëej nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejüü sa hã. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh.

26 —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. 27 Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hë bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hë da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii. 28 Taw'ääts hë ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hã, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mó haj'aa sãm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

29 Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'üüm. 30 Ti m' ti ab'ëeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hë ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëej bong:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehïïn ääh! —näk mäh.

31 Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp rageëej magyys hë:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehïïn ääh! —näk mäh.

32 Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëenh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ëed ti bë karën ÿ moo wät bë hã? —näng mäh.

33 —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Ää karën p'aa hënh ää begää padëek —näk mäh.

34 Jesus t'yyd mehïïn mä sa hã. Ti m' sa matym hã tamepaa. Ti m' nayyw hë rabahapëe padëek p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kãn.

21

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hënh rakajaa bä, waëe joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahõm hyb n'aa. 2 Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Bë ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kaja ba da, nayyw hë da bë baw'yyt jumeto ÿÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hã d' rababëeh. Bë asood hõm da, séd hã bë manaa wawëe hë —näng mäh. 3 —“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajooh p'aa hënh da”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hã.

4 Tii d' ta her'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hã ta her'ood wät do paa kaja däk hyb

n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijõn* buuj:
Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da. Kaja hë da ta h'yyb tamahũm sahõnh hã.
Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hã, Jerusarënh buuj hã tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahõm kãn. Jesus mejũũ doo da né hë m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mã jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hã padëek do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëëg so kãn jumeto t'aah jó hatsë jó. ⁸ Hajõk ta tii bã. Ti m' hajõk do sa hatsë sa hã padëek do paa rat'ëëg hõm ta tyw n'aa me tamahõm doo me, raweh'ëëh hyb n'aa. Ta wób mã ragekyyt mã bag'aad, rat'ëëg hõm mã ta tyw n'aa me.‡ ⁹ Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'ũm doo, duu hënh han'aa do na-ããj mã tak'ëp mã sa kyyh:

—Õm ãã j'aa etsë, Dawi panaa!
Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do kyy gó hana doo!§
Hÿ pong jé hawät do hã ãã j'aa etsë!
—näk mã sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarënh bã Jesus bajëë suun bã kä, tak'ëp mã sahõnh hë panang buuj ratsebee kãn, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —näk mäh.

¹¹ Ti m' hajõk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bã naa, Garirej häj n'aa bã naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus bajëë suun mã P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ããj mäh. Ti m' tabaũÿj bëeh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii- i hes'ëëm do tyng n'aa na-ããj mã taũÿj bëëh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëënh da P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë do tób n'aa”*** —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã! —näng mã Jesus sa hã.

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-ããj hë ramanaa ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë rakawajãän mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bã. Rawén kawajãän na-ããj hë karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó hab'ëëh do ramaa napäh bã. Hahÿÿ d' mã karepé sa kyyh:

—Õm ãã j'aa etsë, Dawi panaa! —näk mäh, hajõd nuu me rageëënh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë rahajëm mã Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Dooch maaaa napëë bã karepé a hã raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mã Jesus. —Dooch g'eeh bë ner'ood nä bã hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hã? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ããj hë õm raj'aa etsë man'oo bã”†† —näng

* **21:5** Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ããj hë kä ramaneëëj kãn Sijõn . † **21:5** Sakarija 9.9 ‡ **21:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bã. § **21:9** Saaw-Mo 118.26

** **21:13** Isajas 56.7 †† **21:16** Saaw-Mo 8.2

mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahöm sa mahänh. Taberéd däk mä Jerusarēnh. Panang Betanija häd näng doo hēnh tabahöm. T'ii hēnh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé bap paa Jerusarēnh hēnh tamatēeh bä, asa däk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Tahég'ääs mä teag bä. Dooh m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hē m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bä! —näng mäh.

Ti m' nawayw hē joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nawayw hē tatsawyy häng do ta ma matég rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nawayw hē joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ääj hē bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wäd wät doo. Ti bahänh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿÿ da bë hajaa tii bä bë mejō bä hahÿ waëë hä: “Ahöm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëëk bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë

n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa he-doo do sii hē. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?†† —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do kawaj'ään da tii bä ër wë, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajëm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh ää hapëë bä —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hē dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Ajyy pawóp hē taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät ajyy pawóp hē taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëeh hadoo do hä tamejüü sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Dooh. Dooh ÿ ahöm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nawayw

†† 21:23 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ääj hē rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehe'sëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

hě ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahôm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bā ta gad'oo hadoo do wē sa yb bahôm. Tamejūū sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. Ÿ né ahôm”, nāng. Tii d' né paawā ta kyyh, dooh tahôm bā.

³¹ Ti m' Jesus beaanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karēn doo? —nāng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejūū doo —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Roma buuj hā kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii haÿÿh do na-āāj hē, bē pooj jé da rabajēē p'ēē da P'op Hagā Do bag'āās doo hēnh. Né hup Ÿ né hē ta ti Ÿ her'oot doo. ³² Ta tii d' Ÿ wén edoo ta tii hā, Jowāw kajaa bā, nyy da baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó bē tametēēh hyb n'aa, dooh bē ky dahé bā ta hā. Roma buuj hā kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii haÿÿh do na-āāj hē, ti ti ky dah'eeh. Bē hapēē né paawā nyy da ti raky daheeh, dooh bē h'yy kawareem bā bē ky daheeh hyb n'aa paawā Jowāw metēēk doo —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa sa hā, Judah buuj sa wahē n'aa sa hā na-āāj hē.

Joom nāng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ūūm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:§§

—Bē maa newē hahÿ panyyg seeh —nāng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa hād nāng do ta joom. Tahedēē hōm. Ti tagagoos uwa bēēh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wād sooh p'op nu dāk do

joom hagā n'aa tyng. Tii b' tabahaēēj dāk ta joom banāng do ta kaser n'aa sa hā. Ti ta danāh bahôm dawēē. ³⁴ P'ēets hē joom ag wah'ēē dāk bā kā, ta danāh mejūū ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa paawā ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bā kā, ta danāh mejūū do ta kaser n'aa ramesoo padēēk. Ta mejūū do see rahewyh wät, ta see radaj'ēēp, ta see radaj'ēēp pā me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bā ta karom wób joom danāh mejūū, pooj jé tamejūū do hawób bahānh. Ti hadoo né hē, tii d' né rabad'oo tii d' ēnh sa hā. Rarahejāā né tii d' ēnh. ³⁷ Tii bā, tagadēēg ub tamejūū ta t'aah. “Tah Ÿ raweh'ēēh da”, nāng mā ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bā ta t'aah ta kaser n'aa rabahapāh bā, raky hadoo: “Ta danāh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danā däg ta yb jawén buuj däg”, nāk mäh. “Ti bā, ēr dajēēb! Ēr ado hōm ta ma pan'aa paah”, nāk mā sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kā, ramejō hōm joom bahānh, ti ranaboh jad kän —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ūūm sa hā.

⁴⁰ Ti m' teaanh sa hā:

—Nyy da joom danāh bad'oo sa hā takajaa bā? —nāng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ēēp da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yyd mehūūn bā sa hā. Tii bā, ta kaser n'aa wób hā tabahaēēnh da ta joom, joom wah'ēē dāk bā kā ta ag wób ta hā hanoo do sa hā —nāk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh noo gó g'eeh bē ner'ood bā hahÿ P'op Hagā Do kyy kerih doo? “Pā tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kā pā ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii.

§§ **21:33** Ta wē kamaj'ī do sa hā ti tabaher'oot.

*** **21:42** Ta ky n'aa hē né hē Jesus her'oot.

Jesus né ti pā hadoo doo. Judah buuj sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do na-āāj, dooh rakarēn bā Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanāng pā. Raty n'aa gesyyg né paawā, tak'ēp hyb n'aa jawyk dāk Jesus, P'op Hagā Do an'oo bā. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23

Taw'ääts hē ēr hā tii", ††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bē ŷ maher'oot hahŷŷ: P'op Hagä Do bag'ääs do kado hōm da bē mahānh. Kan'oo dāk da ta wób sa hā, ta ag hadoo hanoo do sa hā. ††† ⁴⁴ Sahōnh hē hahŷ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Jí jó ta ti pä tadēē bā, sahōnh hē ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Pariséw na-āāj hē ramaa napäh bā panyyg gó Jesus metēēk doo, rah'yy genäh mä Jesus pes'āap mä panyyg ky n'aa gó sa hā. ⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hē, e'ŷŷm mä hajōk do Jesus maa new'ēē do sa hā. Rawén e'ŷŷm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajōk do sa hā.

22

Hŷ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hā. Hahŷŷ d' mä ta kyyh:

² —Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo hŷ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hēēj bagā n'aa ta t'aah katēē do waa n'aa, ta tā n'aa tamoo wät doo. ³ Sahōnh hē ta waa n'aa ta tā n'aa tabahajaa bā, tamejūū ta karom wób rabahōm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawā, dooh rakarēn bā rana bā.

⁴ —Tii bā ta karom pooj jé tamejūū do hawób bahānh tamejō kán. Hahŷŷ d' ta kyyh sa hā: “Bē maher'ood ŷ atsyyd bong do sa hā, kaja toonh ta tā n'aa, ta waa n'aa. Bē maher'ood, masāh ŷ booj yb ajyy, booj yb tak'ēp hesynh do na-āāj hē ŷ naboh jat jām tā n'aa.

Sahōnh hē takaja dāk. Bē maher'ood ŷ ats'yyt do sa hā, tah ŷ katēē do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, näng hāj n'aa bagā n'aa.

⁵ —Tii bā, rapanäg né paawā, dooh rah'yy kap'eed bā. Kats'yyt do paa ah'ūūm ta s'ee hēnh. Ta joom banäng hēnh ta see bahōm, tamoo wät doo hēnh ta see bahōm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padēēk hāj n'aa bagā n'aa karom, rarahejāā, ti radejēēb kán. ⁷ Tii bā, tak'ēp hēēj bagā n'aa kawaj'āān kán ta ti taky n'aa napäh bā. Tii b' tamejūū ta warahén sa wē. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ēēp doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kán ta karom wób sa hā: “Kaja däg né paawā tah ŷ katēē do tā n'aa ta waa n'aa, pooj jé ŷ atsyyd wät doo, dooh ŷ gado wäd bā jām hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyyd bā. ⁹ Hŷŷ kā, bē ahōm panang tyw n'aa kajatsēk doo hēnh hajōk do rabab'ēēh hēnh. Bē atsyyd nā sahōnh hē bē aw'yyt doo”, näng hēēj bagā n'aa. ¹⁰ Tii bā ta karom rabahōm kán panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahōnh hē ta tii bā raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-āāj hē. Tii bā kā, gabad'ēē dāk jām tób n'aa.

¹¹ —Tii bā kā, hēēj bagā n'aa, jām noo gana do bajēē suun, rats'yyt do tabedēng hyb n'aa. Tii bā tabahapäh aj'yy jām katēē do saroor n'aa nadadāk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hā: “Najis ŷŷ”, näng, “dooh paawā ta tii da majēē suun bā manadadāk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, näng. Bag hēnh aj'yy maa new'ēp. Dooch ta kyy péh. ¹³ Tii bā ta karom hā hēēj bagā n'aa ky hadoo: “Bē moo maw'yyd däg, bē tsyym maw'yyd däg hahŷ aj'yy. Bē dawäts nā gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng hēēj bagā n'aa kyyh.

††† 21:43 P'op Hagä Do mejūū do ramoo boo had'yyt hē tahanäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

14 Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hajõõ né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hõm doo* —näng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

15 Ti m' Parisëw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. 16 Ti m' ramejüü mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —
 Æã hapäh õm. Baad ub mabawät. Dooch daap mamenä bä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hã mama metëek doo —näk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hã, hyb n'aa jawyk do hã mama metëek bä. Dooch maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. 17 Ti hyb n'aa, —näk mäh —ãã mamer'ood nyy da a hã. Taw'ääts hë a hã ji epaag bä Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? Nyy d' a hã? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mä sa kyyh.

18 Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. 19 —Bë metäh hã ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hã moweed denaari häd näng doo. 20 Ti m' tabeaanh sa hã:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? —näng mäh.

21 Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kån sa hã:

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hë —näng mäh.

22 Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahõm kån mä ta mahãnh.

Sadusëw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Sadusëw häd enäh doo, ta hã rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 24 Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. 25 —Panyyg gó õm ãã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj ãã mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. 26 Ti na-ããj mä dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëeg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hã. Ti na-ããj hë dajëp. 27 Tii kä m' ÿÿnh dajëb kån —näk mä Sadusëw.

28 Ti m' rabeaaj kån Jesus hã:

* 22:14 Panyyg metëeh doo da né da, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä. Judah buuj né hë ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajök sa wób dooh rakarën bä ragado bä Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajök gad'oo. † 22:17 Tii da rawén eaanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hã. “Dooch ji epaag bä Sesa hã” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hã. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hë ta hã reaanh doo.

—Ji genyyh bä kä ênh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do y̆ym kä ta ti y̆ynh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. ³⁰—Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëe wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëe do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. ³¹—Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo?† ³² “Abaraäm hagä y̆yh, Isak hagä y̆yh, Jakóh hagä y̆yh.” Dooch, “Abaraäm makū hagä, Isak makū hagä, Jakóh makū hagä”,§ tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do pa-nyyg n'aa hahÿy̆h

³⁴ Ti m', Parisëw raky n'aa napäh bä, dooh m' Sadusëw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëe hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿy̆ d' mä teanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy

kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”** ³⁸ Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. ³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”†† —näng mäh. ⁴⁰ —Ji kamahän do hä tabana né hë sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa na-ääj né hë —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa pa-nyyg n'aa hahÿy̆h

⁴¹ Séd hä m' Parisëw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëenh ti Kristo? Ti y̆ wén eanh, hahÿy̆ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë y̆ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup y̆y hënh,
si y̆ mabag'ääs hyb n'aa
a majī y̆ nes'ëem bä kä.’”††

⁴⁵ Hÿy̆ kä, “Wahë y̆ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooch m' sa kyy péh. Dooch m' reaaj boo bä kä ti bahänh kä. H'yyb e'y̆ym mä reaaj bä kä.

† 22:31 Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ääj hë ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § 22:32

Esodo 3.6 ** 22:37 Dew-Teronom 6.5 †† 22:39 Rewitikos 19.18 †† 22:44 Saaw-Mo 110.1

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Parisëw na-ääj né hë rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahönh hë bë hä ramejüü doo. Ramejüü do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooch né raky dahé bä ta wób hä ramejüü doo. ⁴ Tak'ëp ramejō né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejüü do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahönh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji maboor hä, ji moo hä ji ahüü däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶ Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabahesäm bä. Rakarën ji maneëënh “ää ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëënh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jääm né hë sét ub bë

* **23:5** Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aa sa maboor hä, sa moo s'ÿÿ hä na-ääj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Parisëw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëeh hyb n'aa. † **23:5** Sa saroor noo bä Judah buuj ragasyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. † **23:9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëënh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëënh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jääm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹ “Ee” bë maneëëj manä ta wób.‡ Jääm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahöm n'aa bë tii d' ramaneëëj bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahöm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahänh ky n'aa etsëeh péh, taw'ääts hë sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hë kadaduu doo, kawehëe däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hä, Parisëw hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo, ta bag'ääs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ääs do karapee bë doo. Jé karën do hä bë gatsë sa mahänh. [14 Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahänh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da bëeh.]

¹⁵ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawëe, jé pad'yyt hë

bē ahōm, sēt ub né paawā Judah buuj nadoo do bē h'yyb wareem do hyb n'aa, bē ma metēek do tagadoo hyb n'aa. Tii bā, bē karapee tabahado dāk bā kā, tak'ēp nes'aa dāg, bē nesaa do bahānh dāg bē an'oo bā. Bē nemuun tabanesaa hēnh tabahōm bē an'oo bā. §

¹⁶ —Baad nado bē hā, sa h'yyb mahōm n'aa ty temah do hadoo! Hahȳy da bē ky hetēg: “P'op Hagā Do tób n'aa hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky dāng do tametēeh hyb n'aa, dooh ji gado bā ti ta tii. K'āāts tēg gabarēeh do P'op Hagā Do tób n'aa yt hā hanāng do hā ji ky dēē bā kā, tii bā dooh tahaja bā ji ky kahȳy d bā. Ji moo wāt né hē ji ky dāng doo”, nāk bē kyyh. ¹⁷ H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-āāj hē bēeh! P'op Hagā Do tób n'aa tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk k'āāts tēg gabarēeh do ta gó hanāng do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do tób n'aa né hē tii, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew dāk hanoo do hyb n'aa k'āāts tēg gabarēeh doo. ¹⁸ Hahȳy d' bē kyyh seeh: “P'op Hagā Do ji ma ejuu do tyng hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky dāng do tametēeh hyb n'aa, dooh ji gado bā ta tii. P'op Hagā Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo dāk do hā ji ky dēē bā kā, tii b' dooh tahaja bā ji ky kahȳy d bā ji ky dāng doo. Ji moo wāt né hē ji ky dāng doo”, nāk bē kyyh. ¹⁹ H'yy ganehot do né hē bēeh! P'op Hagā Do ji ma ejuu do tyng tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jó kanoo do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do hā ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hē P'op Hagā Do wē takasēew dāk ta jó kan'oo dāk doo. ²⁰ P'op Hagā Do

hā ji ma ejuu do tyng hā ky dāng doo, sahōnh hē ta jó kan'oo dāk do hā na-āāj hē taky dāng. ²¹ P'op Hagā Do tób n'aa hā ky dāng doo, ta gó hanāng do hā, P'op Hagā Do hā na-āāj hē taky dāng né hē tii. ²² Hȳ pong jé hā ky dāng doo, P'op Hagā Do bag'āās do tyng hā taky dāng tii. P'op Hagā Do hā, tabag'āās do tyng jó hasooh do hā na-āāj hē taky dāng né hē tii.

²³ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Parisēw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēeh! —nāng mäh. —Bē waa ty gamabuuj men-ta, anis, komino hād enāh do uuh sii hē né paawā bē banoo P'op Hagā Do matym n'aa, dooh paawā bē ky dahé bā tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagā Do mejūū doo. Dooh baad hadoo do bē moo boo bā bē da hadoo do hā. Dooh bē t'yyd mehīn bā bē da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hē bē h'yy kae bā P'op Hagā Do hā, ȳ hanāng pé tii. Taw'āāts hē né paawā P'op Hagā Do hā bē banoo bē wē hanāng do uuh, taw'āāts hē dooh bē mabaan bā tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do tamejūū doo. ²⁴ Sa h'yyb mahōm n'aa ty temah do hadoo bēeh! Bē asōē né paawā bē eēek doo, ta babo n'aats bē karēeb jēē mahānh, nepāh bē hā bē karēeb jēng kameer** —nāng mäh.

²⁵ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Parisēw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēeh! —nāng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bēeh. Baad bē babok P'op Hagā Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madāk doo me tii. T'ōp, bē h'yyb gó, tak'ēp bē

§ **23:15** Banesaa hēnh sa karapee rabahōm ran'oo bā, dooh P'op Hagā Do karēn do tado bā do hyb n'aa sa hā rama metēek doo. Sa daaj hē rahyb n'aa jaw'yyk do ti rama metēek do sa hā. ** **23:24** Parisēw rasōng paa sa waa reēek doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarēn bā rakarēeb jēē bā ta babo n'aats ji nawēh doo, “Bē awēē manāh” P'op Hagā Do mejūū do hyb n'aa. Ti sii hē ramatakā né paawā, dooh tagah'ood bā sa hā ramabaan tak'ēp ky n'aa jawyky do P'op Hagā Do mejūū doo. Ti hyb n'aa bē karēeb jēng kameer Jesus wén nāng. Kanahēn d'os do hā rahyb n'aa matakēē. Tak'ēp P'op Hagā Do karēn do hā dooh rahyb n'aa matakā bā.

karĕn do jawĕn bĕ babok. Ta wób sa ma hã bĕ h'yyb pad'ĕĕk. ²⁶ H'yy ganehot do bĕ Parisĕw. Taw'ãats hĕ paawã pooj jĕ ta gó bĕ benãm baad ub bĕ kanek. Tii bã kã, sahõnh hĕ baad dæg^{††} —nãng mãh.

²⁷ —Baad nado bĕ hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk doo. Baad nado bĕ hã Parisĕw. J'ooj madãk do ky ken'yym do bĕĕh! —nãng mãh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bĕĕh. J'ooj hĕ tabanãm. T'õp, ta gó, sĕd dó dajĕp do k'yy. Sĕd dó hasaats jĕng doo. ²⁸ Ti hadoo bĕĕh. J'ooj hĕ, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bĕĕh, ji ed'oo. Bĕ h'yyb gó, j'ooj madãk do had'yyt hĕ bĕĕh. Heh'ãat nado bĕ h'yyb. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bĕĕh —nãng mãh.

²⁹ —Baad nado bĕ hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk doo. Baad nado bĕ hã Parisĕw. J'ooj madãk do ky ken'yym do bĕĕh! —nãng mãh. —P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pã s'ĕĕb bĕ tema. Ta hetsó n'aa bĕ moo bok baad habok do makũ sa kamag n'aa paa bakĕĕ bã. ³⁰ Hahÿÿ da bĕ kyyh, ta tii d' bĕ wĕn d'oo: “Ãã wahĕ makũ rababong noo gó ãã aboo bã paawã, dooh paawã ãã masaa bã ãã wahĕ makũ sa hã P'op Hagã Do ky n'aa rod dej'ĕĕp doo”, nãk bĕ kyyh. ³¹ Ta ti bĕ her'oot do hã bĕ hã hĕ bĕ ky n'aa katepaa. P'op Hagã Do ky n'aa rod dahej'ĕĕp do sa panaa bĕĕh, bĕ nooh. Bĕ daaj hĕ bĕ kaher'oot ta ti ky n'aa hã. ³² Ti b' hãã ĕh. Bĕ hajaa nesaa doo, bĕ wahĕ makũ du doo do paah!^{‡‡} —nãng mãh.

³³ —Aw'yy hadoo bĕĕh! Aw'yy taah né hĕ bĕĕh! Nyy da bĕ ed'oo

bĕ ked'ĕĕp tabanesaa doo hĕnh bĕ P'op Hagã Do ky n'aa ety do mahãnh? ³⁴ Taw'ãats hĕ bĕ maa newĕ hahÿÿh: Ý mejũũ da bĕ mahang P'op Hagã Do ky n'aa rod. Ý mejũũ da ajyy tak'ĕp hajaa doo. Ý mejũũ da P'op Hagã Do kyyh ma mehetĕk doo. Sa wób bĕ dej'ĕĕp da, sa wób bĕ epĕĕm da b'aa kajatsĕk do hã. Ý mejũũ do wób bĕ hewyyh da tób P'op Hagã Do panyyg bĕ yd naherot do yt hã. Sa wób bĕ no n'aa masoo da badãk hahÿ haw'ãats hĕ. ³⁵ Ti hyb n'aa bĕ hã kã P'op Hagã Do anoo da sahõnh hĕ baad habok do badãk hahÿÿ hã radej'ĕĕp do paa sãm baj. Abĕw ranabooj noo gó du dãk do né hĕ tii. Tii kã tagadĕĕg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ĕĕp doo kã. Ti bĕ daj'ĕĕp paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagã Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ÿ né hĕ hahÿ ÿ her'oot doo: Bĕ hã kã, da hĕ habong do sa hã, P'op Hagã Do anoo da sahõnh hĕ radej'ĕĕp do sãm baj nesaa doo —nãng mãh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarĕnh, Jerusarĕnh! A babuuj ranaheb'oooh P'op Hagã Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'oot bĕ wĕ P'op Hagã Do mejũũ doo, radejĕp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karĕn paawã ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta kĕg yt hã tata bĕĕh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawã sa hã, dooh tii d' rakarĕn bã.

³⁸ —Bĕ hegãã da Jerusarĕnh buuj, P'op Hagã Do beréd hõm bĕ panang. P'op Hagã Do mak'yyts dãk bĕ panang. ³⁹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wĕn her'oot ta tii: Dooh da ÿ bĕ hapĕĕ wãd bã kã. Jããm né da p'aa hĕnh ÿ bĕ bahapãh da bĕ h'yy kawareem bã, hahÿÿ da bĕ her'ood

^{††} 23:26 Kanek ky n'aa me Jesus ma metĕĕk sa h'yyb ky n'aa. Taw'ãats hĕ pooj jĕ ji benãm t'õp ji h'yyb, tii bã sahõnh hĕ ji hã, ji moo wãt doo, ji her'oot doo, baad dæg na-ããj hĕ. Ti né hĕ tahanãng pé né ti kanek ky n'aa me teh'ũũm doo. ^{‡‡} 23:32 Jesus h'yyb hapãh rakarĕn do radaj'ĕĕp. Ti hyb n'aa tii d' tawĕn her'oot sa hã. Takarĕn paawã rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newĕĕ do hã.

bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”^{SS}

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Doo da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũ. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kån. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶ Kaneb'ooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëë n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bë da rahaëenh bë maji moo gó bë rarejäã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajãän da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Doo hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëenh da sa da hadoo do sa maji moo gó. Tak'ëp da rakawajãän sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hahÿ bahëej jëng do kaja kån da —näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëë däg bä bë hapëë bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëë bä, taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hä.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op t'op gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä!* —näng mäh. ²⁰ —Taw'ääts hë bë ky n'aa

^{SS} 23:39 Saaw-Mo 118.26 * 24:19 Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hä, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa.

ets'ëē P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä tanadoo hyb n'aa na-ääj hē.† ²¹ Tak'ëp né da ji ba hoop ti noo gó. Badäk hahÿ du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da taw'ääts hē bë ky n'aa ets'ëē P'op Hagä Do hä, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ÿ wén näng. ²² P'op Hagä Do bód gagog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²³ —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da ra her'oot doo. ²⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do sii hē rawedii hyb n'aa paawä. ²⁵ Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä.

²⁶ —Ta wób daap bë rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bë ahõm manä t'ii hënh. “Gëet nanäng, tób gawakõ gó”, ranoo bä, bë ky dahé manäh. ²⁷ Hawyp do wë hä naa jé pad'yyt hē ji hapäh do hadoo da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hē da rabahapäh ÿ kajaa doo. ²⁸ Wyt ta maab hē da ÿ kajaa doo, dajëp do bajat hä da wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii hä rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ti noo gó tak'ëp rabahoop do jawén paa bä né hē, nayyw hē, papÿÿj da badagyb däk. Kama-rab da, dooh ta bag nyy wäd bä. Sagõõh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.† ³⁰ Ti noo gó kä da sahõnh hē rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëe n'aa wë puh mahang. Tii bä rah'yy ketón bong da sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong doo. Rahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahyng bä wë puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó. ³¹ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ, torõm-bet häd näng do tak'ëp ragamehÿÿh hyb n'aa, ta naëj n'aa. Tii bä da rabataa jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wi-igo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.‡ ³³ Ti hadoo né da, sahõnh hē ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bë bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da. ³⁴ Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nä da sahõnh hē** ÿ her'ood wät do bawäd kån. ³⁵ Badäk hahÿÿh, wë na-ääj da, ahëej jëé né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëej bä.

³⁶ Ti m' ahõm nä Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habok

† **24:20** Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëē Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëē rakejën hõm bä. ‡ **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä takerii däk ta ti ky n'aa. § **24:32** Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. *** **24:34** Sahõnh hē Jerusarënh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hē tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëej jëng do tado bä rahapäh doo.

do dooh rahapëë bä. Ýÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hë dooh ý hapëë bä. Jáám né hë Ee hapäh. ³⁷ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hë da rababok da, ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³⁸ Sahõnh hë tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reëek. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. ³⁹ Dooh rahapëë bä sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kán. Ti m' hag'yyp do kaja kán, dejëb kán sahõnh hë. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ⁴⁰ Ti noo gó, pawóp hë hedoo pé ajyy gëew gó moo bok doo, sa see da ý mahüüm si ýÿ, ta see da keréd hõm. ⁴¹ Pawóp hë hedoo pé ýÿj tiriig ramoo bok doo, sa see da ý mahüüm si ýÿ, ta see da ý eréd gëet.††

⁴²—Ti hyb n'aa baad bë hyb n'aa matakä da, baad bë gadaa. Dooh bë hapëë bä ny noo gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³ Bë hyb n'aa newë hahÿ panyyg gó bë ý maher'oot doo: Tób danäh hapëë bä paawä nyy b' akëë atsëm hets'ëëk do kaja, baad paawä tamatakëë, baad paawä tagada. Dooh paawä tan'oo bä hets'ëëk do ta tób tanoo eë nä bä. ⁴⁴ Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ý wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mäh.

⁴⁵—Ti hyb n'aa, jaa bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejüü do moo wät do hadoo? Jaa bë mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta

hã ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ääs hyb n'aa, ta äh had'yyt hë baad ta wób sa waa tabetsëëh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bä tamejüü do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëëh bä. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ëëh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëënh ta hä ta ma, ta ma hagä n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ⁴⁸ Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooch nayyw hë kariw ý n'aa kaja bä”, tanoo bä, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bä kä, tadu do bä jarakë he'ëek do sii tawa bä, teëg bä, ⁵⁰ ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. ⁵¹ Tii bä tak'ëp da ta kariw n'aa rejä kán da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop doo hyb n'aa —näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hä.

25

Maruus sa bag yt hä gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëëh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hë maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hä rakataa hyb n'aa ta ýÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëë.

² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatemah. Ta wób h'yy genäh. ³ H'yy gatemah doo, sa bag ramahüüm né paawä, dooh m' ramahüüm ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genäh do ti

†† **24:41** Ta wób ta sii tamahüüm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Dooh jáám hë pawóp hë tado bä ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahüüm, h'yy kanapeet doo, ta hä h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

ramahüüm sa bag waa. ⁵ Tii bā, nanyw hē sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahōnh hē hadoo do raty jewyk, tii b' rabaā jēk.

⁶ —Tii bā atsēm ub rē tany naēēnh: “Wāt ta ti ta patug pan'aa!”, nāng. “B'ēēp, bē gado!”, nāng ta kyyh.

⁷ —Tii bā maruus raty gewēēj padēēk. Ti raty enām sa bag hō n'aa. ⁸ Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genāh do sa hā: “Na bē bag waa uuh. P'eets hē tabahānh āā bag waa”, nāk.

⁹ —“Dooh”, nāk ta wób, “āā bag waa uuh āā an'oo bā bē hā, dooh da tahaja bā tii bā”, nāk. “Bē ahōm nā ji bag waa rabahesām hēnh ta waa bē betsēē hyb n'aa” —nāk.

¹⁰ —Ti rabahōm nuuj jé sa bag waa hets'ēē doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bā maruus baad gad'aa do rabahōm kån ta sii. Ket'ēē do jām hēnh rabahōm ta sii. Tii bā noo gatsēē dāk jām tób n'aa.

¹¹ —Ta jawén rakaja kån hets'ēē doo. “Āā wahē n'aa, manoo gasēēts tób āā bajēē p'ēē hyb n'aa”, nāk.

¹² —Tii bā jām noo gana do ky gadoo: “Né hup ŷ né hē tii, dooh bē ŷ hapēē bā”, nāng jām noo gana doo —nāng mā Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Ti hyb n'aa, baad bē gadaa ta pooj jé, bē nahapāh do hyb n'aa ny noo gó ŷ matēēh. Dooh bē hapēē bā nyy b' akēē ŷ kajaa —nāng mā Jesus kyyh.

Dajēēr karom sa hā aj'yy ets'ēē hōm do rabahag'āās hyb n'aa panyyg n'aa hahŷyh

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo na-āāj hē hŷ pong jé hawāt do bag'āās do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawēē tabahōm do pooj jé ta dajēēr ta karom hā tets'ēē hōm do

rabahag'āās hyb n'aa ta s'ee hēnh tawād nuuj jé hadoo tii. Tabahōm do pooj jé, aj'yy naēēnh ta karom ta wē. ¹⁵ Ta see hā tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb. Ta see hā tabanoo pawóp hē ta hood, ta see hā sét hē. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ēē dāk sa hā. Ti tabahōm kån dawēē. ¹⁶ Tii bā nanyw hē ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wāt doo, dajēēr kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hē pawóp hē dajēēr hood gadoo do bad'oo. Pawóp hē hadoo do jó tagadoo pawóp hē ta wób. ¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajēēr tagadoo do jawén paa bā tabahōm, ti takakā jēng ta dajēēr. Séd debaa hē tabado nyyh ta kariw n'aa matēēh bā kå.

¹⁹ —Tii bā hajōō ta baab jawén paa bā sa kariw n'aa kaja kån. Tii b' tanaēēnh ta wē ta karom dajēēr tahanoo do paah, tabahapāh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajēēr kå. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajēēr hood gadoo do ky hadoo ta hā: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jó ŷ gado dāk ji ma poo oow pé ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²¹ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āāts hē mamoo wāt doo, Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanahēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kå mabag'āās hyb n'aa kå. B'ēēp, tsebee si ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²² —Tii bā pawóp hē dajēēr hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “pawóp hē ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jó ŷ gado

däk pawóp hē ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²³ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āāts hē mamoo wāt doo, Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kana hēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kā mabag'āās hyb n'aa kā. B'ēep, tsebee si ŷŷh”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴ —Ti ta karom seeh, sét dajēer hood gad'ēē dāk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “tak'ēp mamejūū ji hā, hēp ŷŷ. Manu gekāā joom ag mane-joom doo. Joom ag mane-joom do mataa. ²⁵ Ti hyb n'aa ōm ŷ jeŷŷm”, nāng. “Tii bā k'āāts gó ŷ jeh'aa kēē a dajēer”, nāng. “Hŷŷh, a dajēer hā ŷ manoo do paah”, nāng.

²⁶ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do ōm! Moo nahūūj ōm!”, nāng. “Mahapāh mā a nooh, joom ag ŷ nejoom do ŷ nu gekāā, nāng a kyyh. Joom ag ŷ nejoom do ŷ bataa, nāng a kyyh”, nāng. ²⁷ “Hēd n'aa dajēer manan'oo dāk dajēer me moo heb'oooh do sa hā? Tii bā kā, ŷ kajaa bā kā, ta bahānh ŷ gadoo paawā dajēr ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa ta hā.

²⁸ —Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bē ado hōm sét hadoo do ta wē hanāng doo. Bē an'oo ji moo sahōnh hē wē nāng do hā”, nāng. ²⁹ “Jé wē nāng do hā, ti bahānh takan'oo dāk ta hā. Hajōng da anāng ta wē.* Kana hēn d'os hē wē nāng doo, kana hēn d'os do ta wē hanāng do kado hōm da ta mahānh”, nāng. ³⁰ “Bē dawāts nā ta w'oo hā gadagyp doo hēnh karom nahūūnh doo. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēej dāk da tak'ēp nesaa do rahoop doo do hyb n'aa”, nāng sa kariw n'aa kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó teh'ūūm doo.

Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do ky n'aa kety dāk do ky n'aa hahŷŷh

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó sahōnh hē āās sa daheeh tabahyng bā kā, sa wahē wahē tyng n'aa jó, tsyt hē kasēew dāk do tyng n'aa jó tabasoooh da. ³² Tii bā sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do rakata padēek da ta wē tan'oo bā. Tii bā tsyt hē tabasēew hōm da sa mahang, b'éé hagā n'aa tsyt hē tabasēm doo da b'éé kabara mahānh. ³³ Hub hēnh tabasēew hōm da b'éé, s'ŷŷ hēnh da kabara. ³⁴ Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da ta hub hadāk hēnh hab'ēeh do sa hā: “B'ēep bēeh, Ee ky n'aa edēng doo. Bē gado badāk hahŷŷ tadu dahāng noo gó naa bē hyb n'aa tenyyw hōm doo, ta bag'āās doo. ³⁵ Bē ŷ wén ts'yyt, ŷ paa asaah, wa ŷ paa bē anoo hā ŷŷ. ŷ paa hoo kaanh, bē anoo paa naēng ŷŷ. Ta s'ee hēnh naa paa ŷŷh, bē gadoo paa ŷ bē tób bā. ³⁶ ŷ paa saroor tamaah, bē anoo paa saror ŷŷ. ŷ paa nahēē nāng, bē heg'āās paa ŷŷh. Ragadahew'ēēs doo gó paa ŷ bagēēt, ŷ paa bē hehēen”, nāng da ta kyyh sa hā.

³⁷ —Tii bā baad habok do reaanh da ta hā: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó āā bahapāh mabasaah doo, ny noo gó a waa āā banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naēng āā banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hēnh naa ōm āā bahapāh, ōm āā gadoo? Ny noo gó ōm saroor tamaah, ōm āā saroor noo? ³⁹ Ny noo gó ōm āā bahapāh manahēē nāng doo, radawāts gēēt do ōm? Ny noo gó ōm āā bahehēen?”, nāk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da hahŷŷ da: “Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē hāj ŷ hedoo do

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

hã, hã ŷ h'yy ka'eeh do hã bë bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawã, hã ŷ né hẽ ti tii d' bë bad'oo doo. Né hup ŷ né hẽ ta ti ŷ her'oot doo", nãng da ta bagã n'aa baad habok do sa hã.

⁴¹ —Tii bã ta s'ÿÿ hẽnh hab'ëeh do sa hã taky hadoo da: "Bëeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bë ahôm mahãnh ŷÿ tëëg hõõ nadëek doo hẽnh, Dijab, ããs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagã Do benyyw dãk doo hẽnh. ⁴² Tii hẽnh bë wën hõm, ŷ né asaah paah, dooh paa wa ŷ bë an'oo bã. ŷ paa hoo kaanh, dooh paa naëng ŷ bë an'oo bã. ⁴³ Ta s'ee hẽnh naa paa ŷÿh, dooh paa ŷ bë gado bã bë tób bã. ŷ paa saroor tamaah, dooh paa saror ŷ bë an'oo bã. ŷ paa nahëe nãng, ragadahew'ëes doo gó paa ŷ bagëet, dooh paa ŷ bë hegãã bã", nãng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bã kã, ti na-ããj da reaanh da. Hahÿÿ da da sa kyyh: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm ãã bahapãh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hẽnh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëe nãng doo, ragadahew'ëes doo gó mabagëet doo? Ny noo gó òm ãã manasa?", nãk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: "Baad bë ŷ maher'oot hahÿÿh: Hahÿ hyb n'aa sakog its do see hã bë manasa doo, ŷ né hẽ ti bë manasa. Né hup ŷ né hẽ ta ti ŷ her'oot doo", nãng da ta bagã n'aa baad nabok do sa hã.

⁴⁶ —Tii bã, ah'ũũm da rahoop do had'yyt doo hẽnh. Baad habok doo, dooh t'ii hẽnh rahõm bã. Hÿ pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hã —nãng mã Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëep Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hẽ ta ti taheer'oot doo, taky hadoo mã ta ma matëg sa hã:

² —Bë hapãh, edaa dãk Pas-kowa. Pawóp nã ta ãh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo dãk da ta maji sa moo gó b'aa kajatsëk do hã takepëem dãk hyb n'aa —nãng mãh.

³ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj mã séd hã m' rakata padëek P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät do tób bã. Kajapas mã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät do hãd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mã Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapãh bã m', radaj'ëep hyb n'aa kã m'. ⁵ Rakaner'oot bã m' raky hadoo:

—Doooh da ër dajëeb bã Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahãnh —nãk mãh.

Buu benyyw do ŷÿnh ahoog wãt do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m' panang Betanija hãd nãng doo bã m', Simaw saraa hã dãk do paa tób bã, ⁷ sa waa tyng hã m' Jesus basoooh bã m', ana mã ta wë ŷÿnh. Buu benyyw do hood mã ta moo gó m' tabadãk. Pã s'ëeb mã ta hood. Tak'ëp mã taky n'aa gebah ta ti gó hanãng do buu benyyw doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doooh m' Jesus ma matëg rage-naag bã ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejãã tii? —nãk mãh. ⁹ —Taw'ããts hẽ paawã takes'ëem. Tak'ëp paawã ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawã kas'oot do sa hã —nãk mãh.

¹⁰ Jesus maa napãh bã sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manã hahÿ ŷÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wãd wãt hã ŷÿ. ¹¹ Kas'oot do aboo had'yyt hẽ bë mahang. ŷ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hẽ ŷ awãd wãd bã. ¹² ŷ radakã jëng noo gó buu benãw n'aa tii d' nuh ŷÿ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ŷ né hẽ hahÿ

ÿ her'oot doo: J  pad'yyt h  bad k hahÿÿ h  P'op Hag  Do T'aah panyyg han m do rabaher'ood h m b , raheer'oot da na-  j h  h  ÿ tamoow d w t do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta h  —n ng m h.

Judas taky n'aa enooh Jesus taha  nh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma mat g seeh, Judas Ikarijot h d n ng do bah m P'op Hag  Do t b n'aa yt h  moo heb'oooh do sa wah  n'aa w . ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa h :

—Nyy h  ta s m b  anoo da h  ÿÿ, Jesus ÿ ha  j b  b  h ? —n ng m h.

Ti m' ranoo ta h  30 moweed k'  ts t g hawak do s'  b ta s m. ¹⁶ Ti m', ti noo g  naa Judas Ikarijot tyw n'aa es ts k n tabahaēēnh hyb n'aa k  sa h .

Jesus ta ma mat g daheeh Pas-kowa t  n'aa rabaw h do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' p w makuj n'aa tamah do rataheb'  s do du d k noo g  m', Jesus ma mat g rabana ta w , ti m' rabeanh ta h :

—Nyy b  makar n    ben m Pas-kowa t  n'aa, matab'  s hyb n'aa? —n k m h.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—B  ah m n  panang h nh, aj'yy t b h nh. Hahÿÿ da da b  maher'ood ta h : “Hahÿÿ da    ma mat g kyyh a h , ‘Kaja d k ÿ hajaa do noo g  ÿ jaw n hyng doo. A t b h nh da ÿ tab'  s Pas-kowa t  n'aa ma mat k ÿ sa daheeh’”, n k da b  kyyh —n ng m  Jesus ta ma mat g sa h .

¹⁹ Jesus mej u doo da n  h  m' ta ma mat g rabad'oo. Ti m' ramoo boo k n tii b  k  Pas-kowa t  n'aa k .

²⁰ Papÿÿj bad   hyng b  k , Jesus bahyy sooh m  12 hedoo do sii h  sa waa tyng pa. ²¹ Sa të rabaw h b  k  m' taky hadoo sa h :

—B  see ÿ taha  nh da maj i moo g . N  hup ÿ n  h  ta ti ÿ her'oot doo —n ng Jesus sa h .

²² Ti m' rah'yy ket n bong. Ti m' s t ken'yyh m  raky hadoo:

—H  ÿÿ, dooh ÿ tado b  Tak' p Hyb N'aa Jawyk Doo! —n k m h.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B  see n  da. Nemon ÿ hehoots w t do p w, ti në da ÿ ha  nh doo —n ng m h. ²⁴ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong J  Hana Doo, ÿ da daj p P'op Hag  Do kyy kerih do her'oot doo da n  h  —n ng m h. —Ti hadoo n  h , baad nado da aj'yy h , Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong J  Hana Do maj i moo g  han'oo d k do h ! Taw'  ts h  paaw  ta ti aj'yy h  tanenyyts b  paaw ! —n ng m  Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus ha  j d k do pan'aa, ky hadoo ta h :

—H  ÿÿ, dooh ÿ tado b  ma mat g! —n ng m h.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj h  ti makaher'ood d k —n ng m h.

²⁶ Ti m' rabaw h b , Jesus bado d k p w, ti m' P'op Hag  Do h  taky hadoo:

—Taw'  ts h   m, Ee. Man'oo d k p w    h  —n ng m h.

Ti m' taganab h d k p w, tan'oo d k m  ta ma mat g sa h . Ti m' taky hadoo:

—B  gado d g, b  awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —n ng m h.

²⁷ Ti m' Jesus bado d k uwa b  h hood, ti m' P'op Hag  Do h  ta ky hadoo:

—Taw'  ts h   m, Ee. Man'oo d k uwa b  h    h  —n ng m h.

Ti m' tan'oo d k m  sa h , ti m' taky hadoo:

—B  sah nh h , b  e g ta uuh —n ng m h. ²⁸ —Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ daj p noo g  heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sah nh h  P'op Hag  Do ky n'aa enooh do tii k . Hÿ jaw n majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hag  Do ky d ng. Haj k do sa hyb n'aa takan'oo d k majyw ÿÿ, ÿ daj p noo g , nesaa do sa h'yyb g  han ng do kawug h m hyb n'aa —n ng m h.

29 —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eég wäd bä hahÿ uwa s'ëëb. Jääm hë p'aa hënh papuuj däg ÿ eëëk da bë sii Ee bag'ääs doo bä —näng mäh.

30 Ti m' Saaw-Mo hä hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahöm kån waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

31 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Badah, atsëm, hä ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hë da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: “B'ée hagä ÿ daj'ëep da. Tii bä da jé pad'yyt hë b'ée rabehüüm bong”^{*} —näng mäh.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hä ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahöm Garirej hënh —näng mäh.

33 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë õm reréd hõm bä, a wë ramoo bok do rabahapäh bä, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bä —näng mäh Peed.

34 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hë, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh Jesus Peed hä.

35 Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hä:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ rada-jëëb bä na-ääj hë a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ket-sëë do panyyg n'aa hahÿÿh

36 Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahöm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

37 Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooch baad tado wäd bä ta h'yyb. 38 Ti m' tamawoob hë hadoo do sa hä taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë matakä si ÿÿ. Bë aä manä da! —näng mäh.

39 Ti m' tabahöm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tüü m' ta maboore hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

40 Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëeh hënh, taheg'ääs mäh, aä b'ëeh mäh. Ti m' Peed hä tabeaanh:

—Dooch bë haja bä kanahën d'os hë bë ty gapadäg bä si ÿÿ? —näng mäh. 41 —Bë matakä, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

42 Ahöm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿÿ, ÿ mammo n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarën doo da né hë ÿ karën hä ÿ kametëeh —näng mäh.

43 Ti m' p'aa hënh tabana bä ënh, aä b'ëeh ënh mäh, tak'ëp mä raty jewyk sa h'yyb. 44 Ahöm ënh p'aa

* 26:31 Sakarija 13.7

hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh.

⁴⁵ Ti m' tamatēēh ta ma matēg tamawoob hē hadoo do wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nā? Bē aā magyys hē? —nāng mäh. —Bē hegāā. Edaa dāk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaēēj dāk doo. ⁴⁶ Bē as'ēēg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm! Wāt ta ti ÿ han'oo dāk do majē ÿh hā —nāng mā Jesus kyyh.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nā bā m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajōk mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana. ⁴⁸ Haēēnh doo, baad ub mā taky n'aa her'ood dāk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm —tii da m' ta kyyh dó sa hā.

⁴⁹ Ti m' nawayw hē Judas bana Jesus wē, ti m' tedēng:

—Taw'āāts hē ōm, ma matēg? —nāng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hā:

—Ti bā, mamoo wād ti majawén na doo, najis ÿh —nāng mäh.

Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kån mā Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Menyyw däg a sēn-jeer —nāng mäh. —Sēn-jeer me ta wób hekyyt doo, sēn-jeer me tadajēp. ⁵³ ÿ nahaja med'oo, ÿ karēn bā paawā, Ee hā ÿ ky n'aa etsēē 12 ken'yyh kata dāk do tak'ēp kanekan do āās

nawayw hē tamejūū hyb n'aa, ÿ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bā paawā, ÿ ramo n'aa jesu bā paawā, dooh paawā takaja bā tii bā P'op Hagā Do kyy kerih doo, hahÿ né hē kametēēh doo kā hā ÿ taheer'oot doo —nāng mā Jesus ta ma matēg hā, sēn-jeer hado dāk do hā.

⁵⁵ Ti m' hajōk do hā kā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ÿÿh, bē wén n'aa wē ÿÿ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ÿ bē masoo hyb n'aa? —nāng mäh. —P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó ÿ awād had'yyt hē ÿ ma metēēk bā. Dooh ēnh ÿ bē maso bā tii bā ēnh? —nāng mäh. ⁵⁶ —Hÿÿ kā, taw'āāts hē —nāng mäh. —ÿ hapäh, sahōnh hē tii da tawén hadoo, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hā ÿ kametā dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus.

Ti m' sahōnh hē kā ta ma matēg rawaj'aa bong. Reréd hōm mā Jesus.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso dāk do ramahūūm kån Kajapas hād nāng do tób hēnh. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät do ti Kajapas. Kata b'ēēh mā ta tii bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁸ Peed bahōm mā Jesus sa jawén. Dawēē m' tagadāk. Ajēē suun mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät do tób w'oo hā. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy hāng, tabahēg'āās hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hā.

⁵⁹ P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa hedoo doo, sahōnh hē Sinedirijo hād nāng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mā Jesus hā rap'āā daj'ēēp péh. Resoos mā daap hē Jesus raky n'aa

tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëeg ub kä pawóp hë han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsiig hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hë ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh”, näng ta kyyh —näk mä sa hä.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëeg geët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Doo maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶³ Doo m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëët.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo ënh mä ta hä:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kä õm ÿ mejũũ, äã mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Õm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hë, hahÿÿ da bë sahõnh hä ÿ maher'oot: Hÿ jawën bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hadoo Do hub hënh tabasooh bä, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejã däk! Jããm hë. Doo hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do

taky n'aa rejãã doo. ⁶⁶ Nyy da bë hä? —näng mäh.

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hä:

—Maher'ood mahapëë bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hä Peed bahäng bä, tób danäh karom ÿÿnh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ääj hë Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hë sa matym gó.

—Doo ÿ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. T'ÿ hënh tób danäh karom ÿÿnh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ënh mä p'aa hënh. P'op Hagä Do hä m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Doo ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hë badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë õm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hë ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kãn. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Doo ÿ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hä.

Ti m' nyyw hë m' karaak bah'ÿÿ kãn. ⁷⁵ Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hä: “Karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa

† 26:63 Doo m' Jesus kawaj'ään bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

jejen da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mä taky n'aa jejen do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Bãp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa. ² Ramoo maw'yyd däk, ramahũüm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah häj n'aa bã bag'ääs doo.

³ Ti m' dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëej däk do ky n'aa napäh bã m', t'yyd kamehĩn wät mä tamoo wät do paa hä. Ti m' moweed k'ääts tæg hawak do s'ëeb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hä.

⁴ —Nesaa do ÿ moo wäd wät — näng mä sa hä. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hä ÿ haëej däk doo — näng mä Judas kyyh sa hä.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Doooh hyb n'aa äã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hë ti ta tii — näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëeh tũũ moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, ti m' tabahõm kån, nu kasagũw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũũ kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Doooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëer. Majyyw dajëer n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸ Ti hyb n'aa, da hë na-ääj nä ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kä m' kameta däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tæg hawak do s'ëeb. Sa moo gó rahaëej däk do sãm Isaraéw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëe hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ hä ÿÿ”, * näng paa Jeremiij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bã bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëet. Ti m' Jesus hä ta bagä n'aa eanh mäh:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bã kä Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bã. ¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepäh a hä õm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Doooh né paawä Jesus kawaj'ään bã, dooh m' taky gedag bã raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. ¹⁷ Ti

* 27:10 Jeremiij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ääj hë Sakarija 11.12-13.

m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beaanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ý eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëej däk Jesus, rah'yy kajew'eës do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bä kä m', Pirato ým mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahýý d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ý bahob wät sah ýý gó naga hë atsëm —näng mä ta ýým kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsëë hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-ääj hë Pirato ramejüü Jesus tadaj'ëep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ý eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ý bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneëenh do hä? —näng mäh.

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mä sahõnh hë sa kyyh.

²³ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Doo mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä

rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajök do matym gó.†

—Hëp ý n'aa nado hahý aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hë —näk mä sahõnh hë. —Ääh, ää panaa na-ääj hë, ää gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü raba-hewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejäã do panyyng n'aa hahýh

²⁷ Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëëk hyb n'aa Jesus w'oo hä. ²⁸ Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. ²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta nuu gó m' rada-sooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.‡ Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahýý da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajöo nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹ Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahüüm rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyng n'aa hahýh

³² Panang bä naa raban'yyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd

† 27:24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hä. ‡ 27:29 Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapöös doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

näng doo bä naa, Simaw häd näng doo hä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooch hyb n'aa b'aa Jesus rahapëem däk do b'aa n'aa. ³³ Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'y'y rahanäng pé m' tii.) ³⁴ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooch doo. Kamekuunh mä ti datsäng doo me. ³⁵ Ti m' tameëek kanahën d'os hë, dooh teëg bä. ³⁶ Ti m' rabepëem däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo. ³⁷ Ti m' rabehyy b'ëeh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

³⁷ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hä: "Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa", näng mä kerih do hä. ³⁸ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'yÿ hënh ta see hahäng. Hōō gó Jesus kahepëem däk do bahäng. ³⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewōnh Jesus wë. ⁴⁰ Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëeb! Ahyy b'aa hä hadäk do om, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

⁴¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raky n'aa ej'ees mäh:

⁴² —Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooch tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä! Isaraëw buuj sa wahë n'aa m', tanooh. Taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa,

tii bä ää ky daheeh da! ⁴³ P'op Hagä Do hä m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëeb hää, P'op Hagä Do genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

⁴⁴ Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ääj raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁶ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyy’s?”, †† tahanäng pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij †† ti tanaëenh —näk mäh.

⁴⁸ Ti m' nayyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa. ⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b' er heg'ääs Eriij ana bä tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

⁵¹ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä. ⁵² Noo kesëets hōm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kän mäh. ⁵³ Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëe p'ëe panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

§ 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëep do hä. ** 27:35 Saaw-Mo 22.18

†† 27:46 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk doo hä tabeh'üüm. †† 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

⁵⁴ Ti m' hëej katajuus doo, sahõnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näkä mä sa kyy kä.

⁵⁵ Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëë naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa. ⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bä m' papÿÿj, aj'yÿ tak'ëp ma näng do bahõm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mä. Ti m' tabahõm Pirato wë. Tetsëë mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ëëb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëë däk mä ta me. Ti m' tabahõm kån. ⁶¹ Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh rabahõm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näkä mä Pirato hä. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yÿ noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa ää karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta

kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagää bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näkä da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahänh kawad'ii padëek hajök do tii bä —näkä mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë mahüüm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë ennyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo —näng mä.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yÿk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëëts hõm mahänh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këë bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahõm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këë. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hõm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak. ⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeyÿm bong mä ääs. Kajajån b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mä.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mä. —ÿhapäh, Jesus repëem däk do paa bë esoos. ⁶ Dooch wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegää nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mä. ⁷ —Nayyw hë bë ahõm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahõm da bë

pooj jé Garirej hēnh. Bē hapäh da t'ii hēnh", näk da bē kyyh. Tii d' kēh ŷ bē hā —näng mä ääs kyyh ŷŷj sa hā.

⁸ Ti m' rawaj'aa jēk ta ma matēg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeŷŷm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa.

⁹ Ti m' rabajēk bā m', nawayw hē m' Jesus kas'ee wāt sa hā, ti m' takedēng sa hā. Ti m' ta wē rabana, ti m' rabehyy b'ēēh tūū, ta tsyym hā ramoo kajäk ta hā raweh'ēēh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eŷŷm manäh. Bē ahōm, bē maher'ood hāj haa sa hā Garirej hēnh rabahōm hyb n'aa. Tii bā da ŷ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹¹ Ti m' Jesus ma matēg wē ŷŷj rahōm nuuj jé m', warahén wób rabajēk mä panang hēnh P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wē. Ti m' ramaher'oot mä sa hā sahōnh hē rahapēē wāt doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa rakataa Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newēē nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajōng dajēer rabanoo warahén sa hā, ¹³ ti m' raky hadoo sa hā:

—Taw'ääts hē hahŷŷ da bē maher'ood ta wób sa hā: "Atsēm, ää ää nuuj jé ta ma matēg rabana, tii b' retsēēg hōm ta kamag", näk da bē kyyh —näk mä sa wahē n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ēnh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bā panyyg bē her'ood hōm doo, ää h'yyb en'yyim da, dajēb hā bē taky n'aa ety mahānh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajēer, ti m' sa hā ramejūū doo da né hē m' ramaher'ood hōm daap

men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hē m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hē na-ääj nä kaher'oot.

Jé pad'yyt hē ta ky n'aa ji maher'ood hōm Jesus mejūū do ky n'aa hahŷŷh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahōm kän Garirej hēnh, waēē hēnh, Jesus mejūū do paa hēnh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bā, raj'aa etsēē kän mä ta hā. Ti hadoo né hē dooh baad tagah'ood nä bā ta wób sa hā. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kän p'eets hē sa wē. Hahŷŷ d' mä ta kyyh sa hā:

—Sahōnh hā, hŷ pong jé hawät do hā, badäk hahŷŷ bā hawät do hā na-ääj hē P'op Hagä Do an'oo däk ŷ mejūū hyb n'aa. Sahōnh hē sa bahānh ŷ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bā. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bē ahōm. Ma matēk ŷŷ rabahado padēēk bē an'oo bā sahōnh hē hāj n'aa babuuj. Bē nu gemuun hōm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰ Bē ma met'ēēg sa hā sahōnh hē bē ŷ mejūū do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahŷ ŷ ky däng bē hā: ŷ awäd had'yyt hē da bē sii badäk hahŷ gawatsik bā kă.† Jääm hē kă.

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raä bā rabahag'ääs bā, radej'ēēp ta sām. Ti hyb n'aa "ää h'yyb en'yyim da bē wahē n'aa" rawén näng. † **28:20** Sahōnh hē badäk hahŷ bahēēj jēng do jawén paa bā, hŷ pong jé Jesus pa ēr aboo had'yyt hē.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,† näng mä takerii däk do hä.‡

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hōm paa m' hajök. Taher'oot sa hä raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-ãäj né hē m' rabahōm Jowāw wë. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradän häd näng doo me. ⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb ta

pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëëh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hā ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bäs—näng mäh. ⁸—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa—näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabahég'ääs wë hä, wë kabasëëts däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahying mä ta wë gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim—näng mäh.

¹² Ti m' nyyw hē tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän. ¹³ T'ii hēnh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. ‡ **1:3** Isajas 40.3 § **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hē Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä, ta hä hē tahegää bä, tahanäng pé tii.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do jawén paa bä kä m', Jesus bahöm kån Garirej häj n'aa hēnh kä. Tīī hēnh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëeg kån. ¹⁵ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kån ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hōm nesaa doo. P'op Hagä Do hā bē h'yy kawareem. Bē ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hē ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Ān-Deréh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ëep bē ana, si ÿ bē abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bē hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bē hÿÿ kä P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nanyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'ūūm kån mä ta sii.

¹⁹ Ti bahānh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oohn. Karahi m' renäm.

²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ēnh. Ti m' nanyw hē m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hē m'. Ti m' Jesus sii rabahōm kån mäh.

Jesus habëë hōm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus bahōm panang Kapar-Naūm häd näng doo hēnh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehāk do hā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabahōm. Tii bä m' tama metëek P'op Hagä Do panyyg. ²² Ti m' maa new'ëe do rahy n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb

n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii. ²³ Tii bä m' tabasoo sa mahang aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

²⁴ —H'ëed makarēn āā wē Jesus, Nasaréh buuj? Āā marejāā mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed òm —näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky geām wät mä karap'ar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahōm aj'yy mahānh! —tah'eed hōm mäh.

²⁶ Tii bä m' aj'yy tak'ëp karap'ar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bä m' awaaw wät mäh, ti m' tabahōm kån ta mahānh. ²⁷ Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jōg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'ar h'yyb nesaa do sii hē tamejūū. Raky daheeh né hē —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg dāk Garirej häj n'aa bä.

Jesus nahëë sog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Tii kä m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Ti m' Tsijaag, Jowāw daheeh Jesus bahōm kån Simaw, Ān-Deréh sa tób hēnh. ³⁰ Asooh mä Simaw mayyn. Oom ta hā. Ti m' Jesus hā rabaher'oot taoom. ³¹ Ti m' Jesus bajëë suun tahasoo hēnh, tamoo ej'ooj sëek mäh. Ti m' oom keréd hōm. Nanyw hē m' Peed mayyn moo wäd dāk sa waa.

³² Tug bä kä, papÿÿj badëë hyng jawén paa bä, Kapar-Naūm buuj ramena sa hōnh hē nahëë enäh

doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hë. ³³ Hajök Kapar-Naüm buuj kata padëek Simaw tób w'oo hä, Jesus yt gä do w'oo hä. ³⁴ Hajök mä sa nahëe Jesus hahëen hõm. Hajõo m' nahëeh. Hajõng mä karap'aar h'yyb nesaa do tahebëe bong mera do sa hä hanäng doo. Dooch m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë.

P'op Hagä Do hä Jesus ky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, bap paah, badajung nä, tabas'ëeg gëet, ti m' tabahõm dawë hä, ranabok hënh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶ Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëej padëek bä m' rabahõm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷ Ramamuun bä m' raky hadoo ta hä:

—Hajök õm hes'oos! —näk mä ta hä.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hamäh! Ta s'ee hënh ër bahõm, ta wób panang hënh ÿ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hä na-ãaj né hë. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén na —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä. Sahõnh hë m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hä tabaher'oot, tametëek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebë mä karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsëe mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëeh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehÿÿn mäh. Ti m' tamoo däng ta hä, ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

⁴² Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëe badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hä:

⁴⁴ —Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mamatä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëe badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' tamejõ hõm.

⁴⁵ Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooch m' taky dahé bä. Taher'oot mä tamahõm me. Jé pad'yyt hë rapanyyg enä hõm mäh. Ti hyb n'aa kä m' dooch Jesus haja wäd bä sa panang hënh tahõm bä rabahapäh bä kä. Dawë hä kä m' takan'oo kän. Ti hadoo né hë m' jé pad'yyt hë naa rabena ta wë.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' pawóp hë ta ä jawén paa bä, Jesus matëeh p'aa hënh panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Tii bä m' rapanyyg enä däk, p'aa hënh mä Jesus bagëe däk tób ta yd nu hed'ëeh bä. ² Hajök mä t'ÿÿ hënh hah'üüm. Hajök mä rakata padëek tób bä. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-ãaj hë. Ti m' Jesus met'ëeg kän P'op Hagä Do panyyg. ³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. ⁴ Du daa m' rakad'oo pé ramajë suun paawä m' Jesus wë, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes

mä Jesus bagëet nemuun. Ti m' ramahy kân Jesus wë kä ta tyng jó. ⁵ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah yÿ,* nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

⁶ Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Hëd n'aa m' ti hÿÿ ti d' taba-her'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bä —näk mä sa h'yyb gó.

⁸ Nayyw hë m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh.

⁹ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

¹⁰ —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa yÿh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y hajaa sa hä hanäng do nesaa do y ado hõm bä, y haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

¹¹ —As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

¹² Ti m' tabas'ëëg gëët, tabado däk mä ta tyng, ahõm kân mä hajök do matym gó. Tii bä kä m', rameuuj kân sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch äã hapäh pé hÿ hedoo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahõm ënh karaj'aa Garirej häd näng doo hënh. Hajök mä han'aa ta wë. Ti m' Jesus ma metëëk sa hä. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bä kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëëp ana wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ëëg gëët, ahõm kân mä ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,† ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. Hajök né hë m' Jesus sii heb'ooh doo. ¹⁶ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rabahapäh bä m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawo doo, Jesus ma matëg hä rabeaanh:

—Hëd n'aa dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii tabawëh? —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Dooch y ahyb bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do y naëënh hyb n'aa. Y ahyng, nesaa do moo heb'ooh do y naëënh hyb n'aa‡ —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

* **2:5** Dooch Jesus t'aa h tado bä. “Tah yÿ, najis yÿ” Judah buuj raher'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hë sa kyyh. † **2:15** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajëër gahed'aak do rawedii sa wakääm. Ta bahãnh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. ‡ **2:17** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

Jesus hã reanh do ratay do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti anãg paa m' ta heen n'aa Jowãw nu gahem'uun do ma matëg, Parisëw na-ããj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëeh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reanh mä Jesus hã:

—Jowãw ma matëg, Parisëw ma matëg na-ããj hë ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Jãm bawät nä bä rawëë had'yyt hë. Dooh ratay bä. ²⁰ Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãnS —nãng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bä saroor säg noo eh do pãan papuuj bãh me. Tii d' ji adoo bä, papuuj bãh tsawyy däg bã, ta säg tanes'ëem, kawah'oob hõm tii bã. Ti bahãnh tanoo ee däk tii.

²² Ti hadoo né hë uwa bëeh hã. Dooh ji gedu bã uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byyh säg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bëeh egän so bã, ta hood säg gan-abäh hõm. Tii bã kä, uwa bëeh waho bëeh da, ta hood kä karejä kãn —nãng mäh. —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —nãng mä Jesus kyyh sa hã.**

Saab ky n'aa hahÿÿh

²³ Saab hã m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mä rateh'yyt rabawa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Parisëw sa sii habong do raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã ramoo bok†† —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makü Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã, sa waa tamah bã? ²⁶ Abijatah P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ãat do tabahadoo noo gó, Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabawa ti pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jããm né paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã†† —nãng mä Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ji kameh'ããk do hyb n'aa P'op Hagä Do wén pahuuj wät paa ji kameh'ããk do heen n'aa. Dooh ji tapahuuj bã ji kameh'ããk do heen n'aa hyb n'aa —nãng mäh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hã sii hë ÿ mejüü —nãng mä Jesus Parisëw sa hã.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

§ 2:20 Hahÿÿ d' Jesus hanãng pé ta tii hã: Ta ma matëg sii tabawät nä bã, dooh ratay bä. Sa mahãnh Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãn. ** 2:22 Dooh ji mekuuj bã papuuj tama metëëk

do ji h'yyb säg paa me, tahanãng pé ti panyyg gó teh'üüm doo. †† 2:24 Dooh ji moo wäd bã Saab hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyt do hyb n'aa. †† 2:26 Jããm né paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehün do hyb n'aa.

¹ Ta see pé noo gó Jesus bahôm ênh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hênh. Ti yt hä m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. ² Tii bä m' ta wób ramatakëë mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bä Saab hä. Ta moo tahaso däg bä, Jesus moo wät né hë Saab hä kä sa hä. Rakarên paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ³ Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy hä:

—Ag'ëed däg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa hä:

—Nyy da êr ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hä? H'ëed ti taw'ääts hë ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hä, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Rahapëë né paawä m', dooh m' raky gado bä. ⁵ Ti m' kawaj'ään gó Jesus ty kawööt sa wë. Tahyb n'aa tón mä sa h'yyb tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yy hä kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kån mäh, baad däg mä ta moo kä. ⁶ Ti m' nanyw hë m' Pariséw raban'yyh. Eróts karapee sii hë m' rakaner'oot mä nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

Hajök mä Jesus gen'aak do hah'üüm do ta sii panyyg n'aa hah'yÿh

⁷ Ti m' karaj'aa hênh Jesus ta ma matëg sii hë m' rabawëej kån. Hajök mä Garirej häj n'aa hênh naa Jesus jawén hah'üüm. ⁸ Raky n'aa napäh bä m' sahõnh hë Jesus moo wät doo, rabana Judah häj n'aa hênh naa, panang Jerusarênh häd näng doo hênh naa, Idumeej

häj n'aa hênh naa, tamii Joradân tamyyj däk hênh naa. Ta wób mä Tiir, Sidôn panang häd enäh do häj n'aa hênh naa. ⁹ Hajök do hyb n'aa m', Jesus mejüü ta ma matëg rabenäm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragataturg däk do hyb n'aa ta hä. ¹⁰ Hajök sa nahëë heso hõm do hyb n'aa m', nahëë enäh do rawén gataturg kån ta wë. Rakarên mä ramoo kajäk ta hä. ¹¹ Jesus karap'aar h'yyb nesaa do hä hadäk do rabahapäh bä m', tüü m' rakajäk ta matym gó. Tak'ëp mä rageëenh:

—Öm P'op Hagä Do T'aah! —näk mäh.

¹² Jesus ky ge'yÿm mä karap'aar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hah'yÿh

¹³ Ti m' Jesus basëek waëë jó. Tanaëenh mä ta wë tah'yyb däng doo. Ti m' rabahôm ta wë. ¹⁴ Sa mahang tasëm mä 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejüü hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵ Tanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa. ¹⁶ Hah'yÿ m' 12 hedoo do tamejüü doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo däk doo. ¹⁷ Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowäw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneëenh doo. ¹⁸ Ta jawén mä Æn-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,* ¹⁹ Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majiü hä.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hah'yÿh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hë rabajëë p'ëë tób gó. P'aa hênh mä rakata padëek hajök doo. Du daa

* **3:18** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarên rakamajüü Roma buuj sa wë. Dooh rakarên bä Roma buuj mejö bä sa hä. Roma buuj wë kamajüü do ramaneëenh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëenh “Simaw Serot”.

m' rabawa pé hajök do hyb n'aa.
²¹ Ta yÿn, ta wakään rapanyyg enä
 däg bä m', rabahöm t'ī hēnh ra-
 hahēen paawä m'. Sā hā m' baad
 nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk
 do ma mehetëk do Jerusarēnh hēnh
 naa han'aa doo, hajök do mahang
 hab'ëeh doo, raky hadoo ta wób sa
 hā:

—Beresebu,† karap'aar h'yyb
 nesaa do wahē n'aa ti adäk ta hā. Ti
 kyy gó ti tabahébē karap'aar h'yyb
 nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus
 naēnh ta wē. Ti m' panyyg ky n'aa
 gó tabaher'oot sa hā. Hahÿÿ d' mä
 ta kyyh:

—Ta daaj hē g'eeh Nesaa Do Yb
 takahabē? —näng mäh. ²⁴ —Sa
 da hadoo do wē sa hāj n'aa babuuj
 rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii
 bä sahōnh hē —näng mäh. ²⁵ —Sa
 wakään sa hā hē rahyb n'aa wa-
 reem bä, kahäj jëng tii bä. ²⁶ Ti
 hadoo ēnh Nesaa Do Yb hā kä. Ta hā
 hē takawareem bä, ta karapee hā
 tahyb n'aa wareem bä, ahēēj jëng
 né hē tii bä ta hejój. Gawatsik da tii
 bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Doo aj'yy hejoonh do tób gó
 hajëe suun pé ta ma tado hōm
 hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo
 tamanaw'yyd bä. Ta moo ka-
 maw'yyd bä, tahajaa ta ma tado
 hōm bä —näng mä Jesus sa hā.§

²⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahÿ ŷ her'oot
 doo: Sahōnh hē nesaa do ji moo wät
 doo, sahōnh hē P'op Hagä Do ji ky
 n'aa rejää do na-ääj hē P'op Hagä
 Do mabaan hōm da ji hā. ²⁹ P'op

Hagä Do Sahee ky n'aa rejää doo
 kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä
 tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahēēj bä
 nesaa do ta hā. Tadajëp jawén paa
 bä na-ääj hē nesaa do adäg had'yyt
 hē ta hā —näng mä Jesus kyyh sa
 hā.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hā, P'op
 Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebē.
 Sa hā m' Nesaa Do Yb ky gabuuj
 mäh. Rahe'oot do hā P'op Hagä Do
 Sahee raky n'aa rejää.

*Jesus wakään heh'äät do panyyg
 n'aa hahÿÿh*

³¹ Ti m' Jesus yÿn, ta wakään
 sii hē m' rakajaa. Ta w'oo hā
 m' rababē däk. Ti m' ramejüü
 ranaēnh Jesus. ³² Hajök mä ta pa
 hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hā:

—A yÿn, a wakään, ta w'oo hā
 rabab'ëeh. Ōm mä resoos —näk
 mäh.

³³ —Jaa ti èen, jaa ti wakän haa?
 —teanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawōöt ta w'oo gadäk
 hēnh rahat'oonh hēnh. Ti m' taky
 hadoo:

—T'oonh hahÿ ān yÿ, wakän haa
 —näng mäh. ³⁵ —Sahōnh hē P'op
 Hagä Do karēn do moo heb'oooh
 doo, ti né hē wakän haa hadoo, ti né
 hē ānh ŷ hadoo, ti né hē èen hadoo
 —näng mä Jesus kyyh sa hā.

4

*Joom tym ky n'aa gó Jesus
 metëek do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' Jesus ma metëek ēnh
 karaj'aa Garirej häd näng do nabyy
 me. Hajök do nu sabuk mä ta hā. Ti
 hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg
 sooh. Hajök do ayyw b'ëeh mä ta
 takēen nabyy me. ² Ti m' hajōō m'

† **3:21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahānh däg sa hā Jesus moo wät doo. Hajök do ta wē hehüüm do tagado had'yyt hē, nahēe enäh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bä tak'ëp taty kanewaat do hyb n'aa. Doo rah'yy genä nā bä P'op Hagä Do T'aah tado bä. ‡ **3:22** Nesaa Do Yb né hē ti Beresebu. § **3:27** Hahÿÿ d' tahanāng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejoonh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'yy hejoonh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebē karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh.

tama metëek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —Bë hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hóm joom tym. Joom tym tatsawyh hóm do wób ta tyw n'aa me takajak, ti taw'ëed rabajóh jëng. ⁵ Joom tym wób kajak pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nanyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä, nanyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajak sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëe wäd bä. Ti hyb n'aa dooh teag bä. ⁸ Ta tym wób kajak kân baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. ³⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kân baad tabadoo bä kajak do ta tym wób. ⁶⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kân ta tym wób. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kân baad tabadoo bä kajak do ta tym wób kä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newëe bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

¹⁰ Ta jawén kä m', ta mab hë 12 hedoo do ta ma matëg hë kä, ta wób hë kä, rabeaanh ta hä nny d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hä. Ta wób sa hä, sa h'yyb gó naa maa new'ëe kanarën doo, sahönh hë takaher'oot da panyyg ky n'aa me —näng mäh. ¹² —Tii d' tawén hadoo, —näng mäh —“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa

newë had'yyt hë né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hä. Dooh né rakarën bä P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hóm, P'op Hagä Do nawug hóm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”* —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Taganah'ood bä bë hä hahÿ panyyg, nny d' tagahoot panyyg wób bë hä? —näng mäh. ¹⁴ —P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajak do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hä. Ramaa newëe sii hë, nanyw hë, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hóm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, pä banäng bä kajak do hadoo sa hä. P'op Hagä Do panyyg ramaa newëe sii hë, nanyw hë, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nanyw hë rah'yy gejë hóm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejoonh do kametä bä sa hä, sa hä rarahëjä bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nanyw hë rah'yy gejë hóm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym sasëng mahang kajak do hadoo sa hä. ¹⁹ P'op Hagä Do panyyg ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newëe had'yyt hë badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahóm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym baad tabadoo bä kajak do hadoo sa hä. Ti ramaa newëe P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad

* **4:12** Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6.9-10 hä takerii däk tii. † **4:19** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nny d' rabad'oo doo.

ramoo bok tii kä. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahānh tabeak do hadoo tii —nāng mā Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē gataa sooh bē bag, ji waa hood yt hā, ji jó ȳyh do yt hā bē bejēn hyb n'aa apāh? Dooh. Ta bag bē dasooh ta tyng jó, baad ta bag dāk hyb n'aa. ²² Ta ti hadoo da ȳ ma metēek do hā: Sahōnh hē sa hā da hē kejēn nā doo, sahōnh hē rah'yy ganenāh nā doo, kametā dāk né da sa hā. ²³ Jé karēn pé ȳ her'oot do tamaa newē bā, taw'āats hē tahyb n'aa matakēē —nāng māh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Taw'āats hē baad bē matakā ti bē maa newēē doo. Bē matakēē do pénh, bē maa newēē do pénh, bē da P'op Hagā Do h'yy gan'yyh. Ti bahānh baad bē da tah'yy gan'yyh. ²⁵ Jé h'yy ganyy dāk doo, ti bahānh P'op Hagā Do banoo nā ta hā ta h'yy ganāng doo. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, P'op Hagā Do ado hōm da ta hā kanahēn had'os doo † —nāng mā Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēeh hahȳy hā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

—Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hē P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa. ²⁷ Ta āh tatebēj nuuj jé, adēb bā, atsēm, ta ti joom tym ganyyh, tabawāng. Dooh joom hejóm do hapēē bā nyy da tabawāng ti joom. ²⁸ Ta daaj né hē joom k'āats baw'ēēh. Pooj jé tagajewāng, tii b' tabaeē dāk, tii b' tabeag kán. ²⁹ Ta ag wah'ēē dāk bā kā, ta heen n'aa hā, tii bā kā joom nāng do bak'āād kán ta joom, joom ji nu gekāā do nahēē me —nāng mā Jesus kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Panyyg see ky n'aa me ȳ her'oot bē hā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa —nāng māh. ³¹ —Joom motaad hād nāng do tym nad'ēēd is do hadoo né hē P'op Hagā Do bag'āās doo, tadu doo noo gó. ³² Jāām nad'ēēd its né paawā ta tym, ji waa ty gamabuuj see bahānh tabawāng. Tak'ēp ta moo bawāng. Tii hā kā taw'ēēd batooj kán ta hā kā, tabadahēēm bā\$ —nāng mā Jesus kyyh.

³³ Hajōng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā P'op Hagā Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mā sa hā rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴ Sahōnh taher'oot do sa hā, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hē, rabedoh bā m', Jesus baher'oot ta ma matēg sa hā nyy d' tahanāng pé panyyg gó teh'ūūm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahȳy

³⁵ Ti noo gó m', tug bā kā m', Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Hamāh, ēr atsēg hōm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶ Ti m' raberéd b'ēēh hajōk doo, ti m' ragatsēg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsēg kán. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷ Ti m' tak'ēp bah'ood bana. Tewēep mā maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mā marakate bagyyb jēē paawā. ³⁸ Marakate duu hēnh mā Jesus baŷȳh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matēg ramebēē nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matēg! Ōm h'yy kanap'eed! Ēr da ag'yyp! —nāk māh.

³⁹ Ti m' tabas'ēēg gēēt, ti m' bah'ood tameduuk. Ti m' maadaka hā taky hadoo:

—Bag hēnh!

† 4:25 Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagā Do panyyg hā. § 4:32 Joom motaad hād nāng do ky n'aa gó Jesus metēeh nyy da P'op Hagā Do bag'āās do kah'ūūm, ny hadoo ta hā h'yy ka'eeh do kah'ūūm.

Ti m' bah'ood badoo wät. Ba-datih däk mäh.

⁴⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Häd n'aa tak'öp bē beŷŷm? DooH P'op Hagä Do hä bē h'yy kae nä bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tak'öp mä rabeŷŷm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hē:

—Jaa ti hŷŷ eh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hä hadäk do Jesus ah'eed hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé. ² Ti m' Jesus gatsäg nyyh jawén paa bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nyyw hē m' tabana ta wē. Pā gabaho doo gó, panang buuj dejöp do sa kamag n'aa radebong doo hä naa tabana. ³ Tii b' né hē m' tabahe'ŷŷh. DooH m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hē m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴ Hajöō nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ēeh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pēm tagahet'ēeh né m' tii d' ēnh. DooH ta hä hajaa meduuk péh. ⁵ Adēb bä, atsēm na-āāj mä tabahew'eēt kamag habong hēnh, waēē jó na-āāj hē. Tak'öp mä tageēēnh, ta daaj hē m' takahej'ooH pä bäh me.

⁶ Dawēē naa m' Jesus tabahapäh bä m', waj'aa däk mä ta wē. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wē. ⁷ Ti m' tak'öp mä ta kyyh:

—H'ēed makarēn wē ŷŷ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahōnh hē Bahānh Hadoo Do T'aah? Maky dēē P'op Hagä Do häd gó, dooh da ŷ marejä bä! —näng mäh.

⁸ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus

ah'eed hōm do hyb n'aa m'. Hahŷŷ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hōm hahŷ aj'yy! —näng mä karap'aar h'yyb nesaa do hä.

⁹ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” āā häd, —näng mäh —hajök do hyb n'aa āāh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' tets'ēē had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hōm hyb n'aa dawēē karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bä naa.

¹¹ Hajōng mä too yb tii b' habēēh karaj'aa takēēn hä, wajapēm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahe'w'aa.

¹² Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsēē Jesus hä:

—Man'oo āā ajēē pēē too yb hä —näk mäh.

¹³ Ti m' Jesus banoo tii d' sa hä. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kän aj'yy hä hanäng do paaH, too yb hä m' rabajēē pä kän. Hajōng mä ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wēēnh tame, tame m' rakejäg bēēnh. Ti m' t'öp mä rapehäs.

¹⁴ Ti m' too yb hagā n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-āāj mä ramaher'oot sahōnh hē rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ī hēnh, rabaheg'āās hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵ Ti m' Jesus wē rakajaa bä kä, rabahegāā kän aj'yy hajōng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paaH. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeŷŷm bong. ¹⁶ Ti m', ta ti hap'ēēh do paa rabaher'ood kän han'aa do sa hä kä ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-āāj mäh. ¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsēē Jesus hä, tabahōm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. ¹⁸ Ti m' Jesus gatsäg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betseē Jesus hä, Jesus sii tabahōm hyb n'aa. ¹⁹ DooH m' Jesus karēn bä ta sii aj'yy

ahõm bã. Hahÿÿ d' mã Jesus kyyh ta hã:

—Ahõm nã a yb, a ÿÿn, a wakããn wë. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ããts hë hadoo do a hã Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hã nyy da õm tat'yyd mehÿÿn doo —nãng mã Jesus kyyh ta hã.

²⁰ Ti m' aj'yy bahõm kãn. Hëëj bód, Dekaporis hãd nãng doo bã ta her'oot mã tak'ëp hanãm do Jesus bad'oo do ta hã. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëeh do rahyb n'aa meu-unh mãh.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, kara-pee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus batsëg hõm bã p'aa hënh karaj'aa ta myyj jë, tabag'ëed däk bã ta takëen hã, hajõk nu sabug däk. ²² Ti m' aj'yy Jaj-Ro hãd nãng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapãh bã, ta taron nuu me m' tabahyy hãng ta wë. ²³ Ti m' tak'ëp mã tabetsëe ta hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëep ÿ karën paawã. Moo dëe ta hã tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —nãng mãh.

²⁴ Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bã hajõk mã hah'ũum ta sii, gatat'uuk mã ta hã. ²⁵ Sa mahang ti awät mã ÿÿnh. Majyyw mã ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëe badäk. ²⁶ Hajõk mã mediko hegãã bong do ta nahëeh. Mediko moo m' tahoop. Dooch m' rahaja bã. Ta wë hanãng do tahãj jëe né paawã m', dooch m' tahas'oo dæg bã. Teg'yyys mã tii bã ta nahëeh. ²⁷ Jesus taky n'aa napãh bã m', ta jó gadäk hënh mã tabana ta wë hajõk do mahang. Ta saroor hã m' tamoo dãng. ²⁸ Tii d' tawën d'oo mãh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëe bã, ÿ d' ahub däk tii bã”, nãng mã ta h'yyb gó. ²⁹ Tii bã

kã m', nyyw hë m' dooch wäd mã ta hã ta nahëeh. Ta hã m' tahegãã bã, ta h'yyb gó, has'oo däk mãh. ³⁰ Tii bã m' nyyw hë m' Jesus hegãã bã m' ta hã naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegãã wät hajõk do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ÿÿ hã moo dãng? —nãng mãh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo: —Nepãh a hã hajõk gatat'uuk do a hã? —näk mãh. —Hëd n'aa ti meeahn?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajõk do sa wë, tabahag'ããs hyb n'aa jaa ti ta hã moo dãng doo. ³³ Ti m' ÿÿnh hegãã bã mã m' ta hã has'oo däk mãh, ana mã Jesus wë, ti m' tabahyy hãng mã ta taron nuu me ta wë. Kajajãn mã ta ãm n'aa. Ti m' sahõnh hë m' tabaher'ood jëng ta hã. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm mã h'yyb nãm doo me. Dooch wäd a nahëe mã —nãng mãh.

³⁵ Jesus ber'oot nã bã m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bã naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mãh. —Hëd n'aa ti mah'yyb panas'ëeh ma matëg? —näk mãh.

³⁶ Dooch m' Jesus hyb n'aa p'eed bã panãk do sa kyy hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh Jaj-Ro hã:

—Mahy n'aa tón manãh. Hã ÿ h'yy kasadëe!

³⁷ Ti ta bahãnh mã dooch m' tan'oo bã hajõk do rahõm ta sii. Jããm mã takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj Jowãw hãd nãng doo. ³⁸ Jesus raka-jaa bã m' Jaj-Ro tób bã mã tahapãh mã séd dó m' rarãb bã rabë bã. A'oot mã ta wób. ³⁹ Ti m' tabajëe suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bë harãp? H'ëed ti bë ha'oot? Karapee dooch tadajëb bã. Aÿÿh tii —nãng mãh.

⁴⁰ Tii bã m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejũũ raban'yyh jawén paa bã m', tats'yyt mã karapee yb, karapee y̆n, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëë p'ëë karapee hasooh hënh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—Tabita kũm —näng mã ta kyyh. (“Maruus, as'ëëg g'ëëd!”), tahanäng pé m' tii.)

⁴² Tii bã m', nawayw mã tabas'ëëg gëët, awäd däk mãh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bã m', tak'ëp mã rameuuj bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejũũ sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bã Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahy̆h

¹ Ti m' ta tii bã naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm panang tabawäng do paa hënh. ² Saab hã kä m' tama metëëk tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Hajõk maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mã taher'oot do sa hã. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa taher'oot do P'op Hagä Do ky n'aa? —näk mãh. —N'yy hënh naa tah'yy ganäng doo? —näk mãh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mã sa kyyh. ³ —B'aa bãh gaheh'õök do nado ti hahy̆h? Marija t'aah nado ti h̆y̆h? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakãän? Ta änh, bã ab'ëeh ër pa —näk mã sa kyyh.

Ti m' rakawajãän ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mãh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Sahõnh hë sa panang bã raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jãäm hë tabawäng do panang bã, ta wakãän mahang, ta tób bã, dooh raweh'ëë bã —näng mã Jesus kyyh.

⁵ Doo denaa hë m' Jesus pehuuj bã ta tii bã. Jãäm né hë m' pawóp its

nahëë enäh do hã ta moo tadasooh rabaheso padëëk hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mãh, dooh panang buuj rah'yy kae bã tahegãã bã.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejũũ do panyyg n'aa hahy̆h

Ti m' sét panang ken'yyh bã m' Jesus ma metëëk. ⁷ Ti m' tanaëënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mã sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebe hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh mã tamejũũ rabahõm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahy̆ da m' tamejũũ:

—Doo d' bë mahũũm péh, pãw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh. Jãäm hë da bë mahũũm tatu —näng mãh. ⁹ —Jãäm ub da bë saroor bë hã hadäk do bë gahõm. Bë tsyym suun hë kä bë padedëëk —näng mã ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajäg bã ta wób tób bã, tii bã da bë ayyw dó sa panang bë beréd hõm bã kä. ¹¹ Jé bë raganado bã, bë ramaa nanewë bã bë her'oot doo, bë ahõm sa mahãnh. Sa panang bã naa bë ahõm bã bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ãäts. Tii da bë bad'oo, rabahapãh hyb n'aa dooh baad tado bã P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mã ta kyyh sa hã.

¹² Ti m' rabahõm kãn. Raketyn hõm. Jé pad'yyt hë m' rabaher'oot reréd hõm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajõng karap'aar h'yyb nesaa do rahebeë hõm mãh. Hajõk nahëë enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hõm, heso hõm mãh.

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahy̆h

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napãh tii. Dawëë m' Jesus raky n'aa napëë däk. Hahy̆ d' mã ta wób sa kyyh:

—Jowãw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganã wät

doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa — nâk mä sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —nâk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hê raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii — nâk mä sa kyyh.

¹⁶ Eróts ky n'aa napëë dâk bā kā ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ŷ mejüü do paa ranu gahōg hōm. Ganä wät dejëp do paa mahang! — nāng mä Eróts kyyh.

¹⁷ Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso dâk, ramoo maw'yyd dâk, radawäts gëët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd nāng do ŷÿm hyb n'aa. Eróts gat'ëë dâk mä Erodija, ta hÿÿj ŷÿm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hā:

—DooH P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā magat'ëë bā a hÿÿj ŷÿm.

¹⁹ Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kân, tawén kawaj'ään kân ta wë. Takarën paawä m' tamejüü radaj'ëëp Jowāw. Du daa m'. ²⁰ Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eÿÿm Jowāw hā. Tahapäh mäh, baad ub né hê ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsynt hê P'op Hagä Do wë Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëë bā m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hê, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newëë bā.

²¹ Tii bā kā m', ti bahānh kā m', Erodija bawyyd kân nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enāng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jām. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahōnh hê m' ky n'aa etsëeh do Garirej häj n'aa bā naa. ²² Ti m', jām noo gó m', Erodija toog bana tabajām hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó,

Eróts matym gó na-āāj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hā:

—Mets'ëë hā ŷ makarën péh. ŷ anoo né da a hā —nāng mä ta kyyh.

²³ P'op Hagä Do häd gó m' ta ky dāng:

—Metsëë pé hā ŷÿ, ŷ anoo né da a hā. Wë ŷ hanāng do uuh ŷ anoo da a hā, makarën bā. Né hup ŷ né hê tii —nāng mä Eróts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ŷÿn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëë pé Eróts hā. Ti m' ta ŷÿn ky hadoo:

—Mets'ëë Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —nāng mäh.

²⁵ Ti m' nayyw hê m' maruus matëeh p'aa hēnh. Ti m' tabets'ëë kân:

—Na, ŷ karën nayyw hê mabanoo hā ŷÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó — nāng mä maruus kyyh Eróts hā.

²⁶ Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hê, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky dāng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nayyw hê m' tamejüü warahén see Jowāw tadj'ëëp hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahōm Jowāw ragadahew'ëës doo hēnh, tadj'ëëp mä Jowāw, tanu gahōg hōm mäh. ²⁸ Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo dâk mä maruus hā. Ti m' maruus gado dâk, tan'oo däg kân mä ta ŷÿn hā kā. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëë dâk bā m', rabana rabeheën ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaaaj nā Jesus wë. Ti m' rabaher'oot ta hā sahōnh hê ram-etëëk doo, ramoo bok doo. ³¹ Ta tii bā m' séd dó m' ta wë heg'āās doo. Séd bā m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh

rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hã:

—Hamãh, ér ah'ũm ta wób rabadoh hēnh, bē kameh'ããk hyb n'aa —nāng mäh.

³² Ti m' sa mab hē m' rabahōm marakate gó ta wób rabadoh bā paawä. ³³ Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti m' sahōnh hē panang bā naa rabahōm ta takēen hã sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Ti m' Jesus basog bā, hajōk do tabahapäh bā m', tat'yyd mehĩn mä sa hã. B'éé hagã n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Ti m' hajōng ky n'aa tama met'ēeg kãn sa hã.

³⁵ Tũh däg bā kã m' ta ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tũh däg —näk mäh. —Dawēē hỹh. ³⁶ Mamejō hōm hajōk doo, panang tabanāng bā, sét ken'yyh rabaj'eenh hēnh na-ãaj hē, sa waa rabetsēē hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē né hē hanoo sa waa —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sãm —näk mäh. —ãã né hē g'eeh ti hets'ēē ta ti sa waa pãw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hē ti hanāng bē wē pãw? Bē hegã —nāng mä ta kyyh.

Ti m' rabaheg'ããs, ti m' raky hadoo:

—Ti anāng ji ma poo oow pé pãw. Pawóp its tah'ỹb —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejũũ ramejũũ hajōk do rabehyy b'ēēh hyb n'aa jawii jó. ⁴⁰ Ti m' rabehyy b'ēēh, 50 ken'yyh mä ta wób, 100 ken'yyh mä ta wób ketyh hōm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog däk pãw, tah'ỹb na-ãaj mäh. Hỹ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagã Do hã taky hadoo:

—Ōm taw'ããts hē Ee. Man'oo dāk ãã tã, ãã waa —nāng mäh.

Ti m' pãw taganebãh bong, tets'ēē hōm mä ta ma matēg sa hã, rabets'ēē hōm hyb n'aa hajōk do sa hã kã. Tah'ỹb na-ãaj né hē m' pawóp had'os do tetyn hōm né hē m' tii d' ēnh. ⁴² Tii bā kã m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enã hōm mä sahōnh hē. ⁴³ Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm mäh. ⁴⁴ Hawēē bong doo, 5 miw mä ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁵ Ti m' nayyw hē ta ma matēg Jesus mejũũ ragatsēg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahōm hyb n'aa Betsaj-Da hãd nāng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedēē hōm hajōk do sa hã. ⁴⁶ Takedēē hōm do jawén paa bā m' tabasēēk mä waēē jó P'op Hagã Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu dāk bā m', karaj'aa hoo gad'oo bā kã m' ta ma matēg rababoo dāk. Ta mab hē m' Jesus bayyw gēēt. ⁴⁸ Ti m' tabaheg'ããs, dooh m' tahōm rahēē doo. Bah'ood ty gahēm mäh. Ti m' tapaj'ēē pooj jé Jesus bahōm kãn sa wē tamii pong jó. Jesus tabēēj paawä m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapäh tamii pong jó hana doo. Tak'ēp mä rabeỹm bong. Awaaw bong mäh. Dajēp do saw'ēeng paa red'oo mäh.

Ti m' nayyw hē m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bē eỹm manäh! Ỹ ti hỹh —nāng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsēg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'yy gabedo bong mäh. Rameuuj bong mäh. ⁵² Dooh rah'yy gah'ood nã bã Jesus hã, pãw tapehuuj né paawä. Dooh rah'yy genã bã.

⁵³ Rabatsēg hōm bā m', Gene-saréh häj n'aa bā m' marakate

* 6:44 Dooh m' taketsén bã ỹj, karepé.

badëë jad kån. Tii bã m' rabahũũ jad kån. ⁵⁴ Ragatsëg bë sii hë m' pong hënh, ti babuj n'aa rabahapëë kån Jesus. ⁵⁵ Tak'ëp mã raty gapedäg bong ramena hyb n'aa nahëë enäh do Jesus wë. Jë pad'yyt hë hëëj Genesaréh w'oo hã hanäng doo bã naa ramena nahëë enäh doo. ⁵⁶ Jë pad'yyt hë Jesus nu kejak bã m', panang rakahet'aa bã m' ramena bëeh nahëë enäh doo. Ti m' rabetsëë nahëë enäh do ramoo kejak hyb n'aa ta saroor noo byyh hã. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do moo kejak doo, heso padäg kån mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mã rakajaa Jerusarënh hënh naa. Ti m' rakata däk Jesus wë. ² Ti m' rabahapäh, Jesus ma matëg wób rawëh mã ta si n'aa hë. Dooh m' ramoo ketsyyd wäd rabad'oo doo da. Sa hã m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hã. ³ (Parisëw, sahõnh hë Judah buuj wób na-ããj hë, dooh rawëë bã, dooh rawa bã, sa wahë makü mahetëk doo da ramoo kanetsyyd pooj jë. ⁴ Rabana bã jë sa waa hets'ëë do paah, dooh rawa bã, dooh rawëë bã, ramoo kanetsyyd bã, rabahed'oo doo da. Hajõõ tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejõs, sa waa hood ragets'yyt sa wahë makü mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mã rabeaanh Jesus hã:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo ãã wahëh metëëk doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ketsyyd bã ër wahë makü rabahed'oo doo da? —näk mã sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bëeh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëëh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁷ Dooh këh ÿ tado bã ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”† —näng mã Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. Bë wareem däg bë wahë makü metëëk do hã —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hã:

—Baad né ta ti bë hã P'op Hagä Do mejüü doo bë eréd hõm doo, bë wahë makü mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kã. ¹⁰ Hahÿÿ da Mosees metëëk do paa P'op Hagä Do mejüü doo: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”‡ “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”§ ¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mã Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jë ta yb, ta ÿÿn hã taky hado bã, ‘Hã ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hã ÿ an'oo wäd bã’, taky hado bã, ¹²⁻¹³ tii bã, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bã ta ÿÿn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makü ma metëëk do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mã Jesus Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hã.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajõk do ta tii bã hab'ëëh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

* **7:4** Mosees ma metëëk do paa bahãnh rakarën rabawëëd däk. Sa hã, tii da ji adoo bã, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo. † **7:7** Isajas 29.13 ‡ **7:10** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 § **7:10** Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

—Bë sahõnh hë, bë maa newë da, bë h'yy genä da ý her'oot do hä: 15-16 Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'öp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

17 Ti m' Jesus kedëe hõm hajök do sa hä. Ti m' tób gó tabajëe suun jawén paa bä ta ma matëg rabeanh ta hä ta ti ta her'oot do ky n'aa. 18 Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. 19 Ta ti dooh tajëe bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ääts mä sahõnh hë baad ub ji waa. Dooh m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

20 Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa henyh do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. 21 Tii d' ý wén her'oot, t'öp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëe doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ýým nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëek doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. 22 Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji hyb n'aa h'üüm do ji ma, sahõnh hë ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. 23 Sahõnh hë ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

** 7:27 Tii da Jesus wén her'oot, tametty hyb n'aa ýñh baad ta hä tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyh n'aa newëe hyb n'aa baad tado bä tamasaa bä Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

Ýñh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahýñh

24 Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëe suun mä tób gó. Dooh m' takarën raky n'aa napëe bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hë, dooh m' tahaja bä tajejën bä. 25-26 Ti m' ýñh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. Ýñh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabet-sëe Jesus bahabëe hõm hyb n'aa karap'ar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

27 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hä —näng mäh. —Taw'ääts hë nado sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masääh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ýñh hä.**

28 Ti m' ýñh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hë m' taky hõm:

—Ehub né hë õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejäk doo —näng mä ýñh kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ý maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'ar h'yyb nesaa do a toog hä —näng mä Jesus ta hä.

30 Ýñh babaaj hõm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehääg sooh mäh. Karap'ar h'yyb nesaa do ahõm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahýñh

31 Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do hëej, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ääj hë

ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hënh rabaw'ëenh. ³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëë Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahũüm mä dawë hä, hajök do sa mahãnh. T'ĩ hënh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng. ³⁴ Hÿ pong jé m' taty dëë wät, tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Ezata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bä m' nanyw hë m' aj'yy nabuuj genä padëëk, ta nag'aad na-ãj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kã.

³⁶ Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Nabuj keh'ũüm mä tii. Tak'ëp mä Jesus mejö paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahõnh hë m' rameunh Jesus mo haj'aa hä. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hë tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatamah do sii hë nabuuj genä padëëk, ner'oot do sii hë er'ood padëëk tan'oo bä —näk mä sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajök do rakata padëëk p'aa hënh ënh. Dooch m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëenh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —ÿ t'yyd mehĩn hahÿ ër wë kata pad'ëëk doo. Tamawoob däg ta ãh si ÿ rababok. Dooch sa waa péh —näng mäh. ³ —Dawëë naa ta wób

rabana. ÿ mejö bä rababaaj hõm sa gó, naheba padäg da, degõn jëng da sah mahÿÿj ta hõõ bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nyy bä ji baw'yyt babä sa waa? Dawëë bä. Dooch ta nawaa babä —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë pãw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejũũ hajök do rabehty b'ëeh tũũ. Ti m' tabasog däk pãw, ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebãh boo kã, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do sa hä kã. ⁷ Tah'ÿÿb na-ãj mä ti anäng mä sa wë. Ned'ëed its mä ti tah'ÿÿb. Tii da né hë m' taky n'aa d'oo ënh tii. Ti m' tamejũũ ta ma matëg rabets'ëë hõm hajök do sa hä. ⁸ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. ⁹ 4 miw mä ajyy tahyb n'aa pé ti hawëë bong doo.

Hajök do hä Jesus kedëë hõm jawén paa bä m', ¹⁰ tagatsëg sooh mä marakate gó ta ma matëg sa sii hë m'. Ti m' rabahõm Daramut häd näng do häj n'aa hënh.

¹¹ Rakajaa bä m', Parisëw rabana ta wë. Hajõng mä reaanh ta hä. Jesus rametyy hyb n'aa ramejũũ mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.* ¹² Ti m' tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, j'ooj madäk doo me ramejũũ do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hë da hë habong do rabetsëë hä ÿÿ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa —näng mäh. —Dooch ÿ metëëh pé ta heen n'aa hahÿ sa

* **8:11** Jesus wë Parisëw rakamaj'ĩ. Dooch raky dahé bä P'op Hagä Do mejũũ do Jesus tado bä. Sa hä péh, dooch Jesus haja bä wë hä tapahuuj bä, rawén mejũũ sa matym haj'aa Jesus pahuuj bä wë hä. J'ooj madäk doo me ramejũũ do hyb n'aa Jesus wén manetëëh sa hä rakarën do paawä.

hã. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —nãng mã ta kyyh.

¹³ Tii bã m' Pariséw taberéd b'ëeh, ti m' p'aa hẽnh tagatsëg sooh marakate gó, ti m' rabatsëg hõm karaj'aa ta myyj jé.

Pariséw, Eróts daheeh raheer'oot do mahãnh jì hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ta ma matëg ramabaan mã ramahũüm sa waa pãw. Jããm hẽ sët its mã pãw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bẽ hyb n'aa matakä da. Baad bẽ kanã da Pariséw, Eróts sa pãw makuj n'aa mahãnh —paa tamaher'oot mãh.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Dooch ër wẽ pãw. Tii d' tawén edoo† —nãk mã sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapãh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ëed hyb n'aa pãw bẽ mabaan hõm bẽ banãng? —nãng mãh. —Dooch tagah'ood nã bã bẽ hã? Dooch bẽ h'yy kadawuung nã bã? —nãng mã ta kyyh sa hã. ¹⁸ —Bẽ matym enã né paawã, dooh bẽ hapëë bã. Bẽ nabuuj genã né paawã, dooh bẽ maa napëë bã. Bẽ mabaan ¹⁹ 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hã? Nyy hẽ kawaju bẽ gedë hõm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —nãk mã sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eanh ënh:

—Setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hẽ arook bẽ gedë hõm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —nãk mãh.

²¹ Ti m' Jesus bedoo sa hã:

—Dooch bẽ h'yy genã nã bã? —nãng mã ta kyyh ta ma matëg sa hã.

Aj'yy ty gadajuu däk do Jesus ty nã däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd nãng doo bã panang bã. Ti m' ramanaa mã ta wẽ aj'yy ty gadajuu däk doo. Retsëë mã Jesus moo dãng ta hã tabahub däk hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus maso däk ta moo hã, tamahũüm mã dawë hã panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsós wät, ti m' tamoo dãng ta hã. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkä, mahapëë däk? —nãng mãh.

²⁴ Ti m' tabeg'ããs, ti m' taky hadoo:

—Dooch baad ÿ hapëë nã bã. ÿ hapãh habong doo. B'aa hadoo hã ÿÿ.

²⁵ Ti m' p'aa hẽnh Jesus moo dãng ta matym hã ënh. Ti m' ta matym baad däg kä. Baad mã tabahapãh tii kä. Dooch m' taty gadajuu wäd bã kä. ²⁶ Ti m' Jesus mejüü tababaaj hõm ta tyw n'aa see me ta tób hẽnh. Dooch m' takarën myyj hẽnh tajëë wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd nãng nedaa badäk doo hẽnh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', õm mã Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mã Eriij makũüh. Ta wób noo m', õm mã P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —nãk mã sa kyyh ta hã.

²⁹ —Bẽ hã ënh? Jaa ÿ bẽ hã ënh? —nãng mã Jesus sa hã.

Ti m' Peed ky hadoo:

† 8:16 Dooch rah'yy kadawuung bã panyyg gó Jesus her'oot do hã. Jesus hã Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooch m' raky dahé bã Jesus P'op Hagã Do t'aaah tado bã. Nayyw hẽ jé pad'yyt hẽ takah'ũüm ranu mer'oot do ky n'aa. Pãw makuj nayyw hẽ takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

—Ōm ti Kristo,† P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

³⁰ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metëëk do ta hataa. Tama metëëk bã m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ããj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta ã jawén paa bã, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

³² Baad mä ta ky n'aa taba-her'oot. Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geãm wät.

—J'eep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh.§ —Dooh mah'yyb dëe bã P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mä Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajök do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ããj hë Jesus naëëj wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé hëp ÿ hata taba-hadoo hyb n'aa, taw'ããts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ããts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ããts hë da tagado had'yyt hë ta hoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ããts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bã na-ããj hë. Taw'ããts hë ÿ taky daheeh, taw'ããts hë ÿ bawät doo da da

ti bawät. ³⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé ta hoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bã. Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanäm do hyb n'aa na-ããj hë, ta hoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, panyyg hanäm do hyb n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? —näng mäh. ³⁷ —Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸ —Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëëk do hyb n'aa na-ããj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hä hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooh do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ÿ bahyng noo gó ããs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ããs P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ã jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kãn waëe p'op nu däk do hä. Sa mab hë m' t'ïï hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see

† 8:29 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

§ 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

hado däk mäh. ³ Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëeng däk, tak'ëp mä tabahawag däk. DooH m' badäk hahÿÿ bä hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gö. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä ér hä! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

⁶ (DooH m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nanyw mä wë puh ganyyh, sahõnh hë sa hä m' tabadäng. Wë puh gö m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸ Ti m', nanyw hë m', raty kaw'ööd bong bä m', rabaheg'ääs bä m', jääm hë Jesus rahapäh. DooH boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejëp do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gö m' rabenäm. Sa mab hë m' rakaner'ood bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajëp do ganä wät do taher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rarer'oot? —näk mä sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahõnh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hadoo né hë, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng

né hë. Tii bä rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hä. Tii d' né hë takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hä* —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿÿh, Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa ënh? Nyy da këh ÿ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? ÿ na-ääj da hajõng ÿ ahoop da. ÿ rahyb n'aa wareem da na-ääj hë —näng mä Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bä, hajök mä ranu sabug däk sa pa raba-hapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky ked'aak mä sa daheeh. ¹⁵ Tii bä m', nanäng nu sabuk do rahapäh bä m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nä ta wë rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hä:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak sa wë? —näng mäh.

¹⁷ Tii bä m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —ÿ manaa a wë paawä tah ÿÿ. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk —näng mäh. —DooH ter'ood wäd tan'oo bä. ¹⁸ Ta hä tabadäng bä, tüü tadewëes. Ti tah ÿ gadów däk, tæg kamatsëë däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. DooH rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! —näng mäh. —Hajõd nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb

* 9:12-13 Eriij tahanäng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hë tii.

n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ramanaa ta wë. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do bahapäh bä m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tüü. Tüü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beanh ta yb hä:

—H'ëed pénh tabadäk ta hä? —näng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hë ta hä —näng mä ta yb kyyh. ²² Hajõõ nuu me karap'ar h'yyb nesaa do dahew'ëes tüü tääg hõõ me, tame na-ääj hë. Takarën tadaj'ëep. Mahaja bä, mado hõm. Mat'yyd mehün ääh —näng mäh.

²³ —ÿ haja bä? —näng mä Jesus kyyh. —Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh pé hä —näng mäh.

²⁴ Ti m' nayyw hë pahëew yb ky hadoo:

—ÿ h'yy ka'eeh né hë —näng mäh. —Man'oo tak'ëp ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ÿ ky nasëm hyb n'aa! —näng mäh.

²⁵ Ti m' hajõk waj'aa padëek sa wë rabaheg'ääs hyb n'aa Jesus hapäh bä m', nayyw hë m', hajõk do kaj'aa do rabaheg'ääs do pooj jé, karap'ar h'yyb nesaa do tageäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Karap'ar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anä pahëew hä hadäk doo! Dooh da ta hä madëe wäd bä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁶ Ti m' tak'ëp mä karap'ar h'yyb nesaa do geëej wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanä kän pahëew hä hadäk do paah. Ta wób sa hä m' pahëew dajëp. Bag hënh mä tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajëp rawén ed'oo. ²⁷ Ti m' Jesus moo taky sëek. P'op mä tabag'ëed däg kän.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajëe suun jawén paa bä, sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa ää wén nahajaa ää habëe hõm bä karap'ar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hë P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ääj hë] ta ti hadoo pé karap'ar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b'naa. Garirej häj n'aa me m' ratabës. Dooh m' Jesus karën bä ta wób raky n'aa napëe bä rabaym doo, ³¹ ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

³² Dooh m' rah'yy genä bä ti taheer'oot do sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahānh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' rakajaa Kapar-Naüm häd näng panang bä. Tób bä tabajëe suun bä m' teanh mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

³⁴ Dooh m' raky gado bä. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me raba-boo däk bä raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahānh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé ta wób sa bahānh hadoo doo, taw'ääts hë da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ääts hë sahõnh hë sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

36 Ti m' karapee t'aah ta moo takyg gëet sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

37 —Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, ÿ had'yyt nado tagadoo, hä ÿ mejũũ do ti na-ããj né hë tagadoo —näng mä Jesus sa hä.

38 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —
 ãã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Ër h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ãã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

39 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —
 Dooh hät ÿÿ gó pahuunh pé ta jawén ÿ tanu mer'oot tii bä —näng mäh. 40 —Ti hyb n'aa, ër wë h'yy kawanereem doo, ër h'yyb hata tii —näng mäh.

41 Ti m' taky hadoo ënh:

—Jé naëng han'oos pé hät ÿÿ gó bë hä, hata ÿÿ bë bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sãm baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

42 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüũ däg bä ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

43 Ti m' taky hadoo ënh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahõm mahãnh ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, pawóp hë tado bä a mooh. T'ĩ hënh mahõm bä, tëeg hõo nadëek do

mahoop da had'yyt hë. [44 T'ĩ hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ĩ hënh tëeg hõo dooh tadäg bä —näng mäh.] 45 —A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm. Taw'ääts hë matsyym gahet mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a tsyym. [46 T'ĩ hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ĩ hënh tëeg hõo dooh tadäg bä —näng mäh.] 47 —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyyh. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hënh, sét a matym, jé ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh pawóp hë tado bä a matym. 48 “T'ĩ hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ĩ hënh tëeg hõo dooh tadäg bä”† —näng mä Jesus.

49 Ti m' taky hadoo ënh:

Sahõnh hë ma matëk ÿÿ P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hä, sa h'yyb tym banyyw däk hyb n'aa ta hä, ta dab P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw däk doo da.

50 Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ääts hë ti jukiir. Ti hadoo né hë, tanadah'ëed wäd bä, taw'ääts hë nado wäd. Ti hadoo né da bë hä. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok bë da hadoo do wë. Baad bë babok do bë da hadoo do wë gawatsiig bä, taw'ääts hë nado wäd —näng mäh. —Taw'ääts hë h'yyb nyyw gó bë baboo had'yyt hë bë da hadoo do wë —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

10

Dooh ji ÿÿm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahÿÿh

† 9:48 T'ĩ hënh ji ahob had'yyt hë, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hä takerih do hä tabeh'üum.

¹ Ti m' Jesus raberéd dāk Kapar-Naūm, atsëg hōm mä tamii Joradān hād nāng doo. Tamyyj dāk hā m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah hāj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajōk mä ta wē han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hē m' tama metëek mä sa hā.

² Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametty hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Èr ky n'aa jaw'yyc do anoo g'eeh aj'yy eréd hōm bā ta ÿÿm? —nāk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyc do her'ood bā ēnh? —nāng mä Jesus sa hā.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii dāk ji ÿÿm ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa —nāk mä Pariséw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wāt ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —nāng mäh.

⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bā. Sahōnh hē tadu dahāng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy ÿÿnh daheeh. ⁷ “Ti hyb n'aa kã, aj'yy kã, ta yb, ta ÿÿn mahānh kã, sa m'aa hēnh kã, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kã. ⁸ Takatëe jawén paa bā sét rabahado padëek ta ÿÿm daheeh”,* nāng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kãn. ⁹ Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata dāk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā —nāng mä Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁰ Tób bā kã m' ta ma matëg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jé ta ÿÿm heréd hōm doo, tii bā ÿÿnh see hā takat'ëe däg bā, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado dāk tii. Ta ÿÿm paa tah'yyb rejää —nāng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hōm do ta see tagat'ëe däg bā,

nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see patug sii he'ÿÿh do hado dāk tii —nāng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wē, sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bā ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Na ramena karepé wē ÿÿ. Bē geām manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bā da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —nāng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog dāk ta hā, tii bā m' sa nu gad'oo bā m' tamoo dāng, taky n'aa edëe boo kãn mäh.

Tak'ëp ma nāng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bā m', ana mä aj'yy ta wē. Ta taron nuu me m' tabahyy hāng ta wē. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm, ma matëg! —nāng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawāt hyb n'aa kã? —nāng mä aj'yy kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Héd n'aa baad ub hā ÿ ma-banāng? —nāng mäh. —Jääm hē P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh. ¹⁹ Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc doo: “Manaboh manā a da hadoo doo. Aã manā a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hē maky

* 10:8 Genesis 2.24

n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëe a yb, mawehëe a yŷn[†] —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²⁰ —Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, y karapee noo gó y panyyg kadeheeh né hë ta tii hä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

²¹ Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahän wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sét hë ti hawät a hä —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëem hõm sahõnh hë a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë yŷ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy h'yy katón gëet. Ti m' ahõm mä Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekâp do hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñh né hë wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooñh né hë ji hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñh wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Ti m' ti bahänh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hë m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëek ënh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né hë ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bã. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë ää beréd hõm a hataa ää bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup y né hë hahÿ y her'oot doo: Hëp y n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hyb n'aa na-ääj hë heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta yŷn, ta taah, ta joom banäng doo, ³⁰ ta bahänh hajõng tagadoo da badäk hahÿÿ bã ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakään, ta änh, ta yŷn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³¹ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyk kân da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahõm Jerusarënh hënh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëe mä t'ii hënh Jesus bahõm doo.† Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'yŷm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hä ta mo n'aa. ³³ Ti m' taky hadoo:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da rahaëej däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk

† 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

‡ 10:32 Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëe Jerusarënh hënh Jesus bahõm doo, t'ii hënh Jesus maji rababok sa h'yyb.

do ma mehetək do sa moo gó na-
ãáj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da
ÿÿh. Ý da rahaëej dāk Judah buuj
nadoo do sa moo gó —näng mäh.
34 —Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ
da rahetsoos. Ý da rahewyyh. Ý
da radajëeb kãn —näng mäh. —
Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bã, ÿ
d' ganä wäd kãn —näng mã Jesus ta
ma matëg sa hã.

*Tsijaag, Jowãw daheeh retsëe do
panyyg n'aa hahÿÿh*

35 Ti m' Sebedew taah hedoo doo,
Tsijaag, Jowãw daheeh, rabana Je-
sus wë. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Äã karën paawä manoo äã et-
sëe do a hã —näk mäh.

36 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bë karën hã ÿÿ? —näng
mäh.

37 Ti m' raky hadoo:

—Äã karën paawä tak'ëp mak-
abaj'aa doo me mabag'ããs doo bã,
a hub hadäk hënh äã see basooh
man'oo bã, s'ÿÿ me äã see[§] —näk
mã sa kyyh.

38 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë hapëe bã ti bë etsëe
doo —näng mäh. —Bë hajaa da ÿ
ahoop do bë ahob bã? Bë hajaa da
bë dajëb bã ÿ dajëp doo da? —näng
mã Jesus sa hã.

39 —Äã hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop do
hadoo doo. Ý dajëp do hadoo né
da bë dejëp —näng mäh. 40 —Hÿÿ
kã, ta ti bë etsëe do hã ÿÿ, ÿ nado ti
hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup
ÿÿ hënh, sã ÿÿ hënh rabat'oonh, ta
pooj jé tabenãm do tah'yyb däng do
sa hyb n'aa —näng mäh.

41 Ti m' ta ma matëg wób, ji
moo sahõnh hë hadoo do raky

n'aa napäh bã retsëe doo, rah'yy
kawaj'ããn bong Tsijaag Jowãw sa
wë.

42 Ti m' Jesus naëej nä ta wë
sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky
hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah
buuj nadoo do sa wahë n'aa ky
n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejüü
sa hã. Bë hapäh né hë ti hyb
n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü
sa karapee n'aa —näng mäh. 43 —
Bë mahang taw'ãäts hë dooh tii
d' tado bã. Bë mahang karën pé
kaweh'ëeh péh, taw'ãäts hë da ta
wób sa karom hadoo tabahado däk,
ta wób tamasa. 44 Bë mahang karën
pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh,
taw'ãäts hë takadad'uuh sahõnh hë
sa wë. Taw'ãäts hë sahõnh hë sa
masa n'aa, sa karom kanep'aak do
hado däk tii —näng mäh. 45 —ÿÿh,
Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana
Doo, ÿ na-ãáj né hë. Ý ahyng babä ÿ
rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado.
Ý ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta
wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta
wób sa hã, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do
nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa
—näng mã Jesus kyyh.

*Baritsiméw häd näng do panyyg
n'aa hahÿÿh*

46 Ti m' rakajaa panang Jerikó
häd näng doo bã. Ti m', ta jawén,
panang bã naa Jesus, ta ma matëg,
hajök do wób ratsyym kasok bã, ta
tyw n'aa nabyy me m' tabahäng ty
tamah doo. Baritsiméw mã ta häd.
Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta
tyw n'aa me tabahäng dajëer tetsëe
hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa
hã. 47 Ti m', Jesus, Nasaréh buuj
ramaneëenh do né hë ti ta tii bã
tabës taky n'aa napäh bã m', tak'ëp

§ 10:37 Tak'ëp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarën paawä ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii. ** 10:47 Sa h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëenh Mesijas . Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky däng do paa hyb n'aa, "Dawi panaa" ramaneëenh na-ãáj hë P'op Hagä Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëenh, ta hã pé Jesus né hë ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo.

mä tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! ** —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' ta wób raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bā:

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus baym.

—Bë naëej! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hā:

—Tseebe wäd! P'op as'ëeg g'ëed!

Õm tanaëenh! —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg gëet, ahöm mä Jesus wë.

⁵¹ Ti m' Jesus beaanh ta hā:

—H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hā? —näng mäh.

—Ma matëg! ÿ karën ÿ begā dāk —näng mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahöm nä. Hā ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo dāk —näng mäh.

Ti m' nayyw hë m' tabahapëe dāk. Ti m' tabahöm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarënh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus rabahöm. Ti m' Jerusarënh bedaa dāk bā m', panang Betapagéh, Betanija häd enäh do w'oo hā rakajaa bā, waëe joom oriib häd näng do banäng bā, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa.

² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hā:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badāk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bā, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nä doo. Ta tyd hā da tabahäng —näng mäh. —Bë asood höm da, bë manaa wawëe hë —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa

ti bë as'oot?”, ranoo bā, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën, bada m' tamejüü rababaj nä”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hā.

⁴ Ti m' rabahöm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kån tób w'oo hā. Tób noo hā m' takahö. ⁵ Ti m' rabas'oot bā m', p'eets hë hab'ëeh do rabeaanh:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hë m'. Ti m' rabanoo ramahüüm. ⁷ Ti m' Jesus ma matëg ramana kån Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hā padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ëeg sooh ta jó. ⁸ Hajök mä sa hatsë sa hā padëek do paa rat'ëeg höm ta tyw n'aa me, tamahöm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëeg höm mä ta tyw n'aa me. * ⁹ Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ääj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da ër wahë makü Dawi bag'ääs do paa hadoo bag'ääs doo‡ —näk mäh. —Hÿpong jé hawät do hā ää j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarënh bā Jesus bajëe suun kån. Ti m' tabahöm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Tabegā dāk mäh. Tug bā däg do hyb n'aa m', ¹² he-doo do sa sii hë m' tabahöm ta s'ee hënh, Betanija häd näng doo hënh, raba'ÿÿh hyb n'aa m' tii bā.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahÿÿh

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë n'aa ragadoo bā. Ratsebë, raweh'ëeh do heen n'aa tii.

† **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hā takerii dāk do hā rabeh'üüm. ‡ **11:10** Tii d' rawén her'oot, sa hā pé edaa dāk Jesus du doo do Isaraëw buuj tabag'ääs doo.

¹² Ti m' jati péh, Betanija bä naa ratsyym kasok bä, Jesus asa däk. ¹³ Dawëë naa m' tabahapäh joom wiigo häd näng doo. Tahég'ääs mä teag bä. Dooch m' ta hä, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb. § ¹⁴ Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bä! Dooch d' a ag repoo wäd bä! —näng mäh.

Ta ma matëg ramaa napäh mä ta kyyh joom hä.

¹⁵ Ti m' rakajaa bä kä m' p'aa hënh Jerusarënh bä, Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bä hes'ëem doo, hets'ëë do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëeh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Guri-i hes'ëem do tyng n'aa na-ääj mä taüüj bëeh. ¹⁶ Dooch m' tan'oo bä ramatabëj bä wak'ääb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷ Sa hä tama metëek bä m' taky hadoo:

—Nepäh bë hä kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëenh da sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë do tób n'aa”*** —näng mä Jesus. —Hÿÿ kä, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mä raky n'aa napëë kän mä ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mä radaj'ëep hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeÿÿm do hyb n'aa m'. Rawén jeÿÿm mäh, hajök mä gen'aak Jesus metëek do hä.

¹⁹ Ti m' tug bä kä m' Jerusarënh Jesus raberéd däg kän, ah'üüm kän mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Jati pé bap paa m', Jerusarënh hënh rabahõm bä m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mä sahõnh hë m' rabahapäh. ²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mä Jesus ky hadoo do paa joom hä. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegää! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh —näng mäh. ²³ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hahÿ waëë hä ky hadoo péh: “Ahõm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hä, ta hä baad tah'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëew bä ta h'yyb gó. ²⁴ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë gadoo né da sahõnh hë P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo, baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä bë hä tanoo do hä —näng mäh. ²⁵ —Bë ky n'aa ets'ëë bä, tanyy bä bë h'yyb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ääts hë pooj jé bë hyb n'aa mabaan hõm tii, bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hä na-ääj hë. [²⁶ Bë hyb n'aa manabaan hõm bä, dooh na-ääj hë bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bä nesaa do bë moo bok do paah —näng mä Jesus kyyh.]

Jesus hä reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarënh hënh. Jesus bawät bä m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë

§ 11:13 Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hä ji aw'yyt né hë pawõp its ta ag tabeaak do pooj jé ganyyh doo. Kas'ut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepõh hyb n'aa paawä.

** 11:17 Isajas 56.7

n'aa hedoo do sii hē. ²⁸ Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahỹ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahỹ mamoo wät doo?^{††} —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ eanh bē hā ěnh. Bē her'ood bā, tii bā ỹ baher'oot bē hā jaa ky gabuuj hahỹ ỹ moo wät doo, hahỹ ỹ bad'oo doo —näng mäh. ³⁰ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hỹ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? Bē her'ood hā ỹỹ —näng mäh.

³¹ Tii bā m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajēw bong. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó ěr noo bā, teanh da ěr hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ěnh?”, näng da. ³² Ajyy kyy gó ěr noo bā, hajök do kawaj'ään da ěr wē —näk mä sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bā.

(Rawén jeỹm mäh, hajök do hā m' P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē paa m' sa h'yyb Jowāw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooh āā hapēē bā —ken'ooch mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ na-āāj né hē, dooh ỹ her'ood bā ky gabuuj näng do hā ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hā.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'uum do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hā.* Hahỹ da m' tabaher'oot:

—Hỹ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa hād näng do ta joom. Tahedēē

hōm. Ti tagagoos uwa bēeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wād sooh p'op nu dāk do joom hagā n'aa tyng. Ti tabahaēj dāk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hā. Ti ta danäh bahōm dawēē. ² Joom ag wah'ēē däg bā kā, ta danäh mejūū ta sii moo heb'ooch do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa paawā joom ag wób. ³ Ti takajaa bā kā, ramaso dāk, rahewyyh, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. ⁴ Tii bā ta danäh mejūū ěnh ta seeh. Tii kā ranu ganabooh, rarahejāā tii. ⁵ Ti tamejūū ěnh ta seeh. Rada-jēēb kán tii. Ti ta danäh mejūū nā hajök. Tii b' sa wób rahewyh bong, sa wób raneboh bēeh. ⁶ Sét hē mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahān do tii. Ti tamejūū. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ỹ raweh'ēēh da”, näng mä ta h'yyb gó. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapāh bā raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahỹh. Ti d' ta danā däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bā, ěr dajēēb! ěr ma däg da tii bā kā hahỹ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ⁸ Tii d' né kā, ranaboh jad kán. Dawēē radawāts hōm joom bahānh —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'uum sa hā.

⁹ Ti m' teanh sa hā:

—Nyy da joom danäh bad'oo hỹh kā? —näng mäh. —Ana da, tadej'ēēp da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahaēēnh tii bā —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh sa hā:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh hahỹ P'op Hagā Do kyy kerih doo? “Pā tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹh kā pā ta ba n'aa, mesoo n'aa däg. ¹¹ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'āāts hē ěr hā tii”,[†] näng kerih doo — näng mäh.[‡]

^{††} **11:28** Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajök do tama metēēk do hyb n'aa na-āāj hē rawén eanh. Jesus hā he'aanh do sa kyy gó ta tii bā hes'ēēm do rabehe'sēēm. Ti hyb n'aa dooh ragaanaag bā Jesus bad'oo doo. * **12:1** Ta hā kamaj'ii doo, ta hā he'aanh do sa hā ti tabaher'oot.

[†] **12:11** Saaw-Mo 118.22-23 [‡] **12:11** Ti pā tahanäng péh, ta daaj hē né m' ti takaher'oot.

¹² Tii bā kā m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do na-āāj mäh, ratyw n'aa esoos mä ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'āāp mä panyyg ky n'aa me sa hā. Ti hadoo né hē, e'ŷŷm mä hajök do Jesus maa new'ēē do sa hā, ti hyb n'aa m' Jesus mahānh rabahōm.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahŷŷh

¹³ Ta jawén kā m' ramejũũ Pariséw wób, Judah buuj sa wahē n'aa Eróts häd näng do karapee wób na-āāj mä Jesus wē. Rakarēn paawä rano n'aa masoo tahe'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matēg! —näk mäh. —
 Āā hapäh ōm. Baad ub mabawät. Dooch daap mamenä bā. Dooch mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa et-sēeh do hā, hyb n'aa jawyk do hā mama metēek bā. Dooch maky n'aa ehŷŷd bā sa hyb n'aa ma metēek doo. Ehub né hē P'op Hagä Do karēn do hā mama metēek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —āā mamaher'ood. Taw'āāts hē a hā, ji epaag bā Roma buuj sa wahē hā rahepak doo, Sesa hā?§ —näk mäh. ¹⁵ —Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bā? Nyy da a hā? —näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa tii da bē ke'aanh, kēh ŷ hyb n'aa ŷ bē no n'aa maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hā:

—Na moweed denaari ramaneēnh doo. ŷ megāā —näng mäh.

¹⁶ Ti m' raban'oo dāk ta hā. Ti m' tametēeh, ti m' tabeaanh sa hā:

—Jaa heen n'aa hahŷŷh? Jaa häd hahŷ kerih do ta hā? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē an'oo Sesa hā ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bē an'oo P'op Hagä Do hā ta no n'aa hē** —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ēeh ta kyyh hyb n'aa.

Saduséw Jesus hā rake'aanh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' rakajaa Jesus wē Saduséw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hā m' dooh m' ji ganä wäd bā ji dajēb bā. ¹⁹ Ti m' raky hadoo Jesus hā:

—Ma matēg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii dāk do paa ēr hā, aj'yy dajēb bā, ta ŷŷm teréd wäd bā tanetaa nā bā, tii bā m' ta hŷŷj mä gat'ēē dāk tii, ta hŷŷj makū panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁰ —Panyyg gó ōm āā maher'oot —näk mäh. —Hŷ hadoo aj'yy, 6 ta hŷŷj. Tagat'ēē dāk mäh. Dooch m' teta nā bā, aj'yy dajēp. ²¹ Tii bā ta hŷŷj seeh, ta jawén näh, gat'ēē dāk mä ta hŷŷj makū ŷŷm paah. Ti na-āāj mä dajēp né tii d' ēnh. Dooch m' reta nā bā tadajēp. Ti hadoo né m' ta wób ēnh. ²² Sahōnh hē m' raget'ēē bok ta ti ŷŷnh. Sahōnh hē m' radejēp ranetaa nā bā. Tagadēeg ub kā ŷŷnh dajēb kån.

²³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hā:

—Ji genyyh bā kā ēnh, dejēp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ŷŷm kā ta ti ŷŷnh ti noo gó kā?

§ 12:14 Tii da rawén eanh, rakarēn paawä Jesus her'oot do hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hā. “Dooch ji epaag bā Sesa hā” taky hado bā paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hā. “Ji ep'aak né hē” Jesus ky hado bā paawä, hajök do maa new'ēē doo, dooh ragenaag bā ta tii. Tii b' rakawaj'āān paawä ta wē. Hejooñh né hē ta hā reaanh doo. ** 12:17 Ji né hē ti P'op Hagä Do karēn doo.

Sahõnh hē paa m' ta ti ta pat'uuk — nāk mā sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh bē h'yy genā bā baad hadoo do hā, P'op Hagā Do kyy kerih do bē nahapāh do hyb n'aa, P'op Hagā Do hejój bē nahapāh do hyb n'aa na-āāj hē —nāng mäh. ²⁵—Dejēp do ragenyyh bā kā, dooh ji kat'ēē wād bā. Aās h̄y pong jé habong do kanetēē do hadoo da ji tii bā kā —nāng mā Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Dejēp do genyyh doo kā, dooh bē ner'ood bā Mosees mo haj'aa kerih do hā, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganā wād do ky n'aa? —nāng mäh. —Tii gó naa P'op Hagā Do ber'oot Mosees hā. Hah̄ȳ d' mā ta kyyh: “Abaraām hagā ȳyh, Isak hagā ȳyh, Jakóh hagā ȳyh”, †† nāng mäh. ²⁷—Dooh, “Abaraām makū hagā, Isak makū hagā, Jakóh makū hagā”, tanoo bā. Dejēp do hagā n'aa nado P'op Hagā Doo. Hedēp do sa hagā n'aa tii —nāng mäh. —Tak'ēp bē h'yy gatamah —nāng mā Jesus kyyh Sadusēw sa hā.

Tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hah̄ȳh

²⁸ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do see bana. Tamaa napāh mā raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hā m', baad mā Jesus ky gadoo sa hā rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagā Do mejūū do see tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejūū do wób bahānh? —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hah̄ȳ tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bē maa newē da hah̄ȳh, Isaraéw buuj. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagā Doo, ēr hagā n'aa, sét né hē. ³⁰ Taw'āāts hē tak'ēp bē kamahān Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Doo, bē h'yy

kaha'eeh doo. Taw'āāts hē tak'ēp bē h'yyb padāg ta hā. Taw'āāts hē bē h'yyb tym gó naa né hē bē kamahān ta hā, sahõnh hē bē hajaa doo me”, †† nāng mäh. ³¹—Hah̄ȳ ta seeh: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da” †† —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooh tak'ēp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahānh —nāng mā Jesus ta hā.

³² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matēg —nāng mäh. —Sét né hē ti P'op Hagā Doo. Dooh ta see péh —nāng mäh. ³³—P'op Hagā Doo tak'ēp ji kamahān, tak'ēp ji h'yyb dāk ta hā. Ji h'yyb tym gó naa né hē, sahõnh hē ji hajaa doo me né hē ji kamahān ta hā. Ji kamahān né hē ji da hadoo, ji hā ji kamahān doo da —nāng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagā Do hā bahānh ti ta tii.

³⁴ Ti m' Jesus h'yyb hapāh bā baad ta kyyh, ta h'yy ganāng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hē paawā P'op Hagā Do hā mah'yy ka'eeh takarēn doo da. P'eets hē paawā P'op Hagā Do bag'āās do karapee n'aa mabahadoo —nāng mäh.

Ti bahānh kā m' dooh m' reaa j boo bā kā. H'yyb e'ȳm mā reaa j bā kā.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hah̄ȳh

³⁵ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metēek bā m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa nooh. Nyy da tii? ³⁶ Hah̄ȳ d' mā P'op Hagā Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahē ȳ n'aa hā Tak'ēp Hyb

N'aa Jawyk Doo ky hadoo, 'Aso hup ȳy hēnh, si ȳ mabag'āās hyb n'aa a majīī ȳ nes'eēm bā kā' ", *** nāng paa Dawi. ³⁷ H̄ȳ kā, "Wahē ȳ n'aa" Dawi maneēej bā ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?††† —nāng mā Jesus.

Baad mā hajōk do sa hā Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metēek bā m' taky hadoo:

—Baad da bē kanā ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa mahānh —nāng mäh. Baad ub raken'yym, baad rakametēeh saroor henyom doo me, ky n'aa gebah doo me —nāng mäh. —Rakarēn ji bedēng hajōk do sa mahang —nāng mäh. ³⁹ —Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā ragen'aak ratooj bā hyb n'aa jeyyk do rabahetonh bā. Ratsebé do tā n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsēeh doo bā rabahetonh bā ratooj bā —nāng mäh. ⁴⁰ —Patug tema bong do radajēer esok, rama esok. Tii bā h'yy kamep'eēh, bāp péj hadoo doo me raky n'aa ets'eē bā —nāng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ep P'op Hagā Do rejāā da —nāng mā Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wād is do tanoo do dajēer panyyg n'aa hahȳȳh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajēer radahet'oonh do dawēē bā. Ti m' tabahag'āās hajōk do radatoonh do dajēer tób P'op Hagā Do rahyb n'aa esee do dajēer n'aa. Hajōk mā dajēer enāh doo, hajōng mā radaatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wād is doo, tadatooj is mā pawóp its moweed. Kanahēn its mā tii. ⁴³ Ti m' Jesus naēēnh ta ma matēg ta wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Hahȳ ȳnh patug tamaa wād is doo, sa bahānh tabanoo. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng

mäh. ⁴⁴ —Sahōnh hē ta wób ranoo sa wē mad'aak do uuh —nāng mäh. —Hahȳ ȳnh, kasuud its né paawā, sahōnh hē taban'oo dāg is ta wē hanāng do paats —nāng mā Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawāt do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bā m' P'op Hagā Do tób n'aa bā naa, ta ma matēg see ky hadoo ta hā:

—Mahegāā, ma matēg! Ewēeh h̄y pā tób pan'aa. Anām hahȳ tatama n'aa! —nāng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapāh hahȳ tób yb —nāng mäh. —Dooch da hahȳ pā ta see jó haso wāt pé da. Sahōnh hē da rabakud bēeh tūū —nāng mäh.

³ Ti m' waēē joom oriib banāng doo hēnh Jesus rabahōm kān. P'op Hagā Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bā Jesus bahāng bā, sa m'aa hēnh Peed, Tsijaag, Jowāw, Ān-Derēh rabana ta wē, ti m' raky n'aa eaanh:

⁴ —Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu dāk? H'eēd hado da tabedaa dāk do heen n'aa? —nāk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē matakā da bē rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajōk da han'aa ji hā wad'ii doo. Hāt ȳy gó rabana, sa nooh. "Ȳ Kristo", nāk da sa kyyh. Hajōk da rawedii —nāng mäh. ⁷ —Bē ēȳm manā da kaneb'ooch do bē ky n'aa napāh bā. Ti awāt né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hē, dooh takaja nā bā badāk hahȳ bahēej jēng doo —nāng mäh. ⁸ —Hāj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da hāj n'aa see babuuj sa daheeh. Hāj n'aa sa wahē n'aa, rah'yy kawereem da hāj n'aa see sa wahē n'aa wē. Hajōng hāj n'aa bā k'āāts katajuus da, sah na-āāj da anāng. Badāk hahȳ bahēej jēng do

*** **12:36** Saaw-Mo 110.1 ††† **12:37** Dawi panaa né hē ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahē ȳ n'aa tamaneēēnh do paah, P'op Hagā Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-āāj hē ti Jesus.

du däk do metëe n'aa d' tii. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii —näng mã Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Baad bē kanā sa mahānh —näng mäh. —Bē da rahaēēnh panang enāh do sa wahē n'aa sa moo gó, bē raky n'aa etyy hyb n'aa. Bē da rahewyyh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo gó. Hēp ÿ n'aa bē da ramahūūm sa wahē n'aa wē, hēēj bagā n'aa sa wē na-āāj hē, sa matym gó bē raky n'aa tapaa hyb n'aa. Kēh ÿ n'aa bē her'ood kán da tii bā sa hā —näng mäh. ¹⁰ —Badāk hahÿ gawatsig pooj jé, P'op Hagā Do T'aah panyyg hanām do jé pad'yyt hē da rabahe'ood hōm sahōnh hē hāj n'aa babuuj sa hā —näng mäh. ¹¹ —Bē ramoo maso hōm bā, bē raheaj bā bē raky n'aa etyy hyb n'aa, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot péh. Bē her'oot bā, bē her'ood bē hā P'op Hagā Do anoo do ti noo gó. Bē h'yyb gó naa nado da ti bē her'oot doo. P'op Hagā Do Sahee da ti her'oot doo —näng mã Jesus sa hā.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿj nāng do ta hÿÿj tan'oo dāk da ta wób sa moo gó, radaj'ēep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nāng do bad'oo ta t'aah hā. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wē, sa ÿÿn wē. Rahaēēnh da ta wób sa moo gó radej'ēep hyb n'aa. ¹³ Tak'ēp da sahōnh hē rakawajāān da bē wē hēp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hā ÿÿ, tadajēb bā kā, edēb had'yyt hē da hÿ pong jé P'op Hagā Do pa —näng mã Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ēp nasaa doo, P'op Hagā Do tób n'aa rejāā doo, P'op Hagā Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hōm hanoo doo, P'op Hagā Do tób n'aa bā tahēē dāg bā bē hapēē bā, taw'āāts hē Judah buuj hāj n'aa bā haj'eenh do rakejēn hōm da waēē banāng

hēnh. (Sahōnh hē hahÿ ner'oot doo, taw'āāts hē ramatakēē tagahoot hyb n'aa sa hā nyy d' Jesus hanāng pé ti tak'ēp nesaa doo.)*

¹⁵ Ta ti bē bahapāh bā, taw'āāts hē jajé p'op tób gadāk do jó hasooh péh, nayyw hē da takejēn hōm, dooh da pooj jé tób gó tehēēn péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawāt doo. Taw'āāts hē dooh da tajēē bā ta hatsē tabehēēn hyb n'aa paawā —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ēp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hā kā ti noo gó kā!† —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ēp né da ji bahoop ti noo gó. Badāk hahÿ P'op Hagā Do pahuuj wāt noo gó naa, dooh nā paa ti hadoo pé tak'ēp rabahoop. Ti jawén kā dooh ti tahado wād bā kā. Ti hyb n'aa da, bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagā Do hā, bē kejēn hōm do tabahahēēm noo gó, tak'ēp naēng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —P'op Hagā Do bód gagog hōm da nanāng ji ahoop doo. Tii d' tanado bā paawā, dooh paawā hedēp péh. Ta wē tasēēw hōm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hōm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹ —Ti noo gó, “Wāt hahÿ Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo”, “Jajé tahawāt”, ranoo bā, bē ky dahé manā da rahe'oot doo. ²² Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajōk “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagā Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ēp hadoo do ta heen n'aa rametēēh da, rapehuunh da, ta wē P'op Hagā Do asēēw hōm do rawedii hyb n'aa paawā. ²³ Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa matakā! Ta pooj jé ÿ baher'ood dāk bē hā —näng mã Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

* **13:14** Maah-Ko erii wāt ta tii, Daniéw erii wāt do hā Jesus beh'ūūm do hyb n'aa. † **13:17** Tak'ēp tanesaa sa hā, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa.

—Ta ti rahoop do jawén paa bá, papÿÿj da badagyb dák, kama-rab da dooh ta bag nyy wäd bä. ²⁵ Sagööh wê hä naa kejäk da. Wê hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hê, ta see hedo hóm da P'op Hagä Do an'oo bä.† ²⁶ Ti noo gó kä da sahõnh hê da rabahapäh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng bä kä wê puh ma-hang. ÿ ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarêeh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ rabata hóm hyb n'aa jé pad'yyt hê badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asêew hóm doo —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bê hyb n'aa matakä joom wi-igo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tēeg tadu doo bä tagajewäng doo, bê hapäh tabanyyw edaa däk.‡ ²⁹ Ti hadoo né da, sahõnh hê ta ti bê ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bê bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bê bahapäh da —näng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hê hahÿ ÿ her'oot doo: Da hê habong do rahapäh nä da sahõnh hê ÿ her'ood wät do bawäd kân.** ³¹ Badäk hahÿÿh, wê na-ääj da, ahëej jêê né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëej bä —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooch d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habong doo, dooh rahapëê bä. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hê dooh ÿ hapëê bä. Jääm né hê Ee hapäh.

³³ Dooch da bê hapëê bä ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bê gadaa ta pooj jé, baad ub da bê matakä. ³⁴ Aj'yy karom näng do ta s'ee hënh hahóm do hadoo tii. Tabahóm pooj jé tamejüü ta karom sahõnh hê rabahag'ääs hyb n'aa. Tamaher'ood hóm sa hä ramoo bong do hä. Tamejüü na-ääj hê tób noo hag'ääs doo, baad tabahag'ääs hyb n'aa. Dooch raheen n'aa enä bä ny noo gó sa kariw n'aa matëeh. ³⁵ Ti hadoo bê hä kä. Taw'ääts hê baad da bê gadaa, baad bê hyb n'aa matakä da. Dooch da bê hapëê bä ÿ matëeh bä, tób danäh matëeh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooch ji hapëê bä tób danäh kajaa bä, tug bä, atsëm, atsëm ub, tapaj'ëe bä. ³⁶ Dooch taw'ääts hê tado bä bê h'yy gatamah bä tób danäh nanyw hê takaja bä —näng mäh. ³⁷ —Ti hyb n'aa ÿ bedoo bê hä, sahõnh hê sa hä: Baad bê gadaa, baad bê matakä! —näng mä Jesus.

14

Buu benyym do ÿÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' pawóp nä m' ta äh Pas-kowa* häd näng do bawät, päw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hóm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ² Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

† **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä kerii däk ta ti ky n'aa. § **13:28** Tabahahëm noo gó, hajõng do häj n'aa bä ti anäng joom ti noo gó barak doo. P'aa hënh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bä. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm ta panyyg.

** **13:30** Jesus hä reaja wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejää. ³⁷ ta baab jawén paa bä, hahÿ Jesus her'oot do jawén paa bä, Roma buuj sa warahén n'aa rarejää P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paah. Sahõnh hê P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bä. * **14:1** Pas-kowa ramaneëënh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehÿn doo, Esit bä naa rabah'üüm noo gó. Pas-kowa ratab'ëes noo gó ranaheb'ooh b'ëe t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ëes né hê päw makuj tamah doo. Séd hä rataheb'ëes.

—Dooch da ër dajëeb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahānh —näk mäh.

³ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, sa waa tyng hä m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë yñh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ëeb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatëh hōm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'ään bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hä:

—Hëd n'aa tarejää tii? ⁵ Taw'ääts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji anoo paawä kas'uut do sa hä —näk mäh.

Ti m' rabahajëew wät ti yñh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hajëew manäh! Na magëd ti yñh —näng mäh. —Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä yñ. ⁷ Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Bë h'yy kajäk bä bë banoo sa hä. Y ti hñh, dooh bë mahang had'yyt hë y awäd wäd bä —näng mäh. ⁸ —Tahajaa do né hë ti tamoo wät hä yñ. Y radakä jëe pooj jé buu benäw n'aa tii d' nuh yñ gó tah'ook doo —näng mäh.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup y né hë hahy y her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahy hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hōm bä, raher'oot da na-ääj hë hä yñ hahy yñh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, 12 hedoo do ta ma matëg sa seeh, bahōm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, Jesus tahaëenh hyb n'aa sa hä. ¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sām raky kajäk mä ta hä. Ti m' Judas Ikarijot tyw

n'aa esóts kån tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahyñh

¹² Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk bä m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh noo gó m', Jesus ma matëg rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën ää benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹³ Ti m' tamejūū pawóp hë ta ma matëg, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahōm nä panang hënh. Bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä naëng hes'oooh do hä. Ta jawën bë ahōm da. ¹⁴ Ti bajëe suun bä tób gó, bë eaaj da tób danäh hä hahyñ da: “Ää ma matëg mejūū ää beaanh nyy bä tagadäk ta gawakō, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹⁵ Tii bä da ta gawakō gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyw däk da —näng mäh. —Ta tii bä bë moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa ër tab'ëes hyb n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹⁶ Ti m' pawóp hë ta ma matëg rabahōm panang hënh. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kån tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁷ Papyñ badëe hyng bä kä Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'oonh bä kä m', rabawëh bä kä m', taky hadoo sa hä:

—Bë see y tahaëenh da majiñ moo gó. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo —näng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hä yñ, dooh y tado bä! —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon y heh'oos do pāw né da —näng mäh. ²¹ —Yñh, Aj'yy Hadoo Do

Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majï moo gó han'oo däk do hä! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hä tanenyyts bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawëh bä, Jesus bado däk päw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk päw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däk. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh ää hä —näng mäh.

Ti m' taban'oo däk sa hä. Ti m' rabeëg pëe uwa bëeh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó hajök do sa hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng† —näng mä ta kyyh sa hä.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'ëeb. Jääm hë p'aa hënh papuuj däg ÿ eëk da P'op Hagä Do bag'ääs doo bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahõm kån waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hë ÿ bë beréd hõm da —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii

däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: “B'ée hagä ÿ daj'ëep da. Tii bä da jé pad'yyt hë b'ée rabehüüm bong”‡ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hä ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hënh —näng mäh.

²⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Sahõnh hë òm reréd hõm bä, ÿ dooh òm ÿ eréd bä —näng mäh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hë, atsëm, pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé ÿ maky n'aa jejen da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hä.

³¹ Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hä:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ rada-jëeb bä na-ääj hë a sii, dooh noo gó da òm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' ta ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ket-sëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahõm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó ÿ ky n'aa ets'ëe nuuj jé —näng mäh.

³³ Ti m' Peed, Tsijaag, Jowāw da-heeh tamahüüm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hä:

³⁴ —Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw, bë matakä. Bë ää manä da! —näng mäh.

³⁵ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bä. ³⁶ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

† 14:24 P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿÿh. P'ooj ub b'ée t'aaah majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj däk hÿÿ kä. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hë sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿÿ kä ta wë sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

‡ 14:27 Sakarija 13.7

—Ee —näng mäh. —Dooh hejooñh pé a hä. Ti hyb n'aa ŷ karēn paawā mado hōm mahānh ŷŷ wāt hahŷ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bets'ēē paawā, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ŷ karēn doo da nado —näng mäh.

³⁷ Tabana bā m' ta ma matēg tamawoob hē hadoo do rahab'ēēh hēnh, taheg'āās mäh, aā b'ēēh mäh. Ti m' tanaēēj nyh Peed ta hād heh'āāt doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Ōm aā jēng? —näng mäh. —Dooh mahaja bā kanahēn d'os hē maty gadāg bā si ŷŷ? —näng mäh. ³⁸ —Bē matakā, P'op Hagā Do hā bē ky n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb tatug mahānh bēēh, ŷ bē eréd hōm mahānh —näng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawā baad hadoo do ji moo wāt, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē ŷ wén nāng —näng mäh.

³⁹ Ahōm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh. ⁴⁰ Ti m' p'aa hēnh tabana bā ēnh, aā b'ēēh ēnh mäh, tak'ēp mā raty jewyk sa h'yyb. Dooh m' sa kyyh pé ta hā.

⁴¹ Tamawoob nuu me m' taba-hadoo dāk bā m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nā? Bē aā magyys hē? Jāām hē dō! —näng mäh. —Kaja dāk ŷ ran'oo dāk doo. Bē hegāā. Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'oooh do sa moo gó rabahaēēj dāk hŷŷ kā —näng mäh. ⁴² —Bē as'ēēg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm. Wāt ta ti ŷ han'oo dāk do majē ŷŷ hā —näng mā Jesus kyyh sa hā.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴³ Jesus ber'oot nā bā m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajōk mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa

kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana.

⁴⁴ Haēēnh do baad ub mā taky n'aa her'ood dāk. Hahŷŷ da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ŷ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm baad ub —tii da m' ta kyy dō sa hā.

⁴⁵ Ti m' nyyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hā rakajäk, ramaso dāg kån mā Jesus. ⁴⁷ Ti m' Jesus pa hagēēt do seeh, bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kaw-ereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷŷh, bē wén n'aa wē ŷŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ŷ bē masoo hyb n'aa? —näng mäh. ⁴⁹ —P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó ŷ awād had'yyt hē bē sii ŷ ma metēēk bā. Dooh ēnh ŷ bē maso bā tii bā ēnh? —näng mäh. —Hŷŷ kā, taw'āāts hē —näng mäh. —ŷhapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagā Do kyy kerih do hā ŷ kaja dāk hyb n'aa —näng mā Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahōnh hē kā ta hata rawaj'aa bong. Reréd hōm mā Jesus.

⁵¹ Jāām hē sét hē wanajaah, pahēew. Sét mā tadadāk ta hatsē pāān rino s'ēēb. Jesus jawén paawā tabahōm, ti m' ramaso dāg bā paawā m', ⁵² teréd dāk mā ta hatsē. Hahót mā tawaj'aa hōm.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahŷŷh

⁵³ Ti m' Jesus ramahūūm kån P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do wē kā. Ti m' rakata padēēk t'ii hēnh sahōnh hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo

heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahôm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katëng mä sa ne-muun tëëg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hä rap'ää daj'ëëp péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëëp péh. ⁵⁶ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' séd gó rer'ood bä. Raky n'aa eh'ÿÿt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bä.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ëëg b'ëëh, ti m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Ää maa napäh ta her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hõm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bä, tama-woob hë ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mä sa hä.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bä.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do p'op mä tabas'ëëg geët sa mahang. Teanh Jesus hä:

—Doo maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶¹ Doo m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëët. **

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do beaaj kán ta hä:

—Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Õm P'op Hagä Do T'aah? —näng mä ta kyyh.

⁶² —ÿÿ. ÿ né hë —näng mä Jesus. —Bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hadoo Do hub hënh tabasoooh bä, ta hä P'op Hagä Do weh'ëëh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do kawaj'ään gó tawén s'ëëd hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë. Doo hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh.

⁶⁴ —Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bë hä? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do kyyh.

Ti m' sahõnh hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kán, ti m' rahewyyh mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hä, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do karom ÿÿnh.

§ 14:55 Sinedirijo ramaneëënh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëëk do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh. ** 14:61 Doo Jesus kawaj'ään bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

67 Tahapäh bä m' Peed katëng tëëg noo pa, tabaheg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Öm na-ääj hë Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa öm —näng mäh.

68 Ti m' Peed ky n'aa jejen wät.

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti ma-her'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahöm ta hadë noo bä. 69 Tii hënh ÿñh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëëh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hë —näng mäh.

70 Ti m' Peed jejen ënh mäh.

Badah peej hadoo mä kä, ta pa hab'ëëh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë öm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hë öm —näk mä sa kyyh.

71 Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kän. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

72 Ti m' nyyw hë m' karaak bah'ÿÿ kän pawóp nuu me däg kä. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Pawóp nuu me karaak bah'ÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejen da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kän taky n'aa jejen do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kän do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa, sahõnh hë Sinedirijo ajyy n'aa sii hë m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus.

Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë.*

2 Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

3 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hajõng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. 4 Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hä öm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

5 Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

6 Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajõk do retsëë doo. 7 Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëët Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadj'ëep paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. 8 Ti m' hajõk do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëë ragadahew'ëes doo gó hab'ëëh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

9 Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Bë karën ÿ ado nyyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëënh doo? —näng mäh.

10 Tii d' tawén eanhh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëëj däk Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. 11 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejüü mä hajõk do rabetsëë hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng do Jesus jawén buuj.

12 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneëënh do hä? —näng mäh.

* 15:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † 15:5 Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

13 Tii bā m' tak'ëp rageëej bong:
—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hā! —näk mäh.

14 —Hëd n'aa? —näng mä Pirato.
—Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bā —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bā:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

15 Hajök do Pirato h'yyb en'yyim hyb n'aa m' taberéd hōm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hā rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hā.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

16 Ti m' warahén ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hēnh. Tii bā m' ranaëej nā sahōnh hē sa hataa, séd hā rakata padëek hyb n'aa. 17 Ti m' radasuun jëng ta hā ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'ōöd däk, ta nuu gó m' radasoo. 18 Tii bā m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hā. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

19 Hajōō nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. 20 Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bā m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hē. Ti m' ramanyyh rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

21 Ti m' ramanyyh bā m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hēnh hajëng doo, tabëej paawä m' sa hā. Panang Sirené häd näng doo bā naa m' tii. Aresān, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarēnh panang

hēnh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. 22 Ti m' Jesus ramahüüm Gogota häd näng doo hēnh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) 23 Ti m' ramenoo ta hā joom uwa häd näng do s'ëeb hejooonh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëeb. Dooh Jesus eëg bā. 24 Tii bā kām, repëëm däg kām mäh. Ti m' ramoong bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

25 P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëëm däk. 26 Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa hā: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hā.†

27 B'aa kajatsëk do wób hā rabepëëm padëek na-ääj hē pawóp hē ajyy baretsëk doo. Hub hēnh ta see hahäng, s'ÿÿ hēnh ta see hahäng. Hōō gó Jesus kahepëëm däk do bahäng. [28 Ta tii hā kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bā P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.”§] 29 Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewōnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hēnh, a nooh. 30 Ahyy b'aa hā hadäk do òm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

31 P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hē raky n'aa ej'ees mäh. Sa daaj hē m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bā ta daaj hē takedëeb bā! 32 Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëëm däk kerih doo. § 15:28 Isajas 53.12

H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, ää bahëg'ääs hyb n'aa, ää ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hä pad'ëek doo, ti na-ääj hë raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ³⁴ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyys?,”** tahanäng pé m' ti.

³⁵ Ta tiü bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëenh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b'ër heg'ääs Eriij ana bä tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kän.

³⁸ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ³⁹ Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hënh hab'ëeh doo, tamaa napäh bä Jesus geëej wät doo, tahapäh bä m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëë naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh.

Tsijaag, ta jawén nä ramaneënh doo, José s ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hë m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bä Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarënh hënh, ti na-ääj mä tii bä m' rabab'ëeh ënh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyw hóm Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tug bä kä m', ⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahóm Pirato wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Ti m' tabahóm Pirato wë. Dooch m' tak'yyb eÿÿm bä. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mä Jesus nyyw hë dajëp tahanäng doo. Ti m' tamejüü ranaëenh warahén sa wahë n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hä te hub tado bä. ⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy däk bä warahén sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej däg kän Joséh hä. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsëe mä pään hawak doo, rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tabado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä hawak doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mä ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Joséh ÿÿn rahëg'ääs. Rahapäh mä ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëe hyng jawén paa bä, Saab bahëej jëng bä, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag ÿÿn ah'üüm mä buu benyym doo

** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk do hä tabeh'üüm.

m' retsēē. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bāp paah, met'uuh hā, papŷŷj ty ganā kēē bā, rabahōm kån pā gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. ³ Ramahōm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pā jawyk do ty gas'ēēs? —nāk mäh.

⁴ Ti m' raty kajäk, pā kepēēd hōm taty gatsē. Aeh mä ti pā. ⁵ Ti m' rabajēē p'ēē gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mä pahēēw hadoo. Hawak mä ta saroor tagasoo. Hub tabanäng hēnh mä tabasoo. Ti m' rah'yyb e'ŷŷm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē eŷŷm manäh! —näng mäh. —Bē esoos Jesus Nasaréh buuj, repēēm dāk do paah. Dooch wäd bā. Ganā wät! B'ēēp, bē hegāā radasuun jēng do paa bā —näng mäh. ⁷—Bē ahōm nā, bē maher'ood ta ma matēg sa hā, Peed hā sii hē. Hahŷŷ da da bē kyyh: “Ahōm da bē pooj jé Garirej hēnh. Bē hapäh da t'ŷŷ hēnh, bē tamaher'oot do paa da” —näng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hōm, kaj'uun mäh, h'yyb manepēē boo m'. Dooch m' raheer'ood bā sa hā rabeŷŷm bong do hyb n'aa.

[⁹ Ti m' met'uuh hā bāp paah, Jesus ganā wät. Pooj jé Marija Madarēn hā m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do tahebēē bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahōm Jesus sii habok do paa wē. A'oot mä tii. H'yy ketón bong mä Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarēn baher'oot bā m' sa hā Jesus ganā wät doo, Jesus tahapäh doo, dooch m' raky dahé bā.

¹² Ta jawén ká Jesus kas'ee wäd kån ta see hado dāk mä pawóp hē ajyy panang s'ee hēnh hah'üüm do sa hā, ta tyw n'aa me rababok bā. ¹³ Ti m' ajyy mat'ēēh p'aa hēnh, raheer'oot mä ta wób sa hā. Tj sa hā na-āāj mä dooch raky dahé bā.

¹⁴ Tii bā ká m', Jesus kas'ee wäd kån 11 hedoo do ta ma matēg sa hā ká sa tā rabawēh bā m'. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Héd n'aa ti bē nabuj keh'üüm bē ky nadaheeh ŷ hap'ēēh do ŷ ganā wät jawén paa bā? —näng mä Jesus kyyh sa hā.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē ahōm jé pad'yyt hē badäk hahŷŷ hā. Bē maher'ood hōm sahōnh sa hā hanām do panyyg keh ŷ n'aa —näng mäh. ¹⁶—Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ēēp da ta wē. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da banesaa hēnh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg keh ŷ n'aa ky dah'eeh do hā P'op Hagä Do anoo da hahŷ tak'ēp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebē da hāt ŷŷ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bā da, p'yyim reēg bā da, dooch da ramahŷŷj hob bā. Sa moo radatoonh da nahēē enäh do nu gad'oo bā, heso padēēk da nahēē enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hē keh ŷ n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hā.

¹⁹ Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bā sa sii, P'op Hagä Do masäg kån hŷ pong jé. P'op Hagä Do hub hēnh, takaweh'ēēh doo bā tabaso däg kån. ²⁰ Ti m' ta ma matēg rabahōm kån, ti m' jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm kån mä Jesus ky n'aa ká. Jesus, p'op naa né hē tamasa sa hā tapehuunh doo me, sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa te hub né hē ta ti ta ky n'aa.]

Jāām né hē hahŷ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg ká.

Rukas Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

*Rukas Teopiro tamaher'oot do
panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.

Hajök herii bong ää häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahõnh hē tadu däk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do raheer'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hÿÿkä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hē baad ÿ ma kamet'ëeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hē hÿÿkä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hē baad mabahapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

*Ääs ky n'aa her'oot Jowāw nu
gahem'uun do benäng do ky n'aa
hahÿÿh*

⁵ Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wahë n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ênh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hē raky daheeh sahõnh hē P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehëh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'õp gadäk doo gó tabajëë suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëen häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsëë. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hënh, hub hënh mäh, ääs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëë do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowāw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'yyb tsebë ta hyb n'aa. Hajök ratsebë tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teëg da uwa bëeh hejoooh doo, ta wób na-ääj hē mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh. ¹⁶ —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapëen hõm p'aa hënh P'op Hagä Do wë, sa hagä n'aa wë, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd däk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yym hyb n'aa sa wë, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapëen hyb n'aa, rah'yy

* **1:9** Jääm né sét né hē sa ky n'aa rod hajëë suun t'õp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'yyb en'yym hyb n'aa.

genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karēn doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ŷ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëë däg ŷ ti hÿÿh. Wah'ëë däg äm ŷ né tii ênh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijew häd näng do ŷ ti hÿÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegēt do ŷ hÿÿh. Ta ti né hē ti ŷ tajejūū hahÿ hanäm do ky n'aa òm ŷ maher'oot hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ —Hÿÿ kä, —näng mä —dooch d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ŷ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ŷ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëe doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. ²² Ti m' tabanyyh bä kä m', dooch m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hä.

²³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaaj hóm kän mä ta tób hēnh.

²⁴ Ti m' nayyw hē denaa hē kä m', ta ŷÿm Isabew häd näng do beta däg kän mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ŷÿm gada ta tób bä, dooch m' tawäd bä ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hä ŷÿ —näng mäh. —ÿ tat'yid mehÿn. Tado hóm hä ŷÿ ŷ nu mebyng doo, ŷ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿÿh

²⁶ 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejūū ääs,

Gabirijew häd näng doo, tabahóm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēnh, Garirej häj n'aa bä.

²⁷ Tajejūū mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wē, Joséh häd näng do ŷÿm pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooch m' aj'yy tamepëe nä bä ti maruus. Ta häd mä Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahóm ta wē, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wē òm ŷ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennym a wē. A hä hē tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón gēet mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newëe. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ëed ky n'aa ti hÿÿ eh? —näng mä Marija ta h'yyb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'yyb däng. ³¹ Òm da eta däk, enny däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsëeh da. P'op Hagä Doo, Sahönh Hē Sa Bahänh Hadoo Do T'aah da Ramaneëenh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahē makū Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa.

³³ Jakóh panaa sa wahē pan'aa da had'yit da. Tabagää had'yit da —näng mä ääs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo ääs hä. Teaanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooch aj'yy ŷ mepëe bä —näng mäh.

³⁵ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wē —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahönh Hē Sa Bahänh Hadoo Do hejój a hä da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahÿ karapee hä P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—A wakään, Isabew häd näng doo, ti na-ääj hē etaah ta wah'ëe gó.

Raher'oot né paa ti netah. Hÿÿ kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooch hejooñh pé P'op Hagä Do hä —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ÿÿh. Tamejüü do ÿ moo wät da —näng mäh. —Taw'ääts hē ta ti tahado bä, maher'oot do hä ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ääs ahöm kän mä p'aa hēnh ta mahānh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nanyw hē denaa hē Marija bahöm kän mä panang hēnh, Isabew hagä hēnh, waēē habēē hēnh, Judah häj n'aa bä. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahöm. Ti m' tób gó m' tabajēē suun. Isabew mä tedēng. ⁴¹ Ti m' takedēē sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'yyb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hä, tak'ēp mä ta kyyh:

—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edēng ÿÿj wób sa mahānh. Ajān hä na-āāj né hē baad hadoo do tah'yyb dāng —näng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ēnh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hä ÿ h'yy kaha'eeh do ÿÿn pan'aa mabahado né paawä mabana ÿ mabaheg'ääs. ÿ maweh'ēēh ta ky n'aa hä. ⁴⁴ ÿ medēē sii hē, wok ÿÿ gó ajān kahasyyg wäd is, tsebee wät —näng mäh. ⁴⁵ —Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edēng maky daheeh do hyb n'aa a hä taher'oot doo —näng mä Isabew kyyh Marija hä.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hēp ÿ tym P'op Hagä Do taj'aa etsē.

⁴⁷ Hēp ÿ tym tsebee kän P'op Hagä Doo, hēp ÿ tym dēēb wē.

⁴⁸ Ta wē hēp ÿ tym wén tsebé, ÿ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahōnh hē ÿ ramaneēēnh da ÿÿnh ky n'aa kedēng doo, ⁴⁹ tak'ēp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahōnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hä ÿÿ.

Tsyt hē, sahōnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahōnh hē badäk hahÿÿ hä habong doo,

sa panaa na-āāj né hē, ta hä hyb n'aa jew'yyk doo, P'op Hagä Do t'yyd mehÿñ had'yyt hē.

⁵¹ Tak'ēp hejooñh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿÿ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hē dawē hä tabetyn hōm h'yy kasab'ee doo gó sa hä hē h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karēn do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hōm hyb n'aa jewyk do sa hejój,

ti taban'oo kän hyb n'aa sakog is do sa hä.

⁵³ Baad taban'oo kän sa tä, sa waa, has'aah do sa hä.

Tan'oo kän ta si n'aa hē rababaaj hōm tak'ēp ma enäh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Israaéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehÿñ had'yyt sa hä.

⁵⁵ Dooch tamabaan bä Abaraām hä, Abaraām panaa† hä taky n'aa enooh doo.

Nahēēj sa hä taky n'aa enooh do paah —näng mä Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija bayyw kän mä Isabew tób bä. Ti m' tababaaj hōm kän ta tób hēnh.

Jowāw nu gahem'uun do henāng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy däk bä kä, enāng mä kä aj'yy. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakāān na-āāj

† 1:55 Israaéw buuj né hē ti Abaraām panaa.

mä rapanyyg enä hõm bä kä, ratseebee kån mä ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehïin, rahegää bä.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta äh tabahado däk bä, sa wakään, sa pa haj'eenh do na-ääj hē rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahög hõm do raheg'ääs. Rakarēn mä ta häd ramaneēenh Sakarija, ta yb häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—DooH —näng mäh. —Ta häd da Jowāw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hā:

⁶¹ —Hēd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —DooH ta tii da Jowāw häd näng pé bē wakään —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hā nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsēē ta hā rabanoo rahe'riih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hā. “Jowāw” mä terii däk. ⁶⁴ Tii bä kä m', taber'ood däg kån p'aa hēnh kä. Ti m' Sakarija j'aa etsēē kån mä P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mä tak'ēp. Jé pad'yyt hē waēē habēēh hēnh mä Judah häj n'aa bä ta ky n'aa rahe'ood hõm kån mäh. ⁶⁶ Sahõnh hē ta ti maa new'ēē do panyyg hā, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hā tabawät do hyb n'aa.

Hahÿ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metēēh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabahe'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā, Israaēw buuj rah'yy kaha'eeh do er j'aa etsē.

Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw bong do hā taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagä Do bad'oo hÿÿ kä. Tamejō kån hÿÿ kä er mahang tak'ēp ta hejój me er hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hā.

⁷¹ Er da ted'ēēp er majï mahānh, er wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehïin paa er wahē makūūh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hā taky däng do paah,

⁷³ Abaraām makūū hā taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Er ted'ēēp da er majï mahānh, h'yyb neÿÿm doo me er moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh, takarēn doo da er baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hā Sakarija ky hadoo:

—Öm da ramaneēēnh P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da öm.

Öm da henām sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bä.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hā mamahe'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ēēp

hÿÿ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,

nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, er h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky ennym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehïin.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo er hā,

papÿÿj bag hadoo doo, p'op tabana er hā.

79 Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hã, dajëb gó habok do sa hã. Èr hã tanoo da h'yyb nyw gó èr babok hyb n'aa —näng mä Sakarija kyyh.

80 Ti m' karapee bawëë gëët. H'yyb hejooj g'ëed kãn. Tabanawäng bã kã tabawäd had'yyt hë. Tii bã kã, tadu do kãn tama metëek do Isaraëw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti noo gó m', hajöng häj n'aa sa wahë n'aa Aw-Kus häd näng do tamejüü rabetsén hyb n'aa sahõnh hë ta karapee jé pad'yyt hë habok doo, sa häj n'aa had'yyt bã habok doo, Roma buuj ramejüü doo bã. ² Jããm né hë ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hëej Sirija häd näng doo babuuj sa wahë n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bã m' sahõnh hë rabebanh sa wahë makü panang p'aa hënh, ta heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej häj n'aa bã badäk doo bã naa Joséh ratsyym kasog kãn, Judah häj n'aa hënh, panang Berënh häd näng doo hënh rabahõm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hë m' ti Berënh. Dawi panaa see m' Joséh. ⁵ T'ii hënh tawén hõm mä Marija, ta ÿym pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mä ti Marija. ⁶ Ta tii bã rabajeej bong noo gó kã m' karapee benyy dag kãn. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabën däk. Ta wób sa masããh tób n'aa yt hã m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawëë hena do tób ranu kahej'ëek

doo bã m', gabad'ëë däk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kã m', atsëm, b'éé hagã n'aa rabaj'eenh p'eets hë. B'éé mä rahag'ããs. ⁹ Ti m' P'op Hagã Do ããs kasee sa hã. Ti m' P'op Hagã Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mä rabeÿÿm bong. ¹⁰ Ti m' ããs ky hadoo sa hã:

—Bë eÿÿm manäh! ÿ mana tak'ëp ji tsebé do panyyg, sahõnh hë panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hë enyy däk bë mahang, Dawi panang paa bã, bë h'yyb tym dëëb. Kristo,* P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mä ããs kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahÿÿ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mä ããs kyyh b'éé hagã n'aa sa hã.

¹³ Ti bã m' nanyw hë m' ragenã b'ëeh hajök do ããs ta see pa. Tii bã m' P'op Hagã Do hã rama ejãm. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'ãäts hë hÿ pong jé tak'ëp raweh'ëeh, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagã Doo. Badäk hahÿÿ bã, ta hã habong do hã, takamahãn do hã, P'op Hagã Do anoo da h'yyb nãw n'aa —näk mä ããs sa kyyh.

¹⁵ ããs rabedo bong bã m', p'aa hënh hÿ pong jé rabasëek bã m', b'éé hagã n'aa rakaner'ood kãn, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berënh hënh èr hegãã ti P'op Hagã Do her'oot do ããs hã. Hamäh, hamäh —näk mäh.

¹⁶ Ti m' nanyw hë m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kãn Joséh, Marija, karapee kã. Karapee basooh mä

* **2:11** Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. "P'op Hagã Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

b'éé waa hood gó. ¹⁷ Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä rabaher'ood hóm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ääs panäk doo. ¹⁸ Sahõnh hē maa nap'ëeh do rameuunh mä ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyyw hóm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëë mäh. ²⁰ Ti m' b'éé hagä n'aa rababaaj hóm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hóm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsë mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hē m', ääs her'oot doo d' né hē kä m'.

²¹ 8 ta äh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahõg hóm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ääs häd n'oo däk doo d' né hē ta häd karapee hä.

²² Ti m' takaja kän mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarēnh hēnh, P'op Hagä Do wē rametëeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahÿÿ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejüü do hyb n'aa: "Taw'ääts hē pooj jé ji t'aah wah'ëeh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hä tsyt hē."‡ ²⁴ T'ii hēnh rabahóm na-ääj hē, P'op Hagä Do hä rama ejuu hyb n'aa pawóp hē taw'ëed, h'ooh its hadoo doo, guri-i hadoo doo. Tii d' né hē ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijāw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ti awät mä Jerusarēnh bä aj'yy wah'ëë däk doo, P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo, P'op

Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijāw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ëep doo. ²⁶ P'op Hagä Do Sahee metëeh mä ta hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hē m' tadajëb pooj jé. ²⁷ Ti m' ti noo gó né hē m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm mä Simijāw P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hēnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ ti agëet mä Simijāw tób w'oo hä. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

²⁹ —Hÿÿ kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hē mabag'ääs doo,

man'oo ÿÿh, a karom, h'yyb näm doo me ÿ dajëp.

Man'oo däk maky däng do ÿ bahapäh.

³⁰ Hÿÿ kä matym ÿÿ me baad ÿ bahapäh ji h'yyb tym dëeb,

³¹ sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo,

sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hä.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëeh da ta hyb n'aa —näng mä Simijāw kyyh karapee t'aah ky n'aa hä.

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hä. ³⁴ Ti m' Simijāw taky n'aa edëë bong sa hä. Ti m' Marija hä, Jesus ÿÿn hä, ta ky hadoo:

† **2:22** Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta äh noo gó ajän ÿÿn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hēnh tahóm bä. Doo na-ääj hē tahaja bä tamep'aa bä tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk doo. ‡ **2:23** Esodo 13.2, 12

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahÿ karapee tawah'ëë däk bã. Ti hyb n'aa banesaa hënh rabahôm da P'op Hagä Do an'oo bã. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëep ta tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahÿ karapee. Tametëeh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. ³⁵ Tii bã da kametä däk da rahyb n'aa newëe doo —näng mäh. —Ôm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hã ramoo bok do hyb n'aa da —näng mã Simijãw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hë m' ti agëet mã t'ii hënh ÿÿnh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Æn mã ta häd. Wah'ëë däg né m' tii. Panuéw mã ta yb makü häd, Aseer makü panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëë däk do jawén paa bã, 7 ta baab tabahado däk bã m' Æn patug maa badoo wät mäh. ³⁷ Wah'ëë däk mäh. ⁸⁴ däg mã ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hënh had'yyt mã tabekeh'üüm. Adëb bã, atsëm na-ääj mã P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hã taky n'aa etsëe mäh. Kas'aah mã taky n'aa etsëe hyb n'aa P'op Hagä Do hã. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wë tabana bã m', taky n'aa tsebee wäd kån P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kån t'ii hënh hab'ëeh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bã kã m' sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, rababaaj hõm kån sa panang hënh Nasaréh häd näng doo, Garirej häj n'aa hënh. ⁴⁰ Awëë däg kån mã karapee. Hejooj däg kån mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagä Do hag'ääs ta hã.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ta heen n'aa hë had'yyt hë Jesus ÿÿn ta patug daheeh

rabahôm Jerusarënh hënh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëes hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahôm Pas-kowa ratab'ëes hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëes do tabahëej jëng bã m', rababaaj nä sa panang hënh. Jesus mã aym Jerusarënh bã. Dooch m' rahapëe bã ta ÿÿn hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãan mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bã kã rabaheg'ääs, dooh m' Jesus. Resoos mã sa wakãan mahang. ⁴⁵ Dooch m' rawyyd bã. Ti m' rabaheg'ääs p'aa hënh Jerusarënh hënh. ⁴⁶ Tamawoob däg kån mã sa Æh Pas-kowa jawén paa bã m', rabawyyd kån P'op Hagä Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mã tabasoo. Tamaa newëe mäh, teanh mã sa hã. ⁴⁷ Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mã tahapäh do hã m', tah'yy ganäng do hã m'. ⁴⁸ Ti m' ta ÿÿn ta patug daheeh rabahapäh bã m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' mabahadoo äã hã, tah ÿÿ? —näng mäh. —Ôm äã esoos, õm äã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa ÿ né esoos? Nepäh bë hã Ee tób bã né paawä ti ÿ bë baw'yyt? —näng mã Jesus.

⁵⁰ Dooch m' ta ÿÿn rah'yy genä bã tii d' tahanäng do hã. ⁵¹ Ti m' tababaaj hõm kån sa sii. Baad mã taky daheeh sa hã. Baad mã Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awëë geët mã Jesus. Anäng mã ta hã kã tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hã, ta wób na-ääj rakamahän.

3

Jowãw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado däk bã m' Tiberijo häd näng do Roma bã

tabag'ääs noo gó, tabanawäng hēnh P'op Hagä Do ban'oo kån mä ta panyyg Jowāw hā, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowāw yb. Ti noo gó, Judah hāj n'aa bā Pon-Sijo Pirato hād nāng do sa wahē n'aa. Garirej hāj n'aa bā, Eróts hād nāng do sa wahē n'aa. Eróts hỹjy mä Pirip hād nāng doo, Itureej, Tarakonit hād enāh do hāj n'aa bā m' sa wahē n'aa. Risāān hād nāng doo, Abirēn hāj n'aa bā sa wahē n'aa.* Anas, Kajapas hād enāh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowāw gado dāk jawēn paa bā kā m', tamaher'ood hōm mā sahōnh hē tamii Joradān nabyy me habong doo. Taher'oot sa hā raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanāng doo.

⁴ Hahỹjy da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahỹjy da tabanawäng bā her'oot do kyyh:

Bē tyw n'aa bak'ood dāg da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bē geh'aa hōm gaderoh doo.

Bē epug hōm wajau doo, waēē na-āāj hē.

Bē deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bē benyyw dāg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bā da sahōnh hē badāk hahỹjy hā habong do rahapāh da nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ēep nesaa do mahānh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata dāk Jowāw wē ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Aw'yy p'yyim nāng do taah hadoo bēēh! —nāng mäh. —Nyy da bē ed'oo bē kejēn nesaa do bē hā P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madāk doo me bē ed'oo bē nu kemuun nesaa do mahānh. ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bē metāh te hub tado bā nesaa do bē eréd hōm bā. Bē metāh hanām do hā bē moo bok do hā. Bē daab yb manā Abaraām panaa bē hanāk do hā. Bē edoo manāh: “Äā P'op Hagä Do gadoo Abaraām panaa äā bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karēn bā, tahajaa hahỹjy pā tawareem bā Abaraām panaa rado padäg bā —nāng mäh. ⁹ Edaa dāk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahēē dāk do tabagēem hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēēg neaak do tagēēw jat da, ti tabaju hōm da —nāng mä Jowāw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy d' äā bad'oo hỹjy kā?

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Pawóp hē saroor nāng péh, sét tanoo saroor tamah pé hā. Waa nāng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —nāng mä Jowāw kyyh.

¹² Ti m' sa wahē n'aa dajēer n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowāw wē tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matēg —nāk mäh. —Äā ēnh, nyy d' äā bad'oo?

¹³ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Bē wad'ii manā ta wób —nāng mäh. —Dooch ta bahānh bē ets'ēē sa hā dajēer. Jāām hē bē ets'ēē Roma buuj ky kajäk doo —nāng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Äā ēnh? Nyy d' äā bad'oo? —nāk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē eām manā ta wób dajēer rabanoo hyb n'aa bē hā. Bē ky n'aa tapa manā daap hē ta wób. Bē h'yy

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ääs. Hajōng ta wób sa hāj n'aa na-āāj hē tabag'ääs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risāān na-āāj hē Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa hāj n'aa bā rabag'ääs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

gadeja dajëer bë wahë n'aa bë hä rep'aak do hä, bë hyb n'aa hüüm manä ti bahãnh —näng mä Jowãw sa hä.

¹⁵ Ti m' hajök do t'ii hënh kat'aa do rah'yy kahäs'ãap Jowãw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?”

¹⁶ Ti m' Jowãw ky hadoo sa hä:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä† —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hä, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo me baad tabanãw däk bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. ¹⁷ Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banãm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tëëg hõõ me, nadëëk doo me —näng mä Jowãw kyyh Kristo ky n'aa hä.

¹⁸ Hajõng mä Jowãw her'oot sa hä. Panyyg wób gó tabeh'üüm. Baad tametëëk sa hä. Panyyg hanãm do ta her'oot mä sa hä.

¹⁹ Ti m' Jowãw nabuuj gedoo mä Garirej hãj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿj ÿÿm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ãaj hë Jowãw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahãnh tabegyyts wät. Tamejüü

mä Jowãw radawäts gëët ragada-hew'ëës doo gó.

Jesus Jowãw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragada-hew'ëës doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajök do Jowãw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ãaj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëë bä m', wë kabasëëts wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Õm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makü sa häd ketsén do hahÿÿh

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makü häd Eri.

²⁴ Eri yb makü häd Matat.

Matat yb makü häd Rewi.

Rewi yb makü häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makü häd Janaj.

Janaj yb makü häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makü häd Matatijas.

Matatijas yb makü häd Amos.

Amos yb makü häd Naüm.

Naüm yb makü häd Eseri.

Eseri yb makü häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makü häd Maat.

Maat yb makü häd Matatijas.

Matatijas yb makü häd Semej.

Semej yb makü häd Josek.

Josek yb makü häd Jodah.

²⁷ Jodah yb makü häd Jowanen.

Jowanen yb makü häd Resa.

Resa yb makü häd Serubab.

Serubab yb makü häd Saratijew.

Saratijew yb makü häd Neri.

²⁸ Neri yb makü häd Mew-Ki.

† 3:16 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowãw Jesus matym gó, ta hä hë Jowãw hegãã bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hä hë tahegãã bä, tahananëg pé tii.

Mew-Ki yb makū häd Adih.
 Adih yb makū häd Kosân.
 Kosân yb makū häd Ew-Madân.
 Ew-Madân yb makū häd Eer.
 29 Eer yb makū häd Josuwéh.
 Josuwéh yb makū häd Erijés.
 Erijés yb makū häd Jorîm.
 Jorîm yb makū häd Matat.
 Matat yb makū häd Rewi.
 30 Rewi yb makū häd Simijâw.
 Simijâw yb makū häd Judah.
 Judah yb makū häd Joséh.
 Joséh yb makū häd Jonam.
 Jonam yb makū häd Erijakîm.
 31 Erijakîm yb makū häd Mereja.
 Mereja yb makū häd Mena.
 Mena yb makū häd Matatah.
 Matatah yb makū häd Natân.
 Natân yb makū häd Dawi.
 32 Dawi yb makū häd Jesé.
 Jesé yb makū häd Obed.
 Obed yb makū häd Buwas.
 Buwas yb makū häd Saramon.
 Saramon yb makū häd Nasôm.
 33 Nasôm yb makū häd Aminadab.
 Aminadab yb makū häd Adimih.
 Adimih yb makū häd Râm.
 Râm yb makū häd Eserôm.
 Eserôm yb makū häd Peres.
 Peres yb makū häd Judah.
 34 Judah yb makū häd Jakóh.
 Jakóh yb makū häd Isak.
 Isak yb makū häd Abaraâm.
 Abaraâm yb makū häd Terah.
 Terah yb makū häd Nahóh.
 35 Nahóh yb makū häd Serug.
 Serug yb makū häd Rakaw.
 Rakaw yb makū häd Pereg.
 Pereg yb makū häd Eber.
 Eber yb makū häd Serah.
 36 Serah yb makū häd Kaj-Nan.
 Kaj-Nan yb makū häd Apasad.
 Apasad yb makū häd Sêm.
 Sêm yb makū häd Nowéh.
 Nowéh yb makū häd Ramék.
 37 Ramék yb makū häd Metusarêm.
 Metusarêm yb makū häd Enók.
 Enók yb makū häd Jaréd.

Jaréd yb makū häd Marareew.
 Marareew yb makū häd Kenan.
 38 Kenan yb makū häd Enós.
 Enós yb makū häd Seet.
 Seet yb makū häd Adâw.
 P'op Hagä Do t'aah hadoo Adâw
 makūūh, P'op Hagä Do
 pahuunh do hyb n'aa.

4

*Jesus Dijab metyy do panyyg
 n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradân häd doo me naa. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm. Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahūūm kân Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh. ² 40 m' ta äh Dijab* metyy mä Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bā, dooh Jesus awa bā. 40 ta äh tabahado däk bā m' Jesus mä asa däk tak'öp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hā:

—P'op Hagä Do T'aah mado bā, mamejō hahÿ pā takawareem däk pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedöp”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nayyw hē tametēeh ta hā sahōnh hē badäk hahÿÿ hā hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo.

⁶ Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mahegää! —näng mäh. —Sahōnh hē ta ti ÿ anoo da a hā. Sa wahē wahēh mabahadoo ÿ an'oo bā. Sahōnh hē hanām doo, hetsooh do ta hā hanäng do ÿ anoo da a hā —näng mäh. —ÿ ti ta ti gadoo. ÿ ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karēn pé hā —näng mäh. ⁷ —Sahōnh hē ÿ banoo a hā, wē ÿÿ, tūū, a taron nuu me ÿ mawehēë bā —näng mä Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

* 4:2 Gereg kyy me ramaneēeh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng péh ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hē P'op Hagä Doo, bē hagä n'aa, bē wehēē. Jääm hē ta ti bē hyb n'aa jew'yyk, bē ky daheeh”† —näng mä Jesus.

9 Ti m' Jesus Dijab mahüüm kån Jerusarēnh hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu dāk doo hēnh tabasēek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tüü babä naa. 10 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejüü da ta ääs baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. 11 Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,§ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

12 Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”*** —näng mä Jesus.

13 Ti m' Dijab bahajaa bä kä Jesus tametty doo, tabahōm dó Jesus mahānh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

14 Ti m' Garirej häj n'aa hēnh Jesus babaaj hōm kån. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mä Jesus. Jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hōm kån mä ta ky n'aa. 15 Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metēek mäh. Sahōnh hē m' raj'aa etsē ta hä.

16 Ti m' panang Nasaréh hēnh tabahōm, tabawäng do paa hēnh. Saab hä kä m' tabahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ēeg gēet P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa.

17 Ran'oo dāk mä ta hä P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makū erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapōōs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn,

taw'yyt mä ta hä kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

18 “Hä ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasēew hōm tsyt hē, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do kasuud is do sa hä ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejüü ÿ bed'ēep hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejüü ty temah do ÿ matym nä padēek hyb n'aa.

ÿ tamejüü tak'ēp rarejää do ÿ bed'ēep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahōm hyb n'aa.

19 ÿ tamejüü hahÿÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hä:

Kaja kån P'op Hagä Do ji tat'yyd mehün doo.”††

20 Ti m' tabahēej jēng bä taner'oot doo, tap'ōōj dāk mä p'aa hēnh kerih doo. Tan'oo dāk mä p'aa hēnh tób kaser n'aa hä. Sahōnh hē m' tii b' hat'oonh do baad mä rabahag'ääs Jesus wē. Ragada mä taber'oot.

21 Ti m' taky hadoo:

—Naga hē, bē hapēē kån tadu dahēē kån kerih do ÿ ner'ood wät doo kä —näng mäh.

22 Ti m' sahōnh hē tii b' hat'oonh do baad mä raj'aa etsē ta hä. Rahyb n'aa meuunh mä baad taheer'oot do hä. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii eh? Joséh t'aah nado ti hÿÿh? —näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ hapäh né tii, hahÿÿ da bē kyyh bē ky hetēg hä: “A daaj hē makebiin mediko mado bä”, näk da bēeh —näng mäh. —Hahÿÿ da d' bē kyyh: “Taw'ääts hē mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bä, Kapar-Naüm bä ma-pahuunh doo da, ää ky n'aa napäh doo da raheer'oot doo”, näk da bēeh —näng mä Jesus sa hä.

† 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 *** 4:12 Dew-Teronom 6.16 †† 4:19 Isajas 61.1-2

24 Ti m' taky hadoo ěnh sa hã:

—Ta panang bã, tabawãng doo bã, dooh P'op Hagã Do ky n'aa rod ragado bã. Né hup ŷ né hẽ ta ti ŷ her'oot doo. 25 Eriij hawãt noo gó m', hajók mã Isaraéw hãj n'aa bã patug tema bong do kas'uut doo, tak'ĕp sahõnh hẽ rabas'aah noo gó m', tamawoob hẽ ta baab bahãnh tanadots wãt do hyb n'aa. 26 Ti hadoo né hẽ m', dooh m' P'op Hagã Do mejõ bã Eriij sa wẽ tamasa hyb n'aa. Tamejũũ ta s'ee hẽnh ŷŷnh patug tamah do bawãt bã. Panang Sarep-Ta hãd nãng doo bã tabawãt. Hãj n'aa Sidõn hãd nãng doo bã tii. Baad mã tamasa tii. 27 Ta jawén mãh, P'op Hagã Do ky n'aa rod seeh, Eriew hãd nãng do hawãt noo gó m', hajók mã nahëe enãh doo, rog manahuuh do Isaraéw hãj n'aa bã. Ti hadoo né hẽ m', dooh m' sa nahëe Eriew ado hõm bã. Jããm né m' sét hẽ tanahëe do hõm, Namah hãd nãng doo. Sirija hãd nãng do buuj mã tii —nãng mã Jesus sa hã.

28 Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napãh bã m', tak'ĕp mã rakawaj'ããn kãn ta wẽ.†† 29 P'op mã rabes'ëeg b'ëeh. Kawaj'ããn gó m' Jesus ramahũũm panang bã naa, p'op tabadoo hẽnh. Gadarong doo gó m' rakarĕn radawãts hyy paawã tadajĕp hyb n'aa. 30 Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mã tatabës.

Jesus habëe hõm mera do hadãk do panyyg n'aa hahÿh

31 Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naũm hãd nãng doo hẽnh, hãj n'aa Garirej hãd nãng doo bã. Ti m' Saab hã kã tadu doo tama metëek sa hã P'op Hagã Do panyyg. 32 Ti m' maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mãh. Rawén meuj bong mãh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me

tama metëek do hyb n'aa m'. 33 Ti m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooch aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ĕp mã ta kyyh:

34 —Ej! H'ëed makarĕn ãã wẽ Jesus Nasaréh buuj? ãã marejãã mawén na! —nãng mãh. —Ŷ hapãh õm baad ub. Õm P'op Hagã Do hanaa, tak'ĕp hanãm doo, baad hadoo do moo wëed õm —nãng mã ta kyyh.

35 Ti m' Jesus geãm wãt karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadãk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manãh! Bag hẽnh! Ahõm aj'yy mahãnh —tah'eed hõm mãh.

Tii bã m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawãts jat tũũ sahõnh hẽ sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahõm kãn, ta hã hadãk do paah. Tabanyyh bã dooh tarejã bã aj'yy. 36 Ti m' tii bã kata b'ëeh do rameuuj bong mãh, raky n'aa jõg bong mãh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëek hahÿh hã? Hyb n'aa jawyk doo me, hejooonh doo me tamejũũ karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hẽ —nãk mã sa kyyh.

37 Ti hyb n'aa m' dawëe Jesus ky n'aa dãg dãk Garirej hãj n'aa hẽnh.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahÿh

38 Tii kã m' Jesus banyyh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Simaw tób hẽnh mã tabahõm. Ti m' Simaw mayyn asooh mãh. Tak'ĕp oom ta hã. Ti m' Jesus hã rabaher'oot tamasa hyb n'aa. 39 Ti m' p'eets hẽ tabana gëet Simaw mayyn hasooh hẽnh. Tameduuk mã oom keréd hõm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hõm. Nayyw hẽ m' Peed mayyn moo wãd dãk sa waa.

†† 4:28 Rawén kawaj'ããn bong, rahapãh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanãng pé Eriij, Eriew sa panyyg gó sa hã tamaher'oot doo. Ta ti sa hã Eriij, Eriew masa do paah, dooh sa hãj n'aa babuuj rado bã. Dooh m' Jesus pahuuj bã sa matym haj'aa rakarĕn doo da, tahanãng péh.

⁴⁰ Ti noo gó né hē, tug bā kā m', papŷŷj badēē hyng bā kā m', Saab bahēēj jēng jawén paa bā, Kapar-Naūm buujramenaa sahōnh hē nahēē enāh doo. Hajōk mā sa nahēēh. Ti m' sét ken'yyh hā tamoo dāng. Sa nahēē tahehēen hōm mäh. Ahub padēēk mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hā hanāng do enā kán mā sa hā hanāng do paah. Raban'yyh bā m' tak'ēp mā sa kyyh:

—P'op Hagā Do T'aah né hē ōm — nāk mā karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ŷŷm mäh. Dooch m' Jesus an'oo bā karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bā, rahapāh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ēē bā, Jesus bahōm dawē hā, rabanabok hēnh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hē. Ti m' Jesus ramamuun bā kā m' retsēē ta hā sa panang bā tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa hanām do ŷ karēn ŷ her'oot panang wób hēnh na-āāj né hē. Ti hyb n'aa ŷ P'op Hagā Do mejō hyng —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā m', sahōnh hē Judah hāj n'aa panang bā tama met'ēēg kán mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Genesaréh* hād nāng do nabyy me Jesus ma metēēk. Hajōk doo, P'op Hagā Do ky n'aa maa new'ēē doo, gatāt'uuk mā ta hā. ² Ti m' pawóp hē marakate tabahapāh ta nabyy me, tah'ŷŷb h'oo n'aa. Karahī rahets'yyt mā marakate danāh hā. ³ Ti m' tagatsēg sooh marakate see gó. Simaw mā marakate danāh. Ti m' tabetsēē

taūūj hōm hyb n'aa dawē hā marakate. Tii b' naa m' tama met'ēēg kán.

⁴ Ti m' tabahajaa bā kā tama metēēk doo, tamejūū Simaw tabadajong hēnh marakate t'īī hēnh radatu hyb n'aa tah'ŷŷb nahēēh.

—T'īī hēnh bē mo haj'aa enāh da —nāng mā Jesus Simaw hā.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahēh ŷŷ, —nāng mäh —atsēm had'yyt hē āā baboo paawā, dooh āā mo haj'aa péh. Ti hadoo né hē, mamejūū do hyb n'aa ŷ datu p'aa hēnh karahi —nāng mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bā kā m', hajōng mā tah'ŷŷb karahī gó. Tak'ēp hajōng do hyb n'aa karahī gekog bong. ⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaēēnh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ŷŷb rabata tooj kán marakate gó. Pawóp hē marakate gad'ēē dāk mäh. P'eets hē paawā m' tabagyyb paawā marakate tah'ŷŷb jawyg hā.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapāh bā m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy hāng mā Jesus wē. Ti m' taky hadoo:

—Ahōm mahānh ŷŷ, wahē ŷŷ. Dooch ŷ haja bā a matym gó ŷ ag'ēēd bā, nesaa do moo hew'ēēt do hyb n'aa ŷŷh —nāng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mā hajōng do hyb n'aa tah'ŷŷb. ¹⁰ Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw hād enāh doo, Simaw kanatēē, ti na-āāj mā rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hā:

—Eŷŷm manāh —nāng mäh. — Ajyy, ŷŷj sag hadoo da ōm hŷŷ kā, P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kā ratakyg jat marakate kā. Sahōnh hē raberéd hōm. Ah'ūūm kán mā ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

* 5:1 Karaj'aa hād see Garirej.

¹² Ti m' panang s'ee hēnh Jesus mamuun mā aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mā ta hä däg ta rog. Jesus tabahapäh bā m', ahyy häng mā tũũ, tetsēē mā Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēeh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarēn bā mahajaa né hē nahäh ŷ mado hōm —näng mā ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ŷ karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mā ta kyyh.

Ti m' nyyw hē kā m' ta nahēē badoo wāt. Has'oo däg kān mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manā ta wóp sa hä —näng mäh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wāt do wē. Mametä ta hä ōm has'oo dāk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wāt do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa ōm has'oo dāk doo —näng mā Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejō né paawä m' ta wóp tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hē nyyw hē rapanyyg enä hōm mā Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wē ramaa newēē hyb n'aa tama metēek doo. Ta wóp nahēē enäh do na-ããj hē an'aa ta wē tabaheso hōm hyb n'aa sa nahēeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũũm takabanawāt hēnh taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷh

¹⁷ Hŷ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metēek bā kā, Pariséw ramaneēēnh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ããj mäh, ti at'oonh mā maa new'ēē do sa mahang. Jé pad'yyt hē naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bā naa rabana.

Jerusarēnh hēnh naa ta wóp rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawāt nahēē enäh do sa nahēē tawén do hōm. ¹⁸ Ti m' aj'yy wóp ramanaa mā nahēē näng doo, nawät doo. Ratóg nā ta tyng jó. Rakarēn paawä m' ramajēē suun tób gó Jesus wē. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu dāk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ēēs mäh, ti m' tii b'naa m' ramahykān kata dāk do mahang Jesus bagēēt bā. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bā m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis ŷŷ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hōm —näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ããj hē raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mā hŷ ta hä! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahŷh hä. Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bā —näk mā sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ēeh mā sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hä:

—Hēd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —näng mäh. —Bē ŷ h'yyb hapäh —näng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bē hä? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bā? “As'ēēg g'ēēd, awäd däg”, ji noo bā? —näng mā Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh sa hä:

—Hŷh kā da —näng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ŷ ado hōm bā, ŷ haso dāk da nahēē näng doo —näng mā Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hä taky hadoo:

—As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, ahōm kā a tób hēnh —näng mā Jesus ta hä.

²⁵ Ti m' nawayw hē kā tabas'ēeg g'ēed kån, tabado dåk ta tyng kã, ahõm kån sahõnh hē m' rabahapēē kån. P'op Hagã Do hã taj'aa etsē mā tababaaj hõm bã kã. ²⁶ Sahõnh hē hap'ēeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagã Do hã m' raj'aa etsē. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa nãng do ãã hapäh naga hē —nãk mã sa kyyh.

Rewi hãd nãng do Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bã kã panang bã naa, taw'yyt mã Rewi hãd nãng doo. Roma buuj ky gabuuj dajēēr ragahed'aak bã m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ēep ana wē ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —nãng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ēeg gēēt, sahõnh mã taberéd hõm, ti m' ahõm kån mã ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mã ta tób bã sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ēeh do ky n'aa. Hajök dajēēr gahed'aak doo, Rewi hep'ēeh doo, ta wób na-ããj mã tatsyid bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do Pariséw wób hedoo doo, hãd kawaj'ããn gó m' rabeaanh Jesus ma matég sa hã:

—Héd n'aa bē bawēh, bē beēk dajēēr gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hē nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —nãk mã sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Nahēē temah doo, dooh rahõm bã mediko wē. Nahēē enäh do ti hah'üüm ta wē. ³² Dooh ÿ ahyy bã hÿ pong jé naa P'op Hagã Do karēn doo da habok red'oo do ÿ naēēnh hyb n'aa. ÿ ahying, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naēēnh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op

Hagã Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã —nãng mã Jesus kyyh, Pariséw sa hã.

Jesus hã reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaēēj gó raky hadoo ta hã:

—Jowãw nu gahem'uun do ma matég ranawa P'op Hagã Do rahy n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagã Do hã raky n'aa etsēē. Tii da na-ããj hē Pariséw ma matég rabad'oo. Tii d' nado a ma matég. Ti rawa had'yyt hē. Reëg had'yyt hē —nãk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Ket'ēē do jãm n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bã ji mejõ bã ratabēej bã ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ēed bã. Jãm bawät nã bã ji ats'yyt do rawēē had'yyt hē. Dooh ratay bã. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãnt† —nãng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ēed bã ji saroor papuuj bãh ta sãg hã ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bãh dooh baad tado bã saroor sãg hã —nãng mã ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hē uwa bēeh hã. Dooh ji gedu bã uwa bēeh papuuj hegãn sooh do pan'aa ta hood b'éé by sãg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bēeh egãn so bã, ta hood sãg ganabãh hõm. Tii bã kã, uwa bēē waho bēeh da, ta hood kã karejã kãnt† —nãng mäh. ³⁸ —Uwa bēeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —nãng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ēnh ta see ky n'aa gó:

† 5:35 Hahÿÿ d' Jesus hanãng pé ta tii: Ta ma matég sii tabawät nã bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kån. † 5:37 Hahÿÿ da Jesus hanãng péh: Dooh ji mekuuj bã papuuj tama metēek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da.

—Jé uwa bëeh mahÿÿnh do ha-jõo ta baab haso dāk do heëek doo, papuuj dooh tagenaag bã. “Taw'âats hê pooj nâh”, nāk sa kyyh[§] —nāng mã Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mã Saab, Judah buuj rakamehehāk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabës, Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mã raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Parisëw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —nāk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Doooh bë ner'ood bã g'eeh nyy da ër wahë makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né hê paawä ta ti tób yt hã moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã† —nāng mã Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hê ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —nāng mã Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahõm ënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' tama met'ëëg kãn P'op Hagä

Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mã ti gadóm. ⁷ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hê m' ramatakëë mã Jesus aj'yy moo tahaso däg bã Saab hã. Ta moo tahaso däg bã Jesus moo wät né hê Saab hã kã sa hã. Rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapäh mã sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

—Ag'ëed däg sa mahang —nāng mãh.

Ti m' aj'yy as'ëëg g'ëed kãn. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —nāng mãh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëëk Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'âats hê ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hã? —nāng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'õöd däg kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh —nāng mãh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub däg kãn mãh, baad däg mã ta moo kã. ¹¹ Ti m' tak'ëp mã Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hê m' rakawaj'ããn kãn Jesus wë. Kaner'oot mã nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tame-jüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëëk waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë had'yyt hê m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hõm bã kã tanaëënh mã ta wë sahõnh hê ta ma metëëk doo. Tasëew hõm

§ 5:39 Doooh papuuj Jesus ma metëëk do rakarën bã, tahanāng pé m' tii. Ragenaa g dāk pooj jé rabahed'oo doo. Doooh rakarën bã reréd bã tii. * 6:2 Doooh ji moo wäd bã Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo

bok tiriig ag rateh'yyd do hyb n'aa. † 6:4 Jããm né hê paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehün do hyb n'aa.

mā 12 sa mahang habong doo, tamejūū do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿÿ d' mā tasēew hōm do sa hād: Simaw mäh, Peed ta hād n'oo dāk doo. Ta jawén mā Ān-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mā Tsijaag, Jowāw, Pīrip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneēēnh doo, † ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kā m', Jesus haēēj dāk do majiī hā.

Jesus metēek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hā panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matēg da-heeh rabahyng waēē jó naa. Ta hōō bā m' rabaym dó tabasatē bā. Hajōk ta hataa wób tii bā hab'ēēh. Hajōk né hē m' ta wób tii bā m' rakata padēek. Judah häj n'aa bā naa m' rabana ta wób. Jerusarēnh bā naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidōn hād enäh doo, akajar nabyy me badāk doo bā naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bā m' rabana Jesus ma metēek do ramaa newēē hyb n'aa. Nahēē enäh do na-āāj mā rabana Jesus basog hōm hyb n'aa sa nahēēh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hā hadāk doo. Jesus hebēē hōm mā karap'aar h'yyb nesaa do sa hā hanäng do paah. Heso padēek mäh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahōnh hē sa nahēē tasog hōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahōnh hē rakarēn mā ta hā ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matēg wē Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hā:

—P'op Hagä Do ky n'aa edēng bēēh, kas'uut doo,
P'op Hagä Do bag'ääs do karapee bē bahadoo do hyb n'aa.

²¹ —P'op Hagä Do ky n'aa edēng bēēh, hÿÿ kā has'aah doo, ta jawén kā bē waa enäh do hyb n'aa.
—P'op Hagä Do ky n'aa edēng bēēh, hÿÿ kā h'yy kame'oot doo, ta jawén bē kawew'aam bē tsebē do hyb n'aa.

²² —P'op Hagä Do ky n'aa edēng bēēh, hēp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bē wē rah'yy gaēēj bā, bē raty n'aa gesyyg bā, bē raky n'aa rejā bā, nesaa do bē ky n'aa ran'oo bā. ²³ Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bē hā ta sām hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē tseb'ee tii d' bē hā radoo bā. Bē getsēg da tak'ēp bē tsebē do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahē makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hā, rarejāā na-āāj hē sa hā —näng mā Jesus.

²⁴ —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bā.
Baad nado da bē hā da hē tak'ēp ma näng doo,
ta jawén kā dooh bē gado wäd bā do hyb n'aa hanām doo.
Sahōnh hē bē gado wät paah.

²⁵ —Baad nado bē hā da, da hē tak'ēp waa enäh doo,
ta jawén bē basaah do hyb n'aa da.
—Baad nado bē hā da, da hē bē kawew'aam doo,
ta jawén bē h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bē h'yy katón do hyb n'aa da.

²⁶ —Baad nado bē hā da sahōnh hē bē hā raj'aa etsēē bā.
Tii d' né paa sa wahē makū raj'aa etsē P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji majiī ji kamahān do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

† **6:15** Judah buuj sa hāj n'aa bā Roma buuj ramejūū noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamajīī Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hā. Roma buuj wē kamajīī do ramaneēēnh Serot. Ta ti sa see paa apāh ta ti Simaw rawén maneēēnh “Simaw Serot”. **§ 6:26** Baad nado sa hā Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejāā do hyb n'aa da sa hā, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejāā do paa hadoo.

—Bëéh, ý her'oot do maa new'ëë doo, ý maher'oot hahýý da: Bë kamahän da bë majiï. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëên do hä. ²⁸ Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hä. P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo —näng mäh. ²⁹ —Öm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hä hadäk do rado hõm bä, na ramahüüm a saroor na-ääj hë. ³⁰ Man'oo a hä retsëë doo. A ma rado hõm bä, mamejõ manä ragabaanh. ³¹ Taw'ääts hë bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo —näng mã Jesus kyyh.

³² —Jääm né hë bë kamahän bä bë hä kamahän doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oo doo, ti na-ääj hë rakamahän sa hä kamahän doo. Ti hyb n'aa bë hä kamahän do bë kamahän bä, dooh sa bahänh bë ado bä. ³³ Baad hadoo do bë moo boo bä bë hä baad hadoo do moo bok do sa hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oo doo, tii d' né hë rabad'oo ënh. ³⁴ Jääm né hë bë an'oo bä bë dajëër uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh hab'aanh do hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oo doo, ti na-ääj né hë tii da né hë rabad'oo ënh sa da hadoo do hä. Ragahëen p'aa hënh rabaj hõm doo. ³⁵ Dooch tii d' bë adoo bä —näng mäh. —Bë kamahän bë majiï. Baad hadoo do bë moo boo sa hä. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bä. Tii bä da baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hä ta sãm. Sahõnh Hë Sa Bahänh Hadoo Do taah bë tii bä. P'op Hagä Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hä, ky nes'aa do sa hä na-ääj hë. ³⁶ Taw'ääts hë

ta wób kamahän gó bë t'yyd mehïïn bë Yb, P'op Hagä Do t'yyd mehïïn doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahýýh

³⁷ —Bë ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bä bë P'op Hagä Do ky n'aa ety bä kä. Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ää, dooh bë tii bä P'op Hagä Do ky n'aa ety bä bë mo haj'aa p'ää. Bë hyb n'aa mabaan sa hä taw'ääts hë nadoo do sa mo haj'aa hä, tii bä da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hä. ³⁸ Bë an'oo ta wób sa hä, tii bä da P'op Hagä Do banoo bë hä. Baad P'op Hagä Do banoo da bë hä. Panyyg gó bë ý maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bë hä: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëëm doo, baad ta hood gad'ëë däk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bë hä tabanoo, dooh tabaa es'ïï bä. Ta wób hä bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagä Do banoo bë hä.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

—Ty tamah do dooh tahaja bä ta da ty hadoo do tamahüüm bä ta tyw n'aa hënh. Ta s'ee hënh, gadarong doo hënh rakajak séd hä —näng mäh. ⁴⁰ —Dooch ma kametëek do ta ma matëg bahänh tado bä. Ma kametëek do tahaja däk bä tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëek —näng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ý ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëë doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da

hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mä Jesus.

Ji bawät do hä ji h'yyb gó hanäng do kametëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ênh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bä. Ti hadoo né hë joom see baad nadoo doo. Ta hënh hënh ta ag hahôm. Dooh baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hä ji bahapäh joom ÿÿn. Dooh ji awyyd bä wiigo ag sasëng tëëg hedoo do hä. Dooh na-ääj hë ji awyyd bä uwa ag hetëk do hä. ⁴⁵ Ti hadoo ji hä. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mä Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Hëd n'aa ÿ bë maneëënh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ÿ bë ky dahé bä ênh? ⁴⁷ ÿ metëëh da ny hadoo ÿ ma metëëk do maa newëë doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'öp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bä, pä banäng bä. Tamii bag'yyp bä ta tób hä, wän n'aa hejooonh do badäng bä ta hä, dooh ta tób tatë hyy bä, baad ta tób ta tu n'aa babang bä tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado këh ÿ maa newëë do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bä ta tób hä, wän n'aa hejooonh do adäng ta hä, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hë takarejäã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti sa hä ta her'oot doo, tababaaj hõm

kän panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. ² Tii bä panang bä ti awät mä Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëë näng mä ta karom. P'eets mä tadajëp ta nahëë mahÿÿj. Baad mä ta kariw n'aa kamahän tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mä Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejüü mä Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bä kä, tak'ëp mä Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Taw'ääts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. ⁵ — Takamahän né hë ëer, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagä Do panyyg ää yd naherot doo —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kän sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bä m' warahén mejüü ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanäk Jesus hä warahén kyyh:

—Wahëh ÿ n'aa, hä ÿÿ ÿ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ÿÿ gó mabajëë suun do hä. Jääm né hë mabana. ⁷ ÿ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa a wë ÿ nahõm. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hä, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁸ Tii d' ÿ wén edoo ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë, warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejō bä, “Ahõm”, ÿ noo bä, ahõm né hë. Ta see ÿ mejō bä, “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejō bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hä.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bä m' warahén mejüü do ra her'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õöd däk hajõk

ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Baad bë ŷ maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ŷ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ŷ h'yy ka'eeh doo, hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejüü do rababaañ nä bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kån mä ta karom kä ta hä rahegää bä kä.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahôm kån mä panang Naïn häd näng doo hënh. Ta ma matëg, hajök ta wób na-ääj hë Jesus rahada mäh. ¹² Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tamamuun mä ti buuj. Ramana mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jääm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bä buuj rahadaa nä ta ŷÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ääs bä m' ta ŷÿn, tat'yyd mehÿn mä ta ti ŷÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

¹⁴ Ti m' Jesus bahôm rabatook hënh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hä ŷ mejüü: Nu gas'ëëg gahëë! —näng mä Jesus kamag hä.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ëëg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kån. Ti m' Jesus bahaëëj däg kån ta ŷÿn hä.

¹⁶ Ti m' sahõnh hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsé mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kån ër mahang —näkä mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näkä mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahõnh hë rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ääts hë m', Judah

häj n'aa pa hë habong do na-ääj mäh.

Jowäw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' Jowäw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowäw naëënh ta wë pawóp hë ta ma matëg. ¹⁹ Ti m' tamejüü mä Jesus wë rabahõm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä: “Öm né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowäw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowäw nu gahem'uun do ää tamejüü, öm ää eanh hyb n'aa öm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ää gada doo? —näkä mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hë hajök sa nahëë Jesus asog hõm doo. Hajõng nahëë Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahëë tabasog hõm. Karap'aar h'yyb ne-saa do ta wób hä hanäng do tahebëë hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hë taty enä hõm, baad rabahapëë padëëk Jesus mo haj'aa. ²² Ti m' Jowäw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowäw babä bë hapäh doo, bë maa newëë doo: Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatemah doo, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genä bong ŷ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hä. ²³ Ky n'aa kedëng da jé ŷ moo wät do hyb n'aa, ŷ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hä ŷ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowäw hä —näng mä

Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejūū do sa hā.*

²⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do mejūū do rababaaj hōm jawén paa bā kā, hajōk do hā Jesus her'ood kån Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bē heg'āās tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bē heg'āās? ²⁵ Ti tanado bā, h'ëed ti bē heg'āās t'ïi hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē heg'āās t'ïi hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanām do dadäk doo, sahōnh hē rah'yy karēn do sa wē hanäng doo, dooh raboo bā tabanawäng bā. Sa wahē n'aa tób hanām doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bā, h'ëed ti bē heg'āās t'ïi hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bē heg'āās? Ÿÿ. Ti né ti bē heg'āās. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.† ²⁷ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hā. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “Ÿ mejūū da panäk Ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bē Ÿ maher'oot — näng mä Jesus. —Badäk hahÿÿ bā habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadäk péh. Ti tahado né paawā, P'op Hagä Do bag'āās do karapee hedoo do sa mahang, jāām hē hyb n'aa sakog its né paawā, Jowāw bahānh tanu gadäk hÿÿ kã —näng mä Jesus.§

²⁹ Ti m' hajōk doo, dajēer gahed'aak do sii hē né hē m', ramaa napäh bā m' Jesus her'oot doo, P'op

Hagä Do hā m' raky kajäk. Baad ub sa hā P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hōm do hyb n'aa p'ooj ub sa hā. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do na-āāj hē, dooh m' ragado bā sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da Ÿ baher'oot da, da hē badäk hahÿÿ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hā: “Raketēe do pud n'aa āā gamehÿÿh bē tsebē hyb n'aa paawā, dooh masunh do bē as'āāw bā. Tii bā dajēp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bē ba'oot hyb n'aa paawā. Ti na-āāj dooh bē karēn bā. Dooh h'yy ketón gó bē masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hā. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahé bā, dooh na-āāj hē ragenaag bā ji moo wät doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahÿÿnh do teëg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahūüm mä tii”, bē nooh. ³⁴ Ÿÿ kā, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Ÿ eëek, Ÿ awa. Ti hyb n'aa Ÿ bē maneëenh, tahawaa, heëek do men, dajēer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'oooh do sa najiis. ³⁵ Ää

* **7:23** Jesus moo wät do hā wyt ta maab hē P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejūū Jowāw ramaher'oot tamoo wät do hā. Isajas 61.1 hā takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa.

† **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowāw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'āās. Sa hā tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneëenh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hē Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahānh pé hyb n'aa jawy ub doo. Jesus du doo tabag'āās do sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hē. Ta ti tamaneëenh ta karapee, tabag'āās doo. Sahōnh hē ta ti Jowāw bahānh kã. Ky n'aa netsëeh do sa mahang habong doo, ti na-āāj hē Jowāw nu gahem'uun do bahānh ranu gapad'ëek hÿÿ kã.

raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē ti ŷȳh, Jowāw na-āāj hē h'yy gan'yyh doo. Āā ma met'ēeg wāt do ky dah'eeh do baad rababok do hā takametä dāk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hā ŷȳnh ahoog wāt do panyyg n'aa hahȳyh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kån ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hā rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mä ta tsyym bēeh. Ti m' rabawēē kån. ³⁷ Ti m' ta ti panang bā ti awāt mä ŷȳnh nesaa do moo hew'ēet do paah. Ti m' taky n'aa napäh bā m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bā m', t'īi hēnh mä tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pā s'ēēb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hā m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabēēh Jesus tsyym hā takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sēen me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hā taweh'ēeh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hā.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bā m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: "P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bā paawä hahȳ aj'y, tahapäh paawä jaa ti ta ti ŷȳnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ēet doo. Tabahapäh bā paawä, dooh tagado bā ŷȳnh ta hā moo wāt doo", näng mä Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hā. —
ŷ karēn paawä ōm ŷ maher'oot —
näng mäh.

—Éj. ŷ mamaher'ood ma matēg —
näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wāt:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kūūt enäh sa kariw n'aa wē. Ta see kūūt 50, ta see kūūt 500. ⁴² Dooh rahaja

bā repaag bā sa kūūt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hōm sa kūūt. Hŷȳ kã, ŷ eanah a hā —näng mä Simaw hā. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ēp takamahän up a hā péh? —näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hā ŷȳ, kūūt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hē —näng mä Jesus. —
Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ŷȳnh wē taty kaw'ōöd dāk. Ti m' Simaw hā ta ky hadoo:

—Mahegã hahȳ ŷȳnh —näng mäh. —A tób gó ŷ bajēē suun bā, dooh naēng ŷ man'oo bā ji bahed'oo doo da, tsym ŷ hetsyd. Hahȳ ŷȳnh kã, tsym ŷ ta ty nabēē me tatsahē dāk, ti tabawug hōm ta sēen me —näng mäh. ⁴⁵ —ŷ kajaa bā, dooh ŷ matsanetsub bā makedēng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahȳ ŷȳnh kã, dooh teréd bā tatsanetsup do tsym ŷȳ hā, ŷ kajaa bā tadu dahäng do né hē. ⁴⁶ Dooh mahawug bā ta syyj buu benyym do nuh ŷȳ gó ji bahed'oo doo da. Hahȳ ŷȳnh, buu benyym do tahah'ook tsym ŷȳ hā. ⁴⁷ Tak'ēp ŷ tawén kamahän, hajōng nesaa do ta wē hanäng do paa P'op Hagä Do mabaan hōm do hyb n'aa. Kanahēn hadoo do nesaa do hā näng do P'op Hagä Do awug hōm doo, kanahēn doo hē P'op Hagä Do takamahän —näng mä Jesus Simaw hā.

⁴⁸ Ti m' ŷȳnh hā kã Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hā hanäng do paa kado hōm —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyid bong do wób sa h'yyb gó m' rabedoo:

—Jaa ti hŷȳh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hōm bā? Jãām né hē P'op Hagä Do hajaa tii —näk mä sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh ŷȳnh hā:

—Ōm P'op Hagä Do wén ed'ēep nesaa do mahänh, hā ŷ mah'y

ka'eeh do hyb n'aa. Ahôm kä h'yyb näm doo me —näng mä Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti jawén mä sét panang ken'yyh bä m' Jesus her'ood hóm mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. 12 hedoo do ta ma matëg rahada mä Jesus. ² Ah'üüm mä na-ääj hē ta sii ÿÿj wób, karap'ar h'yyb nesaa do sa hā padëek do paa Jesus habëë hóm do sa hā, sa nahëë tado hóm do sa hā. Sa mahang ti awät mä Marija Madarën häd näng doo, 7 karap'ar h'yyb ta hā henyh do paa Jesus habëë hóm doo. ³ Ta see häd mä Jowän, Kusa häd näng do ÿÿm. Hāj n'aa wahē n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä Susään. Hajök mä ÿÿj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hā.

⁴ Ti m' hajök ta wób kata padëek mä Jesus wē. Jé pad'yyt hē naa rabena. Ti m' ta ma matëg hā tamer'oot hahÿ panyyg:

⁵ —Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hóm joom tym. Joom tym tatsawyh hóm do wób ta tyw n'aa me takajak. Ta wób ratsabeeb hóm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti taganyyh bä nayyw hē tatsawyy jëng, dooh tabatsahëë ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bä kä, dooh tawëë wäd bä kä sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo

bä kajäk doo —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kån.

Ti m' tabahajaa bä panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beanh ta hā nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg.

¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hā P'op Hagä Do an'oo däk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hā. Ta wób sa hā, P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa hā, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahegää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hā”* —näng mä Jesus kyyh sa hā.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. ¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hóm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ¹³ Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hē paawä, nayyw hē rah'yy gejë hóm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hā. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejoonh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hē rah'yy gejë hóm. ¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahÿÿ hā ji bawät do hā. † Dajëer hā, sa ma hā, rakarën do

* **8:10** Isajas 6.9 † **8:14** Ta ti hedoo do hā raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

hã rahyb n'aa hũũm had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do panyyg sa h'yyb gó hadãk do tawén nahõm. Joom neaak do hado dãk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bã kajãk do hadoo P'op Hagã Do panyyg maa new'ëe do wób sa hã. Baad ub sa h'yyb, t'õp madãk doo me ramaa new'ëe. P'op Hagã Do kyyh ramaa napãh bã, baad rabenãm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakã had'yyt hẽ ta hã. Tabad'op hẽ rah'yy gejë hõm. P'op Hagã Do karên do baad ramoo bok tii kã. Joom he'aak do hadoo tii —nãng mã Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta bag dooh ji gataa so bã ji bejên hyb n'aa manajuu yt hã, ji bejên hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëe pëe do rabahapãh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hã: Sahõnh hẽ kejên nã doo, ji nahapãh nã doo, ta jawén kã da sahõnh hẽ da rabahapãh, wyt ta maab dãg da sa hã. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ baad bẽ hyb n'aa matakã bẽ maa new'ëe do hã. Jé h'yy ganyy dãk doo, ti bahãnh P'op Hagã Do banoo nã ta hã ta h'yy ganãng doo. Jé kanahën d'os hẽ h'yy ganãng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagã Do ado hõm da ta hã kanahën d'os hadoo doo † —nãng mã Jesus.

Jesus wakãän heh'ããt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakãän sii hẽ m' rabana, Jesus raheg'ããs. Du daa m' rakad'oo pé hajõk do hyb n'aa ta w'oo hã hab'ëeh doo. ²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A ÿÿn, a wakãän ta w'oo hã rabab'ëeh. Õm mã raheg'ããs —nãng mãh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hẽ P'op Hagã Do panyyg maa new'ëe doo, ky dah'ëeh doo, ti né hẽ èen hadoo, ti né hẽ wakãn haa hadoo —nãng mãh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã:

—Ti bã, èr atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsëk bã kã m' Jesus aã sooh mãh. Ti m' bah'ood bana kãn tak'ëp. Tewëep mã maadaka. Marakate m' tetaa m'. Æm n'aa nãng. P'eets mã marakate bagyyb jëe paawã.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyih, ti m' raky hadoo:

—Æã Wahë N'aa! —nãk mãh. —Èr ag'yyp da! —nãk mãh.

Ti m' tabas'ëëg geët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wãd. Badatih dãk mãh.

²⁵ —Dooh hã ÿ bẽ h'yy kasadëe bã? —nãng mãh.

Ti m' tak'ëp mã rabeÿÿm bong, tak'ëp mã rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hẽ:

—Jaa ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hẽ raky daheeh! —nãk mã sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa hãj n'aa bã, karaj'aa tamyyj jé, Garirej hãj n'aa nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus gatsëg nyih bã kã m', nanyw hẽ m' tabana ta wë a'jyy mera doo, karap'aar h'yyb hã nãng doo, ta tii bã babuuj. Bãp peej mã tabawãt ta si n'aa hẽ. Bãp peej dãg mã tanaã wãt tób yt hã. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bã tabahe'ÿÿh.

²⁸ Ti m' Jesus tabahapãh bã m' tak'ëp mã tageëej wãt. Jesus matym

† 8:18 Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëe do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagã Do panyyg hã.

gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë yÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Ý d' marejä manäh! —näng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejëng ta hã tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagä nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hënh daap mä tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bä.

³⁰ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” äã häd —näng mäh.

Hajök karap'aar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëe had'yyt mä Jesus hã tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

³² Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hã, wajapëm doo bä. Tii b' mä sa waa rabahe'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëe too yb hã. Ti m' Jesus banoo t'ii hënh sa hã kä. ³³ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëë pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mä rapehäs.

³⁴ Ti m' too yb hagä n'aa raba-hapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panangbä, panang nedaa bä na-ãäj mä ramaher'oot sahõnh hë rapapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ii hënh buuj rabana t'ii hënh rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegää kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do

hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do raba-her'ood kãn han'aa do sa hã kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa hãj n'aa bä naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kãn marakate gó, ti m' tabahõm kãn.

³⁸ Aj'yy kä m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hã tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hã:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakãän rababong hënh. Mah-her'ood sa hã sahõnh hë taw'ääts hë hadoo do a hã P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

Ti m' aj'yy bahõm kãn. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hã.

Ýÿnh has'oo däk do ky n'aa, kara-pee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajök baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh.

⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hã ta tób hënh tabahõm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jääm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajök do ta sii hah'üüm do gatat'uuk mä ta hã.

⁴³ Sa mahang ti awät mä ýÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. Doo h m' hajaa pé masa pé ta hã. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta

wë. Ta saroor noo hä m' tamoo däng. Tii bä kä m', nayyw hë m', dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ti m' Jesus beanh:

⁴⁵ —Jaa hä ȳ moo däng? —näng mäh.

—Ȳ ti dooh —näk mä sahõnh hë ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. — Hajök gata'uur a hä. Hajök a hä moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh. Hä ȳ pé ȳ hapäh hä ȳȳ moo däng doo. Hä ȳ naa anyyh hejój ȳ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ȳȳnh hegää bä kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajän mä ta äm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo däng ta hä. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nayyw hë. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ȳȳ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hënh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Dooh mah'yyb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ȳ h'yy kasadëe. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajök rabahõm ta sii. Jääm né hë m' tanoo hajëe p'ëe Peed, Tsijaag, Jowāw, dajëp do yb, dajëp do ȳȳn. ⁵² Séd dó m' tób yt hä raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadajëb bä. Aÿȳh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hä. ⁵⁴ Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hä. Ti m' karapee hä tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed tok ȳȳ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hënh. Nayyw mä tabas'ëëg gëet. Ti m' Jesus maher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa. ⁵⁶ Tii bä m' ta yb, ta ȳȳn rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëë näng do rabaheeso hyb n'aa na-ääj hë.

² Ti m' tamejüü mä rabahõm, ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa, nahëë enäh do rabaheeso hõm na-ääj né hë.

³ Hahȳȳ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta säm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh.

⁴ —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bë baym dó panang bë beréd hõm bä kä. ⁵ Bë raganado bä, bë ahõm sa mahänh. Sa panang bä naa bë ahõm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahõm kän. Sét ken'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hë heso hõm mä nahëë enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëe

däk mä tii. H'yyb manepëe wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raheer'oot do hä.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganā wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganā wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ỹ mejüü paa ranu gahög hõm. Jaa ti ta tii, hä ỹ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarën paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaj nä bä m' Jesus wë, ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahüüm sa m'aa hënh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hënh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabahõm, ah'üüm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama metëek sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Nahëe enäh do heso hõm mäh.

¹² Tüüh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Mamejõ hõm hajök do panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ääj hë, sa waa rabetsëe hyb n'aa, t'ii hënh raba'ÿÿh hyb n'aa. Dawëe hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooch tahaja bä —näk mäh. —Jääm hë ti hanyys ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh. —Makarën ää bahõm ää bet-sëe hajök do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mejõ rabehyy b'ëeh tüü, 50 ken'yyh ketyn hõm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo. Sahõnh hë m' rabehyy b'ëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog däk mä pāw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' pāw, tah'ÿÿb na-ääj né hë taganebäh bong mäh, tets'ëe hõm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëe hõm hyb n'aa hajök do hä kä. ¹⁷ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matëg rata hõm mä kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hënh Jesus ky n'aa etsëe mäh. P'eets hë m' ta ma matëg rabab'ëeh. Ti m' tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsëe doo, tabeaanh ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' öm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' öm mä Eriij maküüh. Öm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa see ganā wät do m', ta wób sa nooh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁰ —Bë hä ënh? Jaa ỹ bë hä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Öm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus mejüü tak'ëp sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hä. ²² Ti m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ỹ ahoop. Èr

wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-ãäj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë y da rahyb n'aa wareem. Y da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta ãh, y ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahõnh hë sa hã:

—Jé karën pé hëp y hata taba-hadoo hyb n'aa, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ãäts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp y n'aa. Taw'ãäts hë tagadoo hëp y n'aa radajëëb bã na-ãäj hë. Taw'ãäts hë y taky daheeh, taw'ãäts hë y bawät doo da da ti bawät. ²⁴ Tii d' y wén edoo, badäk hahy y hã ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé tahoop do hëp y n'aa jeÿym doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bã. Jé hëp y n'aa tahoop do gadoo péh, hëp y n'aa tadajëëb bã, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁵ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahy ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hënh tahõm bã? —näng mä ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hëp y n'aa, y ma metëëk do hyb n'aa na-ãäj hë nu mebyng péh, y y h, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa hejój y y hã y bahyng bã ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó, Ee hejój gó, ãäts tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-ãäj hë y bahyng noo gó —näng mäh. ²⁷ —Baad bë y maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da y du doo noo gó sahõnh hë y bag'ãäts P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahy y h

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ã jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowäw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kân waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsëë bã m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëëng däk, hawyp do gabarëëh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ëëh sa matym gó, ta bag gabarëëh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarënh bã Jesus dajëp do ky n'aa hã. ³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aã b'ëëh mäh. Ti m' raty gawëëj padëëk bã m', Jesus bag tak'ëp gabarëëh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëëh mä raba-hapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahõm bã Jesus mahänh, Peed ky hadoo mä Jesus hã:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ãäts hë babä ër hã! —näng mäh. —Taw'ãäts hë tamawoob hë ta tób n'aa ãä temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

(Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿym bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bã m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hã wë puh hadoo do badäng bã m' Jesus ma matëg rabeÿym bong mäh. ³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahy y d' mä ta kyyh:

—Hahy tah y y, y h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bã m', kyyh hadoo do ky dawuh bã m', rabaheg'ãäts, dooh boo m' Jesus pa hab'ëëh doo. Ta mab hë m' tabayyw geët. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' raheer'ood bã ta wób sa hã.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegää tah ÿÿ. Jääm né hë sét had'os do tah ÿÿ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëë bä tak'ëp tah ÿ geëenh, tak'ëp tam-eraa wät, tüü takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk tan'oo bä. Dooch tahyb n'aa eréd bä, tak'ëp tarejää —näng mäh. ⁴⁰ —ÿ eaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë höm hyb n'aa. Dooch rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajöo nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëep a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tüü. Meraa wät mäh. Tüü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëej geët ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hë rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Dooch m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. Dooch m' rahapëë

bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neanah.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hä ÿ mejüü do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowäw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geäm manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹ Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahöm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejää t'ÿ hënh. ⁵² Ramahöm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä. ⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarënh hënh Jesus bahöm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowäw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëëg hõö äã mejö

hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geäm bong tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa.

⁵⁶ Ti m' panang s'ee hënh kä Jesus bahöm kän.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahöm me aj'yy see ky hadoo ta hä:

—Öm ÿ hadaa had'yyt hë mahahöm hënh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaaj höm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajep jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä öm ÿ bahadaa kän —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii kä, ÿ karën maher'ood ta wób sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Öm da ÿ hada wahë ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karën paawä ÿ babaaj höm wakän haa, ee, eën ÿ kedëë wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ääts wapën n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé du doo do ÿ hada doo, tii bä ta see hä tahyb n'aa newë bä, dooh tahaja bä tamoo wäd bä P'op

Hagä Do bag'ääs do hä —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób Jesus asëew höm mäh. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahöm doo hënh. ² Rabahöm do pooj jé taky hadoo sa hä, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajöng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejō nā ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë ÿ mejüü, b'ée tabanas'aa mahang habëeh do hadoo† —näng mäh. ⁴ —Doo d' bë mahüüm da-jëer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä bë kedëng do hä ta hōō bä —näng mä sa hä.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, hahÿÿ da bë edëë ta yt hä haj'eeh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb n'yyim”, denoo da. ⁶ Tii bä haj'eeh do baad rado bä, hanäm gó bë ragado bä, P'op Hagä Do h'yyb n'yyim do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë raganado bä, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäw bä tii. ⁷ Panang bä bë kajaa bä, bë kahÿÿd manä tób wób hënh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bä. Taw'ääts hë bë eëëk, bë awa, bë awëë bë hä ranoo doo. Taw'ääts hë moo bok do sa hä ramoo bok do sām ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hä —näng mäh.

* **10:2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa. † **10:3** Ta wób rakawajään da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bä, tahanäng pé tii.

8 —Panang bä bë kajaa bä kä, bë ragado bä, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hë bë awa, bë awëë bë hä ranoo doo. 9 Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hõm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hä: “Edah bë hä P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh. 10 —Panang bä bë kajaa bä, bë raganado bä, bë ahõm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hä: 11 “Ää tsyym suun ää tepyng padëek bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë ää maher'oot hÿÿ kä: P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bä.” Tii da bë kyyh sa hä —näng mäh. 12 —Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hä —näng mäh.

13 Ti m' panang Korasïn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa tahir'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hä Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bä ÿ pehuuj bä paawä bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hä rat'yyd kamehïin paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejooch do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hä tëëg ooj rat'yyd kamehïin do heen n'aa paawä ti ta tii. 14 Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da bë hä nesaa doo, bë t'yyd kamanehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawaneerem do hyb n'aa —näng mäh.

15 Bëeh, Kapar-Naũm panang buuj, hÿ pong jé has'ëek bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hënh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

16 Ti m' ta ma matëg sa hä taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëë doo, ÿ né hë ti tamaa newëë. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hë ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hä ÿ mejüü do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

17 Tii bä m' 72 hadoo do rababaa j nã bä m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hä rabeboo nã do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Karap'aar h'yyb nesaa do sii hë m' ää raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

18 —ÿÿ. ÿ hapäh —näng mä Jesus. —Matym ÿÿ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëë hyng ÿ hegãã bä. 19 Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa hyb n'aa aw'yy, sëëj bë tseb'eep hyb n'aa. Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa bë nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majiï. Dooh tahaja bä nesaa do tan'oo bä bë hä. 20 Taw'ääts hë bë tseebe manä karap'aar h'yyb nesaa do bë raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ääts hë bë tsebé bë häd kerii däk do hyb n'aa hÿ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hä.

21 Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tseebe kãn. Tseebe gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahõnh hë hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääj hë mabag'ääs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

22 Ti m' taky hadoo sa hä:

—Sahõnh hẽ Ee banoo ta hejój hã ý̄y. Dooh baad hapäh pé ý̄yh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né hẽ Ee hapäh ý̄yh. Dooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jããm né hẽ ý̄yh, ta T'aah hapäh. Jããm né hẽ sa hã ý̄ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawõot. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëeh, hahý bë bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bë ý̄ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä raheg'ãas bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bã. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

Samarija buuj ky en'yym do panyyg n'aa hahýyh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëëg gëet mã Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ý̄ bad'oo edëb had'yyt do ý̄ gadoo hyb n'aa, hý pong jé P'op Hagä Do pa ý̄ bawäd had'yyt hyb n'aa ý̄ dajëp bã? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hã maner'oot doo? —Jesus eeah mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahýy da takerii däk: “Taw'ãats hẽ tak'ëp bë kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ãats hẽ tak'ëp bë h'yyb padäg ta hã. Taw'ãats hẽ bë h'yyb tym gó naa né hẽ bë kamahãn ta hã, sahõnh hẽ bë hajaa doo me.”[†] Hahýy da na-ãaj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahãn a da hadoo

doo, a hã makamahãn doo da”[§] —näng mã aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ãats hẽ tii d' né hẽ madoo, tii bã baad mabawäd kãn hý pong jé kã —näng mã Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hã tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ý̄ hadoo doo? —näng mã ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hënh hahõm doo. Jerusarënh bã naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hã. Ramaso däk, rarahejãã mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bã m' radejaad hõm ta tyw n'aa noo däk bã. P'eets mã tadajëb paawä sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bã m', dawëë takenaa wät ta mahãnh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabës. Dooh m' tat'yyd mehüin bã. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd näng do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ënh. Ti na-ãaj mã dooh tat'yyd mehüin bã aj'yy tyyw me hajad hõm doo. ³³ Ti m' tagadëëg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehüin kãn aj'yy. ³⁴ Ta wë m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ëëb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ãã jó. Ti m' tamahüüm kãn dawëë hena do tób n'aa bã. Tii bã m' aj'yy tabahagãã kãn. ³⁵ Jati pé kã m' tets'ëë däk mã tób danäh hã pawóp hẽ moweed k'ãats hawak do s'ëëb. Ti m' taky hadoo ta hã: “Mahagãã hahý aj'yy. Hý ta sãm. Ta sãm nahaja bã, ý̄

matëeh bã sahõnh hë ÿ ep'aak a hã”, näng Samarija buuj kyyh tób danäh hã —näng mã Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hã.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky enyym a hã, ta ti rarejãã do hã? Ny hadoo do ta da hadoo a hã? —näng mã Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehĩĩn doo —näng mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahõm nã, tii d' né hë mabadoo kãn a da hadoo do hã —näng mãh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus ramahõm me, panang see bã m' ranu kajäg kãn. Ta tii bã m' ÿÿnh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mã ta tób hënh Jesus ta ma matëg daheeh. ³⁹ Maah-Ta ãnh, Marija häd näng do asooh mãh. Jesus ma metëek do tamaa newëe mãh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mãh. —Nepäh a hã, dooh ãnh ÿÿ ÿ tamoo masaa bã? Mama-her'ood ÿ tamoo masa hyb n'aa —näng mã Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —näng mãh —hajõng do hã maty kanewaat. Tii hã mah'yyb däk —näng mãh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manã ta tii hã. Jããm né hë sét hë ti taw'ãäts hë. Ta tii hã Marija h'yyb däk. Dooh da ÿ mejõ bã ta ti teréd hõm —näng mã Jesus Maah-Ta hã.

11

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëe mã P'op Hagã Do hã. Tabahajaa bã kã m' taky n'aa etsëe

doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mãh. —Ãã mama met'ëeg nyy da ër ky n'aa etsëe, Jowãw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëek doo da —näng mãh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ky n'aa ets'ëe bã, taw'ãäts hë hahÿÿ da d' bë kyyh:

“Ee, ãã karën sahõnh hë õm rahyb n'aa jew'yyk.

Ãã etsëe a hã, sahõnh hë mabag'ããs do nayyw hë takajaa hyb n'aa ãã wë.

³ Man'oo had'yyt hë ãã waa.

⁴ Mamabaan hõm nesaa do ãã moo bok do paah.

Ãã na-ããj hë ãã mabaan hõm ãã wë moo bong do nesaa doo.

Man'oo manã nesaa do ãã tah'yyb tatug”, nãk da bëeh, bë ky n'aa ets'ëe bã —näng mã Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hã ji ky n'aa etsëe do ky n'aa:

—Bë see ahõm bã atsëm ub ta najiis tób hënh, pãw tets'ëe bã paawã ta wë, ta wë heg'ããs do waa n'aa paawã, hahÿÿ da ta kyyh ta najiis hã: “Na a waa uuh, pãw uuh. Tama-woob hë paawã ÿ karën. ⁶ Najis ÿ kajaa nag'aap hë wë ÿÿ atsëm ub. Dooh wë ÿ ta waa péh”, näng da.

⁷ Tii bã da ta najiis tób gó ta gawakõ gó hagã do ky gedak ta hã: “ÿ maty hasyyg manãh. Baad tób noo gatsëe däk ta tëg me. Ãã aj'eenh tah haa daheeh. Dooh ÿ haja bã ÿ an'oo bã a hã metsëe doo”, näng da ta najiis ta hã.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot —näng mãh. —Tii d' edo né paawã as'ëeg gëet né hë, pãw tabanoo hyb n'aa ta najiis hã. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëeg gëet. Tawén s'ëeg g'ëed kãn, tanaëej had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëë, tii bã P'op Hagä Do anoo bë hã. Bë esóts, tii bã bë aw'yyt da.* Bë naëëj tób noo bã naa, tii bã da ta danäh noo gas'ëës.† ¹⁰ Jé hetsëë do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bã naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hã P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eaanh sa hã:

—Bë t'aah ets'ëë bã tah'ÿÿb, bë anoo ta hã aw'yy? ¹² Karaak tyb bë hã tets'ëë bã, sëëj bë anoo ta hã? Dooh. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hã. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hã hetsëë do hã —näng mã Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm ner'oot do hã hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bã, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. Hajök do t'ii hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mãh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mã sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mã Jesus rametyy, P'op Hagä Do hejój me tado bã tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëë mã Jesus hã, tapahuuj bã sa matym haj'aa wë hã.

¹⁷ Jesus hapäh mã sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa hãj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hë —näng mãh. —Sa wakãän sa hã hë rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hë kahäj jëng tii bã —näng mãh. ¹⁸ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kã. Ta hã hë takawareem bã, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bã, nanyw hë tabahëëj jëë paawä tii bã Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bë her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kã bë wë, ta ti metëëh bë hã —näng mãh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hã:

—Aj'yy hejoonh do hajõng ta kuman yt hã ta tób tahagãã bã, dooh ta ma hado hõm péh. ²² Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejoonh do kajaa bã ta wë, ta sãm tam'aah tii, ta hã taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bã kã, ta ma paa tabasog hõm kãn, tets'ëë bong ta wób hã kã\$ —näng mã Jesus.

²³ —Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bã tan'oo bã —näng mãh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hã tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bã bë aw'yyt.

† **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hã ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bã naa ji naëënh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu. § **11:22** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejoonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejoonh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã, y̆nh hã hadäk do paa ahõm wäd bã ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bã. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Y̆ abaaj hõm p'aa hënh y̆ hadäk do paa hã, tóp y̆ hënh”, näng. ²⁵ Tii bã ta tób paa bã takajaa bã, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã.** ²⁶ Tii bã tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bã rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bã rabanny kãn ta hã kã. Ta hã hanäng do paa bahãnh tii kã. Tak'ëp tii kã ta hã kã nesaa doo kã —näng mã Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bã m', hajök do mahang y̆nh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a y̆n õm haw'ëëh doo —näng mãh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahãnh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mã Jesus ta hã.

Jonas Jesus beh'üüm do ky n'aa hahy̆h

²⁹ Ti m' hajök do gatat'uuk bã m' ta hã, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badäk hahy̆h hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, y̆ ramejüü y̆ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da y̆ metä bã sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëëh da. ³⁰ Jonas hã P'op Hagä Do bad'oo do hã, Niniwéh buuj rah'yy genä hõm, P'op Hagä Do né ti mejüü. Ti hadoo né da hã y̆, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do hã rah'yy genä hõm da, P'op Hagä Do né hë ti y̆ tamejüü doo. ³¹ Seba häd näng do hãj n'aa sa wahë n'aa y̆nh, da hë, badäk hahy̆h hã habong do taky

n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh y̆ ti hahy̆h, bë hapäh doo. Ti hadoo né paawä, dooh bë karën bã bë maa newë bã hahy̆h. ³² Niniwéh buuj na-ãaj da raky n'aa tapaa né tii da ênh ti noo gó kã, da hë badäk hahy̆h hã habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hã taheer'oot noo gó, rat'yyd kamehïin nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Hahy̆h, Jonas bahãnh ti y̆ h̄y̆h. Bë tii, dooh bë t'yyd kamehïin bã nesaa do bë moo bok do hã, dooh bë eréd bã —näng mã Jesus hajök do sa hã.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahy̆h

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bã ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bã ji waa hood yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapäh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mãh. — Baad tado bã ji matym, ta bag hadoo däk sahõnh hë ji hã. Baad tanado bã ji matym, badagyp hadoo ji hã. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hã hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bã, badagyp do hadoo do tanado wäd bã, sahõnh hë tii bã tabawag däk ji hã, ta bag hadoo

** 11:25 Ta tób paah, aj'yy, y̆nh hã hadäk do paa tii. †† 11:29 Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bã. †† 11:32 Jonas, tah'y̆b haeh do wog gó tabasuun wät doo, tamawoob hë ta äh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta äh tabakä wät k'ãäts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hã.

do mehānh ji hāšš —näng mä Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahānh bā kā, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahōm kån mā ta tób hēnh, ti m' tabasooh, sa sii tabawēh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danāh hyb n'aa meuunh mā Jesus basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hē. Dooch m' ta moo tahetsyyd bā sa wahē makū rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Bē Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bēeh. Baad bē babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bē h'yyb gó, tak'ep bē karēn do jawén bē babok. T'öp bē h'yyb tym gó, hajōng nesaa doo. ⁴⁰ Bē h'yy gatamah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-āāj hē tapahuunh. ⁴¹ Taw'āāts hē bē h'yyb gó naa, t'öp naa, bē masaa kas'oot do sa hā, tii bā kā, P'op Hagä Do hā baad ub tabanām sahōnh hē bē hā^{***} —näng mäh.

⁴² —Baad nado bē hā da, Pariséw —näng mäh. —Bē waa ty gam-abuuj uuh sii hē né paawā bē banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawā baad hadoo do bē moo boo bā bē da hadoo do hā, bē mabaan P'op Hagä Do hā bē kamahān doo. Taw'āāts hē paawā dooh bē mabaan bā ta tii. Taw'āāts

hē P'op Hagä Do matym n'aa bē banoo na-āāj hē —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bē hā da, Pariséw —näng mäh. —Bē gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bā bē atooj bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā. Bē gen'aak bē redēng, bē raweh'ēeh, hajōk do mahang rakahet'aa bā, rabahešām bā —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bē hā da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bā ji nahapāh do hadoo bēeh††† —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapāh do see ky hadoo ta hā:

—Ma matēg —näng mäh. —Ta ti mapes'āāp doo, āā na-āāj hē mapes'āāp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bē hā da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ēeh doo —näng mäh. —Hajōng hejoonh do bē mejüü ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahānh bē bawēed dāk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, dooh tabad'op hē bē masaa bā bē mejüü do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bē hā —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bē wahē makū radej'ēep do sa kamag n'aa hood pä s'ēeh, bē tema. ⁴⁸ Ta ti tametēeh, bē wahē makū h'yyb hadoo bēeh. Bē wahē makū né hē dej'ēep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kā bē temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood

šš **11:36** Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hā dooh m' tagah'ood nā bā. Ti hyb n'aa rakarēn p'aa hēnh Jesus pahuunh, baad rabahapāh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aah tado bā. Sa hā kejēn Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metēek doo. Dooch kejēn do tado bā ti tametēek doo. Baad ji karēn bā baad hadoo do ji bahapāh bā, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metēek doo. Ji hā ta bag hado dāk. Ji kanarēn bā baad hadoo do ji bahapēē bā, dooh tagah'ood bā ji hā Jesus metēek doo. Badagyp do hadoo ji hā. ***

11:41 Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji tab'ēēs ta tii: “Taw'āāts hē bē waa hood gó hanāng do bē anoo kas'oot do sa hā, tii bā kā baad ub tabanām sahōnh hē bē hā, P'op Hagä Do hā.” ††† **11:44** Kamag hood banāng bā tsab'eep doo, hasuts dāk hadoo P'op Hagä Do hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bā. Ti hadoo né sa hā ēnh, Pariséw sii raboo bā. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bā baad tanado bā sa h'yyb tym.

jó.††† 49 Hahÿÿ d' né hē P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bē ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejuü da kēh ÿ n'aa rod, panāk ÿ na-ääj né hē. Sa wób né da radej'ēep, ta wób da rarejää”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

50 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Ti hyb n'aa da bē hā, da hē habong do hā kā, P'op Hagä Do ban'oo kän sahōnh hē ta ky n'aa rod radej'ēep do paa sām kā. P'ooj ub, badäk hahÿ tadu dahäng jawén paa bā radej'ēep doo, 51 Abéw Kañ naboooh noo gó du dāk do né hē. Tii kā, tagadēeg ub, Sakarija radaj'ēep doo kā. Ti radaj'ēep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bē hā, da hē habong do sa hā kā P'op Hagä Do ban'oo kän sahōnh hē radej'ēep do sām kā —näng mäh.

52 —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Dooch bē karēn bā ta wób raky n'aa napēē bā P'op Hagä Doo. Tób noo tēg ji jejen do hadoo sa mahānh, ranajēē p'ēē hyb n'aa hadoo bēēh. Bē né hē, dooh bē karēn bā bē ajēēh, dooh P'op Hagä Do bē hapēē bā. Ta wób, karēn do hajēng doo, bē ge'ÿÿm ranajēng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hā.

53 Ti m' Jesus banyyh bā kā m', tak'ēp mā Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ääj hē rakawajāän ta wē. Hajök mä gatatug dāk, tak'ēp mā rabeaanh. Kawaj'āän gó m' rabeaanh ta hā. 54 Rakarēn paawā m' raw'yyt ta her'oot do hā raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā.

††† 11:48 Dooch sa wahē makū rapanyyg kadehé bā P'op Hagä Do ky n'aa hā, P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób, rawehēē né paawā P'op Hagä Do ky n'aa rod makūuh, dooh raky dahē bā sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenāw ub tii. * 12:2 Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahānh Pariséw rabad'oo doo da.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti noo gó m', hajök rakata b'ēēh mā Jesus wē. Hajök né hē ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mā rabep. Ti m' ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw sa pāw makuj n'aa mahānh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahānh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. 2 —Dooch ji haja bā ji jejen bā ji h'yyb. Sahōnh hē ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awāt da ti noo gó, sahōnh hē ji jejen doo P'op Hagä Do metēh.* 3 Atsēm, kejēn do hadoo ta wób ramaa nanapäh bā bē her'oot doo, adēb bā kā, sahōnh hē maa napäh bā takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bā. Kaja hē ta gawakō gó kahesēnh do ta see hā, tak'ēp da takaher'oot tii kā, sahōnh hē ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa matakā ti bē her'oot doo!

4 —Najis haa, bē jeÿÿm manā ji maji ji daj'ēep do hā. Jāām né hē ji hub rahajaa radajēēb bā. Ji h'yyb tym dooh rahaja bā. 5 ÿ maher'oot bēēh, ny hadoo do bē jeÿÿm. Taw'āats hē P'op Hagä Do ji jeÿÿm. Ti ti hajaa ji tadaj'ēep do jawén paa bā, ji h'yyb tym taw'oong hōm kän tabanesaa hēnh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeÿÿm P'op Hagä Doo —näng mäh.

6 —Ji moo oow pé taw'ēēd taah, kanahēn d'os hē rabesēēm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bā. 7 Ti hyb n'aa, bē eÿÿm manāh. Hajōng taw'ēēd takamahānh do bahānh bē P'op Hagä Do kamahān. Sahōnh hē

ji sêen sii hê P'op Hagä Do betsen. Baad ji tabahag'ããs ȳ hanäng péh — näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Baad bë ȳ maher'oot hahȳh: Kêh ȳ n'aa najejên pé ta wób sa hã, ȳh, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Doo, ȳ na-ãäj hê, dooh ȳ ky n'aa jejên bã ta tii, ããs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa hã. ⁹ Kêh ȳ n'aa jejên péh, ȳ na-ãäj da ȳ ky n'aa jejên tii d' ênh, ããs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãã péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kã, dooh P'op Hagä Do mabaan bã, dooh tat'yyd mehĩn bã kã tii kã —näng mäh.

¹¹ —Bê ramoo maso däg bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hênh bë ramahũũm bã, sa wahê n'aa wób wê bë ramahũũm bã, hyb n'aa jewyk do wê na-ãäj né hê, bë hyb n'aa tón manã bë her'oot do hã bë ky n'aa. ¹² P'op Hagä Do Sahee anoo da bë her'oot do pan'aa —näng mä Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahȳh

¹³ Ti m' hajök do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matëg —näng mäh. —Mamaher'ood hãj ȳy, tabetyn hyb n'aa ãã yb wê naa —näng mä aj'y'y kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Najis ȳy, ȳ nado ti hetyn bë hã bë yb ma paah —näng mäh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hê sa hã Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa matakã da, bë hyb n'aa nah'ũũm hyb n'aa bë ma, bë dajëer. Ji ma tak'ëp hajõng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babã ji awãt bã —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ũũm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'y'y tak'ëp wekãp doo. Baad ta gëew bã. Ti hyb n'aa baad né hê ta joom beaak. ¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ȳ bad'oo hÿy kã?”, näng. “Gedê hõm joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “N'yy hênh hÿy kã ta wób ȳ bataa?”, näng ta h'yyb gó. ¹⁸ Ti taky hadoo kã: “Ȳ hapäh. Hahȳh da ȳ bad'oo”, näng ta kyyh. “Ȳ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “P'aa hênh da ȳ tamaa sooh. Aeh da hÿy kã joom s'ëeb tób n'aa, ma ȳ tób n'aa na-ãäj né hê”, näng. ¹⁹ “Ȳ bahajaa bã kã”, näng, “hahȳh da d' kêh ȳy hã ȳy hê”, näng “Hajõng wakãp ȳy. Dooh d' nanyw tahëej bã. Hajõng da ta baab teh'ëeh wakãp ȳy hã”, näng. “Taw'ããts hê hÿy kã, ȳ kameh'ãäk hÿy kã. Baad ȳ hÿy kã. Baad ȳ beëek hÿy kã, baad ȳ bawa hÿy kã, ȳ tsebé hÿy kã”, näng ta ti aj'y'y h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “H'yy gatamaa õm”, näng. “Badah atsëm da madajëp! Jaa wê tabayyw kãn a ma paah?”, näng P'op Hagä Do kyyh aj'y'y hã kã —tii d' mä Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajëer ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo kã sa hã:

—Ti hadoo né kã ta ti tak'ëp sa wak'ããb hyb n'aa h'ũũm do hã, P'op Hagä Do dooh rahyb n'aa es'ee bã —näng mä Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahãn do ky n'aa hahȳh

²² Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bë ȳ maher'oot hahȳh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manã bë babok do hã, bë waa hã, bë saroor hã. ²³ Tii d' ȳ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁴ Bë hegãã taw'ëed. Dooh reloom bã joom tym. Dooh rata bã joom ag. Dooh sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawã P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahãn do

bahānh bē takamahān! ²⁵ Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'yyt né paawā, dooh bē haja bā bē aboo dawēd bā ta tii da. ²⁶ Ta ti bē nahaja bā, nahajoj né paawā, h'ēēd hyb n'aa bē hyb n'aa newē had'yyt hē ta wób.

²⁷ —Bē hegāā tabawā n'aa ts'oooh —nāng mäh. —Doooh né paawā ramoo boo bā, dooh né paawā sa saroor rages'yyb bā, Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'ēēng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'oooh. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagā Do adoo bā tabawā n'aa hā, nanyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, ti bahānh da P'op Hagā Do bahag'āās bēēh. Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ēēd hyb n'aa P'op Hagā Do hā baad bē h'yy kana'eeh? ²⁹ Bē hyb n'aa newē had'yyt manā bē eēēk doo, bē awa doo, bē awēh doo. Bē hyb n'aa tón had'yyt manā ta tii. ³⁰ P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ti tii, ti hā h'yyb pad'ēēk doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bā. P'op Hagā Doo, bē Yb, hapāh bē wē bedoh doo. ³¹ Taw'āāts hē baad bē h'yyb padāg bē Yb bag'āās do hā. Tii bā kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo —nāng mäh.

³² —Bē eỹm manā b'ée taah nahajoj is doo. Hanām gó bē Yb, hỹ pong jé hawāt do tabanoo bē hā, ta sii bē bag'āās hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eỹm manāh, y wén nāng. ³³ Taw'āāts hē bē esēm hōm bē wē hanāng doo. Kas'oot do hā bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma nāng hỹ pong jé kā. Ta ti dooh tahēēj bā. T'ī hēnh dooh retsēēg bā kā bē ma. T'ī hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' y wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banāng bā, tii bā bē h'yyb bawāt —nāng mā Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē bē h'yy kahasāāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh y bahyng bā. ³⁶ Taw'āāts hē tób danāh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nanyw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hā, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēēk do hyb n'aa —nāng mā Jesus. —Né hup y né hē hahỹ y her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'ỹt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kān sa hā. ³⁸ Taw'āāts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēēk do sa hā, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-āāj hē —nāng mäh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hā:

—Bē hyb n'aa newē hahỹh: Tób danāh hapēē bā paawā hets'ēēk do kajaa bā, dooh paawā tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo eē nā bā. Baad paawā tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti y wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —nāng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beanh ta hā:

—Āā wahē n'aa —nāng mäh. —Āā hā ub ti mabaher'oot ta ti panyyg? Sahōnh hā ti mabaher'oot? —nāng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti y maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wāt doo, h'yy ganāng do hadoo raba-hadoo doo. Ta tii hā ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'āās hyb n'aa, sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa

hã, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé. ⁴³ Taw'ääts hē ta kaser n'aa hã, ta kariw n'aa awyyd bã ta mejũũ do hã moo wät doo, ta kariw n'aa matēeh bã. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ēeh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hã ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kã. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁴⁵ Hÿŷ kã, baad ta kaser n'aa moo nawäd bã paawã, ta h'yyb gó taky hado bã: “Dooch nayyw hē kariw ŷ n'aa kaja bã”, tanoo bã, karom wób tahewyh had'yyt bã kã, tatsebé do waa n'aa tamoo hewēed bã, taoom bã jarakē hedoo do mahÿÿj, ⁴⁶ ti taganada bã né kã ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bã kã takajaa. Tii bã, tak'ēp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagã Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawät doo, tahapēē né paawã baad ub ta kariw n'aa mejũũ doo, tak'ēp da rabahewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejũũ do nahapäh doo, dooh denaa hē rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kã, ji hã P'op Hagã Do anoo do pénh, ti pénh né takarēn ji moo wät ta wē. Hajōng do hã kahanoo doo, hajōng na-ããj takarēn tamoo wät ta wē, hajōng takarēn ta mabaj. Ta bahānh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hōm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ŷ bahyng, tēēg hadoo ŷ gahō jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang tetyn hōm hyb n'aa. ŷ karēn paawã nayyw hē tabahōō jat ti tēēg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ēp da nesaa do ŷ bahoop

da. Tak'ēp ŷ h'yy katón ta ti ŷ bahajaa bã kã. ⁵¹ ŷ ahyy wät babã, bē ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wē, ŷ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bē hyb n'aa newē manäh. ŷ ahyy wät do hyb n'aa, hēp ŷ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hōm da hēp ŷ n'aa. Sa wakãän tamawoob hē hadoo do ragadoo da kēh ŷ n'aa. Pawóp hē, dooh d' ragado bã. Ky kedak da hēp ŷ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hēp ŷ n'aa. Ti hadoo né da sa ŷÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hēp ŷ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ããj da —näng mã Jesus ta ma matēg hã.

⁵⁴ Ti m' hajök do hã taky hadoo:

—Papÿÿj badēē hyng hēnh naa naēng poo wäd bã, “Badah tabadoos”, näk bē kyyh. Te hub né hē, adoos né hē. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahēm bã, “Badah banäm”, näk bēēh. Te hub né hē, banäm né kã, baju né hē kã. ⁵⁶ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bēēh! Bē h'yy genä né paawã naēng hadoos do heen n'aa hã, banäm do heen n'aa hã, dooh bē h'yy genä bã, da hē kã, ta heen n'aa bē hã kametēeh do hã† —näng mãh.

⁵⁷ —Hēd n'aa bē hyb n'aa nanewēē bē daaj hē, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bē ky n'aa tapaa pé sii bē ahōm bã, hyb n'aa jawyk do wē òm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ääts hē ta hōō bã, bē sii hōm do sii baad bē ber'oot, taberéd hōm hyb n'aa ta ti bē ky n'aa tamahũũm do hyb n'aa jawyk do wē. Tii d' bē nadoo bã, bē d' tamahũũm hyb n'aa jawyk do wē. Ta tii kã, warahén hã bē tabahaēēnh, bē tadewäts bēēh hyb n'aa kã. ⁵⁹ Baad bē ŷ maher'oot:

† 12:56 Naēng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanäm do pooj jé, rahapäh na-ããj hē ta heen n'aa. Hajōng Jesus pehuunh né paawã, dooh rah'yy genä bã P'op Hagã Do T'aah tado bã né hē.

Dooch d' bë anä bä kä tii bä, sahõnh hẽ bë nepaag bä —näng mä Jesus. †

13

Nesaa do ji neréd bã, ji da P'op Hagä Do rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wẽ. Jesus mã ramaher'oot Pirato häd näng do warahén n'aa radej'ëep do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hã rama ejuu bã. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo? ³ Dooch. Tak'ëp nesaa do sa hã, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bẽ hã na-ãäj hẽ da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bã. Tabanesaa hẽnh bë da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatèh hyng doo ênh? Radejëp bë ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarènh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooch. Ti hyb n'aa nado. Bẽ hã na-ãäj hẽ da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bã. Tabanesaa hẽnh bë da tah'eed hõm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã, baad hadoo do ji moo nawäd bã. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõõ nuu me tabahõm tabahag'ääs hyb n'aa ta joom teag bã. Dooch tawyyd bã ta ag ta hã. ⁷ Tii kä, tagadëëg ub, ta joom mahang moo wät do hã taky hadoo: “Tamawoob hẽ ta baab ÿ gadaa wät teag bã. Dooch teag bã. Tabad'op hẽ ta ag ÿ aw'yyt péh. ÿ karèn mabagëew jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see èr ejoom paawä tabasooch bã”, näng joom danäh ta

sii moo wät do hã. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ääts hẽ sét hẽ ta baab èr gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ÿ bahag'ääs hÿÿ kä”, näng mäh. “Baad ÿ w'oo eh'aa këe k'ääts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹ “Wät hahÿÿ hã ta baab teag bã, taw'ääts hẽ. Taneag bã kä, tii bã kä mamejõ ÿ bagëew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hã —näng mä Jesus.

ÿÿnh jadatog is do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Saab hã kä, Judah buuj rakamehehãk bã kä m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã m' Jesus ma metëek bã kä m', ¹¹ tahapäh mã tii bã ÿÿnh jadatog is doo, karap'ar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do haj'aa. Dooch m' tahaja tadajoow bã. ¹² Ti m' ÿÿnh Jesus bahapäh bã, tanaëenh mã ta wẽ. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hã tamoo däng. Ta hã tamoo dëe sii hẽ m', takadajoow gëet. Tak'ëp mã ÿÿnh j'aa etsëe kãn P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', dooch m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahẽ n'aa genaag bã Saab hã ÿÿnh nahëe Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta ãh —näng mã tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hã. —Taw'ääts hẽ tii hã bë bana, bë nahëe kado hõm hyb n'aa. Saab hã ti dooch! —näng mã ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—J'ooj madäk do ta ti bë h'yyb! —näng mäh. —Bẽ na-ãäj hẽ bë moo bok Saab hã. Dooch g'eeh bë asood hõm bã bë masãh booy yb, jumeto, sa tób n'aa yt hã habëeh do Saab hã, bë mahüüm hyb n'aa rabeheek doo hẽnh? ¹⁶ Dooch g'eeh taw'ääts hẽ

† **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanäng pé na-ãäj hẽ: Taw'ääts hẽ nyyw hẽ, ji hajaa nä bã, ji h'yyb tym ji benãm P'op Hagä Do wẽ, ta jawén ji tanarej'ää hyb n'aa.

tado bā, Saab noo gó ŷ asood hōm bā hahŷ Abaraām panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bā kā m', ta majī m' nu mebyy bong. Hajōk do tii bā hab'ēeh do ratsebé mā sahōnh hē hanām doo, Jesus moo wāt do hā.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēeh hahŷ hā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ŷ her'oot bē hā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa —nāng māh. ¹⁹ —Joom motaad hād nāng do tym nad'ēed is do hadoo né hē P'op Hagā Do bag'āās doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babēeh bā. Ti tabawēē kán, ti tabaeē hēē kán. Tii hā kā taw'ēed batooj kán ta hā kā* —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bē hā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa —nāng māh. ²¹ —Pāw makuj ŷŷnh ado dāk doo, tiriig s'ēeb hajōng do mahang tamekuuj dāk do hadoo né tii. Baad tabajōōts dāk, baad takamekuuj wāt hyb n'aa sahōnh hē tiriig s'ēeb mahang† —nāng mā Jesus panyyg gó m' tabeh'ūūm.

Hŷpongjé, P'op Hagā Do panang bā, ji bajēē suun do panyyg n'aa hahŷh

²² Ti m' Jesus bahōm Jerusarēnh hēnh. Ti m' tamahōm me, tama metēek panang ta hōō bā habong do sa hā. ²³ Ti m' aj'yy see eanah ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo —nāng māh. —Jāām hē pawóp its g'eeh ked'ēep P'op Hagā Do wē? —nāng mā aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā. Panyyg gó m' tabeh'ūūm:

²⁴ —Noo nad'ēed its do hadoo hŷ pong jé ji bajēē suun doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē tak'ēp bē hyb n'aa eréd manāh, bē bahajaa hyb n'aa bē bajēng do t'ī hēnh. Ta jawén, hajōk né paawā da karēn hajēē p'ēē, dooh da rahaja wād bā.

²⁵ Tób danāh noo gatsēē dāg bā, dooh ji haja wād bā ji ajēē suun ta gó. Tób w'oo hā bē wób ranaabē hōm tii bā. Tak'ēp bē wób ranaēēnh da tagas'ēēs hyb n'aa: “Āā wahē n'aa, manoo gasēets a tób, āā bajēē p'ēē hyb n'aa”, nāk da bē wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bēeh? Dooh bē ŷ hapēē bā”, nāng da bē wób hā. ²⁶ Ti d' bē wób raky gedak: “A sii paa āā beēek, a sii paa āā bawa. Āā panang bā, ta tyw n'aa me, mama metēek do paa āāh.” ²⁷ Ti d' bē wób hā taky hadoo: “Dooh bē ŷ hapēē bā. Bē ahōm mahānh ŷŷ, nesaa do moo heb'oooh doo”, nāng da ta kyyh —nāng mā Jesus ta hā h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp bē wób ba'oot da. Sa tēg kamegēēj dāk da. Tak'ēp bē wén oot da, bē hapāh do hyb n'aa da hŷ pong jé P'op Hagā Do bag'āās bā Abaraām, Isak, Jakóh, sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod, bēē kā, dooh ran'oo bā t'ī hēnh kā. ²⁹ Badāk hahŷ hā jé pad'yyt hē naa rabena da, P'op Hagā Do bag'āās doo bā ratsebé do jām n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babā hyb n'aa sekog is do wób kā, ti noo gó kā, hyb n'aa jewyg kán da. Babā hyb n'aa jewyk do paa wób kā, ti noo gó kā, hyb n'aa sekog padāg its tii kā —nāng mā Jesus.

Jerusarēnh panang hyb n'aa

* **13:19** Joom motaad hād nāng do ky n'aa gó Jesus metēeh nyy da P'op Hagā Do bag'āās do kah'ūūm, ny hadoo ta hā h'yy ka'eeh do kah'ūūm. † **13:21** Pāw makuj, jé pad'yyt hē tiriig s'ēeb mahang kamekuuj dāk doo da, jé pad'yyt hē badāk hahŷ bā P'op Hagā Do bag'āās do bawād dāk da.

Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti noo gó né hē m' Pariséw wób rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo:

—Ahōm ta s'ee hēnh. Ōm da Eróts daj'ēep —nāk mā sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nā. Bē maher'ood ta ti aj'yy ji rahejāā do yb. Bē her'ood ta hā, pawóp nā ta āh karap'aar h'yyb sa hā hanāng do ÿ bahebē nā. Pawóp nā ta āh nahēē enāh do ÿ asog hōm nā sa nahēēh. Tii bā kā, ÿ haja kán da ÿ moo wāt doo kā badāk hahÿÿ bā. Tii da bē kyyh ta hā. ³³ Jerusarēnh bā né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ii hēnh né hē ÿ bahōm, ÿ dajēp hyb n'aa sa nemuun —nāng mā Jesus ta ky n'aa hā.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh, Jerusarēnh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagā Do ky n'aa rod. Pā me ramahek' uut bē wē P'op Hagā Do mejūū doo, radejēp hyb n'aa. Hajōō nuu me ÿ karēn paawā ÿ bataa a babuuj, nesaa do mahānh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hā, karaak ta taah ÿÿn ta kēg yt hā tata bēēh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawā sa hā, dooh tii d' rakarēn bā. ³⁵ Bē hegāā da Jerusarēnh buuj, P'op Hagā Do beréd hōm da bē panang. P'op Hagā Do mak'yyts dāk bē panang. Dooh da ÿ bē hapēē bā kā. Jāām né da p'aa hēnh ÿ bē bahapāh da, bē h'yy kawareem bā, hahÿÿ da bē her'ood bā: “Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyik Do kyy gó hana doo!”†

14

Saab hā Jesus nahēē do hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hā, Pariséw hyb n'aa jawyik do see tób bā Jesus bawēh bā m', baad mā Jesus ramatakēē. ² Tii bā m' ti anāng

mā aj'yy nahēē nāng doo. Dehepung bēēh mā ta tsyym, ta mooh. Rakarēn mā raheg'āās Jesus ado hōm bā ta nahēē Saab hā, ratay do hā. ³ Ti m' Pariséw hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ēēh do hā na-āāj mā Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahēē nāng do sa nahēē ji ado hōm Saab hā? Dooh g'eeh tan'oo bā? —nāng mā Jesus.

⁴ Dooh m' raky gedag bā. Bag hēnh mā rabab'ēēh. Ti m' Jesus moo dāng nahēē nāng do hā. Ta nahēē do hōm. Ti m' tamejūū tababaaj hōm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hā:

—Bē t'aah, bē mas'āā booj yb t'aah, tadēē hyy bā t'ōp naēng gajat doo gó Saab hā, dooh g'eeh nanyw hē bē ej'ooj nā bā, Saab hā né paawā? —nāng mā Jesus.

⁶ Dooh m' sa kyy péh.

Jesus metēēk ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahōnh hē Pariséw atsyyd wāt do resoos mā ta tyng n'aa baad hadoo doo bā, ji weh'ēēh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapāh bā m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'ūūm:

⁸ —Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ratsyyd bā, bē esóts manā baad hadoo doo, hyb n'aa jawyik do tyng bē tyng. Hyb n'aa jawyik do tyng n'aa bē esóts bā, hyb n'aa jawyik do bē mahānh tatsyyd wāt do kajaa bā, ⁹ kat'ēē do noo gana do ky hadoo da bē hā: “Man'oo hahÿÿ hā ta tyng majasoo doo”, nāng da. Tii bā kā da, sa matym gó da bē da nu mebyy bong. Tii bā kā, bē kahÿÿd kán ky n'aa nets'ās do tyng jó kā. ¹⁰ Bē ratsyyd bā, taw'āāts hē bē atooj dawē hā, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jām no gana do kajaa bā, hahÿÿ da ta kyyh bē hā: “B'ēēp dana, p'eets hē, baad hadoo doo bā bē atooj.” Tii bā kā, tats'yyt do wób sa matym gó bē kawehēē

däk da. ¹¹ Jé ta daaj hē kaweh'ēeh doo, nu mebyw wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēeh doo, raweh'ēeh da, P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

¹² Ti m' tób danäh hä Jesus ba-her'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bä a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manä a najiis hedoo doo, a hÿÿj hedoo doo, a wakään hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'öp ma enäh doo. Ti matsyyd bä, òm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'ääts hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehët do hedoo doo. ¹⁴ Tii bä kä da òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooh né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gó —näng mäh.

Hÿ pong jé jäm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do jäm n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratseb'ees hyb n'aa ta ti jäm. ¹⁷ Sahōnh hē ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bä, tamejüü ta karom tabahōm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahōnh hē tats'yyt do raky kamep'ēeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bet's'ēē hōm hēēj. ÿ karēn ÿ heg'ääs”, näng. “Dooh ÿ

haja bä ÿ ahōm bä”, näng. “Mama-her'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahōm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bet's'ēē wät 10 booj yb. Hÿÿ kä ÿ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bä ÿ ahōm bä”, näng ta kyyh. “Mama-her'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahōm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ gat'ēē däk äm ÿÿ. Dooh tahaja bä ÿ ahōm bä”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hōm kån, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bä kä, jäm no gana do kawaj'ään wäd kån sa wē, ti taky hado kån ta karom hä kä: “Nayyw hē, ahōm nä. Panang tyw n'aa me matsyyd hōm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hē”, näng ta hä.

²² Ti tabahajaa bä sahōnh hē tamejüü doo, taky hadoo ta kariw n'aa hä: “Sahōnh hē ÿ bahajaa mamejüü doo da. Ti hadoo né hē, ti anäng nä ta tyng n'aa, ti anäng nä ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hä.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: “Ahōm panang bahānh. Sahōnh maw'yyt do matsyyd. ÿ karēn tóp ÿ gabad'ēē däk. ²⁴ Baad ÿ her'oot a hä. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ÿ an'oo bä sa tä, dooh ÿ an'oo bä sa waa”, näng ta kariw n'aa kyyh* —näng mä Jesus sa hä.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karēn bä ji hado bä do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajök mä Jesus had'aa doo, Jerusarēnh hēnh tabahōm bä. Ti m' ta jawén p'aa hēnh taty kaw'ōöd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bē karēn bä hēp ÿ hata bē hado bä, taw'ääts hē bē yb, bē ÿÿn, bē ÿÿm, bē taah, bē hÿÿj, bē änh bē kamahān do bahānh ÿ bē kamahān. Taw'ääts hē bē kamahān do bē hä

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ääs do jäm n'aa hēnh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh.

bahānh ŷ bē kamahān. Sahōnh hē sa bahānh ŷ bē kamanahān bā, dooh bē haja bā hēp ŷ hata bē do bā. ²⁷ Jé hēp ŷ n'aa tamo n'aa ta hoop do tajeŷŷm bā, h'yyb nahedoo do nemon ŷŷ, dooh tahaja bā hēp ŷ hata tado bā —nāng mā Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' taba-her'oot, pooj jé m' baad mā ji hyb n'aa newēē, ji haja bā ta h'yyb hata ji ado bā. Ti taky hadoo:

—Tób pā s'ēēb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'āāts hē tahyb n'aa newēē tahaja bā ta wē hanāng do ta sām, sahōnh hē tahaja so bā ta tób. ²⁹ Daap tadu do bā, tanetsén nā bā ta sām, dooh ji hapēē bā ta baa bā tabawād dāk bā, ta sām bahēēj jēng. Tii bā ta wób rawajehēēt ta hā: ³⁰ “Wāt ta ti tób tama doo. Ahēēj jēng ta wē ta sām, kanaja nā tób”, nāk da.

³¹ Hahŷ panyyg see bē maa newēē: Kaneb'oooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahē n'aa hyb n'aa newē, rahaja bā sa majī hā raj'aa ketsē, sa yd jé né paawā ta warahén n'aa? ²⁰ miw ta majī warahén n'aa, ¹⁰ miw ta warahén tanyy bā? ³² Tahyb n'aa newē bā tanahajaa doo, nayyw hē tamejūū rapanāk ta majī wē, dawēē nā rababok nā ta majī, raky n'aa her'oot rakananeb'oooh hyb n'aa —nāng mā Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahōnh hē ta wē hanāng doo, hēp ŷ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bā hēp ŷ hata tado bā —nāng māh.

³⁴ Ti m' taky hado kån:

—Taw'āāts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ēēd wād bā, taw'āāts hē nado wād.† ³⁵ Dooh hyb n'aa ji karēn wāt péh. Ji aw'oong hōm tii. Jé karēn pé ŷ ma metēēk do tamaa newē bā, taw'āāts hē tamatakēē —nāng mā Jesus kyyh.

† 14:34 Jukiir nadah'ēēd wāt do hadoo, Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yy gejē hōm doo.

15

B'éé kanapēē wāt do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus ma metēēk bā m', sa wahē n'aa dajēēr gedaag n'aa, nesaa do moo heb'oooh do na-āāj hē rabana, Jesus metēēk do ramaa newēē hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē, raky hadoo:

—Hahŷ aj'yy nesaa do moo heb'oooh do tagadoo. Awēh na-āāj hē sa sii —nāk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hā:

⁴ —Bē see tanyy bā 100 b'éé, ta masāāh, ti m' 100 hedoo do see takanapēē wād bā, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masāāh, kanapēē wāt do tabesoos hyb n'aa?

⁵ Ti tabaw'yyt bā kā, tatsebee wāt do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hā, tamajēēh hyb n'aa kā. ⁶ Tób bā takajaa bā kā, tanaēēnh da ta n-jiis, tanaēēnh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'āā see taw'yyt do hyb n'aa kā, kanapēē wāt do paah. ⁷ Bē ŷ ma-her'oot hahŷŷh —nāng mā Jesus: Ti hadoo né da hŷ pong jé P'op Hagā Do pa habong doo, tak'ēp da ratsebé baad nadoo do paa see h'yy kawareem bā P'op Hagā Do hā. ⁹⁹ hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawā, ta bahānh ratsebé, sét hē baad nadoo do paa P'op Hagā Do wē h'yy kawareem do hyb n'aa —nāng mā Jesus.

Moweed nepā wāt do panyyg n'aa hahŷŷh

⁸ Ti m' taba-her'oot ēnh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ŷŷnh see wē tanyy bā 10 moweed k'āāts tēg hawak do s'ēēb, tii bā, ta see badoo wād bā, tagataa dāk ta bag, tabakoot tób, baad

tabesoos da. ⁹ Tabaw'yyt bā kā, tanaēēnh ta najiis, tanaēēnh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepā wāt do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagā Do āās ta pa hab'ēēh do ratsebé nesaa do moo hew'ēēt do paa see P'op Hagā Do hā tah'yy kawareem bā.

Aj'yy ta yb wē matēēh do panyyg n'aa hah'yyh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ēnh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awāt aj'yy ma nāng doo. Pawóp hē ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hā: “Na ŷ karēn no n'aa ŷy, madajēb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hē ŷ karēn ŷ gadoo”, nāng ta t'aah. Tii bā sa yb betyn hōm ta ma ta taah sa hā.

¹³ Doo hahajōō nā bā ta āh, tagad'oo hadoo do bata hōm kån sahōnh hē ta ma, ta yb mo haj'aa kā. Ti tabahōm kån dawēē, hēēj s'ee hēnh. T'īi hēnh kā tabahāj kån sahōnh hē ta wē hanāng do paah. Tah'yyb dāng do hā tabeh'ēēnh. ¹⁴ Ti bahānh kā ta dajēēr bahēēj jēē kån. Doo h wād ta dajēēr kā. Tii bā awād kån sah. Asa kån. Doo h tadoo wāt péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kån tamoo wāt doo. Ti awāt aj'yy too yb masāāh nāng doo. Ti hā tabetsēē tamoo wāt doo. Ti tamoo wād kån, too yb tahagāā kån. Too yb tanejē kån. ¹⁶ Tak'ēp ta ti aj'yy basa kån. Takarēn paawā too yb waa tabawa. Doo h hanoo pé ta hā ta waa.

¹⁷ Tii bā tat'yyd kamehīn kån. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahōnh hē ee sii moo bong doo, ee karom, doo h rasa bā. Anāng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ŷ bas'as babā”, nāng. ¹⁸ “Taw'āāts hē ŷ babaaj hōm ee wē”, nāng ta kyyh. “ŷ maher'oot ta ti ee”, nāng. “‘Ee’, nāng da kēh ŷy”, nāng, “‘nesaa do ŷ moo wād wāt P'op Hagā Do hā, a hā na-āāj hē’, nāng da kēh ŷy”,

nāng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newēē ta h'yyb gó: “ŷ etsēē da ŷ moo wāt doo. ‘A karom dāg da ŷy. Doo h a t'aah ŷ doo wād bā’, nāng da ŷy”, nāng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaa j nā kån p'aa hēnh kā ta yb wē kā.

Takajaa bā kā ta yb wē, dawēē naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawēē naa tabahapāh bā, tat'yyd mehīn. Ti tawaj'aa dāk ta wē, takedēng hyb n'aa. Tawaké dāk, ta tapa tsanetsub wāt takedēng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, nāng, “nesaa do ŷ moo wād wāt P'op Hagā Do hā, a hā na-āāj hē”, nāng. “Doo h a t'aah ŷ maneēēj wād bā”, nāng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hā: “Nayyw hē, bē mana saroor tak'ēp hanām doo, ta hā bē dadāg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hē bē mana. ²³ Bē naboh booj yb t'aah hepuh doo, ēr nejē hāng doo, ēr tsebé do tā n'aa”, nāng. “Ēr tsebé da, p'aa hēnh tah ŷ kajaa do hyb n'aa”, nāng. ²⁴ “Dajēp do hadoo hah'yy tah ŷy. Edēb wāt p'aa hēnh h'yy kā. Nepā wād paah. H'yy kā kaw'yyt p'aa hēnh”, nāng ta yb kyyh ta karom hā. Tii kā ratsebē kån, rabajām kån ta hyb n'aa kā.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ēēh hadoo do moo wāt sa joom banāng bā. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ēēh hadoo do bajēng bā kā, tamaa newē dāk ketēn doo, kejām doo. ²⁶ Ti tanaēēnh sa karom seeh. Tabeaanh hēd n'aa ta tii. ²⁷ “A h'yyj kaja nā p'aa hēnh”, nāng. “A yb mejūū āā naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ēr tsebé do tā n'aa, baad takajaa do hyb n'aa”, nāng sa karom kyyh ta hā.

²⁸ Ti wah'ēēh hadoo do kawaj'āān kån. Doo h takarēn bā tajēē suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajēē suun hyb n'aa. ²⁹ Doo h ta t'aah karēn bā tamaa newē bā ta ti taher'oot doo. “Hajōō ta baab tak'ēp ŷ moo wād

wät a sii”, näng ta yb hä. “Dooch noo gó òm ÿ ky nadaheeh péh”, näng. “Dooch noo gó tabad’op hē man’oos pé b’ée t’aah, najis ÿ daheeh ää tsebé do tä n’aa”, näng ta kyyh. ³⁰ “Hÿÿ kä a t’aah mahanäng doo, ÿÿj hajök sii he’ÿÿh do hä tabahäj jëng do a dajëer tababaaj nä bä kä, mamejüü ranabooh booj yb hepuh doo!”, näng wah’ëeh hadoo do ta yb hä.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: “Tah ÿÿ”, näng, “pa ÿ had’yyt ti òm bagä”, näng ta yb kyyh. “Sahõnh hē wē ÿ haym doo, a ma had’yyt né hē tii”, näng. ³² “A hÿÿj ti hÿ dajëp do paa hadoo. Hÿÿ kä edëb wät p’aa hēnh. Nepä wät do hadoo, p’aa hēnh takaw’yyt”, näng. “Ti hyb n’aa, taw’ääts hē né hē tii d’ èr tsebé, taw’ääts hē né hē jām ji moo wät”, näng ta yb kyyh wah’ëeh hadoo do hä —näng mä Jesus panyyg ky n’aa me m’ tamaher’oot.

16

Ta kaser n’aa kamatakëë do panyyg n’aa hahÿÿh

¹ Ti m’ ta ma matëg hä Jesus maher’oot hahÿÿ panyyg:

—Ti awät aj’yy tak’ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher’oot ta kaser n’aa ky n’aa. Dooch m’ baad tanä ta kariw n’aa ma, tah’ëenh mä ta ma. ² Ti hyb n’aa tanaëëj kån ta wë. Teanh ta hä: “Nyy d’ ti a ky n’aa ÿ ky n’aa napäh doo?”, näng. “Taw’ääts hē maheen n’aa eta hõm dajëer n’aa hä, ma ÿÿ hä na-ääj hē. Dooch da kaser ÿ n’aa mado wäd bä”, näng ta kariw n’aa kyyh.

³ Ti ta h’yyb gó ta kaser n’aa ky hadoo: “Nyy d’ ÿ bad’oo hÿÿ kä?”, näng. “Kariw ÿ n’aa dooch da takarën wäd bä ÿ moo wäd wät ta sii. Dooch ÿ haja bä tak’ëp hadoo do ÿ moo wäd bä. ÿ nu mebyng na-ääj ÿ ets’ëë ub bä dajëer”, näng ta kyyh ta h’yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ënh ta h’yyb gó: “ÿ hapëë däk hÿÿ kä nyy

d’ ÿ bad’oo, sa tób hēnh ÿ ragadoo hyb n’aa, ÿ moo wät do bahëej jëng bä”, näng ta kaser n’aa ta h’yyb gó.

⁵ Ti tanaëenh ta wë sét ken’yyh ta kariw n’aa wë kûüt enäh doo. Pooj jé kajaa do hä tabeaanh: “Nyy hē a kûüt kariw ÿ n’aa wë?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syj”, näng aj’yy.

Ti ta kaser n’aa ky hadoo: “Hahÿ a kûüt heen n’aa. Nayyw hē, merii däg ta heen n’aa papuuj”, näng. “Merii däg a kûüt 50”, näng ta kyyh ta hä. ⁷ Ta see hä tabeaanh ënh: “A kûüt ënh kariw ÿ n’aa wë?”, näng ta kaser n’aa. “100 wog tiriig s’ëëb”, näng kûüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n’aa ky hadoo: “Hahÿ a kûüt heen n’aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d’ had’yyt tabedoo hõm ta wób sa hä.

⁸ Tii bä ta kariw n’aa hyb n’aa meuunh ta hä, kamatakëë do hyb n’aa ta kaser n’aa paa kä, ta ma baad nan’yyh do paah —näng mä Jesus her’oot do panyyg.

—Te hub né hē —näng Jesus. — P’op Hagä Do hä h’yy kana’eeh doo, baad rakamatakëë ta wób sa hä rabahed’oo do hä. P’op Hagä Do hä h’yy ka’eeh do sa mahãnh rakamatakëë ta tii hä —näng mä Jesus.

⁹ Ti m’ Jesus baher’ood kån ta ma matëg sa hä panyyg ky n’aa kä:

—Bë ÿ maher’oot —näng mäh. —Taw’ääts hē badäk hahÿÿ bä hanäng do hä bë wë hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n’aa kä. Tii bä da, ta jawén, bë wë hanäng do badoo wät bä kä, ti anyy kån bë gadoo do hÿ pong jé. P’op Hagä Do gadoo da bë t’ii hēnh —näng mäh.

¹⁰ Ti m’ Jesus ky hadoo:

—Kanhën d’os hē ji ma hedoo doo, ji dajëer hedoo doo, baad han’yyh doo, hajõng do na-ääj hē baad taban’yyh. Kanhën d’os hē hadoo do baad nan’yyh doo, hajõng do na-ääj hē dooch baad tanä bä.

11 Ti hyb n'aa, badäk hahÿÿ bä bë wë hanäng do baad bë nanä bä, dooh da P'op Hagä Do an'oo bä bë hä bë ma heh'äät do hÿ pong jé. 12 Badäk hahÿÿ bä bë hä P'op Hagä Do anoo do baad bë nanä bä, dooh bë ma hanoo pé bë hä hÿ pong jé —näng mäh.

13 Ti m' Jesus ky hado kån:

—Dooh sa karom haja bä pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bä séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahän bä, ta see ti takamahän. Ta see wë da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'y'yk da. Ti hadoo bë hä. Dooh bë haja bä bë h'yy keséj bä. Dooh bë haja bä P'op Hagä Do hä bë h'yyb däg bä, dajëer hä na-ääj hë bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

14 Pariséw dajëer mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bä m', raky n'aa rejää mä Jesus. 15 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä: —J'ooj madäk doo me bë ky ken'yym ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bë h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yys däk badäk hahÿÿ bä hanäng do tak'öp rakamahän doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa hahÿÿh

16 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do kaja do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do kamet'ëeg däg kån. Hajök tak'öp rah'y'yb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. 17 Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do dooh tahëej bä. Wë, badäk hahÿÿ hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. 18 Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bä ÿÿnh see hä takat'ëe

däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'yÿh do hado däk tii. Aj'y'ye see gat'ëe däg bä ÿÿnh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'yÿh do hado däk tii —näng mä Jesus.

Tak'öp ma näng do Rasaro da-heeh panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Hÿÿ hadoo aj'y'ye tak'öp wekâp doo. Tak'öp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hä hadäk doo. Tak'öp hanäm doo gó tabawäd had'y'yt hë. 20 Ta tób noo bä tabahäng aj'y'ye kasuud is doo, ta waa hets'ës doo. Nahëe nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd. 21 Tak'öp takarën paawä tabawëh, tak'öp wekâp do tä hyyj kajäk do tũ. Awaar rahedëp ta rog, ta tii bä tabahëes bä.

22 Ti aj'y'ye hets'ës do dajëp bä kä, ääs ramasäg kån ta h'yyb tym hÿÿ pong jé kä, Abaraäm pa. Ti tak'öp wekâp do dajëb kån na-ääj hë. Ti radakä jëng, tabanesaa hënh kä tabahõm. 23 Tabanesaa hënh tak'öp tabahoop bä kä nesaa doo, dawëe naa tabahapäh Abaraäm, Rasaro häd näng doo kä, ta pa. 24 Ti wekâp do ky hadoo Abaraäm hä, tak'öp ta kyyh: “Wahëh ÿÿ, Abaraäm”, näng, “ÿ mat'y'yd mehÿÿn”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naëng taheh'oos, nagat ÿ tadah'ëem hyb n'aa”, näng, “Tak'öp ÿ bahoop baju doo, hahÿÿ tëeg hõh”, näng wekâp do paa kyyh.

25 Ti Abaraäm ky hadoo ta hä: “Tah ÿÿ”, näng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawät do paah. Sahõnh paa tabanäng makarën doo”, näng, “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kä baad ta hä kä. Hÿÿ kä h'yy gadajaa kån. Õm hÿÿ kä hahoop nesaa doo”, näng

Abaraām kyyh. ²⁶ “Ti anäng gaeh gadarong doo, t’öp gajëng do ta baa besuu. Babä naa karën pé t’i hënh tahôm bâ, dooh tahaja bâ. T’i hënh naa na-ãñ hë, dooh tahaja bâ ënh”, näng Abaraām kyyh tak’ëp ma näng do paa hä.

²⁷ Ti aj’yy betsëë Abaraām hä tak’ëp, ti m’ taky hadoo: “Wahëh ÿÿ”, näng, “mamejō Rasaro tabahyng ee tób hënh”, näng. ²⁸ “Ti abong nä ji ma poo oow pé wakān haa tii bâ”, näng ta kyyh. “Mamejō baad tamaher’oot, babä tak’ëp ji ahoop doo bâ ranana hyb n’aa nemon ÿÿ”, näng tak’ëp ma näng do paa kyyh.

²⁹ Tii bâ Abaraām ky hadoo: “Dooh. Ti anäng Mosees erii wät do paah, P’op Hagä Do ky n’aa rod rerii bong do paah. Taw’ääts hë ti né ramaa newë raner’oot bâ. Tii hä rapanyyg enä kån”, näng Abaraām.

³⁰ “Dooh, wahë ÿ n’aa”, näng aj’yy. “Sët hë dejëp do mahang ganä wäd bâ, sa wë tahôm bâ, tii bâ kä da rah’yy kawereem P’op Hagä Do wë”, näng aj’yy kyyh.

³¹ Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii wät do paah, P’op Hagä Do ky n’aa rod rerii bong do paa ramaa nanewë bâ, tii bâ na-ãñ da dooh ramaa newë bâ ganä wät doo”, näng Abaraām kyyh tak’ëp wekāp do paa hä.

17

Nesaa do hä ta see ji h’yyb tatuk do ky n’aa hahÿÿh

¹ Ti m’ Jesus ky hadoo ta ma matëg hä:

—Tanyy had’yyt né hë nesaa do hä ji tah’yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, P’op Hagä Do rejää da nesaa do hä h’yyb tatuk do du n’aa doo —näng mäh. ² —Baad nado né paawä pä ta jawyyg n’aa ji hä ranu hüü däg bâ, ji radawäts tu tame t’öp ji pahäs hyb n’aa, ti bahānh tak’ëp baad nado ji hä da, ky n’aa netsëeh

do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h’yy ka’eeh doo, ji h’yyb tatug bâ, nesaa do tamoo wät hyb n’aa —näng mäh. ³ —Ti hyb n’aa, baad bë hyb n’aa matakä, ji h’yyb tanatuk hyb n’aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n’aa mabaan do ky n’aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hä ÿ h’yy ka’eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bâ, mageäm, tamoo nawät hyb n’aa baad nadoo doo. Nesaa do hä tat’yyd kamehÿin bâ, taw’ääts hë mahyb n’aa mabaan hōm ta hä tii bâ. ⁴ Séd noo gó né hë 7 nuu me nesaa do a wë tamoo wäd bâ, 7 nuu me tets’ëë bâ mamabaan hyb n’aa, taw’ääts hë baad mahyb n’aa mabaan hōm né hë —näng mä Jesus.

Ji h’yy ka’eeh do ky n’aa hahÿÿh

⁵ Ti m’ 12 hedoo do Jesus mejüü do raky hadoo ta hä:

—Tak’ëp man’oo magyys hë P’op Hagä Do hä ää h’yy ka’eeh hyb n’aa —näk mäh.

⁶ Ti m’ Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad’ëet do ta tym. Ti tahanyy bâ paawä bë h’yy ka’eeh doo, tii b’ bë haja paawä hahÿ b’aa bë mejüü takadawäts nyh, takadawäts tu ta me akajar me. Bë paawä taky da-heeh —näng mäh.

⁷ Ti m’ panyyg gó m’ tabeh’üüm. Ti m’ taky hadoo:

—Ji karom kanep’aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bâ tabajëng bâ kä, b’ée tahagā wät do jawén paa bâ tabajëng bâ kä, dooh ta kariw n’aa an’oo nä bâ nayyw hë ta waa tabawa. ⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n’aa mejüü da tamoo wät ta tä n’aa, tii bâ tamana kån ta kariw n’aa tä kä. Tii bâ kä, ta kariw n’aa bahajaa bâ kä tawëh doo, tii bâ kä ta karom bawëë kån. ⁹ Ta karom moo hew’ëet ub né tii. Ti hyb n’aa, “taw’ääts hë” ta kariw n’aa naher’oot ta hä. ¹⁰ Ti hado kån bë hä kä. Sahōnh hë bë bahaja

däk bā bē P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hē hahÿÿ da da bē kyyh: “Ää moo heb'oooh do né hē tii. Dooh ää gahëen bā ää hā P'op Hagä Do j'aa etsē doo, tamejüü do ää baha-jaa do hyb n'aa”, bē noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hā.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus bahōm bā, Samarija hād näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahōm. ¹² Panang see bā takajaa bā kã, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaëenh:

—Jesus, ää Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yyd mehÿin ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bā m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wë, bē hā raheg'ääs hyb n'aa bē heso padäg bā —näng mäh.

Ti m' rabahōm. Ramahōm me m' rameheso padëek.

¹⁵ Ti m' sét hē m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëe kã. ¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëet bā, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē Jesus. ÿ mahaso däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? —näng mäh. —ÿ heso hōm sahōnh hē. Hēd n'aa sahōnh hē ranana? —näng mäh. ¹⁸ —Ta wób dooh ramatëh bā. Jääm hē hahÿ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hēnh, P'op Hagä Do hā taj'aa etsē hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hā taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Õm has'oo däk ÿ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reanh Jesus hā:

—Ny noo gó sahōnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëe bā ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Doooh da raky hado bā: “Wät nanäng, wät hahÿÿh”, ranoo bā takajaa bā. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hā:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp ne-saa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bē karēn ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bē bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bē karēn bē baheg'ääs. Dooh da bē haja nä bā bē hegää bā. ²³ Ta wób da daap da bē rapanäk ÿ kajaa doo. “Wät hahÿÿh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bē ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bā, sahōnh hē da ÿ raba-hapäh. Hawyp doo, wë hā naa jé pad'yyt hē sahōnh hē tabawag hōm do ji hapäh do hadoo da ÿ kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajōng da tak'ëp ÿ ahoop näh. Badäk hahÿÿ bā da hē habong do ÿ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh hād näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahōnh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëek, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëe doo da raketëe. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëe p'ëe bā kã. Ti

m' rabagyyb kån, ti m' sahõnh hẽ radejeb kån.

²⁸ Ti hadoo né hẽ m' Róh häd näng do hawät noo gó ênh. H'yy kanap'eed né hẽ m' ti noo gó ênh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëek ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsẽ paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hõm bã kã m', tëeg hõõ, saw'aak do mahÿÿnh doo, kajäk sa jó. Ti mahÿÿj mã sahõnh hẽ ragawatsig hõm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bã, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kã, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ãäts hẽ da dooh tajëe suun bã tób gó, ta h'ëed tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ãäts hẽ nayyw hẽ takejën hõm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ãäts hẽ nayyw hẽ da takejën hõm. Taw'ãäts hẽ dooh tajëe bã, tehëen bã ta h'ëed hedoo doo. ³² Bë hyb n'aa newë Róh ÿÿm ti noo gó.* ³³ Jé badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahån doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bã. Jé ta wë hanäng do heréd hõm péh, dooh ta hã tabaa es'ïi bã, edëp da, P'op Hagä Do wë da tanu däng. ³⁴ ÿ kajaa bã kã, pawóp hẽ ha'ÿÿh do sa see da ÿ mahũüm si ÿÿ, ta see da keréd hõm. ³⁵ Pawóp hẽ hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok do sa see da ÿ mahũüm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëet. [³⁶ Pawóp hẽ hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ÿ mahũüm, ta see dooh ÿ mahũüm bã —näng mã Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

* **17:32** Róh ÿÿj wén dajëp, ta wak'ääb takamahån do hyb n'aa! † **17:36** Ta hã h'yy ka'eeh do tamahũüm, ta wób ta hã h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii. ‡ **17:37** Wyt ta maab hẽ, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

—Nyy bã ti bawät maher'oot doo? —näk mãh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajëp do bajat bã, tii bã da kuruj-du rakata padëek —näng mã Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëek ta ma matëg hã, raky n'aa ets'ëe had'yyt hyb n'aa, ranerët hyb n'aa raky n'aa etsëe doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bã ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooh P'op Hagä Do hã tah'yy kae bã ti aj'yy. Dooh tawehëe bã ta wób. ³ Ti ÿÿnh patug tamah do tets'ëe had'yyt hẽ, tamasa hyb n'aa ta majïi ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bã, dooh taky dahé bã ÿÿnh her'oot doo. Ti ta jawén kã, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooch né paawä P'op Hagä Do hã ÿ h'yy kae bã, dooch né paawä ta wób ÿ wehëe bã, ⁵ ÿ masa dó hÿÿ kã, ÿ mo n'aa jesuu hÿÿ kã. ÿ mo n'aa najesu bã, ÿ ky nap'eed bã, ÿ d' h'yyb napan däg, ÿ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mã Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaher'oot do hã. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëek doo —näng mãh.

⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kã tamasa kån. Ti bahån h P'op Hagä Do ky enyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëew hõm doo, ta hã had'yyt hẽ ky n'aa etsëe doo. Dooch bãp peej

ji gadaa bā P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē tagadoo ji ky n'aa etsēē doo. ⁸ Nayyw hē baad hadoo do tabanoo ji hā —nāng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—Ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa bā, ŷ aw'yyt g'ee da badāk hahŷŷ bā hā ŷ h'yy ka'eeh doo? —nāng mā Jesus.

Pariséw, dajēēr gahedak do daheeh panyyg n'aa hahŷŷh

⁹ Ti m' Jesus ma metēēk do maa new'ēē do mahang ti abong mā ta wób, baad ub, P'op Hagā Do karēn doo da rababok red'oo doo, sa hā hē rahegāā bā. Kasab'ee do me ta wób ramakyys. Sa hā m' Jesus baher'oot hahŷ panyyg:

¹⁰—Ti abong pawóp hē ajyy P'op Hagā Do tób n'aa hēnh hah'ūūm doo, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa. Sét hē Pariséw, ta see sa wahē n'aa dajēēr n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Pariséw, ta m'aa hēnh mā tabag'ēēd dāk, ti m' taky n'aa etsēē. “P'op Hagā Doo”, nāng, “a hā ŷ h'yyb tsebé, dooh ta wób nesaa do moo heb'oooh do ŷ hado bā do hyb n'aa. Dooh wahed'ii do ŷ do bā. Dooh nesaa do moo hed'oo do ŷ do bā. Dooh ta wób sa ŷŷm sii he'ŷŷh do ŷ do bā. Dooh hahŷ dajēēr gahedak do hadoo ŷ hado bā”, nāng. ¹² “Pawóp nuu me sét seamaan ken'yyh ōm ŷ hyb n'aa esee ŷ noo kanawa doo me. Sahōnh hē ŷ gadoo do uuh ŷ an'oo had'yyt a hā”, nāng Pariséw kyyh P'op Hagā Do hā.

¹³ Dajēēr gahedak doo, dawēē tabagēēt. Dooh hŷ pong jé taty dāg bā, rabahed'oo doo da raky n'aa etsēē bā. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehīn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagā Doo, ŷ mat'yyd mehīn”, nāng. “Nesaa do moo hew'ēēt do ŷŷh”, nāng ta kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó ta her'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'oot baad ub —nāng mäh. —Sa tób hēnh rababaaj hōm bā kā, dajēēr gahedak do ky n'aa etsēē do P'op Hagā Do gadoo. Ta ti tii, baad hado dāk ta h'yyb tym P'op Hagā Do an'oo bā. Pariséw, ti dooh P'op Hagā Do gado bā. Sahōnh hē sa daaj hē kaweh'ēēh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadāg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēēh doo, raweh'ēēh da P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵ Ti m' ta wób ramenaa sa taah ned'ēēd is do Jesus wē, sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa, taky n'aa edēng hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ŷŷm mäh. ¹⁶ Ti m' karepé Jesus naēēnh ta wē, ti m' taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Na ramena karepé wē ŷŷ. Bē geām manäh! Hahŷ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagā Do bag'āās do karapee hedo padēēk doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagā Do bag'āās do karapee tado bā da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus.

Tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahē n'aa see eaanh mā Jesus hā. Ti m' taky hadoo:

—Baad ōm ma matēg! —nāng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edēb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagā Do pa ŷ bawāt hyb n'aa kā? —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hēd n'aa baad ub hā ŷ ma-banāng? —nāng mäh. —Jāām hē P'op Hagā Doo, baad hadoo doo.

* **18:10** Dooh m' ragenaag bā dajēēr Roma buuj hā kan'oo dāk do gahedaag n'aa.

Dooch ta see pé baad hadoo péh — näng mäh. ²⁰—Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk doo: “Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn”† —näng Jesus ta hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk do hä.

²¹—P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hä — näng mä aj'yy Jesus hä.

²² Ti m' ta her'oot do Jesus maa napäh bä kä, taky hadoo ta hä:

—Sét hë ti hawät a hä —näng mäh. —Mesëem hõm sahõnh hë a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'ut do sa hä. Tii d' madoo bä, hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²³ Ti m' ta hä Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bä m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekâp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooch né hë wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa — näng mäh. ²⁵—Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooch wekâp do sa hä, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Tii bä m', ta ti maa nap'ëeh do raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hë ji nahaja bä paawä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä, P'op Hagä Do hajaa ta wë ji tamasäk — näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã wë hanäng do paa äã beréd hõm, a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ääs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta ÿÿm, ta wakãan, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ³⁰ ta bahãnh hajõng da tagadoo badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh — näng mäh. —Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa hä, kametä däg kân hÿÿ kä hä ÿÿ —näng mäh. ³²—ÿ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. —ÿ da raky n'aa ej'ees. ÿ da raky n'aa rejää. ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëeb kân —näng mäh. ³³— Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kân —näng mä Jesus.

³⁴ Dooch m' Jesus ma matëg rah'yy genä bä Jesus her'oot do hä. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hä. Dooch m' rah'yyp mepëe bä Jesus her'oot do hä.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä m', ti ahäng mä ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsë mä dajëer ta tii me tebës do sa hä. ³⁶ Ti m' hajök do ta tii me m' tab'ëes do tamaa napäh bä m', teaanoh sa hä h'ëed ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jesus, Nasaréh hënh naa, ti ti tabës —näk mä ta hä.

38 Ti m' tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehïin ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! —näng mäh.

39 Ti m' poo hënh hah'üüm do raky ge'ÿÿm, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geäm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yyd mehïin ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

40 Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejüü ramanaa ta wë. P'eets hë Jesus wë tabag'ëed däk bä m', Jesus beaanh ta hä:

41 —H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hä? —näng mäh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —ÿ karën ÿ begää däk —näng mäh.

42 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mabegää däg —näng mäh. —Hä ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa öm has'oo däk[†] —näng mäh.

43 Ti m' nyyw hë m' tabahapëe däk. Ti m' tabahöm kän Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hä m' taj'aa etsëe kän. Hajök do na-ääj mäh, rabahapäh bä m', raj'aa etsë né hë m' tii d' ënh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus bajëe suun panang Jerikó häd näng do noo bä. Ti m' panang me m' tatabës. 2 Tii bä m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajëer gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. 3 Takarën paawä m' Jesus taheg'ääs. Dooch m' tahaja bä, tüü tanu däg is do hyb n'aa, hajök do raty gasuu do hyb n'aa m'. 4 Ti m' sa pooj jé tawaj'aa höm, b'aa hä m' tabas'ëeg sooh, tabahag'ääs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

5 B'aa basooh bä m' Jesus kajaa bä m', tabahag'ääs p'op b'aa hä, ti m' taky hadoo Sakéw hä:

—Nyyw hë ahyyh —näng mäh. —Badah a tób bä ÿ nu dang —näng mäh.

6 Ti m' tabahy gëet, h'yyb tsebë doo me tagadoo Jesus ta tób bä.

7 Sahönh hë m' rabahapäh bä m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëet do tób hënh tabajëe suun. Tawëh ta sii —näng mäh.

8 Ti m' Sakéw bas'ëeg gëet, ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿÿ kä wakäp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hä —näng mäh. —ÿ wad'ii bä ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

9 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Naga hë hahÿÿ bä tób bä haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ëep, Abaraäm panaa heh'äät, Abaraäm karapee hahÿ aj'yy tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. 10 —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahying babä ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahänh —näng mä Jesus kyyh.

Ji moo sahönh hë hadoo do karom panyyg n'aa hahÿÿh

11 Ti m', ta ti taheer'oot do maa napäh do hä Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarënh panang. Nyyw hë P'op Hagä Do bag'ääs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hä hahÿ panyyg:

12 —Ti awät aj'yy sa wahë n'aa t'aa. Dawëë, häj n'aa s'ee hënh takarën tabahöm, t'ïi hënh hajöng häj n'aa bagä n'aa ta hä tamejüü hyb n'aa, ta häj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da

[†] 18:42 Dawi makü panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hä. Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa "öm has'oo däk hä ÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa", Jesus wén näng.

tababaa j ná p'aa hēnh ta hāj n'aa hēnh. ¹³ Ti m', tabahōm pooj jé, tatsyyd bong ta wē 10 ta karom wób. Sét moweed k'ääts tēg gabarēeh do tabanoo sét ken'yuh sa hā. Ti tamejūū ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajēer kah'ūūm hyb n'aa ta s'ee hēnh tawād nuuj jé. Ti tabahōm kån.

¹⁴ Ta karapee wób dooh rage-naag bā ta ti aj'y. Ti hyb n'aa ramejūū ta rod n'aa, ta jawén rabahōm hyb n'aa, hajōng hāj n'aa bagā n'aa hā ramaher'oot hyb n'aa, rakanarēn do ta ti aj'y sa wahē n'aa tado bā.

¹⁵ Tii kā m', ta wób dooh né paawā ragenaa g bā, ti né sa wahē n'aa dāg. Ti ta hāj n'aa hēnh tababaa j hōm kån. Takajaa bā kā tamejūū ranaēēnh ta wē ta karom, dajēer tahanoo do paah, tahapāh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajēer kā.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: "Wahē ŷ n'aa", nāng, "a dajēer jó ana 10", nāng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: "Baad ub mamoo wād wāt", nāng. "Karom baad hadoo do ōm", nāng. "Baad maban'yuh, kanahēn d'os hē né paawā, ti hyb n'aa da ŷ anoo hŷy kā a hā 10 panang mabag'āas hyb n'aa", nāng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wē, ti taky hadoo: "Wahē ŷ n'aa", nāng, "a dajēer jó ana 5", nāng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: "A hā kā ŷ anoo 5 panang bagā n'aa ōm kā", nāng.

²⁰ Ti ta see bana ta wē, ti taky hadoo: "Wahē ŷ n'aa", nāng, "hŷ a dajēer hā ŷ manoo do paah", nāng. "Saroor me ŷ bahabēn dāk, ti ŷ benyyw dāk mamatēeh bā kā", nāng. ²¹ "Tak'ēp mamejūū a karom sa hā. Ti hyb n'aa ōm ŷ jeŷy'm", nāng. "Mado hōm a ma nadoo doo.

Mataa joom manejoom doo", nāng ta karom kyyh.

²² Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hā: "Karom ky nesaa do ōm", nāng. "A kyy hyb n'aa ōm ŷ ky n'aa etyy hŷy kā", nāng. "Mahapāh mā, a nooh, tak'ēp baad ŷ ban'yuh karom ŷ moo bok doo, ma ŷ nadoo do ŷ ado hōm mäh, joom ŷ nejoom do ŷ ataa, a nooh", nāng. ²³ "Mahapāh mā, a nooh. Hēd n'aa dajēer manan'oo dāk dajēer me moo heb'oooh do sa hā? Tii bā kā, ŷ kajaa bā kā, ta bahānh paawā ŷ gadoo dajēr ŷy", nāng ta kariw n'aa ta hā.

²⁴ Ti ta pa hab'ēeh do hā taky hadoo: "Bē ado hōm sét hē moweed ta wē hanāng doo. Bē an'oo 10 moweed wē nāng do hā", nāng ta kyyh.

²⁵ Ti raky hadoo: "Āā wahē n'aa", nāk. "Ti anyy dāk ēnh 10 ta wē."

²⁶ Ti taky hadoo: "Bē ŷ maher'oot", nāng. "Jé wē nāng do sa hā, ti bahānh takan'oo dāk sa hā.* Kanahēn d'os hē wē nāng doo, kanahēn had'os do sii hē ta wē hanāng do kado hōm da",† nāng. ²⁷ "Hŷy kā majē ŷy hā kā, ŷ rakanarēn do sa wahē n'aa ŷ nahadoo hyb n'aa, bē manaa babā. Bē dajēeb matym ŷy gó", nāng hēej wahē n'aa kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó m' tabeh'ūūm sa hā.

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahŷy

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bā kā panyyg taher'oot doo, tabahōm kån mā Jerusarēnh hēnh. ²⁹ Ti m' tabedaa dāk bā panang Betapagéh, Betanija hād enāh doo, waēē joom oriib hād nāng do banāng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejūū mā sa pooj jé. Hahŷy d' mā ta kyyh sa hā:

³⁰ —Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badāk doo hēnh ti nuuj jé. Bē

* **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad raban'yuh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa.

† **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yuh do hyb n'aa ta hā kan'oo dāk doo. Baad tamoo nawāt do hyb n'aa.

kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooH nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood hõm da, bë mana wawëë hë —näng mäh. ³¹ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bä, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

³² Ti m' rabahõm, ti m' Jesus ma-her'oot doo da né hë m' rabawyyd kån. ³³ Ti m' rabas'oot bä kä m', ta danäh rabeaj kån:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Äã wahë n'aa karën —näk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kån Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kån ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahõm me m', hajök do sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waë Oriib häd näng doo hënh naa ta poo hyng bä kä rakajaa bä kä m', hajök do ta ma matëg h'yyb tsebë doo me P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsëë kån. Tak'ëp mä sa kyyh. Raj'aa etsëë kån, sahõnh hë Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedëng hahÿÿ ër wahë n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Äã karën sahõnh hë hÿ pong jé h'yyb nyww gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hÿ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë —näk mäh.

³⁹ Ti m' Parisëw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hënh rabë bä paawä, hä ÿ raj'aa netsëë bä paawä, hahÿÿ pä

paawä ÿ raj'aa etsëë kån sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarënh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bä Jerusarënh hënh, panang tabahapäh bä m', Jesus p'ää oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karën paawä hahÿÿ hä, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. DooH rah'yy genä bä ta hä. Kejën sa hä —näng mäh.

⁴³ —Ti awät da a majÿ ramoo bok do a hadë rabehaa doo, tii me ramajëë p'ëë hyb n'aa. Õm da ranu get'ëë däk. Õm da ranoo gatsëë hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëem, a babuj n'aa radej'ëep da. DooH paa a babuj n'aa rakarën ragado P'op Hagä Do mejüü do sa mahang. Ti hyb n'aa a majÿ da dooh da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hë takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarënh hä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bä hes'ëem doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do tób n'aa da”§ —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä!** —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëeg had'yyt hë m' P'op Hagä Do tób n'aa bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooH do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mä rakarën mä Jesus radaj'ëep. ⁴⁸ Du

† 19:38 Saaw-Mo 118.26 § 19:46 Isajas 56.7

** 19:46 Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëem do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëëg häng tii.

daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëë do hyb n'aa m'.

20

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadé doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëek bä kä m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ãäj mä Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?* — näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ênh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴— Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó èr noo bä, teanh da èr hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ⁶ Ajyy kyy gó èr noo bä, hajök do èr da rakut pä me èr dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw — näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch äã hapëë bä jaa kyy gó — ken'ooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ãäj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kân panyyg ky n'aa me sa hä.† Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo ajyy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahõm hajöo ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä kä, rabahewyh wät, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ¹¹ Ti ta danäh mejüü ênh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ênh, rarahejää, ramejõ hõm né tii d' ênh bag hënh. ¹² Ti tamejõ kân ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kä, ti radawäts nyh joom bahänh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä”, näng mäh. “Tah ÿÿ, ÿ kamahän do ÿ mejüü hÿÿ kä. Tah ÿ apäh da raweh'ëeh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kân. Ta kaser n'aa rabahegää däk bä kä, sa mab hë rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, èr dajëeb! Èr ma däg da tii bä kä hahÿ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ¹⁵ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahänh, ti ranaboh jad kân —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kä sa hä? —näng mäh. ¹⁶—Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëenh tii bä —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ëë do raky hadoo:

* **20:2** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ãäj hë rawén eanh. Jesus hä he'anh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. † **20:9** Ta hä he'anh do sa hä ti tabaher'oot.

—Doo paawä tii d' äã karën P'op Hagä Do an'oo bä[†] —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hä, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bë hä ënh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyc doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”[§] —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë pä hadoo do ty n'aa ges'yyc péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bä, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus.^{**}

¹⁹ Tii bä kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hë ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hä. E'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hë Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejüü ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hä. Rakarën paawä rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa, rahaëënh hyb n'aa Roma buuj ta tii bä hagä n'aa hä. ²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —

Äã hapäh baad hadoo do né hë ti mama metëëk, baad hadoo do né hë ti maher'oot —näk mäh. —Doo maky n'aa ehÿÿd bä ta wób sa hä, séd gó mabaher'oot sahõnh hë sa hä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëëk doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. ²² Taw'ääts hë

a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahep doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak a hä? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴ —Bë metäh hä ÿÿ moweed denaari ramaneëënh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë^{††} —näng mäh.

²⁶ Doo m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hënh ta her'oot pé hajök do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hënh rababë hõm.

Sadusëw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wë Sadusëw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹ —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Doo m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ³¹ Ta

[†] **20:16** Tii da maa new'ëë do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ääp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. **§ 20:17** Saaw-Mo 118.22 **** 20:18** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do na-ääj, dooh rakarën bä Jesus, tób tehem'aa do rakanarën do hadoo nanäng pä. Rakanarën né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä. **†† 20:25** Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo.

jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ênh. Sahõnh hẽ m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hẽ m' dooh reta nä bä radejêp. ³² Tii kä m' ÿÿnh dajêb kãn —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabe'h'üüm Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kãn Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ênh, dejêp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hẽ paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketëë badäk hahÿÿ bä tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëëk do hä. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëë boo bä. ³⁶ Ääs kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëëk. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagä Doo, Abaraâm hagä n'aa, Isak hagä n'aa, Jakóh hagä n'aa ÿ ti hÿÿh.”^{††} ³⁸ Dooh, “Abaraâm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä” tanoo bä. P'op Hagä Do hä ti edêp. Dejêp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedêp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabahe'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh.

^{††} 20:37 Esodo 3.6   ^{§§} 20:43 Saaw-Mo 110.1   ^{***} 20:44 Dawi panaa né hẽ ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ääj ti Jesus.

Nyy da tii? ⁴² Hahÿÿ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä: “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, 'Aso hup ÿÿ hẽnh, ⁴³ si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a ma-jÿÿ ÿ nes'ëëm bä kä' ”, ^{§§} näng paa Dawi. ⁴⁴ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëëj bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?*** —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hẽ maa new'ëë bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti báp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bä Jesus bagëët bä, tahapäh tak'ëp dajëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ² Ti m' tabana ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën

its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bä ta tii, taky hadoo:

—Hahÿ ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hē sa bahānh tabanoo. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴—Sahõnh hē ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wē mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hē taban'oo däg is ta wē hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób rasher'oot mä pä s'ëeb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hä. Rasher'oot na-ääj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

⁶—Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hē takajäg jëng. Dooch da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hē da rabakud bëeh tütü —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabe-daa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hē tagawatsik doo”, näk da. Bë ky dahé manä tii —näng mäh. ⁹—Bë eÿÿm manä da kaneb'ooch do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wē rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ääj hē. Badäk hahÿ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hē paawä, dooh nayyw hē takaja bä badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh

da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ääj da anäng. Hajök da tak'ëp ranahëe enäh da. Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hä. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejää. Bë da rahaëenh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahüüm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ääj hē, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hä. Hëp ÿ n'aa tii da rabad'oo da bë hä —näng mäh. ¹³—Këh ÿ n'aa bë her'ood kän da tii bä sa hä —näng mäh. ¹⁴—Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hä bë her'oot do hä. ¹⁵ ÿ anoo da bë hä bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ÿ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bë maji dooch da bë rahaja bä, dooch d' sa kyy péh —näng mäh. ¹⁶—Bë yb, bë ÿÿn, bë wakään, bë najiis na-ääj né hē bë né rahaëej padëek bë maji sa hä. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hē rakawajään da bë wë, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hē, dooch P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hē bë hä tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd hä ÿ bë h'yy ka'eeh do hä, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hē kä —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jerusarënh nu kat'ëe däk ta maji warahén n'aa ran'oo bä bë bahapäh bä, edaa däk da bë bahapëe kän tagawatsik doo. ²¹ Tii bä da taw'ääts hē Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. Jerusarënh bä haj'eenh do taw'ääts hē rakejën hõm sa panang bä naa. Panang bahānh habong do taw'ääts hē da dooch rana bä p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraéw buuj ta sām baanh. Sahõnh hē P'op Hagä Do kyy kerih do kametä kän sa hä kä

—näng mäh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hã kä ti noo gó kä!* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bã. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hã nesaa doo —näng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa maji kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë häj n'aa hënh. Panang kä, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hã. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mã Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta jawén, papÿÿj hã, kamarab hã, sagõõh sa hã ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, âm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hã rahyb n'aa newëe do hyb n'aa. Wë hã habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bã. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bã kä wë puh mahang. ÿahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'yy kahasaãb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bã kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahãnh —näng mã Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ããj hë tii —näng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bã taga-jewäng doo, baad bë bahapäh, edaa

däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bã, edaa däk P'op Hagä Do bag'ääs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kãn.† ³³ Badäk hahÿÿh, wë na-ããj da, ahëej jëe né paawä, keh ÿÿ da dooh tahëej bã —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakë hedoo do hã. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hã ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hüüm bã, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemala hyb n'aa ÿ kajaa bã. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nanyw hë da, raganada bã, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa wë —näng mäh. ³⁶ —Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hã, bë ked'ëep hyb n'aa ta ti ÿ her'oot do paa nesaa do mahãnh. Bë ky n'aa ets'ëe na-ããj hë, bë bahajaa hyb n'aa matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëeh hyb n'aa, baad bë ÿ gadoo hyb n'aa —näng mã Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ëeg had'yyt mã P'op Hagä Do tób n'aa bã. Tug bã hadoo tabaheh'üüm panang bahãnh, waëe Oriib häd näng doo hënh, t'ii hënh mã tabahe'ÿÿh hyb n'aa. ³⁸ Bãp paa m' hajök do rabaheh'üüm, ramaa newëe hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus

* **21:23** Du daa m' rakejën péh. † **21:32** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëej jëng do tado bã rahapäh doo.

tahaëenh do ky n'aa hahÿh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ãaj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ään bã sa wë rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ãaj hë, séd hã rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hã Jesus tabahaëenh. ⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hã. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn, tabahaëenh hyb n'aa kã sa hã ranabahajök bã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿh

⁷ Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk. Ti noo gó b'ée t'aah aj'yy ranaheb'oooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowāw daheeh, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahôm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëës hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy bã makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahôm nä panang hënh. Panang bã bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy hã, naëng hes'oooh do hã. Ta jawén bë ahôm da. Ta ti bajëë suun bã tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hã hahÿÿ da: “Äã ma matëg mejüü äã beaanh, nyy bã tagadäk ta gawakō, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii

bã da ta gawakō gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hã. Ta tii bã tyng n'aa näng da. Kabenyyyw däk da —näng mäh. —Tii bã bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hã.

¹³ Ti m' rabahôm kãn. Rakajaa bã m' panang bã, Jesus her'oot do hadoo né kã m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bã kã m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad ÿ h'yyb däng né hë hahÿ ÿ awëh bë daheeh, ÿ rarejãã do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Doooh ÿ awëë wäd bã kã hahÿ ta jawén. Séd debaa hë ÿ bawëë kãn Pas-kowa heh'äät doo kã hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs bã kã —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hã —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hã —näng mäh. ¹⁸ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bã uwa s'ëeb. Jããm hë p'aa hënh ÿ eëek da P'op Hagä Do bag'ääs do kajaa bã kã —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk pāw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk pāw äã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mã ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bã, Jesus bado däk ënh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ŷŷ, ŷ anoo do ŷ dajëp noo gó bē hyb n'aa heen n'aa hahŷŷh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hŷ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagā Do ky dāng* —nāng mā Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē maa newē! —nāng mäh. —
Ēr mahang ti asooh majē ŷ moo gó ŷ tahaēēnh doo —nāng mäh. ²²—ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da dajëp P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hā, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do majī moo gó han'oo dāk do hā! —nāng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —nāk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahānh hadoo do p'āā m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Judah buuj nadoo do sa wahē n'aa, hyb n'aa jeyk hedoo doo, tak'ëp ramejūū sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hē raka-manēēnh —nāng mäh. ²⁶ —Bē mahang taw'āāts hē dooh tii d' tahado bā —nāng mäh. —Bē mahang karēn pé ta wób sa bahānh hyb n'aa jawyk péh, taw'āāts hē da ta wób sa yd jé da tanu gadāk. Bē wahē n'aa hadoo doo, taw'āāts hē ta wób sa karom hado dāk —nāng mäh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hē —nāng mäh. —ŷ tii, dooh tii da ŷ adoo bā. Sa karom sa tā manaa do hadoo ŷ bē mahang, ŷ hyb n'aa jawyg né paawā bē bahānh —nāng mäh. ²⁸ —Hëp ŷ hata had'yyt hē bēēh, nesaa do ŷ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hā ŷ Ee banoo do hadoo ŷ bag'āās doo, tii da ēnh bē ŷ banoo bē bag'āās

si ŷŷ. ³⁰ Ti hyb n'aa bē awēh da, bē eēk da si ŷŷ, ŷ bag'āās do noo gó, bē ŷ weh'ēēh do ky n'aa. Bē da at'ooh wahē n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraēw taah panaa bē bag'āās hyb n'aa, bē ky n'aa etyy hyb n'aa —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Simaw, Simaw —nāng mäh. —
Nesaa Do Yb ets'ēē wāt tak'ëp bē tametyy hyb n'aa. Takarēn paawā bē beréd hōm hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawā, P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa ets'ēē wāt ōm, manerét hyb n'aa hā ŷ mah'yy ka'eeh doo —nāng mäh. —Mah'yy kawareem bā, p'aa hēnh tak'ëp hā ŷ mah'yy kae bā, mah'yyb enāw ta wób hā ŷ h'yy ka'eeh doo —nāng mā Jesus Peed hā.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Dooh ŷ h'yy keréd bā a hā —nāng mäh. —ŷ radawāts g'ēēd bā, na radawāts g'ēēd ŷ a sii. ŷ rada-jēēb bā, na ŷ radajēēb a nemuun, nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad ōm ŷ maher'oot Peed —nāng mā —Badah, atsēm, karaak bahŷŷh do pooj jé, tamawoob nuu me da ŷ maky n'aa jejèn da —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hā:

—Bē ŷ mejūū noo gó P'op Hagā Do ky n'aa bē baher'ood hōm hyb n'aa, dooh ŷ an'oo bā bē mahūūm pé dajëēr hadoo péh, ta hood hadoo péh, bē tsyym suun bē wareem péh. Bedoh bē wē ti noo gó? —nāng mäh.

—Dooh —nāk mäh. —Dooh badoh pé āā wē —nāk mā sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahŷ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

—Hÿÿ kä bë mahũũm bë wë tanyy bã dajëer, bë h'ëed hood na-ããj hë. Bë wë tananyy bã bë kuman mariij, taw'ãats hë bë esëem hõm bë hatsë bë hã hadäk doo, bë kuman bë betsëe hyb n'aa ta sãm† —näng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa hã: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bã P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, ‡ näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mã Jesus. —Sahõnh hë këh ÿ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mã Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë ãã wë kuman mariij —näk mäh.

—Jããm tii —näng mäh. §

Getsemani bã Jesus ky n'aa ket-sëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus bahõm kãn. Ta ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bã m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëeh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bã mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hë ÿ bets'ëe paawä, makarën doo da né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

† 22:36 Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'oooh do du doo do pooj jé ji benãm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majiĩ kajaa bã. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ããj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëe hyb n'aa baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenãm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hã rarejãã doo. ‡ 22:37 Isajas 53.12 § 22:38 “Jããm tii” Jesus wën her'oot, dooh ta ti tado bã do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bã sa hã tamaher'oot doo.

** 22:48 Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hã Jesus, ti né hë ramaso däk hyb n'aa.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa ããs see kasee ta hã, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mã taky n'aa etsëe, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mã tahehud. Tũũ m' tabatõom.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëeg gëet jawén paa bã m', taky n'aa etsëe do jawén paa bã, tabahõm ta ma matëg rahab'ëeh hënh. Aã b'ëeh mã tii. Tak'ëp mã raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ba'ÿÿh? —näng mäh. —Bë as'ëeg bëh! P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëe, bë nesaa do h'yyb tatug mahãnh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bã m', rakaja kãn hajök do ta wë. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wë Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mã Jesus Judas hã.**

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do raba-hapäh bã m' hajök do rakarën ramasoo, raky hadoo ta hã:

—Makarën ër gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãat do karom. Ta nabuuj hub hënh hadäk do tagakyd hõm mäh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hä. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa hä, Judah buuj sa wahë n'aa hä na-ääj hë, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh yÿh, bë wén n'aa wë yÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä? —näng mäh. ⁵³ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó y awäd had'yyt hë bë sii. Dooch ênh y bë maso bä tii bä ênh? —näng mäh. —Hÿy kã, taw'ääts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, da hë né kã y bë bahajaa. Da hë né hë Nesaa Do Yb mejüü —näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahüüm kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ääts do tób hënh kã, Peed bahôm sa jawén. Dawëë m' tagadäk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahõ jat tëëg tób w'oo hä, ti m' rabehyy b'ëeh tëëg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti m' yÿnh, sa karom, bahapäh Peed tëëg bag hä m' tabahäng bä. Ti m' baad tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooch y hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kã m', ta see bahëg'ääs Peed hä, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hë òm —näng mäh.

—Dooch. Dooch sa see y do bä —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kã m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matëg see né ti hÿÿh. Garirej buuj né ti hÿÿh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooch y hapëë bä ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hë, taher'oot nä bä m', karaak ky ganã kãn, tabah'yÿ kãn. ⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk Peed wë. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däg kãn Jesus her'oot do paa ta hä kã: “Karaak bahÿÿh do pooj jé da y maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kã m', Jesus her'oot do paa kã ta hä. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kãn mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejäã do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kãn mäh, rarejäã mä tak'ëp. ⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' rabaheyyyh bä m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajõng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejää doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m', bap paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahüüm kãn Jesus sa wë, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood äã hä, òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë y maher'ood bä paawä, dooh paawä y bë ky dahë bä. ⁶⁸ Bë y eaaj bä, dooh bë ky gedag bä —näng mäh. ⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado

Do hub hēnh, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hē kata däk do raky hadoo:

—Õm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bē kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooch hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hē ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wē Jesus ramahũüm kån do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', sahõnh hē ajyy kata däk do ramahũüm kån Jesus Pirato häd näng do wē.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. Hahỹh da m' sa kyyh:

—Hahỹ aj'yy h'yyb mahũüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahē n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ỹm ranep'aak hyb n'aa Sesa hã ji hepak doo, Roma buuj sa wahē n'aa hã ji hepak doo. “Ý Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dång Doo. Hãj n'aa wahē n'aa ýh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hã.

³ Ti m' Pirato beaanh Jesus hã:

—Õm né Judah buuj sa wahē n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ý. Tii d' né hē, maher'oot doo da né hē —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa hã, hajök do t'ĩ hēnh kat'aa do hã na-ãj mä Pirato ky hadoo:

—Dooch ý aw'yyt pé ta hã ta sãm ý anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'ũüm Pirato hã:

—Sahõnh Judah hãj n'aa bä, sa wahē n'aa wē rah'yy kawereem

tan'oo bä tama metëek do hã. Garirej hãj n'aa bä tadu doo tama metëek doo. Hỹh kã babã Jerusarēnh bä tama met'ëeg kån —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wē Jesus ramahũüm do panyyg n'aa hahỹh

⁶ Garirej hãj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaj wät sa hã:

—Garirej hãj n'aa babuuj ti hỹ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ĩ hēnh naa, tamejũ ramahũüm Eróts Ân-Tipas häd näng do wē, Garirej hãj n'aa wahē n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarēnh panang bä Eróts bag'ãas dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hē m' takarēn paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëe däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarēn paawä m' tabaheg'ãas Jesus pahuunh doo.

⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teaanh ta hã. Dooch m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do na-ãj hē, tak'ep mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hã. ¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hē m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejãã mä Jesus. Ti m' radadäk ta hã saroor tak'ep hanäm doo, sa wahē n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hēnh Pirato wē. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majĩ dó m'. Ti noo gó kã m' ta najiis hado däg kån mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa, hajök do na-ãj rakataa hyb

* 23:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah hãj n'aa bagã n'aa. † 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

n'aa ta wë. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë mana wät hahÿ aj'yy wë ÿÿ —näng mäh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahé n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ÿ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooh ÿ aw'yyt pé ta hã nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Dooh taw'yyt pé nesaa do ta hã, ti hyb n'aa tamejüü p'aa hënh äã wë —näng mäh. —Dooh tamo haj'aa pé ta p'ää dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajök do retsëe doo.] ¹⁸ Ti m' hajök doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. Äã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ääj mäh. ²⁰ Pirato karën paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'üüm sa hã. ²¹ Ti m' rageëej bong:

—Mepëem däg! Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ta p'ää dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hã. Tak'ëp rageëej bong, Jesus tabepëem hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kån Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kä m' Pirato ban'oo kån rakarën doo da. ²⁵ Tado nyyh mä Barabas, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa wë tah'yy kawareem do hyb n'aa radawäts gëet do paah, ta see tadaj'ëep do paah. Ti né m' ti retsëe Pirato hã. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëem däk b'aa hã, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä rabepëem hyb n'aa, ramaso däk mä aj'yy Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejüü Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajök mä hah'üüm sa jawén. ÿÿj na-ääj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —ÿ had'yyt nado bë p'ää ód. Bë daaj hë bë p'ää kaód, bë taah na-ääj hë bë p'ää ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë ÿÿj taah nanäng do hã, ÿÿj netaah do hã, ÿÿj nanebii do hã”, tak'ëp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hã: “Keréd hyy äã jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hã raky hadoo da: “Äã jó wamii hyyh”, † näk da. ³¹ Hahÿÿ da hã ÿ ran'oo bä, b'aa tshë do hadoo do ÿÿh, nesaa do nahanäng doo, ta bahãnh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hã, b'aa

† 23:30 P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hã Jesus ky däng. Osejas 10.8 hã takerii däk tii.

hawoonh do hadoo, hajõng nesaa sa hã hanãng doo. Sahõnh hẽ haooj jẽng do hadoo sa hã —nãng mã Jesus ýy sa hã.

³² Pawóp hẽ ajyy moo nesaa do ramahũm, Jesus sii rabepẽem padẽek hyb n'aa sa moo p'ãã. ³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramaneẽenh doo bã. Ti m' rabepẽem dák Jesus b'aa kajatsẽk do hã kã. B'aa kajatsẽk do wób hã rabepẽem padẽek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hẽnh ta see hahãng, s'ỹỹ hẽnh ta see hahãng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —nãng mãh —mamabaan sa hã hahỹ nesaa doo, hã ý ramoo bok doo. Dooh rah'yy genã bã ramoo bok do hã[§] —nãng mã Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapãh hyb n'aa ta saroor uuh wẽ ym doo.

³⁵ Hajõk do rabaheg'ããs bã m', Judah buuj sa wahẽ n'aa raky n'aa ej'ees mãh, rakawew'aam mã Jesus. Hahỹ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ẽep —nãk mãh. —Taw'ããts hẽ ta daaj hẽ taked'ẽep Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo, P'op Hagã Do asẽew hõm do tado bã? —nãk mã sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo nẽ hẽ m' warahén ênh. Ramenoo ta hã uwa s'ẽeb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hẽ kedẽeb, Judah buuj sa wahẽ n'aa mado bã! —nãk mã sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepẽem dák kerih doo. Hahỹ da m' kerih do hã: “Judah buuj sa wahẽ n'aa hahỹh”, nãng mã kerih do hã.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahãng do ky n'aa rejãã mã Jesus. Hahỹ da m' taky n'aa ej'ees:

—Õm Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do õm? Ti bã, a daaj hẽ

kedẽeb, ãã na-ããj né hẽ! —nãng mã ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geãm wät:

—Dooh P'op Hagã Do majeỹm bã? Õm na-ããj né da dajẽp ta nemuun —nãng mã ta hã. ⁴¹ —Taw'ããts hẽ ti ãã radej'ẽep, nesaa do ãã moo bok do hyb n'aa —nãng mãh. —Hahỹ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —nãng mã ta hã.

⁴² Ti m' Jesus hã kã taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ýyh, mabag'ããs doo hẽnh, hỹ pong jé makajaa bã —nãng mãh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Né hup ý né hẽ hahỹ a hã ý her'oot doo: Badah mabasẽek da si ýy hỹ pong jé, P'op Hagã Do wẽ —nãng mã Jesus.

Jesus dajẽp do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁴ Wasyg dák mã ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb dák mã badák hahỹh hã. Jããm hẽ tug bã tabawag dák p'aa hẽnh. ⁴⁵ Dooh m' papỹj bag wät péh. Tii bã m', P'op Hagã Do tób n'aa t'õp ta gó noo gatsẽ hebaan do kas'ẽed hyng mãh.

⁴⁶ Tii bã m' tak'ep mã Jesus geẽej wät:

—Ee, —nãng mãh —a moo gó ý banoo hẽp ý tym —nãng mãh.

Ti m' ta ti taky hadoo bã m', tadajẽb kãn mãh.

⁴⁷ Ti m' sahõnh hẽ ta ti warahén sa wahẽ n'aa hapãh bã m', P'op Hagã Do hã taj'aa etsẽe kãn. Hahỹ d' mã ta kyyh:

—Te hub né hẽ, —nãng mãh —baad hadoo do né paa ti hỹ aj'yy —nãng mãh.

⁴⁸ Ti m' hajõk doo, kepẽem do heg'ããs doo, sahõnh hẽ ta ti raba-hapãh bã m', sa h'yyb ragedyyk rabajek, rah'yy ketón do heen n'aa.

⁴⁹ Dawẽe naa m' Jesus najiis raba-heg'ããs. Sa mahang mã ab'ẽeh mã ýy Garirej hãj n'aa bã naa, Jesus hataa paah.

§ 23:34 Dooh rah'yy genã P'op Hagã Do T'aah tado bã ti radaj'ẽep doo.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mä aj'yy ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimatsija häd näng doo bä naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bä sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. ⁵² Ti m' ti Joséh bahöm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëë hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kân Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä päân hawak doo me rino häd näng do s'ëëb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyww hóm, Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tüüh däg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo.**

⁵⁵ ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus had'aa do paah, rabahöm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ääj hë ragadakä jëng doo Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajëk myyj hënh. Ti m' rabenyww däk bag'aad, buu benyym do bëeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyww däk do rabahajaa bä m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mä Saab tabëëj hóm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejüü doo da.

24

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' báp paah, met'uuh hä, ÿÿj rabahöm kân pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. Buu benyym do renyww däk do paa ramahüüm. ² Kepëëd hóm mä pä gabaho do ty gatsë paah, rakajaa bä. ³ Ti m' rabajëë

p'ëë ta gó. Dooh m' tii bä Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newë b'ëeh bä m', nayyw hë kasee sa pa pawóp hë ajyy. Gabarëëh mä sa saroor, hawyp do gabarëëh doo da. ⁵ Tak'ëp mä ÿÿj rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti hyb n'aa, tüü rabehyy b'ëeh. Ti m' ääs raky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa hawät do bë esoos dejëp do mahang? —näk mäh. ⁶ — Dooh wäd bä. Ganä wät! Dooh bë hyb n'aa es'ee wäd bë hä taher'oot do Garirej häj n'aa bä? ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyyh bë hä: “Ran'oo däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepëëm däk hyb n'aa. Tamawoob däg bä kä ta äh, ganä wät da p'aa hënh”, näng bë hä —näk mä ääs kyyh sa hä.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kân Jesus her'oot do paa kä. ⁹ Ti m' rabajëk, 11 hedoo doo Jesus mejüü do hä, ta wób na-ääj hä, rapanäk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarën, Jowän, Marija Tsijaag ÿÿn, ÿÿj wób mä na-ääj hë m', ti panäk do sa hä. ¹¹ Dooh m' Jesus ma matëgraky dahé bä. Daap hë red'oo mä ti ÿÿj raheer'oot doo. ¹² Ti hadoo né hë m', Peed as'ëëg gëët, ti m' waj'aa hóm Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. Gabaho do tageg'ääs bä m', jääm né hë m' päân hawak do rino häd näng do s'ëëb tahapäh. Ti m' tabajëng. Tahyb n'aa newëë mä ta tii.

Pawóp hë ajyy hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hë, pawóp hë Jesus ma matëg wób rabahöm panang Emaus häd näng doo hënh. Dawëë péj tii, Jerusarënh bä naa. ¹⁴ Ramahöm me raheer'oot mä Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahänh mä Jesus kataa sa hä. Sa sii m' tabahöm. ¹⁶ Dooh m' rah'yy genä bä Jesus tado bä, P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

** 23:54 Judah buuj sa hä, papÿÿj badëë hyng do jawén paa bä Saab du däg däk.

—H'ëed ti bē her'oot? —nāng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëeh dó. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas häd nāng do ky hadoo:

—Jãām né hē òm Jerusarēnh bā heg'ãās do ky n'aa nanapäh do t'īi hēnh hawād wāt doo? —nāng mā ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —nāng mā Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd nāng do ky n'aa —nāk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëek, tapehuunh na-ãāj hē. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-ãāj hē ta wób sa matym gó —nāk mäh. ²⁰ —Tii bā P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa, er wahē n'aa wób na-ãāj hē, raban'oo kån Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bā rabepëem dāk b'aa hā —nāk mäh. ²¹ —Kristo, er majī moo gó naa èer, Isaraéw buuj ted'ëep do paawä, ãā ed'oo. Tamawoob däg mā ta āh tadajëp —nāk mäh. ²² —Ti anāng nā ta ky n'aa —nāk mäh. —Bāp paa yīj wób, ãā h'yyb hataa, rabeboo nā Jesus kamag n'aa hood hēnh. ãā h'yyb gabedo bong ran'oo bā. ²³ Dooch wād mā ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. ãās kas'ee bong mā sa hā, sa nooh. Jesus mā ganä wāt ãās her'ood bā, yīj sa nooh. ²⁴ Tii bā ãā wób rawaj'aah rabaheg'ãās hyb n'aa. Se hub né hē m' yīj sa kyyh. Dooch wād mā Jesus kamag n'aa tii bā. Dooch né hē m' rahapëe bā Jesus —nāk mā ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'yy gatamah bëeh! —nāng mäh. —Nayyw hē nado bē ky daheeh sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rahe'oot do paah —nāng mäh. ²⁶ —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Do ahoop do pan'aa né hē sahōnh hē ta tii, hý pong jé, raweh'ëeh hēnh, tabasëek do pooj

jé. Baad né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —nāng mā Jesus sa hā.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg wāt mā sa hā sahōnh hē ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hā hanāng doo. Mosees erii wāt do hā tadu doo ta ky n'aa tama metëek doo. Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kā.

²⁸ Ti m' edaa dāk mā panang Emaus häd nāng doo. Panang bahānh mā Jesus kateb'ëes. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëe sa pa tabaym hyb n'aa, tūūh däg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu dāk mäh. Ti m' Jesus bahōm kån sa sii. Sa pa m' tabayyw kån. ³⁰ Rabehyy t'oonh bā kā rabawa hyb n'aa kā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hā taky n'aa etsëe ta hyb n'aa, ti m' tagan-abāh hōm, ti m' tabanoo sa hā kā. ³¹ Tii bā kā m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hā. Rah'yy kadawuung sii hē m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hē rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hē, ti baad er h'yyb tym tsebē do hadoo er sii taber'oot bā, P'op Hagä Do kyy kerih do hā er tamaher'oot bā er mana me —nāk mā sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hē kā rabajëe kån Jerusarēnh hēnh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ãāj hē rakata padëek bā. Rakajaa bā kā m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hā:

³⁴ —Se hub né hē. Ganä wāt né hē er Wahē N'aa! —nāk sa kyyh. —Simaw hā takas'ee wāt! —nāk mā kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd nāng doo hēnh naa han'aa do rabaher'oot sa hā nyy da Jesus kasee sa hā ta tyw n'aa ramahōm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hā pāw taganebëeh bā.

³⁶ Tii bā kā m', rabaher'oot nā bā m', Jesus ganä g'ëed kån mā sa mahang. Ti m' takedëng sa hā:

—Taw'ääts hē bë P'op Hagä Do h'yyb en'ymm —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë beÿÿm? —näng mäh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahÿ bë hapäh do hä? —näng mäh. ³⁹ —Bë hegäa moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa tyw n'aa paah. ÿ né ti hÿÿh. Maës ÿ nado ti hÿÿh. Bë mep'aa hä ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bë bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä, baad bë hapäh do ÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kän mä sa hä ta mooh, ta tsymm. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab. ⁴³ Ti m' tabawëë kän sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mahang ÿ bawät nä bä, ÿ dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hä ÿ sahõnh hē këh ÿ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hä kerih do na-ääj hē”, bë ÿ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëëk P'op Hagä Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hē ta äh tabado däk bä, taganä wät da p'aa hēnh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hē häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood hõm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hē nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bä. Jerusarënh bä naa

da radu doo raher'ood hõm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë hapäh sahõnh hē ta ti nesaa do ÿ ahoop doo, ÿ dajëp doo, ÿ ganä wät doo, ti hyb n'aa ÿ karën bë baher'oot ta ti këh ÿ n'aa ta wób sa hä —näng mäh. ⁴⁹ —ÿ mejüü da bë wë P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarënh bä, bë gado däk bä kä p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mä Jesus.

Hÿ pong hēnh Jesus basëëk do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahüüm kän panang bahänh, panang Betanija häd näng doo hēnh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëëk, ti m' taky n'aa edëë bong sa hä. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa edëng bä m', P'op Hagä Do masäg kän hÿ pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëëh, Jesus raweh'ëëh do ky n'aa, Jesus hä raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajëk. ⁵³ P'op Hagä Do tób n'aa bä m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsëë had'yyt hē m'. Jääm hē kä hahÿ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹȳh

P'op Hagä Do kyyh Jesus hã take-sok do ky n'aa hahỹȳh

¹ P'ooj ub, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hẽ tii. ² Sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hẽ tamo haj'aa hanäng doo. Dooh tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do hã né hẽ tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hẽ ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹȳ hã hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooh badagyp do haja bä ta hã.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.† ⁷ P'op Hagä Do mejũũ ta hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooh Jowāw tado bä ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kãn badäk hahỹȳ bã, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Křisto, sahõnh hẽ badäk hahỹȳ hã habong do sa h'yyb tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahỹȳ bã paa tabawäd wät. Badäk hahỹȳ hã habong do tapehuuj né paawä, dooh ragado bã tii, dooh rah'yy genä bã ta hã. ¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wẽ tabahyng, ti hadoo né hẽ, dooh ragado bã. ¹² Sahõnh hẽ gad'oo doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hã P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén

hedo padëek, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagä Do taah rawén hedo padëek, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hã. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd näng do kesok. Äã mahang paa tabawäd wät. Äã hapäh né hẽ tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hẽ taky enyym. Heh'äät ub had'yyt né hẽ ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹȳ da m' ta kyyh:

—Hahỹ ti ȳ ky n'aa her'oot doo, hahỹȳ da ȳ baher'oot bã: “Jawén ȳ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh ȳȳ, tawäd däg né hẽ pój ȳȳ jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky enyym. Ti hyb n'aa ër hã taky enyww had'yyt hẽ. Baad hadoo do ër hã tametä had'yyt hẽ. ¹⁷ Mosees makũ anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Křisto kã metä kãn P'op Hagä Do ji takamahãn doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ääj hẽ. ¹⁸ Dooh noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jããm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, ër tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hã hẽ takametëeh P'op Hagä Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahỹȳh

¹⁹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bã habong do ramejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób, t'ĩ hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ääj hẽ, Jowāw hã rabeaanh hyb n'aa Křisto, P'op Hagä Do Ky Däng

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahỹ Jesus panyyg hanãm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'y'yyh baad hadoo do hã, P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé m' ti ji h'yyb tym bag.

Do tado bā. ²⁰ Baad ub mā Jowāw baher'oot sa hā, dooh taky n'aa jejen bā. Hahȳy da m' Jowāw kyyh sa hā:

—DooH Kristo,^S P'op Hagā Do H'yyb Däng Do ȳ do bā —näng mā sa hā.

²¹ Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—DooH —näng mā Jowāw.

P'aa hēnh mā rabeaaj wät ēnh:

—Öm nanäng P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—DooH ȳ ti tado bā —näng mäh.

²² Ti m' tagadēeg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. —Äã mamaher'ood, äã panäk hyb n'aa äã hā mejüü doo. Jaa öm, a nooh? —näk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagā Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“Ȳ né hē hahȳy da tabanawäng bā her'oot doo: Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Doo.”**

²⁴ Ti m' sa wób, Pariséw ramaneënh doo, ²⁵ rabeaaj wät ta hā:

—Héd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Däng Do nadoo do öm? Héd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do öm, nanäng P'op Hagā Do ky n'aa rod nadoo do na-äaj hē öm? —näk mā sa kyyh.

²⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ȳ ti hyyh, bē ȳ nu gemuun naëng me —näng mäh. —Ti awät bē mahang bē nahapäh doo. ²⁷ Ti né ti jawén ȳ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyky do bahñh ȳy. Hā ȳy, ȳ

hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ȳ haja bā ta tsyym suun kabo n'aa ȳ do bā —näng mäh.

²⁸ Ta ti reaanh doo, panang Betanija häd näng doo bā tii, tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Tii bā m' Jowāw nu gemuun bong mā ta wē han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahȳy

²⁹ Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wē hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē hegää, —näng mäh —P'op Hagā Do mas'ää b'éé t'aah hadoo, badäk hahȳy hā habong do nesaa do sa hā hanäng do hado hōm doo††

—näng mā Jowāw Jesus ky n'aa hā.

³⁰ —Hahȳ né hē ta ti ȳ her'oot do paa ká, hahȳy da ȳ baher'oot noo gó: “Jawén ȳ hana doo, hyb n'aa jawyky ti bahñh ȳy, tawäd däg né hē pój ȳy jé do hyb n'aa”, ȳ hanäng do paah. ³¹ —DooH paa ȳ hapëé ná bā nanäng hyb n'aa jawyky do hahȳ tado bā. Ȳ wén nu gemuun bong tame, takametëeh hyb n'aa Isaraéw buuj sa hā —näng mā Jowāw.

³² Ti m' Jowāw ky hado kán:

—P'op Hagā Do Sahee ȳ hapäh hyy pong jé naa tabahyng ta wē guri-i hadoo. Ta hā tabaym. ³³ Pooj jé, dooh ȳ hapëé ná bā ti tado bā. Hahȳy da paa ȳ P'op Hagā Do maher'oot, ȳ paa tamejüü tame ȳ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'y y wē Sahé ȳ ahyy bā, ta wē tabaym mabahapäh bā”, näng P'op Hagā Doo, “ti né hē tii ká tabanoo sa hā Sahé ȳy ká sa h'yyb tym gó tabajëe suun hyb n'aa, Sahé ȳy h'yyb mahüüm hyb n'aa ká sa hā”, näng P'op Hagā Do hā ȳy. ³⁴ Ȳ hapäh ta ti Jesus wē

§ 1:20 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. “P'op Hagā Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti.

** **1:23** Isajas 40.3 †† **1:29** P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagā Do mejüü b'éé t'aah radaj'ëp nesaa do sa mo haj'aa säm. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagā Do mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus dajëp nesaa do ër moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa ká P'op Hagā Do bawug hōm sahōnh hē nesaa do ër moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'üüm Jesus ky n'aa.

kä. Ti hyb n'aa baad ŷ baher'oot ta ky n'aa kä: P'op Hagä Do T'aah né hē ti hÿÿh —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, p'aa hēnh mä Jowāw nu gahem'uun do tii bä tabawät. Pawóp hē m' ta ma matég rahada. ³⁶ Jesus tabēs bä Jowāw bahapäh bä m', taky hadoo ta ma matég sa hā:

—Bē hegāā! P'op Hagä Do mas'āā b'éé t'aah hadoo —näng mä Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matég ramaa napäh bä m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kän. ³⁸ Ta jawén p'aa hēnh Jesus baheg'āās bä m', ta jawén han'aa do tabahapäh bä m', tabeanh sa hā:

—H'ēed bē karēn? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi‡‡ —näk mäh, —nyy bä mabagā? —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ēep, bē hegāā —näng mäh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m' rabaheg'āās tabahe'ÿÿh doo. Ti m' rabaym ta pa, tūūh däg do hyb n'aa papÿÿj, 4 oor m'.

⁴⁰ Ajÿÿ Än-Deréh häd näng doo, Simaw Peed häd näng do hÿÿj, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napäh do seeh, Jesus sii hawäd däk do seeh. ⁴¹ Ti m' nayyw hē Än-Deréh bahōm ta hÿÿj tesoos, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bä kä, taky hadoo ta hā:

—Äā aw'yyt Mesijas rahanäng doo —näng mäh. (Kristo, P'op Hagä Do h'yyb däng doo, tahanäng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' Än-Deréh mahūūm kän Simaw Jesus wē kä. Ti m' Jesus begāā däk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hā:

—Öm né Simaw. Jowāw häd näng do t'aah öm§§ —näng mäh. —Hÿ jawén Sepas a häd kä —näng mäh. (Peed rahanäng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pä” rahanäng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb däng Garirej häj n'aa hēnh tabahōm. Tabahōm pooj jé tahapäh mä ajÿÿy Pirip häd näng doo.

—Hata ŷ öm hÿÿ kä —näng mä Jesus ta hā.

⁴⁴ Betsaj-Da panang häd näng doo bä naa ti Pirip. Ti né hē na-āāj hē Än-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵ Ti m' ajÿÿy seeh, Natanajéw häd näng do hā Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Äā awyyd kän Mosees erii wät do paa gó kaher'oot doo kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-āāj hē —näng mäh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh häd näng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —näng mä Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa? —näng mä Natanajéw. —Nasaréh bä naa dooh baad hadoo do ana bä —näng mä Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, er hegāā —näng mä Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m' Jesus bahapäh bä Natanajéw kaja nä bä, taky hadoo:

—Wät ta ti Isaraéw buuj heh'äät ub doo. Dooh tawad'ii bä, dooh tajejen bä —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ŷ mabahapäh? —näng mä Jesus hā.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

‡‡ **1:38** “Äā ma matég” rahanäng pé m' ti Rabi. Raweh'ēeh do ky n'aa tii. §§ **1:42** Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bä. Dooh na-āāj hē ti Jesus ma metēek do seeh, Jowāw häd näng do tado bä. Hajök Jowāw häd enäh doo.

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ŷ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hā —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuj wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matég! —näng mäh —Ōm né P'op Hagä Do T'aah. Ōm né hē Isaraéw buuj sa wahë n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hā ōm ŷ bahapäh ŷ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahänh da mabahapäh da meuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Wë gasëets hōm do bë bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rabehyng rabesëek Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do wë, bë hapäh da —näng mä Jesus sa hā.

2

Naëng kawapëen däk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', jati hawät hadoo hā, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ëe do jām waa n'aa, ta tā n'aa. Jesus ŷŷn awät tii bä, raket'ëe do jām noo gó. ² Jesus, ta ma matég sii hē, rabats'yyt jām hēnh. ³ Ti bahänh, tabahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo. Ti m' Jesus ŷŷn ky hadoo Jesus hā:

—Ahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo —näng mä Jesus ŷŷn.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hëd n'aa tii hā ŷ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooñ takaja nä bä hejój ŷŷ ŷ metëeh doo —näng mäh.

⁵ Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hā m' Jesus ŷŷn ky hadoo:

—Bë moo boo da sahōnh hē bë tamejüü doo —näng mä ta ŷŷn kyyh sa hā.

⁶ Tób yt hā ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëëb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hē raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷ Ti m', tii b' moo heb'ooh do sa hā Jesus ky hadoo:

—Bë gedu bëh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bëeh sahōnh hē. ⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë agób ta uuh. Bë mahüüm jām kaser n'aa wë —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahüüm kän ta wë ta uuh. ⁹ Ti m' jām kaser n'aa tameëek naëng paah, uwa bëeh hejooj däk doo. Dooñ tahapëe bä n'yy hēnh naa tii. Tii bä moo heb'ooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawë hā aj'yy katëe do tanaëenh, ¹⁰ ti taky hadoo ta hā:

—Pooj jé ji heno uwa bëeh hejooñh do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bä kä, rahäd kanahapëe bong bä kä, ji heno baad nadoo doo. Ōm tii, dooh tii d' madoo bä. Menyyw hōm baad had'op do tagadëeg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëe do hā.

¹¹ Pooj jé Jesus du doo do tapahu-unh do ta tii. Ta tii hā kä tametä kän tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matég ta hā rah'yy kae padäg kän. Panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti jawén mäh, panang Kapar-Naüm häd näng doo hēnh Jesus rabahōm ta ŷŷn, ta hŷŷj, ta ma matég sa daheeh. T'ī hēnh mä tabaym pawóp hē ta äh.

* **2:13** Pas-kowa ramaneëenh doo, Isaraéw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehüñ doo, rabah'üüm do Esit bä naa. Pas-kowa ratab'ëes noo gó m' ranaheb'ooh mä b'ëe t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ëes né hē m' pāw makuj tamah doo. Séd hā m' rataheb'ëes.

¹³ Tabedaa dāk bā Pas-kowa* hād nāng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahōm kån mā Jerusarēnh hēnh. ¹⁴ P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó, tabahapāh mā booj yb, b'éé, gurii-i hes'ëēm doo. Dajëēr meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonth, Jesus hapāh. ¹⁵ Ti m' tabarig dāk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabëë bong booj yb, b'éé sii hē. Ti m' tabaūūj bëeh mā dajëēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hē taparara bong mā moweed, Jesus mo haj'aa. ¹⁶ Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëēm do hā:

—Bē manā ti j'eep! —nāng mäh.
—Ji es'ëēm do tób n'aa bē adoo manā Ee tób! —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee dāg kån P'op Hagā Do kyy kerih do hā kerih doo: “ÿ gawats'iik da tak'ëp ÿ kamahån do hyb n'aa a tób n'aa.”†

¹⁸ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rabana Jesus wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó hahÿy d' mabad'oo? —nāk mā sa kyyh. —Mametā āā hā meuj n'aa nāng do heen n'aa, P'op Hagā Do ky gabuuj tado bā —nāk mā sa kyyh.

¹⁹ —Ej —nāng mā Jesus. —Bē karēn bā, bē apyn hōm hahÿ P'op Hagā Do tób n'aa. Tamawoob hē tabado dāk bā ta āh, ÿ tamaa sooh p'aa hēnh —nāng mā Jesus.

²⁰ —Nyy d' ti ta tii? —nāk mā Judah buuj wahē n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mā ta āh matamaa sooh p'aa hēnh? —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

²¹ Dooch P'op Hagā Do tób n'aa Jerusarēnh bā hasooh do paa tado bā, Jesus hanāng péh. Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti taher'oot. ²² Ta

jawén, Jesus ganā wāt jawén paa bā kā m', ta ma matëg rahyb n'aa newē kån ta ti taher'oot doo. Tii bā kā m' raky dahé kån Jesus her'oot do paa kā. Raky daheeh na-āāj hē P'op Hagā Do kyy kerih doo kā.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarēnh bā Jesus baym bā, hajōk h'yy kae kån ta hā, hajōng tapehuunh do rahapāh do hyb n'aa. ²⁴ Dooch Jesus h'yyb dahé bā sa hā, baad tabahapāh do hyb n'aa sa h'yyb. ²⁵ Dooch hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hā badāk hahÿy hā habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapāh do hyb n'aa sa h'yyb.

3

Aj'yy Nikodēm hād nāng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahÿy

¹ Ti m', ti awāt mā aj'yy Nikodēm hād nāng doo, Pariséw sa seeh, Judah buuj sa wahē n'aa see m'.

² Atsēm tabana Jesus wē, ti taky hadoo ta hā:

—Ma matëg, —nāng mäh —āā hapāh, òm P'op Hagā Do mejūū, āā mama metëék hyb n'aa. Ta ti āā wén hapāh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagā Do nawād bā ta sii —nāng mā Nikodēm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooch hajaa pé P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, p'aa hēnh ji nenyi bā. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

⁴ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —nāng mäh. —Nyy da p'aa hēnh ji benāng, wah'ëé dāk do ji? Ny daa p'aa hēnh ji bajëë suun ji ÿÿn wog gó, p'aa hēnh ji benāng hyb n'aa? —nāng mā Nikodēm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

† 2:17 Saaw-Mo 69.9 hā takerii dāk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'ūūm. Tak'ëp Jesus kamahån P'op Hagā Do tób n'aa. Baad takarēn P'op Hagā Do rahyb n'aa esee ta ti yt hā. Dooch tagenaag bā ta see hyb n'aa tii bā ramoo bong doo.

—Dooch ji haja bā P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, ji h'yyb ji nenyw bā nesaa do mahānh, P'op Hagā Do Sahee ji h'yyb gó tanajëe suun bā na-āāj hē.* Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo — nāng mäh. ⁶ —Aj'yy hā hana doo, ta da hadoo né hē tii. P'op Hagā Do Sahee hā hana doo, P'op Hagā Do taah hedo padëek tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manäh, “Taw'āāts hē p'aa hēnh bē benāng do hadoo”, ŷ hanāng do hā —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahēm do ky n'aa gó ōm ŷ maher'oot p'aa hēnh ji benāng do ky n'aa. Tabahēm do tabahēm takarēn hēnh. Ji maa napëe né paawā ta kyyh, dooh ji hapëe bā n'yy hēnh tahana, dooh ji hapëe bā nyy bā tabaym. Ti hadoo P'op Hagā Do Sahee gó p'aa hēnh henäk do sa hā† —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

⁹ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Isaraéw buuj sa ma matëg né paawā ōm, dooh tagah'ood bā a hā? —nāng mäh. ¹¹ —Né hup ŷ né hē hahŷ ōm ŷ maher'oot doo: Āā her'oot āā hapäh do ky n'aa, āā hapäh do āā matym me na-āāj hē. Ti hadoo né hē, dooh bē gado bā āā her'oot doo —nāng mäh. ¹² — Ōm ŷ maher'ood wät badäk hahŷ bā ky n'aa, dooh ŷ maky dahé bā. Nyy da da ŷ bē ky daheeh hŷ pong jé ky n'aa ŷ her'ood bā? —nāng mäh. ¹³ —Dooch hewäd sëek pé hŷ pong jé. Dooch ta ky n'aa her'oot péh. Jāām né hē hawät t'ī hēnh Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴ P'ooj ub, tabanawāng bā,

aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hā, ta wē rahegāā bā ranadejēp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hā, p'op, rabepëem dāk da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. ¹⁶ Tak'ëp badäk hahŷ hā habong do P'op Hagā Do kamahän. Ti hyb n'aa taban'oo däg kån sét hadoo do ta T'aah, sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do tabanesaa hēnh ranahōm hyb n'aa, rabadëb had'yyt hyb n'aa hŷ pong jé P'op Hagā Do pa kã. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hā P'op Hagā Do wén mejō hyng ta T'aah badäk hahŷ bā. Tawén mejō hyng, ta hā rabadëp hyb n'aa nesaa do mahānh —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooch P'op Hagā Do ky n'aa ety bā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy ka'eeh doo. P'op Hagā Do h'yyb gó tabanyy dāk taky n'aa etyy do sa hā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy kana'eeh do sa hā. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hēnh sa hā, sét had'os do ta T'aah hā rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —nāng mäh. ¹⁹ —Hahŷ hyb n'aa P'op Hagā Do rejāā da sa hā: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagā Do gen'aak do ji hā tametëeh doo, kajaa badäk hahŷ hā habong do sa mahang. Ti hado né paawā, dooh rakamahän bā ta ti bag. Rakamahän badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahän bā ta bag. Dooch rakarēn bā ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetëeh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op

* **3:5** Hahŷ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooch ji haja bā P'op Hagā Do bag'āās doo gó ji ajëe suun bā, naëng me ji nenyw bā, P'op Hagā Do Sahee me ji nenyw bā na-āāj hē.” Hahŷ da ta ti naëng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo naëng me hasus do mahānh, ji h'yyb ji benām nesaa do mahānh. † **3:8** Hahŷ d' tahanāng pé tii: Dooch né paawā ji hapëe bā nyy d' ti p'aa hēnh rabenāng do hadoo, wyt ta maab hē sa h'yyb tym kawareem kån P'op Hagā Do Sahee an'oo bā.

Hagä Do metëek doo da habok doo, tabawak bā hadoo doo gó rababok, P'op Hagä Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametä dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matëg daheeh raberéd hōm mā Jerusarēnh panang. Panang bahānh, Judah hāj n'aa bā tabaym dó ta ma matëg daheeh. Ta tii bā tanu gemuun bong ta wë han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wāt panang Anon hād nāng doo bā, panang Sarīm hād nāng do nedaa bā, tamii maeh do hyb n'aa tii bā. Hajōk Jowāw wë han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejüü nny da ji behop ji h'yyb enyyw dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti p'āā raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hā:

²⁶ —Äā ma matëg —nāk mā Jowāw hā. —Aj'yy tamyyj dāk hā makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-āāj hē nu gemuun hÿÿ ká. Sahōnh hē rabahōm kán ta wë. Doo hā wë rana boo bā —nāk mā Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ta hā.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagä Do né hē ti hanoo ji hā ji moo wāt do pan'aa. P'op Hagä Do ky gabuuj né hē ti tamoo wāt doo. ²⁸ Bē hapäh né hē, bē maa napäh né hē bē hā ÿ her'oot do paah. P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado ÿ hÿÿh, nāng paa ÿÿh. P'op Hagä Do mejüü ÿ ta pooj jé, nāng paa ÿÿh. ²⁹ —Raketëe do jām n'aa

rabajām noo gó, ta patug pan'aa wë né ta ÿÿm pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahüüm n'aa, tsebee kán katëe do pan'aa kyyh hā. Katëe do najiis tsebé do hadoo ÿ hÿÿh —nāng mā Jowāw. —Baad ÿ tsebee kán sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wë. ³⁰ Taw'ääts hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'ääts hē ÿ rahyb n'aa sakog magyys hē —nāng mā Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ênh:

—Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahānh ta tii. Badāk hahÿÿ bā naa ÿ ti hÿÿh. Badāk hahÿÿ bā naa ti ÿ hajaa ÿ her'ood bā. Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē bahānh hadoo doo, ³² ti né hē sahōnh hē tabaher'oot t'ïi hēnh tahapäh doo, tamaa napäh do ky n'aa. Ti hado né paawä, dooh ragado bā taher'oot doo. ³³ ÿ gadoo ti hÿ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagä Doo, baad ÿ ky däng. ³⁴ ÿ P'op Hagä Do mejüü ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hā ÿ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapäh Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. ³⁵ —P'op Hagä Do kamahān ta T'aah. Sahōnh hē bagä n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bā. ³⁶ P'op Hagä Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa hÿ pong jé. Nabuj keh'üüm doo, ta hā h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ïi hēnh raboo bā. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagä Do an'oo bā —nāng mā Jowāw kyyh.

4

Samarija hāj n'aa buuj ÿÿnh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', hajōō dāk Jesus ma matëg, Jowāw nu gahem'uun do ma matëg bahānh däg, Jowāw bahānh däg na-āāj hē Jesus ranu gemuun doo, Pariséw raky n'aa napëe kán. ² (Doo h'yy Jesus nu gemuun bā. Ta ma matëg ti nu gemuun Jesus wë han'aa doo.) ³ Jesus heen n'aa nny

däk bā m', Pariséw raky n'aa napäh bā kā, teréd hōm Judah häj n'aa. Garirej häj n'aa hēnh tabahōm kån p'aa hēnh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija häj n'aa tabēs doo me m' tabahōm.

⁵ Ramahōm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bā, Samarija häj n'aa bā. Hēej Jakóh ta t'aah Joséh hā tanoo do paa nedaa hēnh ti panang. ⁶ Tii bā ti majat mā naēng Jakóh gagots däk do paah. Jesus akaaj däk mäh, dawēē rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso däk naēng majat do pa. Wasyg kēē mäh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matēg rabahōm panang hēnh, sa waa rabetsēē hyb n'aa. Ti m' naēng majat bā ȳnh, Samarija buuj, kajaa mā naēng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na ȳ eēg naēng uuh —näng mäh.

⁹ Ti m' ȳnh hyb n'aa newēē teanh do hyb n'aa. Dooch Judah buuj raherod bā Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ēēd hyb n'aa mabetsēē hā ȳ naēng? —näng mäh. —Ōm Judah buuj, ȳ ti Samarija buuj —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapēē bā paawā ji matym n'aa P'op Hagā Do anoo do ji hā, mahapēē bā paawā hahy naēng hetsēē do a hā, metsēē paawā ta hā naēng. Ji h'yyb ed'ēēp do naēng n'aa paawā tanoo a hā —näng mā Jesus.

¹¹ Ti m' ȳnh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'öp hahy naēng majat. N'yy hēnh naa mabagóp ti naēng menooh doo? —näng mäh.

¹² —Ēr wahē makū Jakóh gagots jat hahy naēng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa āā hā. Ti ti heēek paah, ta taah reēek paah, ta masāāh reēek

paa hahy naēng. Ēr wahē makū bahānh g'eeh ōm? —näng mā ȳnh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Majat hahy naēng heēek doo, p'aa hēnh da tahoo kaaj däk —näng mäh. ¹⁴ —Naēng ȳ anoo do heēek doo, dooh da tahoo kaaj wäd bā. Naēng ȳ anoo do tawäd had'yyt hē da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hā hỹ pong jé, P'op Hagā Do pa sa h'yyb tym edēb had'yyt hē —näng mā Jesus.

¹⁵ Ti m' ȳnh ky hadoo:

—Na ta ti naēng ȳ karēn, ȳ hoo nakaaj wät hyb n'aa, ȳ nana wät hyb n'aa, ȳ nagób wät hyb n'aa hahy naēng —näng mā ȳnh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm! Mahahēēn nā a patug —näng mā Jesus.

¹⁷ —Dooch ȳ patug nyy bā —näng mā ȳnh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm, “Dooch ȳ patug nyy bā”, hanāng do ōm —näng mäh.

¹⁸ —Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hỹy kā mapa gā doo, dooh né hē a patug tado bā. Ehub né hē ōm ti hedoo doo —näng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' ȳnh ky hadoo ēnh ta hā:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod ti ōm —näng mäh. ²⁰ —Sooch nanāng waēē jó āā wahē makū rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagā Doo. Bēeh, Judah buuj, Jerusarēnh bā m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bē nooh. Nyy da a hā? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad ȳ baher'oot a hā, ȳ maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagā Do ji Yb ji hyb n'aa jewyyg wäd bā nanāng waēē jó, Jerusarēnh bā na-āāj né da —näng mäh. ²² —Bēeh, Samarija buuj, dooh bē hapēē bā ta ti bē hyb n'aa

* **4:9** Dooch Judah panaa heh'āāt do Samarija buuj rado boo bā. Ti hyb n'aa, dooch Judah buuj ragado bā sa mahang, dooch raherod bā sa sii. Dooch Judah buuj ragenaag bā Samarija buuj. Dooch na-āāj hē Samarija buuj ragenaag bā Judah buuj. † **4:14** P'op Hagā Do Sahee tii, naēng hadoo do Jesus anoo doo.

jew'yyk doo. Āã hahÿ Judah buuj, āã hapäh ta ti āã hyb n'aa jew'yyk doo. Āãh, Judah buuj, āã mahang né hē ti taganyyh sahōnh hē sa h'yyb tym dēeb —nāng mäh. ²³ — Ti awät da ti noo gó kã, da hē né hē ta du däk, baad P'op Hagä Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ããj hē rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagä Do ji Yb karën. ²⁴ Sahee né hē ti P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ta hã hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ããj hē P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk —nāng mã Jesus ÿÿnh hã.

²⁵ Ti m' ÿÿnh ky hadoo:

—ÿ ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ramaneëenh doo) —nāng mäh. —Takajaa bã, sahōnh hē da ër tamaher'oot —nāng mã ÿÿnh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ÿ né ti hÿ Mesijas, a sii her'oot do né hē —nāng mã Jesus.

²⁷ Tii bã kã m', Jesus ma matëg rakajaa. Rahyb n'aa meuunh mã ÿÿnh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawä, dooh m' reaaj bã ta hã ÿÿnh hã taher'oot doo.

²⁸ Ti m' ÿÿnh beréd häng ta naëng hood, myyj hēnh tabajëng. Taka-jaa bã m' tabaher'ood kãn myyj bã haj'eenh do sa hã. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamäh, ër hegäã aj'yy sahōnh hē ÿ moo wät do paa ÿ tamaher'oot doo —nāng mäh. — Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —nāng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kãn rabaheg'ääs hyb n'aa kã.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —näk mã sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hã:

—Ti anāng wa ÿ bè nahapäh doo —nāng mã ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hã ta ma matëg rabeaanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —näk mã sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hã:

—Ta ti hã ÿ mejō hyng do karën do ÿ moo wät. ÿ karën ÿ bahajaa hã ÿ tamejūū doo. Ti né hē wa ÿ hadoo doo, ÿ hanāng doo. Ti né hē hëp ÿ hejój —nāng mäh. ³⁵ —Hahÿÿ da bë ky hetëg: “4 nã ta kamarab n'aa takata däk hyb n'aa joom tym”, bë nooh. —Bë hegäã, bok ta ti hajōk wë ÿ han'aa doo. Joom ag hahōō däk do hadoo tii. Kaja kãn ji ataa P'op Hagä Do wë, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wë ÿ hataa do gadoo da tamoo wät do sãm. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wë ÿ hata däk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hã ÿ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-ããj né hē, séd hã da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahÿ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bë hã kã. Bë ÿ mejūū bë bataa hyb n'aa bë nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii. † Ta wób ramoo bok do sãm bë gado kãn —nāng mã Jesus ta ma matëg hã.

Hajōk Samarija buuj Jesus hã h'yy kae padëëk do ky n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m', hajōk Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kãn mã Jesus hã, ÿÿnh maher'oot do hyb n'aa sa hã. Hahÿÿ d' mã ÿÿnh kyyh sa hã: “Sahōnh hē ÿ tamaher'oot ÿ moo wät do paah”, nāng paa m' ÿÿnh sa hã. ⁴⁰ Ti m', Jesus wë panang buuj rakajaa bã, rabetsëë ta hã sa panang bã tabaym hyb n'aa. Tii bã kã, pawóp hē ta

† 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hã P'op Hagä Do kyyh, tahanāng pé tii.

āh tabayyw wāt. ⁴¹ Ti bahānh kā, hajōk panang buuj rah'yy kae kån, sa hā Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ŷyñh hā raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wād āā wén ky daheeh. Āā wén ky daheeh hŷy kā, ta kyyh āā maa napāh do hyb n'aa. Sahōnh hē badāk hahŷy hā habong do sa h'yyb tym dēeb né hē ti hahŷy kā, āā hapāh hŷy kā —nāk mā sa kyyh ŷyñh hā.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahēē nāng do panyyg n'aa hahŷyñh

⁴³ Pawóp dāg kā m' ta ā kā sa panang bā tatab'ēēs doo, Jesus bahōm kån Garirej hāj n'aa hēnh.

⁴⁴ Hahŷy d' mā Jesus her'oot do paah: “Ta hāj n'aa bā dooh ragado bā P'op Hagā Do ky n'aa rod.”

⁴⁵ Ti m', Garirej hāj n'aa bā takajaa bā, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahōnh hē Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarēnh bā ratatab'ēēs noo gó, rabahapāh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hēnh mā Jesus bahōm ēnh panang Kanah hād nāng doo hēnh, naēng, uwa bēeh matsing do tawareem paa bā. Ti awāt aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa hāj n'aa wahē n'aa kaser n'aa. Nahēē nāng ta t'aah. Kapar-Naūm panang bā m' tabagā ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napāh bā Jesus kajaa do Garirej hāj n'aa bā, Judah hāj n'aa bā naa, panang Kanah hēnh tabahōm Jesus wē. Ti m' Jesus hā tabetsēē ta sii tabahōm, ta t'aah nahēē tabahahēēn hōm hyb n'aa. P'eets mā ta t'aah dajēb paawā.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē nahapēē bā tak'ēp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bē ky dahé bā ēnh —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mā aj'yy —hamā si ŷy, tah

ŷy nadajēp hyb n'aa —nāng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm. Has'oo dāk da a t'aah. Nadajēb da a t'aah —nāng mā Jesus.

Aj'yy ky dahé kån Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaaj hōm kån.

⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hōō bā, takata dāk mā ta karom sa hā, ta tób hēnh han'aa doo.

—Has'oo dāk a t'aah —nāk mā ta hā.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hā:

—Nyy b' akēē papŷyñj, ta nahēē badoo wāt? —nāng māh.

—Tsém né hē, atēh kēē —nāk mā sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newēē, tii b' akā dāk né hē m' Jesus baher'oot ta hā: “Has'oo dāk da a t'aah” tabanāng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hā haj'eenh do na-āñj mā rah'yy kae padāg kån Jesus hā.

⁵⁴ Pawóp dāg kā m' Jesus pahuunh do Garirej hāj n'aa bā takajaa bā, Judah hāj n'aa hēnh naa.

5

Aj'yy nawāt do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷyñh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahōm kån Jerusarēnh hēnh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratatab'ēēs hyb n'aa. ² Kahadē panang Jerusarēnh hād nāng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa hād nāng do pa ti majat karaj'aa bā mahan'yyts its. Betés-Da mā karaj'aa hād. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hā 4 tób ha-toonh kawōōt doo, sét hē ta hoo gad'oo bā hasooh. ³ Ta ti yt hā hajōk nahēē enāh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bā ragada mā naēng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagā Do āās bahyng māh, tabetaam hyb n'aa

* 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneēēnh Eberew. Badāk hahŷyñh hā Jesus bawāt noo gó, tamawoob hē kyyh raheer'ood Judah hāj n'aa bā: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'āat doo.

naëng. Tabetaam jawén paa bä, pooj jé tame hahop do has'oo däk mä nahëë näng do paah.] ⁵ Nahëë enäh do sa mahang ti asooh mä aj'yy, 38 däg ta baab ta nahëëh. Nawäd tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapäh bä aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bä p'ooj däg ta nahëëh taky hadoo ta hä:

—Makarën mabahas'oo däk? — näng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ haja bä —näng mäh. —Dooh ÿ masa pé naëng ketaam jawén paa bä, ÿ bahop hyb n'aa. ÿ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ÿÿ jé. Ti hedo had'yyt hë —näng mä aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëëd! —näng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —näng mä Jesus kyyh aj'yy hä.

⁹ Nayyw hë m' tabas'ëëg g'ëëd kän, tado däk ta tyng kä, awäd däg kän mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakamehäh do hä. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo aj'yy hä:

—Saab naga hë. Dooh èr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ji tyng ji atón bä Saab hä —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hä:

—Aj'yy ÿ haso däk do ky hadoo hä ÿÿ: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, näng hä ÿÿ —näng mä aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa ti ta ti a hä hedoo doo? —näk mäh.

¹³ Dooh m' aj'yy hapëë bä. Dooh wäd mä tii bä Jesus. Hajök do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hë m', badawëd däk, Jesus hapëë kän aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bä. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahegää. Õm has'oo däk —näng mäh. —Mamoo wäd wäd manä nesaa doo, ti bahänh tana-hadoo hyb n'aa nesaa do a hä —näng mä Jesus kyyh aj'yy hä.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahôm kän. Tama-her'oot mä Judah buuj sa wahë n'aa sa hä, Jesus ta ti haso däk doo.

¹⁶ Tii bä kä m' Jesus raky n'aa hajëëw kän, ranu mer'ood kän, Saab hä tahaso däk do hyb n'aa aj'yy.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ee moo wäd had'yyt hë. ÿ na-ääj né hë ÿ moo wäd had'yyt hë —näng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'èp kä Judah buuj sa wahë n'aa rakarën radajëëb kän. Pooj jé, dooh Saab tatay bä sa hä, ta jawén kä P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hä, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahë n'aa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, dooh daj ÿÿ hë ÿ hajaa péh. Jääm né hë ÿ moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ÿ hapäh doo. Ee moo wät do né hë ti ÿ moo wät. ²⁰ Ee, P'op Hagä Doo, ÿ takamahän. Sahôn hë tamoo wät doo, hä ÿ tametëëh. Hahÿ aj'yy ÿ haso däk do bahänh da, hä ÿ P'op Hagä Do banoo ÿ moo wät hyb n'aa. Bë hyb n'aa meuunh da ta tii. ²¹ Dejöp do genä bong, Ee an'oo bä. Rabadëb had'yyt doo kä, tanoo. Ti hadoo né ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, ÿ anoo rabadëp, ÿ h'yyb däng do sa hä. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hã ÿÿ, T'aah hä, Ee banoo sahôn hë ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ÿ raweh'ëëh, ÿ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hä raweh'ëëh doo da, ta hä rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagä Do T'aah waneh'ëëh doo, dooh né hë tawehëë bä ënh Ee P'op Hagä Doo, hä ÿ mejō hyng doo —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ her'oot do gad'oo doo, hä ÿ

mejũũ do hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do ta hã däg, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. Dooch nesaa do hã taky n'aa kety däk da. Dooch banesaa doo hënh tahöm wäd bä. Edëb had'yyt hë kä ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa da tabawäd had'yyt hë kä —näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Ti awät da ti noo gó, da hë né hë tadu däk, P'op Hagä Do hã h'yy gatamah doo, dejëp do hadoo doo, ramaa napäh da këh ÿÿ, P'op Hagä Do T'aah kyyh. Këh ÿ ky dah'eeh doo, edëb had'yyt hë da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagä Do hanaa né hë ji edëp doo. Ti hadoo né hë ta T'aah hã hana doo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Hã ÿÿ, T'aah hã P'op Hagä Do banoo ÿ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahõnh hë sa hã ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bë hyb n'aa meuuj manä ta ti ÿ her'oot do hã. Ti awät da ti noo gó, P'op Hagä Do T'aah kyyh sahõnh hë dejëp do paa ramaa napäh da.† ²⁹ Tii bä da ragenä bong. Baad hadoo do moo heb'ooh do paah, hÿ pong jé da, P'op Hagä Do pa raboo had'yyt hë da. Nesaa do moo heb'ooh do paah, tabanesaa hënh da raky n'aa kety däk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooch ÿ hajaa pé ti daj ÿÿ hë. P'op Hagä Do ÿ tamaher'oot doo da né hë ÿ bad'oo sa hã. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hë ta ti sa hã ÿ ky n'aa etyy doo. Hã ÿ mejũũ do karën doo da ÿ bad'oo. ÿ karën do jawén nado —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh Judah buuj wahë n'aa sa hã:

—Daj ÿÿ hë këh ÿ n'aa ÿ her'ood bä paawä, dooch paawä baad tado bä tii. ³² Ti awät nä ta seeh baad

ub këh ÿ n'aa her'oot doo. P'op Hagä Do né tii. Te hub né hë këh ÿ n'aa taher'oot doo, ÿ hapäh. ³³ Bë mejũũ paa raky n'aa eanh Jowāw wë. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hã këh ÿ n'aa. ³⁴ Dooch hyb n'aa ÿ karën pé badäk hahÿÿ bä naa këh ÿ n'aa rod, tii d' ÿ wén her'oot. ÿ wén ky däng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hã këh ÿ n'aa, taher'ood wät do bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yyb tym bedëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ³⁵ Ji bag bawag däk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metëék doo. Pooj jé dó, bë tsebee bong tama metëék do hã —näng mä Jesus kyyh sa hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawä Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wät këh ÿ n'aa, ti anäng ta bahänh hadoo do këh ÿ n'aa metëéh doo. Hã ÿ Ee P'op Hagä Do anoo do ÿ pehuunh do pan'aa né tii. ÿ pehuunh do hã ji bahapäh ÿ P'op Hagä Do mejõ hyng do ÿ ti hÿÿh. ³⁷ Ee, P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng doo, baad ub na-ääj hë taher'oot këh ÿ n'aa. Dooch noo gó bë maa napäh pé ta kyyh. Dooch noo gó ta mamets bë ty gahapäh péh. ³⁸ Dooch bë h'yyb tym gó tayyw bä ta kyyh, tamejũũ do hã bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawä bë ma kametëék P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Tii d' bë wén ma kametëék, tii hã bë aw'yyt bë ed'oo bë edëb had'yyt do P'op Hagä Do wë. Hajõõ nuu me né hë bë ner'ood paawä, dooch bë h'yy ganyy bä këh ÿ n'aa hã ta hã taher'oot do hã! ⁴⁰ Këh ÿ n'aa ti taher'ood né paawä, dooch bë ana bä wë ÿÿ, edëb had'yyt do ÿ banoo hyb n'aa bë hã.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ÿ raj'aa etsë do jawén nado ÿ bawät. ⁴² ÿ h'yyb hapäh bëëh! Dooch bë kamahän bä P'op Hagä Do bë h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawä

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hënh Jesus bahyng bä.

ÿ bahyng, dooh ÿ bē gado bā. Ta seeh, ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawā bē gadoo. ⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hā raj'aa etsēē bā. Dooh bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagā Doo, sét had'op do her'oot do hā. Ti hyb n'aa bē nahajaa hā ÿ bē h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bē ÿ ky n'aa tapaa bē edoo manā Ee, P'op Hagā Do wē. ÿ nado tii, bē hā ky n'aa tapaa doo. Mosees hā ti bē h'yy kejäg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawā, ÿ né paawā bē ky daheeh. Mosees né hē kēh ÿ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooh bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ÿ her'oot doo — nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ta jawén ká m', karaj'aa Garirej häd nāng do Jesus batség hōm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajök Jesus jawén habok, hajōng tapehu-unh doo, nahēē enäh do taheso padēek do na-āāj hē rabahapäh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matég daheeh rabasēek waēē hā. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ēēh. ⁴ Edaa dāk mā Judah buuj Paskowa rataheb'ēēs doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'āās, hajök ti han'aa doo. Ti m' Pirip hā taky hadoo:

—N'yy hēnh da ér betsēē hajök do sa waa? ⁶ —nāng mā Jesus, Pirip tametty hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sām dooh tahaja nā bā sa waa sām — nāng mā Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matég seeh, Ān-Deréh, Simaw Peed hÿÿj, ky hadoo mäh:

⁹ —Gēēt hÿ karapee. Ti anāng ta wē its ji ma poo oow pé pāw ned'ēēd

is doo, sewada häd nāng do s'ēēb. Tah'ÿÿb pawóp hē. Tahaj'as mā ti hajök do hā? —nāng mā ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē mejō rabehyy b'ēēh jawii jó —nāng mäh.

Baeh jawii tii bā. Ti m' rabehyy b'ēēh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bā hab'ēēh doo. ¹¹ Ti m' Jesus basog dāk pāw, P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā waa —nāng mäh.

Ti m' taban'oo kán hab'ēēh do sa hā. Ti hadoo né tah'ÿÿb ēnh. Wog enā hōm mā sahōnh hē. ¹² Rabahajaa bā ká rawēh doo, Jesus ky hadoo:

—Bē ata däg mad'aak doo, takanerejāā hyb n'aa —nāng mā Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matég rata hōm kán kawaju gó. ¹² m' kawaju gedē hōm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kán hajōng pāw bód.

¹⁴ Ti m' hajök do rabahapäh bā Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahÿ né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod badāk hahÿÿ hēnh hana doo, kerih do hā taheer'oot doo — nāk mā sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapäh bā, tak'ēp rah'yyb tatug paawā sa hāj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hē ká p'op tabasēek waēē jó sa mahānh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Tūūh däg ká m', Jesus ma matég rabawēēj kán karaj'aa hēnh.

¹⁷ H'oo gó m' ragatség t'oonh, Kapar-Naūm häd nāng do panang nemuun rabatség paawā. Badajuu dāk mäh. Dooh m' Jesus awēēj nā bā sa wē. ¹⁸ Ti m', tak'ēp bah'ood ty gahēm. Tewēēp maadaka.

¹⁹ Dawēē péj rababoo dāk bā ká, Jesus rahapäh. Tamii pong jó

tabana sa wē. Ti m' tak'ēp rabeŷŷm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eŷŷm manāh! Ǽ ti hŷŷh — nāng mäh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kän tagatsēg sooh bā sa sii. Ti m', nayyw hē rakaja kän jajé raty gapad'ēek hēnh.

Ji h'yyb tym dēēb panyyg n'aa Jesus hanāng do hahŷŷh

²² Ti m' jati péh, hajōk do tamyyj dāk hā ha'ymm do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bā hajat. Ti gó né hē Jesus ma matēg rabatsēg hōm. Dooh m' Jesus gatsēg so bā sa sii, sa hā. Ti hyb n'aa m' tii bā aym, red'oo. ²³ Ti noo gó né hē panang Tiberijas häd nāng doo bā naa marakate wób ranu kajäk, pāw rabawa p'aa hēnh tabanāng hēnh. Tsém hadoo pāw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hā taky n'aa etsēē do jawén paa bā. ²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hē m' Jesus tii bā, dooh ta ma matēg tii bā. Ti m' ragatsēg tooj kän marakate gó. Panang Kapar-Naūm tabanāng hēnh rabatsēg hōm kän mäh, t'ŷŷ hēnh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bā ká m' raky hadoo ta hā:

—Ma matēg, —näk mäh —nyy b' akā makajaa? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Ǽ pehuunh do hā bē h'yy genä dāk do hyb n'aa nado ŷ bē wén esoos. Ǽ bē wén esoos, pāw hā bē wog enä padēek do hyb n'aa. ²⁷ Taw'āats hē dooh bē waa hā had'yyt hē bē h'yyb padäg. Nayyw hē takarejāa tii. Taw'āats hē bē h'yyb padäg had'yyt hē ji h'yyb tym edēb had'yyt do hanoo do hā. Kanarejā tii. Ǽŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ né hē bē hā hanoo tii. Ee, P'op Hagä Do ky

gabuuŷ gó ŷ moo wät —nāng mä Jesus sa hā.

²⁸ Ti m' rabeaanh Jesus hā:

—H'ēēd ti P'op Hagä Do karēn āā moo bok? —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahŷŷ da P'op Hagä Do karēn bē hā: Takarēn bē h'yy ka'eeh tamejō hyng do hā —nāng mä Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Āā karēn mametä ta heen n'aa. Mapahuunh do āā bahapäh bā ká, ōm āā ky daheeh. H'ēēd mametēēh āā hā? ³¹ Ēr wahē makū na-āāj hē rawa paa pāw hadoo do Manah häd nāng doo, tabanawāng hēnh rahabok noo gó. Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ky n'aa hā: “Tanoo sa hā hŷ pong jé hana do pāw.”* Ti bahānh ti āā karēn mametēēh —näk mä sa kyyh Jesus hā.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pāw hŷ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pāw. Ee né hē ti hŷŷh, bē hā han'oo kän pāw heh'āat do hŷ pong jé hana doo. ³³ Badāk hahŷŷ bā hahyng doo, badāk hahŷŷ hā habong do sa h'yyb hed'ēēp doo, ti né ká ta ti Pāw heh'āat ká P'op Hagä Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hā:

—Man'oo had'yyt hē ta ti āā hā, maky dāng doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ǽ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. Wē ŷ hana doo, dooh tasa wäd bā. Hā ŷ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wäd bā —nāng mäh. ³⁶ —Ǽ her'ood wät né paa bē hā, dooh hā ŷ bē h'yy kae bā, ŷ bē hapēē né paawā. ³⁷ Ti hadoo né hē, wē ŷ rabana da sahōnh hē Ee anoo do hā ŷŷ. Dooh da ŷ mak'yyts bā wē ŷ han'aa doo. ³⁸ Baad ŷ wén gadoo sa hā, P'op Hagä Doo, hā ŷ

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

mejō hyng do karēn do ŷ moo wāt hyb n'aa. Dooh daj ŷŷ hē ŷ karēn do jawēn nado. ³⁹ Hahŷŷ da P'op Hagä Do karēn hā ŷŷ: Dooh takarēn bā hā ŷ tanoo do see tabanasaa hēnh tahōm bā, ŷ an'oo bā. Takarēn ŷ genyy bong sahōnh hē hā ŷ tanoo doo, hŷ pong jé, P'op Hagä Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahōnh hā ta sām tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagä Do karēn sahōnh hē ta T'aah hā h'yyb padēek doo, ta T'aah hā ky dah'eeh doo, redēb had'yyt hē kā hŷ pong jé ta pa. Sahōnh hē ta sām ragadoo bā kā, ŷ genyy boo kån P'op Hagä Do wē, hā ŷ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus.

⁴¹ Ti m' hajök do raky n'aa hajēm, “ŷ pāw hadoo doo, hŷ pong jé naa hahyng doo”, tahanäng do hyb n'aa. ⁴² Hahŷŷ d' mä sa kyyh raba-her'oot bā:

—Hahŷ ta see nado ti hŷŷh. Joséh t'aah né hē ti hŷŷh —näk mäh. — Äā hep'ēeh ti ta yb, äā hep'ēeh ti ta ŷŷn. H'ēed hyb n'aa, “Hŷ pong jé naa ŷŷh”, tabanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jāām ti bē kyyh, bē ky kak'ēē doo —näng mäh. ⁴⁴ —Dooh hajaa pé wē ŷ hana péh, hā ŷ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejō hyng do ŷŷh, wē ŷ tanatsyyd bā sa h'yyb tym. Jāām hē hajaa wē ŷ rana bā, Ee h'yyb tatug bā wē ŷŷ. Hā ŷ h'yy ka'eeh do ŷ genyy bong da, P'op Hagä Do wē ranu kajäk hyb n'aa, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahŷŷ da P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahōnh hē sa hā P'op Hagä Do ma metēek da.”† Ti hyb n'aa, sahōnh hē Ee ma metēek do maa new'ēē doo, sa h'yyb gó renäm doo, wē ŷŷ da rabana, hā ŷŷ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooh hapäh pé Ee, P'op Hagä Doo. Jāām né hē ŷŷh, P'op

Hagä Do wē naa hahyng do hapēē wāt —näng mä Jesus hajök do sa hā.

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ ky dah'eeh do redēb had'yyt da hŷ pong jé, P'op Hagä Do pa. ⁴⁸ ŷ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. ⁴⁹ Tabanawäng hēnh pāw hadoo Manah häd näng do bē wahē makū rawa né paawä, dejep né hē. ⁵⁰ Hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajēb bā ta h'yyb tym, dooh tabanasaa hēnh tahōm bā. ⁵¹ ŷ né hē ta ti pāw hadoo do ji hed'ēep doo, hŷ pong jé naa hahyng doo. Sahōnh hē hahŷ pāw hawa doo, raboo had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagä Do pa. Hup ŷ ta ti pāw ŷ anoo do ŷ dajep bā, badäk hahŷŷ hā habong do hŷ pong jé rabadēb had'yyt hyb n'aa P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus.

⁵² Ti m' tak'ēp Judah buuj raky kakä bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahŷŷ d' mä sa kyyh:

—Nyy da hahŷ aj'yy banoo ēr bawēh hyb n'aa ta dab? —näk mä sa kyyh.

⁵³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do dab bē nawēē bā, ta majyyw bē neēg bā, dooh bē haja bā hŷ pong jé bē nu kajäg bā P'op Hagä Do pa. ⁵⁴ Jé dap ŷ hawēh doo, majyyw ŷ heēek doo, hŷ pong jé edēb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ŷ gany wāt da P'op Hagä Do wē, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó kā. ⁵⁵ Tanawē heh'äät hadoo dap ŷŷ. Ji heek do heh'äät hadoo majyyw ŷŷ. ⁵⁶ Jé dap ŷ hawēh doo, majyyw ŷ heēek doo, séd hā däg ta h'yy kata däk hā ŷŷ. ŷ na-āāj da ta h'yyb gó ŷ bawäd kån. ⁵⁷ Ee hā tabana hedep doo. Ti né hē ŷ tamejüü. Ta hyb n'aa ŷ bedep. Ti hadoo né hē, hā ŷ h'yy kamasoo

doo, edēp da hēp ŷ n'aa. ⁵⁸ Gēēt hahŷpāw hadoo do hŷpong jé hana doo. P'ooj ub bē wahé makū rawa do paa nahado ti hŷŷh. Rawa né paawä ti dejēp. Hahŷpāw hawa doo, tawäd had'yyt hē da P'op Hagä Do pa ⁵⁹ —näng mä Jesus, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā tama metēek noo gó, Kapar-Naüm panang bä.

Hajök Jesus heréd hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

⁶⁰ Ta ti Jesus her'oot do ramaa newē dāk bä, hajök Jesus ma matēg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahānh hēeh ta ti ta her'oot doo. Doo ky daheeh pé ta ti hedoo doo —näk mä sa kyyh.

⁶¹ Ta ma matēg wób kawaj'ään gó rabaher'oot ta kyyh p'ää Jesus bahapäh bä m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hā:

—ŷ her'oot do hā bē h'yy kejäg bong? ⁶² Bē h'yy kejäg bong tan'oo bä, nyy da da bē baher'oot ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē bahapäh bä, p'aa hēnh hŷ pong jé tabasēek bä? ⁶³ P'op Hagä Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ēep doo. Ji daaj hē ji hejój me dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hā naa né hē ti ta ti kēh ŷŷ, bē hā ŷ her'oot doo, hŷ pong jé, P'op Hagä Do pa ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Te hub né hē kēh ŷŷ. ⁶⁴ Ti hadoo né hē, bē mahang dooh raky dahé bä —näng mä Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapēē dāk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapēē dāk né hē ēnh ta maji moo gó haēēnh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Ti hyb n'aa bē hā ŷ bedoo, dooh hajaa pé wē ŷ hana pé Ee natatug bä —näng mä Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kä m' hajök heréd hōm Jesus. Doo ta sii raboo boo bä. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matēg hā Jesus beaaj wät:

—Bē na-ään bē karēn bē bahōm mahānh ŷŷ? —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed häd näng do ky hadoo ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näng mäh —jaa sii āā bahōm kän? Ōm ti her'oot ji h'yyb tym hedēb had'yyt do ky n'aa hā. ⁶⁹ Ōm né hē baad had'op doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, āā ky daheeh. Āā hapēē dāk né hē tii —näng mä Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ né hē, bēeh, 12 hedoo doo, wē ŷŷ ŷ asēew hōm doo. Sēt hē bē mahang Dijab† karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot häd näng do t'aah ky n'aa ti ta her'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kä maji hā.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs doo hēnh Jesus bahōm do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén kä Jesus bawäd kän mä Garirej häj n'aa hēnh. Doo m' takarēn tahōm bä Judah häj n'aa hēnh, ta tii bä wahē n'aa rakarēn radaj'ēep do hyb n'aa. ² Tabedaa dāk bä m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ēēs doo,* ³ Jesus hŷŷj raky hadoo mä ta hā:

—Ayyw manä babä. Taw'ääts hē Judah häj n'aa hēnh mabahōm, mapahuunh do a hataa rabahapäh hyb n'aa. ⁴ Ji karēn bä ji raky n'aa ets'ēeh, dooh ji jejēn bä ji moo wät doo. Taw'ääts hē sahōnh hē rabaheg'ääs ti mapahuunh doo —näk mä sa kyyh.

† **6:70** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. * **7:2** Sēt ta baab ken'yuh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawāng hēnh sa wahé makū rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁵ Ta h̄ȳj na-āāj hē dooh m' rah'yy kae bā ta hā, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooch takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo. Bēeh, bē h'yyb karēn do noo gó né hē bē bahōm. ⁷ Badāk hah̄ȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh bē hā rakamajē bā. Wē ŷ rawén kamaj̄tī, nesaa do ramoo heb'oooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ēē do ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ēēs hēnh. Dooch ŷ ahōm nā bā ta t'ī hēnh. Dooch takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo —nāng mā Jesus kyyh ta h̄ȳj sa hā.

⁹ Ta ti ta her'oot do jawén paa bā m', Jesus baym dó Garirej hāj n'aa bā.

¹⁰ Ti m', ta h̄ȳj rabahōm jawén paa bā, Jesus bahōm kán. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapäh bā. ¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mā Jesus. Rabesoos bā m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajök do wób rasher'oot mā Jesus ky n'aa hā.

—Ky enyym —nāk mā ta wób.

—Dooch —nāk mā ta wób. —Ji tawadii tii —nāk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahesēēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeŷm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ēēs do hōō bā, 4 ta ā däg, Jesus bahōm kán mā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Tii bā tama met'ēēg kán. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamanet'ēēg né paawā hah̄ȳ aj'yy? —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hā ŷ naa nado ti ŷ ma metēēk doo. Hā ŷ mejūū do hanaa né tii. ¹⁷ P'op Hagā Do gen'aak do karēn moo wāt doo, ti tahapäh da ta h'yyb gó, P'op Hagā Do hanaa tado bā, hana ŷ tado bā ŷ ma metēēk doo.

¹⁸ Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hā raweh'ēēh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hā mejūū do raweh'ēēh karēn doo. Dooch ji tawad'ii bā ta tii hā. Dooch j'ooj madāk do tado bā ta h'yyb. Baad had'op do tii —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Mosees né hē bē hā hanoo P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawā, dooh bē ky dahé bā. H'ēēd hyb n'aa ti bē karēn ŷ bē daj'ēep? Ta ky n'aa bē ky dahé bā paawā, dooh paawā bē karēn bā ŷ bē daj'ēeb bā —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'ar h'yyb nesaa do a hā anāng! Dooch ōm daj'ēep péh —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hē ŷ pahuunh do hyb n'aa Saab hā, bē h'yy kejäg bong. ²² Bē na-āāj né hē Saab hā né bē moo bok. Bē taah masuuj noo byyh kahök do heen n'aa Saab noo gó tado bā, tii hā né hē bē moo bok, Mosees mejūū do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa er wahē makūūh, ti ti du n'aa.) ²³ H̄ȳ kā bē hā ŷ beaanh: Saab hā bē an'oo bā ji t'aah masuuj noo byyh ji gahōg bā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa ti bē kawajāān wē ŷȳ, Saab hā aj'yy baad ŷ ahub dāk do hyb n'aa? ²⁴ Daap hē ŷ bē ky n'aa ety manäh. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do hā bē baheg'āās ta ky n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Rahyb n'aa newēē P'op Hagā Do H'yyb Dāng do Jesus tado bā ky n'aa hah̄ȳh

²⁵ Ti m' Jerusarēnh panang buuj wób raky hadoo:

—Hah̄ȳ nado aj'yy radaj'ēep rahanāng doo? ²⁶ Ti babā tabagēēt ēnh. Hajōō mahang taba her'ood né paawā, dooh sa kyy pé ta hā.

Ēr wahē n'aa rahyb n'aa newē dāk apāh, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, Kristo hād nāng do tado bā tii?

²⁷ Nyy d' ti hỹ ēh? Āā hapāh ti hahỹ aj'yy n'yy hēnh naa. Kristo hād nāng do kajaa bā, dooh ji hapēē bā n'yy hēnh tahana —nāk mā sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagā Do tób n'aa bā Jesus ma metēēk bā taky hadoo, tak'ēp mā ta kyyh:

—Bē hapāh mā ȳy, bē nooh. Bē hapāh mā n'yy hēnh naa ȳy, bē nooh. Dooh kēh ȳ gabuuj tado bā hỹ ȳ bahyng. Ti awāt né hē ta ti hā ȳ mejō hyng doo. Te hub né hē ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. Ti dooh bē hapēē bā. ²⁹ Ȳ ti hapāh. Ȳ wén hapāh, ta wē naa ȳ bahyng. Ȳ tamejō hyng —nāng mā Jesus ta hā.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahē n'aa rakarēn ramoo maso dāg paawā. Dooh hajaa pé ta hā, dooh nā tadajēp do noo gó tado nā bā do hyb n'aa. ³¹ Sa wahē n'aa rakarēn ramaso dāg né paawā, hajōk mā ta hā h'yy kae padēēk. Hahỹ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagā Do Ky Dāng Do kajaa bā, dooh tapehuuj da hahỹ pehuunh do bahānh† —nāk mā sa kyyh.

³² Ti m' Pariséw ramaa napāh bā ta tii da Jesus ky n'aa rabaheer'oot bā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa daheeh ramejūū, P'op Hagā Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ aym nā bē pa, ta jawén ȳ babaaj hōm hā ȳ mejō hyng do wē.

³⁴ Ȳ da bē esoos tii bā. Dooh da ȳ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh —nāng mā Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rabaheer'oot ta tii d' tedoo do ky

n'aa. Dooh tagah'ood nā bā sa hā taheer'oot doo. Hahỹ da m' sa kyyh:

—N'yy hēnh g'eeh tabahōm āā naw'yyt, tahanāng doo? Gereg sa panang hēnh g'eeh ti tahahōm, ēr wakāān wób rahabong hēnh? Gereg buuj g'eeh tama met'ēēg kán? ³⁶ Nyy d' tahanāng pé ti: “Ȳ da bē esoos tii bā. Dooh da ȳ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

³⁷ Tagadēēg ub rataheb'ēēs do ā n'aa, tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bā kā m', ti noo gó kā m' Jesus bas'ēēg gēēt. Ti m' taky hadoo, tak'ēp mā ta kyyh:

—Taw'āāts hē hoo kaanh do hadoo do ta hā, wē ȳ tabana tabeēk do hadoo hyb n'aa. ³⁸ Hahỹ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Hā ȳ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ēēp do naēng n'aa” —nāng mā Jesus.

³⁹ P'op Hagā Do Sahee tahanāng pé tii, Jesus hā h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kā. Dooh Jesus an'oo nā bā ti noo gó P'op Hagā Do Sahee, dooh tadajēb nā bā, dooh taganā wād nā bā, dooh P'op Hagā Do wē takawehēē dāk doo hēnh tas'ēēg nā bā do hyb n'aa.

⁴⁰ Jesus her'oot do ta wób ramaa napāh bā m', raky hadoo:

—Hahỹ né ti P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do Ky Dāng Doo —nāk mā sa kyyh.

⁴¹ Ta wób mā raky hadoo:

—Hahỹ né hē Kristo hād nāng doo —nāk mā sa kyyh.

—Doo. Garirej hāj n'aa hēnh naa nado Kristo bana —nāk mā ta wób. ⁴² —Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berēnh hād nāng doo bā naa, Dawi panang paa bā naa Kristo bana da, nāng P'op Hagā

† 7:31 Sa hā m', Jesus né hē ti Kristo.

Do kyy kerih do hā† —näk mä sa kyyh.

⁴³ Sa h'yyb retyn hōm kän mä Jesus ky n'aa hä. ⁴⁴ Ta wób rakarēn paawä Jesus ramaso dāk. Ti hadoo né hē m', dooh ta hā moo däng péh.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejō nä do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaaj h'üüm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa sa wē, Pariséw sa wē na-ääj hē. Ti m' rabeaanh sa hā:

—Hēd n'aa bē manana wät? —näk mä sa kyyh warahén sa hā.

⁴⁶ Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —näk mä sa kyyh.

⁴⁷ Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hā:

—Bē na-ääj hē tawadii? —näk mäh. ⁴⁸ —Dooh ēr wahē n'aa raky dahé bä ta hā. Ää Pariséw, ää na-ääj hē dooh ää ky dahé bä ta hā.

⁴⁹ H'yy gatamah ti hajök do ta hā ky dah'eeh doo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapēē bä, ti rawén süüt. P'op Hagä Do was'ee bong ti ta ti hajök doo —näk mä Pariséw sa kyyh warahén sa hā.

⁵⁰ Ti m' sa seeh, Nikodēm häd näng doo, Jesus wē hegää wät doo, ky hadoo ta wób sa hā:

⁵¹ —Dooh ēr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä daap hē ēr ky n'aa ety bä ēr da hadoo doo. Taw'ääts hē pooj jé ēr beaanh ta hā tamoo wät doo, tama metēek doo, ēr ky n'aa napäh hyb n'aa —näng mä Nikodēm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejä kän, ti m' raky hadoo ta hā:

—Öm na-ääj né hē apäh Garirej hēnh naa? —näk mäh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hā mahegää bä, mabahapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hēnh naa

tana bä —näk mä sa kyyh Nikodēm hā.

[⁵³ Ti m' sahōnh hē rabahōm sa tób hēnh.

8

ÿñh ta patug nadoo do sii haÿÿh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus baym panang bahānh péj, waëë Oriib häd näng doo bä. ² Jati péh, bap paah, Jesus bahōm ēnh p'aa hēnh P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Hajök kata dāk ta wē, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ëeg kän. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ÿñh ta patug nadoo do sii haÿÿh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ÿñh ramejüü hajōō gó tabag'ëed dāk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hā raky hadoo:

—Ma matég, —näk mäh —hahÿ ÿñh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaÿÿh bä —näk mäh. ⁵ —Ër ky n'aa jaw'yyk do hā ēr Mosees mejüü, pä me ji daj'ëep ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hā pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarēn Jesus kyyh hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tüü taberih. ⁷ Raky n'aa h'üüm do hyb n'aa, as'ëeg gëet, ti m' taky hadoo sa hā:

—Taw'ääts hē bē mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hā.

⁸ Ti m' p'aa hēnh tanu wajakoo sooh ēnh. Tüü m' taberih p'aa hēnh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bä sa hā, rabahōm kän sét kenäh hōm. Wahēh hedoo do ti pooj jé hah'üüm. Jääm né hē haym Jesus. ÿñh

† 7:42 Se hub né hē raheer'oot doo. Berēnh panang bä né hē Kristo häd näng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapēē bä do hyb n'aa Berēnh panang bä né hē Jesus benäng. Sa hā m' Garirej häj n'aa bä naa Jesus, tii hä tabawëë gëet do hyb n'aa.

hayyw gëet ta pa. ¹⁰ Ti m' Je-
sus as'ëeg gëet, ti m' ȳñh hã taky
hadoo:

—N'yy hënh ta wób? Dooh òm ky
n'aa etyy péh? —näng mä Jesus ta
hã.

¹¹ —Dooh. Tabad'op hë —näng
mä ȳñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ȳ na-ãäj hë, dooh òm ȳ ky n'aa
ety bä. Ahôm kä. Meréd hõm hỹ̄
kä nesaa do sahõnh hë —näng mä
Jesus ta hã.]

*Jesus badäk hahỹ̄ bä habong do
sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa
hahỹ̄h*

¹² Ti m' p'aa hënh Jesus baher'oot
kata b'ëeh do sa hã. Hahỹ̄ d' mä ta
kyyh:

—Badäk hahỹ̄ hã habong do
sa h'yyb bag hadoo ȳñh. Hã ȳ
ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hë
badagyp do hadoo doo gó, nesaa
doo gó, raboo bä tii. Ti anäng da
sa wë sa h'yyb bag, P'op Hagä Do
wë ji ted'ëep doo, ta pa ji bawäd
had'yyt hë hanoo doo —näng mä
Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hã:

—A mab hë, a daaj hë maky n'aa
her'oot a ky n'aa —näk mäh. —
Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do
an'oo bä ji mab hë, ji daaj hë, ji
ky n'aa ji her'ood bä. Ti hyb n'aa
taw'ääts hë nado ta ti maher'oot
doo —näk mä sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ȳñh hë, daj ȳñh hë, këh ȳ n'aa
ȳ her'ood né paawä, né hup ȳ né hë
ta ti ȳ her'oot doo. Ȳ hapäh ti n'yy
hënh ȳ bana, ȳ hapäh ti n'yy hënh ȳ
bahõm, né hup ȳ né hë ȳ wén näng.
Bë tii, dooh bë hapëe bä n'yy hënh
ȳ hana, n'yy hënh ȳ bahõm. ¹⁵ Ȳ bë
ky n'aa tapaa j'ooj hanäng do hã bë
hapäh do hã. Ȳ dooh ȳ ky n'aa tapaa
péh. ¹⁶ Sa hã ȳ ky n'aa ety bä paawä,
baad paawä ȳ ky däng sa hã, map
ȳñh hë nadoo do hyb n'aa ȳ ky n'aa
etyy. Ti anäng hã ȳ ky masa doo.

Ee, hã ȳ mejõ hyng doo, ti né hë ȳ
taky masa —näng mäh. ¹⁷ —Pawóp
hë ajyy séd demuun raheer'ood bä,
baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh,
bë ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo.

¹⁸ Tii d' né hë äã bad'oo. Ȳ her'oot
këh ȳ n'aa. Ee, hã ȳ mejõ hyng doo,
ȳ taky masa këh ȳ n'aa hã —näng
mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kân:

—N'yy hënh a yb? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ȳ bë hapëe bä. Dooh
né hë Ee bë hapëe bä ënh —näng
mäh. —Ȳ bë hapëe bä paawä, Ee
na-ãäj hë paawä bë hapäh —näng
mä Jesus kyyh.

²⁰ P'op Hagä Do matym n'aa
rabeheho do hood basoo do pa
Jesus baher'oot tii, tama met'ëek
bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.
Rakarën né paawä ramosoo, dooh
ta hã moo däng péh. Rawén moo
nadäng, dooh takaja nä bä tadajëp
do heen n'aa kä.

²¹ Ti m' p'aa hënh Jesus baher'ood
wät sa hã:

—Ȳ da ahõm bë mahãnh. Ȳ d' bë
esoos. Nesaa do anäng nä da bë
hã bë dejëp. Ȳ hahõm hënh, dooh
bë haja bä bë ahõm bä —näng mä
Jesus.

²² Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa
rakeaj kân mä sa hã hë né hë.
Hahỹ̄ d' mä sa kyyh:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh: “Ȳ
hahõm hënh dooh bë haja bä bë
ahõm bä”, tahanäng doo? Ta daaj
hë g'eeh takadaj'ëep? —näk mä sa
kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—Babä naa bë ti hỹ̄h. P'op naa
ȳ ti hỹ̄h. Badäk hahỹ̄ bä naa bë ti
hỹ̄h. Ȳ ti dooh. Dooh badäk hahỹ̄
bä naa tado bä ȳñh. ²⁴ Nesaa do
anäng nä da bë hã bë dejëp, näng
ȳñh. Ȳ né hë ti hawäd had'yyt do
bë ky nadahé bä, bë da dejëp né hë
nesaa do bë h'yyb tym gó anäng nä
—näng mä Jesus.

25 Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ēnh ōm? —nāk mā sa kyyh.

—Pooj jé bē ŷ maher'oot do né hē —nāng mā Jesus.

26 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti anāng nā wē ŷŷ hajōng nā bē ŷ ky n'aa tapaa do pan'aa —nāng mäh. —Te hub né hē hā ŷ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. ŷ tamaher'oot do né hē ti ŷ her'oot do badāk hahŷŷ hā habong do sa hā —nāng mā Jesus.

27 Dooch m' rah'yy genā bā ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bā. 28 Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op, b'aa hā Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē basāg hāng do jawēn paa bā, ŷ né hē ti hawād had'yyt do tii bā bē h'yy genā kån. Dooch daj ŷŷ hē ŷ moo wāt péh, ŷ her'oot péh, ti noo gó kã bē bahapēē kån hahŷŷh: Jāām hē ŷ her'oot bē hā, Ee ŷ tama metēēk doo. 29 Hā ŷ mejō hyng do awād had'yyt hē si ŷŷ. Dooch ŷ teréd bā, tagen'aak do ŷ moo wād had'yyt do hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

30 Ta ti tabaher'oot bā m', hajōk h'yy kae padāg kån ta hā.

Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom, ky n'aa hahŷŷh

31 Ti m' Judah buuj ta hā h'yy kae padēēk do hā Jesus ky hadoo:

—ŷ ma metēēk do bē ky dahé had'yyt bā, hēp ŷ hata heh'äät padāg bē tii bā. 32 Bē hapäh da tii bā baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bē da ted'ēep, baad bē babok hyb n'aa kã —nāng mā Jesus sa hā.

33 Ti m' raky hadoo:

—H'ēed hyb n'aa tii da maba-her'oot? Abaraām panaa né hē ti āāh. Dooch noo gó ta wób sa karom kanep'aak do āā ado bā. Nyy d' mahanāng pé ta ti maher'oot doo? —nāk mā sa kyyh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom né kã tii. 35 Dooch da ta kariw n'aa tób yt hā ta karom awād had'yyt hē. Jāām né hē ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bā.

36 Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah bē tedēēb bā, baad né tii bā bē baboo kån, nesaa do karom nado boo bēēh —nāng mäh. 37 ŷ hapäh, Abaraām panaa né ti bēēh. Ti hado né paawā, ŷ bē karēn ŷ bē daj'ēep, baad takanejāk do hyb n'aa bē h'yyb gó ŷ ma metēēk doo. 38 Bē ŷ ma metēēk Ee metēēk do hā ŷŷ. Bē tii, bē yb wē bē ma kametēēk doo, ti bē moo bok —nāng mā Jesus sa hā.

39 Ti m' raky hadoo:

—Abaraām ti āā wahē makūūh —nāk mā sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bē do bā paawā, Abaraām bad'oo doo da paawā bē bad'oo —nāng mā Jesus. 40 —Baad hadoo do ky n'aa, hā ŷ P'op Hagā Do an'oo dāk do bē ŷ maher'oot. Tii d' né paawā ŷ metēēk bē hā, bē karēn ŷ bē daj'ēep. Dooch paa ta tii da Abaraām adoo bā. 41 Bē yb moo wāt do ti ta ti bē moo bok doo —nāng mā Jesus sa hā.

Ti m' raky hadoo:

—Āā yb daap nado. Jāām né hē P'op Hagā Do āā Yb. Ta taah heh'äät āā —nāk mā sa kyyh.

42 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do tado bā paawā bē Yb, bē kamahān paawā ŷŷh, P'op Hagā Do wē ŷ bana do hyb n'aa. Dooch kēh ŷŷ gó tado bā ŷ bahyng. Ti né hē ti hā ŷ mejō hyng doo. 43 Hēd n'aa ti taganahoot bē hā, ŷ her'oot doo? Bē h'yyb gó tawēn ganahoot, kēh ŷ bē ganadoo do hyb n'aa. 44 Dijab taah bēēh. Takarēn do bē karēn bē moo bok. P'ooj ub, tadu dāk noo gó, dahej'ēep do né paa tii. Dooch baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tage-naag bā. Dooch baad hadoo do

ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bä. Daap tamenyyh bä, ta kyyh né hē ti ta her'oot doo. Daap menyh doo. Daap menyh doo tii. Daap menyh do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa ŷ bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bë mahang hajaa pé nesaa do hä ŷ taky n'aa tapa bä? Baad hadoo do ky n'aa ŷ her'oot. H'ëed hyb n'aa ŷ bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah hedoo do ramaa newëe P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooh P'op Hagä Do taah bë do bä, ti hyb n'aa bë wén maa nanewëe ta kyyh —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hä:

—Baad né ää ky kajäk. Samarija buuj né òm!* Karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk! —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Doo karap'aar h'yyb nesaa do adäg bä hä ŷŷ —nängmäh. ŷ ti hŷŷ, ŷ weh'ëeh Ee. Bë tii, ŷ bë ky n'aa rejää. ⁵⁰ Doo ŷ as'üüd bä ŷ raweh'ëeh doo. Sét hē ti hawät ŷ raweh'ëeh karën doo. Ti né hē ti taky däng ji hä baad ji hado bä, baad ji nado bä. Bë nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: ŷ ma metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb wäd bä —näng mä Jesus sa hä.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo:

—Ää hapäh né hē hŷŷ kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk né hē —näk mäh. —Abaraäm dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hē, jé mama metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb bä, näng òm. ⁵³ Ää wahë makü Abaraäm bahänh g'eeh òm? Abaraäm dajëp paah, ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa

rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hä péh? —näk mä sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ŷŷ hē ŷ kawehëe bä paawä, dooh taw'ääts hē tado bä ta tii. Ee, bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, ti né ti ŷ taweh'ëeh. ⁵⁵ Doo bë hapëe bä tii. ŷ ti hapäh. “Doo ŷ hapëe bä”, ŷ noo bä paawä, ŷ paawä noo kanesa bë nemuun. ŷ hapäh né hē ti P'op Hagä Doo. ŷ ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraäm, bë wahë maküüh, tsebee wät ŷ kajaa noo gó tabahapäh bä. Tahapäh né paah† —näng mä Jesus.

⁵⁷ —Öm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hä —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa. —Doo mawah'ëe nä bä, dooh 50 ta baab mado nä bä, mahapäh mä Abaraäm a nooh —näk mä sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Abaraäm benäng do pooj jé ŷ awäd däg né hē! —näng mä Jesus sa hä.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bä, rabasog padëek pä, ta hä radewëes hyb n'aa paawä, radajëeb paawä. Ti Jesus kejën hõm. Ahõm P'op Hagä Do tób n'aa bä naa.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Tamahõm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hä d' né hē m' tabenäng bä. ² Ti m' ta ma matëg rabeanh:

—Ma matëg —näk mäh. —H'ëed hyb n'aa hahŷ aj'yy tawén ty tamah tabenäng? Ta yb, ta ŷŷn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hē apäh nesaa do tamoo wät do hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **8:48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Doo ragenaag bä Samarija buuj. Samarija buuj né òm Jesus hä rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa. † **8:56** 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraäm bawät paah. P'op Hagä Do metëeh paa Abaraäm hä, badäk hahŷŷ bä tabawät nä bä.

—Dooh, ti hyb n'aa nado ti hahÿ tabahadoo —nāng mäh. — Ty tamaa gó tawén enāng, ta hä P'op Hagä Do hejój kametëeh hyb n'aa —nāng mäh. ⁴—Taw'ääts hē tabawak nä bä er moo bok, hä ÿ mejō hyng do karēn doo. Ti awät tabadajuuh, du daa d' ji moo wät péh.* ⁵Badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym bag hadoo ÿÿh, badäk hahÿÿ hä ÿ bawät nä bä —nāng mä Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bä, tüü tabetsós wät. K'ääts me tamekuuj wät, ti m' aj'yy matym hä tahawug hōm mä ta uuh.

⁷—Ahōm kä —nāng mä aj'yy hä. —Mahetsyyd a matym naeng majat do Siroéh häd nāng doo me —nāng mä Jesus aj'yy hä.

(“Mejūū doo”, tahanāng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahōm kän, tahetsyyd wät mäh, tabahapëe däg kän mäh. Ti m' tababaaj hōm kän ta tób hēnh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëer tabehetsē bä hep'ëeh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ nado dajëer hetsē do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo:

—Dooh ti tado bä —näk mäh. — Ta da hed'op —näk mäh.

—ÿ né tii —nāng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kän:

—Nyy da mabahapëe däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneëēnh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bä matym ÿÿ hä tahawug hōm ta uuh. Siroéh hēnh ÿ tamejūū, ÿ bahets'yyt hyb n'aa. ÿ ahōm, ÿ hetsyyd wät, ti ÿ bahapëe däg kän —nāng mä aj'yy kyyh.

¹²—Ny tawät ti aj'yy? —näk mä ta hä.

—Dooh ÿ hapëe bä —nāng mä aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ramahūūm mä aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wē. ¹⁴ Saab né hē paa m' k'ääts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nä däk. ¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kän. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym ÿ tabahawug wät. ÿ hetsyyd wät. Hÿÿ kä ÿ bahapëe däk —nāng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooh P'op Hagä Do mejūū do tado bä ta ti aj'yy. Dooh Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bä —näk mä sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëēt do tado bä paawä, dooh paawä tahaja bä hahÿ hadoo do meuj n'aa nāng do tapahuuj bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hä.

¹⁷ Ti m' p'aa hēnh rabeaaj wät aj'yy hä:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Ōm né ti tamatym nä däk —näk mä sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē tii —nāng mäh.

¹⁸ Dooh nä Judah buuj sa wahē n'aa raky dahé nä bä aj'yy ty tamah doo, dooh né hē m' raky dahé nä bä aj'yy ty nyy däk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ÿÿn ranaëej kän. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hä:

—Bē t'aah né hahÿÿh? —näk mäh. —Hahÿ né hē ti ty tamah do bē hanäk doo, tabenāng noo gó? Nyy da tabahapëe däk hÿÿ kä? —näk mä sa kyyh ta yb sa hä.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

* 9:4 Taw'ääts hē ji moo wät ji bahajaa nä bä, tahanāng pé m' tii.

—Āã t'aah né ti ta tii. Ta hã d' né hē tabenāng —nāk mäh. ²¹—Dooch ãã hapëë bā nyy da taty nyy dāk, jaa ty nã dāk. Ta hã bē eaaj. Wah'ëë tii, karapee nado. Tahajaa ta her'ood bā ta daaj hē ta ky n'aa —nāk mā sa kyyh.

²² Hahÿÿ d' paa m' Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh: “Āã ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanāng doo. Dooch da ãã gado wäd bā tób P'op Hagä Do panyyg ãã yd naherot do yt hã”, nāk mā sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahë n'aa rajeÿÿm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ëë däg. Ta daaj hē taba her'oot”, rawén nāng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ēnh ranaëēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do hã maky dëe te hub tado bā! Baad maher'ood! —nāk mäh. —Āã hapäh né hē, nesaa do moo hew'ëët do ti ta ti aj'yy —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooch ÿ hapëë bā nesaa do moo hew'ëët do tado bā, nesaa do moo hew'ëët do tanado bā. Sét hē ti ÿ hapäh: Ty tamaa né paa ÿÿh, ÿ taty nã dāk —nāng mā aj'yy Pariséw sa hã.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ēnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da òm taty nã dāk? —nāk mäh.

²⁷ —Bē ÿ maher'ood wät. Dooch ÿ bē ky dahé bā. Héd n'aa bē karēn p'aa hēnh ÿ baher'oot? Bē na-ããj né hē bē karēn ta ma matëg bē bahadoo? —nāng mā aj'yy sa hã.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejãã aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Òm ti ta ma matëg! Mosees ma metëek do ãã ti hÿÿh! ²⁹ P'op Hagä Do her'oot paa Mosees hã. Ti ti ãã hapäh, ãã ky n'aa napäh. Ta ti aj'yy, dooch ãã hapëë bā n'yy hēnh naa tii —nāk mā sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ës ky kewooj éh. ÿ né matym nyy däg paawä tamo haj'aa, dooh m' bē hapëë bā, bē nooh. ³¹ Ji hapäh né ti hahÿÿh: Dooch P'op Hagä Do maa newë bā nesaa do moo heb'ooh doo. P'op Hagä Do weh'ëeh doo, takarēn do moo heb'ooh doo, ti né hē ti tamaa newëë. ³² Pooj jé tadu dahāng noo gó, dooh ji ky n'aa napäh pé ty tamah doo gó henāng do hapëë dāk doo —nāng mäh. ³³ —P'op Hagä Do wē naa tanado bā paawä, dooh paawä tahajaa péh, tabad'op hē —nāng mā aj'yy kyyh sa wahë n'aa sa hã.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hã anāng mabenāng, ãã mama metëek? —nāk mā sa kyyh aj'yy hã.

Ti m' rah'eed nyyh mā P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Dooch m' ran'oo wäd bā tajëë wäd bā p'aa hēnh t'ï hēnh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napäh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tama-muun bā, taky hadoo ta hã:

—Òm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hã? —teaanh mā ta hã.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? ÿ mamaher'ood, ta hã ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mā ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahapäh paah. ÿ tii, a sii her'oot doo —nāng mäh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hã ÿ h'yy kae däg kån, hyb n'aa jawyk doo —nāng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy hāng Jesus wē, Jesus taweh'ëeh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ wén hyng babä, ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hã, ty tamah do ÿ ty nã padëek hyb n'aa, matym enäh

do ranahapäh hyb n'aa, rah'yy ganahoot hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napäh ta her'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy d' mahanäng pé tii? Äã sii hē ty temah mahanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bē hado bā paawā, bē h'yy ganah'ood bā paawā, bē h'yyb haj'aa hē nado tii, hä ŷ bē h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “Äã hapäh, äã h'yy ganäng a hä”, bē hanäk do hyb n'aa, bē h'yyb haj'aa hē né hē hä ŷ bē h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

10

B'éé hagā n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät:

—Né hup ŷ né hē hahÿÿ her'oot doo: B'éé hood kahadē do noo me najēē suun doo, ta hadē pong jé gatsék doo, baretsék do tii, kamaj'ii do tii. ² Ta noo me hajēē suun doo, ti né hē ta masāäh b'éé hagā n'aa. ³ B'éé hagā n'aa kajaa bā kā, ta noo hagā n'aa tagas'ēēs ta nooh tabajēē suun hyb n'aa. Ta masāäh hä ramaa napäh ta kyyh, sét ken'yyh tanaēēnh bā sa häd me. Ti tamahūüm kån ta masāäh ta w'oo hä. ⁴ Sahōnh hē ta masāäh tamanyyh do jawén paa bā kā, sa pooj jé tabahōm, tamahūüm kån. Ta masāäh ah'ūüm sa hagā n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa. ⁵ Tabad'op hē rahōm ramaneppäh do jawén. Waj'aa bong ta mahānh, raky manepäh do hyb n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus ba her'oot sa hä. Dooch m' tagah'ood

bā Pariséw sa hä ta her'oot doo. ⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ŷ né hē hahÿÿ her'oot doo: ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. ⁸ Sahōnh hē pój ŷÿ jé heboo nä doo, ma matēg oow hedoo doo, P'op Hagā Do H'yyb Däng do hanäk do na-ääj, baretsäg paa tii, kamaj'ii paa tii.* Dooch paa raky dahé bā sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagā n'aa nadoo doo. ⁹ ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. Wē ŷ nu däng doo, edēb had'yyt hē kā nesaa do mahānh. P'op Hagā Do wē da tanu däng. Baad tabajēng, baad tabanyyh, tawyyd had'yyt hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyyw gó, neÿÿm doo gó, tabawäd kån P'op Hagā Do matym gó kā. ¹⁰ Hets'ēēk do rabana rabets'ēēk hyb n'aa, radej'ēēp hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooch ti ŷ hado bā. ŷ ahyng babā ŷ bed'ēēp hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—ŷ né hē b'éé hagā n'aa baad hadoo doo. B'éé hagā n'aa baad hadoo do kan'oo dāk da, tadajēp ta masāäh hyb n'aa. ¹² Sa karom, b'éé tabahag'ääs ramejūū doo, ta sām tagadoo hyb n'aa, dooch b'éé hagā heh'äät tado bā. B'éé danäh nado tii. Eÿÿm wät tii, waj'aa wät tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapäh bā. Teréd bēēh b'éé. Tii bā awad japuk b'éé seeh, tii bā ta wób jé pad'yyt hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³ Ta sām hyb n'aa paa ti sa karom bahag'ääs b'éé. Dooch b'éé tahyb n'aa p'eed bā. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ ŷ ti hÿÿh, b'éé hagā n'aa heh'äät hadoo. Ee, P'op Hagā Doo, ŷ tamepäh, ŷ na-ääj hē ŷ mepäh Ee, P'op Hagā Doo. Ti hadoo né hē baad ŷ mepäh masāh haa.

* **10:8** Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawā Judah buuj. “ŷ ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hē Jesus her'oot hahÿÿ hä.

Masāh haa na-āāj né hē, baad né hē ŷ ramepāh. Daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk, ŷ dajēp hyb n'aa masāh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong ná masāh haa he-doo do wób, bong hahŷ wób nado tii.† Ti na-āāj né da ŷ manaa wē ŷŷ. Raky daheeh né da ŷŷh. Séd hā dāg da rakata padēek, hā ŷ h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da ŷŷh, sa hagā n'aa. ¹⁷ ŷ Ee kamahān. ŷ tawén kamahān, daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk ŷ dajēp hyb n'aa, p'aa hēnh ŷ bedēb wāt hyb n'aa. ¹⁸ Dooch hajaa pé ŷ daj'ēep péh. Daj ŷŷ hē ti ŷ kan'oo dāk dajēb hā. ŷ hajaa ŷ kan'oo dāg bā dajēb hā. ŷ hajaa p'aa hēnh ŷ ganā wāt p'aa hēnh ŷ edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejūū ŷ bad'oo —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa. ²⁰ Hahŷŷ da hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Baad h'yyb nado. Hēd n'aa bē maa newēē ti ta kyyh? —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooch. Dooch ti taky hado bā karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo. Dooch karap'aar h'yyb ta ti hadoo do taheer'ood bā. Dooch karap'aar h'yyb haja bā ty tsehēt do raty nā padāg bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahŷŷh

²² Ti m', Jerusarēnh bā P'op Hagā Do tób n'aa hyb n'aa ratebé do rataheb'ēēs do kajaa. Tabahahēem bawāt noo gó m' tii. ²³ Jesus awāt P'op Hagā Do tób n'aa yt hā, Saromāw hād nāng doo bā. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa ranu get'ēē dāk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jāām hē, āā mah'yyb manepā wād manāh! Baad ub āā mama-her'ood hŷŷ kā ōm P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do mado bā —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'ood wāt, dooh bē ky dahé bā —nāng māh. —Ee ky gabuuj ta ti ŷ pehuunh doo. Ti ti metēeh kēh ŷ n'aa. ²⁶ Baad kēh ŷ n'aa rametā né paawā bē hā, dooh bē ky dahé bā. Bē wén ky nadaheeh, dooh masāh haa b'éé wób bē do bā. ²⁷ Masāh haa b'éé raky daheeh ŷŷh. ŷ mepāh masāh haa. ŷ rahadaa had'yyt hē. ²⁸ Sa hā ŷ banoo edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Tabad'op hē rahob bā tabanesaa hēnh. Dooch hajaa pé masāh haa moh ŷŷ gó naa tado hōm bā. ²⁹ Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ēp takabaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hōm bā Ee moo gó naa. ³⁰ ŷŷh, Ee, sét āā —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus majīī hedoo doo, raba-sog padēek pā, ta hā radewēēs hyb n'aa paawā, tadajēp hyb n'aa paawā. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajōng baad hadoo do Ee ky gabuuj ŷ pehuunh do ŷ metā wāt bē hā. Ny hadoo do ŷ pahuunh do p'āā bē karēn ŷ bē daj'ēep? —nāng mā Jesus sa hā.

³³ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wād wāt do hyb n'aa nado ōm āā daj'ēep pā me. Ōm a wén kut pā me, P'op Hagā Do maky n'aa rejāā do hyb n'aa. Aj'yy né paawā ōm, “ŷ P'op Hagā Doo”, mabanāng —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hahŷŷ da P'op Hagā Do her'oot paa sa hā, bē ky n'aa jaw'yyk do hā takerih: “P'op Hagā Do hadoo

bēeh.”[†] ³⁵ Ti né hē P'op Hagä Do kyyh. Bē hapäh né hē, dooh P'op Hagä Do kyy kerih do ji haja bä ji ahÿÿd bä. Ti hyb n'aa, ajyy tamejüü do hä P'op Hagä Do ky n'aa hadoo ta häd n'oo däg bä, ³⁶ hēd n'aa, “P'op Hagä Do maky n'aa rejää”, bē banäng hä ÿÿ, “ÿ P'op Hagä Do T'aah”, ÿ hanäng do hyb n'aa? ÿ né hē, Ee P'op Hagä Do asēew hōm doo, tah'yyb däng doo, wawēē hē tamejō hyng doo. ³⁷ ÿ moo nawäd bä paawä Ee, P'op Hagä Do moo wät doo, bē ky dahé manä ÿÿh. ³⁸ Ee moo wät do ÿ moo wäd bä, ÿ bē ky nadahé nä bä, taw'ääts hē bē ky daheeh ÿ pehuunh do metēeh do hä, hēp ÿÿ gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ÿ bawät, baad bē bahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁹ Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso däk Jesus ta kyyh p'ää. Dooh m' rahaja bä. Jesus ahōm sa mahānh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsēg hōm p'aa hēnh tamii Joradān häd näng do ta myyj jé. Ta myyj däk hä, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bä tabaym dó. ⁴¹ Hajök an'aa ta wē. Ti m' raky hadoo:

—Dooh né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bä, te hub né hē sahōnh hē hahÿ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bä m', hajök rah'yy kae däk Jesus hä.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahēē näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bä tabawät ta ānh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hē Marija, Jesus

tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sēen me tahawug hōm doo. ³ Ti m', Rasaro ānh ramejüü Jesus rapanäk. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Mahegää, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahēē näng a najiis makamahān doo —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bä kä ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajēp do nado ti ta nahēeh. Rasaro wén nahēē näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kametēeh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do kametēeh hyb n'aa na-āñj hē da ta hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta ānh, Rasaro, Jesus kamahān né paawä, ⁶ dooh nayyw hē tahyb n'aa jöh bä. Pawóp nä ta āh tatab'ēes, Rasaro nahēē näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hä:

—Hamäh, p'aa hēnh ēr bah'üüm Judah häj n'aa hēnh, Rasaro rahabok hēnh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo ta hä:

—Ma matēg, —näk mäh —nag'aap hē Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn ōm radaj'ēep. Hēd n'aa t'ii hēnh makarēn mababaaj hōm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawēet adēb bä tabawag. Adēb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooh ji tsyym poo däng péh, badäk hahÿ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰—Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hä —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ēnh:

—Ēr najiis Rasaro aā jēng. ÿ ahōm dó t'ii hēnh ÿ mebēē nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

* **11:10** Dooh Jesus majii rahaja bä, dooh na-āñj hē Nesaa Do Yb haja bä Jesus hä raj'aa ketsēē bä Jesus moo wät do nahānh nä bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-āñj hē ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿÿ hä habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsēē tii bä ji hä.

12 Ti m' ta ma matëg raky hadoo:
—Äã wahë n'aa, —näk mäh —
tabayÿh bä, has'oo däk da —näk mä
sa kyyh.

13 Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus.
Aÿÿh ta ma matëg red'oo. 14 Ti m'
baad ub Jesus baher'ood kän sa hä:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —
näng mäh. 15 —Baad tanyy ÿ badoh
t'ïi hënh tadajëp do hä, hä ÿ bè h'yy
kae kän hyb n'aa kä —näng mäh. —
Hamäh, ër ah'üüm t'ïi hënh —näng
mä Jesus kyyh.

16 Ti m', Toméh, “Kawareeh” ra-
maneëënh doo, ky hadoo ta wób sa
hä:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb
n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

17 Ti m' panang Betanija bedaa
däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji
meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä
gabaho doo gó radakä jëng doo.

18 Edah panang Betanija,
Jerusarënh bä naa. 19 Ti hyb n'aa
hajök Judah buuj sa wahë n'aa
hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa
Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb
en'yym hyb n'aa, rahyb n'aa natón
hyb n'aa sa hÿÿj maküüh. 20 Ti m'
Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus
kajaa, anyyh mä ta tób bä naa,
ahöm ta wë. Marija ahäng mä sa
tób yt hä.

21 Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë
kä, ti m' taky hadoo ta hä:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng
mäh—babä mageë bä paawä, dooh
paawä häj ÿ dajëb bä —näng mäh.

22 —Ti hadoo né hë paawä, ÿ hapäh,
P'op Hagä Do anoo né da a hä
sahönh hë ta hä maky n'aa etsëë
doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ganä wät da a hÿÿj —näng
mäh.

24 Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganä wät né da
sahönh hë ragenä bong do hä kä

P'op Hagä Do betyn bong do hä kä
banäm doo hënh, banesaa doo hënh
—näng mä Maah-Ta.

25 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ÿ né da hanoo ta ti genyy bong
doo. ÿ né ti hedëb had'yyt hanoo
doo. Hä ÿ h'yy ka'eeh doo, dajëb
né paawä, tawäd had'yyt hë da hÿ
pong jé P'op Hagä Do pa. 26 Hahÿ
hedëp nä doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo,
tabad'op hë da tadajëp ta h'yyb
tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da
tabawäd kän —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hä tabeaj kän:

—Maky daheeh ta ti ÿ her'oot
doo? —näng mäh.

27 —ÿÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. ÿ
ky daheeh öm Kristo, P'op Hagä
Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do
T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh
do paah —näng mä Maah-Ta kyyh
Jesus hä.

28 Ti m' ta ti tabaher'oot do jawén
paa bä kä m' Maah-Ta bahöm, ta
äh Marija tanaëënh hyb n'aa. Ta
m'aa hënh mä tanaëënh, ti m' taky
hadoo:

—Ma matëg kajaa. Ta kyy gó
öm ÿ naëënh —näng mä Maah-Ta ta
äh hä.

29 Ti m', Marija maa napäh bä
ta tii, nayyw hë m' tabas'ëëg geët,
ahöm kän mä Jesus wë. 30 Dooh
Jesus ajëë suun nä bä panang
bä. Ta hä Maah-Ta mamuun doo
bä tabageët nä. 31 Ti m' Judah
buuj tób bä hat'oonh doo, Marija
h'yyb en'yym doo, rabahapäh bä
nayyw hë Marija bas'ëëg geët
bä, tabanyyh bä, rabahöm kän ta
jawén. Kamag hakëë hënh hahöm
red'oo mäh. T'ïi hënh haoot red'oo
mäh.

32 Ti m', Marija kajaa bä kä Je-
sus bagëët bä, ta taron nu paa me
tabahyy häng ta wë. Ti m' taky
hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng
mäh —babä mageë bä paawä, häj

† 11:16 Dooh tahajöë nä bä ta äh, t'ïi hënh Jesus majïi rakarën radaj'ëëp Jesus. T'ïi hënh Jesus
matëëh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëëp Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hä.

ÿ dooh paawä tadajëb bä —näng mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ãäj hë ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ëp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeaaj kân:

—Nyy bä bë dakä jëng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ëep, mahegãã, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:
—Bë hegãã, tak'ëp paa takamahän —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nä däk, tanoo. Hëd n'aa tananoo hahÿ tanadajëp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'aa hënh ënh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'ëp tahyb n'aa tón takajaa bä kamag basuun bä. Pä gabaho doo gó radakä jëng. Pä gatsabak doo me ranoo gatsëë däk.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë noo gatsë do hõm —näng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajëp do ãnh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta ãh tadajëp —näng mä Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hã ÿ mah'yy kae bä, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo —näng mä Jesus Maah-Ta hä.

⁴¹ Ti m' ranoo gasëëts hõm kân. Ti m', p'op Jesus ty dëë wät taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hë Ee. Mamaa napäh, maky daheeh ÿ ky n'aa etsëë doo.

⁴² ÿ hapäh né hë ÿ mamaa napäh, ÿ maky dahé had'yyt hë. Ta tii d' ÿ wén edoo, babä hab'ëëh do sa hyb n'aa, òm né hë ti ÿ mejó hyng do raky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bä kã, tak'ëp tanaëëj kân mäh:

—Rasaro! —näng mäh. —Anäh! —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajëp do paa anä kân. Kahapõõs ta mooh, ta tsyym sii hë pãän hawak doo me. Ta matym na-ãäj mä kahabën pãän me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë apyn hõm pãän, baad tabahõm hyb n'aa kã —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajök Judah buuj Marija heg'ããs do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hã rah'yy kae padäg kân. ⁴⁶ Ta wób ah'üüm mä Pariséw sa wë, ramaher'oot mä Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

Jesus hä Pariséw rakamaj'ü do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, séd hä rakata padëëk hyb n'aa. Rakata däk bä kã m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ër bad'oo? Bë hegãã! Hajõng hahÿ aj'yy pehuunh doo.

⁴⁸ Èr hyb n'aa nap'eed had'yyt bä tapehuunh do hä, sahõnh hë da rah'yy kae padëëk ta hä, sa wahë n'aa tabahado däk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajë bong da ãã hä tii bä. Rado hõm da P'op Hagä Do tób n'aa. Rado hõm da ãã häj n'aa —näk mä sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hä:

—Dooch bë hapäh péh —näng mäh. ⁵⁰ —Dooch bë h'yy genä bä? Taw'ãäts hë ta ti sét né hë dajëp, sahõnh hë Judah buuj ranadejëp hyb n'aa —näng mä Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hë tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado

hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo ta hä ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hä. Jesus dajëp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanäng pé m' tii d' ta her'oot doo. ⁵² Tada jëp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata däk séd hä da na-ääj hē sahōnh hē P'op Hagä Do taah hedoo do jé pad'yyt hē habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bä kä m', Kajapas her'oot jawén paa bä kä m', Judah buuj wahë n'aa rabaher'ood kân nyy da da Jesus radaj'ëëp.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awäd wät bä sahōnh hē mahang kä. Ti hyb n'aa ahōm kân mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajim häd näng do tabanäng hēnh, tabanawäng do nab'yy hēnh kä. T'ii hēnh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëës doo, hajök hah'üüm mä Jerusarēnh hēnh, t'ii hēnh ratab'ëës hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahōm, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad ratab'ëës hyb n'aa. ⁵⁶ Jesus mä resoos P'op Hagä Do tób n'aa yt hä rabab'ëëh bä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy da bë hä? Ana g'eeh da Pas-kowa ér tab'ëës bä? —näk mäh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa da-heeh ramejüü do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapëë bä. Rakarēn paawä ramaher'oot ramaso däk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hä panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matëh kân panang Betanija häd näng doo hēnh, Rasaro taganyy wät do panang bä. ² Takajaa bä kä m', Jesus najiis ramoo bok Jesus

raweh'ëëh do tä n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tä. Rasaro asooh sa mahang. ³ Ti m' Marija bado däk buu benyym do hood. Häd eh ta hood.* Tak'ëp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ëëb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hä. Ti m' tatsyym hawug hōm ta sēen me. Jé pad'yyt hē däg tób yt hä buu benyym do buu bewäd däk.

⁴ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matëg seeh, ta jawén Jesus tahaëëj däk doo, ky hadoo:

⁵ —Hëd n'aa buu benyym do takanes'ëëm? 300 moweed k'ääts tëg hawak paawä ta sām. Ta sām ji an'oo paawä kas'uut do sa hä — näng mä Judas kyyh.

⁶ Kas'uut do tat'yyd mehīin do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsëg tii. Jesus sa dajëër hagä n'aa Judas. Tahes'ook mä ta gó radahep'ëë doo.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na magëd ti ÿñnh. ÿ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' tabad'oo. ⁸ Kas'uut do aboo had'yyt hē bë mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang ÿ awäd wäd bä had'yyt hē —näng mä Jesus Judas hä.

⁹ Ti nuuj jé m' hajök Judah buuj raky n'aa napëë däk Betanija bä Jesus bawäd däk doo. Ti m' rabana kân Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Rasaro, dajëp do paah, Jesus ganyy wät do rabaheg'ääs hyb n'aa na-ääj né hē. ¹⁰⁻¹¹ Rasaro hyb n'aa hajök Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahë n'aa. Jesus hä m' rah'yy kae padäg kân. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa Rasaro sii hē rakarēn radaj'ëëp.

Baad Jesus ragadoo Jerusarēnh bä panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m', jati pé hajök doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarēnh hēnh

† 11:55 Tii da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü paah. * 12:3 Riit gó ji ety bä, ta baa bä tagadäk.

han'aa doo, Jesus raky n'aa napäh hana do Jerusarēnh hēnh. Ta hōō bā tabawād dāk. ¹³ Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yuh mā panang bā naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ēp sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsē! —
näk mäh. —Ky n'aa kedēng
tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk
Do kyy gó hana doo!† —
näk mäh. —Ky n'aa kedēng,
Isaraéw buuj sa wahē n'aa!
—näk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kán. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih doo. Hahÿÿ da takerih:

¹⁵ “Bē eÿÿm manä Sijōn‡ buuj.
Bē hegää! Bē wahē n'aa ti awät da.
Jumeto t'aah jó tabana.”§

¹⁶ Pooj jé dó, dooh Jesus ma matēg rah'yy genä nā bā ta ti P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hā kametä wät ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajēp, Jesus ganä wät, Jesus basēek do jawén paa bā kā, rahyb n'aa es'ee däg kán ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hā kametēeh doo.

¹⁷ Ti m' hajök do wób, hap'ēeh do Rasaro Jesus ganyy wät doo, rahe'oot mā ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa kā m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napäh do hyb n'aa, hajök an'yuh panang bā naa Jesus ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Pariséw raky n'aa jōg bong sa da hadoo do hā. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Bē hegää! Dooh ää haja bā hahÿÿh. Sahōnh hē ta wē rabahōm kán —näk mā sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarēn do rahēg'ääs Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb

n'aa han'aa do sa mahang ti abong mā Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wē rabana. Betsaj-Da panang bā, Garirej hāj n'aa bā naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh —ää karēn Jesus ää bahegää paawä —näk mäh.

²² Ti m' Pirip ahōm Ān-Deréh wē, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Ān-Deréh bahadaa hōm Pirip. Jesus wē rabahōm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarēn doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Kaja dāk hÿÿ kā ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do dajēp doo, baad ÿ P'op Hagä Do wén weh'ēeh da —näng mäh. ²⁴ —Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Tiriig ag k'ääts gó takanajäg bā, k'ääts gó ta bóg nadajēb bā, ta mab hē, sét hē had'yyt hē tabaym ti ta ag. Ta bóg dajēb bā, papuuj ganyyh bā, tii bā hajōng ta ag ganä kán ta hanaa** —näng mäh. ²⁵ —Jé badäk hahÿÿ hā ji hawät do hā tak'ēp kamahän doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagä Do wē. Badäk hahÿÿ hā ji hawät do hā kamanahän doo, edēb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ²⁶ Jé karēn pé wē ÿ moo wät péh, taw'ääts hē hēp ÿ hata had'yyt hē. ÿ bawät bā tabawād had'yyt hē da wē ÿ moo wät doo. Ee weh'ēeh da tii —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hÿÿ kā, taw'ääts hē nado hēp ÿÿ. Nyy da da kēh ÿÿ P'op Hagä Do hā? “Ee, ÿ medēeb nesaa do ÿ ahob mahänh, ÿ dajēb mahänh”, näng g'ee d' ÿÿh? Dooh. ÿ dajēp hyb n'aa né hē ÿ bahyng —näng mā Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hā:

† 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 ‡ 12:15 Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-ääh hē kā ramaneēej kán Sijōn . § 12:15 Sakarija 9.9 ** 12:24 Ta ky n'aa hā né hē Jesus her'oot ta tii. Jesus né hē tiriig ag hadoo. Jesus nadajēb bā paawä, dooh takahüüm boo tii bā ta hā h'yy ka'eeh doo, tahanäng pé tii.

—Ee, mametä baad had'op do òm, tak'èp kabaj'aa do sahõnh hã —näng mä Jesus kyyh.

Ti m', hÿ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—ÿ metä wät. P'aa hënh da ÿ metëeh ênh —näng mäh.

²⁹ Darung mä hajök do tii bä hab'ëeh do sa hã.

—Ääs ti her'oot ta sii —näk mä ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bë hyb n'aa ti taber'oot, bë ky da-heeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿ kä kajaa däk P'op Hagä Do ky n'aa etyy do badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh doo. Da hë kä Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã habong do hã mejüü do kahabëe hõm kån. ³² ÿÿ kä, p'op kajatsëk do hã, b'aa hã, ÿ radahëe däk bä, ÿ naëënh da wë ÿÿ sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong doo —näng mä Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da tadajëp.

³⁴ Ti m' hajök do raky hadoo:

—Äã ky n'aa napäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. Kристо häd näng doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, awäd had'yyt hë m', dooh tadajëb bä takerih doo gó ta her'ood bä. Hëd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do p'op radahäng, ma-banäng? —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hã:

—Kanhën doo nä ta bag bawät nä bë mahang.†† Taw'ääts hë bë babok tabawak nä bä, badajung do‡‡ adëe pooj jé bë hã. Ta tii d' ÿ wén her'oot bë hã, tabadajuu gó hawät doo, dooh tabahapëe bä

do hyb n'aa n'yy hënh tahahõm. ³⁶ Bë mahang ta bag bawät nä bä, taw'ääts hë bë h'yy ka'eeh ta hã tabahajaa nä bä, ta bag taah^{SS} bë bahadoo hyb n'aa —näng mä Jesus hajök do sa hã.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bä kä m', Jesus bahõm kån hajök do sa mahãnh. Ta m'aa hënh mä tabawäd däk, ta ma matëg ta sii.

Hëd n'aa Jesus hã rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Hajõng ta metëe n'aa Jesus pe-huuj né paawä sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padäg bä ta hã.

³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagä Do ky n'aa rod makü her'oot do paa kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kyyh:

“Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä èr her'oot doo. Dooh rah'yy genä bä Tak'èp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hã kametëeh doo.”****

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahÿÿ da Isajas erii wät do paa hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagä Do gatsëe däk sa matym, ranahapäh hyb n'aa.

P'op Hagä Do gatsëe däk sa h'yyb tym,

rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa, rah'yy kawanareem hyb n'aa.

Rah'yy kadawuung bä paawä hã ÿÿ,

rah'yy kawereem bä paawä, ÿ h'yyb wareem paawä, baad

rababok hyb n'aa kä.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'èp

†† 12:35 Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti ta her'oot. Jesus né hë ti ji bag hadoo. ‡‡ 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa däk ti noo gó takado hõm, P'op Hagä Do wë tamatëeh. Jesus hã rah'yy kanae bä, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bä. Tabadajuu gó ji bawät do hadoo tii.

SS 12:36 Jesus né hë ti ta bag hadoo. Ta hã h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. *** 12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10

gabarēeh do tabahapäh do hyb n'aa dawēē naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti ta her'oot, Isajas hä.

⁴² Dooch né paawä hajök do raky dahé bä, hajök Judah buuj wahé n'aa sii hē rah'yy kae padäg kän Jesus hä. Dooch ra her'ood bä Jesus hä rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeyym do hyb n'aa. Rahabēē nyh tii bä sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hä baad ub sa da hadoo rawehēē bä sa hä. Dooch denaa hē ragenaag bä P'op Hagä Do ji taweh'ēeh do hä. †††

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ep ta kyyh:

—Jé hä ŷ h'yy ka'eeh doo, hä ŷ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hä ŷ mejüü do hä né hē tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ŷ hapäh doo, hä ŷ mejüü do na-ääj né hē tahapäh. ⁴⁶ Hÿ pong jé naa ŷ bahyng, badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb bag ŷ bahadoo hyb n'aa, sahõnh hē hä ŷ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooch ŷ tado bä hä ŷ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ŷ wén hyng babä, nesaa do ŷ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahÿÿ hä habong do sa hä. ŷ wén hyng ŷ bed'ēep hyb n'aa nesaa do mahänh. ⁴⁸ Ti anäng né hē ŷ ty n'aa ges'yyk doo, ŷ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷÿ, sa hä ŷ her'ood wät do né hē ti sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷÿ, sa hä ŷ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hä, P'op Hagä Do banoo noo gó sahõnh hä ta säm. ⁴⁹ Ta ti ŷ ma metēek doo, kēh ŷ gabuuj nado. Ee, ŷ mejō hyng doo, ti né hē hanoo hä ŷÿ, ŷ tamejüü ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa däg, ŷ her'ood wät doo”, ŷ wén näng. ⁵⁰ ŷ hapäh né hē hahÿÿh: Ee kyyh ji ted'ēep, ji bawäd had'yyt hē hyb

n'aa. Ti hyb n'aa ŷ tamejüü do ŷ her'oot do pan'aa, ti né hē ŷ her'ood had'yyt hē.

13

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ēēs do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja däk ti noo gó taberéd däk hyb n'aa badäk hahÿÿh, ta Yb wē tabasēek hyb n'aa kä. Jesus kamahän bong né paa ta ma matëg badäk hahÿÿ hä ta sii habok doo. Ta tii d' né kä m' tametēeh sa hä tak'ep takamahän doo.

² Atsēm mä Pas-kowa tä n'aa rabawēh. Dijab h'yyb tatug däk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaēēnh hyb n'aa. ³ Jesus hä ta Yb an'oo däk sahõnh hē ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hä tabana, p'aa hēnh tamatēeh ta wē Jesus hapäh na-ääj hē. ⁴ Ti m' Jesus bas'ēeg gēet, tado nyh ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho däk mä ta baa bä pään ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naëng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matëg sa tsyym tahet-syyd kän. Ti m' tabawug hõm ta hä hadäk doo me.

⁶ Simaw Peed wē takajaa bä kä m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tsym ŷ sii hē mabahets'yyt? —näng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooch mah'yy ganyy nä bä hahÿ ŷ moo wät doo. Ta jawén da mabahapäh —näng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooch. Tabad'op hē tsym ŷ mahetsyyd* —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—A tsyym ŷ nahetsyyd bä, dooch hēp ŷ hata mado wäd da —näng mä Jesus ta hä.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hado kän:

††† **12:43** Ti hyb n'aa rajejën Jesus hä rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajään hyb n'aa sa wē.

* **13:8** Peed wén ganadoo paawä, ji karom moo heb'ooh do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hä. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó.

—Tii d' madoo bä, ÿ karēn paawā sahōnh hē ÿ mabahets'yyt! —näng mā Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wät doo, baad däg ta hā sahōnh hē. Jāām né hē ta tsyym tahets'yyt nä. Baad däg bē hā. Jāām né hē sēt hē bē see baad nadoo —näng mā Jesus.

¹¹ Jesus hapäh mā ta hā haēēnh doo. Ti hyb n'aa, “Doo sahōnh hē baad tado bä”, tawén näng.

¹² Jesus bahaja däk bä sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hēnh tadadäk ta saroor j'ooj hadäk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bē hapäh nyy d' tahanäng pé ta ti ÿ moo wät do bē hā? —näng mäh.

¹³ —ÿ bē maneēēnh “Ma matēg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, näk bēeh. Baad né ti bē kyyh. Ti né hē ÿÿh.

¹⁴ ÿÿh, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē ma matēg né paawā, bē tsyym ÿ hetsyyd wät. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē na-āāj hē da bē hetsyyd bē h'yy kanatēē tsyym. ¹⁵ Taw'āāts hē ÿ metä wät doo da da bē bad'oo.†

¹⁶ Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Doo sa karom sa kariw n'aa bahānh tanu gadäg bä. Doo sa panäg sa hā mejūū do sa bahānh tado bä.‡ ¹⁷ Bē hapēē däg kän ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do bē taky n'aa edēng da ta tii da bē moo hedo bä.

Ta majī moo gó rahaēēnh do ky n'aa Jesus her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Doo sahōnh hē bē ky n'aa had'yyt tado bä ta ti ÿ her'ood wät doo. ÿ hapäh ta ti sahōnh hē ÿ asēēw däk doo. Hahÿÿ da P'op Hagā Do kyy kerih do ÿ asēēw hōm do

see ky n'aa: “Si ÿ hawa do ÿ tahyb n'aa wareem däk.”§ Kametä kän ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kã.

¹⁹ Ta pooj jé ta ti bē ÿ maher'oot, kametēēh do pooj jé, takametä däg bä, ÿ né hē Hawäd Had'yyt Do bē ky daheeh hyb n'aa. ²⁰ Jé ÿ mejūū do gadoo doo, ÿ na-āāj né hē tagadoo. ÿ gadoo doo, hā ÿ mejūū do tagadoo. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bä kã m' ta ti taher'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad tabaher'oot sa hã:

—Bē see ÿ tahaēēnh da majī moo gó. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mā Jesus sa hã.

²² Ti m' sa daaj hē ta ma matēg raky kakã bong. Doo rahapēē bä jaa ky n'aa ta ti taher'oot doo. ²³ Sa kanatēē, Jesus tak'ēp kamahān do asooh p'eets hē Jesus pa.** ²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet, p'eets hē hasooh do hā tabeaanh hyb n'aa ta hā jaa ti tahe-doo doo. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mameaaj ta hã jaa péh —näng mā Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejūū doo, p'eets hē takatahã däk ta hã, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahÿ pāw ÿ heh'oos do ÿ hanoo doo. Ti né kã —näng mā Jesus.††

Ti m' tabehoots kän, tan'oo kän Judas Ikarijot hã, Simaw t'aah hã kã.‡‡ ²⁷ Judas gado däg sii hē m', Nesaa Do Yb bajēē suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hã Jesus ky hadoo:

† **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanäng pé tii. Doo ji daaj hē ji kawehēē bä. Doo hahÿÿ da ji kyyh: “Doo ta ti ÿ moo wäd bä. Ta karom nado ÿÿh.” Doo tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hã. † **13:16** Doo Jesus bahānh rado bä, tahanäng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9 ** **13:23** Jowāw tii. †† **13:26** Kaja hē apäh Jesus her'oot ta ti Jowāw hã. Ta wób apäh doo ramaa napēē bä Jowāw hã Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa doo rah'yy genä bä Jesus bedoo do Judas hã. ††† **13:26** Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

—Nayyw hē mamoo wād mamoo wāt doo kā —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

²⁸ Tii bā hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genā bā tii d' Jesus bedoo do Judas hā. ²⁹ Sa dajēēr wē nāng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejō hōm Pas-kowa waa n'aa hata hetsēē, red'oo mäh. Kasuud is do sa hā dajēēr tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', pāw tagadoo do jawén paa bā, Judas bahōm kán. Badajuu dāk.

Papuu ky n'aa jawyk do ky n'aa hahȳh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bā kā Jesus ky hadoo ta wób sa hā:

—Kametā dāg kán h̄ȳ kā Aj'yy Hadoo Do H̄ȳ Pong jé Hana Do tak'ēp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ēp raweh'ēeh doo. P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk Aj'yy Hadoo Do H̄ȳ Pong jé Hana Do hyb n'aa. ³² P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, ta hyb n'aa kametā dāg bā, Aj'yy Hadoo Do H̄ȳ Pong jé Hana Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk da P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē ȳ P'op Hagā Do weh'ēeh.

³³ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawēd wād bā bē mahang ȳ bawāt doo. Bē esóts né paawā da ȳȳh, dooh bē haja nā bā bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh. Tii d' né hē ti ȳ her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa hā —nāng mäh. ³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bē hā ȳ mejūū: Taw'āats hē bē kamahñ ta wób. Taw'āats hē bē ȳ kamahñ doo da bē kamahñ ta wób. ³⁵ Ta wób bē kamahñ do hā, ma matēk ȳȳ bēeh, tii hā da sahōnh hē rabahapāh —nāng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'yy hēnh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doooh tahaja nā bā ȳ hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén ȳ mabana kán —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —hēd n'aa tanahajaa nayyw hē ȳ ahōm bā a sii? —nāng mäh. —Ȳ radajēeb bā a hyb n'aa, na mada-jēeb its ȳȳh. A hyb n'aa né hē ȳ kan'oo dāk —nāng mā Peed.

³⁸ —Ōm dajēp né da hēp ȳ n'aa? —nāng mā Jesus. —Karaak bahȳȳh do pooj jé, tamawoob nuu me da ȳ maky n'aa jejēn da. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matēg Jesus h'yyb en'yyim do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' sahōnh hē ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manäh. Taw'āats hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagā Do hā. Hā ȳ na-āāj hē taw'āats hē bē h'yy kae had'yyt hē. ² H̄ȳ pong jé, Ee tób bā, tabawāt bā, ti anāng hajōng bē baym doo. T̄i hēnh ȳ basēek bē pooj jé, ȳ benām hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawā ȳ her'oot paawā bē hā. ³ Ȳ basēek bē tyw n'aa ȳ benām hyb n'aa. Tii bā ȳ matēeh da bē ȳ mahūūm hyb n'aa wē ȳȳ, ȳ bawāt bā bē babok hyb n'aa na-āāj hē. ⁴ Bē hapāh né hē ta tyw n'aa ȳ mahōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —doooh āā hapēē bā n'yy hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da āā bahapāh ta ti ta tyw n'aa? —nāng mā Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né hē ta tyw n'aa, ȳ né hē ta hub her'oot doo, ȳ né hē hanoo hedēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Jāām né hē hēp ȳ n'aa Ee wē ji nu dāng. ⁷ Baad ub ȳ bē mepēē bā, bē

mepäh na-ããj hē Ee. Sét né hē ããh. Hÿÿ kā bē mepēē dāk, bē ty gepēē dāk na-ããj hē Ee —näng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametä ãã hā a Yb. Jããm né ti ãã karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mā Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bāp peej né paawä ÿ bawäd dāk bē sii, dooh ÿ mamepēē nā bā, Pirip? —näng mäh. —Tahapēē dāk do ÿÿh, Ee na-ããj hē tahapēē dāk. H'ēēd hyb n'aa ti mabedoo, “Mametä ãã hā a Yb”, mabanäng? ¹⁰ DooH maky dahé bā? Ee h'yyb gó ÿ bawät, hēp ÿÿ gó Ee bawät. Bē hā ÿ her'ood wät doo, kēh ÿ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hē tii. ÿ moo wät doo, Ee, hēp ÿÿ gó had'yyt hawät doo, ti né hē moo wät tii. ¹¹ Taw'ãäts hē bē ky daheeh, Ee h'yyb gó ÿ bawät, hēp ÿÿ gó Ee bawät, ÿ hanäng doo. Bē ky nadahé nā bā, taw'ãäts hē bē ky daheeh ÿ pehuunh do hyb n'aa. ¹² Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Hā ÿ h'yy ka'eeh do tamoo wät da ÿ moo wät do paah. ÿ moo wät do paa bahänh da tamoo wät tii kā, Ee wē ÿ basēēk do hyb n'aa kā.* ¹³ Sahōnh hē hāt ÿÿ gó bē etsēē do ÿ moo wät da bē hā, ÿ moo wät do hā Ee kawehēē dāk hyb n'aa. ¹⁴ Sahōnh hē hāt ÿÿ gó hā ÿ bē ets'ēē bā, ÿ ky daheeh né hē, ÿ anoo né hē.

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—ÿ bē kamahän bā, bē ky daheeh da ÿ mejüü doo —näng mäh. ¹⁶⁻¹⁷ —Ee hā ÿ etsēē da, tii bā da bē hā taban'oo kän bē masa n'aa seeh, bē sii tabawäd had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo

do ky n'aa metēēh do né tii. Badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapäh do hyb n'aa, ramaa nanapäh do hyb n'aa na-ããj hē. Bē ti bē mepäh, bē sii tabawät do hyb n'aa, ta jawén kā bē h'yyb gó tabajēē suun kän. ¹⁸ DooH bē ÿ eréd bā. DooH da kabarii boo bē do bā. P'aa hēnh da ÿ bana bē wē.† ¹⁹ DooH tabadawēd nā bā, tii bā badäk hahÿÿ hā dawēē P'op Hagä Do mahänh habong do dooh ÿ rahapēē wäd bā. Bē hapäh da ÿ tii. ÿ awäd had'yyt do hyb n'aa, bē na-ããj hē bē aboo had'yyt hē da. ²⁰ ÿ ganä wät noo gó, Sahé ÿÿ ÿ mejüü noo gó, tii bā da bē bahapäh Ee h'yyb gó ÿ bawät. Hēp ÿÿ gó bē babok, bē h'yyb gó ÿ bawät bē bahapäh na-ããj né hē ti noo gó. Séd er h'yyb hedoo. ²¹ Kēh ÿ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta ti hā ÿ kamahän doo. Hā ÿ kamahän doo, Ee kamahän da. ÿ na-ããj hē ÿ kamahän tii. Ta hā ÿ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hā ÿÿ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —h'ēēd hyb n'aa ãã hā had'yyt hē mabanoo a hā ji h'yy ganäng doo, ta wób sa hā dooh? —näng mā Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ÿ kamahän do ky daheeh né hē ÿ ma metēēk doo. Ee kamahän ti ta tii. ãã an'aa da ta wē. Ta h'yyb tym gó da ãã babok. Jããm hē hā ÿ kamahän do hā ÿ banoo tah'yy ganäng hyb n'aa hā ÿÿ. ²⁴ Hā ÿ kamanahän doo, dooh taky dahé bā ÿ ma metēēk doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hā ÿ an'oo bā hā ÿ rah'yy genäh hyb n'aa. Kēh ÿ nado ta ti bē

* **14:12** Ta yb wē Jesus basēēk do jawén paa bā, tamejō hyng P'op Hagä Do Sahee, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm kän Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk h'yy kae padäg kän Jesus hā, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ÿ moo wät do paa bahänh da tamoo wät tii kā, Jesus wén näng. † **14:18** P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahanäng pé m' tii.

maa newëë doo. Ee, hã ÿ mejũũ do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti bê ÿ maher'ood wät, babä bë sii ÿ bawät nä bä. ²⁶ Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, këh ÿÿ gó Ee P'op Hagä Do mejũũ doo, ti né da bë tama metëëk sahõnh hã. Sahõnh hë bë hã ÿ her'ood wät do paah, bë hyb n'aa newëë tan'oo bä bë hã.

²⁷ H'yyb n'yym do ÿ banoo bë hã. Bë wë da tabaym. ÿ anoo hëp ÿ näw bë hã. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do ranoo do nahado tii. Bë h'yy ketón manäh. Bë eÿÿm manäh —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë maa napëë bok hahÿ bë hã ÿ her'ood wät doo: “ÿ da ahõm, tii bä p'aa hënh ÿ bana bë wë”, näng ÿÿh. ÿ bë kamahän bä paawä, bë paawä tseb'ee Ee wë ÿ basëëk do hyb n'aa. ÿ hyb n'aa jawyk do bahänh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bë ÿ maher'ood wät, tametëëh bä kä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa hã ÿÿ. ³⁰ P'eets däg Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejũũ doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawëd wäd bä ÿ her'oot bë hã. Dooh Nesaa Do Yb haja bä hã ÿÿ. ³¹ Daj ÿÿ hë ÿ kan'oo däk dajëb hã, sahõnh hë hã ÿ Ee mejũũ do ÿ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ÿ kamahän do hyb n'aa. Taw'ääts hë sahõnh hë dawëë P'op Hagä Do mahän habong do raba-hapäh ÿ ky daheeh Ee, ÿ kamahän Ee.

Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Hamäh, ër ah'ũũm ta s'ee hënh.

15

Jesus joom uwa häd näng do hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'äät hadoo ÿÿh. Ee, uwa danäh, ta hã moo wät doo. Uwa tyd hadoo hã ÿ h'yy ka'eeh doo. ² Uwa tyd, tyt ÿ hadoo do neaak do Ee gakyd hõm da. Uwa tyd, tyt ÿ heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hõm, baad tabeaak hyb n'aa ta bahänh kä. ³ Baad däg bëëh. Tabenyw däk bëëh, bë ÿ ma metëëk do hyb n'aa. ⁴ ÿ karën séd hã bë h'yy kata däg had'yyt hã ÿÿ, tii bä ÿ h'yy kata däg had'yyt hë bë hã kä. Dooh uwa tyd haja bä ta m'aa hënh teag bä. Taw'ääts hë ta patuuh hã tadäg had'yyt hë. Ti hadoo bë hã. Dooh bë haja bä joom heaak do bë hado bä, dooh bë haja bä P'op Hagä Do gen'aak do bë moo boo bä, hã ÿ bë h'yy kanata bä.

⁵ —ÿ né hë uwa patuuh hadoo. Tyt ÿ hadoo bëëh. Hã ÿ had'yyt h'yy kata däk doo, ta hã ÿ h'yy kata däk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ÿ wën her'oot, dooh bë daaj hë bë hajaa péh. Hã ÿ bë nayw bä, dooh bë hajaa péh. ⁶ Hã ÿ h'yy kanata wät doo, uwa tyd kaw'oong hõm, tsawyy bëëh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tëëg hõõ gó radewäts toonh, tii bä tabahõõ jëng. ⁷ Hã ÿ had'yyt hë bë h'yy kata däg bä, ÿ ma met'ëëg wät do bë h'yyb gó tayw bä, bë ky dahé bä, bë ky n'aa ets'ëë bë karën do né hë, tii bä bë gadoo né hë. ⁸ Baad bë beaak do hadoo do hã Ee kaweh'ëëh. Bë eaak do hadoo do hã bë kametëëh hëp ÿ hata hadoo bëëh.*

⁹ —Ee ÿ takamahän doo da bë ÿ kamahän. Taw'ääts hë ÿ kamahän do bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Bë eréd manä tii hã. ¹⁰ Bë hã ÿ mejũũ do bë ky dahé bä, ÿ kamahän do awäd had'yyt da bë h'yyb tym gó. Dooh bë eréd bä tii bä. Bë gado had'yyt hë tii bä bë ÿ kamahän doo. Taw'ääts hë ÿ

* **15:8** Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahän, P'op Hagä Do karën do ji moo wät, ji heaak do ky n'aa.

bad'oo doo da bë bad'oo: Hã ÿ Ee mejũũ do ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahãn do awãd had'yyt hẽ hẽp ÿ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ÿ eréd bã takamahãn do hã. ¹¹ Ta ti bë hã ÿ her'ood wãt, ÿ tsebé doo da bë tsebé hyb n'aa, baad bë tseebe had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahÿ ti ÿ mejũũ doo: Bẽ kamahãn bë da hadoo doo, bë ÿ kamahãn doo da. ¹³ Jããm né hẽ tak'ẽp kamahãn doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajẽp doo, ÿ bad'oo doo da. ¹⁴ Najis haa né hẽ bëeh, ÿ mejũũ do bë ky dahé bã. ¹⁵ Doooh “karom ÿÿ” ÿ maneëej wãd bëeh. Doooh sa karom rahapëë bã sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bë ÿ wén maneëenh, sahõnh hẽ hã ÿ Ee maher'oot do ÿ tabej dãk do hyb n'aa bë hã. ¹⁶ Bẽ nado ti ÿ hasëew wãt doo. ÿ ti hasëew bong bëeh. Bẽ ÿ wén sëew hõm, ÿ mejũũ joom heaak do hadoo bë bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejãã do hadoo ti ÿ karẽn bë hã.† Tii bã da sahõnh hẽ hãt ÿÿ gó bë ky n'aa etsëe doo, Ee anoo da bë hã. ¹⁷ Bẽ ÿ mejũũ bë kamahãn bë da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do bë wẽ rakamajẽ bã, bë hyb n'aa es'ee, pooj jé hã ÿ rakamajẽ bong. ¹⁹ Badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do wób bë ado bã paawã, bë paawã rakamahãn, sa da hadoo do rakamahãn doo da. Doooh sa wób bë ado boo bã. Bẽ ÿ asëew hõm sa mahãnh. Ti hyb n'aa bë hã rakamajã. ²⁰ Bẽ hyb n'aa es'ee bë hã ÿ her'oot do paah. Doooh sa karom ta kariw n'aa bahãnh tanu gadãg bã, nãng paa ÿ bë hã. Ta wób ÿ rano n'aa masoo paah. Bẽ na-ããj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kẽh ÿ raky dahé wãt paah. Bẽ na-ããj da raky daheeh. ²¹ Hẽp

ÿ n'aa da bë rano n'aa masoo, hã ÿ mejõ hyng do ranahapãh do hyb n'aa. ²² ÿ nahyy bã paawã, sa hã ÿ naher'ood bã paawã, dooh P'op Hagã Do ky n'aa ety bã sa hã nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kã, ÿ ahyy wãt do hyb n'aa, panyyg hanãm do ÿ maher'ood wãt do hyb n'aa sa hã, dooh da sa kyy pé sa hã P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hẽ tii d' rabad'oo. ²³ Hã ÿ kamajã doo, Ee hã na-ããj hẽ takamajã. ²⁴ Sa mahang tak'ẽp ÿ pehuuj wãt. Doooh hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ÿ pehuunh doo. Ta ti ÿ panehuuj bã paawã, dooh paawã P'op Hagã Do ky n'aa ety bã sa hã, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kã, rahapëë wãt né hẽ ÿ pehuunh doo. Ti hadoo né hẽ hã ÿÿ, Ee hã na-ããj hẽ rakamajẽ bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagã Do kyy kerih do kametã dãk hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih: “Daap hẽ hã ÿÿ rakamajẽ dãk”,‡ nãng mã kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ masa n'aa, P'op Hagã Do Sa-hee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bã kã, taher'oot da kẽh ÿ n'aa. Ee hanaa ÿ mejũũ da bë wẽ. ²⁷ Bẽ na-ããj hẽ ÿ karẽn bë her'ood hõm kẽh ÿ n'aa, pooj jé, ÿ du doo noo gó bë baboo had'yyt do hyb n'aa si ÿÿ.

16

¹ —Sahõnh hẽ ta ti bë hã ÿ wén her'oot, bë h'yy kanerét hyb n'aa hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ² Bẽ da rahabëë nyyh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Ta ti bahãnh da ti awãt nã. Ti awãt ti noo gó, P'op Hagã Do rah'yyb en'yyim red'oo da bë radejëeb bã. ³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh ÿ ranahapãh do hyb n'aa sa

† **15:16** Hahÿ joom ag kanarejãã do hedoo do ji hã: Ji da hadoo do ji kamahãn doo, ji tsebé doo, baad ji bawãt doo, P'op Hagã Do karẽn do ji moo wãt doo. P'op Hagã Do matym gó dooh tahëej bã tii. ‡ **15:25** Saaw-Mo 35.19, 69.4

h'yyb gó. ⁴ Hahỹ y wén her'ood wät bē hā, takametā wät bā kā, bē hyb n'aa esee hyb n'aa bē y maher'ood wät do paah. Y wén naher'oot nā paah, y awät nā do hyb n'aa bē sii.

P'op Hagā Do Sahee ji hā metēēh do ky n'aa hahỹh

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hỹh kā y basēēk hā y mejō hyng do wē. Ti hado né paawā, dooh y bē eaaj bā n'yy hēnh y bahōm. ⁶ Bē h'yy ketón up ta ti bē hā y her'ood wät do hyb n'aa. ⁷ Né hup y né hē hahỹ bē y maher'oot doo: Baad tanyy bē hā Ee wē y basēēk. Y nas'ēēg bā, dooh paawā bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee ana bā bē wē. Y basēēk bā kā y mejō hyng bē wē. ⁸ Takajaa bā kā, badāk hahỹh hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā baad tametēēh ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā. ⁹ Ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā, hā y rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagā Do Sahee metēēh da sa hā, ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā, Ee wē y basēēk hyb n'aa, y bē nahapāh hēnh kā. ¹¹ P'op Hagā Do Sahee metēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā, Nesaa Do Yb, sa hā mejūū do hā, P'op Hagā Do ky n'aa ety dāg kān do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hajōng nā paawā y her'oot bē hā, dooh bē haja nā bā bē gado bā. ¹³ P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do kajaa bā kā, sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa bē da tametēēk. Dooh ta ky gabuuj tado bā taher'oot doo. Hana y naa tamaa napāh do bē d'

tamaher'oot. Taher'oot na-āāj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴ Y da tahyb n'aa jaw'yyk. Y tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana y y tagadoo, tatab'ēēs hyb n'aa bē hā. ¹⁵ Sahōnh hē Ee wē hanāng doo, ma y had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee gadoo ma y y, bē hā tatab'ēēs hyb n'aa, y wén nāng —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Nayyw hē denaa hē, dooh da y bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh y bē bahapāh ēnh —nāng mā Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matēg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Nyy d' tahanāng pé tii éh, “Nayyw hē denaa hē m', dooh da y bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh y bē bahapāh ēnh”, tahanāng doo? Nyy d' tahanāng péh, “Ee wē y basēēk hyb n'aa”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hēnh rakaner'ood kān:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh, “Nayyw hē denaa hē”, tahanāng doo? Dooh āā h'yyb mepēē bā ti taher'oot do hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapāh rakarēn reaanh ta hā. Ti m' taky hado kān:

—Bē karēn paawā bē eanh ta ti y her'oot do hā? Hahỹh da paawā bē kyy bē h'yyb gó: “Nyy d' tahanāng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hē dooh da y bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da p'aa hēnh y bē bahapāh ēnh’, tahanāng doo”, nāk bē kyyh. ²⁰ Né hup y né hē hahỹ y her'oot doo: Bē da a'oot, bē da h'yy ketón. Badāk hahỹh hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kā. Bē h'yy ketón né paawā da, bē h'yy katón do kawareem da tsebé do hā. ²¹ Y ynh wog mahỹhnh ajān henāng doo kā, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenāng doo. Ta t'aah henāng do jawén paa bā kā, tamabaan hōm

tak'ēp ta mahÿÿj tahoop do paah, tak'ēp tatsebé do hyb n'aa kā. ²² Ti hadoo né da bē hā: Hÿÿ kā bē d' h'yy ketón. ÿ bē bahapāh bā p'aa hēnh kā, tii bā bē tsebee kån. Dooh hado hōm pé ta ti bē tsebé doo. ²³ Ti noo gó kā, dooh hā ÿ bē ets'ēē wāt péh. Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Ee, P'op Hagā Do banoo da bē hā sahōnh hē hāt ÿÿ gó bē etsēē doo. ²⁴ Dooh bē etsēē nā pé hāt ÿÿ gó. Bē ets'ēē da. Bē gadoo né hē da, tii bā baad da bē tsebee kån.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg ky n'aa gó bē ÿ maher'ood bong paah. Ti awāt da ti noo gó, dooh da bē ÿ maher'ood wād bā ta tii da. Baad ub, kejēn do hadoo nado da bē ÿ maher'ood kån Ee ky n'aa hā. ²⁶ Ti noo gó bē etsēē da hāt ÿÿ gó. Dooh hyb n'aa da bē ÿ ky masa pé ta hā. ²⁷ Ta daaj hē bē Ee kamahån. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bē ÿ ky masa péh, ÿ wén nāng. Bē Ee wén kamahån, ÿ bē kamahån do hyb n'aa, P'op Hagā Do hanaa ÿ bahyng bē ky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁸ Ee, P'op Hagā Do wē naa ÿ bahyng badāk hahÿÿ bā. Badāk hahÿÿ hā ÿ bawād wāt. Hÿÿ kā ÿ beréd dāk badāk hahÿÿh. Ee wē ÿ basēek p'aa hēnh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo:

—Baad hÿÿ kā mabaher'ood wāt. Panyyg gó nado wād. ³⁰ Sahōnh hē mabahapāh, āā hapāh hÿÿ kā. Ji eanh do pooj jé mabahapēē dāk ji karēn do ji eanh doo. P'op Hagā Do hanaa ōm tii hā āā bahapāh, āā wén ky daheeh —nāk mā sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky dahé dāg né hÿÿ kā. ³² Ti awāt da ti noo gó, kaja kån, bē waj'aa bong doo kā bē tób hēnh. Map ÿÿ hē da ÿ bē beréd wāt. Tii d' né paawā, map ÿÿ hē nawād ÿÿh.

Ee si ÿ awāt. ³³ Ta ti P'op Hagā Do Sahee ky n'aa bē ÿ wén maher'ood wāt, h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa, si ÿÿ sēd bē h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badāk hahÿÿ hā bē ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawā, bē h'yy gadeja da, badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā ÿ j'aa ketsē do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsēē do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti taher'oot doo, wē hā taty dāg, ti m' P'op Hagā Do hā taky n'aa ets'ēē kån:

—Ee, —nāng mäh —kaja kån ÿ dajēp doo kā sahōnh hē sa hyb n'aa. Mametā a T'aah tak'ēp ta makamabaj'aa doo. ÿ mawehēē, ōm a T'aah weh'ēeh hyb n'aa, makabaj'aa do tametēeh hyb n'aa. ² Hā ÿ maban'oo dāk sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do ÿ bag'āās hyb n'aa, ÿ bedēeb had'yyt hē hyb n'aa a wē, hā ÿ manoo doo. ³ Hahÿ hedēb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Ōm, jāām hē sét had'op doo, P'op Hagā Do heh'āāt do rabahapāh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejō hyng do rabahapāh do hyb n'aa na-āāj né hē. ⁴ ÿ haja dāk sahōnh hē hā ÿ mamejūū doo. Tii hā ōm ÿ wehēē dāk badāk hahÿÿ bā. ⁵ Hÿÿ kā Ee, man'oo tak'ēp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badāk hahÿ madu dahāng do pooj jé, a pa ÿ bawāt noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ÿ metā wāt badāk hahÿÿ hā habong do wób hā, hā ÿ manoo do sa hā. A karapee paa tii, ti man'oo dāk do hā ÿÿ. A ky n'aa raky dahé dāk. ⁷ Sahōnh hē hā ÿ man'oo dāk doo, a hanaa né ti rabahapēē dāk hÿÿ kā. ⁸ Ti rawén hapāh, sa hā ÿ tab'ēēs do hyb n'aa

* **16:33** Badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā Jesus j'aa ketsēē kån. Nesaa do Yb hā, sa hā mejūū do hā Jesus j'aa ketsēē kån na-āāj hē.

a kyyh hã ŷ manoo do paah, ti rahapäh. Baad rabahapäh, a wë naa né hë ŷŷh. Õm né hë ŷ mejõ hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hã ŷ ky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Dooch ŷ ky n'aa ets'ëë bã badäk hahŷŷ hã dawëë a mahãnh habong do sa hyb n'aa. Hã ŷ manoo do sa hyb n'aa ŷ ky n'aa etsëë, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ŷ kawehëë däk. ¹¹ Dooch da badäk hahŷŷ bã ŷ ayyw wäd bã, a wë da ŷ bas'ëëg kãn. Ti d' hayyw kãn badäk hahŷŷ bã. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hë hawät do õm nesaa do mahãnh, mamoo n'aa jesu da a hejõj me, hã ŷ manoo doo me né hë, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ŷ hawät noo gó, ŷ mo n'aa jesu bong a hejõj me, hã ŷ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hã. Jããm hë sét hë nesaa do hã h'yy kawareem. Karejãã do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. ¹³ Hŷŷ kã da, dooch sa mahang ŷ awäd wät bã kã. A wë da ŷ bas'ëëg kãn. Badäk hahŷŷ bã ŷ bawät nã bã ŷ her'oot nã ta tii, ŷ tsebë do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ ŷ an'oo däk sa hã a kyyh. Badäk hahŷŷ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do kamajë däk sa hã, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ŷ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Dooch ŷ ets'ëë bã mabasog hõm hyb n'aa badäk hahŷŷ bã habong do sa mahãnh. Jããm né hë ŷ etsëë a hã, mamoo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ¹⁶ Badäk hahŷŷ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ŷ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsynt hë mabetyn däk hanãm do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hë ti hanãm do ky n'aa. ¹⁸ Badäk hahŷŷ bã mamejõ hyng doo da ŷŷh, tii da ŷ mejũũ sa

hã badäk hahŷŷ hã habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ŷ kan'oo däk, tsyt hë magen'aak do ŷ moo wät hyb n'aa, ta ti na-ããj hë baad tsyt hë magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ŷ ky n'aa etsëë. ŷ ky n'aa etsëë na-ããj né hë ta jawén hã ŷ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahŷ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ ŷ ky n'aa etsëë sahõnh hë hã ŷ h'yy ka'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. Hëp ŷŷ gó mabawät, a h'yyb gó ŷ bawät doo da. ŷ karën séd hã rah'yy kata däk ër hã, badäk hahŷŷ hã habong do rabahapäh hyb n'aa õm né hë hã ŷ mejõ hyng doo. ²² Tak'ëp baad hadoo do hã ŷ man'oo däk do paa ŷ an'oo däk né sa hã, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ŷ bawät. Hëp ŷŷ gó mabawät. ŷ karën baad ub, séd hã rah'yyb hedoo, ŷ mamejõ hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hã ŷ h'yy ka'eeh do hã makamahãnh ŷ makamahãnh do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus taky n'aa etsëë bã.

²⁴ Ti m' taky hado kãn ta yb hã:

—Ee, —nãng mãh —ŷ karën ŷ bawät bã rababok hã ŷ manoo doo. ŷ karën rabahapäh ŷ kabaj'aa doo, bak ŷ tak'ëp gabarëeh doo, badäk hahŷ madu dahãng noo gó pooj jé, ŷ makamahãnh do hyb n'aa hã ŷ man'oo däk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wät do õm. Badäk hahŷŷ hã dawëë a mahãnh habong doo, dooch né paawã õm rahapëë bã sa h'yyb gó, ŷ ti hapäh õm. B'ëeh hahŷ rahapäh ŷ mamejõ hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ŷ metã wät sa hã. A ky n'aa ŷ metã had'yyt hë da sa hã, ŷ makamahãnh do sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa, ŷ na-ããj hë sa h'yyb gó ŷ bawät hyb n'aa.

18

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bā kā taky n'aa etsēē doo, ahōm kån mā ta ma matēg sa daheeh. Kapÿÿj madarong doo, Kidorōn hād nāng do rabatsēg hōm. Tii bā tabanāng joom Oriib hād nāng doo. Tii bā, joom banāng bā Jesus baym.

² Judas, Jesus haēēj dāk do tahapāh mā Jesus bahe'yym doo. Hajōō nuu me ta tii bā Jesus bahew'ēēt ta ma matēg sa daheeh.

³ Ti m' Judas bahōm kån joom banāng bā. Warahén, ta wób P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa ramejūū doo, Pariséw ramejūū do na-āāj hē tamanaa. Bag enāh rabana. Kuman yt hā m' rabana.

⁴ Jesus hapāh ta h'yyb gó sahōnh hē ta hā rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wē tabahōm, ti m' tabeaaj kån:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mā sa kyyh.

—ÿ né hÿÿh —nāng mā Jesus sa hā.

(Sa mahang Judas, ky ken'yym doo gó haēēj dāk do bagēēt.) ⁶ “ÿ né hÿÿh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajäk tüü.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ēnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hÿÿh, ÿ hanāng do bē hā —nāng mäh. —No na ÿ tado bā, bē an'oo hata haa rabahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hā”, ta yb hā taher'ood wāt do paa kametēeh hyb n'aa.) ¹⁰ Ti m'

Simaw, Peed hād nāng do bado dāk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadäk do tagakyd hōm mā aj'yy Maw-Kó hād nāng doo. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom tii.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Menyyw däg a sēn-jeer. Dooch g'eeh ÿ gado bā ÿ ahoop doo, Ee anoo doo? —nāng mā Jesus ta hā.

Anas wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ramaso dāk Jesus. Ramoo maw'yyd däg kån, ¹³ tii bā pooj jé ramahūūm aj'yy Anas hād nāng do wē. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, “Taw'ääts hē sét hē dajēp sahōnh sa hē hyb n'aa”, hanāng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Simaw, Peed hād nāng doo, Jesus ma matēg see sii tabahōm warahén sa jawén. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do hep'ēeh do ta ti ta ma metēek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajēē suun tób wahoo gó, kahadē doo gó, Jesus ramajē sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bā. Jesus ma matēg seeh, tób danāh hep'ēeh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagā n'aa wē tabetsēē hyb n'aa Peed bajēē suun hyb n'aa. Ti m' tamajē sun kån Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadē noo hagā n'aa ky hadoo Peed hā:

—Nanāng aj'yy ma matēg see nado om? —nāng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooch ta ma matēg see ÿ do bā —nāng mäh.

18 Tak'ëp tabahahëem ti atsëm. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hë ragahō sooh tēeg sēh. Tēeg noo pa rabah'ëeh rakatēng hyb n'aa. Peed agēet katēng sa pa.

Sa wahë n'aa Jesus hã teanh do panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh mä Jesus ta ma matēg ky n'aa, tametēek do ky n'aa na-ääj hë. 20 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hë ramaa napēë had'yyt hë ÿ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë, P'op Hagä Do tób n'aa yt hë na-ääj hë ÿ ma met'ēeg wät paah. Doooh kejēn gó ÿ her'ood bä —näng mäh. 21 —Hëd n'aa hã ÿ bë beanh? Bë eaaj këh ÿ maa new'ëe do sa hã. Ta ti rahapäh ÿ her'ood wät doo —näng mä Jesus kyyh.

22 Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hã? —näng mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mametä nesaa do ky n'aa ÿ her'ood bä. Baad hadoo do ÿ her'oot do p'ää ÿ matapa ewyyh? —näng mä Jesus ta hã.

24 Ti m' Anas mejüü mä ramahüüm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn do Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

25 Ti m' tēeg noo pa Peed katēng bä, rabeaaj kãn mä ta hã:

—Ta ma matēg see nado òm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejēn:

—Doooh. Ta ma matēg see nado ÿÿh —näng mäh.

26 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hōm do wakään ky hadoo:

—Òm nado ta ti ÿ hapäh do ta sii, joom mahang? —näng mä ta kyyh.

27 Ti m' p'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn ēnh. Tii bä karaak ky ganä kãn, tabah'ÿÿ kãn.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m', Kajapas tób bä naa ramahüüm kãn Jesus aj'yy Roma buuj Judah häj n'aa bagä n'aa tób hēnh, Pirato häd näng do wë. Jati pé bap paa m' tii. Judah buuj wahë n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajëe pä bä Roma buuj tób gó. Rakarēn mä baad ratayy rabawēh nä do hyb n'aa Pas-kowa tä n'aa.* 29 Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää bë ky n'aa tapaa hahÿ aj'yy? —näng mäh.

30 Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bä, dooh paawä ää haëej bä a hã —näk mä sa kyyh.

31 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë ky n'aa etyy ta hã bë ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —näng mäh.

—Doooh ää haja bä ää dajëeb bä. Doooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —näk mä sa kyyh Pi-rato hã.

* 18:28 Doooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä, Judah buuj nadoo do tób bä rabajëe pä bä. Hasus do hadoo sa hã P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bä. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bä Pas-kowa tä n'aa rawëe bä. † 18:32 Judah buuj radajëeb bä paawä, pä me paawä ramakut. Roma buuj radej'ëep, b'aa kajatsëk do hã rabepëem däk. B'aa kajatsëk do hã Jesus dajëp, ta daaj hë paa tabaher'oot.

32 Tii d' tawén hado kán, nyy d' tadajëp Jesus her'ood wät do paa kametä wät hyb n'aa.†

33 P'aa hēnh Pirato bajëë suun tób gó, Jesus tanaëēnh mä ta wë, teajj kán:

—Öm Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meaanh? Öm ta wób ramaher'oot do keh ÿ n'aa hyb n'aa mabeaanh? —näng mä Jesus.

35 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ÿ hÿÿh —näng mäh. —A wakään, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa ti öm haëēnh hä ÿÿ. H'ëed p'ää? —näng mä Pirato.

36 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badäk hahÿÿ bä nado ÿ bag'ääs doo. Badäk hahÿÿ bä tado bä paawä, karapé haa ÿ ramo n'aa jesu paawä Judah buuj sa wahë n'aa sa mahänh. Badäk hahÿÿ bä nado ÿ bag'ääs doo —näng mäh.

37 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, öm né hē häj n'aa wahë n'aa? —teaanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē öm tii d' hanäng. Baad hadoo doo, heh'äät do ky n'aa ÿ her'oot hyb n'aa ÿ benäng, ti hyb n'aa né hē ÿ bahyng badäk hahÿÿ bä. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Pirato hä.

38 Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ëed ti baad hadoo do ma-hanäng? —näng mäh.

Ti m' nyyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Dooch ÿ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy doo —näng mäh. 39 —Paskowa bë teheb'ëes do hä bë mehejö ÿ bado nyyh ÿ dawäts geët do seeh. Bë karën ÿ ado nyyh bë matym n'aa

Judah buuj wahë n'aa ramaneënh doo? —näng mäh.

40 Ti m' raky hadoo, tak'ëp mä rageëēnh:

—Ta ti nado ää karën! —näk mäh. —Barabas häd näng do ti ää karën! —näk mäh.

Roma buuj wë h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

19

Jesus raky n'aa ety däk do b'aa hä tadajëp hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Pirato mejüü Jesus raba-hewyyh. 2 Ti m' hetëk do moo m' warahén ramap'ööd däk, ta nuu gó m' radaso kán. Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo.* 3 Ti m' hajöo nuu me m' rabena ta wë raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Kaweh'ëēh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajöo nuu me.

4 Ti m' p'aa hēnh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—ÿ manyyh da hÿÿ kä bë wë ta w'oo hä, dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy do hä bë bahapäh hyb n'aa —näng mäh.

5 Ti m' ta nu gaheen n'aa hetëk do mooch, ta hatsë hahiin doo gó tabanyyh bä, Pirato ky hadoo sa hä:

—Bë hegää! Geët hahÿÿ aj'yy —näng mäh.

6 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa Jesus rabahapäh bä, nyyw hē rageëëj bong:

—Mepëēm däg, mepëēm däg! —näk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hē hepëēm däk. ÿ ti dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy do hä —näng mä Pirato.

* 19:2 Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'ööd däk do ta nuu gó radasooh doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hē ēnh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ēnh.

⁷ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky kah'üüm ta hä:

—Äã ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'ääts hë tadajëp né hë, P'op Hagä Do T'aah tabanäng do hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

⁸ Pirato maa newë däk bä tii da, tak'ëp mä tabeyym tii bä kä. ⁹ Ti m' p'aa hënh tabajëë suun tób gó, ti m' Jesus hä tabeanh:

—N'yy hënh naa òm? —näng mäh.

Jesus kawanaj'ään né paawä, dooh m' taky gado bä. ¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Mahapäh né hë, ÿ hajaa ÿ mejõ bä òm raberéd hõm hyb n'aa, ÿ hajaa na-ääj hë ÿ mejõ bä òm rabepëëm däk —näng mä Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh paawä mahaja bä hä ÿÿ, P'op Hagä Do nan'oo bä. Ti hyb n'aa, ÿ haëëj däk do sa hä, a hä hanäng do nesaa do bahänh sa hä —näng mä Jesus Pirato hä.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newë däk bä takarën paawä taberéd hõm Jesus. Tak'ëp mä Judah buuj rageëëj had'yyt hë tii bä:

—Ta ti aj'yy meréd hõm bä, dooh Sesa, sahõnh hë bä wahë n'aa h'yyb hata mado bä. Häj n'aa wahë n'aa hanäng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napäh bä m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mä ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pä ta yt ta tii bä. (Eberew kyy me ramaneëenh ta ti Gabatah.) ¹⁴ Pas-kowa rataheb'ëës do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Gëët hahÿ bë wahë n'aa —näng mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ëp:

—Mado hõm, mado hõm, mepëëm däg! —näk mäh.

—Bë wahë n'aa ÿ epëëm däk g'eeh? —näng mä Pirato.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa raky hadoo:

—Jääm né hë sét hë äã wahë n'aa, Sesa! —näk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadëëg ub kä, Jesus Pirato bahaëëj däg kån sa hä takepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' warahén sa hä kä taka-haëëj däk Jesus. ¹⁷ Ta daaj hë Jesus besoo hõm b'aa rahepëëm däk do pan'aa ta hä. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo hënh ramahüüm, (Eberew kyy me ramaneëenh ta tii bä Gogota.) ¹⁸ Tii bä rabepëëm däk b'aa kajatsëk do hä kä. B'aa kajatsëk do wób hä rabepëëm däk na-ääj hë pawóp hë ajyy. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõö gó Jesus kahepëëm däk do bahäng.

¹⁹ Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëëm däk. Hahÿÿ da m' takerih ta hä: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahë n'aa hahÿÿh.” ²⁰ Edah tii, Jerusarënh bä naa. Ti hyb n'aa hajök ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hë kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratïn kyy me, Gereg kyy me. ²¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabahõm kån Pirato wë, ti m' raky hadoo:

—Merii manäh: “Judah buuj sa wahë n'aa”, hanäng doo da. Taw'ääts hë merii: “Ta daaj hë Judah buuj sa wahë n'aa tabanäng hahÿ ajyy” —näk mä sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë ÿ erii wät doo. Dooh ÿ ahÿÿd wäd bä —näng mä sa hä.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepëëm däk do jawén paa bä m', rabasog hõm ta saroor. Retyn hõm ji meheet pé hadoo do sa hä. Sét hë, ta hatsë,

mad'aak kanasuuh doo. ²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Dooħ er as'ēēd bā hahȳȳh. Hamāh, masuuj er moo bong er bahapāh hyb n'aa jaa wē tabaym —nāk mā sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. Hahȳȳ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyñ hōm sa hā hē saror ȳȳ. Masuuj ramoo bong saror ȳ hyb n'aa.”†

Tii da né hē warahén ramoo boo kån.

²⁵ B'aa kajatsēk do Jesus hadāk do dewē hā, ti ab'ēēh ta ȳȳn, ta kaat, Keropas hād nāng do ȳȳm Marija hād nāng doo, Marija Madarēn hād nāng do daheeh. ²⁶ Ti m' Jesus bahapāh bā ta ȳȳn, ta ma matēg seeh, tak'ēp takamahān do rabab'ēēh bā, Jesus ky hadoo ta ȳȳn hā:

—Gēēt ta ti a t'aah —nāng māh.

²⁷ Ti m' ta ma matēg hā m' taky hadoo:

—Gēēt ti a ȳȳn —nāng mā Jesus ta ȳȳn ky n'aa hā.

Tii bā kā, ta ti tagado kån Jesus ȳȳn ta tób bā kā, tabahag'āās hyb n'aa kā.

Jesus dajēp do panyyg n'aa hahȳȳh

²⁸ Ta jawén kā, sahōnh hē tabahaja dāk bā kā tamoo wāt do paah, P'op Hagā Do kyy kerih do kametēēh hyb n'aa kā taky hado kån: “Ȳ hoo kaanh”, nāng māh. ²⁹ Ti asooh tii bā uwa s'ēēb oow. Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hā rabanoo hyb n'aa. B'aa isop hād nāng do hā radadāk, ti rabanoo p'op, Jesus beēēk hyb n'aa ta naēng hadoo. ³⁰ Jesus beēēk do jawén paa bā, taky hadoo:

—Jāām né kā ȳ moo wāt doo —nāng māh.

Ti m' ta nu wakoo dāg kån, ti m' h'yy keréd hōm māh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahennyw hōm Saab hā rakame-hehāk hyb n'aa. Tak'ēp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooħ Judah buuj rakarēn bā Saab hā rapadāg nā bā kepēēm padēēk doo. Ti hyb n'aa rabetsēē Pirato hā tamejūū hyb n'aa warahén ragetēh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nayyw hē radejēp hyb n'aa. Rabetsēē rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé.

³² Ti m' Pirato mejūū warahén sa tsyym k'yy ragetēh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadāk do ragetēh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mā ta see tsyym k'yy. ³³ Jesus tsyym k'yy ragetēh paawā, tii bā rabahapāh Jesus dajēp. Dooħ Jesus ratsyym k'yy getēh boo bā. ³⁴ Ti warahén bejōh kån ta baa bā. Ti m' majyyw banyyh naēng mahang. Dajēp né kā m'. ³⁵ Aj'y y ta ti hapāh doo, baad tabaher'oot ta ti ky n'aa. Dooħ daap tamenā bā. Ta ti aj'y hapāh né hē, te hub né hē taher'oot doo. Ta ti tawén erii wāt hahȳȳ hā, bē na-āāj bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³⁶ Jesus tsyym wén ganetēēh, P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerih do kametēēh hyb n'aa. Hahȳȳ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Dooħ da ta k'yy gatēh is péh.”‡ ³⁷ Rawén baa ejooħ, hahȳ kerih do paa kametēēh hyb n'aa: “Raheg'āās da rabaa ejooħ do wē.”§

Jesus radakā jēng do pā gó panyyg n'aa hahȳȳh

³⁸ Tii bā kā, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija hād nāng do buuj hadoo doo, bets'ēē kån Pirato hā. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooħ tametā bā ta h'yyb, ta hā tah'y y ka'eeh doo, tajejȳm

† 19:24 Saaw-Mo 22.18 ‡ 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 § 19:37 Sakarija 12.10 hā takerii dāk tii. Dooħ warahén raky n'aa napēē bā ta ti kerih doo. P'op Hagā Do né hē hanoo, kerih do kametēēh hyb n'aa.

do hyb n'aa Judah buuj sa wahé n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej dāk ta hā. Ti m' Joséh bana, tado hyy kån mä Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodēm Joséh hata. Nikodēm né hē tii, p'ooj ub Jesus heg'ãās do atsēm. Nikodēm manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ëëb buu benyym doo. Aroé ramaneëenh do s'ëëb, miir ramaneëenh do s'ëëb ta ti buu benyym. ⁴⁰ Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabën dāk pãän me, hawak doo me, rino häd näng do s'ëëb. Buu benyym mä ta hā. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hā. ⁴¹ Jesus rabepëëm dāk doo bā ti anäng joom. Ti mahang tagadāk papuuj kamag hood, pä gó ragagots dāk doo. ⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyww hõm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadāk do hyb n'aa na-ãäj hē, tii b' né rada-suun jëë kån Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, badajung nā, Marija Madarēn häd näng do bahõm kån pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. Taheg'ãās mäh, noo gasëets hõm gabaho do ty gatsë.

² Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do daheeh rabab'ëeh hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hā:

—Rado nyyh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooch ãã hapëë bā n'yy hēnh ramahüüm — näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matëg see daheeh ah'üüm mä Jesus kamag n'aa hood gadäk hēnh. ⁴ Waj'aa h'üüm. Tak'ëp Jesus ma matëg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵ Ta noo bā takajaa bā, dooh tajëë suun bā. Nu hyy dāk, tabaheg'ãās ta gó. Tahapäh pãän

hewak doo, rino häd näng do s'ëëb.

⁶ Ti m' Peed, duu hēnh hana do kaja nā. Gabaho doo gó tabajëë suun. Pãän hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën dāk do paah, tahapäh.

⁷ Pãän hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-ãäj hē. Ti asooh tsyt hē, baad takamatëh dāk.

⁸ Tii bā m' Jesus ma matëg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëë suun kån. Ta ti tabahapäh bā kã, Jesus ganä wät do taky dahé kån. ⁹ (Dooch tagah'ood nā bā sa hā P'op Hagä Do kyy kerih doo gó taher'oot doo, Jesus ganä wät da hanäng doo.)

Marija Madarēn hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' rabajëk sa tób hēnh.

¹¹ Marija Madarēn baym kamag hood paa noo bā. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy dāk gabaho doo gó tageg'ãās hyb n'aa. ¹² Tii bā m' pawóp hē ãās tabahapäh. Hewak mä sa saroor. At'oonh mä Jesus kamag n'aa basooh do paa bā m'. Ta nuu hēnh tabanäng hēnh mä ta seeh, ta tsyym tabanäng hēnh ta seeh. ¹³ Ti m' ãās rabeaanh ta hā:

—H'ëed p'ãã mabaoot? —näk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hõm wahé ÿ n'aa. Dooch ÿ hapëë bā n'yy hēnh rahed'oo — näng mä Marija Madarēn.

¹⁴ Ti m' ta jawén p'aa hēnh tabegãä wät. Taheg'ãās mä Jesus tii bā hagëët. Dooch m' tah'yy ganyy bā Jesus tado bā. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—H'ëed p'ãã mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —näng mäh.

Ta tii bā joom mahang moo hew'ëët do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hā:

—Õm tado bā ti hado nyyh, maher'ood hā ÿ n'yy hēnh mamahüüm, ÿ behëen hyb n'aa ta kamag n'aa —näng mä Marija Madarēn.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Marija! —näng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ōōd dāk ta wē, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

—Raboni! —näng mäh. (“Ma matēg”, tahanäng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Moo dēē manā hā ŷŷ —näng mäh. —DooH Ee wē ŷ ewād s'ēēg nā bā. Ahōm hāj haa hedo padēēk do sa wē. Hahŷŷ da maher'ood sa hā kēh ŷ n'aa: “ŷ asēēk Yp ŷ wē, bē Yb na-āāj, P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh doo, bē h'yy kaha'eeh do wē”, tii da a kyyh —näng mā Jesus ta hā.

¹⁸ Ti m' Marija Madarēn bajēng Jesus ma matēg sa wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mā tanooh. Tapanāk sa hā Jesus kyyh.

Ta ma matēg hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁹ Ti noo gó né hē m', met'uuh hā, atsēm, sēd hā Jesus ma matēg rakata padēēk. Baad ranoo gatsēē dāk ta tēg me tób nooh, sa wahē n'aa rajeŷŷm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ēēd kán sa mahang, ti m' takedēng sa hā:

—Taw'āāts hē bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁰ Takedēng do jawén paa bā tametēeh sa hā ta rooth, ta baa. Tak'ēp ta ma matēg ratsebee bong Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bā kā.

²¹ P'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —näng mäh. —Ee ŷ tamejūū doo da, bē ŷ mejūū hŷŷ kā —näng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wē, ti m' taky hadoo:

—Bē gado P'op Hagā Do Sahee —näng mäh. ²³ —Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagā Do mabaan né sa hā. Bē hyb n'aa manabaan bā sa hā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā sa hā —näng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh hād näng doo, “Kawareeh” ramanēēnh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bā. ²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bā Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bā.

—Atapuwa tyw n'aa ŷ nahapēē bā ta moo hā, moh ŷŷ me ŷ manep'aa bā atapuwa tyw n'aa ta moo hā, ta baa rejooh do tyw n'aa na-āāj hē, dooh ŷ ky dahé bā! —näng mā Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hā, p'aa hēnh ta ma matēg rakata p'ēē tób gó. Toméh sa sii ká. Noo gatsēē né paawā tób, Jesus kas'ee g'ēēd kán sa mahang, ti m' takedēng sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hā taky hadoo:

—Mamep'aa hahŷŷh —näng mäh. —Mahegāā moh ŷŷ. Magadahēē a mooH, mamep'aa bah ŷŷ bā —näng mäh. —Maky sēēw manäh! Maky dahé! —näng mā Jesus Toméh hā.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahēh ŷ n'aa, P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do ōm! —näng mā Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagā Do ky n'aa edēng da jé ŷ ranahapēē né paawā ky dah'eeh doo —näng mā Jesus.

³⁰ Hajōng nā Jesus pehuunh ta ma matēg rabahapäh bā. DooH ta ti takerii bā hahŷŷ hā. ³¹ Hahŷŷ hā kerih do wén kerii wāt, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, P'op Hagā Do T'aah bē ky daheeh hyb n'aa. Ta hā bē h'yy kae bā, bē d' edēh had'yyt hē P'op Hagā Do wē Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hā Jesus kas'ee wāt do panyyg n'aa hahŷŷh

* 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hēnh ta ma matëg sa hã karaj'aa Tiberijas* häd näng do nabyy me. Hahÿÿ d' paah: ² Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneënh doo), Natanajéw häd näng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hē Jesus ma matëg wób, séd hã rababoo däk. ³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hã:

—Tah'ÿÿb ÿ es'aak —näng mäh.

—Ej. A sii ää bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëenh. H'oo yb gó ragsëg t'oönh. Ti m' rabesaag kån. Resaag had'yyt hē paawä atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Bãp paa Jesus bag'ëed kån karaj'aa takëen hã. Dooch ta ma matëg rah'yy genä bä Jesus tado bä.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëenh:

—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bē mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hē ää mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē hub hēnh tabanäng hēnh bē datu karahi, tii bä bē mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajõng tah'ÿÿb karahi gó. Dooch rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajõng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hã:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng.

Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nayyw hē tadadäg däk ta hatsë poojé tado nyyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wë tabatsóm hõm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'üüm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyyh. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa.

⁹ Rakajaa bä kä ta nabyy me, tēëg

sēh hahõng do rahapäh. Tah'ÿÿb kejä ta jó. Pawóp na-ääj pāw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē mana tah'ÿÿb bē mo haj'aa wób —näng mäh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsëk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nä kån karahi. Hajõng tah'ÿÿb hew'äp do ta gó. 153 tah'ÿÿb. Jawyg né paawä, dooh karahi gekog boo bä. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëëp bē ana, bē awëeh —näng mäh.

H'yyb e'ÿÿm “Jaa õm?” rawén neaanh. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hã. ¹³ Ti m' Jesus bado däk pāw, tah'ÿÿb daheeh, ti m' taban'oo däk sa hã. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hã, taganä wät do jawén paa bä.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Rabahaja däk bä rawëh doo, Jesus ky hadoo mä Simaw Peed hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ÿ rakamahän do bahänh ÿ makamahän? —näng mäh.

—ÿÿ —näng mä Peed. —Mahapäh né hē õm ÿ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagää masäh ÿ b'éé taah hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁶ P'aa hēnh Jesus beaanh ta hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ÿ né makamahän? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—ÿÿ —näng mäh. —Mahapäh né hē õm ÿ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagää masäh ÿ b'éé hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kä tabeaanh ënh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ÿ né ma-gen'aak? —näng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mä tamawoob nuu me, “ÿ makamahän?”

* 21:1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hē ta häd.

tahanāng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —sahõnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē õm ÿ gen'aak doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masãh ÿ b'éé hedo padëek doo —nāng mäh. ¹⁸ —Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Mapapunh nä bã mabehen'yyh, mabaheh'ũm mah'yyb dāng doo hēnh. Mawah'ëë dāk bã kã, madajoom da a mooh, õm da ramaw'yyd dāk, makanarēn hēnh õm da ramahũm —nāng mã Jesus ta hã.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da Peed dajëp, tadajëp do hã P'op Hagã Do kawehëë dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Hamäh, jawén ÿ ahõm —nāng mäh.

Jesus ma matëg baad Jesus kamahãn do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Dawë hã Jesus sii Peed bawät bã kã, ta jawén p'aa hēnh tabegãã wät. Tahapäh Jesus ma matëg baad Jesus kamahãn do sa jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matëg Pas-kowa tä n'aa rabawëh noo gó p'eets hē takatahã dāk Jesus hã, “Jaa ti õm haëënh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bã, tabeaanh mã Jesus hã:

—H'ëed hado da ër jawén hana do hã? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ karēn bã paawã tanadajëb bã, p'aa hēnh hÿ pong jé naa ÿ bahyng bã kã, hëd n'aa ti a hã? ÿ karēn ti õm hëp ÿ hata had'yyt hē —nāng mã Jesus Peed hã.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, rahe'ood hõm kãn Jesus ma matëg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matëg dajëb bã. Dooh tii d' Jesus edo bã. Jããm hē hahÿÿ

da Jesus kyyh: “ÿ karēn bã paawã tanadajëb bã, p'aa hēnh hÿ pong jé naa ÿ bahyng bã kã, hëd n'aa ti a hã”, nāng paa m' Jesus ta hã.

²⁴ ÿ né hē ti ta ti ta ma matëg. ÿ né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. ÿ né hē hahÿ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ÿ bahapäh, te hub né hē sahõnh hē ta ky n'aa ÿ erii wät doo.

²⁵ Hajõng Jesus moo wäd wät do ÿ nerii wät doo. Hã ÿÿ, ji erii bã paawã sahõnh hē, dooh paawã badāk hahÿ tahaja wäd bã ta tyw n'aa, ji erii bã sahõnh hē. Jããm hē kã.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹh

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹh

¹⁻² Teopiro, õm ti ÿ ma erih. Pooj jé ÿ erii wät doo gó, ÿ erii wät sahõnh hē Jesus mo haj'aa paah, tama metēek do paa na-ããj hē, hỹ pong jé Jesus bas'ēeg kån P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasēek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasēew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hē ti ÿ erii wät, pooj jé ÿ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajēp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametēeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edēb wät né hē rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametēeh sa hã. 40 m' ta ãh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. ⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawēh noo gó m', hahỹh d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarēnh bã bē ayyw dó. T'ĩ hēnh da bē gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bē hã ÿ her'oot do paah. ⁵ Hahỹ né hē ti ÿ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naēng me. Dooch ta ãh hajõõ bã, bē hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —nãng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padēek bã séd hã, tamehej'ũũ do reaanh Jesus hã. Hahỹh d' mã sa kyyh:

—Hahỹh hã mabanoo ãã hã, Is-araew buuj hã, ãã wahē n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —nãk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bē panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky dãng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. ⁸ P'op Hagä Do Sahee bajēe suun bã bē h'yyb tym gó, tii bã da bē h'yyb tym hejooñh, kēh ÿ n'aa bē baher'oot hyb n'aa. Kēh ÿ n'aa bē her'ood da panang Jerusarēnh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badäk hahỹ haw'ããts hē da bē baher'oot kēh ÿ n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masãg kån hỹ pong jé. Sa matym gó né hē tabasēek. Wē puh ejēn wät mã rawén nahapēe wäd kån. ¹⁰ Rabahag'ããs bã Jesus hasēek doo, nayyw hē m' rakasee pawóp hē ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hēd n'aa babä bē bab'ēeh, wē hã bē baheg'ããs, Garirej buuj? —nãk mãh. —Ti né hē Jesus bē mahang hawät doo, hỹ pong jé hasēek doo, ti né hē da paa me hahyng. Bē hapäh do hadoo tabasēek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hēnh —nãk mã ããs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹh

¹² Ti m', tii b' naa, waēe joom oriib banãng doo bã naa, rababaaj nã Jerusarēnh panang hēnh. Dawēe nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooch do Saab hã, ti pénh mã tii. ¹³ Ti m' rakajaa bã m', rabajēe p'ēe mã ta gawakõ p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hēnh. Hahỹh d' paa m' kata j'eenh do sa hãd: Peed, Jowãw,

* 1:1-2 Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo.

Tsijaag, Ān-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahõnh hē ta ti rakahet'aa, Jesus wakãān, Marija (Jesus ỹñ), ỹj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsēē hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mã ti kata pad'ëek doo.) Ti m' Peed bas'ëeg gëet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë kēh ỹỹ, wakãn haa —näng mäh. —P'ooj ub ër wahë makū Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó ta her'oot Judas Ikarijot makū ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metëē n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ Āã see paa né tii, āã kanatëē paah. ¹⁸ (Jesus majĩ sa moo gó tan'oo däk do sãm n'aa me tamets'ëē hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadëē hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mã taganabäh hõm. Ta j'aa tyd mã gatsék. ¹⁹ Ti m' sahõnh hē Jerusarēnh buuj raky n'aa napäh bä m', ta häd ramaneëēnh “ta majjyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneëēnh Akaredām) —näng mã Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahỹỹ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagëē wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii däk hahỹỹ da:

“Taw'ãäts hē ta see ta jawén buuj”,‡
näng mã Peed kyyh, P'op

Hagä Do kyyh ta her'oot do Saaw-Mo hã.

²¹⁻²² Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē ër es-oos hapäh do seeh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó āã mahang, tabasëek jawén paa bä hapäh doo. Ti né hē da āã ky hata. Āã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajëp jawén paa bä ky n'aa —näng mã Peed kyyh sa hã.

²³ Ti m' rah'yy kajäk pawóp hē ajyy. Hahỹỹ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneëēnh doo (ta häd see ramaneëēnh Jus-To). Ta see häd mã Matsijas. ²⁴⁻²⁵ Ti m' hahỹỹ da Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëē:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh āã sahõnh hē —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëew däk do Judas jawén buuj, mamejüü do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooh Judas makū mamejüü do see tado wäd bä. Ahõm nesaa do tamoo wät do sãm tagadoo hēnh —näk mã sa kyyh Jesus hã.

²⁶ Ti m' pä taah hã raberii padëek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adëē hyng tütü. Ti m' rabaheg'ãäs. Matsijas häd mã ta hã. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kan p'aa hēnh Jesus mejüü doo.

2

Jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyng n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó m', séd hã m' sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek sét tób yt hã. ² Ti m' nanyyw hē, hỹ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ãäts hē m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapäh, tëeg hõõ hadoo mã tabehüüm sa hã. ⁴ Ti m' sahõnh hē

kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, tabanny däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarënh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa bä naa han'aa doo. ⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hä m' rakata padëék. Ramaa napäh Jesus hä h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahõnh hë häj n'aa s'ee hënh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷ Tak'ëp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hÿÿ éh? —näk mäh. —Sahõnh hë her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahõnh hë ër kyyh rer'ood bä? Ër maa napäh rer'oot do ër kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Ër mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Mediija häj n'aa bä naa, Mesopotäm babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Põn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa, Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ääj hë panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Ër mahang ti abong Judah buuj neh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsytt dëëg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Ër sahõnh hë ër maa napäh ër kyy me P'op Hagä Do tak'ëp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hë rah'yyb

manepëë bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ëed hado hahÿÿ éh? —näk mäh.

¹³ Doooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejüü do wób, sa sii tabas'ëëg gëët. Ti m' kata pad'ëëk do sa hä tabaher'oot. Tak'ëp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakän haa, Jerusarënh buuj na-ääj hë, baad bë maa newë bë ÿ maher'oot doo —näng mäh. —ÿ her'oot bë hä hahÿ bë hapäh do ky n'aa —näng mäh.

¹⁵ —Ha'oom doo, bë ed'oo hahÿ ajyy. Doooh raoom bä. Bäp paa nä. Doooh ji aoom bä nayyw hë bäp paah. ¹⁶ Hahÿ bë hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng do her'oot do paah. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahõnh hë tagawatsig pooj jé, näng mä P'op Hagä Doo, ÿ anoo da Sahé ÿÿ sahõnh hë badäk hahÿ haw'ääts hë habong do sa hä.

Bë taah, bë toog na-ääj hë raheer'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ëeh hadoo da pahëew sa hä.

Wahëh s'ëeh enäh da.

¹⁸ Wë ÿ moo bok do sa hä né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hä, ÿÿj sa hä na-ääj hë.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raheer'oot da.

¹⁹ Wë hä ÿ pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tüü ta heen n'aa ÿ metëeh da.

Majyyw, tëëg hõöh, atsyg na-ääj hë ÿ metëeh da.

²⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hë, papÿÿj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ëp da tabanäm, hetsooh né hë da,
gabarëëh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

21 Sahõnh hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa etsëë doo,
wë yÿ da sa h'yyb tym edëp y an'oo bã.”*

22 Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Isaraew buuj, bê maa newë hahÿÿh —näng mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëëh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ta ti ta hã, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hã ji bahapäh hyb n'aa. Bë hapäh né hë tii. 23 Ti né hë Jesus ran'oo däk do bê moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hë. Ti né hë Jesus bê daj'ëëp doo, bê epëëm däk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bê mejüü repëëm däk. 24 Tii da bê badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bã. Tadjëp jawén paa bã, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bã. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bã taj'aa ketsëë bã Jesus hã. 25 Hahÿÿ da ër wahë makü Dawi her'ood däk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym yÿ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do y hapäh had'yyt hë,

pój yÿ jé tabahõm. Hup yÿ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh y h'yyb eÿÿm bã.

26-27 Ti hyb n'aa y h'yy gadajang,
ti hyb n'aa y ma ejäm y tsebë do hyb n'aa.

Dooh kamak y n'aa meréd bã y radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bã a karom tsyt hë a wë moo wät do ta kamag n'aa karejä bã.

Ti hyb n'aa, dooh y eÿÿm bã y dajëb né paawä.

28 Hã y mametëëh ta tyw n'aa hÿ pong jé hahõm doo,

ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp y tsebë a matym gó man'oo bã”,† näng mä Dawi Jesus ky n'aa hã.

29 Ti m' Peed baher'oot ênh sa hã:

—Wakän haa —näng mäh. —Wyt ta maab hë ti y her'oot do bê hã.

Ër wahë makü Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hë ti anäng nä ër panang bã ta kamag n'aa paa hood. 30 Noo ese ti Dawi maküüh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hë ta ky n'aa taher'ood bã. Tahapäh né hë ky kaneh'yÿt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hã. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hã, Dawi panaa see ër wahë pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. 31 Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makü wén her'ood däk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bã ganä wät do ky n'aa. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bã, tanooh. Dooh ta kamag n'aa karejä bã, tanooh. 32 Ta ti Jesus, ta ky n'aa bê hã y her'oot doo, ti né hë P'op Hagä Do an'oo bã edëb wät p'aa hënh. Taganä wät jawén paa bã, äã sahõnh hë äã bahapäh, ta ky n'aa äã wén maher'oot. 33 Hÿ pong jé tabasëëk P'op Hagä Do an'oo bã. P'op Hagä Do hub hënh tabasooH P'op Hagä Do an'oo bã, ta sii tabag'ääs hyb n'aa. Tii bã ta Yb an'oo däk ta Sahee ta hã, ër hã taky n'aa enooh do paah. Ti né hë hÿÿ kã tanoo do äã hã kã. Ti né hë ti bê maa newëë doo, babä bê hapäh doo. 34 Dooh Dawi makü hÿ pong jé hasëëk do tado bã. Ti hadoo né hë hahÿÿ da ta kyyh:

* 2:21 Jowëw 2.28-32 † 2:28 Saaw-Mo 16.8-11

“Wahêh ÿÿ hã P'op Hagã Do ky hadoo:
‘Aso hup ÿÿ hênh, si ÿ mabag'ããs hyb n'aa.

³⁵ Tii bã kã da a majũ da ÿ nes'ëëm, òm da raky daheeh ÿ an'oo bã.’”†

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op Hagã Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:

—Isaraéw buuj, wakãn haa, bê ÿ maher'oot baad ub, bê sahõnh hẽ baad bê bahapãh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bê epëëm dãk doo, P'op Hagã Do an'oo dãk tak'ëp hyb n'aa jawy tabado dãk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do tabado dãk hyb n'aa na-ããj hẽ —nãng mã Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napãh bã m' Peed kyyh, tak'ëp mã rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãn haa, —nãk mãh —nyy da èr bad'oo hÿÿ kã?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ããts hẽ bê h'yy kawareem P'op Hagã Do wè. Taw'ããts hẽ Jesus Kristo hãd gó bê ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bê h'yyb tym gó hanãng do P'op Hagã Do awug hõm da. Tii bã da tanoo da ta Sahee bê hã —nãng mãh. ³⁹ — Bẽ hã, bê panaa hã, ta wób hã na-ããj hẽ dawëë habong do P'op Hagã Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hẽ tanaëënh do sa hã taky n'aa enooh ta tii —nãng mã Peed kyyh kata padëëk do sa hã.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nã sa hã. Tak'ëp tabetsëë sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bẽ kedëëb, ky nes'aa do sa nemuun bê P'op Hagã Do narejãã hyb n'aa —nãng mãh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mã Peed her'oot do gad'oo doo. Kata dãg kãn mã P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata dãk doo kã ti

noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mã rahyb n'aa matakëë 12 hedoo do Jesus mejũũ do rama metëëk do hã. Séd hã had'yyt hẽ rababong. P'op Hagã Do sii raber'oot, ta hã raky n'aa etsëë. Raganebãh hõm pãw, sahõnh hẽ rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mã Jesus mejũũ do rametëëk doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hẽ rapehuunh mãh. ⁴⁴ Séd hã rababok Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hẽ sa ma sa hã né hẽ rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ëëm sa ma sa wè hanãng doo. Ta sãm retyn hõm mã sahõnh hã, wè bedoh do sa hã. ⁴⁶ P'op Hagã Do tób n'aa wahoo gó, séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hẽ. Sa tób yt hã séd hã sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebé do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagã Do rama ejãm, P'op Hagã Do raj'aa etsë do ky n'aa raher'oot. Sahõnh hẽ ta wób ragen'aak Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bã ta hã h'yy ka'eeh do kahũũm magyys hẽ.

3

K'yy gadóm do Peed haso dãk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bã, Peed Jowãw daheeh rabah'ũũm P'op Hagã Do tób n'aa hênh, P'op Hagã Do hã Judah buuj raky n'aa hetsë do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadë noo bã aj'yy k'yy gadóm do bahãng. Ta hã d' né hẽ takenãng noo gó. Ta noo “Hanãm Doo” ramaneëënh doo bã tabahãng. Tii hênh ramana had'yyt hẽ, dajëër tabetsëë hyb n'aa hejëng do sa hã. ³ Ti m' tabahapãh bã Peed Jowãw daheeh hajëë p'ëë doo, tetsëë mã sa hã. ⁴ Ti m' rabaheg'ããs ta hã, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegää äã wë —näng mäh.

⁵ Ti m' aj'y y hyb n'aa matakä däk mäh. Ranoo ted'oo dajëër ta hä. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Doooh wë ÿ hanäng pé k'ääts tég gabarëeh doo, hewak do na-ääj hë. Wë ÿ hanäng do ÿ anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awäd däg! —näng mäh.

⁷ Tii bä m' Peed moo ej'ooj sëek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sëek. Ti m' nayyw hë ta tsyym bahub däk. ⁸ Tabas'ëeg géet bä getsëg wät mäh. Ti m' tadu doo tabawäd däk. Ajëë suun kân mä sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awäd däk mäh, getsëk mä tawäd bä. P'op Hagä Do m' taj'aa etsëë wät. ⁹ Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä hawäd däk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsëë däk bä, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa ër hep'ëeh doo, tób noo bä “Hanäm Do” häd näng doo bä hahäng doo, dajëër hetsë doo —näk mä sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mä hawäd däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kä aj'y y hawäd däk doo, dooh m' teréd bä Peed Jowäw daheeh. Ti m' sahõnh hë t'ï hënh rawaj'aa padëek, raheg'ääs hyb n'aa. Saromäw häd näng doo bä rabab'ëeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ëeh bä m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hä:

—Isaraéw buuj —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë meuunh? H'ëed hyb n'aa äã wë bë baheg'ääs? Äã ky gabuuj bë ed'oo, baad P'op Hagä Do hä äã h'y y kasadä do hyb n'aa bë ed'oo, ti aj'y y bawäd däk —näng mäh. ¹³ —P'op Hagä Doo, Abaraäm, Isak, Jakóh rah'y y kaha'eeh doo, ër wahë makü rah'y y kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ëp Jesus kawehëë däk hyb n'aa. Ti né hë bë an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajëp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hõm tabahõm, bë ty n'aa ges'y yk. ¹⁴ Bë h'y y kawareem baad had'op do wë,

P'op Hagä Do karën doo da hawät do wë. Bë mejüü Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ëep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëep paa ji hed'ëep doo. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do an'oo bä taganä wät p'aa hënh. Äã sahõnh hë, baad ub äã bahapäh ta tii, ta ky n'aa äã wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó äã h'y y ka'eeh do hyb n'aa, hahy aj'y y bë hep'ëeh do wén k'y y hub däk. Ji h'y y ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hë tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hä.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Wakän haa —näng mäh. —ÿ hapäh, dooh bë h'y y ganyy bä, bë wahë n'aa na-ääj hë, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejää noo gó. ¹⁸ Tii da né hë takaja däk P'op Hagä Do an'oo bä, ta pooj jé sahõnh hë ta ky n'aa rod raheh'oot do paa Kristo ky n'aa hä. Kristo, P'op Hagä Do H'y yb Däng Doo, ahoop mä da dajëb, raheh'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë t'y yd kameh'ïin bë bad'oo do hä. Bë h'y y kawareem, P'op Hagä Do hä bë h'y y ka'eeh, nesaa do bë h'y yb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'y yb en'y ym hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejüü hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Hy pong jé Jesus bagä nä, takajaa bä kä sahõnh hë P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hë p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raheh'oot do hä. ²² Hahy y da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hä: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'y y kaha'eeh do an'oo bä bë mahang ganyy da. Bë ky dahé da ta kyyh

taher'oot doo. ²³ Jé ta hã ky nada-heeh doo, dooh né hẽ P'op Hagã Do gado wäd bã ta karapee mahang*, nãng Mosees kyyh —nãng mã Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod, Samuêw, P'op Hagã Do ky n'aa rod wób na-ããj hẽ Samuêw jawén her'oot doo, raheer'oot paah, da hẽ êr mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bẽ né hẽ ti gadoo do pan'aa P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bẽ né hẽ ti gadoo do pan'aa êr wahẽ makũ sii P'op Hagã Do kaner'oot doo. Hahỹỹ da P'op Hagã Do ky dãng do paa êr wahẽ makũ Abaraãm hã: “Sahõnh hẽ badãk hahỹỹ hã habong do raky n'aa kedẽng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ nãng mãh.

²⁶ Ti m' taky hado kãn:

—Ta t'aah P'op Hagã Do ganyy wät jawén paa bã, pooj jé tamejũũ bẽ wẽ, bẽ taky n'aa edẽng hyb n'aa, bẽ tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bẽ moo bok do mahãnh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ỹm do Peed Jowãw daheeh panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, P'op Hagã Do tób n'aa hagã n'aa sa wahẽ n'aa, Saduséw hãd enãh do na-ããj hẽ, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaher'oot bã hajök do mahang. ² Tii kã m', han'aa do tak'êp mã rakawajãã, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagã Do an'oo bã.* ³ Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tũũh dãg mã papỹỹj rawén dewãts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaher'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hẽ, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed raheer'oot doo.

Kahũũm magyys hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw dãk mã tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahẽ n'aa, sa wahẽ n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ, Jerusarënh bã rakata padëek rabaher'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa heh'ãät do Anas hãd nãng doo, Kajapas, Jowãw, Aresã, ajyy wób na-ããj hẽ P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa wakãã. ⁷ Ti m' ramejũũ ramena b'ëeh Peed Jowãw daheeh sa wẽ. Ti m' radu doo reaanh doo. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bẽ haso dãk? —nãk mã sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mã Peed P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũũm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëeh, Judah buuj bag'ããs doo, bëeh, sa wahẽ n'aa hedoo doo —nãng mãh ⁹ —ãã bë eanh nahë nãng do hã baad ãã moo bok do ky n'aa. Bẽ karën mã bë bahapãh nyy da tabahas'oo dãk. ¹⁰ Ý her'oot baad ub bë hã, baad bë bahapãh hyb n'aa, sahõnh hẽ Isaraéw buuj na-ããj hẽ: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëem dãk do paah, P'op Hagã Do an'oo bã ganã wät do hejój gó né hẽ tabahas'oo dãk hahỹ aj'yy bë mahang hag'ëed dãk doo —nãng mãh. ¹¹ —Jesus né hẽ ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa them'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hỹỹ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado dãk doo —nãng mã Peed kyyh, P'op Hagã Do kyy kerih do paa hã.†

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Jããm hẽ Jesus hãd gó ji P'op Hagã Do bed'ëep nesaa do mahãnh ta wẽ ji basëek hyb n'aa. Dooh ta

* **3:23** Dew-Teronom 18.15, 18, 19 † **3:25** Jesus né hẽ ti Abaraãm panaa see , taky dãng doo.

‡ **3:25** Genesis 22.18, 26.4 * **4:2** Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã p'aa

hënh. † **4:11** Saaw-Mo 118.22 hã takerii dãk tii, Peed ky dãng doo.

see pé badäk hahÿ haw'ääts hē ji h'yyb tym hed'ēep doo —näng mäh.

¹³ Ti m' sa wahē n'aa rameuuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowāw daheeh raheer'oot raba-hapäh bā, dooh né paawā tak'ēp rama kamet'ēeg bā, ky n'aa netsā né paawā. Peed raheer'oot do hā, Jesus sii rababong do paa sa wahē n'aa rahapäh. ¹⁴ Sa mahang né hē aj'yy has'oo dāk do bagēēt. Baad rabahapäh ti has'oo dāk né hē, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejū Peed Jowāw daheeh raban'yyh dó. Ti m' sa wahē n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' ēr bad'oo sa hā? Sahōnh hē Jerusarēnh buuj raheen n'aa enā hahÿ baad rapahuunh doo. Dooch tahaja bā ēr ky n'aa jejēn bā —näk mäh. ¹⁷ —Taw'ääts hē ēr meduuk sa hā, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hā Jesus hād gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'ūum hyb n'aa —näk mā Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh, sa daaj hē rakaner'ood bā.

¹⁸ Ti m' ramejū Peed Jowāw daheeh rabajēē p'ēē p'aa hēnh. Ti m', tak'ēp ramejū sa hā ranaher'oot hyb n'aa, rama manetēek hyb n'aa Jesus hād gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

—Bē daaj hē bē hyb n'aa newē baad hadoo do P'op Hagā Do matym gó. Bē mejū do hā āā ky daheeh, P'op Hagā Do mejū do hā āā ky daheeh? ²⁰ Dooch āā haja bā āā ky n'aa eréd bā āā her'oot do āā maa napäh do hā, āā hapäh do hā —näk mā Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hēnh rage'ÿÿm sa hā. Rage'ÿÿm jawén paa bā m', raberéd hōm rabah'ūum hyb n'aa. Dooch rahapēē bā nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejāā hyb n'aa, hajök do P'op Hagā Do raj'aa etsē do hyb n'aa, aj'yy has'oo dāk do hyb

n'aa. ²² Aj'yy has'oo dāk doo, 40 bahānh däg ta baab n'aa.

Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etsēē do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hōm jawén paa bā ká m', rabahōm sa najiis hedoo do sa wē, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wē. Ti m' rabaher'oot sa hā sahōnh hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oo do do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napäh bā m', séd hā m' raky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē mabag'ääs doo —näk mäh. —A mo haj'aa sahōnh hē badäk hahÿÿh, wē, akajar na-āāj hē, sahōnh hē ta hā habong do na-āāj hē. ²⁵ Hahÿÿ da maher'ood wāt paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hā, Dawi, āā wahē makū kyy hā, a wē rah'yy kawapēēn do ky n'aa:

“H'ēēd hyb n'aa badäk hahÿ haw'ääts hē habong doo, Judah buuj nadoo doo, rakawaj- jāān?

H'ēēd hyb n'aa daap hē rahyb n'aa newēē nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē,

ta hā raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badäk hahÿ haw'ääts hē hāj n'aa sa wahē n'aa rakataa séd hā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē, Kristo, Tah'yyb Däng Do wē na-āāj hē,

rakamaj'ÿÿ hyb n'aa.”†

²⁷ —Te hub né hē —näk mäh. —Babā panang bā, āā wahē n'aa Eróts hād näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-āāj hē rah'yy kawapēēn hyb n'aa a karom tsyt hē a wē kasēēw dāk do wē, Jesus wē, mah'yyb däng do wē. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da

né hē rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hē äã rage'yÿm doo. A karom né hē äãh. Man'oo baad ub, h'y'yb neÿÿm doo me, a ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo äã hã a hejój, nahëë enäh do äã baheso hyb n'aa, äã pehuunh hyb n'aa, äã moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hē a wē kasëew däk do häd gó —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëë bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëëh bä katajus wät mä k'ääts. Tii bä kä m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hē sa hã tak'ëp mä sa h'y'yb tamahüüm. Ti m' h'y'yb neÿÿm doo me rabaher'ood kån P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'y'yb hedo padëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m', séd rah'y'yb hedoo sahõnh hē Jesus hã h'y'ya'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yym ta wób sa hã. Doo sa mab hē sa ma tado bä, sahõnh hē sa ma hadoo. ³³ Tii kä m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do hejój me raheer'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hã, baad tabahag'ääs sa hã. ³⁴ Doo kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'y'yh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ääj hē, resëem hõm mä tii. ³⁵ Ta sãm ramanaa Jesus mejüü do sa wē, rabets'ëë hõm hyb n'aa wē bedoh do sa hã.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëeg hã Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus mejüü do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'y'yb en'yym doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besëem hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejüü do sa wē, rah'y'yb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta yÿm Sapira häd näng do daheeh resëem hõm mä na-ääj hē tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta yÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sãm uuh Jesus mejüü do sa wē. Ta uuh sa wē tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, òm tah'y'yb mahüüm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wē tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hã rep'aak do uuh. ⁴ A h'ëed né hē paa ti tób hood pan'aa. Ta sãm, mesëem hõm do jawén paa bä, a ma né hē paawä. H'ëed hyb n'aa, sahõnh hē a hã rep'aak do mets'ëë däk maken'ooh? Doo äã tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hã.

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëë hyng mä tüü, dajëp mäh. Ti m' sahõnh hē raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeÿÿm bong mä tak'ëp. ⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hē denaa hē Ananijas makü yÿm bajëë suun mä tób gó, Peed rabab'ëëh bä. Doo m' ta heen n'aa nyy bä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hã:

—Baad maher'ood hã yÿ —näng mäh. —Jääm né hē hahÿ tób sãm, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—Yÿ. Ti né hē ta sãm —näng mä yÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegää, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Òm da

ramahũũm hỹĩ kã —nãng mã Peed Sapira hã.

¹⁰ Ti m' Sapira badëë hyng Peed bagëët bã, dajëp mãh. Pahëew he-doo do rabajëë p'ëë bã, rahapãh mã Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakã jëng ta patug makũ pa. ¹¹ Ti m' sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enãh do na-ãj hë rajeỹĩm bok mãh.

Jesus mejũũ do hajõng ranahëë esog hõm do panyyg n'aa hahỹĩh

¹² Ti m' Jesus mejũũ doo, 12 he-doo doo, hajõng mã rapehuunh. Meuj n'aa nãng do ramoo bok hajõk do sa mahang. Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa mã tób P'op Hagã Do rayd hyb n'aa esee do yt hã, Saromãw hãd nãng doo bã. ¹³ Ta wób, ragenaag né paawã Jesus hã h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bã, h'yyb e'ỹĩm do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hë m' ajyy, ỹjy, Jesus hã h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahëë enãh do ramena tyw n'aa hahãd hã. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabës bã, ta wób sa hã ta maëts badãng hyb n'aa. ¹⁶ Hajõk panang Jerusarenh nedaa bã haj'eenh do han'aa. Ramena nahëë enãh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ëëk do na-ãj hë. Ti m' sahõnh hë rabaheso hõm.

Jesus mejũũ do Judah buuj wahë n'aa rarejãã do panyyg n'aa hahỹĩh

¹⁷ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãat doo, Sadusëw hãd enãh do ta sii habong do na-ãj hë rah'yy kajewëëts kãn Jesus mejũũ do sa wë. ¹⁸ Ti m' rameso padëëk, ti m' ragadahew'ëës doo gó m' radewãts b'ëeh. ¹⁹ Ti m' atsëm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ããs tanoo gasëëts nyh mã Jesus mejũũ doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nã P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã. T'ĩ hënh bë her'ood hajõk do sa hã hahỹ ji bawãt do papuuj ky n'aa, ji h'yyb nãm do

Jesus an'oo dãk do ky n'aa. Sahõnh hë bë her'ood sa hã —nãng mã ããs kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hõm bã kã rabahõm P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã, ããs mejũũ doo da sa hã. Ti m' radu doo rama metëëk doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãat doo, ta sii habong doo, ranaëënh sahõnh hë Isaraëw buuj sa wahë n'aa, séd hã rakata padëëk hyb n'aa. Sahõnh hë sa wahë n'aa ramaneëënh Sinedirijo. Tii bã m' ramejũũ rahahëen Jesus mejũũ do radewãts b'ëeh do paa bã. ²² Ti m' warahén rakaja hõm bã t'ĩ hënh, dooh m' rawwyd bã. Ti m' rababaaj nã, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Ãã kaja hõm bã, baad tanoo katsë. Ta noo bã warahén rabab'ëeh. Ãã noo gasëëts hõm bã, dooh ta gó hab'ëeh péh! —nãk mã sa kyyh.

²⁴ P'op Hagã Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób raky n'aa napãh bã m' tii, h'yyb manepëë boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —nãk mãh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bë dewãts b'ëeh do paa ti ab'ëeh P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã. Hajõk do hã rama metëëk —nãng mãh.

²⁶ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahëen mã 12 he-doo do Jesus mejũũ doo. Rakaja hõm bã, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejã bã. Rajeỹĩm hajõk doo, Jesus mejũũ do sa kyyh maa new'ëë doo. Pã me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejã bã paawã. ²⁷ Ti m' rakaja hõm bã, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bã, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa

heh'ää́t do beanh hyb n'aa sa hã. Ti m' ta ti ky hadoo sa hã:

28 —Tak'ëp bẽ äã mejũũ paa äã ky n'aa jaw'yyk doo me, bẽ ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hẽ da bẽ her'ood”, nãk paa äã kyyh bẽ hã. Ti hadoo né hẽ bẽ nabuj keh'ũũm. Sahõnh hẽ Jerusarënh buuj sa hã bẽ met'ëëg hõm nanãng Jesus ky n'aa. Äã daj'ëëp ta ti aj'yy bẽ ky n'aa h'ũũm. Äã hã bẽ ky n'aa tapaa —nãng mã ta kyyh.

29 Ti m' Peed, ta wób Jesus mejũũ do na-ääj hẽ raky hadoo:

—Taw'ääts hẽ P'op Hagã Do kyyh ti äã ky daheeh. Dooch tahaja bã ajyy sa kyyh äã ky dahé bã, äã hã ramejũũ do baad tanu nadëë bã P'op Hagã Do mejũũ do hã —nãk mãh. 30 —P'op Hagã Doo, ër wahẽ makũ rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganã wät dejëp do sa mahang tan'oo bã. Ti d' né hẽ Jesus bẽ epëëm dãk do paa b'aa kajatsëk do hã. 31 P'op Hagã Do wehëe dãk tii. Hÿ pong jé tabasëek tan'oo bã. P'op Hagã Do hub hënh tabasooch ta sii sahõnh hẽ tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bã. Ji h'yyb tym dëëb tabahadoo P'op Hagã Do an'oo bã, P'op Hagã Do hã Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bã, nesaa do sa h'yyb gó hanãng doo tabasog hõm hyb n'aa. 32 Äã sahõnh hẽ äã bahapãh ta tii. P'op Hagã Do Sahee, ta hã ky dah'eeh do sa hã P'op Hagã Do an'oo dãk doo, ti na-ääj hẽ tahapãh sahõnh hẽ tii —nãk mã Peed sa kyyh.

33 Ti m' ramaa napãh bã m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mã rakawajãän. Rakarën mã radej'ëëp. 34 Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëëg gëët mãh. Ti m' tabaheer'oot sa hã. Gamarijéw mã ta hãd. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejũũ 12 hedoo do raman'yyh

dó. 35 Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hã:

—Bẽ maa newë kèh ÿÿ, Isaraéw buuj —nãng mãh. —Baad bẽ hyb n'aa newë bẽ bad'oo do sa hã —nãng mãh. 36 —Bẽ hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das hãd nãng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëëb kãn. Radaj'ëëp jawén paa bã m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadjëp bã, ahëëj jëng sahõnh hẽ. 37 Ta jawén, sahõnh hẽ häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas hãd nãng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hẽ tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hẽ radajëëb kãn. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mã na-ääj hẽ. 38 Ti hyb n'aa ÿ baher'oot bẽ hã: Na maboh. Bẽ eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bã ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —nãng mãh. 39 —P'op Hagã Do du n'aa do tado bã, dooh bẽ haja bã bẽ medug bã sa hã —nãng mãh. —Baad bẽ matakã, ji hapãh mã ti P'op Hagã Do hã bẽ kamaj'ii —nãng mã Gamarijéw kyyh sa hã.

40 Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hẽ, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejũũ rabaheewyyh. Ti m' ramejũũ mã sa hã ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

41 Ti m' Jesus mejũũ do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mã rabaheewyyh jawén paa bã, P'op Hagã Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. 42 Ti m', P'op Hagã Do tób n'aa yt hã, sa tób hënh na-ääj hẽ raheer'oot ta äh hã had'yyt hẽ, rama metëek Jesus, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa

hahÿÿh

¹ Ti noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'üüm. Sa mahang ti abong mä Judah buuj, ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mä Jesus mejüü do sa hã ta tii bä babuuj sa ky n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsëh doo bä, dooh ran'ooo bä äã sii habok do sa hã —näk mä sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejüü sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hã, sa hã raba-her'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooch baad tado bä äã eréd bä P'op Hagä Do kyyh äã metëek doo, sa waa äã betseëh hyb n'aa paawä. ³ Ti hyb n'aa, wakän haa, äã karën bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ëeh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo. Ti äã mejüü sa hã rabetsëeh hyb n'aa sa waa. ⁴ Äã né hë, äã ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii äã ber'oot. Äã né hë äã ma metëek P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mä sa hã raher'oot doo. Tii bä m' rasëm mä Es-Tew häd näng doo. Tak'ëp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mä tii. Hahÿÿ d' mä rasëm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. Än-Tijoka panang häd näng doo hënh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé däk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasëm jawén paa bä, ramehüüm kän mä Jesus mejüü do sa wë. Tii bä kä m', Jesus mejüü do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm. Nayyw hë Jerusarënh bä takah'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt

hã moo heb'ooh do wób rah'yy kae kän Jesus hã.

Es-Tew ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', baad mä P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mä P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehu-unh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hë sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresän-Dirija panang buuj wób, Siris häj n'aa buuj wób, Asija häj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mä raky hüüm paawä, dooh m' rahaja bä. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahÿÿ da bë her'ood —näk mäh. —“Äã maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ääj hë Es-Tew ky n'aa rejää doo”, denoo da —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajään Es-Tew wë ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso däk, ti m' ramahüüm Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, sa wahë n'aa wë. ¹³ Ti m' ramejüü ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Dooch hahÿÿ aj'yy eréd bä taky n'aa rejää do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ääj hë —näk mäh. ¹⁴ —Äã maa napäh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahäj jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëek do Jesus ahÿÿd hõm

da, tanooh —näk mä noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hẽ Sinedirijo ajyy n'aa, t'ĩ hẽnh hat'oonh doo, baad mä raty padëek Es-Tew wẽ. Ta mamets, ããs mamets hado däk mä sa hã.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa heh'ãät do eanh Es-Tew hã:

—Äkä, se hub né hẽ ta ti rahe'oot do a ky n'aa? —näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakãn haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bẽ maa newẽ kẽh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät er wahẽ makũ Abaraãm hã, Mesopotãm hãd näng do häj n'aa bã Abaraãm bawät nä bã, Arãn panang hẽnh takahỹÿd gä do pooj jé. ³ Hahỹÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakãan, a yb tób paah. Ahõm da hëej s'ee hẽnh, õm ÿ metëeh hẽnh”,* näng mä P'op Hagä Do ta hã. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa häj n'aa, Mesopotãm hãd näng doo, ti m' tabahõm Arãn panang hãd näng doo hẽnh. Ta yb dajëp do jawén paa bã, P'op Hagä Do manaa wawëẽ hẽ er babong do häj n'aa bã. ⁵ Dooch P'op Hagä Do an'oos pé ta hã, hëej uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hẽ paawä hahỹ hëej ta panaa pan'aa sa häj n'aa pan'aa, Abaraãm dajëp jawén paa bã. Tii d' taky n'aa enooh ta hã, dooch nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bã ti noo gó. ⁶ Hahỹÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Sa häj n'aa nadoo hẽnh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejũ sa hã 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hẽ da ramoo bok da t'ĩ hẽnh. Rarahejãä da t'ĩ hẽnh a panaa. ⁷ ÿ abaanh

da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hã. ÿ rahejãä da. Ti jawén paa bã, tii b' naa a panaa rababaaj nä bã wawëẽ hẽ. Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejũ sa taah ramasuuj noo byyh ehõk, P'op Hagä Do karapee raba-hadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak hãd näng doo, 8 tabado däk bã ta äh, Abaraãm masuuj noo byyh hõg hõm. Tii d' né hẽ kä Isak Jakóh yb. Jakóh kä, ta hãd see Isaraéw, 12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hẽ Jakóh taah, er wahẽ makũh, rahyb n'aa jewës do sa hỹÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hõm Esit häj n'aa hẽnh, ta si n'aa hẽ tamoo wät hyb n'aa t'ĩ hẽnh. Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Do hagãä had'yyt hẽ Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ëep sahõnh hẽ nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit häj n'aa wahẽ n'aa, Paraóh ramaneëënh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bã. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bã kä sahõnh hẽ Esit häj n'aa hagã n'aa, ta tób hagã n'aa na-ãäj hẽ tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kãn Esit häj n'aa bã, Kanaãh häj n'aa bã na-ãäj hẽ. Sahõnh hẽ m' rabahoop sah. Dooch m' er wahẽ makũ sa waa rawyyd bã. ¹² Tii bã kä, Jakóh ky n'aa napäh bã joom s'ëeb Esit bã hanãng doo, tamejũ er wahẽ makũ t'ĩ hẽnh sa waa rabetsëe hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hẽnh t'ĩ hẽnh rabahõm bã kä sa waa hets'ëe doo, Joséh baher'ood kãn sa hã sa hỹÿj né hẽ. Tii bã Paraóh na-ãäj hẽ heen n'aa nyy däk Joséh wakãan hã, Joséh yb hã. ¹⁴ Tii bã kä m', Joséh mejũ ramanaa ta yb, ta wakãan had'yyt hẽ Esit hẽnh. 75

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

sahõnh hē han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahÿyd j'eenh Esit bã. T'ĩ hēnh tadajēb kån. Tii b' né paa m' ēr wahē makū radejēb kån. ¹⁶ Sa kamag paa ramahũũm p'aa hēnh Sikēm panang hēnh. Gabaho doo gó, Sikēm bã Amoor taah sa hã Abaraãm ets'ēē hõm do paa rad-aboo jēng sa kamag n'aa —nāng mã Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tabedaa dāk bã kã Abaraãm hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ēp ēr wahē makū panaa rakaood bong Esit hãj n'aa bã. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit hãj n'aa wahē n'aa see tadu doo tabag'ããs doo. Dooh m' ta ti ky n'aa napēē bã Joséh makũũh. ¹⁹ Ta ti sa wahē n'aa tawedii ēr wahē makũũh, tarejãã na-ããj hē. Tamejũũ sa taah papuuj henyys do raberéd is, radejēp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenāng Mosees hãd nāng doo. Anãm ti karapee. Ta yb, ta ÿÿn rawã wãt, rejēn sa tób bã tamawoob hē kamarab. ²¹ Ranahaja wãd bã rejēn doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bã kã, Paraóh toog rabawyyd kån, taw'ēēh mãh, ta t'aah hadoo tan'oo bã. ²² Sahõnh hē Esit buuj rahajaa do rama metēēk ta hã. Tak'ēp tii bã kã tahyb n'aa jawyk tahe'oot do hã, tamoo wãt do hã. ²³ 40 ta baab Mosees bahado dāk bã, takarēn tabaheg'ããs ta wakããn, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bã, tahapãh ta wakããn see Esit buuj see rejãã. Ti hyb n'aa ta sãm baanh. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyg gó Mosees ed'oo, ta wakããn raheen n'aa enãh P'op Hagã Do ti mejũũ tabed'ēēp sa hã Esit buuj sa moo gó naa. Dooh rah'yy genã bã. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapãh pawóp hē Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karēn paawã dooh ti d' radoo bã. “Wakããn haa”, nāng,

“bē wakããn had'yyt hē. H'ēēd hyb n'aa bē kamaj'ĩ?”, nāng. ²⁷ Ta see rejãã do aũũj hõm mã Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: “Jaa g'eeh hanoo ãã wahē n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ ÿ makarēn manaboh jat Esit buuj tsém hē manaboh jat doo da?”, † nāng mãh. ²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napãh bã, kejēn hõm Midijãn hãj n'aa hēnh. T'ĩ hēnh tabag'ēēd dæg kån ta wakããn nadoo do sa mahang. T'ĩ hēnh takat'ēē dāk. Pawóp hē ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—40 ta baab jawén paa bã P'op Hagã Do ããs kasee Mosees hã tēēg hõõ gó, b'aa tũũ nu dæg is do kadoo doo gó naa. Banawāng bã, waēē Sinaih hãd nāng do nedaa bã tii. ³¹ B'aa kado né paawã, dooh m' taooj jēē bã Mosees bahapãh bã, tahyb n'aa meuunh mãh. T'ĩ hēnh tabahõm bã, p'eets hē tabaheg'ããs hyb n'aa, tamaa napãh mã Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hã: ³² “ÿ né hē P'op Hagã Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. ÿ né hē P'op Hagã Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo”, § nāng mãh. Mosees kajajãn wãt mã tak'ēp tabeÿÿm wãt do hyb n'aa. Dooh tahegãã bã t'ĩ hēnh, eÿÿm wãt do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagã Do ky hadoo ta hã: “Makabo nã a tsyym suun, majó gēēt do k'ããts ma ÿ hadoo do hyb n'aa, tsyt hē takasēew dāk ti wē ÿÿ. ³⁴ ÿ hapãh né hē ny hadoo karapē haa rarejãã do Esit hãj n'aa bã. ÿ maa napãh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hÿ pong jé naa ÿ bahyng ÿ bed'ēēp hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kã, Esit hēnh õm ÿ mejũũ, karapē haa t'ĩ hēnh naa mabasog nyyh hyb n'aa”, ** nāng mã P'op Hagã Do kyyh Mosees hã, nāng mã Es-Tew.

† 7:28 Esodo 2.14 § 7:32 Esodo 3.6 ** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10

35 Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Ti né hē ti Mosees ta wakāān raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo āā wahē n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa maba-hadoo hyb n'aa?”, nāk paa sa kyyh ta hā. Āās b'aa kadoo doo gó Mosees hā kasee do kyyh hā P'op Hagä Do mejüü sa wahē n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakāān tabed'ëep hyb n'aa. 36 Ti né hē Mosees ér wahē makū manyyh do Esit häj n'aa bā naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa näng do tametëeh Esit bā, akajar Hahiin Do häd näng doo bā, tabanawäng bā na-āāj hē 40 ta baab noo gó m'. 37 Ti né hē ti Mosees hahÿÿ da Isaraéw buuj hā ky hadoo doo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo do P'op Hagä Do an'oo bā bē mahang ganyyh da.”†† 38 Ti né hē ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bā rakata padëek noo gó, waëë Sinaih häd näng doo bā āās her'oot do gadoo doo. Ti né hē ti ér wahē makū sa mahang hawät wät doo. Ti né hē gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edëb had'yyt hē hanoo doo, ér wahē makū sa hā tama metëek hyb n'aa. 39 Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ér wahē makū raky dahé bā Mosees. Raty n'aa gesyyg wät mä Mosees. Rakarën mä rababaaj hōm p'aa hēnh Esit hēnh. 40 Ti m' ta hÿÿj hā, Arāw häd näng do hā ramejüü: “Mamoo wäd ér h'yy kaha'eeh do pan'aa, ér pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapëë bā h'ëed hado ta ti a'j'yy Mosees hā, Esit häj n'aa bā naa ér manyyh doo”,‡‡ nāk mä sa kyyh. 41 Ti noo gó m' ramoo wäd kån kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bā m' sa masāāh wób raneboh bëeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëeh hyb n'aa. 42 Ti hyb n'aa m' dawë

hā P'op Hagä Do wén kanä däk sa mahānh. Tanoo mä wē hā habong do rahy n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hē takerii däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā:

“Isaraéw buuj,
hā ÿ g'eeh ti bē banoo ta ti bē ejuu doo
40 ta baab banawäng hēnh bē babok noo gó?
43 Hā ÿ nado ti bē banoo.
Bē kabarii Morók häd näng do tób n'aa its ti bē mahang bē manaa doo.
Kabarii Repā häd näng do sagōōh n'aa hā bē h'yy kaha'eeh.
Ta ti né hē kabarii bē mo haj'aa, sa hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa.
Ti hyb n'aa bē ÿ ah'eed n'yyh da bē häj n'aa bā naa.
Bē ÿ mejüü da Babirōn panang bahānh.”§§

Tii da né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —näng mä Es-Tew kyyh.

44 Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Tabanawäng bā ér wahē makū rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hā kahesé do tób n'aa ramahüüm mä sa sii. P'op Hagä Do mejüü doo da Mosees hā, P'op Hagä Do metëeh do hadoo ta hā waëë hā, tii d' né paa ratama. 45 Josuwéh sa wahē n'aa tabahadoo noo gó, ér wahē makū ramanaa sa sii ta ti tób hahÿ häj n'aa bā. Ti noo gó Josuwéh bado hōm ta wób sa häj n'aa, P'op Hagä Do habëë n'yyh do sa häj n'aa. Tii bā ká, ta ti tób ér häj n'aa bā aso had'yyt hē. Asooh nā paa m' na-āāj hē Dawi ér wahē makū sa wahē n'aa tabahadoo noo gó. 46 Baad P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo mä Dawi. Ti tetsëë mä P'op Hagä Do hā, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pä s'ëeb tatamaa sooh hyb n'aa. 47 Tii d' Dawi karën né paawä,

ta t'aah Saromāw häd näng do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo. ⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wäd né paawä, dooh P'op Hagä Do Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do agëë bā tób ji tamaa sooh do yt hã. Tii d' né hë ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁹ “Wë, ÿ bag'ããs do tyng. Badäk hahÿ hëëj, tsym ÿ tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa, ny hadoo pé tóp ÿ pan'aa ti bē karēn ti bē tamaa sooh doo? Ny yt hã bē ed'oo ÿ kameh'ãäk?

⁵⁰ ÿ né hë sahõnh hë mo haj'aa näng doo”,*** näng mä P'op Hagä Do kyyh, näng mä Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kån Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'ũũm bēeh! Ganah'ood bē hã. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bē h'yyb. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapäh do hadoo bēeh. Bē wahë makũ hadoo né bēeh. P'op Hagä Do Sahee hã bē kamaj'ĩ, bē wahë makũ rabad'oo do paa hadoo né hë. ⁵² Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bē wahë makũ rarejãã. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karēn doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bē wahë makũ radej'ëep paah. Hÿÿkä, Baad Had'op Do kajaa bā kã, bē h'yy kawareem ta wë, bē dajëeb kån.

⁵³ ããs an'oo däg né paawä bē hã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bē ky dahé bā —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bā m', tak'ëp mä rah'yy gaëëj bong. Kawaj'ããn bong mä ta wë.

⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahũũm. Ti m' wë

hã tabaheg'ããs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hagëët do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bā. ⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegãã! —näng mäh. —Wë kas'ëes do ÿ hapäh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ããj hë, P'op Hagä Do hub hënh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëë padëek sa moo me. Tak'ëp mä rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëek. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyyh panang bā naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hã padëek doo, rakebo bēeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hã. Aj'yy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enäm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bā, Es-Tew ky n'aa etsëë mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, sãm ÿ mabaaj manä sa hã —näng mäh.

Ti m' tadajëb kån.

8

¹ Taw'ããts mä Saw-Ru hã Es-Tew dajëp doo.

Jesus hã h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejãã do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jerusarēnh panang bā. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bā, Samarija häj n'aa bā na-ããj hë. Jããm hë Jerusarēnh bā ha'yym 12 hedoo do Jesus mejũũ doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bā m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëeh do

rabahõm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaóð bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kä, tarahejää Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabaheg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejüü mä radewëes Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy ýÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahõm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahõm kån panang hënh Samarija häd näng do häj n'aa bä. T'ii hënh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëë ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyh bä sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageëenh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hõm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebë.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehëm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hä hë takasab'ee, ta hä hë tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ääj hë raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh — sa nooh.

¹¹ Báp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky süüt. ¹² Pirip kajaa bä kä, taher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ääj hë. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy ýÿj na-ääj hë. ¹³ Mehëm do paa na-ääj hë taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti

sii hë ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hë tabawäd däg kån Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarënh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowāw daheeh, t'ii hënh rabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hõm bä t'ii hënh, raky n'aa etsëë Samarija buuj Jesus hä rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooch nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowāw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë suun kån mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehëm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarën paawä m' tanoo sa hä dajëër, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hä:

—Bë an'oo hä ýÿ, tii da ý bahajaa hyb n'aa, ý moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehëm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë paawä òm a dajëër daheeh P'op Hagä Do aw'oong hõm baad tanadoo hënh, ji matym n'aa ji hä P'op Hagä Do anoo do makarën metsëë do hyb n'aa dajëër me — näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooch ää sii mamoo wäd bä — näng mäh. ²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä. Tii bä da apäh òm tat'yyd mehüin, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newëë do tado hõm. ²³ Ý hapäh né hë a h'yyb gó hanäng doo. Òm

h'yy gaēnh mah'yy kajew'ēes do hyb n'aa. Nesaa do ōm tah'yyb mahūūm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Ÿ karēn paawä bē ky n'aa ets'ēē hēp Ÿ n'aa, bē her'oot do tanadāng hyb n'aa hā ŸŸ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa rahe'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametēek jawén paa bä, Peed Jowāw daheeh rababaaj hōm kän Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hōm me, ranu kejäk doo bä, rahe'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop häj n'aa buuj hā Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahŸŸh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ääs see her'ood kän mä Pirip hā. Ti m' ääs ky hadoo:

—Ahōm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng do Jerusarēnh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahōm kän. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hā, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahē n'aa ŸŸnh, Kän-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahē n'aa dajēer hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarēnh hēnh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kä, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooch bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahōm nä ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hā, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaaanh ta hā:

—Äkä, maaaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hā:

—Nyy da ti Ÿ maa napäh? Dooh metēek pé hā Ÿ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kän Pirip gatsēg sooh hyb n'aa ta pa.

³² HahŸŸ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ēep do hadoo ta tii.

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekää bä.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bä.

³³ Rarejäā, rej'ees ta ky n'aa.

Sahōnh hē tak'ēp baad nadoo do ramoo bok ta hā.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bä ti ramoo bok ta hā.

Dooh da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ēep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beaaanh Pirip hā:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hē ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo tahe'oot do taner'oot do hā, P'op Hagä Do kyyh see hā, sahōnh hē Jesus panyyg hanäm do ky n'aa. ³⁶ Ti m' ratabēs bä naeng banäng bä aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naeng —näng mäh. —Tahajaa Ÿ manu gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ēp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hē Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejūū ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä m', rabawēej bēej kän tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kän. ³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyh bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahūūm kän. Dooh aj'yy hapēē wäd bä. Ahōm kän mä tahahōm hēnh. Tsebē mä tahōm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd näng doo bä.

* 8:33 Isajas 53.7-8

Ti m' tabahōm kån Sesareja hēnh. Tamahōm me m' taher'oot Jesus panyyg hanām do sahōnh hē panang bā.

9

Saw-Ru hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti noo gó né hē Saw-Ru h'yy kaneréd tahehō Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tadej'ēep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hā ² tetsēē rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahōm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hēnh. T'ii hēnh takarēn paawä tametēeh kerih doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh hēnh. Takarēn paawä tamanaa ajyy ȳȳj sii hē. ³ Ti m' tabedaa dāk bā Damas-Ko, tii bā gabarēeh do ta bag p'op naa gabar'ēeng wät ta hahäd hā. ⁴ Tüü m' tabadēē jat tii bā. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hā her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ēed hyb n'aa ȳ marejää?

⁵—Jaa òm Tak'ēp Hyb N'aa Jawyik Doo? —näng mä Saw-Ru.

—Ȳ né hē, Jesus marejää doo —näng mäh. ⁶—As'ēeg g'ēed! Ahōm nä panang hēnh. T'ii hēnh raba-her'oot a hā nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napēē né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸ Tii bā m' Saw-Ru as'ēeg géet. Tahegää paawä, dooh tahapēē wäd bā.* Ti hyb n'aa ramoo maso hōm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahüüm kån Damas-Ko panang hēnh. ⁹ T'ii hēnh nawa wäd, neeg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hē m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bā ti awät mä Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hā ta s'ēeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ēed? Bā agēet ȳȳh, Jesus, Hyb N'aa Jawyik Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm aj'yy Judas häd näng do tób hēnh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneēeh do hahäd hā ta tób basooh. T'ii hēnh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hēnh naa. P'op Hagä Do hā taky n'aa etsēē. ¹² Ta s'ēeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajēē suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hēnh tabahapēē dāk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hā.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bā m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh ȳ n'aa, hajōng ta ky n'aa ra-her'oot hā ȳȳ. Sahōnh hē ȳ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarēnh bā, a hā h'yy ka'eeh do sa hā —näng mäh. ¹⁴—Wawēē hē tabana h̄ȳ kã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadewäts bēeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nä. Ahōm né hē t'ii hēnh. Ȳ asēew dāk panäk ȳ n'aa taba-hadoo hyb n'aa, kēh ȳ n'aa taba-her'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hā, sa wahë n'aa sa hā, Is-araew buuj sa hā na-ääj hē —näng mäh. ¹⁶—Ȳ metēeh da ta hā tak'ēp tabahoop do pan'aa hēp ȳ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahōm kån Saw-Ru yt gä doo hēnh. Tabajēē suun jawén paa bā m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hā:

* **9:8** Tawén nahapēē wät, Jesus bag gabarēeh do tahapäh do hyb n'aa.

—Saw-Ru, wakān ŷ hado dāk ōm h̄ȳ kā —nāng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hā kasee doo, ti né hē ŷ tamejūū a wē ŷ bana hyb n'aa, p'aa hēnh mabahapēē dāk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajēng hyb n'aa —nāng mäh.

¹⁸ Ti m' nayyw hē m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bēeh tah'ŷȳb päd hadoo. Ti m' p'aa hēnh tabahapēē däg kān. Ti m' tabas'ēēg gēēt, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawēh jawén paa bā m', h'yyb hejooj däg kān p'aa hēnh. Ti m' Damas-Ko panang bā tabaym dó Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nayyw hē Saw-Ru du doo taher'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā. P'op Hagä Do T'aañ né hē Jesus, tamaher'oot mā kat'aa do sa hā. ²¹ Sahōnh hē maa new'ēē do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahŷȳ d' mā raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejää do Jerusarēnh bā. Ti né paa wawēē hē hana doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh hēnh tamahūūm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa moo gó tahaēēnh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hē tii bā sa hā. Jesus né hē ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametēēh sa hā. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bā haj'eenh do h'yyb manepēē bong ta kyyh hā.

²³ Ti m', hajōō ta ā jawén paa bā Judah buuj rakaner'oot radaj'ēēp hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hē, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adēb bā, atsēm na-āāj hē ta majiī ragada sa panang tyw n'aa noo bā, radaj'ēēp hyb n'aa paawā m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hā h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadē n'aa

hā naa arook gó. Tii bā kā m' tabahōm kān.

²⁶ Takaja hōm bā Jerusarēnh hēnh, takarēn paawā m' Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd dāk. Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do rajeŷȳm mā ta hā. Doooh raky dahé bā te hub tado bā Jesus hā Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd nāng doo, mahūūm mā Saw-Ru, tametēēh hyb n'aa Jesus mejūū do sa hā. Béh-Nabéh her'oot sa hā Jesus kasee do Saw-Ru hā ta tyw n'aa me Damas-Ko hēnh tahahōm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hā Jesus her'oot do ky n'aa na-āāj hē. Béh-Nabéh her'oot na-āāj hē sa hā, nyy da h'yyb neŷȳm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bā Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kān Jerusarēnh hēnh. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kān. Neŷȳm doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabaher'oot Judah buuj ta s'ee hēnh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hā. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarēn paawā m' radaj'ēēp. ³⁰ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bā radaj'ēēp rakarēn doo, ramahūūm kān Saw-Ru panang Sesareja häd nāng doo hēnh. Tii b' naa ramejūū panang Tas häd nāng doo hēnh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāj n'aa bā, Garirej hāj n'aa bā, Samarija hāj n'aa bā habong doo. Doooh rarejā bā. Ti m' baad rah'yy kae kān, dooh rah'yyb eŷȳm bā P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Jesus hā h'yy ka'eeh do kah'ūūm P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. P'op Hagä Do hā raweh'ēēh baad rababok do hā.

Enejas Peed haso dāk do panyyg n'aa hahŷȳh

³² Ti m' sahōnh hē panang Peed beg'āās, Jesus hā h'yy ka'eeh do tabahehēēn hyb n'aa. Tamahōm

me tabeg'ãas Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd näng do bä habong doo. ³³ T'ĩ hēnh tama-muun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —näng mäh. —As'ëeg g'ëed, menyyw a tyng majasooch doo —näng mäh.

Ti m' nyyw hē Enejas bas'ëeg g'ëet. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ããj hē, raba-hapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kãn Jesus hã.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät ÿÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëenh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hē kas'uut doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëe näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kãn ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo raky n'aa napäh bä, ramejũu pawóp hē ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' rakajaa bä raky hadoo Peed hã:

—Nyyw hē ãã karēn mabahõm Jopéh hēnh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kãn sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kãn kamag hasooch hēnh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hã ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametëeh ta hã tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejũu mä raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëe mäh. Taheg'ãas kamag wē, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëeg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begãã däk mä tii bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'ëeg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti

m' tanaëej kãn mä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hã tabedëb däk bä kä. ⁴² Jé pad'yyt hē Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kãn mä Jesus hã. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kãn hajõng ta äh ta ti panang bä, Simaw, sa masãah byyh s'ëeb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sesareja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Isaraéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itar-ija warahén n'aa t'ĩ hēnh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagä Do hã Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hē ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ããj hē P'op Hagä Do hã. Kóh-Nerijo heno mä dajëer kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hã. P'op Hagä Do hã m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bä m', ta s'ëeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëe gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do ãas ta wē hana doo. Hahÿÿ d' ãas kyyh ta hã:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'ãas ãas wē, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' ãas ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hã maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ããj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hã maheno doo —näng mäh. ⁵ —Mamejõ a sii moo heb'ooh do wób Jopéh hēnh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masãah byy s'ëeb tahem'aa do tób bä tabagã. Akajar nabyy me ta tób ba sooch —näng mä ãas kyyh ta hã.

⁷ Ti m' ääs dawuh jawén paa bä kä m', Kóh-Nerijo naëenh pawóp hē ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hē P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hē m' ti warahén. ⁸ Ti m' taher'oot sa hä sahõnh hē tahapäh doo. Ti m' tamejüü Jopéh panang hēnh rabahõm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejüü do rabedaa däk bä Jopéh hēnh, Peed basëek tób jó, basatē doo bä, taky n'aa etsëē hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰ Asa däk mäh. Takarēn paawä m' ta tä tabawēh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëēh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ëēh hadoo doo gó m' tahapäh wē noo kas'ëēs doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pään hadoo do bahyng tabagëēt bä. Ta sasu hä ta hood pään kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hē. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawēh doo. ¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hä:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä — näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴—Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewē bä nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hēnh:

—Mamaneëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hä. Ti m' nayyw hē hÿ pong jé pään hadoo do basëek p'aa hēnh. ¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëē nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëēh. Ti nuuj jé né hē m' Kóh-Nerijo mejüü do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bä. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób. ¹⁸ Ti m' rabeaaj kån Peed tagëē bä.

¹⁹ Ti m' Peed hyb n'aa newëē nä bä ta s'ëēh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hä ta h'yyb gó:

—Tamawoob hē ajyy õm resoos —näng mäh. ²⁰—As'ëeg g'ëed, ahyy sa wē. Ahõm né hē sa sii, ÿ né hē mejüü a wē rabana hyb n'aa —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kån sa wē. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿ né hē bē eanh doo —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bē wén n'aa? —näng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahē n'aa seeh, ää tamejüü —näk mäh. —P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëet do ta ti aj'yy. Sahõnh hē Judah buuj raj'aa etsē ta hä. P'op Hagä Do ääs see kas'ee wät mä ta hä. Ta hä tamejüü mä õm ranaëenh hyb n'aa, ta tób hēnh mabeg'ääs hyb n'aa, ta hä mabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kån tób hēnh, t'ĩ hēnh rabawēh, raba'yÿh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kån sa sii. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bä habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bä. T'ĩ hēnh Kóh-Nerijo, ta wakään, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bä Kóh-Nerijo tób bä, Kóh-Nerijo ahyy häng tũ ta taron nu paa me, Peed taweh'ëēh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejüü tabas'ëeg gëēt hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —Aj'yy yÿh. A da hadoo do né hē yÿh. P'op Hagä Do nado ÿ hÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bä m' ta sii, ajëē suun mä tób gó. Ti m' hajök do t'ĩ hēnh kat'aa do tabahapäh. ²⁸ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē hapäh né hē, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bä. Dooh tan'oo bä sa tób yt hä Judah buuj ajëē suun

bä. Ti hadoo né hē, s'ēeh hadoo doo gó ŷ P'op Hagä Do metēek ŷ mananeēēnh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. ²⁹ —Ti hyb n'aa ŷ ranaēēj bä, ŷ gadoo ŷ rats'yyt doo. Nayyw hē ŷ bana —näng mäh. —Maher'ood h'ēēd hyb n'aa ŷ maneēēnh —näng mä Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hē, tug bä ŷ ky n'aa etsēē bä, tii bä pój ŷŷ jé takasee aj'yy. Gabarēēh ta saroor. ³¹ Ti taky hadoo hā ŷŷ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hā maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-āāj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hā maheno doo”, näng. ³² “Mamejō a sii moo heb'ooch do wób Jopéh hēnh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masāāh byy s'ēēb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh”, näng āās kyyh hā ŷŷ. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hē ŷ mejūū ōm ranaēēnh hyb n'aa. Baad tanyy né hē ti mabana —näng mäh. —Sahōnh hē āā kata dāk P'op Hagä Do matym gó, āā matakēē hyb n'aa P'op Hagä Do mejūū do maher'oot do āā hā —näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kån taher'oot do sa hā:

—Baad ŷ bahapäh hŷŷ kã, sahōnh hē badäk hahŷ haw'āāts hē häj n'aa babuuj ta hā h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hā ji P'op Hagä Do gadoo —näng mä Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē ky n'aa napäh P'op Hagä Do taher'oot do āā hā, Isaraéw buuj sa hā: Jesus Kristo dajēp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majīī ji do boo bä. Tahajaa ta najiis ji hado däg bä hŷŷ kã. Sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong do sa wahēh ti Jesus. ³⁷ Bē ky n'aa napäh né hē Jesus

moo wäd wät do Judah häj n'aa bä, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bä Garirej häj n'aa bä ji nu gemuun hōm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-āāj hē Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahūūm, P'op Hagä Do an'oo bä. Jé pad'yyt hē baad hadoo do Jesus moō wäd wät. Taheso sahōnh hē Di-jab* rejää doo. Sahōnh hē ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bē ky n'aa napäh né hē ta tii. ³⁹ Baad āā bahapäh sahōnh hē Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bä, Jerusarēnh panang bä na-āāj hē. Ti hyb n'aa āā wén her'oot āā hapäh doo. Ta jawén kã rabepēēm dāk b'aa hā kajatsēk do hā, tadajēp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajēp jawén paa bä, tamawoob däg ta āh, taganä wät P'op Hagä Do an'oo bä. Ta jawén takas'ee kån āā hā P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴¹ Dooh sahōnh hē Judah buuj sa hā takas'ee bä. Jāām hē āā hā takasee, āāh, P'op Hagä Do asēew bong doo, ta t'aa h ky n'aa āā baher'oot hyb n'aa. Āā awēē bong, āā eēg bong Jesus sii taganä wät do jawén paa bä —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Āā tamejūū ta ky n'aa āā baher'oot hyb n'aa ta wób sa hā. Āā tamejūū āā maher'oot hyb n'aa, ti né hē ti sahōnh hē hedēp doo, dejēp do paa na-āāj hē sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴³ Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'ood wät paa ta ky n'aa. Hahŷŷ da raheer'oot doo: Jé ta hā h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hōm da, sa hyb n'aa Jesus dajēp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nã m', sahōnh hē ta kyyh maa new'ēē do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajēng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hā h'yy

* **10:38** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo hewaap pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, èr hã tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëe sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habok do na-ääj hë raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ääj hë ragadoo do P'op Hagä Do panyyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Judah buuj wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehõk doo, ranabuuj gedoo mä Peed. ³ Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hã:

—Hëd n'aa mabajëe suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hëd n'aa mabawëh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hä sahõnh hë tahapäh do tahewäd nä hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëe wät bä, ÿ ky n'aa etsëe bä, s'ëeh hadoo hä ÿÿ. ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëet bä, ta hood pään hadoo doo. Ta sasu hä pään kamewyyt. ⁶ Baad ÿ baheg'ääs h'ëed ta gó hanäng péh. Tii bä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng èr ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa èr nawëh doo. ⁷ Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hä ÿÿ: “As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä”, näng mä hä ÿÿ. ⁸ Ti ÿ ky hadoo: “Dooch

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng këh ÿÿ. ⁹ Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hënh hä ÿÿ: “Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hä ÿÿ. Ti m' nawayw hë hÿ pong jé pään hadoo do basëek p'aa hënh. ¹¹ Ti noo gó né hë tamawoob hë ajyy, Sesareja hënh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëen rawén n'aa. ¹² Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hë ÿ bahõm hyb n'aa. Ti äã bahõm kån. B'ëeh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy èr hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hä äã bajëe p'ëe aj'yy tób yt hä. ¹³ Ti aj'yy baher'oot äã hä ta tób yt tahapäh do ääs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hä nyy da bë P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh, ta sii bë baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ääs ta hä —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hä.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hä, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé èr h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bë hä P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bë h'yyb tym gó.” ¹⁷ Sa hä P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, èr hä tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä äã h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ hajëm g'ëeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hä.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooch m' ranabuuj gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op

Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hä na-ããj hë P'op Hagä Do anoo ta hä rah'yy kawapëen, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do rarejäã doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hënh rabahôm, ta wób tsyt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh rabahôm, ta wób panang Än-Tijoka häd näng doo hënh rabahôm. T'ï hënh jããm hë Judah buuj hä ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bä naa, ah'üüm Än-Tijoka hënh. T'ï hënh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä kä. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hä tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé däk panyyg hanäm doo. Jesus hä rah'yy kae padäg kän.

²² Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do raky n'aa napäh bä ta tii, ramejüü Béh-Nabéh, Än-Tijoka hënh tabahég'ääs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ï hënh Béh-Nabéh kajaa bä, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edëe bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatseebe wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hä, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hüüm had'yyt hë hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hä. Hajök t'ï hënh rah'yy kae kän Jesus hä.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahôm kän Tas hënh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bä m' tamana kän Än-Tijoka panang hënh. Ti m' sét ta baab rababoo kän ta tii bä Jesus hä

h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hä rama metëek Jesus ky n'aa. Än-Tijoka bä né kä pooj jé radu doo ramaneëenh doo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Än-Tijoka hënh, Jerusarënh hënh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ëeg gëet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taheer'oot sa hä, ana ji hasaah do pan'aa sahõnh hë hëej Roma buuj rabag'ääs doo bä. Te hub né hë, Roma buuj sa wahë n'aa Karaw-Dijo häd näng doo bag'ääs noo gó rabas'aah né hë. ²⁹ Tii kä m', Jesus hä h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habok do ramasaa kän Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong doo. Sahõnh hë ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejüü Béh-Nabéh Saw-Ru dahëeh ramahüüm ramasa doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habong do sa wahë n'aa wë.

12

Eróts mejüü radaj'ëep paawä Peed panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do du doo tarejäã doo Jesus hä h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejüü mä radaj'ëep Tsijaag sën-jeer me. Jowäw hÿÿj mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bä kä ti Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ëep doo, tamejüü na-ããj hë ramaso däk Peed. Pãw makuj temah do rabawa do ratab'ëes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso däk jawén paa bä tamejüü radawäts gëet. Ti m' tamejüü 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hõm, rabahag'ääs hyb n'aa Peed. Takarën né paawä Pas-kowa ratab'ëes jawén paa bä tamejüü Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hä taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ëes doo gó Peed ag'ëed nuuj jé, tak'ëp né hë Jesus

hã h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsëm, Eróts ky däng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed ayyh mä warahén sa hõö gó. Hub hënh warahén seeh, s'yÿ hënh ta seeh. Pawóp hë haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd däk. Warahén sa hã tatyd padëek. Warahén wób ragadahew'ëes do noo bã rabab'ëeh rabahag'ãas hyb n'aa. ⁷ Ti m', nayyw hë m' P'op Hagä Do ãas kas'ee wät. Ragadahew'ëes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ãas mebë Peed karapa hã, taty gawëej däk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Nayyw hë, h'yy kabawaad wäd! As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nanyw hë haak sapuuw hadoo doo, ta moo hã padëek do paah, keréd bëeh tüü. ⁸ Ti m' ãas ky hadoo ta hã:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ãas ky hadoo ênh:

—Madadäg a hatsë a hã, jawén y ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kãn ragadahew'ëes doo gó naa. Dooh tah'yy ganyy bã te hub tado bã né hë ãas moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratatab'ëes né hë m' tii d' ênh. Ti m' rakajaa bã ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hënh ji bahöm bã kã, ta daaj hë tanoo kasëets hõm. Ti m' ratabëej nã kãn mäh. Dawëë péj rababoo däk bã kã m', ãas badoo wäd kãn, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿy kã baad ub y bahapëe kãn. P'op Hagä Do mejüü ta ãas y tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo

gó naa, y rarejãã do paawä Judah buuj sa mahãnh —näng mã ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bã m', tabahöm Marija häd näng do tób hënh. T'ï hënh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëe hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowāw Maah-Ko häd näng do yÿn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bã nasooch doo me Peed naëenh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabahag'ãas hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bã Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hënh tamatëh hõm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hã Peed ti agëet tób noo bã. H'yyb manepëe wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hã:

—Öm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooh. Né hup y né hë. Peed né hë —näng mã maruus.

—Dooh Peed tado bã —näk mäh. —ãas ta hã hag'ãas do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëenh nã tób noo bã. Ti m' ranoo gasëets kãn, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hã ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëes doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do sii hë —näng mäh.

Ti m' sa hã tabaher'oot jawén paa bã, ahõm kãn ta s'ee hënh.

¹⁸ Ti m' tabawag hõm bã kã, tak'ep warahén rah'yyb manepëe bong, h'yyb e'yÿm b'ëeh mã Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Dooh m' rawyyd bã. Ti m' hajõng Eróts eanh warahén sa hã, ti m' tamejüü radej'ëep sahõnh hë

warahén hag'ääs do paah.* Ti m' ti jawén paa bä Eróts beréd däk dó Judah háj n'aa. Sesareja panang hénh tabeg'ääs dó.

Eróts dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Eróts paa kamajë wät Tiir panang, Sidôn panang babuj n'aa sa hä. Ti m' Tiir panang, Sidôn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajë wät hyb n'aa sa hä. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts háj n'aa bä retsëë do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras häd näng do sii, Eróts hä tabetsëë hyb n'aa tan'oo bä ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ëëh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky däng sa hä, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadäk sa wahë n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajök do sa hä. ²² Ti m' maa new'ëë do tak'ëp mä sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'yy tado bä! P'op Hagä Do hadoo né hë tii! —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do ðm”, hanäk doo. Tse-bee wät ti hyb n'aa. Dooh tawehëë bä P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hë kä, nayyw hë, P'op Hagä Do ääs an'oo bä ta nahëë nyy kän. Tii bä m', tadajëb kän as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahöm tii bä. Jé pad'yyt hë tii bä rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahaëj däk jawén paa bä dajëër Än-Tijoka buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do mejüü doo, rababaa j nä kä Än-Tijoka hénh. Sa sii ramahüüm kän Jowāw Maah-Ko häd näng doo.

* **12:19** Hajōng Eróts wén eanh sa hä, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ëës doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ëep né hë ragadahew'ëës doo gó hageët do hagä n'aa, ta see kejën nä bä sa mahänh. * **13:3** Saw-Ru häd see Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasëm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Än-Tijoka bä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang ti anäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëek doo. Hahÿÿ da m' sa häd: Béh-Nabéh, Sim-ijaw “byyh hasus doo” ramaneënh doo, Rusijo (panang Sirené häd näng doo hénh naa), Manaën (Eróts Garirej háj n'aa wahë n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bä, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

—Tsy t hë, wë ÿÿ bë asëew Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anäng ÿ karën do ramoo bok doo, ÿ wén naëënh —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsëë jawén paa bä, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bä, sa moo radatooj kän Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edëë wät rabahöm hyb n'aa kä.

Tsy t dëeg hä Jesus ky n'aa ra-her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahöm kän P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hénh rabaw'ëënh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg höm hyb n'aa tsyt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hénh. ⁵ Rakaja höm bä panang Saramin häd näng doo bä, raher'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶ Ti m' tsyt dëeg ratabëej däk, Pap panang bä rakajaa. T'ii hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëenh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanooh. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsyt dëeg hä buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaëenh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hä rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bä raher'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bä Jesus hä. ⁹ Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëenh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëew oow wë. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Dijab t'aah öm! Baad hadoo do ganen'aak do öm. Ky nesaa öm, noo kanes'ats öm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —näng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh ta hä:

—A wë Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Öm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëë wäd bä papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nanyw hë Erimas ty tamaa wäd kån. Tesóts wät mä nanyw hë moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bä aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hä tah'yy kae däg kån. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hä.

Än-Tijoka s'ee hënh raheboo nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Pap bä naa Paw-Ro rabatsëg hõm tamyyj däk hä, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bä. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rakajaa bä, Jowäw Maah-Ko eréd bong

mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarënh hënh tababaa j hõm hyb n'aa. ¹⁴ Peh-Ke bä naa Paw-Ro rabahõm panang Än-Tijoka s'ee hënh, Pisidija häj n'aa bä. Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehäk do hä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ta yt hä m' rabat'oonh. ¹⁵ Ti m' tób yt hä kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-ääj hë. Taner'ood wät do jawén paa bä, tób sa wahë n'aa rabats'yyt Paw-Ro raher'oot hyb n'aa rakarën bä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ää wakään —näk mäh. —Tanyy bä bë wë bë her'oot pé babä hat'oonh do ratsebë hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet. Ta moo me m' tameduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ääj hë P'op Hagä Do hä hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. ¹⁷ —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëew hõm paa ër wahë maküü. Tak'öp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bä Esit bä, sa wakään nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ii hënh häj n'aa bä naa ta hejój me ër wahë makü taman'yyh. ¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bä, P'op Hagä Do baad taheg'ääs sa hä. ¹⁹ Hëej Kanaäh häd näng doo bä 7 t'ii hënh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hë ër wahë makü nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bä. Èr wahë maküü hä tan'oo däk sa häj n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado däk bä kä ër wahë makü tasëew hõm do jawén paa bä tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hä ajyy ky n'aa etsëeh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagä Do ky n'aa

rod Samuëw bawäd däg bä kä. ²¹ Ti m' er wahë makū rabetsëë, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hë Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. ⁴⁰ ta baab Sauh bag'ääs. ²² Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bä, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hë ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kån, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hë tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa ta her'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hë Isaraéw buuj sa hä, raberéd hõm hyb n'aa ta ti ne-saa doo. Tanu gemuun hõm ne-saa do raberéd hõm do heen n'aa. ²⁵ Sahõnh hë ta hä P'op Hagä Do mejüü do tametëek do pan'aa tabahajaa bä, Jowāw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bë hä?”, näng mäh. “Doo bë hyb n'aa newëë do tado bä ÿÿh. Doo P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bä ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ kabo nä bä”, näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh —näng mä Paw-Ro sa hä.

²⁶ Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakån haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä hyb n'aa hesé doo, bë na-ääj hë, bë sahõnh hë bë maa newë.

Ër hä né hë P'op Hagä Do an'oo däk er panyyg näng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëep. ²⁷ Jerusarënh panang buuj, sa wahë n'aa na-ääj hë, dooh rah'yy ganyy bä jaa ti Jesus. Dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hä had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä P'op Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.† ²⁸ Doo rawyyd bä né paawä dajëb hä Jesus raky n'aa ety hyb n'aa, retsëë Pirato hä tamejüü radaj'ëep hyb n'aa. ²⁹ Sahõnh hë ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta hä rabad'oo do jawén paa bä, rabado hyy kån Jesus hub b'aa hä naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganä wäd kån p'aa hënh, P'op Hagä Do an'oo bä. ³¹ Tadajëb pooj jé, hajõk ta sii hah'üüm Garirej häj n'aa bä naa Jerusarënh hënh. Sa hä né hë Jesus kas'ee wät hajõng ta äh, taganä wät do jawén paa bä. Ti né hë rahapäh doo, hÿÿ kä ra her'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahÿ panyyg hanäm do ää her'oot bë hä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do er wahë maküü hä, ti né hë hÿÿ kä tan'oo däk er sa panaa paa hä. Ti d' né hë tabad'oo Jesus ganä wät tan'oo bä kä. Hahÿ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hä:

“Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hë.”§

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganä wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahänh. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa:

“Õm ÿ ky n'aa edëng, baad had'op doo me,

† **13:27** Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëëb ky n'aa, nyy da rarahejã, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genä bä. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah. § **13:32-33** Saaw-Mo 2.7

** **13:34** Isajas 55.3

ky kaneh'ÿÿt doo me, Dawi hã ÿ ky
n'aa enooh do paa me.”**

³⁵ Hahÿÿ da na-ããj hẽ takerii däk
P'op Hagä Do kyyh see hã:

“Dooch man'oo bä a karom,
tsyt hẽ a wẽ moo wät do ta kamag
n'aa karejä bä.”††

³⁶ Dooch Dawi ta daaj hẽ ta ky
n'aa tado bä ti ta her'oot doo. P'op
Hagä Do karën doo da né hẽ sahõnh
hẽ Dawi moo wät tahawät noo gó.
Ta jawén tadajëb kãn. Ta wahẽ
makü rahabong hẽnh tabas'ëëg
kãn. Karejä däk ta kamag n'aa.
³⁷ Tii d' nado dejëp do mahang ganä
wät P'op Hagä Do anoo do hã. Dooch
ta ti ta kamag n'aa karejä bä.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakãn haa, —
näng mäh —baad ÿ karën bẽ heen
n'aa nyy däk hahÿ ÿ her'oot do
bẽ hã: Jesus dajëp do hyb n'aa,
taganä wät do hyb n'aa, P'op Hagä
Do awug hõm da sahõnh hẽ ne-
saa do ji h'yyb tym gó hanäng
doo. ³⁹ Mosees ky n'aa jaw'yyk doo,
dooch tahaja bä baad ji hado däg
bä tan'oo bä P'op Hagä Do matym
gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hã, baad
tabahado däk hÿÿ kã P'op Hagä Do
matym gó —näng mäh. ⁴⁰ —Baad
bẽ hyb n'aa matakä bẽ hã takana-
jaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa
rod ra her'oot do paah. Hahÿÿ d'
paa ra her'oot P'op Hagä Do kyyh:

⁴¹ “Bẽ maa newë kèh ÿ ty n'aa
ges'yyk doo.

Bẽ meuuj da! Bẽ dejëb kã!

ÿ moo wät da bẽ habong do noo gó
sét hadoo doo,

tabad'op hẽ da bẽ ky dahé, bẽ ra-
panäg né hẽ paawä ta ky
n'aa.”††

—Tii d' né hẽ P'op Hagä Do kyyh ta
ky n'aa rod rerih do hã —näng mä

Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hã,
Jesus ky n'aa raky nasëm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bä
ta her'oot doo, anä kãn mä Béh-
Nabéh daheeh. Raban'yyh bä m'
tób gó naa, t'ï hẽnh hat'oonh do
rabatsyyd kãn, Saab see hã p'aa
hẽnh rabaher'oot hyb n'aa ta ti
panyyg. ⁴³ Tób P'op Hagä Do
panyyg rayd naherot do wahẽ n'aa
kat'aa do hã rakedëë hõm jawén
paa bä, sahõnh hẽ raban'yyh do
jawén paa bä, hajök Judah buuj,
Judah buuj nadoo do P'op Hagä
Do hyb n'aa jew'yyk do na-ããj hẽ,
rahadaa hõm Paw-Ro Béh-Nabéh
daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh
daheeh raky n'aa jebaanh sa sii
hah'üüm do sa hã, rahyb n'aa nerét
hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym
do ky n'aa ramaa napëë wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hã kã, hajök
panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do
ky n'aa maa new'ëë doo. ⁴⁵ Ti m'
Judah buuj rabahapäh bä m' hajök
do kat'aa doo, h'yy kajewëëts bong
Paw-Ro sa hã. Ti m' raky hadoo:

—Dooch te hub tado bä Paw-Ro
ra her'oot doo —näk mäh. —Noo
kanesa tii —näk mä sa kyyh.

Raky n'aa rejää mä Paw-Ro Béh-
Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb neÿÿm
doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh
raky gadoo:

—Äã her'ood wät P'op Hagä Do
panyyg pooj jé bẽ hã. Dooch bẽ
karën bä bẽ gado bä. Dooch bẽ karën
bä bẽ h'yyb tym hedëb had'yyt doo.
Ti hyb n'aa hÿÿ kã äã bahõm kãn, äã
baher'ood kãn Judah buuj nadoo
do sa hã kã —näk mäh. ⁴⁷ —Tii d'
né hẽ äã P'op Hagä Do mejüü kerih
do hã:

“ÿ an'oo bä õm sahõnh hẽ Judah
buuj nadoo do sa h'yy ganä
n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahüüm hyb
n'aa kèh ÿ n'aa dawëë
habong do sa hã,

ÿ bed'ëep hyb n'aa sa hã nesaa do mahãnh,
si ÿ had'yyt hẽ rababok hyb n'aa
kã."§§

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napãh bã ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagã Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

Ti m' sahõnh hẽ P'op Hagã Do asëew hõm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' raheer'ood kãn Jesus ky n'aa panang bã, panang nedaa bã haj'eenh do sa hã na-ããj hẽ. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rabahõm kãn ÿÿj ky n'aa etsëeh doo, P'op Hagã Do hyb n'aa esee do wë, panang bã ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ããj hẽ. Raheer'ood had'yyt hẽ sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'ũm hyb n'aa ta s'ee hẽnh. Ti m' tii d' né hẽ rabad'oo. Raheer'ood n'yyh sa panang bã naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ããts sa tsyym suun hã padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hã, rahanãng péh. Ti m' rabahõm kãn panang Ikonijo hãd nãng doo hẽnh. ⁵² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mã P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũm kãn.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bã panang Ikonijo hãd nãng doo bã, rabahõm tób P'op Hagã Do pannyg Judah buuj rayd naherot do yt hã, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ĩ hẽnh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. ³ Ti

hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bã hajõng ta ãh. H'yyb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hã rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hẽ rabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do kyy gó né hẽ ti P'op Hagã Do ky enyym do ky n'aa raheer'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raheer'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hẽ rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejãã hyb n'aa, pã me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti m' Paw-Ro raky n'aa napãh bã m' tii, rakejën hõm hëej bód Rikonikas hãd nãng doo hẽnh, panang Ris, Derebé hãd enãh doo hẽnh, ta tii bã hãj n'aa hẽnh. ⁷ T'ĩ hẽnh na-ããj mã raheer'oot Jesus ky n'aa hanãm doo.

Paw-Ro rakut do pã me pannyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', Ris bã Paw-Ro her'oot do maa new'ëë do sa mahang ajyy k'yy gadóm do bahãng. Ta hã d' né hẽ takenãng noo gó. Dooh noo gó tabawãd bã. ⁹ Tamaa newëë mã Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ããs ta wë. Tah'yyb hapãh né hẽ, ajyy h'yy ka'eeh Jesus hã tabahub dãk hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëed! —nãng mãh.

Ti m' nayyw hẽ tabas'ëëg gëet mãh. Ti m' tadu doo hawãd dãk doo.

¹¹ Ti m' hajök do rahapãh bã Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mã raky kakã bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy gó rakesok —nãk mãh.

¹² Béh-Nabéh ramaneëenh Sewus hãd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëenh Er-Mes hãd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³ Ti m'

tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hã moo hew'ëët do tamanaa booj yb, b'aa ts'oooh sii hë, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hë takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basoo.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bä m', ras'ëéd hõm sa daaj hë sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'ëp mä rageëenh:

¹⁵ —H'ëéd hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hë ääh, bë da hadoo doo! —näk mäh. —Bë ää panäk ää wén na, bë beréd hõm hyb n'aa hahÿ daap hë bë h'yy kaha'eeh doo. Dooch redëb bä tii. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä, hedëp do hä bë h'yy kawareem, sahõnh hë pahuunh do hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ääj hë, sahõnh hë ta hä habong do na-ääj hë P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahõnh hë badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa babuu. ¹⁷ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do ta daaj hë takametëeh sa hä. Tametä had'yyt hë baad had'op do sa hä tanoo doo me. Ti né hë mejüü naëng badoos doo. Ti né hë hanoo bë joom baad tawén eaak. Ti né hë bë waa hanoo. Ti né hë bë h'yyb tsebé tan'oo bä —näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raheer'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hë booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nä bä, Paw-Ro sa majiï, Judah buuj, kaja nä. Än-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bä naa rabana. Ti m' raheer'oot hajök do sa hä, rah'yy kawapëen hyb n'aa Paw-Ro sa wë. Ti m' hajök do rakawaj'ään bong Paw-Ro sa wë. Paw-Ro rakud kån

pä me. Dajëp red'oo rawén taky hõm panang bahänh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do kata b'ëeh mä Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. P'aa hënh tabahõm ënh panang hënh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahõm kån panang Derebé häd näng doo hënh.

Paw-Ro rababaaj hõm do Än-Tijoka hënh panyyng n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m', ta ti panang bä raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo. Hajök mä Jesus hä h'yy kae kån raheer'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hõm kån Ris bä, Ikonijo hënh, Än-Tijoka hënh. ²² Ti m' ramabaaj nä me, panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä baad raky n'aa edëë däk, ranerét hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebé hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä na-ääj hë ramaher'oot sa hä: “Hajõng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahõnh hë panang ramatebës me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasëew hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. Ti m' raky n'aa etsëe sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Baad mahagää hahÿ a hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabës Pisidija häj n'aa bä. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bä. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä raheer'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëenh mä panang Atarija häd näng doo hënh. ²⁶ Tii bä ragatsëg tooj kån marakate gó. Ti m' rabatsëg hõm kån Än-Tijoka hënh, rahana doo hënh. Än-Tijoka bä né hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëë wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ääs hyb n'aa sa hä. Tii

b' naa né hē ti ramejūū do paah, jé pad'yyt hē rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nā kån. ²⁷ Rakajaa bā kā m' Ān-Tijoka bā, ramejūū Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata padēek hyb n'aa. Ti m' raher'oot sa hā sahōnh hē P'op Hagā Do mo haj'aa sa hā raheboo nā hēnh. Raher'oot na-āāj hē m', Judah buuj nadoo do sa hā Jesus an'oo dāg kån ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajōng ta āh Ān-Tijoka bā Paw-Ro rabaym Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarēnh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Ān-Tijoka bā, Judah hāj n'aa hēnh naa. Ti m' radu doo rama metēek Judah buuj nadoo do hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Taw'āāts hē bē masuuj noo byyh ehōk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metēek doo da. Tii da bē moo naboo bā, dooh bē P'op Hagā Do edēeb bā ta wē —nāk mäh.

² Dooch Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenaag bā raher'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habong do rabasēew hōm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Jerusarēnh hēnh rabahōm hyb n'aa. T'iī hēnh ramejūū rabahōm, masuuj noo byyh kahōk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū do sa hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa t'iī hēnh habong do sa hā.

³ Ti m' rabahōm kån. Ramahōm me m', Penisija hād nāng do hāj n'aa bā, Samarija hād nāng do hāj n'aa bā na-āāj hē raher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padēek P'op Hagā Do hā. Jesus hā h'yy

ka'eeh do panang bā habok do raky n'aa napāh bā tii, tak'ēp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hōm bā kā Jerusarēnh hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, sa wahē n'aa na-āāj hē, 12 hedoo do Jesus mejūū do na-āāj hē baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro raher'oot mā sa hā sahōnh hē ramoo bok do hā P'op Hagā Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nā hēnh. ⁵ Ti m' Parisēw wób Jesus hā h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'āāts hē ji mejūū Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy kae padēek do sa hā, sa masuuj noo byyh ehōg hōm. Taw'āāts hē na-āāj hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-āāj hē rakata b'ēeh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' bāp peej dāg raky n'aa her'oot do jawén paa bā, Peed as'ēeg gēet, ti m' taky hadoo:

—Wakān haa —nāng mäh. —Bē hapāh né hē p'ooj ub ŷ P'op Hagā Do asēm do ŷ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hā. ⁸ P'op Hagā Doo, ji h'yyb tym hapāh doo, tametēeh tagadoo na-āāj hē Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajēng doo, ēr hā tanoo do hadoo. ⁹ Dooch ta see hadoo pé ēr hā, sa hā na-āāj hē. P'op Hagā Do awug hōm sa h'yyb tym gó hanāng doo, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, ēr h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hadoo, ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hā. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ēed hyb n'aa bē gahēen Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy kae padēek do ramoo bok hyb n'aa ta ti ēr nahajaa doo, ēr wahē makū na-āāj hē ranahajaa doo? H'ēed hyb n'aa bē karēn P'op Hagā Do bē metyy? ¹¹ Dooch taw'āāts hē tado bā

—näng mäh. —Dooch är moo bok do hyb n'aa tado bä är h'yyb tym P'op Hagä Do bed'ëep. Jesus hyb n'aa, är Jesus kamahän do hyb n'aa ti. Ti hadoo né hē sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã —näng mä Peed kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hē bag hēnh rababē hõm ramaa newēē bä Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh rahe'oot doo. Paw-Ro rahe'oot mä rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagä Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bä rahe'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bē maa newē kēh yÿ, wakān haa —näng mäh. ¹⁴ —Peed her'ood wät nyy da P'op Hagä Do t'yyd mehĩn wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagä Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taher'oot do baad tanu däng P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hã. Hahÿÿ da takerii däk:

¹⁶ “Ta ti jawén y matēēh da. Hajõõ ta baab né paawä dooh Dawi panaa rabagää boo bã, p'aa hēnh Dawi panaa see sa wahē n'aa tabahado däk y an'oo bã da.*

¹⁷⁻¹⁸ Ti da y wén d'oo, Judah buuj wób, sahõnh hē Judah buuj nadoo do sii hē, karapē haa pan'aa hedoo doo, y rabesoos hyb n'aa', näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, p'ooj ub taky däng do moo wät doo.”†

¹⁹ —Ti hyb n'aa, —näng mä Tsi-jaag —hã yÿ péh, taw'ääts hē dooh ta bahänh är mejõ bã Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy kae

padēēk do sa hã. ²⁰ Taw'ääts hē är erih ranawēh hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ēēh do tä n'aa. Taw'ääts hē är erih ranaÿÿh hyb n'aa sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawēh hyb n'aa sa masāāh dab, har'ēēng dab, ranaboh bã ta majyyw gatsēē däk doo. Taw'ääts hē är erih na-ääj hē ranawēh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' är wén erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hē däg panang haw'ääts hē Saab hã had'yyt hē, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy däk né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã —näng mä Tsijaag kyyh sa hã.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rasēew hõm sa wób, ramejũũ hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Ān-Tijoka hēnh. Rasēm do häd hahÿÿh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hã ramejũũ rerih doo kã. Hahÿÿ ti rama erih doo:

“Āāh, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-ääj hē, bē wakāān hedoo āāh. Bēēh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka panang bã habong doo, Sirija häj n'aa bã, Siris häj n'aa bã habok do na-ääj hē āā ma erih. Āā edēng bēēh.

²⁴ “Āā heen n'aa enäh babä naa t'ĩ hēnh heboo nä doo. Āā heen n'aa enäh, ajyy rahe'oot doo me

* **15:16** Tób hadēē hyng do paah, p'aa hēnh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'ũũm Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagä Do hã Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajõõ ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagää boo bã paa Judah häj n'aa bã. Tii bã kã, ta ky n'aa rod rabe'oot do hã, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hēnh sa hã tabag'ääs doo, P'op Hagä Do ky däng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagä Do ky däng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

baad nado wäd bë h'yyb ran'oo bä. Bë h'yyb manepëë boo ran'oo bä. Dooh ää kyy gó tado bä ta ti rama metëëk doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babä ää kaner'oot, bë wë ää mejüü hyb n'aa ää wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ér najiis bë mejüü do sa sii rabahôm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëëb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa raba-her'ood hóm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bä, dooh rah'yy gejë hóm bä. ²⁷ Ää mejüü Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa ää erih do hä. ²⁸ Baad ub né hë P'op Hagä Do Sahee metëëh ää hä, ää ganahëen hyb n'aa bë hä tak'ëp hejooñh doo. Ää hä na-ääj hë baad ub P'op Hagä Do Sahee metëëh doo. Jääm hë bë tayy hahÿ ää her'oot do bë hä: ²⁹ Taw'ääts hë bë nawëh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëëh do tä n'aa. Taw'ääts hë bë nawëh bë masääh dab, har'ëëng dab bë naboh bä ta majyyw gatsëë däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë aä manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bä, taw'ääts hë. Jääm hë kä ää erih doo."

³⁰ Ti m' Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahôm hyb n'aa. Ti m' rabahôm kân. Ti m' rakajaa bä Än-Tijoka bä, ramejüü sahônñ hë Jesus hä h'yy ka'eeh do séd hä rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hä 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hëñh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratseebe bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebë doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy

ganejë hóm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajông ta äh t'ii hëñh rabaym do jawén paa bä m', Jesus hä h'yy ka'eeh do kedëë bong, rababaaj hóm hyb n'aa Jerusarëñh hëñh. Sa hä rakedëë bong bä m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hë ti bë bana. Baad ää karën P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng. H'yyb näm doo me ää karën bë babaaj hóm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hóm kân. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Än-Tijoka bä. T'ii hëñh rama metëëk ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hä h'yy ka'eeh do rabeg'ääs panang raheboo nä doo hëñh panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hä:

—Hamäh, ér ah'üüm p'aa hëñh ér heboo nä do paa hëñh. Jesus hä h'yy ka'eeh do ér heg'ääs, jé pad'yyt hë Jesus ky n'aa ér her'oot do paa hëñh. Ér heg'ääs baad raboo bä —näñg mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowäw Maah-Ko bahôm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hä dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowäw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb däng do tado bä, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowäw Maah-Ko daheeh rabatsëg hóm tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näñg doo hëñh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro häta kä Siras. Ti m' ratsyyym kasok bä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hä:

—Baad ub bë P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bë tabahag'ääs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näñg do häj n'aa bä, Siris häd näñg do häj n'aa bä rakajetsëg hóm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa

hã, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hē hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hēnh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bã, rabahôm panang Ris häd näng doo hēnh. Tii bã tamamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta ŷÿn mã Judah buuj. Ta yb mã Gereg buuj. ² Jesus hã h'yy ka'eeh do Ris bã habong doo, Ikonijo bã habong do na-ããj hē, baad mã rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahôm sa sii. Pooj jé tamejũũ ta masuuj noo byyh kahôg hôm, Judah buuj t'ĩ hēnh hãj n'aa bã habong do sa hyb n'aa, sahôn hē rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Doo takarēn bã Judah buuj rakawajãan ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahôn hē panang ramatebēs me raher'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-ããj hē Jerusarēnh bã habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang haw'ããts hē habong doo, tak'ēp mã rah'yy kae kãn Jesus hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do kahũũm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã raher'oot Jesus ky n'aa Asija hãj n'aa bã. Ti hyb n'aa m' ratabēs Pirikija, Garata häd enäh do hãj n'aa. ⁷ Misija hãj n'aa bahēej jēng bã, rakarēn paawä Bitinija hãj n'aa hēnh rabahôm. Ti hadoo né hē dooh m' Jesus Sahee an'oo bã.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija hãj n'aa bã raka-jetsēg w'ëēnh. Panang Torowas häd näng doo hēnh mã rabaw'ëēnh.

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii. † **16:10** Rukas ti hahÿ erii wät doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahôm do pooj jé Rukas kata däk sa hã. Sa sii tabawäd kãn. † **16:13** Pawóp its rado bã Judah buuj ta wób sa panang bã haj'eenh doo, dooh ratamaa bã P'op Hagä Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

⁹ Tii bã, panang bã, atsēm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mã ta hã. Ta s'ëē gó tahapäh mã aj'yy hagēēt doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahÿÿ d' mã aj'yy hagēēt do kyyh: “B'ëēp Masedonija hãj n'aa hēnh. ãã mamasaa”, näng mãh. ¹⁰ Paw-Ro s'ëēh hadoo do tahapäh do jawén paa bã, nayyw hē ãã benyyw hôm ãã h'ëēd, ãã tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hēnh hah'ũũm doo. ãã hã, P'op Hagä Do ti ãã naēēnh doo, Masedonija babuj n'aa hã ãã baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

ŷÿnh Ridija häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', tii b' naa ãã gatsēg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hē ãã batsēg hôm tsyt dēēg hã Samotaras häd näng doo hēnh. Ti m' jat'iip hadoo ãã kajaa panang Newaporis häd näng doo bã. ¹² Tii b' naa ãã bahôm kãn panang Pirip häd näng doo hēnh. Jããm né hē ky n'aa et-sēēh ta ti panang Masedonija hãj n'aa bã. Hajök Roma buuj t'ĩ hēnh rababong. Tii bã ãã baym pawóp hē ta ãh. ¹³ Ti m' Saab hã, Judah buuj rakamehehãk do hã, panang bahãnh ãã babok. Tamii me ãã baw'ëēnh. ãã hã, tamii takēēn hã Judah buuj rakat'aa P'op Hagä Do hã raky n'aa etsēē hyb n'aa.† Ta tii bã kata b'ëēh do ãã mamuun bã, tũũ ãã bab'ëēh sa pa. Ti m' ãã du doo ãã her'oot do Jesus ky n'aa, ŷÿj tii bã kata b'ëēh do sa hã. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng ŷÿnh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bã naa. Pããn hebaan do hahiin do hesãm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bã. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakãan daheeh. Ti m' ãã

tabats'yyt sa tób hēnh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bē hā ŷ h'yy kae bā né hē Jesus hā, ŷ karēn paawā bē ayyw dó tóp ŷ yt hā —nāng mäh.

Ky kah'ūūm āā hā, āā wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsē hēnh āā bahōm bā, āā mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bā. Taher'oot ta wób sa hā h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajōng dajëēr ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hē, āā sii hē, ta ti maruus bawäd had'yyt hē. Āā sii tabawät bā tak'ëp tageēnh:

—P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Bahānh Hadoo Do wē moo heb'ook do hahÿ ajyy. Raheer'oot bē hā nyy da P'op Hagä Do bē tabed'ëep nesaa do mahānh, ta wē bē basëek hyb n'aa! —nāng mā maruus.

¹⁸ Hajōng ta āh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taher'oot do hā, Paw-Ro ty kaw'ōöd dāk ta wē, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hā:

—Jesus Kristo häd gó ōm ŷ mejūū mabanyyh hyb n'aa maruus hā hadāk doo —nāng mäh.

Ti m', nayyw hē karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadāk do paa anā kän.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bā m', dooh ragedag wäd bā dajëēr,§ rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahūūm panang buuj rakahet'aa bā, hyb n'aa jew'yyk do sa wē. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hā. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Hahÿ Judah buuj rametëek ër panang buuj sa hā rakamaj'ī hyb n'aa. ²¹ Rametëek na-āāj hē rabad'oo doo da ër nahajaa doo. Doooh taw'āāts hē tado bā ër gado bā. Roma buuj ëer —nāk mā sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hē hajök do sa kyyh. Tii bā kā m', hyb n'aa jew'yyk do ramejūū rakebo bēeh Paw-Ro Siras sa saroor rabadewyyh hyb n'aa. ²³ Ti m' tak'ëp rabadewyyh do jawén paa bā, ramejūū radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa hā ramejūū, baad tabahag'āās Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa dewäts b'ëeh t'öp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padëek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsēm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsē mäh, P'op Hagä Do hā rama ejām mäh. Ta wób radewäts b'ëeh do ramaa newëe sa kyyh. ²⁶ Tii bā, nayyw hē, tak'ëp tabana k'āāts katajuus doo. Pā ragadahew'ëes do mesoo n'aa katajus wät na-āāj hē. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets hōm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hā padëek do paah, kajäg bēeh tūū.

²⁷ Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa ty gawëej dāk bā, tahapäh bā ragadahew'ëes do noo gasëets hōm doo, tado dāk sēn-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawā. Sahōnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ëp Paw-Ro beēnh:

—Kadajëeb manā a daaj hē! —nāng mäh. —Sahōnh hē āāh, babā āā bab'ëeh —nāng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsēē ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy hāng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wē, tamaher'oot hyb n'aa sa hā ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hā rep'aak sa hā tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadāk do paa anā kän do jawén paa bā, dooh maruus noo ese wäd bā. Ti hyb n'aa né hē ta kariw n'aa rakawajāān Paw-Ro sa wē.

wë. ³⁰ Ti m' taman'yyh ragadahew'ëes doo gó naa. Teanh mä tii bā:

—Nyy d' ŷ bad'oo hëp ŷ tym P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahñh, ta wë ŷ basëek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hä mah'yy kae. Tii bā a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wë mabawät hyb n'aa da, òm a tób yt hä haj'eenh do na-ääj hë —näk mäh.

³² Ti m' raheer'oot ta hä, ta tób yt habong do sa hä na-ääj hë Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hë, atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëes do hagä n'aa hetsyyd hõm. Ti m' nyyw hë ranu gemuun wät ta wakään daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahüüm mä ta tób hënh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatseebe kån ta wakään daheeh, P'op Hagä Do hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejüü warahén wób, ragadahew'ëes do hagä n'aa wë, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa.

³⁶ Ti m' ragadahew'ëes do hagä n'aa her'oot Paw-Ro hä:

—Hyb n'aa jew'yyk do ŷ ramejüü, òm Siras daheeh ŷ basog nyyh ragadahew'ëes doo gó naa, baad bë bah'üüm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë anäh, h'yyb nyyw gó bë ahõm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hä:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Dooch tahaja bā Roma buuj rahewyyh bā ranaheer'oot nā bā raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä ääh, ääh rahewyyh sahõnh hë sa matym gó,

dooch né paawä ääh hä ran'oo bā ääh her'oot ääh ky n'aa. Ääh radewäts b'ëeh tii bā ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā ääh hä, hÿy kã rakarën kejèn do hadoo ääh bahõm. Dooch baad tado bā. Ääh karën rabana wawëë hë, sa daaj hë ääh ramanyyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hä.

³⁸ Ti m' warahén rabahõm kån, raheer'oot mä sa hä. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bā, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.** ³⁹ Ti m' rabahõm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Ääh karën bë hyb n'aa mabaan hõm ääh mo haj'aa bë hä. Bë kawaj'ään manä ääh wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsëe rabahõm hyb n'aa sa panang bā naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bā ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hënh rabahõm. T'ï hënh rakat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hä, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahõm kån.

17

Jesus hä h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ti do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahõm me ratabës Äm-Piporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ääj hë. Kaja hõm kån mä panang Tesaronika häd näng doo bā. Tii bā ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ï hënh Paw-Ro rabahõm Judah buuj rakamehehäk do hä, rabahed'oo doo da. Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä Paw-Ro metëeh sa hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

** **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabaheewyyh bā, dooch rahapëë bā Roma buuj rado bā. Daap hë ramejüü rabaheewyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Dooch tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bā Roma buuj hä radoo bā.

Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajëp né hë, ganä wät né hë tadajëp jawén paa bä, ta ky n'aa kerih däk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hä, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kän Paw-Ro sa hä. Hajöng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë raky dahé kän Jesus ky n'aa. Ti hadoo ënh hajök ÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kän. Rah'yy kajewëes do hyb n'aa rabats'yyt panang bä habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ii do panang bä. Ti m' rawaj'aa hóm Jasôn häd näng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bä haj'eenh do ramesoo, ramahüüm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bä. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bä Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso däk Jasôn, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób na-ääj hë. Ramahüüm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mä rageëenh:

—Hahÿ ajyy badäk hahÿ haw'ääts hë kamaj'ii doo, hÿÿ kä babä rakaja nä —näk mäh. ⁷ —Gëet hahÿ Jasôn ats'yyt, ta tób yt hä rabaj'eenh hyb n'aa. Sahönh hë hahÿ ajyy dooh raky dahé bä Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëenh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bä ta tii, hajök do t'ii hënh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ääj hë rah'yy ganapō kän. ⁹ Ti m' ramejüü Jasôn, ta wób na-ääj hë, rep'aak raberéd hóm hyb n'aa. Reréd hóm mä tii bä.

Bereja häd näng doo hënh Paw-Ro rabahôm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hä h'yy ka'eeh do tii bä habong do sa kyyh

gó Paw-Ro rabah'üüm Bereja hënh. Rakajaa bä, rabahôm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bä habong do ky en'yyim Tesaronika habong do sa mahähnh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä raner'ood had'yyt hë, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bä sa hä Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'yy kae kän Jesus hä. Hajök ÿj Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajyy na-ääj hë Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hë tii da ënh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bä, Bereja hënh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ii hyb n'aa Paw-Ro sa wë. ¹⁴ Ti m' nyyw hë Jesus hä h'yy ka'eeh do ramejüü Paw-Ro bawëenh akajar nabyy me. Ti hadoo né hë, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bä. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'üüm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bä rabebé nä. Tii b' naa rababaaj nä. Rakajaa bä raheer'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hä, nyyw hë rabah'üüm hyb n'aa, Atën bä rakataa hyb n'aa Paw-Ro hä.

Atën bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atën bä, h'yy katón wät mä tahapäh do hyb n'aa hajöng Atën buuj sa kabariih. Sa panang haw'ääts hë anyy had'yyt hë. ¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä Paw-Ro ky wönh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hä hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë. Panang buuj rakahet'aa bä, rabaheb'ëeh bä, Paw-Ro ky wönh ta äh hä had'yyt hë t'ii hënh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikurëw

* 17:7 Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mä Paw-Ro hä. Ti m' ta wób raky n'aa rejää. Hahÿÿ d' mä reaanh:

—H'ëed hahÿ tar'ood ÿÿn karën ta her'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hënh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa ta her'oot. Ta ti sa hä ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanäm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-ääj hë Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hä.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hõm Arejopak häd näng doo hënh, ma matëg sa wahë n'aa rakahet'aa doo hënh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Äã karën paawä äã bahapäh mama metëek do ky n'aa. Dooh äã ky n'aa napëë nä bä ta tii —näk mäh. ²⁰ —Öm ky kew'oonh maher'oot do hä. Äã karën äã hapäh h'ëed ky n'aa tii —näk mäh.

²¹ (Atën buuj, ta s'ee hënh naa hena do panang bä habong do na-ääj hë maa kered had'yyt hë papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newë bä, ra her'ood bä na-ääj hë. Ti hado had'yyt hë. Dooh ramoo boo bä. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet Arejopak bä, ti m' taky hadoo sa hä:

—Atën buuj —näng mäh. —ÿ hapäh ti bë maa ker'et bë we-hëë bä bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ²³ —ÿ hawät noo gó bë panang bä, ÿ hapäh sahõnh hë bë kabarih. ÿ hapäh na-ääj hë bë h'yy kaha'eeh do hä bë ma heju do tyng n'aa. ÿ hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿÿ da ta hä kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hë P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapëë bä, ti ky

n'aa né hë ti ÿ her'oot bë hä —näng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahõnh hë badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hä habong do tamo haj'aa. Sahõnh hë badäk hahÿ haw'ääts hë habong do sa wahë n'aa tii. Sahõnh hë tabag'ääs. Dooh ta ti tagëë bä tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hä. ²⁵ Dooh hyb n'aa ta hä ji masa péh, sahõnh hë ji bahänh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hë ti hanoo ër hä ër bedëp hyb n'aa. Ti né hë ti sahõnh hë hanoo do ër hä. ²⁶ Sët hë aj'yy du na do sahõnh hë badäk hahÿ häj n'aa bä habong do P'op Hagä Do an'oo bä, badäk hahÿÿ hä rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hë hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ääj hë. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hë, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bä né hë tii. Dooh né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bä ër mahänh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ër bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hë ër babok. Tii d' né hë bë see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ëër”, näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ëër, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hë tado bä kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hë ji moo wät do tahado bä. Dooh kabarii k'ääts tëg gabarëeh do s'ëëb, k'ääts tëg hawak do s'ëëb, pä s'ëëb hadoo do tahado bä P'op Hagä Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bä. Hÿÿ kä ti dooh. Hÿÿ kä tamejüü sahõnh hë badäk hahÿ haw'ääts hë habong do reréd hõm nesaa doo, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ³¹ Tii da tawén mejüü, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ta matym gó rakata b'ëeh bä. Ti noo

gó kã tamejũũ da aj'yy, tah'yyb dãng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hẽ badãk hahÿ haw'ããts hẽ habong doo. Baad ub né hẽ da tabaher'oot. Doooh tesõõts bã. Ti né hẽ ti ta h'yyb dãng doo, sahõnh hẽ ky n'aa etyy doo, P'op Hagã Do metëeh sahõnh hẽ sa hã. Hahÿÿ da P'op Hagã Do metëeh ta tii: Tah'yyb Dãng Do ganã wãt dejëp do mahang, tan'oo bã —nãng mã Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganã wãt do ky n'aa ramaa napãh bã tadajëp jawén paawã, ta wób raky n'aa ej'ees mã Paw-Ro. Ta wób kã raky hadoo:

—Taw'ããts hẽ. Jããm hẽ dó —nãk mãh. —Ãã karën ta jawén ãã mamaher'oot p'aa hẽnh ta ti ky n'aa —nãk mãh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa rakahet'aa doo bã naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hõm mã Paw-Ro. Sa mahang ti awãt mã ma mehetëk do sa wahë n'aa seeh, Dijonis hãd nãng doo. Sa mahang ti awãt mã na-ããj hẽ ÿÿnh, Damaris hãd nãng doo, ta wób na-ããj hẽ.

18

Korîn bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti jawén paa bã, Paw-Ro bahõm kãn Atën bã naa Korîn hẽnh. ² Ti m', t'ĩ hẽnh mã takataa Judah buuj seeh hã, Akira hãd nãng do hã. Panang Põn-Tus hãd nãng doo bã tabenãng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiir hãd nãng do daheeh, papuuj nã rakajaa Itarija hãj n'aa hẽnh naa. Itarija bã naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahë n'aa, Karaw-Dijo hãd nãng do ah'eed h'ũũm do hyb n'aa sahõnh hẽ Judah buuj, Roma bã habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ããs sa wẽ. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hẽ Paw-Ro moo wãt. Ti hyb n'aa sa pa tabagã, séd hã ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa

pããn s'ëeb, ji kah'ÿÿt bã ji mahũũm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hẽ Paw-Ro ahõm had'yyt hẽ tób P'op Hagã Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hẽnh. T'ĩ hẽnh taky wõnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Takarën né paawã Jesus hã rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nã bã m' Masedonija hãj n'aa hẽnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kãn tamoo wãt do paah, Jesus ky n'aa hanãm do tama met'ëeg had'yyt hẽ hyb n'aa. Judah buuj sa hã taher'ood had'yyt hẽ, sa hã tametëeh Jesus né hẽ ti P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo. ⁶ Ti hadoo né hẽ m', dooh Judah buuj rakarën bã ramaa newë bã. Radu doo raka-maj'ĩ do ta hã. Raky n'aa rejãã mãh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hã hadãk do tatapyng wãt sa wẽ, raba-hapãh hyb n'aa dooh baad tado bã tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hã:

—Bẽ h'yyb haj'aa hẽ né hẽ ti dawëẽ bẽ baboo hõm P'op Hagã Do mahãnh. Këh ÿ gabuuj nado —nãng mãh. —ÿ her'ood wãt baad ub bẽ hã. Hÿÿ kã ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kã —nãng mã Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banã kãn tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahõm kãn aj'yy Tisijo-Jus hãd nãng do tób hẽnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagã Do m' tahyb n'aa esee tii hã. Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po hãd nãng do h'yy kae kãn Jesus hã. Ti hadoo né hẽ m' sahõnh hẽ ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajõk na-ããj hẽ Korîn babuj n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napãh jawén paa bã. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsëm, s'ëeh hadoo Paw-Ro hã. S'ëeh

hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Paw-Ro hä:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'yyt hē keh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ ÿ awäd had'yyt hē a sii. Dooh da a hä moo däng péh. Dooh da òm rarejã bã. Babã babuj n'aa sa mahang hajök ÿ raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hä.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hē ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korïn bã, P'op Hagã Do kyyh tama metëek hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bã wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rakamaj'ï Paw-Ro hä. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahüüm mä sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarën paawã m' Garijo ky n'aa ety Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hä raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy ky kah'üüm ër panang bã habong do sa hä, P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa äã ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawã taher'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Tamo haj'aa kadoo bã paawã, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawã, ÿ maa newë né paawã bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jããm hē kyyh p'ää, sa häd p'ää, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ää bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hē bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooh ÿ ky n'aa ety bã ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ëet do tób n'aa w'oo

hã. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bã rabaheewyyh bã.

Än-Tijoka hēnh Paw-Ro babaaj hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nã hajōng ta äh Korïn bã. Ti m' Paw-Ro kedëe wät Jesus hä h'yy ka'eeh do Korïn bã habong do sa hä. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahōm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoob bëeh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo bã. Bãp peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagã Do hä taky däng do paa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' atsëg hōm kãn. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bã. T'ï hēnh Pisiir Akira daheeh rabayyw kãn. Paw-Ro kã ahōm tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti m' taky wōnh Judah buuj t'ï hēnh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'yyt bã sa sii tabaym dó, dooh m' takarën bã. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bã taky hadoo sa hä:

—P'aa hēnh da ÿ bana P'op Hagã Do karën bã —näng mäh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahōm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bã rakaja hōm bã, Paw-Ro gatsëg nyyh. Ti m' tabas'oob kãn Jerusarēnh hēnh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ï hēnh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hēnh mä tabahōm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahōm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hēnh. Tamahōm me, panang banäng bã taheg'ääs sahōnh hē panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mä sa hä. Taher'oot mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

* **18:18** Tabëej däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sëen.

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do ka-jaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresän-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hē Jesus ky n'aa. Tak'ëp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hã, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ääj hē, jããm né hē paawä tahapëe paawä Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neÿÿm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kãn sa tób hēnh. T'ï hēnh rabaher'oot baad ub né hē P'op Hagä Do ky n'aa ta hã, tana-hapäh nã doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karēn tabatsëg hōm Akaja häj n'aa hēnh. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hē mabahōm — nãk mäh.

Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hã rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ï hēnh Aporos masa Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jesus hã rah'yy kae padëek tii, P'op Hagä Do ky ennyym do hyb n'aa sa wë. ²⁸ Aporos ky wōnh Judah buuj. Sahōnh hē ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëeh Judah buuj sa hã, Jesus né hē ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hã tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hã.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Korin bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahōm panang Epeso häd näng doo hēnh. Ta

tyw n'aa waëe me tabës doo me tamahōm. T'ï hēnh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hã:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh äã ky n'aa napëe nã bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —nãk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hã:

—H'ëed hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —nãk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowãw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowãw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëe do sa hã, ta jawén hana do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hōm kãn mä Jesus häd gó kä. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëe kãn sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raher'oot na-ääj hē. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hē ta kamarab Paw-Ro ahōm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. H'yyb neÿÿm doo me baad tabaher'oot sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'üüm doo. Dooh m' rakarēn bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejãã Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahōm sa mahãnh. Ti m' tatsyyd h'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tób Tirãn häd näng do yd ma mehetëk doo hēnh. T'ï hēnh tabaher'oot had'yyt hē sa hã Jesus ky

n'aa. ¹⁰ Pawóp mä ta baab taba-her'oot t'ii hēnh. Ti hyb n'aa m', sahōnh hē Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'öp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedeäk do sii hē radaso bä nahēē näng do hä, has'oo däk tan'oo bä. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadēäk do sii hē tabahebē Paw-Ro saroor hä.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hē karap'aar h'yyb nesaa do hebē doo, rakarēn paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebē Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hä:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, om ää mejüü maberéd hōm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bē ti dooh. Dooh ÿ mepēē bä bēeh —näng mäh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'aar hä hadäk do her'oot doo, sa hä tawaj'aa däk. Tak'öp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsē sa hä. Tarejää tak'öp sa hä, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hēnh tób gó naa. Majyyw ratag nyyh raban'yyh bä. ¹⁷ Ti m' sahōnh hē Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē raky n'aa napäh bä m' rabeÿÿm bong. Raweh'eēh mä tak'öp Jesus Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸ Ti m' hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, sahōnh hē ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa.

¹⁹ Hajök mehēm do paa ramena sa h'ēed kerih doo. Ta hä tabanäng ramehēm do ky n'aa paah. Ti m' sahōnh hē rabahapäh bä m' rabaju toonh sahōnh hē ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tēg hawak do s'ēeb raju toonh do sām paah. ²⁰ Tii bä kä m', ky n'aa etsä däg kän mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kä ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kä Jesus hä.

²¹ Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hēnh. Tii b' naa takarēn Jerusarēnh hēnh tabahōm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh hēnh ÿ bewäd nä jawén paa bä, ÿ beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejüü Masedonija häd näng do häj n'aa hēnh rabahōm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'ii do Paw-Ro sa wē panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajök kamaj'ii Jesus ky n'aa hyb n'aa.

²⁴ Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ii doo. K'ääts tēg hawak do moo hew'eēt do tii. Tób taah its sa kabarii Dijään* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajōng ta sām ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ääj hē k'ääts tēg hawak do s'ēeb moo heb'oooh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bē hapäh né hē ti baad ub er gedak er moo bok do sām —näng mäh. ²⁶ —Bē ky n'aa napäh na-ääj hē Paw-Ro häd näng do her'oot do hä. Taher'oot sa hä, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajök ky dah'eeh ta kyyh hä, Epeso panang buuj

* 19:24 Ta ti Dijään häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo.

had'yyt hē nado. Asija häj n'aa bā, jé pad'yyt hē da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ —Ji äm n'aa hoop da ta her'oot do hä. Hajōō magyys hē ky dah'eeh da ta kyyh hä, dooh da er moo bok do hä raky dahé wäd bā. Dooh da na-ääj hē Dijään tób n'aa, tak'ep haj'ap doo, rawehēē wäd bā. Dijään, Asija häj n'aa bā, sahōnh hē häj n'aa bā rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ääj hē, dooh da rah'yy kae wäd bā, dooh da rawehēē wäd bā. Ta häd ky n'aa etsēeh do paa ahēej jēng da —näng mā Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bā m', tak'ep mā rakawajään Paw-Ro wē. Ti m' radu doo rageēēnh doo:

—Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mā sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hē sahōnh hē Epeso buuj rageēēnh mäh. Ky kak'ēē mā tak'ep. Ti m' rameso padēek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bā naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahūm rakahet'aa doo bā. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karēn paawä t'ii hēnh tabahōm, hajōk do hä taba her'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh m' Jesus hä h'yy ka'eeh do ran'oo bā tahōm bā t'ii hēnh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti häj n'aa wahē n'aa wób sii hē, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hä tanahōm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.† ³² Daap hē kat'aa do rageēēnh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajōk sa mahang dooh rahapēē bā h'ēēd hyb n'aa t'ii hēnh rakata padēek daap hē. ³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padēek do ramejūū ajyy Aresän häd näng doo, hajōk do hä taba her'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk

do wób ra her'oot Aresän hä ny da ta kyyh sa hä. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa, sa hä tama her'oot hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bā Aresän, radu doo rageēēnh doo:

—Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mā sa kyyh.

Séd ky hedoo mā rageēēnh, pawóp oor. Dooh rakarēn bā ramaa newē bā sa hä Aresän ma her'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahē n'aa hyb n'aa jawyk do medug kän. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē maa newē kēh yŷ, Epeso buuj —näng mäh. —Sahōnh hē häj n'aa buuj rahapäh ti Dijään tób n'aa hagā n'aa er panang buuj. Er hag'ääs na-ääj hē ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ēēb, wē hä naa hadēē jat doo. ³⁶ Sahōnh hē raky n'aa napäh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejēn pēh. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bag hēnh bē bab'ēēh. Ti hyb n'aa dooh bē hyb n'aa jōh bā bē moo bok do hä sa hä. ³⁷ Hahŷ ajyy bē manaa doo, dooh Dijään tób n'aa yt hä retsēēg hōm pēh. Dooh raky n'aa rejā bā er h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wē, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wē tanyy bā ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ääts hē hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wē rabahōm. Ti anäng na-ääj hē Roma buuj sa wahē n'aa seeh. Taw'ääts hē sa hä rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nā bā bē her'oot do seeh, taw'ääts hē bē her'oot sahōnh hē Epeso buuj rakahet'aa noo gó er ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahē n'aa er raky n'aa tapaa, hajōō gó bē ky ked'aak doo. Er reaaj bā h'ēēd hyb n'aa

† 19:31 Rajeyŷm mā Paw-Ro radajēē bā, kata b'ēēh doo hä.

tak'ëp bë geëenh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kän sa hä:

—Jääm hë. Taw'ääts hë bë abaa j h'üüm —näng mäh.

20

Masedonija häj n'aa hënh, Keres häj n'aa hënh Paw-Ro bahöm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' kawejän do paa rababaa j höm jawén paa bä sa tób hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mä ta wë rabana hyb n'aa. Ti m' baad taba her'ood däk sa hä, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedëe höm sa hä. Ahöm kän mä tii bä Masedonija häj n'aa hënh. ² Tamahöm me panang bä ta her'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajöng baad hadoo do ta her'ood däk sa hä. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bä takajaa. ³ Tamawoob hë kamarab tabaym dó tii bä. Ti m' takarën tagatsëg so paawä marakate gó Sirija häj n'aa hënh hahöm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy däk Judah buuj rano n'aa masoo do hä. Ti hyb n'aa ta hyb n'aa newë däk tababaa j höm Masedonija häj n'aa bä tabës doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaa j h'üüm do sa häd hahÿÿ da: Sopater (panang Bereja häd näng doo bä naa, Piho häd näng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekün (panang Tesaronika häd näng doo bä naa), ta see Gajo (panang Derebé häd näng doo bä naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija häj n'aa hënh naa). ⁵ Äã pooj jé rabahöm ti nuuj jé. Äã ragadaa kän panang Torowas häd näng doo bä. ⁶ Tii bä, päw makuj n'aa tamah do äã tab'ëes jawén paa bä, äã gatsëg t'oonh Piriip bä naa marakate gó. Ji moo séd hënh ta ä jawén paa bä, äã kataa sa hä panang Torowas häd

näng doo bä. 7 ta äh äã baym dó tii bä.

Hadëe hyng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' met'uuh hä äã kata b'ëeh Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii, päw äã ganebäh höm hyb n'aa, Jesus äã hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ba her'ood kän Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, ta her'oot do dawëet. ⁸ Äã kata däk tób gó p'op gadäk doo gó, ta bag banäng hënh. ⁹ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, pahëew Ew-Tiko häd näng doo, tób noo bä hasooh doo, aä jëng tabasooch bä, Paw-Ro her'oot do dawëet do hyb n'aa, ty jawyng däk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëe hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy häng, tawaké däk dajëp do hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë eÿÿm manäh. Edëp! —näng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëeg kän p'aa hënh tób gawakö p'op gadäk doo gó. Tii bä äã hä Paw-Ro ganebäh höm kän päw, sahönh hë äã bawa. Ti m' p'aa hënh taba her'oot, tabawag höm bä kä taky yyw däk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadëe hyng do paa ramahüüm kän ta tób hënh. Edëp tabahöm. Sahönh hë rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hä Paw-Ro kedëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta pooj jé tii bä äã bah'üüm marakate gó. Panang Asós häd näng doo hënh äã bah'üüm. Tii bä äã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa äã sii. Tii da ta kyyh äã hä. Takarën mä takanaa hëej hä. ¹⁴ Asós bä takajaa bä, äã mahüüm kän marakate gó. Panang Mitirën häd näng doo hënh äã bahöm. ¹⁵ Jat'iip hadoo äã tsyym kasok ënh, äã kaja höm kän tsyt dëeg hä Kiw häd näng do nedaa bä. Jat'iip hadoo äã batsëg höm kän tsyt dëeg hä,

Samos häd näng doo hēnh. Jati pé ää kaja hōm kån panang Mirét häd näng doo bä kä. ¹⁶ Dooch Paw-Ro karēn bä Epeso bä ää nu kajäg bä. Nayyw hē takarēn mä takaja hōm Jerusarēnh hēnh. Tahaja bä m' takarēn Pēn-Tekos ratab'ēēs do pooj jé takajaa Jerusarēnh hēnh. ¹⁷ Ti m', Mirét bä naa Paw-Ro mejūū ranaēēnh hyb n'aa Epeso bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bä rakajaa bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Bē hapäh né hē nyy da ŷ bawäd had'yyt hē bē mahang Asija häj n'aa bä ŷ kajaa noo gó naa —näng mäh. ¹⁹ —Jesus hä ŷ moo wäd had'yyt hē, ta ky n'aa ŷ her'ood had'yyt hē. Dooch né ŷ h'yy kasabé bä. Jesus ky n'aa ŷ her'oot bä, hajōō nuu me ŷ h'yyb heoot Jesus hä rah'yy ka'eeh tak'ēp ŷ karēn do hyb n'aa. Tii da né hē ŷ bad'oo, hajōō nuu me né hē paawä ŷ bahoop Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooch ŷ ky n'aa eréd bä ŷ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bē hä. Sahōnh hē baad hadoo do bē ŷ ma met'ēēg wät. Bē tób yt hä bē ŷ metēek, sahōnh hē ramaa napäh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hä na-ääj hē ŷ baher'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm hŷŷ kä ŷ P'op Hagä Do Sahee mejūū. Dooch ŷ hapēē bä h'ēēd hado hä ŷ t'ī hēnh. ²³ Jääm né hē ŷ hapäh, sahōnh hē panang ŷ bewäd nä hēnh, ŷ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ŷ da radawäts gēēt, tak'ēp da ŷ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hē paawä, dooch ŷ h'yyb n'aa p'eed bä ŷ hedēp do hä. Jääm hē ŷ karēn ŷ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hä ŷ tamejūū doo. ŷ tamejūū ŷ baher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hä P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa

—näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—ŷ hapäh baad ub, dooch da ŷ bē hapēē wäd bä bē mahang her'oot do paa P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ŷ baher'oot bē hä. Kēh ŷ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wē tanas'ēēg bä. ²⁷ Sahōnh hē bē hä ŷ her'ood wät sahōnh hē P'op Hagä Do karēn doo. Dooch ŷ ky n'aa jejēn péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad ub bē bahag'ääs bē daaj hē, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä na-ääj hē, sa wahē n'aa bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Taw'ääts hē bē hagää baad ub P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo däk, tadajep sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padēek hyb n'aa. ²⁹ ŷ hapäh hahŷŷh: ŷ bahōm jawén paa bä, bē mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'ēē hek'ook do hadoo da. Dooch da rat'yyd mehīin bä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bē mahang na-ääj né hē ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hä kä Jesus hä h'yy ka'eeh do raky sūūt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakä da! Bē hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hē ta baab noo gó had'yyt hē ŷ ky n'aa jebaanh sahōnh hē bē hä sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ŷ h'yyb heoot doo me ŷ ky n'aa jebaanh, baad ŷ karēn do hyb n'aa paawä bē h'yy ka'eeh Jesus hä —näng mä Paw-Ro sa hä.

³² Ti m' taky hado kån:

—ŷ karēn P'op Hagä Do bē tahag'ääs. ŷ karēn P'op Hagä Do ji wē ky ennym do panyyg n'aa bē h'yyb gó tawäd had'yyt hē. Ti né hē tan'oo bä baad bē h'yy kae magyys hē Jesus hä. Tan'oo däk da bē hä baad hadoo doo, ta karapee tasēew hōm do sa hä taky däng doo —näng mäh. ³³ —Dooch hēp ŷŷ gó ŷ karēn pé paa ta wób sa dajēer, ta

wób sa saroor —näng mäh. ³⁴ —
Bë hapäh né hë ny hadoo ý moo
wät daj ýý hë, ma ý sám hä, hata ý
ma sám hä. ³⁵ Sahõnh hë ý bad'oo
do hä ý metëeh bë hä, bë bahapäh
hyb n'aa, tak'ëp né hë ji moo wät ji
masa hyb n'aa kas'uut doo. Bë hyb
n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né
paawä ji hä ran'oo bä ji karën doo,
ta bahãnh ji tsebé da ta wób hä ji
an'oo bä rakarën doo”, näng mä
Jesus —näng mä Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén
paa bä m', ahyy häng ta taron
nuu me, ta wób na-ãj hë m'. Ti
m' taky n'aa etsëe. ³⁷ Sahõnh hë
rabaód bong, rawaké wät, redëe
wät. ³⁸ Tak'ëp rawén h'yy ketón
bong Paw-Ro her'oot do hä, dooh
raty gepëe wäd bä taher'oot do
hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wëenh
marakate gó tagatsëg sooh bä.

21

¹ Ti m', äã kedëe bong jawén paa
bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë
n'aa Epeso bä naa han'aa do sa
hä, äã gatsëg tooj kån marakate gó.
Äã gagëd hõm ub tsyt dëeg hä, Kos
häd näng doo hënh. Jat'iip hadoo
ää bahõm tsyt dëeg hä, Rodes häd
näng doo hënh. Tii b' naa äã bahõm
panang Pataar häd näng doo hënh.
² Pataar bä äã baw'yyt marakate
Penisija häj n'aa hënh hahõm doo.
Ti m' äã gatsëg tooj kån ta gó. ³ Äã
matsëk me äã hapäh tsyt dëeg hä,
Tsi-Peré häd näng doo, ji s'ýý hadäk
hënh. Äã ahõm kån Sirija häj n'aa
hënh. Marakate gabuuj ramesób
nuuj jé, äã as'oop panang Tiir häd
näng doo hënh. ⁴ Tii bä äã ma-
muun Jesus hä h'yy ka'eeh do tii bä
habong doo. ⁷ ta äh äã baym dó
sa pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee
baher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do
sa hä nyy d' rabad'oo Paw-Ro hä
Jerusarënh hënh. Ti hyb n'aa m'
raky hadoo Paw-Ro hä:

—Ahõm manä Jerusarënh hënh
—näk mäh.

⁵ Ti m', ⁷ ta äh tabado däk bä, äã
bawëej kån. Jesus hä h'yy ka'eeh
do ajyy, sa ýým, sa taah äã ra-
hadaa w'ëenh hood jó. Hood jó äã
behyy bëeh äã taron nu paa me,
ti äã ky n'aa etsëe. ⁶ Ti m' äã
kedëe bong sa hä. Ti m' äã gatsëg
tooj kån marakate gó. Tii bä äã
hadaa w'ëenh do rabas'oob kån sa
tób hënh.

⁷ Tiir bä naa marakate bahõm,
Toremajida bä tanu dang. Ta tii bä
ää beg'ääs Jesus hä h'yy ka'eeh do
sa wë. Sét adëb bä äã tab'ëes sa sii.
⁸ Jat'iip hadoo äã kaja hõm panang
Sesareja häd näng doo bä. Pirip,
Jesus ky n'aa rod tób bä äã ba'yyim.
⁷ ajyy Jesus mejüü do sa hata see
ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog,
marahud. Rahajaa rahe'ood bä
ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do
Sahee an'oo bä. ¹⁰ Hajõo däk äã
äh Pirip tób bä, takaja nä Judah häj
n'aa hënh hana doo, P'op Hagä Do
ky n'aa rod seeh, Agab häd näng
doo. ¹¹ Äã pa tabana gëet bä, tapyn
hõm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj
hë ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd
gëet ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahý baa wyd näng do
danäh, hahýý da da Judah buuj
ramaw'yyd däk Jerusarënh bä.
Ran'oo däk da Judah buuj nadoo
do sa moo gó, P'op Hagä Do Sahee
her'oot —näng mä Agab kyyh.

¹² Ta ti äã maa napäh bä, ta wób
na-ãj hë ta tii bä hab'ëeh doo, äã
sahõnh hë äã ky kah'üüm Paw-Ro
hä, tanahõm hyb n'aa Jerusarënh
hënh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hëd n'aa bë ba'oot? Tak'ëp ý
h'yy katón bë an'oo bä —näng mäh.
—Dooh ý eýým bä ý ramaw'yyd däk
do hä. Rakarën bä ý radajëeb bä
Jerusarënh bä, ý dajëp né hë Jesus
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa.
Dooh ý eýým bä —näng mäh.

14 Dooh ää taky dahé bá. Ti hyb n'aa dooh ää ky kahũüm boo bá ta há. Ti m' ää ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta há —näk ääh.

15 Ti m' ää benyyw hõm ää h'ëed, ti m' ää tsyym kasog kån Jerusarēnh hēnh hah'ũüm doo.

16 Jesus há h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bá habong doo, ah'ũüm ää sii. Ää ramahũüm aj'yy báp peej Jesus há h'yy kae däk do tób hēnh, t'ĩ hēnh ää ba'ÿÿh hyb n'aa. Ta häd Masõn. Tsyt deeg há Tsi-Peré häd näng doo bá tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' ää kaja hõm bá ká Jerusarēnh bá, baad Jesus há h'yy ka'eeh do ää ragadoo. 18 Jat'iip hadoo ää beg'ääs Paw-Ro sii Tsijaag tób hēnh. T'ĩ hēnh rakata b'ëeh sahõnh hē Jesus há h'yy ka'eeh do sa wahé n'aa. 19 Ti m' Paw-Ro kedeng sa há. Baad ub tabaher'oot sa há sahõnh hē tamoo wät do há P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. 20 Ta ti ramaa napäh bá m', raj'aa etsë P'op Hagä Do há. Ti m' raky hadoo Paw-Ro há:

—Mahapäh né hē, ää wakään, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padëek Jesus há. Ti hadoo né hē sahõnh hē raky kah'ũüm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. 21 Rahe'oot mä sa há, mametëek mä jé pad'yyt hē habong do Judah buuj sa há, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa há, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Rahe'oot mä sa há, dooh m' makarēn bá sa taah masuuj noo byyh ranoo ehõg hõm. Rahe'oot mä na-ääj hē, maher'oot mä sa há ti dooh ër bad'oo doo da radoo bá —näk mä Tsijaag sa kyyh.

22 Ti m' raky hadoo ënh:

—Taw'ääts hē ër hyb n'aa newëë nyy da ër bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. 23 Ti hyb

n'aa taw'ääts hē ää her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro há. —Ti abong ji meheet pé ajyy ää mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagä Do há raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. 24 Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Mamoo wäd sa sii ër ky n'aa jaw'yyk do mejũü doo da, bë h'yyb bë benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hē sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sëen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bá, sahõnh hē rabahapäh da rahe'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bá. Rahapäh da maky daheeh né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. 25 Judah buuj nadoo doo ká, ää ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahÿÿ da ää kyy kerih doo: “Taw'ääts hē bë nawëh P'op Hagä Do há h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tá n'aa. Taw'ääts hē bë nawëh bë masääh dab, har'ëeng dab, bë naboh bá ta majyyw gatsëë däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë aä manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii” —näk mä Tsi-jaag tób bá kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä Paw-Ro ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

26 Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahũüm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũü doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh, tapanäk hyb n'aa ta tii bá moo b'ook do sa há, ny noo gó tabahänh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ääj hē sa há ny noo gó P'op Hagä Do há rama ejuu doo.

27 P'eets ub paawä m' tabahëej jëng bá ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabennyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hēnh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' hajök do t'ĩ hēnh kata

b'ëeh do rah'yib tatuk Paw-Ro wë rakamaj'ii hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wë rawaj'aa padëek. ²⁸ Rageëenh bā m' raky hadoo:

—Āā bē masaa Isaraéw buuj! —nāk mäh. —Hahÿ né hē aj'yy jé pad'yyt hē hawät doo, tametëek do kamaj'ii āā hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā na-āāj hē, hahÿÿ hā na-āāj hē P'op Hagä Do tób n'aa hā. Hÿÿ kā na-āāj hē tamanaa Judah buuj nadoo do wawëe hē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ta yd rejāā tan'oo bā —nāk mā sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bā rababong bā. Paw-Ro mahūüm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hā.

³⁰ Ti m' sahōnh hē panang buuj rakawajāān. Jé pad'yyt hē rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ramaso däg kän mā tii bā Paw-Ro, ramahūüm mā P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā. Ti m' nayyw hē ranoo gatsëe dāk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahë n'aa hā rapanäk mā Jerusarēnh buuj kamaj'ii do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahë n'aa tanaëenh mā warahén wób, warahén sa wahë n'aa wób na-āāj hē. Ti m' rawaj'aah Jerusarēnh buuj sa wë. Rabahapäh bā m' warahén sa wahë n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padëek mā Paw-Ro rejāā doo. ³³ Ti m' warahén sa wahë n'aa kaja nā bā tamaso dāk Paw-Ro, ti m' tamejūū ramoo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahÿ aj'yy? H'ëed hado tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageëenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. DooH m' warahén sa wahë n'aa h'yib mepëe bā ta ky n'aa hā, tak'ëp rageëenh do

hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejūū ramahūüm warahén tób n'aa yt hā. ³⁵ T'ii hēnh rakaja hōm bā, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëek mā Paw-Ro, hajök do ta hā rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajök do rageëej nā:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —nāk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëe suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahë n'aa hā Gereg kyy me:

—ÿkarēn paawä ÿ her'oot a hā —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahë n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸ —Öm nado Esit buuj kamaj'ii do du n'aa do nag'aap hē denaa hē? Öm nado ti mahūüm do 4 miw heb'ooh do banawäng doo hēnh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—DooH. ÿ nado tii —näng mäh. —Judah buuj ÿ ti hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bā naa, Siris häj n'aa bā naa ÿÿh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ÿÿh —näng mäh. —ÿkarēn paawä man'oo ÿ baher'oot hyb n'aa sa hā —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kän tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed dāk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hēnh rababë dāk hyb n'aa. Ti m' bag hēnh rababë dāk bā, tadu doo taHer'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakān haa, yp ÿ hyb n'aa hedoo doo. Bē maa newë kēh ÿÿ. Hā ÿ rakamaj'ii do ky n'aa ÿ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bā m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hēnh rababë däg magyys hē tii bā. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äat do ramaneëenh Eberew kyyh. Judah buuj na-āāj hē rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-āāj hē rahajaa rer'ood bā Gereg kyyh.

3—Judah buuj né ŷ hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bä, Siris häj n'aa bä ŷ benäng. Babä Jerusarënh bä ŷ bawäng. Gamarijéw* baad ub né hë ŷ tama metëëk ër wahë makü ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hë ŷ karën paa ŷ h'yyb n'yyim P'op Hagä Doo, da hë bë bad'oo doo da né hë. 4 ŷ rejää né paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo, radejöp hyb n'aa. ŷ mesoo paa ŷÿj, ajyy, ŷ dewëës ragadahew'ëës doo gó. 5 P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, ër wahë n'aa na-ääj hë rahapäh tii. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot do bë hä. Hä ŷ raban'oo däk paa kerih doo, ramejüü do ky n'aa, ŷ banoo hyb n'aa ër wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bä habong do sa hä. Ti t'ii hënh ŷ bahöm paah, ŷ mena paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarënh hënh —näng mä Paw-Ro sa hä.

6 Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti, wasyk, ŷ bedaa däk bä Damas-Ko, tii bä wë hä naa gabarëeh do ta bag gabar'ëëng wät hahät ŷÿ. 7 Tüü ŷ badëë jat tii bä. Ti ŷ maa napäh kyyh, hä ŷ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ŷ marejää?”, näng mä kyyh hä ŷÿ. 8 “Jaa öm?”, näng ŷÿh. “ŷ né hë Jesus, Nasaréh buuj marejää doo”, näng mä. 9 Si ŷ habok do rahapëë né paawä ta bag, dooh rah'yy ganny bä kyyh hä, hä ŷ her'oot do hä. 10 ŷ eanh tii bä: “Nyy d' ŷ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ŷÿh. Ti taky hadoo hä ŷÿ: “As'ëëg g'ëed. Ahöm nä panang hënh. T'ii hënh rabaher'oot a hä nyy da mamoo wät do pan'aa hä ŷÿ”, näng mä Jesus kyyh hä ŷÿ. 11 ŷ hapäh ta bag tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa ŷ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ŷ ramoo maso

höm Damas-Ko hënh ää bah'üüm hyb n'aa.

12—Aj'yy Ananijas häd näng do ŷ taheg'ääs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bä habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. 13 Pa ŷ tabag'ëed däk bä taky hadoo: “Wakän ŷÿ, Saw-Ru, mabegää däk p'aa hënh!”, näng mä. ŷ bahapëë däg kán nayyw hë tii bä. 14 Ti m' taky hadoo ënh hä ŷÿ: “P'op Hagä Do ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti né hë hasëew wät öm, mabahapäh hyb n'aa takarën doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karën doo da hawät doo,† maaaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. 15 Öm né hë da Baad Had'op Do rod n'aa sahönh hë sa hä. Maher'ood da maaaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hä ŷÿ. 16 Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahöm nä öm ranu gemuun wät hyb n'aa. Öm ranu gemuun bä, Jesus hä mabetsëe a hä hanäng do nesaa do tabawug höm hyb n'aa”, näng ta kyyh hä ŷÿ.

17 Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Jerusarënh hënh ŷ babaaj nä bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ŷ bahöm ŷ ky n'aa etsëe hyb n'aa. Ta tii bä s'ëeh hadoo hä ŷÿ. 18 S'ëeh hadoo doo gó ŷ hapäh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hä ŷÿ: “Nayyw hë! Ahöm nä Jerusarënh bä naa. Dooh da raky dahé bä këh ŷ n'aa maher'oot doo”, näng mä hä ŷÿ. 19 Ti ŷ ky gadoo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahönh hë ajyy babä habong do rahapäh nyy da ŷ bahöm do paa sahönh hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, a hä h'yy ka'eeh do ŷ dewëës hyb n'aa, ŷ rejää hyb n'aa. 20 Radaj'ëep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng

* 22:3 Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hä takerii däk ta ky n'aa. † 22:14 Jesus né hë ti P'op Hagä Do karën doo da hawät doo.

doo, ý na-ããj hē sa da h'yyb hadoo. Ý né paa pä me hakut do sa saroor henäm", näng keh ý ta hã. ²¹ Ti taky hadoo hã ýÿ: "Ahôm nã, òm ý mejüü dawëë, Judah buuj nadoo do sa mahang", näng mäh.

²² Ti m', jããm né hē ramaa newëë do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageëenh doo:

—Doooh taw'ããts hē tado tawäd bã badäk hahýÿ hã! Taw'ããts hē tadajëp! —näk mä Paw-Ro majï sa kyyh.

²³ Ti m' rageëenh. Sa hatsë sa hã padëëk do ratepyh, rakawajããn do heen n'aa. K'ããts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahë n'aa mejõ kãn Paw-Ro rama-jëë suun warahén tób n'aa yt hã. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reaanh ta hã h'ëëd hyb n'aa ta majï tii da rawén geëenh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd däk bã rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eeah warahén wahë n'aa see hã:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bë hewyh bã Roma buuj seeh, bë nahapëë nä bã tamo haj'aa kadoo bã? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahë n'aa see maa napäh bã Paw-Ro her'oot doo, nayyw hē tabahôm kãn warahén sa wahë n'aa heh'ããt ub do wë. Ti m' teeah ta hã:

—Nyy da mabad'oo hahý aj'yy hã? Roma buuj né hē ti hýÿh — näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahë n'aa heh'ããt ub do bahôm Paw-Ro wë. Ti m' tabeaanh:

—Te hub né hē, Roma buuj né hē òm? —näng mäh.

—Ýÿ. Roma buuj né hē ýÿh — näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'ããt ub do ky hadoo:

—Tak'ëp ý bepaag hõm paah, Roma buuj ý bahadoo hyb n'aa — näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—Roma hãj n'aa bã ý benäng, ti hyb n'aa ý benäng noo gó naa Roma buuj né ý hýÿh —näng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawä nayyw hē m' raberéd geët Paw-Ro. Sa wahë n'aa eýÿm wät tah'yy ganyy bã Roma buuj né ti tamejüü ramoo maw'yyd däk do haak sapuuw hadoo doo me.†

Sinedirijo ajyy n'aa hã Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahýÿh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahë n'aa heh'ããt ub do mejüü ramanyyh Paw-Ro. Takarën mä ta heen n'aa näng baad ub h'ëëd p'ãã Judah buuj Paw-Ro hã raky n'aa tapaa. Ti m' tamejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób, rakata b'ëëh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëëh bã.

23

¹ Ti m' baad ub mä Paw-Ro bahëg'ããs Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Wakãn haa —näng mäh. — P'ooj ub ý bawät do hadoo né hē ý da hē. Baad ub hëp ý tym P'op Hagä Do matym gó —näng mäh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ããt doo, Ananijas häd näng doo, mejüü mäh, Paw-Ro pa hab'ëëh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do òm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hē rep'ees do hadoo òm!* Òm tii bã hasooh ý maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot

† **22:29** Doooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bã Roma buuj see ramaw'yyd bã ranahapäh nä bã tamo haj'aa kadoo bã. Ti hyb n'aa warahén sa wahë n'aa wén eýÿm wät. * **23:3** J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyyg ky n'aa gó ta her'oot doo.

doo da. Ti hadoo né hē, dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do maky dahé bā, ŷ mamejūū ŷ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do an'oo bā —nāng mā Paw-Ro kyyh ta hā.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ēeh do raky hadoo Paw-Ro hā:

—Ōm ky neŷŷm maky n'aa rejā bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät doo! —nāk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakān haa, dooh ŷ hapēē bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät do tado bā. P'op Hagā Do kyy kerih do hā hahŷŷ da takerih: “Maky n'aa rejā manā bē wahē n'aa”† —nāng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anāng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hā:

—Wakān haa, —nāng mäh — Pariséw né ti ŷ hŷŷh. Pariséw t'aah ŷŷh —nāng mäh. —Hā ŷ rawén ky n'aa tapaa, ŷ gada do hyb n'aa dejēp do ragenā bong doo —nāng mäh.

⁷ Tii da taheer'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ēeh mā sa wahē n'aa ta tii bā kata padēek doo. ⁸ (Saduséw sa hā ji dajēp jawén paa bā, dooh ji ganā wād bā. Sa hā, dooh āās. Sa hā dooh na-āāj sahee péh. Pariséw sa hā kā, ji dajēp jawén paa bā ji ganyyh nā p'aa hēnh. Ti anāng na-āāj hē sa hā āās, sahee na-āāj hē.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mā ta ti p'āā. Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do mā mehetēk do wób, Pariséw wób as'ēeg b'ēeh mäh. Tak'ēp mā sa kyyh. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Doo hahŷ aj'yy nesaa do tamoo wād bā. Ji hapäh mā āās her'ood bā ta hā. Ji hapäh mā tii, sahee her'ood bā ta hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajē däg mā tak'ēp. Ti m' warahén sa wahē n'aa beŷŷm wāt, rejes wāt ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejūū warahén rabahōm rabej'ooj nyyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hēnh ramahūūm hyb n'aa p'aa hēnh.

¹¹ Ti m' atsēm kā, Jesus kasee Paw-Ro hā. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Eŷŷm manäh! —nāng mäh. —Maher'oot do hadoo kēh ŷ n'aa babā Jerusarēnh bā, ti hadoo né hē da maher'ood panang Roma hād nāng doo bā —nāng mā Jesus ta hā.

Paw-Ro Judah buuj wób radajēēb paawā panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ēep hyb n'aa. P'op Hagā Do hā raky dāng radaj'ēep né hē. Ti m' raky hadoo:

—Doo d' ēr awa bā, dooh d' ēr eēg bā ēr nanaboh nā bā Paw-Ro —nāk mā sa kyyh.

¹³ Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. ¹⁴ Ti m' rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wē na-āāj hē. Ti m' raky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do hā āā ky dāng, dooh āā awa bā, dooh āā eēg bā Paw-Ro āā nanaboh nā bā —nāk mäh. ¹⁵ —Āā karēn paawā Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bē ky n'aa etsēē warahén sa wahē n'aa hā, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bē bab'ēeh bā. Taw'āāts hē bē her'oot bē karēn baad bē ky n'aa napäh ta ky n'aa, bē keno da —nāk mäh. —Āā gadaa dāk da ta baa bā, āā daj'ēep hyb n'aa bē hab'ēeh hēnh takajaa do pooj jé —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh raheer'oot doo. Ti m' tabahōm kán warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanāk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' Paw-Ro nāēēnh warahén sa wahē n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mamahūūm hah̄y pahēew bē wahē n'aa wē. Ti anāng panyyg taher'oot pé ta hā —nāng mā Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahē n'aa see mahūūm kán pahēew sa wahē n'aa heh'āät ub do wē. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Paw-Ro, ēr maso gēēt doo, ŷ tanaēēj nā, taher'oot hā ŷy, ŷ manaa hyb n'aa hah̄y pahēew a wē. Ti anāng mā panyyg taher'oot pé pan'aa a hā —nāng mäh.

¹⁹ Ti m' pahēew warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do moo takyng hōm ramaa nanapäh hēnh. Teaanh mäh:

—H'ēed ti makarēn maher'oot hā ŷy? —nāng mäh.

²⁰ Ti m' pahēew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hā raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahūūm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hēnh. Rakarēn mā paawä raky n'aa napēe magyys hē Paw-Ro ky n'aa, ken'ooh da. ²¹ Maky dahé manä da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ēep hyb n'aa. Kejēn rabē bā. P'op Hagä Do hā raky dāng dooh rawa bā, dooh reēg bā rananaboh nā bā Paw-Ro. Da hē ti abē padēek. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hā —nāng mā Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do hā.

²² Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do edēe wät pahēew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ŷ mapanäk doo —nāng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do naēēnh pawóp hē warahén sa wahē n'aa. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē etyn hōm da 200 warahén tsyym me hah'ūūm péh, 70 kawaaro jó hah'ūūm do ta wób, 200 jook yt hā hah'ūūm doo, kawaaro Paw-Ro jahōm pé sii hē da, atsēm rabahōm hyb n'aa panang Sesareja häd nāng doo hēnh —nāng mā ta kyyh.

Ti m' tamejūū baad ub ramahūūm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahē n'aa Peris häd nāng do wē. ²⁵ Tamejūū sa hā tama erih do Peris. Terih doo, hah̄y da m':

²⁶ “ŷ, Karaw-Dijo Risijas, ŷ edēng ōm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babä bag'āäs do ōm. ²⁷ Ōm ŷ panäk hah̄y da: Judah buuj ramaso däk hah̄y aj'yy. Rakarēn paawä radaj'ēep. Ti ŷ ky n'aa napäh bā Roma buuj tado bā, ŷ bahōm warahén sii hē ŷ bed'ēep hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ ŷ karēn paawä ŷ heen n'aa nāng h'ēed hyb n'aa rakamaj'ī ta hā, ti hyb n'aa ŷ wén mahūūm paa Judah buuj wahē n'aa sa wē. ²⁹ Tii bā ŷ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ēm. Dooch tamo haj'aa kadoo bā ji daj'ēep hyb n'aa paawä. Dooch tamo haj'aa kadoo bā na-āāj hē ji dawäts gēēt hyb n'aa. ³⁰ Tii bā ŷ ky n'aa napäh rakarēn radaj'ēep. Ti hyb n'aa nayyw hē ŷ mejō hōm a wē. ŷ maher'oot da ta maj'ī, a wē rabahōm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa”, nāng mā terih do hā.

³¹ Ti m' warahén sa wahē n'aa mejūū doo da rabadoo kán. Ramahūūm kán mā atsēm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd nāng doo bā rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ūūm do rababaaj nā p'aa hēnh sa tób hēnh. Kawaaro jó hah'ūūm do ramahūūm kán tii bā Paw-Ro. ³³ Rakaja hōm bā Sesareja bā, ran'oo däg kán sa wahē n'aa ma erih do Peris hā. Ti m' rahaēēnh Paw-Ro ta hā. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kán kerih doo, ti m' teaanh mā Paw-Ro hā ny hado tabanāng hēnh tabana, Roma häj n'aa. Siris hēnh naa tabana Paw-Ro her'oot bā m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hā:

—ŷ maa newēe da a ky n'aa a hā kamaj'ī do rakaja nā bā —nāng mäh.

Ti m' tamejūū Eróts, Judah buuj sa wahē n'aa tób haeh do yt hā

warahén rabahag'ääs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hã Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹Ti m' 5 ta ä jawén paa bä, Ananijas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa heh'äät do kajaa nä Sesareja bä. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahë n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ääj hë. Ti m' raky n'aa tapa kãn Paw-Ro ta ti häj n'aa bagã n'aa matym gó. ²Ti m' Paw-Ro ramana geët bä, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hã. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahÿh d' mã ta kyyh:

—Baad tanyy né hë, a hyb n'aa baad ub äã hã äã häj n'aa bä. Dooch kamaj'ĩ péh. Õm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo äã hã, äã häj n'aa bä. ³Jé pad'yyt hë äã häj n'aa bä äã h'yy gada-jang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴—Dooch äã karën bä òm äã h'yyb panasä bä. Ti hyb n'aa äã karën paawä kanahën d'os hë mamaa newë äã her'oot doo. ⁵Geët hahÿ aj'yy, kamaj'ĩ do du na do ti, äã hã. Jé pad'yyt hë badäk hahÿh bä Judah buuj rakamaj'ĩ sa hã hë tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'üüt doo, ta wób sa wë h'yy kawereem hõm do sa wahë n'aa see hahÿh. ⁶Takarën paawä tan'oo bä baad tanado wät P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa äã wén maso däk. [7 Äã karën paawä äã ky n'aa etyy äã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. Äã hã rawaj'aa padëek, Paw-Ro rabej'ooj hõm hyb n'aa äã mahãnh. ⁸Tamejüü ta hã ky n'aa

tapaa do a wë rabahõm.] Baad hahÿ aj'yy hã meajb bä, maheen n'aa näng da äã ehuj né hë äã ky n'aa tapaa do hã —näng mã Ter-Turus kyyh Peris hã.

⁹Ti m' Judah buuj, Jerusarënh bä han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te hub né hë m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰Ti m' sa wahë n'aa Peris häd näng do mejüü Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajõõ däg ta baab äã häj n'aa bä baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neÿÿm doo me ÿ her'oot a hã këh ÿ n'aa hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa hã —näng mäh. ¹¹—¹²ta ä nä ÿ kaja nä Jerusarënh bä, P'op Hagä Do ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarën bä mameaaj ÿ kajaa noo gó ÿ rahapäh doo, te hub né hë ta ti ÿ her'oot do mabahapäh hyb n'aa. ¹²B'ëeh hahÿh hã ÿ kamaj'ĩ doo, dooh noo gó ÿ rahapëë bä ÿ ky kedag bä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Dooch noo gó ÿ rahapëë bä ÿ kamajë bä tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, panang bä na-ääj hë. ¹³Hahÿ ajyy dooh rahaja bä rametä bä te hub tado bä hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴Hÿÿ kä, dooh ÿ ky n'aa jejën bä, ÿ hyb n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagä Doo, äã wahë makü rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ky n'aa ÿ ky daheeh.* Ta wób wë äã h'yy kawereem hõm ramaneëëj né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahõnh P'op Hagä Do kyy kerih do ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh. ¹⁵Hã ÿ kamaj'ĩ do ragada do hadoo né hë ÿ gada dejëp do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karën doo da habong do paah, baad nabok

* 24:14 Jesus ky n'aa né hë ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneëënh doo.

do paa na-ääj hē da ää gada ragenä bong doo. ¹⁶ Sahõnh hē da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hē ý karèn ý bawät, hēp ýý gó baad had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wób sa hä na-ääj hē —näng mä Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Hajõng ta baab häj n'aa s'ee hēnh ý bewäd nä. Ta jawén ý babaaj hõm p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ý tajooh hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ý ma ejuu do hyb n'aa na-ääj hē. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hē ý bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sahõnh hē ý bahajaa jawén paa bä ää ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji h'yyb banyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooh hajök do tado bä si ý habok doo. Dooh na-ääj hē ý kamajē bä ta wób sa wē. Daap ramenyh hä ý raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä né hē ý bag'ēed däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hēnh naa ý rabahapäh bä. Taw'ääts hē né hē paawä ta ti né hē ajyy wawēē hē rabana, hä ý raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wē hä ý raky kes'ēem péh. Ti né hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ý raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ēeh hahý rahe'ood ny hadoo pé rahapäh ý mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ēem do hä ýý. ²¹ Jääm né hē hahýý da kēh ýý Sinedirijo ajyy n'aa sa hä: “Dejēp do ragenä bok do ý gada do hyb n'aa, hä ý raky n'aa etyy bē matym gó”, näng paa kēh ý sa hä. Nepäh ta tii hä rawyyd bä sa hä baad nadoo do mo haja ýý —näng mä Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hē Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuu j ramaneēnh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hē dó —näng mäh. — Warahén sa wahē n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ý baher'oot da nyy da ý bad'oo òm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejüü warahén sa wahē n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahýý da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ääts hē bē eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bē an'oo na-ääj hē ta najiis rabeg'ääs ta wē rabanoo hyb n'aa takarēn doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hēnh Peris bana Paw-Ro wē. Ta ýým sii hē tabana. Dusir mä Peris ýým häd. Judah buuj mä ti ta ýým. Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaēēnh. Tamaa newēē mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ääj hē, Peris eýým wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hē dó. Ahõm nä. Ý karèn bä, ý mejüü da òm ranaēēnh p'aa hēnh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hä.

²⁶ Peris karèn paawä Paw-Ro anoo dajēer ta hä, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõd nuu me tanaēēnh ta wē Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa. ²⁷ Ti m' pawóp hē ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahē n'aa tabadoo do paa tabanyyh bä, teréd gēet Paw-Ro, Judah buuj tah'yhb en'yym hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahē n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahýýh

¹ Ti m' tamawoob hē tabahado däg bä ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarēnh hēnh tabahõm kån Sesareja panang häd näng doo bä naa. ² Ti m' Jerusarēnh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa

wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób na-ããj hë, rabahôm ta wë. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'üüm mã ta hä, rakarën doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarën né paawä Pes mejõ nä Paw-Ro Jerusarënh hënh. Rakarën né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bã ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Dooch —näng mäh. —Sesareja bã Paw-Ro bagëët. T'ïi hënh da ÿ babaaj hõm p'aa hënh nayyw hë. ⁵ Taw'ääts hë né paawä bë wahë n'aa wób rabah'üüm si ÿÿ, t'ïi hënh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bã —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hë ta ä jawén paa bã, Pes babaaj hõm kãn Sesareja hënh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hä raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bã. Ti m' tamejũ ranaëej nä Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana gëët bã, Judah buuj, Jerusarënh bã naa han'aa do ranu sabug däk tabagëët bã. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng mã nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mã ramenyyh. Dooch m' rahaja bã rametä bã se hub tado bã ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hë Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hä:

—Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hä. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bã P'op Hagä Do tób n'aa hä. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bã Sesa, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do hä —näng mã Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahÿÿ da m' ta kyyh Paw-Ro hä:

—Makarën mabahõm Jerusarënh hënh, t'ïi hënh ÿ maa newëë hyb n'aa õm raky n'aa tapaa doo, õm ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ÿ bagëët hÿÿ kã, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bã. Babä né hë ji ky n'aa etyy Sesa

kyy gó, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hë ÿ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hë, dooh ÿ mo haj'aa kadoo bã Judah buuj sa hä. ¹¹ ÿ mo haj'aa kadoo bã paawä, dajëb hä ÿ maky n'aa ety bã ta hyb n'aa, ÿ gadoo né da ÿ radaj'ëep doo. Se hub tanado bã hä ÿ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bã sa moo gó ÿ rahaëënh. ÿ karën Sesa né hë ÿ taky n'aa etyy —näng mã Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beaanh ta hä masa do sa hä nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bã Pes ky hadoo Paw-Ro hä:

—Makarën mã Sesa õm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ïi hënh né da mabahõm ta wë —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hä Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta änh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hënh rabeg'ääs hyb n'aa Pes wë. ¹⁴ Hajõõ ta äh t'ïi hënh rabajëej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hä Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babä aj'yy Peris eréd gëët do paah —näng mäh. ¹⁵ — Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj hë raher'oot hä ÿÿ ta hä raky kes'ëem do ky n'aa. Rakarën né paawä dajëb hä ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —ÿ her'oot sa hä, dooh Roma buuj ramejõ bã rarejä bã nayyw hë ji hä. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bã ta matym gó ji hä ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né këh ÿ sa hä. ¹⁷ Ti m' wawëë hë rakaja nä bã, nayyw hë, jati péh, ÿ mejũ Paw-Ro ramanaa, ta hä ky kes'ëem do rabab'ëëh bã. ¹⁸ Ta hä raky n'aa

tapaa bā, dooh ŷ h'yyb dāng do tado bā raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajēm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hā. Raky n'aa hajēm na-āāj hē dajēp do ky n'aa, Jesus hād nāng doo. Paw-Ro her'ood bā edēp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ŷ hapēē bā nyy da ŷ bad'oo ta ti hedoo do hā. Ti hyb n'aa ŷ beaanh ta hā takarēn bā Jerusarēnh hēnh tabahōm, t'īī hēnh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa hā Paw-Ro ky dāng. Takarēn mā Sesa ky n'aa etyy ta hā. Ti hyb n'aa ŷ mejūū rabahag'āās nā Sesa wē ŷ manejo nā bā —nāng mā Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ŷ karēn paawā ŷ maa newēē ta ti aj'yy her'oot doo —nāng mäh.

—Taw'āāts hē. Jat'iip né da maa newēē ta her'oot doo —nāng mā Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajēē p'ēē ta gawakō gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bā. Rabajēē p'ēē bā, baad ub t'īī hēnh kat'aa do raweh'ēēh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajēē p'ēē warahén sa wahē n'aa ky n'aa etsēēh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsēēh do na-āāj hē. Ti m' Pes hād nāng do mejūū Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahē n'aa heh'āāt ub doo, bēēh, āā mahang kata b'ēēh doo, bē hegāā hahŷ aj'yy —nāng mäh. —Jerusarēnh hēnh, babā Sesareja bā na-āāj hē sahōnh hē Judah buuj hā ŷ raky n'aa her'oot ŷ daj'ēēp hyb n'aa. Tak'ēp sa kyyh rabetsēē hā ŷŷ —nāng mäh. ²⁵ —Hā ŷŷ, dooh tamo haj'aa pé tadajēb bā. Ti hadoo né hē, Sesa ky n'aa etyy ta hā taky dāng do hyb n'aa, ŷ h'yyb dāng Roma hēnh, Sesa wē né hē ŷ mejūū. ²⁶ Tii da né da ŷ bad'oo. Ti hadoo né hē, dooh wē ŷ ta ky n'aa ŷ ma erih pé Sesa hā. Ti hyb n'aa ŷ mana gēēt

bē matym gó. A wē né hē ŷ mana gēēt Agaripa, hajōng ta hā ēr eaanh do jawén paa bā, ŷ bahapäh hyb n'aa h'ēēd ŷ ma erih pé ta ky n'aa hā. ²⁷ Dooh taw'āāts hē tado bā ta si n'aa hē ŷ mejō bā Paw-Ro, ta hā ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —nāng mā Pes kyyh Agaripa sa hā.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hā:

—Maher'ood a daaj hē a ky n'aa —nāng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Ti m' ta du doo ta her'oot doo:

² —ŷ h'yy gadajang né hē Agaripa, naga hē ŷ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hā ŷ raky n'aa tapaa do ky n'aa maaaa napäh bā —nāng mäh. ³ —ŷ h'yy gadajang na-āāj hē, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ēēr, Judah buuj, ēr bahed'oo doo da. Mahapäh né hē h'ēēd p'āā ēēr, Judah buuj, ēr ky ked'aak. Ti hyb n'aa ŷ karēn paawā h'yyb jawyk doo me da ŷ maaaa newēē —nāng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Sahōnh hē Judah buuj rabahapäh nyy da ŷ bawād wāt ŷ karapee noo gó naa hāj ŷ n'aa bā ŷ bawāng doo bā, Jerusarēnh bā na-āāj hē. ⁵ Bāp peej dāg ŷ rabahapäh né hē. Rakarēn bā rahajaa ra her'ood bā nyy da ŷ bawāt paah. Baad had'op, ta wób sa bahānh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr mahang. Pariséw sa see né hē paa ŷŷh. Rababok doo da ŷ bawād wāt paah. ⁶ Hŷŷ kā hā ŷ raky n'aa etyy, ŷ gada do hyb n'aa ēr wahē makūū hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. ⁷ Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagā Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hē. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ŷ

gada do hyb n'aa né hē Judah buuj hā ŷ rawén ky n'aa tapaa —nāng mäh.

⁸Ti m' teanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bē mahang habong do sa hā dooh P'op Hagä Do haja bā dejëp do ragenä boo bā p'aa hēnh tan'oo bā? —nāng mä ta kyyh.

⁹—P'ooj ub ŷ na-ääj hē sa da hadoo né paa ŷŷh. Ti noo gó hā ŷ taw'aäts hē sahōnh hē ŷ hajaa doo me ŷ karēn ŷ rejää Jesus Nasarēh buuj häd. ¹⁰Tii d' né paa ŷ bad'oo Jerusarēnh bā. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó hajök Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ dewäts b'ëeh. Radejēb bā, ŷ karēn né hē paa radejēp. ¹¹Hajöo nuu me jé pad'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooh hēnh ŷ bahōm paah, ŷ rejää hyb n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. ŷ rejää doo me ŷ karēn né paawä Jesus hā raky n'aa rejää. Tak'ëp né hē ŷ kawajāän paa sa wē. Ti hyb n'aa ŷ bahōm panang s'ee hēnh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hēnh, ŷ rejää hyb n'aa t'ii hēnh —nāng mäh.

¹²—Ti ta see pé noo gó ŷ bahōm Damas-Ko hēnh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó ŷ bahōm t'ii hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ rejää hyb n'aa paawä. ¹³Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ŷ bahōm bā, tii bā ŷ bahapäh wē hā naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahät ŷŷ hā, hata haa sa hā na-ääj hē. Papŷŷj gabarëeh do bahānh ta ti bag. ¹⁴Tüü ää kajäg b'ëeh tii bā. Ti ŷ maa napäh kyyh, hā ŷ her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ŷ marejää? A daaj né hē maker'ook ŷ maky nadahé bā, booj yb gasōom do hā tedats bā ta jawén p'aa hēnh hadoo.” ¹⁵Ti ŷ eanh ta hā: “Jaa ōm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, nāng ŷŷh. Ti taky hadoo: “ŷ né hē

Jesus, marejää doo. ¹⁶As'ëeg g'ëed! A hā ŷ wén kas'ee wät ōm ŷ asëew wät do hyb n'aa. Ōm ŷ asëew wät, hëp ŷ n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hā mabaher'oot hyb n'aa mahapäh do ŷ hŷŷ kã. Maher'ood sa hā na-ääj hē ŷ metëek nã do a hā ky n'aa. ¹⁷Ōm da ŷ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa ōm rarejã bã. Judah buuj nadoo do sa mahang ōm ŷ mejüü hŷŷ kã, ¹⁸mamaher'oot hyb n'aa sa hã. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. ŷ karēn mabaher'oot sa hã kēh ŷ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejö wät hyb n'aa sa hã, P'op Hagä Do karēn doo da rababok hyb n'aa, ta bag nāng hēnh hadoo gó rababoo däk hyb n'aa, hā ŷ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanāng do ŷ bawug hōm hyb n'aa. Tii bā da P'op Hagä Do karapee, hā ŷ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hē ta wē tasëew hōm do rabahado padëek hyb n'aa da”, nāng Jesus kyyh hā ŷŷ.

¹⁹Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hē ŷ ky daheeh Jesus mejüü do wē hā naa, hā ŷ takasee bā. ²⁰Nayyw hē kã ŷ baher'ood kãn Jesus ky n'aa Damas-Ko bā habong do sa hã, ta jawén Jerusarēnh bā habong do sa hã, sahōnh hē Judah häj n'aa bā habong do sa hã kã. ŷ maher'oot na-ääj hē Judah buuj nadoo do sa hã. Sa hã ŷ her'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ŷ her'oot sa hã, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hōm doo, P'op Hagä Do hā rah'yy kae däk doo. ²¹Ti hyb n'aa né hē, Jesus mejüü do ŷ moo wät do hyb n'aa, ŷ Judah buuj ramaso däk P'op Hagä Do tób n'aa

w'oo hã kahadë doo gó, ti ÿ rada-jëëb paawä.

²² Ti hadoo né hë ÿ P'op Hagä Do masaa had'yyt hë, da hë na-ääj hë. Ti hyb n'aa né hë babä ÿ wén geët, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsëeh do sa hã, ky n'aa net-sëeh do sa hã na-ääj hë. DooH P'op Hagä Do ky n'aa rod makū rer'oot do paa bahãnh, Mosees her'oot do paa bahãnh ÿ her'ood bã. ²³ Ti raHer'oot né hë P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajëp do ky n'aa. Jããm né hë pooj jé dejëp do mahang taganä wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj hadoo do sa hã na-ääj hë, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky kakog hõm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Õm ky bawad däk tak'ëp mama kametëëk do haj'aa! —näng mä Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—DooH —näng mäh. —DooH ÿ ky bawad bã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newë bã —näng mäh. ²⁶ —Mameaaj paawä Agaripa hã. Baad ub tabahapäh ÿ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ÿ baher'oot ta hã. Hã ÿÿ, ta heen n'aa näng né hë ÿ her'oot do ky n'aa hã. DooH kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. Sahõnh hë raheen n'aa enäh —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hã:

—Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raHer'oot do paah? —näng mäh. —Maky daheeh né hë, hã ÿÿ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hë med'oo g'eeh mahajaa ÿ mah'yyb tatug bã Kristo hã h'yy ka'eeh do see ÿ bahado däk hyb n'aa? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hë tado bã, nayyw hë tanado bã, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa etsëë õm, ta wób ÿ ramaa newëë do na-ääj hë, da ÿ rabahado padëëk hyb n'aa. DooH hahÿÿ da, ÿ moo kamewyyt doo da tado bã —näng mä Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hë sa pa hab'ëeh do as'ëëg b'ëeh. ³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakõ gó naa. Sa m'aa hënh rakaner'oot bã raky hadoo:

—DooH tamo haj'aa kadoo bã ji dajëëb bã. DooH hyb n'aa ji dawäts geët péh —näk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hã:

—Taky nahado bã paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hã raky n'aa tapaa do ky n'aa hã, taw'ääts hë paawä ji eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mäh.

27

Paw-Ro ramejõ hõm do Roma hënh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Itarija häj n'aa hënh, Roma panang hënh äã ramejüü raky däng do jawén paa bã, rahaëëj däk Paw-Ro, radewäts b'ëeh do wób na-ääj hë warahén sa wahë n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hënh Paw-Ro tamahüüm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneëenh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bã naa äã gatsëg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hënh hahõm doo gó. Äã sii hahõm na-ääj hë a'jyy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bã, panang Tesaronika häd näng doo bã naa tii. ³ Ti m' jati pé äã kajaa panang Sidõn häd näng doo bã. Äã kajaa bã Sidõn bã, Jurijo ky enyym Paw-Ro hã. Tanoo tabeg'ääs hyb n'aa pong hënh ta najiis sa wë, ta hã rabanoo hyb n'aa ta wë badoh doo. ⁴ Äã tsyym kasok bã, äã habok hënh bah'ood ty gahëm. Ti hyb n'aa tsyt dëëg hã, Tsi-Peré häd näng do nu masee me äã kenaa bong. ⁵ Ti

m' ãã batsëk bã ãã tabës Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' ãã kaja hõm panang Mira häd näng doo bã, Risija häj n'aa bã.

⁶ Ta tii bã warahén sa wahë n'aa baw'yyt marakate panang Aresân-Dirija häd näng doo bã naa, Itar-ija häj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' tamejüü ãã gatsëg t'oonh, tii gó ãã bah'üüm hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajõng ta äh kaja hë ãã bahõm séd bã ãã karip do hyb n'aa, bah'ood ãã habok hënh taty gahëm do hyb n'aa. Tak'ëp né hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok ãã kaja hõm hyb n'aa panang Kinid häd näng do nedaa bã. Dooh bah'ood an'oo bã ãã ty gahõm hënh ãã ahõm bã. Ti hyb n'aa s'yÿ tabanäng hënh ãã bah'üüm. Tsyt deëg hã Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bã ãã tabës. Tii da ãã wén d'oo, tsyt deëg hã Keret häd näng do nu masee me ãã kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hë ãã bahõm is Keret nabyy me. Tak'ëp né hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahõm hyb n'aa. Ti m' ãã kaja hõm kãn Datyyw Banäm Do häd näng doo bã. Panang Raseja häd näng do nedaa bã däg tii.

⁹ Tabëej hõm ta äh rakahej'aa do paawä Itarija häj n'aa hënh. Tabëej hõm Jõm Kipur* rataheb'ëës doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bã akajar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëëm do bawät doo. Tabahahëëm do noo gó tak'ëp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mã sa hã:

¹⁰ —Hã yÿ pé da, dooh da baad tado bã ër hahÿ hah'üüm doo. Èr da ta see hadoo, èr da kamana'uuh marakate hã, ta gabuuj hã, èr na-ããj hë da. Taw'ãäts hë babä ër ba'yyim dó —näng mã Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawä sa hã, dooh warahén sa wahë n'aa karën bã tamaa newë bã ta kyyh. Taky daheeh marakate

poo masoo n'aa, marakate danäh daheeh. ¹² Dooh baad tado bã ratabëej bã tabahahëëm do noo gó “Datyyw Banäm Do” häd näng doo bã. Ti hyb n'aa hajõk do rakarën rabah'üüm, rakajaa hyb n'aa paawä panang Pënis häd näng doo bã, t'ii hënh ratab'ëës hyb n'aa paawä tabahahëëm do noo gó. Pënis bã marakate ranu kahej'ëek, tsyt deëg hã Keret häd näng doo bã. T'ii hënh dooh tabahëm bã tagajarah hyb n'aa.

¹³ Tii bã, tadu doo bã tabahëm do raty gahõm hënh, ratsebee bong, h'yy kahasë bong. Rah'yyb däng doo da né hë red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahõm kãn tsyt deëg nabyy me. ¹⁴ Dawë péj rababoo däg bã kã tak'ëp bah'ood bana kãn. Tsyt deëg hadäk hënh naa tabana. Rahepëe däk ti bah'ood tak'ëp hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahëm hõm. Dooh ãã haja bã ãã ahõm bã bah'ood gó. Ti hyb n'aa ãã beréd hõm bah'ood marakate tamahüüm hyb n'aa.

¹⁶ Ti m', tsyt deëg nad'ëed is doo, Kaw-Da häd näng do nu masee me ãã kenaa bong bã bah'ood an'oo bã, tii bã ãã bahaja kãn ãã ej'ooj nã kãn h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'ii hënh dooh denaa hë né paawä bah'ood tabahëm bã, ti hadoo né hë tak'ëp ãã bej'ooj nã kãn. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kãn h'oo marakate agyyb jëe bã hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëeh doo me ramew'yyd hõm marakate hã tagananabëeh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hejooonh do hyb n'aa. Rajeÿÿm na-ããj hë marakate adëe kã bã hood jó, hood Sirit häd näng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëenh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bã raberéd hõm bah'ood ty gahëm hënh marakate bahõm. ¹⁸ Ti m', tak'ëp ketaam do hyb

* **27:9** Jõm Kipur häd näng do Judah buuj rataheb'ëës, nesaa do kawug hõm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

n'aa maadaka marakate hã, jat'iip hadoo rakud bëenh marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hẽ tabado däg bä ta äh, sa daaj hẽ rabaw'oong bëenh marakate gó ramoo mabok do nahëe paah. ²⁰ Poo hajëe had'yyt hẽ. Dooch papÿÿj ty ganä wäd bä, sagõõh dooh ji hapëe boo bä, ny nemuun äã bahõm äã bahapäh hyb n'aa paawä. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ äã dejëp äã ed'oo.

²¹ Hajõõ däg ta äh ranawa bong do jawén paa bä, Paw-Ro bas'ëeg gëet tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hẽ né paawä ÿ bë ky dahé ÿ baher'ood wät bä ër nahõm hyb n'aa paawä Keret bä naa. ÿ bë ky dahé bä paawä, dooh né hẽ paawä bë kamanau bä bë aw'oong bëenh do hã —näng mäh. ²² —Ti hado né hẽ paawä, bë h'yy ketón manäh. Dooch da dajëp pé ër seeh. Jääm hẽ marakate karejã hõm da —näng mäh. ²³ —Naga hẽ, atsëm, P'op Hagä Doo, ÿ hyb n'aa jaw'yyk doo, mejüü ääs, ta karom seeh, hã ÿ takasee hyb n'aa. ²⁴ Hahÿÿ da ääs kyyh: “Eÿÿm manä Paw-Ro. Sesa hã da makametëeh nä. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahõnh hẽ marakate gó habok doo”, näng mä ääs kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bë tseebe, bë h'yy kahasë. ÿ h'yy ka'eeh né hẽ P'op Hagä Do hã. ÿ hapäh baad ub, hã ÿ ääs her'oot do hadoo né hẽ da ër hã. ²⁶ Hood jó, tsyt dëeg hã bah'ood tapooh da marakate —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 däg äã äh, äã bah'ood mahüüm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsëm ub, edaa däk hëej badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' rametyy tetty n'aa me. ³⁶ meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahãnh rametyy p'aa hënh. Ta yd jé däg: ²⁷ meet däg mäh. ²⁹ Rajeÿÿm

mä pä hã tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëenh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsëe nayyw hẽ tabawag hõm hyb n'aa paawä. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hã rabahõ ta mesoo n'aa ken'ooch. Rakarën paawä rakejën hõm sa mahãnh. ³¹ Tii bä warahén sa wahë n'aa hã, warahén sa hã na-ääj hẽ Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edëb bä —näng mäh.

³² Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³ Ti m' tapaj'ëe bä däg, Paw-Ro etsëe sahõnh hẽ rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—14 äã ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padëek do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ëp ÿ betseë bë hã bë bawa hyb n'aa bë waa. Taw'ääts hẽ bë h'yyb hejooj padäg bë bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëeh, baad ub da sahõnh hẽ —näng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hã, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëe wät P'op Hagä Do hã sahõnh hẽ ramaa napäh bä. Taganabäh hõm tii bä, tii b' tabawa kãn. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasë bong, rabawa kãn tii bä. ³⁷ Sahõnh hẽ marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸ Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahõnh hẽ rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëenh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hõm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëe bä tsyt dëeg. Tii b' rahapäh tagajaro h yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ii hënh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰ Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewöd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m'

ragaj'eej däg kån pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bā hadāk doo. Tii bā kā, marakate bahōm kån hood hanāng hēnh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hā marakate badēē kēē. Hood jó ta poo baa kēē. Ti hyb n'aa ta duu hēnh takameb'ood wāt maadaka an'oo bā.

⁴² Tii bā kā, warahén rakarēn radejēeb paawā radewāts b'ēeh do paa ramahūüm do sa sii, ranatsóm hōm hyb n'aa sa mahānh. ⁴³ Ti hadoo né hē dooh sa wahē n'aa an'oo bā radejēeb bā, Paw-Ro tat'yyd mehīn do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahē n'aa mejūū jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hōm hyb n'aa hood hakēē hēnh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejūū sekeek do hā rakamesoo hyb n'aa, rabahōm hyb n'aa hood hakēē hēnh. Tii da né hē kā sahōnh hē āā kaja nā kån hēej hā.

28

Tsyt dēeg hā Maw-Ta hād nāng doo bā rabaym dó panyyg n'aa hahȳh

¹ Sahōnh hē āā babē padēek bā ta nabyy me, āā heen n'aa enā däg Maw-Ta ta ti tsyt dēeg hād. ² Ti m' tsyt dēeg bā habong do ky en'yym sahōnh hē āā hā. Ti m' naēng adoos do hyb n'aa, bahahēem do hyb n'aa, ragahō jat tēeg, āā rats'yyt āā katēng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood dāk tēeg. Tadawāts toonh bā hahōng doo me, batēē dāk do hyb n'aa aw'yy bana tadawāts toonh do mahang, ta moo hā tabegēej dāk bā adäg dāk. ⁴ Ti m' tsyt dēeg bā habong do rabahapäh bā aw'yy ta moo hā kas'ēē dāk doo, raheer'oot rabab'ēeh bā.

—Hahȳ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'oooh doo. Kedēeb wād né hē paawā akajar me naa, hȳy kā da tadjēb kån ji sām heb'aanh do an'oo bā —nāk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wāt tēeg hōō me ta moo hā kas'ēē dāk doo. Dooh tadateej bā ta hā, baad

tabawāt. ⁶ Ti m' tsyt dēeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ēeg bā, ragada na-āāj hē tadagōn jēē bā. Bāp peej ragada ta hā. Dooh tadateej bā ta hā, ti hyb n'aa m' ta see hado dāk rahyb n'aa newē dāk ta hā. Tak'ēp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bā p'eets hē ti anāng hēej uuh, Pubirijo hād nāng do ma. Tsyt dēeg buuj sa wahē n'aa tii. Baad āā tagadoo ta tób bā. Tamawoob hē āā āh ta tii bā. ⁸ Ta yb nahēē nāng tagēē bā. Oom ta hā, w'oo gatsēg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'āās tahagā hēnh. Ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā ta nahēē hyb n'aa. Taky n'aa ets'ēē wāt jawén paa bā ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo dāk. ⁹ Ti jawén paa bā tsyt dēeg hā haj'eenh doo, nahēē en'ȳh doo, an'aa Paw-Ro wē. Heso hōm né m' tii d' ēnh. ¹⁰ Baad ub āā tsyt dēeg buuj raweh'ēeh. Ta jawén kā, āā tsyym kasok bā, āā hā rabanoo sahōnh hē āā mahūüm doo, āā batsēg hōm do waa n'aa na-āāj hē.

¹¹ Tamawoob hē kamarab tsyt dēeg hā āā baj'eenh do jawén paa bā, āā gatsēg t'oonh marakate gó Aresān-Dirija hēnh hana doo gó, tsyt dēeg hā tabahahēem noo gó tab'ēēs doo. Marakate poo hā sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badāk, Kas-Tor, Porus hād enāh doo. ¹² Ti m' āā kajaa panang Sirakus hād nāng doo bā. Tamawoob hē āā āh tii bā āā tab'ēēs. ¹³ Tii b' naa āā bahōm ta nabyy me had'yyt hē. Ti m' āā kajaa panang Resijo hād nāng doo bā. Jati pé bah'ood bana, āā ty gahōm hēnh tabahēm. Ti m' jat'iip hadoo āā kaja hōm panang Putewori hād nāng doo bā. ¹⁴ Tii bā āā kat'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Āā rats'yyt āā baym hyb n'aa dó 7 ta āh sa pa. Tagadēeg ub kā Roma bā āā kaja hōm kån. ¹⁵ Jesus hā h'yy ka'eeh do Roma bā habong do heen n'aa enā dāk né hē āā ky n'aa hā. Ti hyb n'aa rawén na, āā ragadoo hyb

n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób äã ragadaa däk Tamawoob hē Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē mamejō nä do hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh doo — näng mä ta kyyh.

¹⁶ Äã kaja hōm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hēnh Paw-Ro bagä. Sét hē warahén ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' tamawoob hē däg mä ta äh, Paw-Ro mejüü ranaēēnh hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj sa wahē n'aa, Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Wakān haa —näng mäh. —Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé ér wakāän sa hä, ér wahē makū rabadhed'oo do paa hä na-ääj hē. ÿ ramaso däk Jerusarēnh bä, tii bä ÿ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hä ÿ rabeaanh jawén paa bä, rakarēn né hē paawä ÿ raberéd hōm. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bä ta hyb n'aa ÿ radaj'ēep hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarēn ÿ raberéd hōm. ¹⁹ Dooch Judah buuj, ér wakāän, rakarēn ÿ reréd hōm bä. Ti hyb n'aa ÿ betsēē, Sesa hä ÿ taky n'aa etyy, hä ÿ raky tapaa do ky n'aa hä. ÿ ti dooch ÿ ky kes'ēem pé ér wakāän sa hä. ²⁰ Ti hyb n'aa ÿ mejüü bē ranaēēnh ÿ baher'oot hyb n'aa bē hä —näng mäh. —Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ÿ gada hyb n'aa né hē babä ÿ wén gēet ÿ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa Roma bä habong do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Dooch äã gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bä naa a ky n'aa. Dooch na-ääj hē ér wakāän t'īī hēnh naa han'aa do rer'ood bä baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh. ²² —Äã karēn paawä äã maa napäh h'ēēd hado a hä pé papuuw hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hē baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuw ky n'aa hä —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hä. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hēnh. Tabaher'oot bä, bāp paa tadu doo, tug bä taky keréd hōm mäh. Taher'oot mä sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hä. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ääj hē taner'oot sa hä, Jesus né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hä. Ta wób mä dooch raky dahé bä. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ēē do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'üüm doo. Hahÿÿ d' mä Paw-Ro her'oot sa hä P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hä:

²⁶ “Ahōm da sa wē. Hahÿÿ da da mamaher'ood sa hä:

‘Bē maa napēē né paawä, dooch bē maa newē bä.

Bē hegäā né paawä, dooch bē hapēē bā’, noo da sa hä.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padēēk do hado däk.

Dooch d' rah'yy kadawuung wäd bä.

Sa nabuuy ragetsēē hōm.

Sa matym ty kajaä hōm.

Tii da tanado bä paawä,

rabahapäh né paawä,

ramaa napēē né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wē ÿÿ rah'yy kawereem né paawä

hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

* 28:27 Isajas 6.9-10

Hã ỹy rah'yy kasadëë bã paawä ỹ
t'yyd mehĩn sa hã.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—Ỹ karēn bē heen n'aa enāh
hahỹ hã: Hỹy kã da, ji P'op Hagä
Do ed'ëep do ky n'aa Judah buuj
nadoo do sa hã da takaher'oot. Ti
raky daheeh da —näng mã Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro ba-
her'oot jawén paa bã sa hã, ah'ũũm
mäh. Ky ked'aak mã ramahõm me
sa da hadoo do hã.]

³⁰ Ti m' pawóp hẽ ta baab sa
tób bã Paw-Ro bagëë wät. Tapaag
had'yyt mã ta sãm tób danäh hã.
Baad mã tagadoo sahõnh hẽ ta wẽ
heg'ããs doo. ³¹ H'yyb neỹm doo
me taher'oot P'op Hagä Do bag'ããs
do ky n'aa. Dooh hewaat péh ta hã.
Tametëek mã Jesus Kristo Tak'ëp
Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jããm
hẽ kã hahỹ panyyg.

Roma Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma hãd nãng doo bã habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1 Paw-Ro, Kristo Jesus karom ÿ ti hÿÿh. Hã ÿ P'op Hagã Do h'yyb dãng, Jesus mejũũ do ÿ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ÿ P'op Hagã Do asẽew dãk, ta panyyg hanãm do panãg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. 2-4 Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanãm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagã Do ky n'aa eno dãk paa ta ti ta panyyg hanãm doo. Tak'ẽp hanãm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado dãk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagã Do T'aah kabaj'aa do na-ããj hẽ Jesus, P'op Hagã Do Sahee, tak'ẽp hanãm do metã wãt. Dejẽp do mahang Jesus ganã wãt do hã tametã wãt tii. 5 Jesus hyb n'aa P'op Hagã Do ky enyym wẽ ÿÿ. Ta hyb n'aa, hã ÿ taban'oo dãk na-ããj hẽ Jesus mejũũ do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã. 6 Ti sa wób né hẽ bẽeh, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. 7 ÿ edẽng bẽ sahõnh hẽ, panang Roma hãd nãng doo bã habong doo, P'op Hagã Do kamahãn doo, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, tsyt hẽ ta wẽ bẽ babok hyb n'aa. ÿ karẽn P'op Hagã Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. ÿ karẽn baad ub Kristo bẽ rah'yyb en'yym.

8 Pooj jé ÿ ky dãng do hahÿÿh: Jesus Kristo hãd gó, P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsẽ, jé pad'yyt hẽ badãk hahÿÿ bã raba-her'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagã Do hã bẽ h'yy ka'eeh. 9-10 Bẽ ÿ ky n'aa ets'ẽẽ had'yyt hẽ. P'op Hagã Do hapãh ÿ ky n'aa etsẽẽ bẽeh. Ta wẽ t'õp hẽp ÿÿ gó naa ÿ moo wãt, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa etsẽẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bẽ ÿ bahehẽen hyb n'aa. 11 Ta ti ÿ wén her'oot, tak'ẽp ÿ karẽn do hyb n'aa bẽ ÿ bahapãh, P'op Hagã Do Sahee hã hana doo me bẽ ÿ masa hyb n'aa baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. 12 Hahÿÿ d' ÿ hanãng pé tii: ÿ karẽn bẽ ÿ h'yyb en'yym, baad ÿ h'yy ka'eeh do bẽ bahapãh bã. ÿ karẽn na-ããj hẽ ÿ bẽ h'yyb en'yym bẽ h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ẽr h'yyb tsebẽ hyb n'aa kã. 13 Wakãn haa hedoo doo, ÿ karẽn bẽ bahapãh, hajõõ nuu me paa ÿ h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen, baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yy ka'eeh ÿ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ÿ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ÿ paa h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen paawã, dooh ÿ haja nã bã bẽ wẽ ÿ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ÿ tahewaat doo.

14 Hã ÿ kamejõ dãk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ẽek do rado bã, ma kamanet'ẽeg do rado bã na-ããj hẽ. 15 Ti hyb n'aa, tak'ẽp ÿ h'yyb hedoo, bẽ hã na-ããj hẽ Kristo ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa, bẽeh, Roma bã haj'eenh do hã.

16 Dooh ÿ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. ÿ wén nu manebyng, ta ky n'aa hã kametã dãk do hyb n'aa P'op Hagã Do hejój. Ta tii me tabed'ẽep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ẽep

Judah buuj, tii bā tabed'ëep na-ãäj hē Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagä Do hejój né hē ti ta ti ŷ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanām do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó, jāām hē Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jāām hē edēb had'yyt da, jé ta hā h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó”,* nāng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawajāän sahōnh hē ta panyyg kanadah'eeh do sa wē, nesaa do moo heb'ook do sa wē na-ãäj hē. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajāā da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hā ji hapäh doo, sahōnh hē sa hā P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pahuuj wät do hā takametä dāk P'op Hagä Do hā ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahōnh hē sa bahānh ta kabaj'aa do na-ãäj hē kametä dāk ŷ hanāng péh. Tamo haj'aa hā ji h'yy ganāng hyb n'aa ta hā. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bā ji ky hado bā, “Dooh P'op Hagä Do ŷ hapëē bā”, ji noo bā. ²¹ Rahapëē né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëē bā ta hā, dooh na-ãäj hē raj'aa etsëē bā ta hā tanoo do hyb n'aa sa hā. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newē dāk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bā baad hadoo do hā. ²² H'yy genāh redoo né paawä sa hā hē rahegāā bā, h'yy gatema padäg. ²³ Dooh rakarēn wäd bā rawehëē bā P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawād had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hōm, tii bā kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hā, taw'ëed heen n'aa hā, ta babo n'aa

heen n'aa hā na-ãäj hē rah'yy kawereem kän, ta tii hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kää.

²⁴ Ti hyb n'aa kää P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa nāng do sa h'yyb tym tak'ëp karēn do ramoo bok sa hā hanāng doo me. Sa hub, sa hā hanāng doo, baad nado wäd ran'oo bā, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hē ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hōm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bā daap hadoo do hā rah'yy kawereem dāk, P'op Hagä Do pahuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kän. P'op Hagä Doo, sahōnh hē mo haj'aa nāng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bā —ti né hē paawä ji j'aa etsëē had'yyt doo. Ŷÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nāng doo, ramoo bok hyb n'aa kää sa h'yyb tym tak'ëp karēn doo da. Ŷÿj sii hē reréd hōm baad hadoo do sa patug wē rababok doo, P'op Hagä Do karēn doo da paawä. Ŷÿj wób ŷÿj wē rababoo däg kän. ²⁷ Tii d' na-ãäj hē ajyy wób rabad'oo. Reréd hōm sa ŷÿm wē rababok doo, P'op Hagä Do karēn doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karēn ajyy wób wē rababok. Tak'ëp nu meby n'aa nāng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sām.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyyis do hyb n'aa P'op Hagä Do hā ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëē hyb n'aa, nu meby n'aa nāng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kää. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarēn nesaa do ramoo bok ta wób sa hā. Sa h'yyb karēn do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa dāk.

* 1:17 Habakuk 2.4

Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jawëts däk. Ta wób wë rakarën rakamaj'ii. Sa h'yyb gó had'yyt hë kaj'öök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hë ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hë ta wób sa wë. Ta wób na-ãäj hë ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãã. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wë. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãã, ta wób rarejãã. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëë nny da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahë bã sa yb, sa yÿn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'yÿt. Dooh rakamahãn bã ta wób. Dooh rat'yyd meh'iin bã ta wób. ³² Rahapëë né paawä dajëb hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ãäts hë na-ãäj hë sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hë badäk hahÿy bã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿyã

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'oooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hë, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bã, bë daaj hë né hë bë ky n'aa ketyy, bë na-ãäj hë bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hë hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hë. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'oooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ãäj hë bë moo bok ta wób bë

p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëeb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aaah doo? Dooh tagah'ood bã bë hã, bë wë tawén ky enyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã? ⁵ Bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ãäj hë, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hë tanes'öös doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kã. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã. ⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hë ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawajããn gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hë nesaa do moo heb'oooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ãäj hë. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hë sa hã. ¹⁰ Sahõnh hë baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb näm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ãäj hë. ¹¹ Dooh P'op Hagä Do asëëw bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahë bã. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

hě ji ta hã.†

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë da rababoo had'y'yt hě P'op Hagä Do mahãnh, ta ky n'aa jaw'y'yk do dooh né paawä rahapëë bä. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëëk do ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo, dooh paawä rahapëë bä ta ky n'aa jaw'y'yk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hã mejüü do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do ramoo bong bä, rametëëh tii hã, ti anäng né hě P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hě, baad nadoo do ramoo boo bä. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëë do metëëh da sa hã, baad tado bä, baad tanado bä rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahõnh hě ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ý maher'ood hõm do hã metëëh.

Mosees ky n'aa jaw'y'yk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Bě m' Judah buuj, bě wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hã bě daap yyp. P'op Hagä Do bě hapäh do hyb n'aa bě h'yy kasab'ee.

¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'y'yk do bě ma kametëëk do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bě bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bě bahapäh na-ããj hě. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa hadoo bëëh, bě hã péh.† Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëëh, bě hã péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hã bě metëëh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do bě hapäh do hyb n'aa, sahõnh hě bě bahapäh, sahõnh hě baad hadoo do bě bahapäh na-ããj hě. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëëh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, héd n'aa bě hã hě bě ma manetëëk, ta wób ma metëëk do bëëh? Héd n'aa bě bets'ëëk, ti bě baher'oot ta wób nets'ëëk? ²² Héd n'aa bě ýÿm nadoo do sii bě beÿÿh, sa ýÿm nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bě maher'ood bã? Héd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hã hanäng do bě bets'ëëk, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëëh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo däk do hã bě h'yy kasab'ee, ti hadoo né hě, dooh bě wehëë bä P'op Hagä Doo, bě ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'y'yk doo. ²⁴ Ta tii d' bě bad'oo do hyb n'aa, bě hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: “Bě hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejãã P'op Hagä Doo.”§

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hã kan'oo däk do bě ky dahé bä, tii bä taw'ãäts hě né hě ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ji ky nadahé bä, ji masuuj noo byyh kahög hõm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bä. Masuuj noo byyh kanehök do hado däk ji tii bä, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hÿÿ kä, ta wób, Judah

† 2:19 Judah buuj nadoo do ramaneëënh “ty temah doo”. P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahüüm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa bëëh, Paw-Ro wén näng.

§ 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22

buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo mejüü doo, tii hä sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëek tii, P'op Hagä Do hä. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bë da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyy da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo, bë hapëë né paawä ti ta ky n'aa jaw'yik doo, anyy né paawä bë hä na-ääj hë ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti y wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bä P'op Hagä Do matym gó, jääm hë j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hä: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bä tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karên do moo wät doo, ti né hë Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hä ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hë P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jääm hë j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karên do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Nyy d' y hanäng pé ta tii hä?* Daap hë g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hõm ta wób sa

* **3:1** Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nä babä. † **3:4** Saaw-Mo 51.4

mahang? Daap hë g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj hä tan'oo däk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bä y hanäng péh. Hajõng baad hadoo do ti anäng né hë ää Judah buuj wë, ta wób wë nanäng doo. Ta ti hajõng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahãnh baad hadoo doo: Judah buuj hä takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿÿ kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hä taky däng doo? P'op Hagä Do ky kah'ÿÿt g'eeh hÿÿ kä sa hä taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng doo. Baad hadoo do taher'ood had'yyt hë. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makü kyyh P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Õm da j'aa ketsë õm raky n'aa tapaa bä”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do ër moo bok do hä wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahõnh hë P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hä ji taky n'aa ety bä? “Taw'ääts hë nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, ää tarejää do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahÿÿ bä habok do hyb n'aa newëe doo da, reanh doo da, y her'oot ti y erih do hä.) ⁶ Dooh. Baad had'yyt hë P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do haja bä paawä badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa ety bä. ⁷ Hÿÿ

kä, mahÿÿ da apäh da ÿ her'ood wät do maa newëë do see ÿ taky gadoo: "Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hä. P'op Hagä Do kawehëë däg kãn baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hëd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa", nãng mä ta kyyh. ⁸ "Taw'ãäts hë nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii", nãk mä ta wób. "Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hä", nãk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyyh këh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejãã. P'op Hagä Do rejãã né da tii da hyb n'aa newëë doo, tii da her'oot doo!

Dooch baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹ Hÿÿ kä, ta wób sa bahãnh g'eeh ããh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooch, tabad'op hë. Nesaa do mejüü sahõnh hë ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë. ÿ metä däg kãn ta tii. ¹⁰ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

"Dooch baad hawät pé P'op Hagä Do karën doo da!

¹¹ Dooch baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooch P'op Hagä Do hä hyb n'aa newëë péh.

¹² Sahõnh hë dooh rahyb n'aa newë wäd P'op Hagä Doo.

Dawë hä rababoo hõm ta mahãnh. Nes'aa padäg sahõnh hë.

Dooch baad hadoo do moo wät péh!

Dooch sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh."[†]

¹³ "Kamag hood noo gasëëts däk do hadoo sa r'ood. Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób."[§]

"Aw'yy p'yyim mahÿÿj hadoo sa kyyh."^{**}

¹⁴ "Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hë,

h'yy gaëëj gó rabaher'oot."^{††}

¹⁵ "Nayyw hë radej'ëep ta wób.

¹⁶ Rahahõm hënh ragawats'iik sahõnh hë,

nesaa do ta wób rahoop ran'oo bä.

¹⁷ Dooch h'yyb nyyw gó ta wób wë raboo bä."^{†††}

¹⁸ "Dooch P'op Hagä Do rawehëë bä, dooch P'op Hagä Do rajeyÿm bä sa h'yyb gó."^{§§}

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

¹⁹ Hÿÿ kä, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado däk do sa hä né hë ti tabaher'oot, Judah buuj hä ti tabaher'oot.^{***} Tii d' tawén hadoo, bag hënh sahõnh hë rababë däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó. Dooch da sa kyy péh. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da. ²⁰ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät do hä, dooch da baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do hä ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanãng do hä.^{†††}

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

²¹ Hÿÿ kä P'op Hagä Do metä däk nyy da ji hajaa baad ji bahado däk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né

[†] **3:12** Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20

^{††} **3:14** Saaw-Mo 10.7 ^{†††} **3:17** Isajas 59.8

is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ããj hë. Ti na-ããj hë baad nadoo do ramoo bong do tii. ^{††††} **3:20** Saaw-Mo 143, Garata 2.16

[§] **3:13** Saaw-Mo 5.9 ^{**} **3:13** Saaw-Mo 140.3

^{§§} **3:18** Saaw-Mo 36.1 ^{***} **3:19** Tëg nad'ëed

hē, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ääj hē, raher'oot paa ta ti ky n'aa hä. ²² P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hē né hē ta hä ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä. ²³ Sahõnh hē né hē ramoo boo däk nesaa doo. Dawëë sahõnh hē rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hä P'op Hagä Do anoo do paawä. §§§ ²⁴ Ti hado né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hē rabahado padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajään do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bä. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hē tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hä tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bä nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hē tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kä. Baad ub né hē P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëek na-ääj hē ta matym gó tan'oo bä, Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hä hē tah'yy kasabé bä. Ji hä hē ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo,

††† **3:22** Tahajaa na-ääj hē ji erii bä hahÿÿ da: "P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hē Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hē né hē ta hä ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó." §§§ **3:23** Tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adäw hä tabanoo hyb n'aa, ta panaa hä na-ääj hē. Ta jawén, Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bä. * **3:31** Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä baad ji ky dahé bä ta ky n'aa jaw'yyk doo.

dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hä hē ji h'yy kasabé bä. ²⁸ Yÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bä. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ääs. Sahõnh hē ta wób na-ääj hē né hē tabag'ääs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó Judah buuj ta hä h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hä h'yy ka'eeh do na-ääj hē. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do paa y hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hē ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ää Isaraéw buuj wahé maküüh, baad hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraãm hado däg bä paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bä paawä, tahajaa paawä ta hä hē tah'yy kasabé bä. Ta hä hē tah'yy kasabé bä paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bä paawä tii. ³ Hahÿÿ da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däk Abaraãm ky n'aa: "Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk

Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

⁴ Hÿÿ kã, ji moo wät do ky n'aa gó hē ÿ maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bä ji moo wät do sãm, tii bä ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bä tii. Dooh bag hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hē tii. Ti hadoo baad ji hado dāk do hã P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado däg bä paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bä dooh bag hēnh tado wäd bä paawä tii. ⁵ P'op Hagä Do né hē ti hanoo, baad rabahado padëek baad nadoo do paah. Ta hã h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hē Dawi makü baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hã P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah,

baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, näng Dawi kyyh.†

⁹ ÿ eanh hÿÿ kã, jããm hē sa masuuj noo byyh kehök do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehök doo, ti na-ãäj hē raky n'aa kedëng. Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawén hado

däk P'op Hagä Do hã, èr ky hadoo paah. ¹⁰ Bē hyb n'aa newē, ny noo gó baad Abaraãm hado dāk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahök jawén paa bä, ta masuuj noo byyh tagahök do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bä. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraãm hã takan'oo dāk sa masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahök nä bä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado dāk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahõnh hē sa masuuj noo byyh kanehög né paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makü hado dāk Abaraãm. ¹² Sahõnh hē sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraãm masuuj noo byyh kanahök nä bä h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãäj hē Abaraãm panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bä, Abaraãm hã, Abaraãm panaa hã na-ãäj hē, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahõnh hē badäk hahÿ ta danäh rabahadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii.‡ ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã daab 'yyp do rado bä paawä ti Abaraãm hã taky n'aa eno dāk do gadoo doo, tii bä daap hē paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hē na-ãäj hē paawä tii bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä. Tanyy bä ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt

* 4:3 Genesis 15.6 † 4:8 Saaw-Mo 32.1-2 ‡ 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18

hē né hē ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kā, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jääm hē tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hē Abaraâm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraâm hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraâm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ääj hē ragadoo. Sahõnh hē P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa wahë makū ti Abaraâm.

¹⁷ Tii da né hē takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraâm hã: “Hajõng häj n'aa buuj sa yb da õm ý an'oo bã”, § näng mäh. Èr yb né hē ti Abaraâm, P'op Hagä Do Abaraâm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hē ky n'aa enooh badoh nã doo. ¹⁸ Tabëej däg né paawã ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraâm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hē ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng häj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hã P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bã. Ti hawób da a panaa”,** näng paa P'op Hagä Do ta hã. ¹⁹ Abaraâm hã péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bã. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ääj hē, Abaraâm hã. Ti hadoo né hē, baad ub Abaraâm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. ²⁰ Dooch taky sëew bã ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã tah'yy kae däk. Ta hã tah'yy ka'eeh doo me tawehëe däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hē tamoo wäd bã taky däng doo, baad Abaraâm bahapëe däg kãn ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hē baad tawén hado

däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bã, takerii däk do né hē. ²³ Abaraâm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk èr hyb n'aa na-ääj hē, èer, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk èr hyb n'aa, Jesus èr wahë n'aa dejëp do mahang taganã wät hanoo do hã h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do èr h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hã kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganã wät do P'op Hagä Do an'oo bã, baad èr bahado däk hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis èr bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kã, baad èr bahado däk do hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó ta hã èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis èr bahado däk hÿÿ kã. Dooch ta maji èr hado boo bã. Èr Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuuj gó, h'yyb nyyw gó èr babok hyb n'aa kã, P'op Hagä Do èr wë ky enyym do matym gó. Tsebee gó baad èr gada P'op Hagä Do kabaj'aa do èr gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado èr tsebë. Baad nadoo do èr ahob bã, èr tsebë na-ääj hē. Èr hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hē ji h'yy ganajëe hõm tan'oo bã. ⁴ Nyyw hē ji h'yy ganajëe hõm doo, baad P'op Hagä Do hã ji bawäd däg had'yyt hē tan'oo bã. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kãn baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén èr gadoo do baad èr gada do hyb n'aa, dooh da èr h'yy ketón bã èr gadoo do hã, baad èr h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee èr h'yyb tym gó tabawäd däk P'op

Hagä Do an'oo bä do hyb n'aa tii. ⁶Bë hegää, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, èr nahaja bä èr daaj hë èr kedëeb bä, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooh do sa hyb n'aa. ⁷Dooh nayyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky enyym do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸Tii d' nado P'op Hagä Do hä! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh èr takamahän doo: Kristo dajëp èr hyb n'aa, nesaa do èr bahadoo nä noo gó. ⁹Hÿÿ kä, baad èr bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo èr hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, baad né hë èr da ted'ëep nesaa do hä ji taky n'aa etyy do mahänh. ¹⁰P'op Hagä Do majiï èr bahadoo nä noo gó, ta najiis èr bahado däg kän tan'oo bä, èr hyb n'aa ta T'aah dajëp do hyb n'aa. Ti bahänh hÿÿ kä èr da ted'ëep banesaa hënh èr ahöm mahänh, ta najiis èr bahado däk do hyb n'aa kä. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bä, p'aa hënh Kristo bawäd däk do hyb n'aa. ¹¹P'op Hagä Do ää j'aa etsë, Jesus Kristo èr Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hë P'op Hagä Do najiis èr bahado däk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do majiï èr do boo bä.

Adäw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹²Sét hë aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿÿ bä.* Nesaa do hyb n'aa kä, dajëb du däk. Tii bä sahönh hë badäk hahÿÿ bä haj'eenh do sa wë dajëb banyy däg kän, nesaa do sahönh hë ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hë nesaa do badäk hahÿÿ bä. Nesaa do badäk hahÿÿ hä habong do ramoo boo däg né hë. Ti hadoo né hë, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä

bä do hyb n'aa sa hä, dooh P'op Hagä Do etsén nä bä sa hä nesaa doo. ¹⁴Dooh né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejëp né hë. Adäw bä naa, Mosees bawät bä kä, sahönh hë radejëp. Dooh né paawä sa wób P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bä Adäw bad'oo do paa da, radejëp né hë. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adäw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëes doo. ¹⁵Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh èr gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sét hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hä dajëb banyy däg kän. Ti bahänh hÿÿ kä P'op Hagä Do ji wë taky enyym do tabës hajök do sa wë. Ji matym n'aa bag hënh ji hä kanoo do na-ääj hë tabës hajök do sa hä, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa èr wë. ¹⁶Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hä, dooh Adäw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sét hë nesaa do Adäw moo wät doo, nesaa do hä ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hä tanoo do hä. Hajöo nuu me badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä, taky enyym doo gó bag hënh ji hä P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷Sét hë hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajëb j'aa ketsë paa ji hä. Hÿÿ kä sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad èr da j'aa ketsë nesaa do hä kä badäk hahÿÿ bä èr babok bä. Èr tii kä tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Èr tii kä baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kä.

¹⁸Sét hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahönh hë raky n'aa kety däk paa dajëb hä. Ti hadoo na-

* 5:12 Adäw tii.

ããj hê sét hê, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahõnh hê rahajaa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hê hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa kä. ¹⁹ Sét hê ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hê baad nadoo do moo heb'ooh do rabahado padëek. Ti hadoo na-ããj hê, sét hê ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿÿ kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Ta ti tawén kan'oo dák, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'üüm noo gó, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wê taky enyym do kahüüm kãn. ²¹ Nesaa do mejõ had'yyt hê paa ji hã. Dajëb tamanaa ji wê. Hÿÿ kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wê taky enyym do wén kahüüm kãn, taky enyym do j'aa ketsë hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wê taky enyym do ër tamejüü hÿÿ kä, baad ër bahado dák hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wê, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hã ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

¹ Nesaa do kah'üüm bã kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wê taky enyym do kahüüm kãn, nãng ÿÿh. Taw'ãäts hê g'eeh nesaa do ër moo bok nã, ër wê P'op Hagä Do ky enyym do kah'üüm hyb n'aa, ÿ hanãng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ãäts hê tado bã tii. Ër dajëp paa nesaa do hã. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hê nado nesaa doo gó ër aboo nã bã. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bã sahõnh hê Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo dák Kristo Jesus dajëp do hã? Ër

dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ër ranu gemuun bong doo me ër kadakã jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hÿÿ kä, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganã wät do hadoo. ⁵ Tii da séd ër h'yyb hedo bã tadajëb hã, séd hã na-ããj né hê ër h'yyb hedoo da taganã wät do hã. ⁶ B'aa hã takepëem dák Kristo sii ër h'yyb säg Adãw hana doo, ër h'yyb säg hejój gawatsig hõm hyb n'aa, nesaa do ër hã tamanejõ wät hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejüü doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hã tamejõ bã. ⁸ Hÿÿ kä, Kristo sii ër dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ër babok na-ããj hê baad ër gada.* ⁹ Kristo ganã wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bã kä, ër bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bã Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ër moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganã wäd kãn. Tawäd had'yyt hÿÿ kä, P'op Hagä Do taweh'ëeh hyb n'aa kä. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ãäts hê hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëët do hã. Kristo Jesus hã ÿ h'yy kata dák do hyb n'aa, P'op Hagä Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kä”, nãk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kä, bë an'oo manã nesaa do bë moo hew'ëët do paa badäk hahÿÿ bã bë hub n'aa tamejõ bã. Bë ky dahé manã nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manã nesaa do hã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ããj hê. Bë an'oo manã baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genã bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hê bë daaj hê bë kan'oo däg P'op Hagä Do karën doo da bë babok

† 5:18 Ji hyb n'aa tadajëp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo. * 6:8 Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahÿÿ bã tadu doo né paawã ta hã ër h'yy ka'eeh noo gó naa, ti wät nã ër gadoo do hÿ pong jé ër hub papuuj nadajëp doo.

hyb n'aa. Taw'ääts hē P'op Hagä Do hä bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ääj hē, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kä. ¹⁴ Ta ti ŷ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karēn do bë hä tamejō wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahūūm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wē taky enyym do ti bë tah'yyb mahūūm kän hÿÿ kä. ¹⁵ Hÿÿ kä ēnh, tahajaa g'eeh nesaa do ēr moo boo nä bä p'aa hēnh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr tah'yyb mahūūm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wē taky enyym do ji tah'yyb mahūūm kän do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ääts hē tado bä tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hä bë ky dahēh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëēh. Nesaa do ji h'yyb säg karēn do karom bë do bä, bë da dajēp.† P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wē, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷ P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karēn do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kä bë ää ma met'ēēg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karēn do bë hä tamejō wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do karom bë hÿÿ kä.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ŷ maher'oot, nayyw hē ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hē bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ääj hē bë anoo paah, nu meby n'aa näng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëēh. Bë an'oo hÿÿ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hē, baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do bë moo bok

hyb n'aa ta tii me, tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagä Do wē bë babok hyb n'aa kä. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karēn do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do mejō bä bë hä. ²¹ H'ēēd baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajēp, banesaa hēnh ji ahōm ta ti an'oo bä! ²² Hÿÿ kä, dooh nesaa do bë hä tamejō wäd bä. Baad bë baboo däg kän. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsytt hē, baad P'op Hagä Do wē bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hē. ²³ Banesaa hēnh, dawēē P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hē, baad nadoo do ji moo wät do sām. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hä tanoo doo. Hÿ pong jé, ta pa had'yyt hē ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ēr wahē n'aa Kristo Jesus hä ēr h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ēr hä mejūū do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakān haa hedoo doo, bëēh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ŷ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hē hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jāām hē ji hä tamejūū, ji edēp nä bä. ² ŷÿnh kat'ēē däk do ky n'aa gó bë ŷ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hä takat'ēē bä. Ta patug dajēp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hä takat'ēē bä paawä ta patug bawät nä bä, “Nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii

† 6:16 Nesaa do ji h'yyb säg karēn do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wē ji nu dēē bä, tahanäng pé ti bë da dajēp.

haŷŷh doo”, ramaneëēnh tii bā ta ti ŷŷnh. Tii d' nado ta patug dajēb bā. Ta patug dajēp jawén paa bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wād bā ta see tagat'ēē bā. Ta patug dajēp bā kā, dooh nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii haŷŷh do tado wād bā, ta see hā ŷŷnh kat'ēē bā.*

⁴ Ti hyb n'aa kā, wakān haa he-doo doo, bē na-āñ hē bē dajēp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā Kristo sii, P'op Hagā Do an'oo bā. Tii d' tawén hadoo, ta see hā bē h'yy kata dāk hyb n'aa hŷŷ kā. Kristo, dejēp do mahang ganā wāt do hā bē h'yy kata dāk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagā Do weh'ēēh do ēr moo bok hyb n'aa kā. ⁵ Pooj jé, ēr h'yyb sāg karēn doo da ēr babok noo gó, nesaa do tak'ēp ēr h'yyb karēn doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ēp ji karēn doo, awāt né paa ēr hā. Nesaa do dajēb hanoo do ēr moo bok ti noo gó. ⁶ Hŷŷ kā, ēr dajēb wāt do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr tamesoo do paa hā, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr hā tamejō wād bā. Papuuŷ gó P'op Hagā Do wē ēr moo bok hŷŷ kā, ta Sahee ēr tah'yyb mahūūm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hā tak-erii dāk doo da tado wād bā, P'op Hagā Do wē ēr moo bok doo.

⁷ Nyy d' ŷ hanāng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bā. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bā paawā, dooh ji hapēē bā paawā ny hadoo do nesaa do P'op Hagā Do matym gó. Dooh paawā ji hapēē bā baad nado ji h'ēēd nadoo do hā ji h'yyb dāk doo, “Mah'yyb dāg manā a da hadoo do ma hā”† ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bā paawā. ⁸ Ti hadoo né hē, nesaa do tyw n'aa esóts kān, tii bā hajōng

baad nadoo do ji h'yy karēn do he-doo do hā ji h'yyb dāg dāk tan'oo bā, “Mah'yyb dāg manā a h'ēēd nadoo do hā”, ta ky n'aa jaw'yyk do mejūū do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bā nesaa do hā ji moo ge'ŷŷm doo, tii bā dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bā. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do hā ŷ h'yy ganahoot nā bā, dooh ŷ hyb n'aa p'eed bā ŷ bawāt doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ŷ bahapāh bā kā, nesaa do banyy dāg kān hēp ŷ tym gó. ¹⁰ Tii bā ŷ dajēb wāt hadoo, dawēē P'op Hagā Do mahānh ŷ bawād kān, ŷ hanāng pé tii. P'op Hagā Do mejūū doo, ta hā ji edēb had'yyt hē paawā ji ky dahé bā, dajēb tamana kān wē ŷŷ, tii b' ŷ bahapēē dāk. ¹¹ Hahŷŷ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanāng do ŷ tawadii. ŷ hajaa, ŷ ed'oo, ŷ ky da-heeh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk doo, P'op Hagā Do pa ŷ bawād had'yyt hē hyb n'aa ta jawén. Tii bā, ŷ nahajaa do hyb n'aa tii, dajēb hā ŷ ky n'aa kety dāg kān, dawēē P'op Hagā Do mahānh ŷ kety n'aa hōm. Ti hyb n'aa, nesaa do ŷ tawadii ta tii hā, ŷ wén nāng. ¹² Ti hyb n'aa kā, dooh nesaa do tado bā P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk doo. Tsyt hē, nesaa do mahānh tii. Tsyt hē, nesaa do mahānh P'op Hagā Do mejūū doo. Baad had'op do tii. Taw'āts hē tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bā g'eeh ŷ dajēb kān hadoo, dawēē P'op Hagā Do mahānh ŷ bawād dāk? Dooh. Dooh ta ti tado bā ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ŷ dajēp, dawēē P'op Hagā Do mahānh ŷ bawād dāk doo. Baad hadoo do ŷ bahapāh bā kā, nesaa do ŷ tah'yyb tatug wāt baad hadoo do ŷ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hē ji bahapēē

* 7:3 Jāām hē ji edēp nā bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū, Paw-Ro hanāng pé ta tii hā.

† 7:7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hē nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴ DooH Mosees ky n'aa jaw'yyk doo hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado yÿh. Badäk hahÿÿ bä naa yÿh, ji daaj hē ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw y n'aa hadoo. Tak'ëp tamejō had'yyt hē hā yÿ.† ¹⁵ DooH y h'yy ganyy bä y bahed'oo do hā. Y karën do y moo wät doo, dooh y moo hewëed bä. Tak'ëp y ganen'aak doo, ti né ti y moo wät doo. ¹⁶ Y kanarën do y moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hē, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng yÿh. ¹⁷ DooH y tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp y tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ Y hapäh né hē, dooh baad hadoo pé hëp y säg gó hawät péh. Ta ti y wén hapäh, y karën né hē paawä baad hadoo do y moo wät, dooh y haja bä. ¹⁹ Baad hadoo do y karën do nado ti y moo hew'ëet doo. Y kanarën doo, nesaa doo, ti ti y moo wäd had'yyt hē. ²⁰ Hÿÿ kä, y kanarën do tado bä ti y moo hew'ëet doo, dooh y tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp y tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hëp yÿ gó awäd had'yyt hē y bahapäh: Baad hadoo do y karën bä y moo wäd paawä, nesaa do hëp yÿ gó takametëh, y tahewaat, baad hadoo do y moo nawät hyb n'aa. ²² Hëp yÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do y gen'aak. ²³ Ti hadoo né hē, hā yÿ hē awät na-ääj hē, y hapäh, hejój see péh, baad hadoo

do y hyb n'aa newëe do y gen'aak do majüü hadoo doo. Nesaa do hëp yÿ gó hanäng do y moo wäd had'yyt hē tan'oo bä tii. Y tamaso had'yyt hē tii hā. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hē yÿh! Jaa y hed'ëep da dajëb hejój mahänh hup yÿ gó hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë y tsebé. Ti né ti y hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da ti hā yÿ y hapäh doo: Hëp yÿ gó y karën y ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, nesaa do ji moo hew'ëet do hejój karën do hëp y säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'yyt hē P'op Hagä Do wë ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hënh jé Kristo Jesus hā h'yy kata däk doo. ² Banesaa hënh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, ër tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëet do hejój mahänh, dajëb mahänh* na-ääj hē. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä ër tedëeb bä nesaa do hejój mahänh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedëeb wät hÿÿ kä. Hahÿÿ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk ër mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hē tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hā ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky

† 7:14 Tëg nad'ëed is do 14 bä naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hē sahönh hē ji hā. Èr daaj hē, dooh ër haja bä ër moo boo bä P'op Hagä Do karën doo. Jääm hē Kristo hā ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. * 8:2 Dawëe P'op Hagä Do mahänh ji bawät do mahänh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti dajëb mahänh ër tedëeb wät doo.

n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da,  r bahado d k hyb n'aa,  er, ta Sahee h'yyb mahũũm doo da habok doo, ji h'yyb s g kar n doo da nado.

⁵ J  sa h'yyb s g kar n doo da habok doo, sa h'yyb s g kar n do h  had'yyt h  rah'yyb pad ek. J  P'op Hag  Do Sahee kar n doo da habok doo, ta Sahee kar n do h  rah'yyb pad ek. ⁶ Ji da daj p, daw e P'op Hag  Do mah nh ji baw d d g had'yyt h  ji h'yyb s g an'oo b . P'op Hag  Do Sahee k  ji tah'yyb mahũũm b , ji ed b had'yyt h  P'op Hag  Do pa ta Sahee an'oo b . H'yyb nyyw g  ji baw t tan'oo b  na-  j h . ⁷ Ji h'yyb s g nesaa do gen'aak doo, P'op Hag  Do maj . Dooch taky dah  b  P'op Hag  Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooch na-  j h  tahaja b  taky dah  b . ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb s g kar n doo da habok doo, dooh rahaja b  ran'oo b  P'op Hag  Do tseb  sa w .

⁹ Tii d' nado b eh. Dooch ji h'yyb s g tado w d b  b  tah'yyb mahũũm doo. P'op Hag  Do Sahee ti b  tah'yyb mahũũm doo k , b  h'yyb g  ta Sahee aw d b  tii. Kristo Sahee sa h'yyb g  badoh doo, dooh Kristo karapee rado b . ¹⁰ B  h'yyb g  Kristo aw d b , b  hub daj b n  da paaw  nesaa do hyb n'aa, b  da ed b had'yyt h  h  pong j  P'op Hag  Do Sahee an'oo b , baad b  bahado d k do hyb n'aa P'op Hag  Do matym g . ¹¹ Dej p do mahang Kristo gan  w t hanoo do Sahee b  h'yyb g  taw d b , tii b  Kristo gan  w t hanoo do gen  h m tan'oo b  na-  j h  bad k hah y b  b  hub n'aa paah. Ta Sahee b  h'yyb g  haw t doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa k  wak n haa he-doo doo, taw' ats h  dooh  r ky dah  boo b  ji h'yyb s g ji h  mejũũ doo. Taw' ats h  dooh  r aboo boo

b  ji h'yyb s g kar n doo da. ¹³ Ta ti   w n her'oot, ji h'yyb s g kar n doo da b  aboo b , b  da daj p, daw e da b  baboo had'yyt h  tii b  P'op Hag  Do mah nh. H y k , P'op Hag  Do Sahee hej j me b  medug b  nesaa do ji kar n doo, tii b  b  da aboo had'yyt h  P'op Hag  Do sii. ¹⁴ Sah nh h  P'op Hag  Do Sahee h'yyb mahũũm doo, P'op Hag  Do taah tii. ¹⁵ Dooch sa karom sa kariw n'aa tak' p sa h  mejũũ do je ym do hadoo b  hado b , ta Sahee b  gado d k do an'oo b . Ta Sahee, b  h  tan'oo d k doo, P'op Hag  Do taah d g b  tan'oo b  k . Ti n  h  ta Sahee an'oo b , "Ee"  r mane  nh P'op Hag  Doo,  r Yb. ¹⁶ P'op Hag  Do taah n  h   er, baad P'op Hag  Do Sahee met eh  r h'yyb tym h . ¹⁷ Ta taah  r bahadoo do hyb n'aa,  r gadoo da ta taah h  P'op Hag  Do ky d ng doo. Kristo sii  r gadoo da ta h  P'op Hag  Do an'oo d k doo. Kristo sii  r ahob b , ta sii da  r babok ta bag tak' p gabar eh doo g , ta sii da  r kabaj'aa.

Tak' p hetsooh do ta jaw n ji gadoo do ky n'aa hah y

¹⁸ Da h   r ahoop doo, dooh its tii h   y p h, tak' p hetsooh doo, kabaj'aa do ta jaw n  r h  kamet  d k do matym g . ¹⁹ Sah nh h  P'op Hag  Do pahuunh do paa tse-bee g  ragada tak' p hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hag  Do taah ragadoo do noo g  k . ²⁰ Sah nh h  P'op Hag  Do pahuunh do ta ti taw n gada, P'op Hag  Do ky n'aa was'ee w t do hyb n'aa sah nh h  tapehuunh doo, baad taw n nado w d. P'op Hag  Do n  h  tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo n  h , ti aw t ti noo g  sah nh h  baad tabahado d k da p'aa h nh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hag  Do an'oo b . ²¹ Ta ti kajaa b  k , P'op Hag 

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hag  Do w n ky n'aa was'ee w t, Ad w, P'op Hag  Do pahuunh do hag  n'aa, tamejũũ do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

Do ed'ëep da sahõnh hẽ tapehuunh do paa takarejã mahãnh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagã Do taah rababok bã kä, sahõnh hẽ kapahuuj wät do na-ããj kä ragadoo baad hadoo do sa ne-muun.

²² Èr hapäh, sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã P'op Hagã Do pahuunh do paa ahoop ỵnh ajãn mahỹỹj tahoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Èr na-ããj hẽ èr ahoop. Èer, ti nuuj jé P'op Hagã Do Sahee gadoo doo, ta jawén hỹ pong jé èr gadoo do metëe n'aa, èr ahoop baad èr gadaa nuuj jé ta wè P'op Hagã Do èr tagadoo bã kä. Ta taah èer, èr gada. Èr gada papuuj èr hã däg. ²⁴ Èr tedëeb wät do hyb n'aa èr gada né hẽ ta tii. Èr gado däg bã paawã èr hã taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh ji gadaa bã ji gado däk doo. ²⁵ Èr ganadoo nä do hyb n'aa, baad èr gada sahõnh hẽ èr hã taky n'aa enooh do takajaa bã kä. Dooh èr h'yy gejë hõm bã.

²⁶ Èr gadaa nuuj jé P'op Hagã Do Sahee èr tamasa, nahejoonh do hyb n'aa èr h'yyb. Dooh èr hapëe bã nyy da taw'ããts hẽ ji ky n'aa etsëe. Ti hadoo né hẽ, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagã Do Sahee taky n'aa etsëe èr hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagã Doo, èr h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh èr h'yyb gó naa. P'op Hagã Do karèn doo da né hẽ ta Sahee ky n'aa etsëe, P'op Hagã Do karapee tsyt hẽ ta wè kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Èr hapäh, sahõnh hẽ né hẽ ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hẽ, baad tabahado däk da P'op Hagã Do an'oo bã ta hã kamahãn do sa hã, tanaëenh do sa hã. Èr tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hẽ tadu däng do pooj jé, P'op Hagã

Do hapëe däk do sa hã P'op Hagã Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakãan hedoo do sa hỹỹj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.† ³⁰ P'op Hagã Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ããj hẽ tanaëej kãn. Tanaëej wät doo, baad raba-hado padëek ta matym gó tan'oo bã. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang raba-boo däk da tan'oo bã.

³¹ Tii d' P'op Hagã Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hẽ hahỹỹh: P'op Hagã Do bahag'ããs do hyb n'aa èer, dooh hajaa pé èr hã. ³² Dooh P'op Hagã Do baa es'ii bã sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hã tahaëenh paa èr sahõnh hẽ hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ããj hẽ sahõnh hẽ ta seeh, takarèn doo da èr bahajaa èr babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagã Do hasëew hõm do hã taky n'aa tapa bã? P'op Hagã Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bã ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus èr hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganã wät doo, P'op Hagã Do hub hadäk hënh hasooh doo, èr hyb n'aa taky n'aa etsëe. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh èr taky n'aa ety bã. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo èr takamahãn do mahãnh èr tetyn bã? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wè kajaa doo, ji rarejãã doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, ãm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ããj hẽ, dooh tabad'op hẽ tahaja bã Kristo èr takamahãn do mahãnh èr tetyn bã. ³⁶ Hahỹ takerii däk doo da né hẽ P'op Hagã Do hã Dawi her'oot do kametëeh èr hã:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hẽ ãã babok,
b'éé radahej'ëep doo hënh ramahũum doo da ran'oo bã

† 8:29 P'ooj ub, dooh nä badäk hahỹỹ bã habong pé né paawã, ji P'op Hagã Do hapëe däk né hẽ.

ãã hã.”Š

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bä né paawä ér hã, baad ér j'aa ketsëë had'yyt hë, P'op Hagä Doo, ér hã kamahän doo, an'oo bä. ³⁸ Baad y bahapäh hahy hëp yy gó: Doo ha-jaa pé ér hã P'op Hagä Do kamahän do mahänh ér tetyn hõm bä. Doo dajëb haja bä, dooh ji awät do haja bä, dooh aäs rahaja bä, dooh ne-saa do hejój enäh do rahaja bä, dooh da hë ji wë hawät do haja bä, dooh ji pooj jé hawät do haja bä, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bä, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh tüü habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh na-ãj hë P'op Hagä Do pahuunh do see haja bä tii. Kristo Jesus, ér wahë n'aa hã takametëeh ér hã P'op Hagä Do kamahän doo. Doo hajaa pé ér hã takamahän do mahänh ér tetyn hõm bä.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahyÿh

¹ Séd hã y h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hã, né hup y né hë hahy y her'oot do hã. Doo daap y menä bä. Hëp yy gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hë hahy y her'oot doo, baad hëp y metëeh hã yy: ² Tak'ëp né hë y hyb n'aa tón, y ahoop hëp yy gó ³⁻⁴ wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bä paawä, y gadoo paawä y ky n'aa kawas'ee däk doo, y gado paawä dawëë Kristo mahänh y bawäd hõm doo, wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew hõm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hã né hë P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da

tabad'oo sa hã. Sa hã paa taban'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hã P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yyk ta hã. Sa hã né hë hajõng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraãm, Isak, Jakóh né ti sa wahë maküüh. Isaraéw buuj sa see né hë ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë sa bahänh hadoo doo, ji j'aa etsëë had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Yy. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁶ Hyy kã, Isaraéw buuj mahang hajök raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bä g'eeh sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Doo. Tii d' bë edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hë sa hã taky däng doo. Bë hyb n'aa newë hahyÿh: Doo sahõnh hë Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bä P'op Hagä Do hã, dooh sahõnh hë P'op Hagä Do karapee rado bä. ⁷ Abaraãm panaa rabahado né paawä, dooh sahõnh hë Abaraãm panaa heh'äät do rado bä. Jääm hë ta wób tii, Abaraãm panaa heh'äät do P'op Hagä Do hã. Hahyÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraãm hã: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”* ⁸ Hahyÿ d' tahanäng pé tii: Doo sahõnh hë Abaraãm hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jääm hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii. ⁹ Hahyÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã taky däng do paah: “Wät hahyÿ hã, ta baab, p'aa hënh da òm y bahehëen. Òm y bahehëen bä p'aa hënh, t'aah nyy däk da a yym Sarah”, † näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hã had'yyt hë nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basëew

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14

hõm ta karapee. Sét hē Rebéka taah sa yb, Isak ää wahē n'aa makūūh. 11-12 Sét hē né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ääj hē, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hä: “Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da”,[†] näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hē ti tanaënh doo. Dooch ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng doo. ¹³ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ŷ kamahän wät. Esauh dooh ŷ genaag bä.”[§]

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooch baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hä”, näng g'eeh ji kyyh? Dooch. Taw'ääts hē tii da dooh ji edo bä. ¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hä: “ÿ ky enyym da jé ŷ h'yyb däng do hä. ÿ t'yyd mehïïn da jé ŷ h'yyb däng do hä”,^{**} näng mä ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooch tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ääj hē. Jääm hē ji tat'yyd mehïïn do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm. ¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hä ta kyy kerih doo gó: “Õm ŷ asëew hõm, hejój ŷÿ ŷ metëeh hyb n'aa né hē a hä, hät ŷ ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ääj hē badäk hahÿ haw'ääts hē”, näng mä ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehïïn tah'yyb däng do hä, ranabuj keh'üüm tan'oo bä tah'yyb däng doo.

¹⁹ “Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa ër P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooch ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bä”, näng apäh bë kyyh hä ŷÿ. ²⁰ Bë ŷ eanh ênh: Jaa bë ajyy its, P'op

Hagä Do bë ky gedag bä? “Hëd n'aa tii da ŷ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä?^{††} ²¹ Dooch. Takarën doo da né hē hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hä takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajään do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hē tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hē tanarejää hyb n'aa sa wë takawajään doo, ta jawén tarejää doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehïïn do sa hä, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ëer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ääj hē ta wë tasëew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ŷ maneënh da, karapé haa nadoo do paah.

ÿ kamanahän do paa ŷ maneënh da ŷ kamahän doo”,^{††} näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ääj hē P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä, karapé haa ŷ nanäng do paa ŷ naëej däk da karapé haa däg.”^{§§}

²⁷ Isaraéw buuj hä kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

[†] 9:11-12 Genesis 25.23   [§] 9:13 Marakijas 1.2-3   ^{**} 9:15 Esodo 33.19   ^{††} 9:20 Isajas 29.16, 45.9   ^{†††} 9:25 Osejas 2.23   ^{§§} 9:26 Osejas 1.10

“Hood tēg hawób hado né paawá Isaraéw buuj, jáám né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëp.

²⁸ Tii d' tawén hadoo, nawayw hē né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa häj n'aa buuj.

Jääm né da sa wób ked'ëp”,*** näng mä Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né ká. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hē Haj'ap Do taneréd bá paawá ër wób rabadëp hyb n'aa

ër panaa näng hyb n'aa, Sodoma, Gomoha hado däg paawá ëër.

Ër paawá gawatsig jëng.”†††

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawá resóts bá nyy da baad rabahado padëék hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kán hÿÿ ká ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj ká, tak'ëp rah'yyb padäg né paawá Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëék hyb n'aa paawá P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bá ta matym gó. ³² Héd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bá tii. Jáám hē ramoo bok do hā rakarën baad rabahado padëék ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hā tak'ëp rah'yyb padëék do hyb

*** **9:28** Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo. ††† **9:29** Isajas 1.9 ††† **9:33**

Jerusarënh panang ti Sijõn. Isaraéw buuj na-ääj hē ká ramaneëej kán Sijõn. **SSS 9:33** Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii dák. Jesus ky n'aa né ti pá ky n'aa gó teh'ũũm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hā, dooh paawá P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bá b'aa kajatsék do hā. Ky n'aa kawas'ee dák sa hā b'aa hā dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyyis, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * **10:4** Hahÿÿ da na-ääj hē tahajaa ji erii bá tii: “Kristo hā takaja dák Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëék hÿÿ ká P'op Hagä Do matym gó.”

n'aa, dooh tagah'ood bá sa hā h'ëéd hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyyis. Ta see hā tak'ëp ji h'yyb dák do hyb n'aa pá hā ji tsyym poo heo, ji adëë hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hē takerii dák P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bē hyb n'aa matakä.

Sijõn bá††† ÿ daj'aat da pá, ta hā ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hā ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hē, ta tii hā h'yy kasadä doo,

dooh da tanu mebyy bá”, näng ta kyyh. SSS

10

¹ Wakän haa hedoo doo, bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp paawá ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hē ÿ ky n'aa etsëë P'op Hagä Do hā sa hyb n'aa. ² ÿ hapäh né hē sa ky n'aa ÿ wén her'oot hahÿÿh: Tak'ëp né hē rakarën paawá P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hē, dooh rah'yyb gah'ood bá P'op Hagä Do h'yyb däng do hā. ³ Dooh rah'yyb gah'ood bá nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado dák hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hē baad rabahado padëék hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarën bá ragado bá P'op Hagä Do benyyw dák doo, baad ji bahado dák hyb n'aa ta matym gó. ⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bá ji tah'yyb mahũũm doo, Kristo an'oo bá. Ti hyb n'aa, sahõnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo, baad

rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahÿÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hä hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: "Jé hahÿÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa",† näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh: "Hahÿÿ da medoo manäh, 'Jaa hasëek pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rababong bä?" näng mäh. Hahÿÿ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooch hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä.‡ Dooch hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä.§ ⁸ Hahÿÿ da takerii däk: "Dawëë nado a mahänh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hä tabawät",** näng kerih doo.†† Ta ti né hë ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, ää maher'ood hõm doo. ⁹ Hahÿÿ da ää panäk sahõnh hä: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bä, "Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo", manoo bä, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bä baad a h'yyb gó maky dahé bä na-ääj hë, tii bä õm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahänh, õm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hë ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ääj hë, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, "Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo." ¹¹ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "Sahõnh hë né hë ta hä h'yy

kasadä doo, dooh da ranu mebyy bä",‡‡ näng P'op Hagä Do kyyh. ¹² Séd hä P'op Hagä Do gadoo ta hä h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë. Sét né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë sa wahë n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hë ta hä ky n'aa ets'ëë doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: "Sahõnh hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa ets'ëë doo, wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bä."§§

¹⁴ Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa etsëë g'eeh, dooh ta hä rah'yy kae bä? Nyy da Jesus Kristo hä rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hä maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hä, P'op Hagä Do manejö bä rama-her'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta ti ky n'aa: "Taw'ääts hë, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo",*** näng kerih do hä.

¹⁶ Taw'ääts hë né paawä tii, dooh sahõnh hë Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hë Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hä: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä ër her'oot doo",††† näng mäh. ¹⁷ Ti hadoo né hë, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëë do hä tabana. Kristo kyyh né hë ti panyyg hanäm doo. ¹⁸ Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooch g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky

† 10:5 Rewitikos 18.5 ‡ 10:6-7 Dooch hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § 10:6-7 Dooch hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä, Kristo ganä wäd kån do hyb n'aa. ** 10:8 Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hä ji bahapäh. †† 10:8 Dew-Teronom 30.14 ‡‡ 10:11 Isajas 28.16 hä takerii däk tii. Dooch da ranu mebyy bä ta matym gó rabë bä, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii. §§ 10:13 Jowëw 2.32 *** 10:15 Isajas 52.7 ††† 10:16 Isajas 53.1

n'aa hã? Rapanyyg enä hõm né hẽ.
Hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do
her'oot do hã rapanyyg enä hõm né
hẽ ji bahapäh:

“Badäk hahÿ bã haw'ääts hẽ sa
kyyh këh ÿ n'aa bawäd däk.
Dawëë sa kyyh kaja däk këh ÿ n'aa
hã.”†††

¹⁹ Hÿ kã, rapanyyg enä hõm né
paawä, dooh apäh Isaraéw buuj
rah'yy genä bã Kristo ky n'aa hã,
rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii
d' tado bã. Pooj jé dó hahÿ da
paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do
kyyh Isaraéw buuj sa hã:

“Ta wób buuj hã da,
p'ooj ub karapé haa nadoo do hã,
bë da h'yy kajew'ëes ÿ an'oo bã.
ÿ anoo da bë kawajãän ta wób buuj
wë
bë hã h'yy gatemah doo”,§§§ näng
mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas ba-
her'oot paa P'op Hagä Do kyyh Is-
araéw buuj nadoo do ky n'aa hã.
Hahÿ d' mä ta kyyh:

“Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d'
rawyyd kãn sa h'yyb me.
ÿ kametä däk hã ÿ hyb n'aa napeet
do paa hã”,* näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hã kã hahÿ
da Isajas erii wät P'op Hagä Do
kyyh:

“Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj
keh'üüm do sa wë,
hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ
masa do hyb n'aa paawä.”†

11

*Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä
Do t'yyd mehün do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kã:
P'op Hagä Do mak'yyts kãn g'eeh
ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh.
Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bã.
Bë hegãä ÿÿh. ÿ na-ãäj hẽ Isaraéw
buuj, Abaraãm makü panaa seeh,
Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah
see panaa ÿÿh. ² Dooh P'op Hagä
Do mak'yyts bã ta karapee p'ooj
ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né
hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gé
P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do
paah. Hahÿÿ da Eriij makü kyyh
P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky
n'aa tapaa bã: ³ “Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Doo, radejëëb kãn sahõnh hẽ
a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä
bëëh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né
hẽ ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see
paah. ÿ na-ãäj hẽ hÿÿ kã rakarën
radaj'ëep”,* näng mä Eriij kyyh. ⁴ Ti
m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo
Eriij: “ÿ asëew däk tsyt hẽ wë ÿÿ 7
miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu
me rehyy bë bã ta wób sa kabarii
Baaw häd näng do wë”,† näng mä
P'op Hagä Doo. ⁵ Ti hadoo né hẽ
da hẽ. P'op Hagä Do asëew hõm
Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky
enyyim do hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kã, sa
wë taky enyyim do hyb n'aa tado
bã P'op Hagä Do wén sëew hõm
tii, dooh sa daaj hẽ baad hadoo
do ramoo bok do hyb n'aa tado
bã. Ji moo wät do hyb n'aa tado
bã paawä, tii bã dooh ji wë taky
enyyim do hyb n'aa had'yyt hẽ tado
wäd bã.

⁷ Hahÿÿ da tabawät, da hẽ, Is-
araéw buuj mahang: Dooh Isaraéw
buuj rawyyd bã ti resoos doo.‡
Jãäm hẽ sa wób, P'op Hagä Do asëew

††† 10:18 Saaw-Mo 19.4 §§§ 10:19 Dew-Teronom 32.21 * 10:20 Isajas 65.1 † 10:21
Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb
n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo. * 11:3 1 Reis 19.10, 14 † 11:4 1 Reis 19.18
‡ 11:7 Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

hõm do rawyyd kån tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bã. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bã. ⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do an'oo bã.
Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bã.
Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bã.” §

⁹ Dawi na-ããj hë her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hã, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë bã:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ããj hë, h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bã,
raganadaa bã baad nadoo do raba-hoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kã.

¹⁰ Man'oo sa matym gabah'üüd däk, ranahapäh hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”**

¹¹ Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababoo dæg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo dæg had'yyt hë dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõõts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëëb kån hÿÿ kã ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëës hyb n'aa.††

¹² Isaraéw buuj resõõts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kån hÿÿ kã badäk hahÿÿ bã habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hã tanoo do paawä,

baad P'op Hagä Do ky n'aa edëë kån hÿÿ kã Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hã, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bã kã, Jesus hã rah'yy kae padëek bã kã.

¹³ Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hã ÿ maher'oot hÿÿ kã. ÿ Kristo asëew hõm, ÿ tamejüü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëek hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãnh ta ti hã ÿ tamejüü doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴ Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bã paawä wakån ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëës. Bë wë rah'yy kajewëets bã, rat'yyd kamehÿÿn, Jesus hã rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵ Da hë hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majÿ hedoo do paah, tii kã ratyn n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehÿÿn bã kã, Kristo hã rah'yy kae bã kã, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kã. Dejöp do paa genä bong do hadoo da tii!

¹⁶ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsytt hë P'op Hagä Do wë kasëew dæg bã pãw pan'aa uuh ta hã kan'oo däk doo, tii bã tsytt hë na-ããj hë ta wë kasëew däk sahõnh hë mad'aak doo. Tsytt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do tado bã joom patuuh, tii bã tsytt hë

§ 11:8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10   ** 11:10 Saaw-Mo 69.22-23   †† 11:11 Rah'yy kajew'ëës bã da rat'yyd kamehÿÿn, tii bã da Jesus ragadoo.

ta wê kasëew däk na-ãaj hê joom moo sahõnh hê.††

¹⁷ Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bā bēē kā, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tēeg heh'äät hā, joom moo heh'äät do mahang. Ta tæg, joom kóm hana doo, tabēs hÿÿ kā bē hā na-ãaj kā.‡‡ ¹⁸ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bē mak'yyts manā joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bē h'yy kasabé manäh. Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Doo h bē tado bā joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bē hā hej'oonh doo.

¹⁹ Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bē see ky hadoo hā ÿÿ: “P'op Hagä Do gakyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, ÿÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hā tabats'aa däk hyb n'aa, ÿ tagadoo hyb n'aa”, näng apäh bē see kyyh. ²⁰ Te hub né paawā tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hā mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē mahyb n'aa eäm, a hā hē h'yy kasabé manäh. ²¹ P'op Hagä Do t'yyd manehiïn bā joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ãaj hē dooh da tat'yyd mehiiïn bā P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bā. ²² Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Ky ennyw né paawā P'op Hagä Do ji wē, dooh tahaja bā ji manesuj bā. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Is-

†† **11:16** Hahÿÿ d' tahananäng pé tii: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk paa Abaraām, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahē n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ãaj hē kasëew bong tsyt hē ta wē. Hahÿ na-ãaj hē: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew padëek jáam hē pooj jé Kristo hā h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew padëek sahõnh hē pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakään. **§§ 11:17** Hahÿÿ d' tahananäng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kā ti ragado däk na-ãaj hē sa sii Abaraām hā, Abaraām panaa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ***** 11:24** P'aa hēnh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wē Isaraéw buuj Jesus hā rah'yy kae bā kā, tahananäng pé tii.

araéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennyw bē hā Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hē bē hā, bē manabaan bā hahÿÿh: Jáam hē taky ennyw do hyb n'aa bē tawén gadoo. Ta ti bē mabaan bā, bē hā hē bē du do bā bē h'yy ka'eeh, bē na-ãaj hē P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bā, p'aa hēnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā, tii bā P'op Hagä Do gadoo p'aa hēnh tii, joom moo joom tēeg hā ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bā sa hā. ²⁴ Bēeh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bēeh, tii bā bē tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tēeg hā, joom moo nahado né paawā bē p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bā tamoo wäd bā, ta bahänh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hēnh tets'aa bā ta tēeg hā.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bē bahapäh hahÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bē hā hē bē h'yy kasabé mahänh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'üüm dó, dooh Jesus hā rah'yy gah'ood nä bā, sahõnh hē ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do pan'aa ta hā rah'yy kae padäg bā kā. ²⁶ Ta ti kajaa bā kā, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wē sahõnh hē Isaraéw buuj. Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijōn††† häd näng doo bä naa kajaa da ji h'yyb tym dēeb.

Tado hōm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahÿ ti sa hä ŷ ky n'aa enooh doo, sa hä ŷ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ŷ ado hōm bä kä”, ††† näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majií dó ti Isaraéw buuj, bēeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hä bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do asēew hōm do hyb n'aa sa wahē makūūh, P'op Hagä Do kamahän had'yyt hē Isaraéw buuj, sa wahē makūū hä taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hōm bä sa hä tanoo do paah. Dooh na-āāj hē tah'yy kahÿÿd bä tasēew hōm do sa hä. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehīin bēeh, p'ooj ub ta hä ky nadah'eeh doo. ³¹ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj na-āāj hē raky nadaheeh do wób rabahado padēek do hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehīin da sa hä, bē P'op Hagä Do t'yyd mehīin doo da. ³² Sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do nabuj keh'ūūm, P'op Hagä Do metä kán. Dooh sa daaj hē rahaja bá rakedēeb bá, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehīin sahōnh hē.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsē do ky n'aa hahÿÿh

³³ Tak'ēp né hē P'op Hagä Do ky ennym!

Tak'ēp baad ub sahōnh hē tamoo wät doo.

Sahōnh hē P'op Hagä Do hapäh.

††† **11:26** Jerusarēnh häd see ti Sijōn. Isaraéw buuj ti na-āāj hē ramaneēehh Sijōn. ††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremii 31.33-34. **SSS 11:34** Isajas 40.13 * **11:35** Jóh 41.11

Dooh ji haja bá ji h'yy ganyy bá nyy da

P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bá ji h'yy gah'ood bá h'ēed hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hä nyy da tabad'oo.” SSS

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hä, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē ta hanaa had'yyt hē.

Ti né hē sahōnh hē mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hē.

Taw'ääts hē ta hä ji j'aa etsēe had'yyt hē. ŷÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

12

Tsy t hē P'op Hagä Do wē ji awät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä wakän haa, P'op Hagä Do er tat'yyd mehīin do hyb n'aa, tak'ēp ŷ betseē bē kan'oo dāk hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wē bē baboo had'yyt hē hyb n'aa. Taw'ääts hē tsyt hē, nesaa do mahänh, tagen'aak doo da bē babok. Tii da né hē P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'äat doo. Tii da né hē ta Sahee karēn P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ² Bē aboo manä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bē an'oo bē P'op Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuuj, P'op Hagä Do karēn do bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. Tii bá bē hapäh da P'op Hagä Do karēn doo. Taw'ääts hē, baad had'op, P'op Hagä Do tsebē hanoo do ti P'op Hagä Do karēn doo. ³ Taky ennym doo gó ŷ P'op Hagä Do asēew hōm do hyb

n'aa ta mejũũ do ŷ bahadoo hyb n'aa, hahỹỹ da ŷ etsẽẽ bẽ hã: Bẽ kawehẽẽ manã bẽ hã hẽ. P'op Hagã Do anoo do pẽnẽ bẽ h'yy ka'eeh doo, bẽ hyb n'aa newẽ. ⁴Hahỹ hyb n'aa ta ti ŷ etsẽẽ bẽ hã: Sét hẽ né paawã ji, hajõng ji hã hanãng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wãt doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuu. ⁵Ti hadoo ẽr hã: Hajõk né paawã ẽer, sét hẽ Kristo hub hadoo ẽer, sét hẽ Kristo karapee ẽer, ta hã ẽr h'yy kata dãk do hyb n'aa. Hajõk né paawã ẽer, séd hã ẽr kata dãk ẽr da hadoo do hã, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hã ji hã takata dãk doo da. Ti hyb n'aa, bẽ kawehẽẽ manã bẽ hã hẽ ŷ wén nãng. ⁶Ta ky ennyw gó P'op Hagã Do an'oo dãk ẽr hã ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Ẽr hã tetyn hõm ta Sahee ky gabuu gó ẽr hajaa doo. Ti hyb n'aa kã, ẽr see hã P'op Hagã Do an'oo dãg bã P'op Hagã Do metẽeh do ta wób hã tamaher'oot hyb n'aa, taw'ããts hẽ ta h'yy ka'eeh do pẽnẽ tamaher'oot tii. ⁷Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji masa doo, tii bã taw'ããts hẽ ji masa né hẽ. Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji ma metẽek hyb n'aa, taw'ããts hẽ ji ma metẽek né hẽ. ⁸Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bã taw'ããts hẽ ji h'yyb en'yym né hẽ ta wób. Ji hã tan'oo dãg bã bedoh do sa hã ji masa hyb n'aa, taw'ããts hẽ baad né hẽ ji masa. Ji hã tan'oo dãg bã ta wób sa wahẽ n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ããts hẽ h'yyb hedoo doo me ji bag'ãã. Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji t'yyd mehũĩn hyb n'aa, taw'ããts hẽ tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb gó naa bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Bẽ kamahãn manã nesaa doo. Taw'ããts hẽ baad hadoo do bẽ kamahãn had'yyt hẽ. ¹⁰Taw'ããts hẽ ji wakããn baad ji kamahãn doo

da bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Bẽ wehẽẽ bẽ da hadoo doo, bẽ hã hẽ bẽ kaweh'ẽeh do bahãnh.

¹¹Taw'ããts hẽ tak'ẽp bẽ hyb n'aa tam'aah P'op Hagã Do wẽ bẽ moo bok do hã. Bẽ h'yyb nahũũj manãh, bẽ moo nahũũj manãh. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bẽ moo boo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ.

¹²Baad hadoo do bẽ gadoo da ta jawén bẽ bahapãh do hyb n'aa, taw'ããts hẽ h'yyb tsebee gó bẽ aboo had'yyt hẽ. Taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó bẽ gadoo baad nadoo do bẽ ahob bã. Bẽ eréd manã bẽ ky n'aa etsẽẽ doo.

¹³Bẽ masaa bẽ wẽ hanãng doo me P'op Hagã Do karapee, tsyt hẽ ta wẽ kasẽew bong doo, bedoh doo. Taw'ããts hẽ baad bẽ gadoo bẽ tób yt nu kejãk doo.

¹⁴Bẽ ky n'aa edẽẽ bẽ hã rejãã doo. Taw'ããts hẽ bẽ ky n'aa edẽẽ tii. Bẽ ky n'aa was'ee manãh.

¹⁵Taw'ããts hẽ bẽ tsebee tsebẽ do sa sii. Bẽ aód ha'oot do sa sii.

¹⁶Taw'ããts hẽ baad bẽ babok ta wób sa wẽ, séd bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahãnh bẽ nu gadãk bẽ edoo manãh. Taw'ããts hẽ ta wób sa yd jé had'os do sa da bẽ h'yyb hedoo. Bẽ hajaa ta wób mahãnh bẽ edoo manãh.

¹⁷Baad nadoo do bẽ hã ramoo boo bã, bẽ mabaaj manã baad nadoo doo me. Taw'ããts hẽ bẽ hyb n'aa newẽ nyy da baad hadoo do bẽ moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me bẽ tyw n'aa esoos nyy da bẽ bad'oo, hanãm gó bẽ babok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wẽ. ¹⁹Wakãn haa hedoo do ŷ kamahãn doo, bẽ mabaaj manã baad nadoo do bẽ hã ramoo bok bã. P'op Hagã Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hẽ kerih doo gó P'op Hagã Do kyyh:

“Ẽ né hẽ ti ta sãm habaanh doo.

ÿ né hē ti baad nadoo do ta sām hanoo doo”,* nāng mā P'op Hagā Doo.

²⁰P'op Hagā Do kyyh her'oot doo da né bē bad'oo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“A majĩ asa bā,
man'oo ta hā ta waa.
Tahoo kaaj bā,
man'oo ta naēng.
Nu mebyng da tii bā,
baad nadoo tamoo wāt do paa hyb
n'aa.”†

²¹Bē an'oo manā nesaa do j'aa ketsē bē hā. Taw'āāts hē bē j'aa ketsē nesaa do hā baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hā ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹Taw'āāts hē bē sahōnh hē bē ky daheeh hyb n'aa jewyk do ji rabag'āās doo. Ta ti ÿ wén mejūū, dooh P'op Hagā Do ky gabuuj nadoo pé ji wahē n'aa. P'op Hagā Do né hē ti hanoo ji wahē n'aa rabahadoo hyb n'aa. ²Ti hyb n'aa sa wahē n'aa wē h'yy kawareem doo, P'op Hagā Do hanoo do wē né hē tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hē raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeyÿm pé hyb n'aa jewyk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti hēÿÿm sa hā. Baad ub, neÿÿm doo gó ji karēn bā ji awād bā ji wahē n'aa wē, taw'āāts hē baad hadoo do ji moo wāt, tii bā ji wahē n'aa tsebē da ji wē. Ji moo wāt do hā da raj'aa etsē tii bā. ⁴P'op Hagā Do karom hadoo ji wahē n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hā. Hÿÿ kā, baad nadoo do ji moo wād bā, taw'āāts hē ji eÿÿm sa hā, rahajaa do hyb n'aa ji rarejāā. P'op Hagā Do karom, nesaa do moo

bok do rejāā do hadoo tii. ⁵Ti hyb n'aa, taw'āāts hē ji ky daheeh né hē ji wahē n'aa. Ji ranarejāā hyb n'aa had'yyt hē nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-āāj hē, ji h'yyb ji hā taky n'aa tapa mahānh. ⁶Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hē ji hāj n'aa bag'āās do sa hā. Sa hā ji wén noo ta tii, P'op Hagā Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hē do hyb n'aa rabag'āās do hā. ⁷Taw'āāts hē bē an'oo né hē dajēēr ji hāj n'aa bag'āās do ramejūū doo. Taw'āāts hē na-āāj hē baad ji weh'ēeh hyb n'aa jewyk do ji hā bag'āās doo.

⁸Bē kūūt enā manāh. Tabad'op hē bē kūūt enāh. Jāām hē ji da hadoo do ji kamahān do ti bē kūūt hado had'yyt hē sa wē. Ta ti ÿ wén her'oot, ta da hadoo do kamahān doo, taky dahé dāk do hyb n'aa sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. ⁹Hahÿÿ da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aā manā ta see ÿÿm sii. Madajēēb manā a da hadoo doo. Etsēēg manāh. H'yyb dāg manā a da hadoo do h'ēēd hā.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-āāj hē, hahÿ sēt hadoo do tamejūū do hā takaja dāk: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”† ¹⁰Jé kamahān doo, dooh baad nadoo do tamoo wād bā ta da hadoo do hā. Ti hyb n'aa, jé kamahān do ky dahé dāg kán P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. ¹¹Taw'āāts hē bē ÿ maher'ood wāt doo da bē babok, da hē ēr babok bā Kristo matēēh do ji gadaa had'yyt hē bē hapāh do hyb n'aa. Bē h'yy kanap'eed manā ha'ÿÿh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'āāts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb nām do hadoo. Ēr du doo noo gó Jesus hā ēr h'yy ka'eeh doo, hād badawēēt

* 12:19 Dew-Teronom 32.35 † 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22 * 13:9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † 13:9 Rewitikos 19.18

nä ta wë ji Kristo ed'ëep doo. Hÿÿ kä häd edaa däk. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yyb hedo bë ÿ maher'ood wät doo da bë babok hyb n'aa. ¹² Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot tii: Edaa däk atsëm bahänh doo, edaa däk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër erët badagyp hadoo do ji moo wät do paah.† Taw'ääts hë baad hadoo doo gó ër babok, ta bag gó ër babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hä ji j'aa ketsë doo. ¹³ Taw'ääts hë baad ër babok, adëb bä, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ääts hë dooh ji aoom bä jarakë hedoo do hä. Taw'ääts hë dooh ta bahänh ji awëë bä na-ääj hë. Taw'ääts hë dooh ër aä bä ji ÿÿm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hë dooh ër moo boo nu meby n'aa näng doo. Taw'ääts hë dooh ër aboo bä séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hä, dooh ta wób hä ër h'yy kajewëets na-ääj hë. ¹⁴ Bë an'oo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë, bë tah'yyb mahüüm, Kristo bawät doo da bë babok hyb n'aa kä. Bë an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karën do bë h'yyb gó tawäd bä, nesaa do bë moo boo mahänh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hë bë gadoo ji hä P'op Hagä Do karën do hä baad h'yy ganehot nä doo. Bë ky kedag manä sa sii sa hä baad hadoo do p'ää. ² Ta wób sa hä tahajaa sahönh hë ji awëë bä. Tii d' nado ta wób sa hä. Baad h'yy ganehot nä do sa hä, dooh ji awëë bä ta dab. ³ Sahönh hë haw'aa doo, sahönh hë hawëh doo, taw'ääts hë dooh ramak'yyts bä ta dab nawëh doo. Ti hadoo ënh ta dab naw'ëeh doo, taw'ääts hë dooh raky n'aa ety bä baad nadoo do hä

ta dab haw'ëeh doo, P'op Hagä Do gado däk do hyb n'aa sahönh hë haw'aa doo, sahönh hë hewëh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ta tii: Dooch taw'ääts hë tado bä ta see karom ji nabuuj gedo bä, baad tamoo nawäd bä ji edoo bä. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti taher'oot da baad tawäd bä, baad tanawäd bä. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hë tabahado däk tan'oo bä.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahänh. Ta wób sa hä, séd uuh had'yyt hë ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë bahapäh bë h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bë bad'oo bë bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahönh hë hawëh doo, sahönh hë hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hë, ta waa, ta tä hyb n'aa P'op Hagä Do hä taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hë. P'op Hagä Do hä na-ääj hë taj'aa etsë tii. ⁷ Dooch ër daaj hë ër ta danäh ër do bä ër aboo bä, ër dajëb bä na-ääj hë. Dooch ji daaj hë ji h'yyb en'yyim hyb n'aa ji awäd bä, ji dajëb bä. ⁸ Badäk hahÿÿh bä ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, ër dajëb na-ääj né hë. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿÿh bä ër abok bä, ër dajëb bä na-ääj hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hë ëër. ⁹ Ti hyb n'aa né hë Kristo wën dajëp, tawén ganä wät, sahönh hë sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ääj hë.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë ky n'aa ety bë wakään hadoo do

† 13:12 Badagyp hadoo doo, sahönh hë nesaa pé tii.

ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakään hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Èr sahõnh hë, èr da kametä däk P'op Hagä Do matym gó èr taky n'aa etyy hyb n'aa, èr hã tabaher'oot hyb n'aa tagado bä, taganado bä èr moo bok do paah. ¹¹ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bä”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 “sahõnh hë rabehyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ÿÿ jé.
 Sahõnh hë raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, èr sahõnh hë, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hã èr da kaner'oot èr babok do paa hã.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ääts hë èr erét èr da hadoo do èr ky n'aa etyy doo. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hë bë moo boo mahãnh, tabad'op hë bë her'ood mahãnh baad nadoo do hã h'yyb tatuk do bë seeh. ¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿÿh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hë. Ti hadoo né hë, jé hahÿÿ da hyb n'aa newëë doo: “Hahÿ dooh ji awëë bä. Dooh P'op Hagä Do karën bä ji awëë bä”, tanoo bä ta h'yyb gó, tii bä taw'ääts hë nado tawëë bä. Baad nado däk ti ta hã. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakään hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejä bä, tii

bä dooh kamahãnh gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakään hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawén h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿ ÿ etsëë bë hã: Bë adoo manä bë wakään hedoo do h'yyb rejää doo, baad né paawä ti bë hã. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hã hyb n'aa, ta wób Jesus hã h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejä mahãnh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëë bë hã, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëek do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hã. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bä, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahüüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tse-bee gó ji bawät na-ääj hë. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yym P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hë ta wób raheer'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hã èr h'yyb padëek, èr moo booh. Taw'ääts hë èr h'yyb padëek na-ääj hë èr moo bok èr da hadoo do masa do hã, Jesus hã èr h'yy ka'eeh do takah'üüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejä manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hã baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hë ji awa bä, ji awëë bä, dooh taw'ääts hë tado bä ji awëë bä, ji awa bä ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ääts hë dooh ji eëg bä uwa s'ëeb, taw'ääts hë dooh ji awëë bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä.

* **14:11** Isajas 45:23 † **14:20** Hahÿÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hã pé ji nawëh doo. Tii bä ta hã hë, ta daaj hë ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hõm Jesus hã tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hë, ta hã hë ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa.

Taw'ääts hē tabad'op hē ër moo boo ër da hadoo do baad nadoo do hā tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bā a hā sahōnh hē hedoo pé ji awëë bā, uwa s'ëëb ji eëg bā, taw'ääts hē tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejō manā ta wób ragadoo a hā pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hā hē ky n'aa kanatapaa doo, ta hā pé baad hadoo do p'ää. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tā tawëë bā, ta hā pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahōnh hē ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wāt doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hē ër, baad P'op Hagä Do hā h'yy kasadä doo, ër gadoo, ër masa ër da hadoo do baad nado nā P'op Hagä Do hā h'yy kasadä doo. Taw'ääts hē dooh ër karën do jawén ër abooh. ² Taw'ääts hē ër sahōnh hē ër h'yyb en'yyim ër wakään hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hā, baad P'op Hagä Do hā rah'yy kasadä hyb n'aa kã. ³ Kristo na-ääj hē, dooh ta daaj hē tah'yyb en'yyim do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿ kerih do paa metëeh doo da né hē: “Jó yÿ tabadäng òm raky n'aa rejää doo. Yÿ né hē gado däk, a hā tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ër tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb nãm doo me ër gada hyb n'aa baad hadoo do ër hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hā, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yyim

doo, yÿ ky n'aa etsëë, séd bē h'yyb hedo had'yyt hē tan'oo bā, Kristo Jesus bawäd wāt doo da bē babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bē h'yyb, sét hadoo doo me bē kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bē j'aa etsë hyb n'aa kã.

⁷ Ti hyb n'aa kã, taw'ääts hē bē gadoo bē da hadoo doo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, bē Kristo gado däk doo da. Taw'ääts hē tii da bē bad'oo P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa. ⁸ Bē hyb n'aa newë bē yÿ maher'oot doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hē P'op Hagä Doo, tametëeh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë maküü hā P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehÿn do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hā yÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang. Òm yÿ ma ejäm da.”†

¹⁰ Hahÿÿ da na-ääj hē takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bē tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahÿÿ da na-ääj hē takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bē j'aa etsëë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sahōnh hē badäk hahÿÿ hā habong doo, bē j'aa etsëë ta hā.”§

¹² Hahÿÿ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang Judah buuj nadoo do bag'ääs doo. Ta hā da rah'yy kasadä.”**

* 15:3 Saaw-Mo 69.9 hā takerii däk ti P'op Hagä Do hā kaher'oot do paah. † 15:9 2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1 ** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makü yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ääs doo.

¹³ P'op Hagä Do hä, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hä ŷ ky n'aa etsëë bë h'yy gadajang tan'oo bä, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bä bë hä, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ŷ wén ky n'aa etsëë, ta Sahee hejój me tan'oo bä baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ér hä taky n'aa enooh doo.

¹⁴ Wakän haa hedoo doo, baad ŷ bahapäh hahŷ hëp ŷŷ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo do wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hadoo né hë, dooh né hë ŷ ky n'aa eäm bä bë ŷ ma erii wät do hä, ta ti bë mabaan mahänh. Tii da bë ŷ wén ma erii wät, ta ky enyym doo gó P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa hä ŷŷ, ¹⁶ Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa ŷ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ŷŷh. Judah buuj nadoo do hä ŷ maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hë nesaa do mahänh kasëew hóm do raba-hadoo hyb n'aa kä.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anäng ŷ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wë ŷ moo wät do hyb n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, jääm hë ŷ h'yy kasab'ee ŷ moo wät do hä Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hä ŷ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ŷ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä raky daheeh hyb n'aa. ¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó ŷ moo wäd wät sa mahang. Jerusarënh bä naa, Iririko häd näng

do häj n'aa bód hënh kä baad ŷ ba-her'ood hóm sahönh hë sa hä Kristo panyyg hanäm doo. ²⁰ Hahŷŷ da had'yyt hë ŷ bahed'oo: ŷ karën ŷ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nä bä, ta wób ramoo bok do jó ŷ moo nawät hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo da ŷ karën ŷ bad'oo. Hahŷŷ da takerii däk:

“Panyyg tamah do rahapäh da, Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nä bä ŷ maher'ood hóm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wë ŷ hegää bä. ²³ Hŷŷ kä, ŷ haja däk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ŷ maher'oot doo, hajöö däk hyb n'aa na-ääj hë ta baab ŷ karën do bë wë ŷ baheg'ääs, ²⁴ ŷ karën paawä bë panang bä ŷ nu däng dó Es-Päj häj n'aa bä ŷ mahóm me, bë ŷ bahehëen hyb n'aa. Bë ŷ bahehëen do jawén paa bä, banadawéd né paawä, ŷ karën paawä ŷ bë masa Es-Päj hënh ŷ bahóm doo. ²⁵ Jerusarënh hënh ŷ bahóm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ï hënh habong do sa matym n'aa ŷ tajooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padëek dajëer, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hë, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ääts hë né hë ti ramasa sa hä, raküüt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wë. Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do sa hyb n'aa né hë Judah buuj nadoo do ragado däk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ti ramasa hŷŷ kä Judah buuj hä sa wë hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ŷ tajooh

do jawén paa bá, baad sahõnh hê dajêêr ragado dâk ÿ bahapâh bá kâ, ÿ tsyym kadoo da Es-Pâj häj n'aa hênh ÿ bahõm doo. Ta hõõ bá ÿ nu däng dó bê panang bá, bê ÿ baheg'ããs hyb n'aa. ²⁹ Baad ÿ bahapâh hahÿÿh: Bê wê ÿ kajaa bá, tak'êp bê da Kristo ky n'aa edëng da hêp ÿ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kâ wakân haa hedoo doo, Jesus Kristo êr Wahê N'aa karapee êr bahadoo do hyb n'aa, êr da hadoo do êr kamahân P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ãäj hê, tak'êp ÿ betsêê bê hâ, si ÿÿ P'op Hagä Do hâ bê ky n'aa ets'êê had'yyt hê hêp ÿ n'aa. ³¹ Bê ky n'aa ets'êê ÿ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bá habong do Jesus hâ h'yy kana'eeh do sa mahân. †† Bê ky n'aa ets'êê na-ãäj hê, baad Jesus hâ h'yy ka'eeh do Jerusarênh bá habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wê ÿ mahûum doo. ³² Taw'ãäts hê tii da bê ky n'aa ets'êê, P'op Hagä Do karên bá, h'yy gadajaa gó bê wê ÿ kajaa hyb n'aa, bê mahang ÿ h'yy kameh'âäk hyb n'aa, p'aa hênh ÿ h'yyb hedo dâk hyb n'aa kâ. ³³ Hÿÿ kâ ÿ karên P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yyym doo, bê mahang tabawät. ÿÿ. Tii d' né hê. Taw'ãäts hê.

16

Sa hã Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bê ÿ maher'oot êr ân h hadoo do Pêb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hâ h'yy ka'eeh do panang Sên-Kerej häd näng doo bá habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'ãäts hê bê gadoo bê wê takajaa bá, bê nemuun Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hâ tah'yy kata dâk do hyb n'aa. Taw'ãäts hê baad bê gadoo Jesus hâ h'yy ka'eeh doo, tsyt hê ta wê kasêew dâk do ji gadoo doo da.

†† **15:31** Tii d' tawén etsêê sa hâ, Judah buuj wób, Jesus hâ h'yy kana'eeh doo, rakawajään do hyb n'aa ta wê. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

Taw'ãäts hê bê masaa ta hã, hajõng do tamasaa wät do hyb n'aa. ÿ na-ãäj hê tamasaa wät.

³ Bê maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Nemon ÿÿ Kristo Jesus wê ramoo bok tii. ⁴ Rahapêê né paawä dajêp sa hã péh, ti hadoo né hê ÿ ramasa. ÿÿh, sahõnh hê Judah buuj nadoo do Jesus hâ h'yy ka'eeh do jê pad'yyt hê kahet'aa do na-ãäj hê, äã tsebê sa wê, baad hadoo do äã hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ãäts hê hât ÿÿ gó bê edêê na-ãäj hê Jesus hâ h'yy ka'eeh do Akira sa tób bá kahet'aa doo.

Bê maher'ood najis ÿÿ, Epenet häd näng doo, ÿ hyb n'aa esee ta hã. Häj n'aa bód Asija häd näng doo bá, jããm hê pooj jê Kristo hâ h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hât ÿÿ gó bê edêê Marija, tak'êp bê hyb n'aa moo wät do paah. ⁷ Hât ÿÿ gó bê edêê nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, Ân-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ÿÿ radewäts b'êeh do paah. Ky n'aa etsêeh tii, Jesus mejüü do sa mahang. Pój ÿÿ jê Kristo hâ rah'yy kae padêek tii.

⁸ Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Âm-Pijat häd näng doo, ÿ kamahân doo, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hâ tah'yy kata dâk do hyb n'aa. ⁹ Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Uh-Bân häd näng doo, êr sii Kristo wê moo wät doo. Hât ÿÿ gó bê edêê najis ÿÿ Es-Takis häd näng doo. ¹⁰ Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Aperes häd näng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hê Kristo hâ h'yy ka'eeh doo. Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Aris-Tob häd näng do tób yt hã haj'eenh doo. ¹¹ Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Erodijõn häd näng doo, nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo. Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Narsis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo doo. Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo doo. Hât ÿÿ gó bê edêê aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo doo.

¹² Hät y̆y gó bē edēē y̆y Tiripena, Tiriposa hād enāh doo. Tak'ēp ramoo bok do ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. Hät y̆y gó bē edēē y̆ynh Peh-Sid hād nāng doo, najis y̆y, tak'ēp né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wād wāt doo.

¹³ Hät y̆y gó bē edēē aj'y'y Rupu hād nāng doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē kasēew hōm doo. Hät y̆y gó bē edēē na-āāj hē ta y̆yn. Ta t'aaah hadoo y̆ tagadoo paah.

¹⁴ Hät y̆y gó bē edēē aj'y'y Asīn-Kirito, Peregōn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas hād enāh doo. Hät y̆y gó bē edēē na-āāj hē ēr h̄y̆y hedoo do P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'y'yk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo.

¹⁵ Hät y̆y gó bē edēē aj'y'y Pirorogo hād nāng doo, y̆ynh Juriya hād nāng doo, aj'y'y Neru hād nāng doo, ta ānh daheeh. Hät y̆y gó bē edēē na-āāj hē aj'y'y Orim-Pas hād nāng doo, sahōnh hē P'op Hagā Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-āāj hē.

¹⁶ Baad bē kedēē bē da hadoo do hā. Sahōnh hē Kristo hā h'y'y ka'eeh do jé pad'y'yt hē kahet'aa do bē m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakān haa hedoo doo, y̆ et-sēē bē hā, bē kanā sēd ji h'y'yb nahedoo hanoo do sa mahānh, ji rah'y'yb panas'ēēh do mahānh na-āāj hē, ta see hadoo, bē gado dāk do hadoo nado ma met'ēēk doo. Bē ky dahé manā sa hā. Dawēē bē kanā sa mahānh. ¹⁸ Dooch Kristo, ēr Wahē N'aa wē ramoo bok tii. Sa h'y'yb karēn do jawēn rababok. Ky kamep'ēēh doo me, ji hā raj'aa etsē doo me rawedii baad manatakēē doo.

¹⁹ Kristo hā h'y'y ka'eeh do jé pad'y'yt hē habong do raky n'aa napēē dāk baad bē ky dahé dāk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa y̆ h'y'y gadajang. Ti hadoo né hē, baad hadoo do hā y̆ karēn paawā bē h'y'y ganāng, taw'āāts hē bē nahapāh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa dāk P'op Hagā Doo, h'y'yb nyyw gó ji bawāt

hanoo doo, bē j'aa ketsē tan'oo bā Nesaa Do Yb hā. Jesus, ēr Wahē N'aa ky enyym da bē hā.

²¹ Tsimoot, si y̆ moo wāt doo, bē m' tahyb n'aa esee. Nemon y̆y Isaraēw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasōn, Sosipater hād enāh doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee.

²² Y̆h, Tesijo hād nāng doo, hahy̆ Paw-Ro mejūū do herih doo, bē sii Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo hā h'y'y kata dāk doo, bē y̆ hyb n'aa esee.

²³ Aj'y'y Gajo hād nāng do bē m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bā y̆ tagado had'y'yt hē. Sahōnh hē Jesus hā h'y'y ka'eeh do babā habong doo, ti na-āāj hē baad tagadoo. Eras, panang dajēer hagā n'aa, ēr h̄y̆y hadoo do Kuwar-To hād nāng do na-āāj hē, bē m' rahyb n'aa esee. [²⁴ Y̆ karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyym sahōnh hē bē wē. Y̆y. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.]

²⁵ H̄y̆y kā, taw'āāts hē ēr j'aa etsē P'op Hagā Doo. Ti né hē tahajaa panyyg hanām do y̆ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bē h'y'y kae had'y'yt hē tan'oo bā. P'ooj ub dooh rahapēē nā bā ta ti ky n'aa. ²⁶ H̄y̆y kā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa hā kametā dāk P'op Hagā Do panyyg hanām doo, sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. P'op Hagā Do hedēb had'y'yt do mejūū do hyb n'aa, kaher'ood dāk sahōnh hē badāk hahy̆y hā habong do sa hā, Kristo hā rah'y'y ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁷ Taw'āāts hē P'op Hagā Doo, sēt hadoo do tak'ēp h'y'y ganāng doo, ji j'aa etsēē had'y'yt hē Jesus Kristo hyb n'aa. Y̆y. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

1 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahỹỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹỹh, P'op Hagã Do karēn do hyb n'aa ỹ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ēr hỹỹj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bẽ ỹ edēng, ² bēēh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Tsyt hẽ, ta wẽ bẽ tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.* Sahõnh hẽ jé pad'yyt hẽ ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ēē do sii hẽ bẽ tabetyn hõm tsyt hẽ, ta wẽ had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. Sahõnh hẽ ěr wahẽ n'aa né hẽ ti Jesus. Jé pad'yyt hẽ habong do sa Wahẽ N'aa, ěr Wahẽ N'aa na-ããj hẽ. ³ Ỹ karēn P'op Hagã Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karēn baad bẽ rah'yyb en'yym.

⁴ P'op Hagã Do hã ỹ tsebee had'yyt hẽ bẽ hyb n'aa, baad bẽ wẽ taky enyym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bẽ hã ta ky n'aa baad bẽ bahajaa bẽ baher'oot, baad tabanoo bẽ hã takarēn do baad bẽ bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bẽ hã. ⁶ Baad bẽ gado dāk Kristo ky n'aa bẽ hã ãã her'ood wãt do paah. Te hub né hẽ kã bẽ hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hỹỹ kã bẽ h'yyb gó tabanyy dāk sahõnh hẽ P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bẽ gadaa nuuj jé Jesus

Kristo, ěr Wahẽ N'aa p'aa hẽnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bẽ tah'yyb hej'oonh, baad bẽ baboo had'yyt hẽ hyb n'aa, tagadēēg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hẽ bẽ hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bẽ hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bẽ tanaēēnh do Jesus Kristo ěr Wahẽ N'aa sii bẽ babok hyb n'aa, dooh bẽ teréd bã. Tamoo wãt né hẽ ji hã taky dãng doo.

Sa h'yyb gó raketyn hõm do ky n'aa hahỹỹh

¹⁰ Wakãn haa, ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ỹ betseē bẽ hã, séd hã bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa, bẽ h'yy kanetyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. ¹¹ Ỹỹnh Korowéh hãd nãng do karapee ỹ rapanãk bẽ ky n'aa. Bẽ ky ked'aak bẽ mahang, sa nooh. ¹² Hahỹỹ d' mã bẽ kyyh: “Paw-Ro karapee ããh”, nãk mã bẽ wób sa kyyh. “Aporos karapee ããh”, nãk mã bẽ wób. “Peed karapee ããh”, nãk mã ta wób. “Kristo karapee ããh”, nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bẽ kyyh. ¹³ Ketyn hõm g'eeh ti Kristo bẽ hã? Ỹ g'eeh, Paw-Ro, bẽ hyb n'aa b'aa kajatsěk do hã kepēēm dāk do paah? Hãt ỹỹ gó paa bẽ ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ããts hẽ hã ỹỹ, ỹ tsebé, dooh bẽ ỹ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããm hẽ ajyy Kiris-Po, Gajo hãd enãh do ỹ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ããts hẽ dooh bẽ ỹ nu gemuun boo bã ỹ wén nãng, hãt ỹỹ gó bẽ nu kemuun bẽ naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ Ỹ hyb n'aa es'ee dāk hỹỹ kã Es-Tepanas tób yt hẽ habong do na-ããj hẽ ỹ nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ỹ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejũũ do hã ỹỹ. Ta ky n'aa hanãm do ỹ baher'ood hõm ti ỹ tamejũũ doo. Ta ky n'aa ỹ baher'oot bã, dooh ỹ her'ood bã

* 1:2 Ji hyb n'aa tadajęp, ji hyb n'aa taganã wãt, tahanãng pé ti Kristo bad'oo doo.

badäk hahÿÿ hä hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsék do hä Kristo dajép do hejój hä maa newëe do raj'aa etsë hyb n'aa. Dooch ÿ karën bã keh ÿ tak'ëp ÿ haj'ap do hä raj'aa etsëe bã.

¹⁸ B'aa kajatsék do hä Kristo dajép do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hënh hahôm do sa hä. Èr hä kä, banesaa mahänh ted'ëep do hä, P'op Hagä Do hejój kametä däk ta tii hä. ¹⁹ Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo gó. Hahÿÿ da ta kyyh:

“ÿ ahäj jëng da tak'ëp hajaa do rahapäh doo.

H'yy ganäng do sa h'yyb ÿ makyys da”, † näng kerih do hä.

²⁰ Äkä, nyy da P'op Hagä Do h'yyb tak'ëp hep'ëeh do sa hä? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa hä ënh? Badäk hahÿÿ hä tak'ëp h'yy ganäng doo gó her'oot do sa hä ënh? P'op Hagä Do wareem däk badäk hahÿÿ hä habong do ta hä h'yy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado däk rahajaa do paa tan'oo bã. ²¹ Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagä Do anoo badäk hahÿÿ hä habong do ta hä h'yy kana'eeh do ta hä ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagä Do h'yyb däng ted'ëep ta wë ta ky n'aa hyb n'aa ta hä h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawä Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarën kapehuhunh doo, meuj n'aa näng doo, rahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hë paawä rakarën, ää maher'ood had'yyt hë Kristo b'aa kajatsék do hä kepëem däk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejää. Judah buuj nadoo do

sa hä, daap mä ta ti Jesus dajép do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do h'yyb däng do sa hä kä, Judah buuj rado bã, Judah buuj nadoo do rado bã na-ääj hë, Kristo hä kametä däk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-ääj hë. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagä Do wë hanäng do red'oo doo, badäk hahÿÿ hä habong do tak'ëp rahajaa do bahänh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahÿÿ hä habong do tak'ëp sa hejój bahänh né hë tii.

²⁶ Bë hyb n'aa es'ee wakän haa bë P'op Hagä Do asëew hóm noo gó. Ti noo gó dooh tahajöö bã bë mahang tak'ëp hajaa doo, badäk hahÿÿ hä habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajöö bã bë mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooch bë mahang tahajöö bã ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagä Do asëew hóm ta wë badäk hahÿÿ hä habong do sa hä h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ëp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wë kä. P'op Hagä Do wén sëew hóm ta wë badäk hahÿÿ hä habong do sa hä hyb n'aa sakog is doo, hejooonh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do asëew hóm badäk hahÿÿ hä raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä Do asëew hóm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hä. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hë ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bã sa hä hë P'op Hagä Do matym gó. ³⁰ P'op Hagä Do né hë ti h'yyb ta däk bëeh, Kristo Jesus hä. Kristo hä kametä däk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hë ji tabed'ëep. Kristo hyb n'aa né hë baad tabahado däk èr h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hë èr baboo kän P'op Hagä Do wë. Kristo né hë ti èr hed'ëep do nesaa do mahänh. ³¹ Ti

hyb n'aa kā, “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā takasab'ee.”† P'op Hagā Do kyy kerih do hā tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do ky n'aa hahȳȳh

¹ Wakān haa, bē wē ȳ kajaa noo gó P'op Hagā Do ky n'aa bē hā ȳ baher'oot hyb n'aa, dooh ȳ her'ood bā tak'ēp ma kamet'ēek do rer'oot doo da. Dooh na-āāj hē ȳ her'ood bā tak'ēp hajaa do kyy da. ² Tii d' ȳ wén d'oo, hahȳȳ da ȳ h'yyb dāng bē mahang ȳ bawāt noo gó do hyb n'aa: Jāām hē Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsēk do hā tadajēp do ky n'aa ȳ karēn bē ȳ maher'oot. ³ Bē mahang ȳ bawāt bā ȳ nahejooj its, ȳ kajajān paa ȳ eỹm do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bē ȳ panāk noo gó, bē ȳ ma metēek noo gó, dooh badāk hahȳȳ hā habong do tak'ēp hajaa do kyy me bē ȳ maher'ood bā bē ȳ h'yyb wareem hyb n'aa, bē ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bē ȳ maher'oot noo gó, P'op Hagā Do Sahee hejój tametēeh bē h'yyb gó te hub né hē ta ky n'aa ȳ her'oot doo. ⁵ Tii da ȳ wén d'oo paah, P'op Hagā Do hejój hyb n'aa bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badāk hahȳȳ hā habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapāh P'op Hagā Do ji h'yyb gó ky n'aa hahȳȳh

⁶ Ti hado né paawā, baad Jesus Kristo ky n'aa hapāh doo, ky dah'eeh do sa mahang āā her'oot né hē kyyh tak'ēp hajaa doo. Dooh badāk hahȳȳ hā hanāng do hajaa do tado bā, dooh badāk hahȳȳ hā habong do sa wahē n'aa hajaa do tado bā āā ma metēek doo. Ahēej jēes da ta ti sa wahē n'aa hejój. Edah ta ti sa wahē n'aa ragawatsig

jēng. ⁷ P'op Hagā Do tak'ēp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapāh do ti āā her'oot doo.† Kejēn né paawā tii, badāk hahȳȳ hā habong do sa mahānh, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé P'op Hagā Do h'yyb dāng ta ti ēr hā, ta tii gó ēr j'aa etsē hyb n'aa.

⁸ Dooh badāk hahȳȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa wahē n'aa rah'yy genā bā ta ti P'op Hagā Do hajaa do hā. Ta hā rah'yy genā bā paawā, dooh paawā repēem dāg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahȳȳ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapāh doo,
dooh noo gó ramaa newēē doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēē doo,
ti né hē ti P'op Hagā Do enām do ta
hā kamahān do sa hā”, † nāng
kerih doo.

¹⁰ Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagā Do metā wāt paa āā hā. Sahōnh hē P'op Hagā Do Sahee hag'āās. P'op Hagā Do h'yyb ji nahapāh do sii hē taheg'āās, tahapāh. Ti hyb n'aa tahajaa tametēeh ji hā.

¹¹ Dooh hapāh pé ta wób hyb n'aa newēē doo. Jāām né hē hapāh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hadoo né hē P'op Hagā Do hyb n'aa newēē do hā. Jāām né hē ta Sahee hapāh.

¹² Hỹȳ kā, dooh badāk hahȳȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newēē do tado bā āā gado dāk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagā Do anoo do ēr hā, taky enyym doo gó baad ēr hā tabanoo do ēr bahapāh hyb n'aa.

¹³ Ta ti ky n'aa ēr hā tama metēek do āā her'oot P'op Hagā Do Sahee anoo doo me. Dooh badāk hahȳȳ hā hanāng do ji hajaa doo me tado bā. P'op Hagā Do Sahee hanaa, P'op

* **2:3** Paw-Ro wén eỹm apāh sa mahang tabawāt noo gó, dooh takarēn bā tesōōts bā P'op Hagā Do ta hā mejūū do hā. Dooh Paw-Ro karēn bā ta hā raj'aa etsēē bā. Jesus hā takarēn raj'aa etsē.

† **2:7** Jesus Kristo ky n'aa né hē tii. † **2:9** Isajas 64.4

Hagä Do Sahee äã hã tanoo doo me äã tab'ëes baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bã P'op Hagä Do Sahee hã hana doo. Daap hadoo do ti ta hã. Dooh tah'yy gan'yy bã ta hã, jããm hẽ P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hã. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hẽ h'yy gan'yyh sahõnh hẽ P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bã P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hã. ¹⁶ Ti d' né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.
Dooh ta hã ma metëëk péh.”[§]

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hã hana doo.

3

Séd hã Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakân haa, bë panang bã ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bã paawä bë ÿ maher'ood bã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm do sa hã ji her'oot doo da. Bë ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hã ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bë hapëë nä bã, ÿ hanäng péh. ² Jããm hẽ hãd nahejoonh doo me bë ÿ metëëk paa P'op Hagä Do hã hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hã. Dooh ÿ haja bã hejoonh do bë ÿ ma met'ëëg bã. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bë hã. Da hẽ na-ääj hẽ, dooh tagah'ood nä bã bë hã,³ badäk

hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bë h'yyb. Bë mahang h'yy kajew'ëes nä, bë kaj'ook nä. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bë h'yyb ta ti tametëeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä. ⁴ “ÿ Paw-Ro karapee”, näng bë seeh. “ÿ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä ta ti metëeh.

⁵ Jaa Aporos bë hã péh, jaa ÿ bë hã péh, bë p'ää kajew'ëes doo? P'op Hagä Do karom ub äã ti hÿÿh. Äã hyb n'aa, äã ma metëëk do hyb n'aa, bë h'yy kae däg kãn Jesus Kristo hã. Äã moo bok P'op Hagä Do anoo do äã hã. Hã ÿ tanoo do ÿ moo wät, Aporos hã tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ÿÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' äã badoo né paawä, dooh äã tado bã joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ääj hẽ naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jããm hẽ P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hã joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hẽ, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹ Séd hã äã moo bok P'op Hagä Do wë. P'op Hagä Do gëew hadoo bëeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, äã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hã ÿ taky ennyim do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hã ÿÿ, pä s'ëeb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk ÿ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ÿ at'ëëg sëek do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëek do hadoo tób. ÿ du doo do hã ramoo bok ÿ

hanāng pé.* Taw'āāts hē sahōnh hē baad rahyb n'aa matakēē nyy da tób hadoo do hā ramoo bok. ¹¹ Ti anyy dāk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wāt péh. Ti hyb n'aa, “Taw'āāts hē baad rahyb n'aa matakēē nyy da ta hā ratamaa sēēk”, ŷ wén nāng. ¹² Tób hejój n'aa hā ta wób rat'ēēg sēēk apāh pā ky n'aa gebah do s'ēēb hadoo doo me, k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb hadoo doo me, k'āāts tēg hawak do s'ēēb hadoo doo me. Ta wób rat'ēēg sēēk apāh ta hā b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matēēh bā kā, tii bā da ramoo bok do tametty, baad tado bā, baad tanado bā. Ti noo gó kametēēh da ramoo bok doo, nyy da. Tēēg hōō hadoo doo gó kametā dāk da baad tado bā ramoo bok doo, baad tanado bā. Ramoo bok do tēēg hōō hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jēē bā, tagadoo da tamoo wāt do sām baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taooj jēē bā, dooh da tagado bā tamoo wāt do sām, Jesus edēēb né paawā ta hā. Tedēēb né paawā, aj'yy tób kataa hōm do mahānh ked'ēēp do hadoo ta hā. Sahōnh hē ta wē hanāng do aooj jēng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagā Do tób n'aa hadoo bēēh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo. P'op Hagā Do Sahee bē mahang tabawāt. Dooh g'eeh bē hapēē bā ta tii? ¹⁷ P'op Hagā Do tób n'aa hadoo do rejāā doo, † P'op Hagā Do rejāā na-āāj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa. Bē né hē ti P'op Hagā Do tób n'aa.

¹⁸ Bē kawad'ii manāh! Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do

hā h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ēp hajaa ted'oo doo, taw'āāts hē teréd hōm ta tii da tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē paawā h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagā Do nahapāh do sa matym gó, P'op Hagā Do matym gó kā h'yy ganāng do tabahadoo hyb n'aa kā. ¹⁹ Tii d' ŷ wén nāng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagā Do matym gó ta hā h'yy kana'eeh do h'yy genāh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó: “P'op Hagā Do no n'aa masoo hadoo tak'ēp hajaa doo, rah'yy kamep'ēēh doo me.” ‡ ²⁰ Hahŷŷ da na-āāj hē takerii dāk: “Daap né hē tak'ēp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagā Do hapāh.” § ²¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē dooh bē h'yy kasabé wād bā bē ma matēg sa hyb n'aa, sa karapee bē bahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē P'op Hagā Do an'oo dāk bē hā: ²² ŷ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahōnh hē badāk hahŷŷ hā hanāng do P'op Hagā Do pahuunh doo, ji edēp doo, ji dajēp doo, da hē ji bawāt nā bā, hŷ jawén hawāt doo. Sahōnh hē tii, bē matym n'aa né hē tii. ²³ Bēē kā, Kristo ma hadoo bēēh, Kristo karapee bēēh. Kristo kā, P'op Hagā Do ma hadoo, P'op Hagā Do t'aa hā kā.

4

Jesus mejūū do sa ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē hahŷŷ da bē h'yyb āā hā, bē ma matēg hedoo do sa hā: Kristo kaser n'aa, sa hā kan'oo dāk do P'op Hagā Do ky n'aa pooj jé ji nahapāh do rama metēēk hyb n'aa āāh. ² Hŷŷ kā, taw'āāts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hā kamejūū doo. ³ ŷŷ

* **3:10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hā ji ma metēēk doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hā tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ēēg magyys hē, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hā. Ti hyb n'aa, ŷ du doo do hā ramoo bok, Paw-Ro wén nāng. † **3:17** P'op Hagā Do tób n'aa hadoo do rejāā doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do raketyn hōm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hā ranaboo bong do hanoo doo.

‡ **3:19** Jóh 5.13 § **3:20** Saaw-Mo 94.11

kä, baad g'eeh ÿ moo wät? Dooch ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ moo wät do hä bë hyb n'aa newëë doo. Dooch na-ääj hë ÿ hyb n'aa p'eed bä ta wób sa h'yyb hä ÿÿ. Dooch na-ääj hë daj ÿÿ hë ÿ kamety bä. ⁴ Dooch hëp ÿ tym ÿ taky n'aa tapaa pé ÿ moo wät do hä. Ti hadoo né hë, ta ti dooh tametä bä baad had'yyt hë ÿ moo wäd bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hë ti ÿ tametty doo. Ti né hë her'oot baad tado bä, baad tanado bä ÿ moo wät doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bë h'yy kajäg bä baad tado bä, baad tanado bä ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bä kä tametëeh da sahõnh hë ji h'yyb gó kejën doo. Tametëeh da na-ääj hë ji hyb n'aa newëë do paa hä. Ti noo gó, sa hä tahapäh do pénh P'op Hagä Do j'aa etsë da sahõnh hë sa hä kä.

⁶ Wakän haa, ÿ erii wät do bë p'ää ky ked'aak do ky n'aa, ny hado ää Aporos daheeh. Bë hyb n'aa né hë ti ÿ baher'ood wät tii da, jääm hë P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerih doo da bë bad'oo hyb n'aa. Takerih do hä bë matakä bä, tii bä dooh bë kasabé bä bë ma matëg hyb n'aa. Dooch tii bä bë hyb n'aa jewëts bä ma matëg wób. ⁷ Ta wób sa bahãnh nado bëëh. Sahõnh hë bë wë hanäng doo, P'op Hagä Do anoo do tii. Bag hënh bë gadoo sahõnh hë bë wë hanäng doo. Ti hyb n'aa h'ëed hyb n'aa bë h'yy kasab'ee bë hanaa bë hanäk doo?

⁸ Bë wë anyy däg is sahõnh hë bë h'yyb karën do bë ed'oo g'eeh? Tak'ëp bë wë anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do bë ed'oo g'eeh? Sa wahë n'aa sa bahãnh hado däg is do bëëh, bë ed'oo g'eeh? Ää bë gakog hõm is bë ed'oo. ÿ

karën paawä te hub tado bä, sa wahë n'aa sa bahãnh hadoo do né hë ÿ karën paawä bëëh. Tii bä paawä bë sii ää bag'ääs. ⁹ Ää tii, dooh sa wahë n'aa sa bahãnh hedoo do ää ado bä. Hä ÿ duu hënh, sahõnh hë sa yd jé had'os do P'op Hagä Do an'oo bä ää Jesus mejüü do hedoo doo. Kaneb'ooch do jawén paa bä, j'aa kets'ëë do rabajëk bä sahõnh hë sa matym gó, duu hënh radej'ëëp do hood hënh sa majiï ramahüüm do hadoo ääh. Sahõnh hë, ajyy, ääs na-ääj hë ää rahag'ääs.*

¹⁰ Kristo ää ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do ääh, ta wób sa matym gó. Bëë kä, tak'ëp hajaa do bë ed'oo, Kristo karapee bë bahadoo do hyb n'aa. Dooch ää haj'as pé ta wób sa hä. Bëë kä, tak'ëp hej'oonh do hadoo bë ed'oo. Bëëh, bë raweh'ëeh. Ääh, ää raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hë na-ääj hë, ää as'aah, ää hoo k'aanh. Ta säg its ää saroor. Ää rarejää. Dooch ää panang péh. ¹² Tak'ëp ää moo bok ää waa sãm hä. Ää raky n'aa was'ee bä, ää ky n'aa edëng sa hä. Ää rarahejä bä, h'yyb jawyk doo me ää gadoo tii. ¹³ Ää raky n'aa rejä bä, baad hadoo doo me ää ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badäk hahÿÿ hä habong do raw'oong hõm do hadoo ääh, ran'oo bä.

¹⁴ Bë ÿ nu meb'yyh do jawén nado ta ti ÿ berih. Bë ÿ ma metëëk hyb n'aa tii. Tah haa ÿ kamahän do hadoo bë hä ÿ an'oo bä. ¹⁵ Tanyy bä né paawä hajök bë ma matëg, sét ub né hë bë yb hadoo. Bë yb hado däk ÿÿh, Kristo ky n'aa hanäm do bë ÿ maher'ood wät do hyb n'aa ta karapee bë bahado däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ karën

* **4:9** Rakaneb'ooch do jawén paa bä, raj'aa ketsë bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametëeh rabajëk bä panang hënh. Duu hënh ramena sa majiï. Sa majiï wób radej'ëëp sahõnh hë sa matym gó. Sahõnh hë panang buuj rabahõm radej'ëëp do hood hënh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'üüm, Paw-Ro bahãnh däg Korin buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahãnh däg ragadoo P'op Hagä Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahãnh däg red'oo.

paawā ŷ bawāt doo da né hē bē babok. ¹⁷ ŷ mejūū da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ŷŷ ŷ kamahān do hado dāk tii. Baad had'yyt hē tamoo wāt. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamaher'oot nyy da ŷ bawād had'yyt hē, Kristo hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ŷ ma mehetēk doo da né hē ŷ bawāt.

¹⁸ ŷ negāā wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēeh. ¹⁹ T'īī hēnh da nayyw hē ŷ bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. ŷ kajaa bā da, ŷ heg'āās da P'op Hagā Do hejój sa wē tanny bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā. ²⁰ P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh. ²¹ Nyy da bē karēn ŷ bad'oo bē hā ŷ kajaa bā? Bē gen'aak tak'ēp bē ŷ hajēew bā? Kamahān doo gó, ky ennym doo gó bē hā ŷ her'ood bā bē karēn?

5

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hah'ŷh

¹ ŷ ky n'aa napēē dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb ŷŷm sii tabahe'ŷŷh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do ranahapēē né paawā, dooh tii da radoo bā. ² Ti awād né hē paawā ta tii da bē mahang, bē h'yy kasab'ee nā? Taw'āāts hē paawā bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'āāts hē paawā bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa. ³ ŷ nawād né hē paawā bē mahang, ŷ hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. Jesus hād gó ŷ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hā, ŷ badoo né paawā bē mahang. ⁴ Bē kahet'aa bā kā, bē mahang hēp ŷ bawāt bā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē

sii tabawāt bā, ⁵ tii bā da taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh, Nesaa Do Yb moo gó bē haēēj, tarejāā hyb n'aa ta hā, ta h'yyb tym bedēp hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēeh noo gó.

⁶ Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hā, ta ti hadoo do awād bā bē mahang. Sét ub né paawā nesaa do moo wāt do bē mahang, sahōnh hā tah'yyb rejāā. Pāw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ēēd its né paawā ta makuj n'aa, jé pad'yyt hē takamekuuj dāk pāw pan'aa mahang. ⁷ Taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh nesaa do moo wāt doo, nesaa do hā ta wób h'yyb tatuk doo, pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do karapee nesaa do nanāng doo, P'op Hagā Do wē kasēew bong do bē bahadoo hyb n'aa, pāw makuj n'aa tamah do P'op Hagā Do wē kasēew dāk doo da. Ta tii d' ŷ wén edoo, Kristo ēr hyb n'aa dajēp P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa, b'ēē t'aaah Pas-kowa noo gó radahej'ēēp do hadoo. ⁸ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ēr tabedēeb wāt do ēr hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr erét sahōnh hē nesaa doo, ky nesaa do na-āāj hē pooj jé ēr bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'āāts hē papuuj gó ēr babok, baad hadoo do ēr her'oot, j'ooj madāk doo me nado, pāw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹ Pooj jé mo haja ŷŷ hā, bē ŷ ma erih doo gó, bē ŷ mejūū séd hā bē nabok hyb n'aa ta ŷŷm nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii. ¹⁰ Dooh Jesus Kristo nahapāh do sa ky n'aa ŷ her'ood bā, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do karēn doo, hets'ēēk doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo. Tsyt hē, dawēē

ta ti hedoo do mahānh ji karēn bā ji awād bā, jāām hē ji hajaa badāk hahŷ ji eréd hōm bā paawā. ¹¹ Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh hanāk do sa ky n'aa ŷ her'oot, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do kar'ēēn doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, ha'oom doo, hets'ēēk doo. Bē awēē manā na-āāj hē ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³ Dooch ŷ ky n'aa ety bā Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagā Do ky n'aa ety tii. Taw'āāts hē bē nemuun h'yy ka'eeh do Jesus hā nesaa do moo wāt do bē ky n'aa ety bē meduuk doo me. P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerih doo da bē bad'oo: "Bē ah'eed hōm nesaa do moo wāt doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do bē see ky n'aa tapa bā, h'ēēd hyb n'aa P'op Hagā Do nahapāh do wē tamahūūm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooch tii d' ji adoo bā. Taw'āāts hē paawā Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do wób wē bē mahūūm ta ti ky n'aa, bē ramasa hyb n'aa. ² Dooch g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do nahapāh do hā Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa ety da ta jawén? Tii d' tado bā, P'op Hagā Do nahapāh do bē ky n'aa ety bā da, dooch g'eeh bē haja bā bē mahang hawāt do ky n'aa katep'aa doo, bē her'ood bā baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooch tahejooj bā. ³ Dooch g'eeh bē hapēē bā āās sii hē da ēēr, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr ky n'aa ety da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badāk hahŷŷh hā hawāt do p'āā ji ky kedak doo, ti bahānh baad ēr bahajaa ēr her'ood bā baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴ Ti hyb n'aa,

tanyy bā bē mahang badāk hahŷŷh hā ji hawāt do p'āā bē ky ked'aak doo, h'ēēd hyb n'aa bē mahūūm ta ky n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wē, hyb n'aa jewyg né paawā ta wób sa hā? ⁵ Tii d' ŷ wén her'oot bē hā, bē nu mebyy bok hyb n'aa. Dooch g'eeh bē mahang tanyy bā hapāh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bā? ⁶ Ti anyy né paawā bē mahang baad hadoo do her'oot doo, bē see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagā Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanām do bē ky n'aa rejāā tii d' bē bad'oo do hā.

⁷ Dooch paawā Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ji mejō bā ji da hadoo do raky n'aa ety. Tii d' bē bad'oo do hyb n'aa, tak'ēp bē besōōts hōm Kristo karēn do hā. Taw'āāts hē paawā bag hēnh bē gadoo baad nadoo do bē hā ramoo bok doo. Taw'āāts hē paawā kawanajāān doo gó bē gadoo bē rawadii doo. ⁸ Taw'āāts hē né paawā tii da bē bad'oo, bē né hē ti ta wób wad'ii doo, bē né hē ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hā. Bē hŷŷj hedoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā tii d' bē bad'oo.

⁹ Nepāh bē hā, dooch P'op Hagā Do gado bā tabag'āās bā nesaa do moo heb'ooch doo? Bē kawad'ii manā da. Ta patug nadoo do sii, ta ŷŷm nadoo do sii he'ŷŷh doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejāā doo, ta ŷŷm h'yyb rejāā doo, aj'yy ŷŷnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ŷŷh doo, ¹⁰ hets'ēēk doo, tak'ēp tahyb n'aa h'ūūm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, ta wób wad'ii do na-āāj hē, dooch rahaja bā P'op Hagā Do bag'āās do karapee rado bā. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawā bē wób pooj jé, hŷŷ kā bē h'yyb tym ka-

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

hawug dāk nesaa do mahānh. Tsyt hē, ta wē bē P'op Hagā Do benyyw dāk. Baad hado dāk bē h'yyb tym ta matym gó P'op Hagā Do an'oo bā. Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-āāj hē.

Ji hub ky n'aa hahȳȳh

¹² “Sahōnh hē ȳ karēn do ȳ hajaa ȳ moo wāt. Dooch ky n'aa jaw'yyk do ȳ moo ge'ȳym pēh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Te hub né hē, sahōnh hē ȳ hajaa ȳ moo wāt ȳ karēn doo. Ti hado né paawā, dooh taw'āāts hē tado bā ȳ h'yyb karēn do mejō bā hā ȳy. ¹³ “Ji waa ji wog gó hajēng do pan'aa. Ji wog ji waa gejēng do pan'aa”, nāk ta wób. Te hub né paawā tii, ti awāt ti noo gó P'op Hagā Do ahāj jēng tii. Dooch tii da ji hub hā. Dooch taw'āāts hē tado bā ji hub gado bā ji ȳym nadoo do hā, ȳȳnh ta patug nadoo do hā. Dooch né hē. Ji hub, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ji moo wāt do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hag'āās. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagā Do bed'ēēp doo da taganā wāt hyb n'aa, ti hadoo da ēr hub na-āāj hē tabed'ēēp da ēr genā bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepāh bē hā, ēr hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'āāts hē g'eeh tii bā Kristo hub uuh ji do dāg bā, ȳȳnh hajōk do sii he'ȳȳh do hā ji h'yy gedag bā? Dooch. ¹⁶ Nepāh bē hā, ȳȳnh hajōk do sii he'ȳȳh do tah'yy gedag bā, sét tabahado dāk ta sii? Sét hado dāk sa hub. Hahȳȳ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Pawóp hadoo doo, sét rabahado padēēk da.”* ¹⁷ Ti nado ti nanāng ká Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā

h'yy kata dāk doo. Sét tabahado dāk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hā.

¹⁸ Tabad'op hē da bē aā bē ȳym nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Baad bē kanā da ta ti hedoo do mahānh. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, nesaa do ji hyb n'aa newēē do na-āāj hē dooh ji hub tarejā bā tii. Tii d' nado ji ȳym, ji patug nadoo do sii ji ba'ȳȳh do hā. Ta ti tarejāā ta hā hē ji hub. ¹⁹ Nepāh bē hā, P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē hub? Bē h'yyb gó ta Sahee bē hā P'op Hagā Do anoo do bawāt. ²⁰ Dooch bē hub danāh bē do bā. P'op Hagā Do ma dāg bēēh. Tak'ēp tabepaag hōm bē sām, b'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'āāts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh bē hub me.

7

Ji kat'ēē dāk do ky n'aa hahȳȳh

¹ Hȳȳ ká, ȳ bē ma erih do hā ȳ bē eanh do ky n'aa bē ȳ maher'ood kán. “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy awād bā ta ȳym wē?”,* nāk bē kyyh bē eanh doo.† ² Hahȳȳ da bē ȳ maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa ȳym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ȳȳh do hyb n'aa ȳ hanāng pēh, taw'āāts hē sahōnh hē ajyy sa ȳym wē rababok nā, sahōnh hē ȳȳj sa patug wē rababok nā. ³ Taw'āāts hē ajyy sa ȳym ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēēk do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ȳȳj sa hā. Taw'āāts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. ⁴ Ji ȳym, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ȳym ti ta danāh. ⁵ Taw'āāts hē ket'ēē padēēk

* **6:16** Genesis 2.24 * **7:1** Hahȳȳ d' Gereg kyy me takerii dāk tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy moo dēē bā ȳȳnh hā?” Ji ȳym wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahȳȳ da ta wób ratab'ēēs ta tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy ȳȳnh hā takat'ēē bā?” † **7:1** Ta tii da rawēn eaaj wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji ȳym wē ji nawād wād bā, Jesus hā ji h'yy kae dāg kán do hyb n'aa, nyyw hē Jesus matēēh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē.

doo, dooh rakajesyg bä ta patug daheeh. Jääm hē ratayy pawóp its ta äh rakarēn bä, baad pooj jé rakaner'ood bä, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä kä, taw'ääts hē p'aa hēnh séd hä raba'ÿÿh sa ÿÿm daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, rana-hajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hä. ⁶ Bē karēn bä tii, pawóp its ta äh bē tayy. Dooh bē ÿ mejüü do tado bä ti ÿ her'oot doo. ⁷ Hā ÿÿ péh, ÿ karēn paawä sahōnh hē da ÿ rabahadoo.† Ti hadoo né hē ÿ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hē nado eēr, P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do anoo ta wób sa hä raketēē hyb n'aa, ta wób sa hä tabanoo rakanetēē hyb n'aa, ÿ hanäng péh.

⁸ Hÿÿ kä, marahud bong do bē mahang habok do sa hä, patug tema bong do sa hä na-ääj hē ÿ erih hahÿÿh: Taw'ääts hē paawä rakanet'ēē bong ÿ kanatēē doo da. ⁹ Ti né hē paawä kēh ÿ sa hä, rana-haja bä rah'yy keba bä, taw'ääts hē raketēē né hē. Baad nado sa hä aj'yy tado bä, ÿÿnh tado bä, rahyb n'aa newē had'yyt bä rakarēn do hä. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē raketēē né hē tii d' tado bä.

¹⁰ Ket'ēē padēēk do sa hä hahÿÿ da ÿ mejüü (kēh ÿÿ gó nado tii, Jesus Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejüü): Taw'ääts hē ÿÿj dooh reréd bä sa patug! ¹¹ Ti hadoo né hē, ta patug teréd bä paawä, dooh tahaja bä ta see hä takat'ēē bä. Takanarēn bä ta mab hē tawäd hä, taw'ääts hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hä rababok hyb n'aa. Taw'ääts hē ajyy dooh reréd bä na-ääj hē sa ÿÿm. ¹² Ta wób sa hä ÿ mejüü hahÿÿh, (dooch Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do tado bä ti mejüü doo, kēh ÿ tii): Ta ÿÿm h'yy kanae bä Jesus hä, ta sii

had'yyt hē ta ÿÿm karēn bä tawäd bä, tii bä taw'ääts hē dooh teréd bä ta ÿÿm. ¹³ Ti hadoo ēnh ÿÿj sa hä ēnh. ÿÿnh patug h'yy kanae bä Jesus hä, ta sii had'yyt hē ta patug karēn bä tawäd bä, tii bä taw'ääts hē dooh teréd bä ta patug. ¹⁴ Ta tii da ÿ wén mejüü, ta patug h'yy kanae né paawä, tsyt hē ti takasēēw däk do hyb n'aa P'op Hagä Do wē, ta ÿÿm hyb n'aa, Jesus hä ta ÿÿm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ÿÿj sa hä kä. Ta ÿÿm Jesus hä tah'yy kanae bä né paawä, tsyt hē ti takasēēw däk P'op Hagä Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hä ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bä paawä, nes'aa né paawä tii bä bē taah P'op Hagä Do matym gó. Dooh ranes'aa bä P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hē, P'op Hagä Do wē rakasēēw padēēk bē taah. ¹⁵ Hÿÿ kä, Jesus hä h'yy kana'eeh do karēn bä teréd hōm bä ta patug, na mahüüm tii bä. Ta mahānh tahōm bä, na mahüüm. Jesus hä h'yy kana'eeh do karēn bä teréd hōm bä ta ÿÿm, na mahüüm tii bä. Ta mahānh tahōm bä, na mahüüm. P'op Hagä Do asēēw hōm eēr, ta hä h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyyw gó ēr babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē. ¹⁶ Bēēh, ÿÿj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hä.

¹⁷ Taw'ääts hē ēr hä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da ēr babok hyb n'aa ēr P'op Hagä Do basēēw däk noo gó, tii da né hē ēr baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ÿ mejüü do jé pad'yyt hē Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Sé t gó ÿ mejüü ta ti ky n'aa hä. ¹⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanäng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahōg hōm do tado bä P'op

† 7:7 Dooh Paw-Ro ÿÿm nyy bä. Tahajaa tah'yy keba bä. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

Hagä Do basēm noo gó Jesus hã tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'ääts hē. Na manā tii. Dooh hyb n'aa ji jejēn pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahōk do tado bä P'op Hagä Do naëēnh noo gó, taw'ääts hē na-āāj hē. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hã. ¹⁹ Dooh P'op Hagä Do gahēēn bä ji hã ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, kanahōk doo. Jääm hē tagahēēn ji hã tamejūū do ji ky daheeh doo. ²⁰ Ji kan'y'yyh doo da ji P'op Hagä Do basēm noo gó, tii da taw'ääts hē sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hē. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basēēw hōm noo gó, taw'ääts hē. Dooh ji hyb n'aa tón bä sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karēn bä ta da hadoo ji do bä, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bä taw'ääts hē ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basēēw hōm noo gó, ji Jesus edēēb kån hÿÿ kã nesaa do mahānh, Jesus wē ji moo wät hyb n'aa kã. Kariw n'aa tamah do ji do bä paa ji P'op Hagä Do naëēnh noo gó, Kristo karom hado däk ji hÿÿ kã. ²³ Tak'ēp P'op Hagä Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsēk do hã Jesus dajēp noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta wób bē ramejūū. ²⁴ Ti hyb n'aa wakān haa, bē marahud nã bä, bē ket'ēē hōm bä, kariw n'aa mejūū do bē do bä, kariw n'aa tamah do bē do bä bē P'op Hagä Do basēēw hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵ Hÿÿ kã kanetēē nã do ky n'aa hã, bē eanh doo, bē ÿ maher'ood kån. Bē ÿ maher'oot doo, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do tado bä. Dooh ēr hã tamejō bä ta

ti ky n'aa hã. Bē ÿ maher'oot, hã ÿÿ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hã. Jesus ky ennym do hyb n'aa hã ÿÿ, ÿ tah'yy gan'y'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ÿ her'oot doo. ²⁶ Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hã ÿÿ pé taw'ääts hē paawä dooh raket'ēē bä kanetēē nã doo. ²⁷ Tii d' tado né paawä, ji ÿÿm nyy bä, taw'ääts hē dooh ji mejō hōm ji mahānh. Ji ÿÿm nanyy nã bä, taw'ääts hē dooh ji esóts bä ji ÿÿm pan'aa, hã ÿÿ péh. ²⁸ Ti hadoo né hē, ji kat'ēē bä, dooh nesaa do tado bä ta ti P'op Hagä Do matym gó. Maruus kat'ēē bä, dooh na-āāj hē nesaa do tamoo wäd bä ta tii hã P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hē, hajōng nesaa do ket'ēē padēēk do rahoop da badäk hahÿÿ hã rababok bä. ÿ karēn paawä bē ÿ mo n'aa jesuu ta ti mahānh.

²⁹ Wakān haa, hahÿÿ d' ÿ hanäng péh: Edaa däk Jesus matēēh doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē paawä ÿÿm enäh do tii hã had'yyt hē nado rah'y'yyb padēēk hÿ jawén. ³⁰ Taw'ääts hē paawä h'yy ketón doo, tii hã had'yyt hē nado rah'y'yyb padēēk hÿ jawén na-āāj hē. Tseb'ee doo, tii hã had'yyt hē nado rah'y'yyb padēēk hÿ jawén. Taw'ääts hē sa ma hets'ēē doo, sa ma hã had'yyt hē nado rah'y'yyb padēēk. ³¹ Taw'ääts hē badäk hahÿÿ hã hanäng do hã moo bok doo, tii hã rah'y'yyb padäg had'yyt hē nado hÿ jawén. Ta tii da ÿ wén näng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hã hanäng do na-āāj hē.

³² ÿ karēn paawä bē hyb n'aa tón manā badäk hahÿÿ hã bē babok do hã. Kanetēē doo, Jesus gen'aak do hã rah'y'yyb padēēk, ramoo bok, Jesus rah'y'yyb en'yym hyb n'aa. ³³ Ajjy ÿÿm enäh doo, badäk hahÿÿ

§ 7:23 Ta wób ramejūū Korīn buuj sa hã rakanet'ēē bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahōg hōm hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti ji moo wäd bä, baad ji P'op Hagä Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahānh rakarēn ran'oo bä. Dooh te hub tado bä ta tii d' mejūū do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagä Do gadoo ji kat'ēē bä, ji kanat'ēē bä na-āāj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bä, ta wób buuj ji do bä na-āāj hē.

hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa ÿ̄m rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hë hadoo do hã rah'yyb padäg kãn. Sa ÿ̄m, Jesus na-ããj hë rakarën rah'yyb en'yyim. Ti hadoo ênh ÿ̄j sa hã kã. ÿ̄j patug tema bong doo, maruus na-ããj hë, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padäg had'yyt hë, tsyt hë, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hë sa wë hanäng doo me. ÿ̄j patug enäh doo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa patug rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁵ Bë ÿ̄ h'yy ge'ÿ̄m hyb n'aa nado ÿ̄ wén erih ta tii. Bë hyb n'aa né hë, baad tabadoo hyb n'aa bë hã, ÿ̄ wén erii wät tii. ****** Baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok hyb n'aa bë tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hë ÿ̄ karën bë h'yyb padäg. Dooh ÿ̄ karën bã bë h'yyb panas'ëeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hadoo bã ta ÿ̄m pan'aa hã: “Dooh baad tado bã ãm ÿ̄ pan'aa hã ÿ̄ bad'oo doo”, p'eets hë na-ããj hë tatabëej däg bã ta j'oooh baab n'aa tagatëe do pan'aa, takarën bã tagat'ëe bã, taw'ãäts hë raketëe né hë. Dooh nesaa do tado bã ta tii, P'op Hagä Do matym gó.†† ³⁷ Aj'yy see ta daaj hë, ta wób mejüü do nado kã tii, tahyb n'aa newë däg bã ta ÿ̄m pan'aa hã, taganatëe hyb n'aa, tahaja bã tah'yy keba bã, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newë bã kã, tii bã taw'ãäts hë rakanetëe. Ti na-ããj hë baad hadoo do tamoo wät. ³⁸ Ket'ëe padëek doo, baad né ti sa hã. Kanatëe doo kã, marahud kã, ti baad tabad'oo ÿ̄m näng do mahãnh.

³⁹ Taw'ãäts hë ÿ̄nh kat'ëe däk

** **7:35** Dooh Paw-Ro karën bã ji tah'yy geãm bã ji kanatëe hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bã ji hã ji katëe hyb n'aa, ji katëe né hë. †† **7:36** Hahÿÿ da na-ããj hë ji hajaa ji erii bã tii, aj'yy ky n'aa tado bã ta her'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hadoo bã ta ÿ̄m pan'aa hã: ‘Dooh baad tado bã ãm ÿ̄ pan'aa hã ÿ̄ bad'oo doo’, tanahaja bã tah'yy keba bã, takarën bã takat'ëe bã, taw'ãäts hë raketëe né hë. Dooh nesaa tado bã tii, P'op Hagä Do matym gó.” ††† **7:40** Ti noo gó Korīn panang bã ta wób raky sëm Paw-Ro her'oot doo. Sa hã, sa h'yyb gó had'yyt hë P'op Hagä Do Sahee bawät. Sa hã hë rah'yy kasab'ee. P'op Hagä Do Sahee hëp ÿ̄ gó na-ããj hë tabawät, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bã, raky nasëm hyb n'aa.

doo, ta patug sii had'yyt hë tabawäd kãn tabedëp nã bã. Ta patug dajëb bã, ta jawën paa bã kã, tahajaa ta see hã takat'ëe bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do see tado bã tii. ⁴⁰ Hã ÿ̄ péh, ta bahãnh baad ub ta hã takanat'ëe wäd bã. Tii d' né hë hã ÿ̄. P'op Hagä Do Sahee hëp ÿ̄ gó na-ããj hë tabawät. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hë nado.††

8

Kabarii hã Jesus hã h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do ta n'aa ky n'aa hã bë ÿ̄ maher'oot hÿÿ kã. “Ër sahõnh hë, ër h'yy genäh, hajõng baad hadoo do ër wén hapäh”, nãk bë wób. Te hub né hë paawä tii, ji h'yy kasab'ee hajõng ji hapäh do an'oo bã! Tii d' nado ji kamahãnh doo. Ji kamahãnh do ta wób tamasa. ² H'yy ganäng ted'oo doo, dooh tah'yy ganyy nã bã heh'äät ub. ³ Ti nado P'op Hagä Do kamahãnh doo. P'op Hagä Do kamahãnh ti ta tii.

⁴ Kabarii hã kan'oo däk do ky n'aa kã, ji awëe bã, ji nawëe bã. Dooh sa kabarii redëb bã ër hapäh. Jããm hë sét ub P'op Hagä Doo. Dooh ta see péh. ⁵ Sa hã ti anyy né hë paawä sa hã kabaj'aa pé badäk hahÿÿ hã, wë hã na-ããj hë, hajõõ né hë paawä sa hã pé kabaj'aa doo, raweh'ëeh do na-ããj hë, ⁶ ër, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã kã sét ub P'op Hagä Doo, ta Yb, sahõnh hë pahuunh doo, ta hyb n'aa ër babok doo. Jããm hë sét ub né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahõnh hë mo haj'aa näng

doo, papuuj gó ər babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, dooh sahõnh hē rahapēē bā tii. Ta wób dooh ramabaan nā bā pooj jé rabadhed'oo do paa kabarii hā rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hē na-āāj né hē, kabarii hā kan'oo dāk do tā uuh rawēē bā, kabarii ratayy sa hā sa h'yyb gó. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hā hē ta ti an'oo bā, dooh baad tado nā bā do hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hē, ji awēh do hyb n'aa, ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Ji nawēē bā, dooh ta wób sa yd jé ji hado däg bā P'op Hagä Do matym gó. Ji awēē bā, dooh sa bahānh ji do bā ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hē, sahõnh hē bē hajaa bē bad'oo bē edoo né paawä, taw'ääts hē bē hyb n'aa matakä bē babok do hā, baad Jesus ranahapäh nā do bē h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā. ¹⁰ Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'ääts hē tado bā ji awēē bā kabarii tā n'aa. Nayyw hē, daap hē sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoo bok do hā. Ōm ti hapäh, ji awēh do ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Mahapäh na-āāj hē dooh kabarii redēb bā. Ti hadoo né hē ōm rahapēē bā kabarii tób n'aa yt hā hawēh doo, mah'yyb metsä kån sa hā, rabawēh tii bā ká a nemuun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kån sa hā hē, rawēh do hyb n'aa sa hā ji nawēh doo. ¹¹ Tii bā ká, a h'yyj hadoo do baad h'yy kana'eeh nā doo, ta hyb n'aa Kristo dajēp do tarejā dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bā a h'yyj hadoo do wē, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wē né hē nesaa do mamoo wäd däg kån! ¹³ Ti hyb n'aa, y awēh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hāj y hadoo doo, dooh y awēē wäd bā

ta dab, hāj ȳy ȳ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

9

Jesus mejüü do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hahȳȳh

¹ Nepäh bē wób hā Jesus mejüü do see ȳ do bā? Dooh ta wób mejüü pé hā ȳȳ. Dooh g'eeh Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ȳ hapēē wäd matym ȳȳ me? Hēp ȳ n'aa nado g'eeh Jesus hā bē h'yy kae däg kån? ² Jesus mejüü do heh'äät ub ȳ nado bā paawä ta wób sa hā, bē hā ká Jesus mejüü do né hē ȳȳh. Bē hā né hē ji hapäh Kristo mejüü do né hē ȳȳh. Hēp ȳ n'aa Jesus hā bē h'yy kae dāk do hyb n'aa.

³ Hahȳȳ da ȳ ky gadoo, hā ȳ he-doo do Jesus mejüü do nado ȳȳh, hanäk doo: ⁴ Dooh g'eeh äā haja bā bē hanaa äā gado bā äā waa, äā karēn bā paawä? ⁵ Dooh g'eeh taw'ääts hē tado bā, äā karēn bā paawä, äā rahadaa bā ji ȳym Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus mejüü do wób rabad'oo doo da? Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'ȳȳj, Peed na-āāj hē rabad'oo doo da? ⁶ Jāām hē g'eeh ȳȳh, Béh-Nabéh daheeh, äā waa sām hā moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hā ēnh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'ääs doo ēnh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'ääs do rananoo pé ta masāäh bii gamyyj neēek péh? ⁸ Panyyg gó ȳ her'ood wät doo, ȳ had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih. ⁹ Hahȳȳ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ääts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hā, tiriig tahes'ooj hōm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bā tanawa hyb n'aa.*" Jāām hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagä Do

* 9:9 Dew-Teronom 25.4

mejũ ta tii? ¹⁰ Ēr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? Ŷ̃. Ēr hyb n'aa né hē ta ti takerii dāk. Boo j yb takyyk doo me k'āats wapēn doo, joom ag tahes'ooj hōm do na-āaj hē, ramoo bok bā ragahēen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ēnh āā hā. P'op Hagā Do Sahee hā hana do bē h'yyb gó āā ejoom hōm do hadoo.† Ta bahānh dāg bē edoo dāk, bē hanaa āā gahēen bā h̃ỹ k̃ā āā waa hedoo doo, āā saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bē mahang Jesus ky n'aa ma mehetēk doo, ta tii hā bē masa. Taw'āats hē nado g'eeh ti sa bahānh āā bē masaa paawā? Ti hadoo né hē, dooh noo gó āā daab yb bā bē hā. Dooh. Hejooj né paawā ta ti āā hā, āā gadoo sahōnh hē āā hā hejooj doo, Kristo ky n'aa hanām do āā nahewaat hyb n'aa.‡

¹³ Dooh g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do tób n'aa hēnh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ēnh P'op Hagā Do hā rama ejuu do tyng hā moo b'ook doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do uuh sa tā. ¹⁴ Ti hadoo ēnh Jesus ky n'aa hanām do ma mehetēk do hā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejũ, sa hā ma mehet'ēēk do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawā, dooh ta tii hā ŷ daab yb bā. Dooh na-āaj hē ta ti ŷ erii bā, ta tii hā ŷ bē masa hyb n'aa. Ŷ h'yy gadajang, bag hēnh Jesus ky n'aa ŷ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ŷ gahēen péh. Taw'āats hē paawā ŷ dajēp ta ti ŷ h'yy gadajang do rado hōm do pooj jé. ¹⁶ Dooh ŷ haja bā ŷ h'yy kasabé bā Jesus ky n'aa hanām do ŷ maher'oot do hā. P'op Hagā Do ŷ tamejũ ŷ maher'oot hyb n'aa.

Tak'ēp baad nado hā ŷỹ, ta ky n'aa ŷ naher'ood bā ta wób sa hā. ¹⁷ Ŷ karēn do hyb n'aa tado bā paawā ta ky n'aa ŷ her'oot doo, tii bā ŷ haja paawā ŷ gahēen bā ta sām. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Ŷ P'op Hagā Do mejũ do hyb n'aa, hā ŷ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ŷ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sām hā ŷỹ? Jāām hē hah̃ỹ k̃ā ta sām: Ŷ tsebé doo, bag hēnh Jesus ky n'aa hanām do ŷ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanām do ŷ panāk bā, ŷ ma metēēk bā, dooh ŷ gahēen bā ŷ ramasa doo, dooh na-āaj hē ŷ mejō bā ŷ ramasa, ŷ haja né paawā ŷ mejō bā Jesus mejũ do ŷ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooh ajyy h̃ỹ k̃ā hā ŷ mejũ péh, sa hanaa ŷ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, daj ŷ hē ŷ kan'oo dāk, sahōnh hē sa karom ŷ bahadoo hyb n'aa, hajōk Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa paawā. ²⁰ Hah̃ỹ ŷ hanāng pé tii: Judah buuj mahang ŷ awād bā, sa da hado dāk ŷỹh, Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejō né paawā hā ŷỹ, sa ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky dahēeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapāh do mahang ŷ awād bā, sa da hadoo ŷ bahadoo, Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ŷ ado bā ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky dahé had'yyt hē. ²² Baad h'yy ganehot nā do sa hā, sa da ked'oo né ŷỹh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hā. § Sahōnh hē ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ŷỹh, sa wób Jesus

† **9:11** Jesus ky n'aa hanām do sa hā tamaher'oot doo, sa hā tama metēēk doo, tahanāng pé tii.

‡ **9:12** Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bā Korin buuj hā. Tak'ēp ramoo bok sa waa sām hā, sa hā radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

§ **9:22** Pooj jé 8.7 hā Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa nāh, dooh baad Jesus hā rah'yy kadawuung nā bā do hyb n'aa.

wê y bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahõnh hê ta tii da y wén d'oo, Jesus ky n'aa hanãm do kah'ũm hyb n'aa, baad hadoo do ta hã hana do y gadoo hyb n'aa sahõnh hê ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bê hapäh né hê, ratsyym kasã bã kã, sahõnh hê rawaj'aa né hê paawã, jããm hê sét hê gadoo ta sãm, pooj jé kajaa doo. Taw'ãäts hê bê waj'aah do hadoo j'aa ketsë do wajaah doo da, ta sãm bê gadoo hyb n'aa P'op Hagã Do hanaa. ²⁵ Sahõnh hê tsyym kas'yÿ kar'ëen doo, baad rahyb n'aa matakëë. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsë do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejã né paawã ti nanyw hê. ^{**} Èer kã, èr wén hyb n'aa matakëë, nahãnh do sãm èr gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado yÿh. Kep'uuk do daap hê hetuu do nahado yÿh. ²⁷ Doo. Hã yÿ hê y ketuu hadoo, †† hup yÿ y taky daheeh hyb n'aa. Tii da hã yÿ hê baad y wén kan'yyh, yÿ kã ta sãm y nahasõg hõm hyb n'aa, ta wób sa hã y maher'ood wät, y ma met'ëeg wät do jawén paa bã Jesus ky n'aa hanãm doo.

10

Taw'ãäts hê Isaraéw buuj rabad'oo do paa èr nad'oo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Y karën bê hyb n'aa newë hahÿ wakãn haa: Sahõnh hê èr wahë makũ rababok paa ta ti wanakud yt hã. Sahõnh hê rabatsëg hõm ta ti akajar “Hahiin Doo” häd nãng doo. ² Sahõnh hê nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-ããj hê Mosees sa wahë n'aa tabahadoo bã kã. ³ Sahõnh hê paa rabawa sa waa P'op Hagã Do hanaa. ^{*} ⁴ Sahõnh hê

paa rabeëek naëng P'op Hagã Do hanaa. Pã hada do hadoo sa hã, P'op Hagã Do mo haj'aa gó ganyyh do hã naa rabeëek. Kristo né hê paa ti pä. ⁵ Sahõnh hê tii d' rabadoo né paawã, P'op Hagã Do dooh tage-naag bã hajök do sa hã. Ti hyb n'aa hajök dejëp. Jé pad'yyt hê banawäng doo bã sa kamag n'aa tawén nyy hõm.

⁶ Sahõnh hê ta ti bawäd wät, èr tama metëek do heen n'aa, nesaa do hã èr h'yyb nadäg wät hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bê tametëeh, kabarii hã bê h'yyb panadëek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahÿÿ da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mã rabawa, rabeëek hyb n'aa. Tii bã m' rabajãm, ramas'uunh”, † nãng kerih do hã. † ⁸ Èr tametëeh, ji naÿÿh hyb n'aa ji yÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hê, sét adëb bã, ²³ miw dejëp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawäd wät do èr tametëeh, Kristo èr manetyy hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametyy do hyb n'aa radejëp aw'yy tëg haj'aa mahÿÿj. ¹⁰ Bê h'yy kawapëen manã bê nu gabóg wë, sa wób rabad'oo do paa da. Dejëp tii, P'op Hagã Do mejũũ do ããs an'oo bã.

¹¹ Sahõnh hê ta ti bawäd wät paa èr wahë makũ hã, ta ti èr tama metëek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dák èer, tagadëeg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, èr hyb n'aa matakëë hyb n'aa, baad èr kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da èr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawät ted'oo doo, taw'ãäts hê baad tahyb n'aa matakëë, nesaa do tamoo nawät

^{**} **9:25** Paw-Ro bawät noo gó, kas'yÿ do j'aa ketsë do nuu hã radasooch ta soog bag'aad kap'õõj dák doo, taj'aa ketsë do heen n'aa. Nanyw hê tatsawyy jëng ta ti sa soog, nanyw hê takarejãã. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hã. †† **9:27** Baad takan'yyh tahanäng pé ti ta hã hê taketuu do hadoo. ^{*} **10:3** Banawäng hënh rababok noo gó P'op Hagã Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneëenh Manah. † **10:7** Esodo 32.6 † **10:7** Kabarii hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejãm doo, ramas'uunh doo, sa äj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametyy doo, ji sahōnh hē hā kametyy do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametyy do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagā Do kamahān had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Dooh P'op Hagā Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tame-tyy. Kametyy do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagā Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'āāts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēē do bēēh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahŷ ŷ erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagā Do ēr j'aa etsē doo, ēr beēek bā, sēd uuh had'yyt hē ēēr, Kristo majyyw ēr gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa ēr ganebēēh bā, sēd uuh had'yyt hē ēēr, Jesus hub ēr gadoo bā. ¹⁷ Hajōō né paawā ēēr, sēt né hē pāw ēr awa doo, ti hyb n'aa sēd uuh had'yyt hē ēēr. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraēw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, sēd hā rah'yy kata dāk P'op Hagā Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ŷ hanāng pēh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp ŷ hanāng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahŷŷ d' ŷ hanāng pé tii: Kabarii hā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ranoo doo, karap'aar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagā Do hā takan'oo dāg tii. Hahŷŷ da na-āāj hē ŷ her'oot: Dooh ŷ karēn bā karap'aar h'yyb nesaa do weh'ēēh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹ Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb dāng bā. Dooh bē haja bā bē eēg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng

do uuh, karap'aar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-āāj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'aar hā kan'oo dāk do na-āāj hē! ²² Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apāh bē anoo P'op Hagā Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagā Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēēh?

²³ “Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ŷŷm pēh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'ŷŷm pé paawā, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do hā. ²⁴ Dooh ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'āāts hē hahŷŷ da bē bad'oo: Bē awēē sahōnh hē rah-esām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ŷ wén edoo, hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badāk hahŷŷh, sahōnh hē ta hā hanāng do na-āāj hē, P'op Hagā Do ma.” Š

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do ōm tatsyyd bā ta tób hēnh ta sii mabawēh hyb n'aa, makarēn bā ti mabahōm. Taw'āāts hē mawēē sahōnh hē. Man'oo manā a h'yyb ōm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hŷŷ kā, hahŷŷ d' bē ramaher'ood bā paawā: “Hahŷ kabarii hā kan'oo dāk do hahŷ ji tā”, raher'ood bā, mawēē manā d' tii bā, ōm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanāng. Hahŷŷ da apāh bē

Š 10:26 Saaw-Mo 24.1. Sahōnh hē P'op Hagā Do hanaa tahanāng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awēē bā sahōnh hē.

kyyh hã y̆y: “H'ëed hyb n'aa y̆ an'oo bã ta see h'y'yb y̆ taky n'aa tapaa y̆ nataya do hyb n'aa, y̆ awëh do hyb n'aa? ³⁰ Y̆ awëë bã tã y̆y, ta hyb n'aa P'op Hagã Do hã y̆ ky n'aa ets'ëë wät doo, h'ëed hyb n'aa y̆ raky n'aa tapaa, P'op Hagã Do wë tsebë doo me y̆ bawëh do hyb n'aa?”, näng apäh bë kyyh. ³¹ Hahy̆y da käh y̆ bë hã: Taw'ääts hë P'op Hagã Do bë weh'ëëh sahõnh hë bë moo bok do hã, bë awëë bã, bë eëg bã na-ääj hë. ³² Bë moo boo manã baad nadoo do hã ta wób h'y'yb tatuk doo, Judah buuj rado bã, Judah buuj nadoo do rado bã, P'op Hagã Do karapee bë panang bã habong do rado bã na-ääj hë. ³³ Y̆ bad'oo doo da né hë, sahõnh hë ta wób y̆ h'y'yb en'yym doo da bë bad'oo. Hã y̆y hë y̆ h'y' ken'yym do jawén nado y̆ bawät. Baad hadoo do ti y̆ karën ta wób sa hã, sa h'y'yb tym bedëp hyb n'aa Jesus Kristo wë kã.

11

¹ Taw'ääts hë y̆ bawät doo da bë babok, Kristo bawät doo da y̆ bawät do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bã do ky n'aa hahy̆y

² Y̆ tsebë bë hã, y̆ bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë do hyb n'aa. Y̆ tsebë na-ääj hë, bë y̆ ma met'eëg wät do bë ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hë, hahy̆ y̆ karën bë bahapäh: Kristo, sahõnh hë ajyy sa nu gabóg. Ajyy, y̆y sa nu gabóg. P'op Hagã Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ëë bã, sa nu kajesuu doo me P'op Hagã Do ky n'aa ratabëëj bã na-ääj hë, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. ⁵ Y̆y kã raky n'aa ets'ëë bã, P'op Hagã Do ky n'aa ratabëëj bã na-ääj hë, sa nu ranajesu bã, sa patug, sa nu

gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. Y̆y sa nu rahab wät do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* ⁶ Y̆nh nu kanajesuu doo, taw'ääts hë ta sëen tagek'ää bëëh. Tanu meby n'aa nyy bã y̆y hã sa sëen ragekää doo, rahab bëëh doo, taw'ääts hë sa nu rajesuu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagã Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagã Do kawehëë däk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bã Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã. Y̆y sa hã kã, sa hyb n'aa ajyy rakawehëë padëëk.† ⁸ Y̆nh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti y̆nh. ⁹ Y̆nh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kã. Y̆nh kapahuuj wät aj'yy hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa né hë, ääs rahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, taw'ääts hë y̆y ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado né paawã, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hënh nado y̆y ajyy sa mahãnh. Ti hadoo ënh ajyy sa hã. Sa m'aa hënh nado y̆y sa mahãnh. ¹² Ta ti y̆ wén her'oot, aj'yy hanaa y̆nh ganyyh doo da, y̆y hanaa ajyy na-ääj hë tii d' raganyyh. Sahõnh hë ta ti tabana P'op Hagã Do hanaa.

¹³ Bë hyb n'aa newë baad tado bã, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã, y̆y raky n'aa ets'ëë bã sa nu kanajesuu doo me. ¹⁴ Badäk hahy̆y hã ji bad'oo doo, P'op Hagã Do anoo doo, ti na-ääj hë tametëëh hahy̆y: Baad nado ajyy sa hã sa sëen dewëët doo me raboo bã. Sëen dewëët do ajyy hã tawaneh'ëëh do haj'aa. ¹⁵ Sëen dewëët doo, y̆y sa hetsó ti ta tii. P'op Hagã Do an'oo däk ti sa hã, sa nu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta ti hedoo do p'ää karën do ky ked'aak do hã hahy̆y da y̆ baher'oot: Dooh ta see mo n'aa me ää adoo bã, P'op Hagã Do hã h'y' ka'eeh do panang wób hënh habok do na-ääj hë, dooh ta see mo

* **11:5** Paw-Ro bawät noo gó, Korīn panang bã rahap y̆y sa nuuh, nesaa do ramoo boo bã. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † **11:7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hë ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã.

n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bä.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ëes do ky n'aa hahÿÿh

17 Hahÿÿ hã bë ÿ metëek doo, dooh bë hã ÿ j'aa etsëe bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bë kahet'aa bä. 18 Pooj jé ÿ ky n'aa napäh, dooh m' séd hã bë h'yyb hedo bä. Bë m' h'yy ketyn hõm bë kahet'aa bä. Ta mahang ÿ ky daheeh ÿ rapanäk doo. 19 (Dooch ji ky sëew its bä! Taw'ääts hë bë h'yy ketyn hõm, P'op Hagä Do matym gó baad hadoo do bë mahang habong do rakametä däk hyb n'aa.) 20 Bë kahet'aa bä, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wäd bä bë awa doo. 21 Bë awa bä, dooh m' bë gadaa bä ta wób. Sa pooj jé bë karën bë bawa bë waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nä bä, ta wób a'oom kån ta bahãnh reëek do haj'aa. 22 Dooch g'eeh bë tób enä bä, bë yd wa péh, bë yd eëek péh? Bë ty n'aa ges'yyk P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bë nu meb'yyh kas'ut do bë mahang habong doo. Nyy da këh ÿ bë hã? Bë ÿ j'aa etsë g'ee da ta tii da bë bad'oo do hyb n'aa? Dooch. Dooch né hë bë ÿ j'aa etsëe bä.

23 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ÿ gadoo doo, ti né hë ti ÿ tabëj wät do bë hã. Hahÿ né hë ti ÿ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsëm, ta majÿï moo gó takahaëënh noo gó, tabado däk pãw, 24 ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ëe wät do jawén paa bä, taganabäh hõm, ti m' taky hadoo: “Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh. Hahÿÿ da d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa”, näng mäh. 25 Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ënh uwa bëeh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ÿÿ, ÿ

anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuÿ sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng.† Hahÿ bë eëg had'yyt bä hÿ jawén, tii d' bë bad'oo ÿ bë hyb n'aa esee hyb n'aa”, näng mä Jesus. 26 Ta ti pãw bë awa bä, ta ti ta hood gabuuÿ uuh bë eëg bä, bë her'ood hõm Jesus dajëp do ky n'aa p'aa hënh tamatëeh bä kä.

27 Ti hyb n'aa, daap hë ta ti pãw hawa doo, ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh heëek doo, nesaa do tamoo wäd däk tii hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub wë, ta majyyw wë na-ääj hë. 28 Taw'ääts hë ji daaj hë ji h'yyb ji hyb n'aa newë bä baad tado bä pãw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eëek do pooj jé. 29 Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ wén her'oot: Daap hë ji awa bä, daap hë ji eëg bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewë bä, ji daaj hë ji ky n'aa katakyk baad nadoo doo me. 30 Ti hyb n'aa né hë hajök bë mahang nahejooÿ boo, hajök bë mahang nahëe enäh, ta wób dejëp. 31 Jesus heen n'aa ër gadoo do pooj jé ër daaj hë ër hyb n'aa newë bä baad ër h'yyb tado bä, dooh tii bä ër P'op Hagä Do rejä bä. 32 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hã taky n'aa etyy bä, nesaa do tanoo ër hã ër tama metëek hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do sa nemuun ër tanarejää hyb n'aa ta jawén kä.

33 Ta tii kä, wakån haa, taw'ääts hë bë gada ta wób, bë kahet'aa bä Jesus heen n'aa bë bawa hyb n'aa. 34 Bë bas'aah bä, taw'ääts hë bë tób yt hë bë bawa séd hã bë kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bë tab'ëes hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ne-tyy hyb n'aa nesaa do bë hã.

ÿ kajaa bä kä, ky n'aa see ÿ ba-

† 11:25 P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuuÿ hahÿ ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

her'oot bē hā.

12

*P'op Hagä Do Sahee hā hana do
ji hajaa do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Hÿÿ kā wakān haa, baad ÿ karēn bē bahapāh P'op Hagä Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bē hapāh, p'ooj ub, Jesus hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó, ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm had'yyt hē, kabarii nedēp do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ÿ karēn bē bahapāh hahÿÿh: P'op Hagä Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bā. Dooh na-āāj hē ji haja bā, “Jesus né hē ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ji her'ood bā P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanado bā ji hā.

⁴ Ti anäng hajōng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wāt doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee tahana tii hā. ⁵ Ti anäng ta wób hajōng ji mamasa doo. Ti hadoo né hē, jāām né hē sét ub Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, er wē moo wāt doo. ⁶ Ti anäng hajōng ta wób ji hajaa ji moo wāt doo. Ti hadoo né hē, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hā hanoo doo, ta tii me ta wē ji moo wāt hyb n'aa. ⁷ P'op Hagä Do Sahee hā hana doo, sahōnh hā takan'oo dāk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸ Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ēp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hā baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰ Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo tabahapāh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bā, sahee

see tado bā ti her'oot doo. Ta see hā tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ēēs hyb n'aa maa new'ēē do sa hā. ¹¹ Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahōnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb däng doo da né hē sahōnh hē sa hā tabanoo tii.

*Sahōnh hē ēēr; Jesus uuh hadoo
do ky n'aa hahÿÿh*

¹² Hajōō né paawā ji hā, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ēnh Kristo hā, Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā. ¹³ Ēr wób, Judah buuj. Ēr wób, ta wób buuj. Ēr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Ēr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawā, er nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bā, sét Jesus hub hadoo er bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee er gadoo doo.

¹⁴ Hajōng né hē ji hā hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵ Ji tsyym ky hado bā paawā: “Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bā”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawā. ¹⁶ Ji nabuuj ky hado bā paawā: “Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bā”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawā. ¹⁷ Sahōnh hē ji hā hanäng do ji matym tado bā paawā, nyy da paawā ji maa newēē tii bā? Sahōnh hē ji hā hanäng do ji nabuuj tado bā paawā, nyy da ji matsehÿÿk tii bā? ¹⁸ Sahōnh hē ji hā hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ēēg hōm ji hā, tah'yyb däng doo da. ¹⁹ Séd uuh had'yyt hē tado bā paawā ji hā, dooh paawā ji hub had'yyt hē tado bā. ²⁰ Hahÿÿ da né hē: Hajōng né paawā ji hā hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bā taky hado bā ji moo hā: “Dooh hyb

n'aa òm ý karèn péh.” Dooh na-
 ãáj hē ji moo haja bá ji tsyym hā
 taky hado bá: “Dooh hyb n'aa òm
 ý karèn péh.” ²² Ta ti ji hā hanāng
 do uuh nahejooj is doo, ti né hē
 ti baad ji karèn up doo. ²³ Ji uuh
 ji hā ky n'aa netsēeh doo, baad ji
 weh'ēeh. Ta wób hā ji manetēeh
 doo, baad ji ban'yyh. ²⁴ Ji uuh wób
 ji metēeh doo, dooh hyb n'aa baad
 ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagā Do
 benyyw hōm ji hā hanāng doo, ta
 ti ji hā hād ky n'aa netsēeh hedoo
 do rakawehēē dāk hyb n'aa. ²⁵ Tii
 da tawén d'oo, ji hā takanetyh hōm
 hyb n'aa, sahōnh hē ji hā hanāng do
 séd demuun baad rakahag'āas hyb
 n'aa na-ãáj hē. ²⁶ Sét hē ji hā hanāng
 do ji uuh nesaa do tahob bá, sahōnh
 hē séd demuun rabahoop. Ta see ji
 uuh kawehēē dāg bá, sahōnh hē ji
 uuh wób taw'āats hē sa hā.

²⁷ Bē sahōnh hē, Kristo hub
 hadoo bēeh. Sét ken'yyh bēeh, ta
 uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hā h'yy
 ka'eeh do sa mahang P'op Hagā
 Do banoo, pooj jé Jesus mejūū do
 rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa
 herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma
 mehetēk doo. Ta jawén rapehuunh
 do haj'aa doo, ta wób rabaheso
 hajaa doo, ta wób masa doo, ta
 wób h'yyb mahūūm n'aa hedoo
 doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh
 do hajaa her'oot do na-ãáj hē.
²⁹ Sahōnh hē g'eeh Jesus mejūū do
 had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh ta
 ky n'aa rod had'yyt hē? Sahōnh
 hē g'eeh ta ky n'aa ma mehetēk
 do had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh
 rabahajaa rapehuuj had'yyt hē?
³⁰ Sahōnh hē g'eeh rahajaa ta wób
 rabaheso? Sahōnh hē g'eeh kyy
 wób rahajaa rer'ood bá? Sahōnh
 hē g'eeh rahajaa kyy wób me
 kaher'oot do ratabēj bá? ³¹ Dooh.
 Taw'āats hē ji hajaa do P'op Hagā
 Do Sahee ji hā hanoo do ta bahānh
 had'op do hā, ta wób masa do hā, bē
 h'yyb padāg. Pooj jé dó bē ý metēeh

hỹỹ kā sahōnh hē ta bahānh baad
 hadoo doo:

13

Ji kamahān do ky n'aa hahỹỹh

¹ Ajyy sa kyy me, āas sa kyy
 me na-ãáj hē ý haja bá né paawā
 ý her'ood bá, ý kamanahān bá
 paawā, dooh taw'āats hē tado bá.
 Jāām hē sapaar redas do ky hado
 dāk ý tii bá. ² P'op Hagā Do ky n'aa ý
 haja bá né paawā ý maher'ood bá,
 P'op Hagā Do Sahee hā ý tabanoo
 do hyb n'aa tii, ji nahapāh do hā
 ý h'yy ganyy bá paawā, sahōnh hē
 ý hapēē bá paawā, tak'ēp ý h'yy
 ka'eeh do hyb n'aa waēē hā ý haja
 bá paawā ý mejō bá takahỹỹd hāng,
 ta wób ý kamanahān bá paawā,
 daap paawā ýỹh. ³ Sahōnh hē wē
 ý hanāng do kas'uut do sa hā ý
 an'oo bá paawā, daj ýỹ hē paawā
 ý kan'oo dāk ý rabaju tēē, ý ka-
 manahān bá, daap paawā ti hā ýỹ.

⁴ Kamahān do kanejāg.
 Kamahān do ky enyym. Dooh
 tah'yy kajewēets bá. Dooh ta hā
 hē taj'aa etsēē bá. Dooh takasabé
 bá. ⁵ Tawaneh'ēeh do nado. Dooh
 ta daaj hē takarèn do jawén tawād
 bá. Dooh nayyw hē takawaj'āān
 bá. Dooh tah'yy gaēej bá ta wób
 sa wē. ⁶ Dooh tatsebee bá baad
 nadoo do hā. Baad hadoo do hyb
 n'aa tatsebē. ⁷ Kamahān doo, dooh
 tah'yy gajēē hōm bá. Ta wób hā
 tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa
 had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó
 sahōnh hē tagadoo.

⁸ Kamahān doo, dooh tahēej bá.
 Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa
 ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób
 ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa
 ji her'oot doo, ji hapāh do na-ãáj
 hē. Ahānh da tii. ⁹ Da hē ji hapāh
 doo, P'op Hagā Do ky n'aa ji ha-
 jaa ji her'oot do na-ãáj hē, ta uuh
 ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'āat
 do kaja bá kā, tii bá kā, dooh hyb
 n'aa ji karèn wāt pé ta uuh hadoo
 doo. ¹¹ Hahỹ hadoo tii: Ý karapee

noo gó, karepé raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newëë doo da ŷ hyb n'aa newëë paah. ŷ wah'ëë wät bā kā ŷ eréd hōm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooh baad ēr hapëë nā bā P'op Hagä Doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo. Ta jawén da ēr bahapäh baad ub kā, heh'äät kā. Da hē, jāām hē ta uuh ŷ bahapäh. Ta jawén da, sahōnh hē ŷ bahapäh ta hā, ŷ P'op Hagä Do hapäh doo da né hē.

¹³ Hÿÿ kā tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahän doo. Ji kamahän doo, sa bahänh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee hana do ky n'aa bód hahÿÿh

¹ Taw'ääts hē kamahän do hā baad bē h'yyb padäg. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padäg na-ääj hē. Pooj jé, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padäg. ² Hahÿ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagä Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napäh pé ta ti ta her'oot doo. Ji nahapäh do ky n'aa ta her'oot tii, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. ³ Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'üüm hyb n'aa. ⁵ ŷ karēn paawä sahōnh hē bëeh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo

né hē, tak'ëp ŷ karēn P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahänh baad hadoo P'op Hagä Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'üüm hyb n'aa, ti na-ääj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakän haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawä, nyy d' paawä bē tamasa tii? Dooh paawä bē tamasa bā. Hā ŷ P'op Hagä Do metëeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metëek do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-ääj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehÿÿh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ääj hē tii d' bē ŷ metëeh ŷ hanäng pé tii, ta ti hedëp do nado né paawä. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'üüm doo?

⁸ Ti hadoo né hē torōm-bet häd näng do hā. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genä bā kaneb'oooh doo hēnh tanaëej bā, baad torōm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajōng ti anäng kyyh badäk hahÿÿ hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ ŷ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, ŷ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa ŷ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ëp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ääts hē bē h'yyb padäg sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ääts hē raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-ääj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa

* **14:5** P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahänh, hajōng tamasa do hyb n'aa.

ratab'ëes do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hä ÿ ky n'aa etsëë bä, hëp ÿ tym ti ky n'aa etsëë. Dooh ÿ hapäh pé ÿ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' ÿ bad'oo ti tahado bä? Hahÿÿ da ÿ bad'oo: ÿ da ky n'aa etsëë hëp ÿ tym me, ÿ hapäh doo me na-ãäj hë da ÿ ky n'aa etsëë. P'op Hagä Do ÿ ma ejäm da hëp ÿ tym me, ÿ hapäh doo me na-ãäj hë. ¹⁶ Jääm hë a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsëë bä, nyy da òm raky masa ranahapëë bä maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsë, kyy wób me maher'oot doo, dooh ta wób tamasaa bä rah'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, sahõnh hë bë bahänh ÿ bahajaa kyy wób me ÿ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang, hä ÿÿ, taw'ääts hë ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ÿ her'ood bä ÿ ma metëëk bä, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahänh.

²⁰ Wakän haa, karepé h'yy gatamah do bë hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do hä. Taw'ääts hë wah'ëë h'yyb hadoo bëh, ta ti hä. Taw'ääts hë nesaa do hä bë h'yy gatamah karapee t'aa h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hënh naa do sa kyy me, ÿ
maher'oot da karapé haa.
Ti hadoo né hë da, dooh da raky
dahé bä ÿÿh”, †
näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
kyyh.

²² Ti hyb n'aa kä, kyy wób me ka-her'oot doo, Jesus hä h'yy kana'eeh do metëë n'aa, ta hä h'yy ka'eeh do metëë n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do metëë n'aa tii, ta hä

h'yy kana'eeh do metëë n'aa nado. ²³ Séd hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata bä kä, kyy wób me sahõnh hë rer'ood bä paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hä h'yy kana'eeh do na-ãäj hë tajëë suun bä tii bä, sahõnh hë bë meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hä h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-ãäj tajëë suun bä P'op Hagä Do ky n'aa sahõnh hë rer'ood nuuj jé, kametä däk tii bä ta hä nesaa do ta h'yyb tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety däk tii bä sahõnh hë bë her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä däk tii bä sahõnh hë ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newëë do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsë hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hë bë mahang”, näng da.

²⁶ Wakän haa, taw'ääts hë hahÿÿ da bë bad'oo bë kahet'aa bä: Ta see P'op Hagä Do hä tama ejäm, ta see ma metëëk P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hä tametëëh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ëes kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ääts hë sahõnh hë ta tii d' ji bad'oo, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raher'ood bä, jääm né hë pawóp hë, tamawoob hë ti her'oot. Taw'ääts hë sét ken'yyh raber'oot. Tii bä, taw'ääts hë ta see tab'ëes nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bä ta ky n'aa tab'ëes doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëes doo, taw'ääts hë bag hënh tabasoo hë bë kahet'aa bä kyy wób me her'oot doo. Taw'ääts hë ta m'aa hënh, ta tób hënh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ääts hë pawóp hë, tama-woob hë raher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ääts hë ta wób ramatakëë, ta ti taher'oot do baad tado bä. ³⁰ Sa mahang hat'oonh do gado bä ta h'yyb tym gó P'op

† 14:21 Isajas 28.11-12

Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hē pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot do hyb n'aa kä. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bē baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bē sahōnh hē bē ma kametëek hyb n'aa, bē h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bā, rahajaa ragadaa bā rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bā ta ti jé pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahōm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hē ȳyj dooh rer'ood bā séd hā rakahet'aa bā. Taw'ääts hē bag hēnh rabab'ëeh. Dooh taw'ääts hē tado bā rer'ood bā ji kahet'aa bā. Taw'ääts hē ȳyj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bā sa hā reaanh doo, taw'ääts hē sa tób hēnh sa patug hā rabeaanh, dooh taw'ääts hē tado bā do hyb n'aa ji kahet'aa bā ȳyj rer'ood bā.

³⁶ Bē hanaa bē ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanām doo? Jāām hē bē tii, ta ti gadoo do bē ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hā pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'ääts hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü do né hē ti ȳ erii wät doo. ³⁸ Hahy manatakëe doo, dooh né hē ji hyb n'aa p'eed bā tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kä, wakān haa, taw'ääts hē P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot do hā bē h'yyb padäg. Bē medug manā kyy wób me rer'ood bā. ⁴⁰ Ti hado né hē paawā, baad bē adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bā.

hanām do bē ȳ ma met'ëeg wät do paah, bē gadoo do paah. Ta ti né hē bē h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanām do ed'ëep bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē, baad bē hyb n'aa matakā bā tii, bē neréd bā ȳ ma metëek do ky n'aa. Tii d' tanado bā, daap bē h'yy ka'eeh.

³ Jāām hē baad hadoo do ta ky n'aa ȳ gadoo do ti bē hā ȳ tab'ëes doo. Hahy né hē tii: Kristo dajëp nesaa do ér moo bok do sām, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé taher'oot doo d' né kä. ⁴ Ti m' radakā jëng, ti m' tamawoob däg kä ta ā kä taganā wät p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wäd kån. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hā takasee ënh. ⁶ Ti bahānh mäh, séd noo gó 500 ta ma matëg sa hā takas'ee wäd kån. Hajōng sa wób ed'ëep nā hahy ȳ berih bā. Hap'ëeh do wób radejëb kån. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hā, sahōnh hē tamejüü do hedoo do sa hā na-āaj hē. ⁸ Tagadëeg ub takas'ee kån hā ȳy, ȳ ajān s'oo hadoo do hā. ⁹ Sa yd jé had'os do ȳyh, Jesus mejüü do sa mahang. Dooh paawā ȳ ramaneëej bā Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do karapee ȳ rejāā do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hē, ta mejüü do see da hē ȳ wén hado däk, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa hā ȳy. Daap hyb n'aa nado ta ti hā ȳ taky enyym doo. Dooh. Ta wób moo bok do bahānh ȳ moo wäd wät. Ti hadoo né hē, dooh ȳ tado bā ti moo wät doo. Hā ȳ P'op Hagä Do ky enyym do hanaa tii. ¹¹ Hyy kä ȳ tado bā bē hā maher'ood wät doo, ta wób rado bā, ti né hē ti ta ky n'aa āā her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé bong doo.

15

Jesus ganā wät do ky n'aa hahȳyh

¹ Hyy kä, wakān haa, ȳ karēn bē hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa

Jesus ganā wät do ky n'aa ta wób raky sēm do ky n'aa hahȳyh

¹² Kristo ganā wät āā her'ood bā, h'ëed hyb n'aa dooh ji ganā

bä dejëp do mahang bë wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bä ta ti bë wób her'oot doo, ji ganänä bä paawä, Kristo na-ääj hë paawä dooh paawä taganä wäd bä tii bä. ¹⁴ Kristo ganänä wäd bä paawä, daap paawä tii bä ää maher'ood hõm do ta ky n'aa. Daap hë na-ääj hë paawä bë h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganänä wäd bä paawä, noo kanesa do paawä ää tii bä, Kristo ganä wät P'op Hagä Do an'oo bä ää ma metëek do hyb n'aa. Dejëp do ganenä bä paawä, dooh Kristo ganä wäd P'op Hagä Do an'oo bä paawä. ¹⁶ Dejëp do ganenä bä, dooh paawä Kristo ganä wäd bä. ¹⁷ Kristo ganänä wäd bä paawä, daap hë paawä bë h'yy kae däk ta hä. Ti tahado bä paawä, dooh na-ääj hë takawug bä nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do paah. ¹⁸ Te hub tado bä paawä ta tii, gawatsig hõm paawä Kristo hä h'yy ka'eeh do sa maküüh. ¹⁹ Jääm hë da hë, badäk hahÿ hä ji bawät nä bä Kristo hanaa ji gahëen bä, tii bä taw'ääts hë paawä tak'ëp, sahõnh hë mahänh, ër rat'yyd mehïin paawä.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganä wät né hë dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Pooj jé dejëp do mahang ganä wät do tii. Ta wób na-ääj hë genyyh do metëe n'aa tii. ²¹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Sét hë aj'yyji dajëp do du na doo. Ti hadoo na-ääj hë sét hë aj'yy see ji ganyyh do dejëp do mahang du na doo. ²² Adäw hyb n'aa sahõnh hë ji dejëp. Ti hadoo ënh Kristo hyb n'aa kä sahõnh hë ragenyyh da. ²³ Sahõnh hë genyyh do bahänh, pooj jé ganä wät do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bä kä, ta hä h'yy ka'eeh do ragenä boo kän da. ²⁴ Tii bä kä, badäk hahÿ gawatsik do kaja kän. Kristo j'aa ketsë do jawén paa bä sahõnh

hë mejüü do ji nahapäh do sa hä, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapäh do sa hä, sahõnh hë hejój enäh do ji nahapäh do sa hä na-ääj hë, tii bä tabag'ääs do Kristo bahaëej kän da P'op Hagä Do ta Yb hä kä. ²⁵ Kristo bag'ääs da sahõnh hë ta majïi hä taj'aa ketsë bä kä. ²⁶ Tagadëeg ub kä majïi tagawats'iiik doo, dajëb. ²⁷ Ta ti ÿ wén her'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahõnh hë ta tsyym yt hä P'op Hagä Do an'oo bä tabag'ääs hyb n'aa."* "Sahõnh hë tabag'ääs" tabaher'oot bä, dooh P'op Hagä Do ta Yb sii hë tado bä tii, ti né hë hanoo do hyb n'aa ta hä sahõnh hë tabag'ääs doo. ²⁸ Takajaa bä kä sahõnh hë Kristo bag'ääs doo kä, ti noo gó kä, ta daaj hë ta Yb yd jé da tanu gadäg kän. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahõnh hë ta hä han'oo däk doo, tabag'ääs hyb n'aa, sahõnh hë bahänh tabahado däk hyb n'aa kä, sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa kä.

²⁹ Hÿÿ kä, ji ganänä bä paawä, nyy da rabad'oo da dejëp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejëp do ganenä bä paawä, hëd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganänä bä paawä, dooh hyb n'aa pé had'yyt hë ÿ ahoop doo. Ji ganä wät do hyb n'aa ÿ wén gadoo Jesus hyb n'aa ÿ ahoop doo. ³¹ Dajëb gó had'yyt hë ÿ bawät tak'ëp ÿ rarejää do haj'aa. Né hup ÿ né ta ti ÿ her'oot do bë wén hapäh, ÿ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bë hyb n'aa Kristo Jesus ër Wahë N'aa hyb n'aa. ³² H'ëed hyb n'aa ÿ kamety wät paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bä, jääm hë badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä ÿ h'yyb däg bä paawä, ji ganänä bä paawä? Ji ganänä bä paawä, se hub né hë paawä hahÿÿ da sa ky hetëg: "Hamäh, ër awëeh, hamäh, ër eëg jati ër dejëb kän do

* 15:27 Saaw-Mo 8.6 † 15:29 Dooh ji hapëe bä ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ëeg bä dejëp do hyb n'aa ji nu kemuun bä. Jääm né hë ti ky n'aa gó tabeh'üüm ji ganä wät do ky n'aa.

hyb n'aa.”†

³³ Bē an'oo manā bē rawad'ii, “Nesaa do moo heb'oooh do sii ji awād bā, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawā ji bawāt pooj jé.”

³⁴ Taw'āāts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manā wād nesaa doo. Ta ti ŷ wén mejūū, bē wób ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ŷ wén her'oot tii.

³⁵ Hahŷŷ da apāh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejēp do paa ragenā bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganā bā ta bóg nadajēb bā. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bā, dooh ta gajewēē tado bā ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagā Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb dāng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawēē bā. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ēnh ti anāng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ēēng dab, ta see hadoo taw'ēēd dab, ta see hadoo na-āāj hē tah'ŷŷb dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badāk hahŷŷ hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badāk hahŷŷ hā habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papŷŷj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagōōh. Sagōōh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejēp do mahang ji ganyyh do hā. Karejāā ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, kanarejā wād. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakā jēng bā. Tak'ēp tabahetsooh taganyyh bā kā. Najejoos its ji dakā jēng bā. Hejoonh taganyyh bā kā. ⁴⁴ Dab nāng ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh

bā kā, papuuj dāg ji hub P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. Ji hub dab nāng do tanyy bā, tii b' ti anāng na-āāj hē ji hub papuuj P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. ⁴⁵ Hahŷŷ da takerih doo gó: “Jāām pooj jé aj'yy, Adāw, hedēb gēēt doo.”^S Tagadēēg ub Adāw hedoo doo, Kristo, ji edēp do hanoo do Sahee hado dāk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy dāk ji hub dab nāng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. ⁴⁷ Jāām pooj jé aj'yy, badāk hahŷŷ hā tsāng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hŷ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badāk hahŷŷ hā habong doo, Adāw k'āāts gó hana do hadoo ti sahōnh hē. Hŷ pong jé hana do hadoo da ēr hub papuuj hŷ pong jé naa ēr gadoo doo. ⁴⁹ Da hē, badāk hahŷŷ hā ēr babok nā bā, Adāw hadoo nā ēēr. Ti hadoo né hē da, ti awāt ti noo gó, hŷ pong jé hana do hadoo da ēēr.

⁵⁰ Hahŷ ti ŷ her'oot, wakān haa: Dab nāng doo, majyyw nāng doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do bag'āās bā. Karejāā doo, dooh tagado bā nadajēp doo. ⁵¹ Bē hyb n'aa matakā da! Bē ŷ maher'oot ji nahapāh do hā: Doooh ēr sahōnh hē ēr dejēb bā.** Ti hadoo né hē, sahōnh hē ēr da kawereem. ⁵² Nyyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wād sii hē, tagadēēg ub torōm-bet hād nāng do ky ganyyh bā kā. Torōm-bet ky ganā sii hē da sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do dejēp do paa ragenā boo kān da. Ta ti dooh radejēb boo bā kā. Ti ēēr kā, ti noo gó hedēp nā doo, ēr kawereem boo kān, hedēb had'yyt do ēr gadoo hyb n'aa kā. ⁵³ Karehejāā do kawareem da kanarejāā do hā. Dejēp do kawareem da nadajēp do hā kā. ⁵⁴ Ta ti bawāt bā kā, karehejāā do kawareem bā kā kanarejāā

† **15:32** Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahanāng pé ti sa ky hetēg doo. Ji ganānā bā paawā, se hub né hē tii bā paawā raheer'oot doo. **S 15:45** Genesis 2.7 **** 15:51** Jesus matēēh noo gó ta hā h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot.

do hã, dejëp do rakawareem bã kã nadajëp do hã kã, tii bã kã hahÿ kerih do ky däng do paa kã kaja kãn:

“Dajëb gawatsig kãn.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ket-sëe kãn ta hã.”††

⁵⁵ “Dajëb, ny maj'aa ketsë doo?

Dajëb, ny a hejój ji mamarahejãã doo?”††

⁵⁶ Nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, ti né hë dajëb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wät do hejój. ⁵⁷ P'op Hagä Do hã ër j'aa etsë. Ti né hë hanoo ër j'aa ketsë doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kã, wakãn haa ÿ kamahän doo, taw'ääts hë bë h'yy kahejój. Bë an'oo manä bë tahe-waat do hã, bë h'yy ganejë hõm hyb n'aa. Taw'ääts hë bë moo boo had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë sahõnh hë bë wë hanäng doo me, daap hë nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok doo, bë bahapäh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajëer n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kã, P'op Hagä Do karapee Judah häj n'aa bã habong do ji masa do dajëer n'aa ky n'aa bë ÿ ma erih. Taw'ääts hë Garata häd näng do häj n'aa hënh habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ mejüü doo da, bë na-ääj hë tii d' bë bad'oo. ² Taw'ääts hë sét met'uuh hã ken'yyh bë betyn hõm tsyt hë bë dajëer uuh bë gadoo do pénh. Hajõng tado bã bë gadoo doo, hajõng do ta uuh bë betyn hõm tsyt hë. Kanahën d'os hë tado bã, dooh denaa hë. Taw'ääts hë bë ata ÿ kajaa do pooj jé. ³ Tii bã, ÿ kajaa bã kã, ÿ erih do ÿ mejüü da ajyy ta ti dajëer Jerusarënh hënh ratajooh

do bë asëew hõm do sa sii, baad t'ii hënh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'ääts hë tado bã, ÿ na-ääj hë ÿ ahõm. ÿ d' rahadaa hõm tii bã.

⁵ ÿ h'yyb däng Masedonija häj n'aa ÿ jatsëk. T'ii hënh ÿ bewäd nä do jawén paa bã, bë wë ÿ bahõm kãn bë ÿ baheg'ääs hyb n'aa.

⁶ Badawëet apäh da ÿ bawät bë pa. T'ii hënh hyb n'aa hadoo da tarab'ëer ÿ tab'ëes. Tii bã ÿ bë masa da ÿ bahõm hënh. ⁷ Dooh ÿ karën bã ÿ h'yy kajóh gó bë wë ÿ beg'ääs doo, ti hyb n'aa nayyw hë ÿ wén nahõm nä bë wë. ÿ karën paawä badawëet ÿ bawät bë pa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën bã tii.

⁸ Ti nuuj jé ÿ baym da babä Epeso panang bã, jãm Pën-Tekos häd näng do kajaa bã kã. ⁹ Tyw n'aa näng babä hã ÿÿ, baad Jesus ky n'aa ÿ beher'oot hyb n'aa, hajök né paawä ÿ raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bã bë wë, taw'ääts hë baad bë gadoo bë mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hã. Tii d' ÿ wén etsëe bë hã, ÿ moo wät doo da Tsimoot moo wät na-ääj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. ¹¹ Bë an'oo manä bë wób raty n'aa gesyyg Tsimoot hã. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë kedëe hõm, wë ÿ tababaaj hõm hyb n'aa. Ër wakään wób Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ÿ gada.

¹² Ër wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do Aporos häd näng do hã kã. Tak'ëp ÿ betsëe ta hã, tabahõm hyb n'aa ër wakään sa sii bë raba-hehëen bã. Dooh m' takarën nä bã tahõm bã. Baad tahaja bã m' tabahõm.

¹³ Taw'ääts hë baad bë kanäh, Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë h'yy kae. Bë h'yyb eÿÿm manäh. Bë h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'ääts hë kamahän gó bë moo bok sahõnh hë bë moo bok doo.

¹⁵ Bē hapāh, Es-Tepanas ta tób yt hā haj'eenh do sii hē jāām hē pooj jé ti Akaja hāj n'aa bā Jesus hā rah'yy kae padēek doo. Bē hapāh nyy da ramasaa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Tak'ēp ŷ betsēē bē hā, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hā moo b'ook doo.

¹⁷ ŷ h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo hād enāh do bē wē naa wē ŷ rakajaa bā kā, bē jawén buuj, hā ŷ ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad ŷ rah'yyb en'yyim, bē rah'yyb en'yyim doo da. Taw'āāts hē bē weh'ēēh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do Asija hāj n'aa bā habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ŷŷm Pisiir hād nāng do daheeh, bē nemuun séd hā h'yyb hedoo do Jesus Kristo hā, tak'ēp mā bē rahyb n'aa esee. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa tób bā kahet'aa doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hā.

²¹ ŷ Paw-Ro, moh ŷŷ me ti hŷ ŷ berii kån: * Bē ŷ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahān doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ ŷ karēn, Jesus, ēr wahē n'aa ky enyym bē hā.

²⁴ ŷ kamahān bē sahōnh hē nemon ŷŷ séd hā h'yyb hedoo do Kristo Jesus hā. Jāām hē kā.

---

* **16:21** Paw-Ro bawāt noo gó dooh sa daaj hē rerii bā, rahaja né paawā rerii bā. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kån. Tagadēēg ub kā, tabahajaa bā kā, Paw-Ro gadoo terih do nahēēh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hā rabahapāh, Paw-Ro kyyh né hē sahōnh hē ta tii hā kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapāh.

2 Korin

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korin häd näng doo bä habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedeng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹh, P'op Hagä Do karèn do hyb n'aa ỹ tanaënh doo, Kristo Jesus mejüü do see ỹ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kä. Ër hỹh hadoo do Tsimoot häd näng do sii bẽ ỹ edeng bẽeh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korin häd näng do panang bä habong doo. Sahõnh hẽ Akaja häd näng do hã n'aa bä P'op Hagä Do tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm do ãã edeng na-ããj hẽ.

² Ỹ karèn P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karèn baad bẽ rah'yyb en'yym.

*P'op Hagä Do ji tah'yyb en'yym
do ky n'aa hahỹh*

³ Taw'ããts hẽ ër j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehĩn doo. Ti né hẽ P'op Hagä Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ tadëe bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb n'aa ãã h'yyb en'yym hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadëe bã, ãã hã P'op Hagä Do h'yyb en'yym doo me. ⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ tabës doo da, ãã wẽ tabës na-ããj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër tah'yyb en'yym doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb en'yym hyb n'aa tii, bẽ bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ããj hẽ. P'op Hagä Do ãã tah'yyb en'yym

bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'yym doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapäh bã, bẽ da h'yyb enyww bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gado had'yyt hẽ da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ããj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapäh hahỹ bẽ hã: Æã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagä Do h'yyb en'yym do bẽ gadoo ãã nemuun na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bã Jesus hã ãã hapäh, nesaa do bẽ ahob né paawä.

⁸ Wakãn haa, ỹ karèn bẽ bahapäh tak'ëp nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ëp né hẽ ti nesaa do ãã hã kametyy doo. Dooh ãã haja wäd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã edëp doo. ⁹ Æã d' dejëp ãã ed'oo paa ãã h'yyb gó. Æã wẽ ta ti wén wäd wät, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadä hyb n'aa, P'op Hagä Do hã, dejëp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadä hyb n'aa kä. ¹⁰ Ti né hẽ tii, dajëb mahãnh ãã tedëeb wät doo. Æã d' ted'ëep nã. Ta hã ãã h'yyb eh, ãã ted'ëep hỹ jawén ¹¹ ãã bẽ masaa bã, ãã bẽ ky n'aa etsëe doo me. Tii bã kä, hajök raj'aa etsë da P'op Hagä Doo, ãã ted'ëep do hyb n'aa, hajök do sa kyyh P'op Hagä Do gadoo do hyb n'aa.

*Paw-Ro maher'oot do h'ëed hyb
n'aa tawén ky kahỹd wät sa hã ky
n'aa hahỹh*

¹² Hahỹ hyb n'aa ãã kasab'ee: J'ooj madäk doo me nado ãã baboo bong bẽ mahang, ta wób sa mahang na-ããj né hẽ. Baad ãã h'yyb metëeh ta ti ãã hã. Dooh ãã jejen bã ãã h'yyb. Tii da ãã wén bok, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ãã wẽ. Dooh badäk hahỹ hã habong do hajaa do hã ãã h'yyb ee bã. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejën pé bẽ ãã ma erih do mahang. Wyt ta maab hẽ bẽ ỹ ma erii wät do ky n'aa, nyy d'

tahanäng péh. Bë ner'oot doo, bë maa napäh do na-ääj né hë, ti né hë. Doooh kejën péh. Hÿÿ kä, bë häd hapëë däg né paawä ää h'yyb, ÿ gada da baad ää h'yyb bë bahapäh nä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó kä, ää hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë hyb n'aa ää h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hëp ÿÿ bë hapäh ÿ ed'oo do hyb n'aa, hã ÿ bë h'yy ka'eeh ÿ ed'oo do hyb n'aa na-ääj hë, ÿ hyb n'aa newë däk paa bë ÿ bahehëen Masedonija bä ÿ kajaa do pooj jé. ÿ hyb n'aa newë wät paah, pawóp nuu me bë ÿ bahehëen paawä, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bë hã paawä. ¹⁶ ÿ h'yyb däng paa Masedonija hënh ÿ mahôm me bë ÿ bahehëen, ÿ matëeh me na-ääj hë, ÿ bë masa hyb n'aa Judah häj n'aa hënh ÿ bahôm bä. ¹⁷ Tii d' né ÿ h'yyb dëë paawä, ÿ ky kahÿÿd wät. Daap ÿ h'yyb däng bë ed'oo g'eeh, ÿ wén ky kahÿÿd wät? J'ooj madäk doo me bë ed'oo g'eeh “ÿÿ” ÿ banäng, hëp ÿÿ gó “doooh”? Ky kahehät do bë ed'oo ÿÿh? ¹⁸ Bë hã ÿ her'oot doo, ta ky n'aa bë ÿ maher'oot do na-ääj né hë, ky kah'ÿÿt do nado. P'op Hagä Doo, ji hã ky kaneh'ÿÿt doo, ji hã h'yy kaneh'ÿÿt doo, hapäh te hub né hë ÿ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagä Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bë mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ÿ maher'oot doo, dooh taky kahÿÿd bä ji hã. Taky däng doo, ti né hë tamoo wäd had'yyt hë. Ti hadoo ääh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahôn hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji hã, Kristo moo wäd wät. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër j'aa etsë bä, “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”,* ër wén näng ta hã, Jesus Kristo häd gó. ²¹ P'op Hagä Do né hë tii, ääh, bë na-ääj né hë

baad tah'yyb ta däk do Kristo hã, ër h'yy kanerét hyb n'aa ta hã. Ää hã tah'yyb däng, tsyt hë ta wë ää moo bok hyb n'aa. ²² Èr ta ma däg tan'oo bä. Tan'oo däk dö ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hÿ pong jé ër gadoo do metëë n'aa.

²³ P'op Hagä Do hã ÿ ky däng hahÿÿh: Bë hyb n'aa né hë, bë ÿ nahajëm hyb n'aa, bë panang hënh ÿ wén nahôm wät p'aa hënh. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo. ²⁴ Bë ää karën ää mejüü hyb n'aa nado bë h'yy kaha'eeh do hã ÿ wén näng ta tii. Baad bë h'yy kae däg kån Jesus hã, ää hapäh. Jääm hë ää karën bë ää masa, baad bë tsebë hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hëp ÿÿ gó ÿ ky hadoo hahÿÿ da: “Doooh ÿ ahôm wäd bä sa wë ÿ bahehëen hyb n'aa”, näng ÿ hëp ÿÿ gó. Doooh ÿ karën bä bë ÿ bahehëen do bë h'yy ketón tan'oo bä.* ² Bë h'yy katón do ÿ an'oo bä paawä, jaa hanaa tii bä ÿ tsebë doo? Bë né hë ti tsebë do hanoo do hã ÿÿ. ³ Ti hyb n'aa né hë, pooj jé bë ÿ ma erii wät doo gó, ta tii da bë ÿ wén ma erii wät, bë wë ÿ kajaa bä kä, ÿ h'yy katón bë an'oo mahän hã ÿÿ, bë paawä ti tsebë do hanoo do hã ÿÿ. ÿ tsebë doo da bë da tsebë nemon ÿÿ, baad ÿ gada bë sahôn hë wë. ⁴ Tak'ëp ÿ h'yy katón doo gó, ÿ aoot doo me ta ti bë ÿ ma erii wät paah. Bë h'yy katón ÿ an'oo bä do hyb n'aa nado bë ÿ wén ma erii wät, pooj jé ÿ erii wät do hã. Bë ÿ wén ma erii wät, tak'ëp bë ÿ kamahän ÿ erii wät do hã bë bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ta ti aj'yy, bë mahang ji h'yy katón do du na doo, ÿ had'yyt

* **1:20** P'ooj ub, da hë na-ääj nä, P'op Hagä Do ji j'aa etsë bä, Amen ta wób resok. “ÿÿ. Ti d' né hë. Taw'ääts hë” tahanäng pé ti amen. * **2:1** Korin buuj Paw-Ro bahehëen bä paawä ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät.

hē nado ti h'yy katón tan'oo bā. Hajōk bē wób h'yy ket'oon tan'oo bā. Dooḥ ŷ karēn bā ŷ her'ood bā, bē sahōnh hē bē h'yy ket'oon tan'oo bā, ta bahānh ŷ naher'oot hyb n'aa. ⁶ Hŷŷ kā, ta ti aj'yy hā kā, jāām né ti hajōk bē wób ta hā nesaa do ky n'aa etyy doo.† ⁷ Taw'āāts hē bē hyb n'aa mabaan hŷŷ kā tamoo wāt do paah. Taw'āāts hē bē h'yyb enāw ta hā, tah'yy ganajēē hōm hyb n'aa tak'ēp tah'yy katón do an'oo bā. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ēp ŷ betsēē bē hā, bē metēēh hyb n'aa ta hā bē kamahān doo. ⁹ Bē ŷ wén ma erii wāt paah, aj'yy nesaa do moo wād wāt do bē ky n'aa etyy hyb n'aa, bē ŷ metyy hyb n'aa, ŷ bahapāh hyb n'aa ŷ bē ky dahé bā. ¹⁰ Bē hyb n'aa mabaan bā ta ti aj'yy moo wād wāt do paah, ŷ na-āāj da ŷ hyb n'aa mabaan ta hā. ŷ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bā ŷ hyb n'aa mabaan péh, ŷ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bē hā. ¹¹ Tii da ŷ wén d'oo, Nesaa Do Yb ér tawanadii hyb n'aa.‡ Baad ér bahapāh né hē nesaa do tahyb n'aa newēē do ji hā.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahŷŷh

¹² Panang Torowas hād nāng doo bā ŷ kajaa bā Kristo ky n'aa hanām do ŷ maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa nāng ta tii bā hā ŷŷ, baad ŷ maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bā. ¹³ Ti hadoo né hē, dooh baad tado nā bā hēp ŷŷ, Tiit, hāj ŷ hadoo do tii bā ŷ mamuun ŷ ed'oo doo, ŷ naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ŷ kedēē hōm

† **2:6** Jāām né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehīn wāt do hyb n'aa, nesaa do teréd hōm do hyb n'aa. ‡ **2:11** Ji kanarēn bā ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hā, Nesaa Do Yb hā ji anoo tii bā ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ji mabaan ji da hadoo do moo wāt doo. § **2:14** Rakaneb'ooḥ do jawén paa bā, raj'aa ketsé bā, tseebeé gó Roma buuj sa warahén wahé n'aa sa warahén sii hē rakametēēh rabajēk bā panang hēnh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hē ratabēs bā buu benyym do bewād dāk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm Jesus ky n'aa taher'ood hōm doo. Warahén sa wahé n'aa j'aa ketsé do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagā Do mahūūm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejūū do na-āāj hē, ta t'aah j'aa ketsé do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa. ** **2:16** Kristo ky n'aa ky nadah'eēh do ti banesaa hēnh hah'ūūm doo.

sa hā. Ti Masedonija hāj n'aa hēnh ŷ bahōm kān, Tiit ŷ besoos hyb n'aa.

J'aa ketsé do ky n'aa gó Paw-Ro eh'ūūm do ky n'aa hahŷŷh

¹⁴ P'op Hagā Do hā ŷ j'aa etsé, āā tamahūūm hado had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsé do tametēēh bā kā. Jé pad'yyt hē, āā hyb n'aa P'op Hagā Do maher'ood hōm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hē bewād dāk do hadoo. § ¹⁵ P'op Hagā Do hā, Kristo buu benyym do hadoo āā banesaa do mahānh hedēp do sa mahang, banesaa hēnh hah'ūūm do sa mahang na-āāj né hē. ¹⁶ Banesaa hēnh hah'ūūm do sa hā, ** dajēp do babuu hadoo āāh. Banesaa do mahānh hedēp do sa hā, Kristo ky n'aa ky dah'eēh do sa hā, hedēp do babuu hadoo āāh. Dooḥ hajaa pé ta daaj hē ta hejój gó ta ti tamoo wād bā. ¹⁷ Āā wén hajaa tii, P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa āā hā. Dooḥ ta sām jawén āā maher'ood hōm P'op Hagā Do ky n'aa, hajōk ta wób rabahed'oo doo da. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āā baher'oot P'op Hagā Do matym gó, P'op Hagā Do mejūū do āā bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hēnh āā daaj hē āā j'aa etsé bē ed'oo g'eēh ta ti ŷ erii wāt do hyb n'aa? Āā hyb n'aa karēn g'eēh, ta wób rabahed'oo doo da, āā manaa bē hā sa mo haj'aa kerih doo, rerii wāt do bē ner'oot jawén paa bā, baad āā bē gadoo hyb n'aa? Bē mo haj'aa kerih do āā hyb n'aa

karèn pé apäh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hēnh baad āā ragadoo hyb n'aa? Doo. ² Doo hyb n'aa āā karèn pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad āā ragadoo hyb n'aa sa wē. Bē hā né hē sahōnh hē rabahapäh nyy da āā babok, nyy da āā ma metēēk. Baad däg bē baboo däk bē āā ma met'ēēg wät do hyb n'aa rabahapäh bā, āā d' ragadoo. Baad bē babok do hā āā h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hē: Bē hā Kristo ky n'aa āā ma met'ēēg wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bēēh, ta wób hā kametä däk doo. Doo ta nahēē me kerih do tado bā tii. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do Sahee bē h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ŷ hanäng doo. P'ooj ub, pä gatsebak do hā takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hÿÿ kä ji h'yyb gó tabawäd däg kän, ji tah'yyb mahūüm hyb n'aa.

⁴ Bē āā ma met'ēēg wät do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padēēk baad āā bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bā. ⁵ Ti hadoo né hē, āā daaj hē hyb n'aa nado tii. Āā daaj hē, dooh āā hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa āā hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo āā hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa āā bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagä Do Sahee moo wät hÿÿ kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajēp tan'oo bā.* Papuuj taky n'aa enooh do hā kä, ji h'yyb tym ted'ēēp P'op Hagä Do Sahee an'oo bā kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ēp gabarēēh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pä gatsebak do hā kerih do paah. Dajēb

hā ji taky n'aa ety né paawä, gabarēēh do mahang takajaa. Tak'ēp gabarēēh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraéw buuj rahaja bā bāp peej Mosees mamets rahegāā bā ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarēēh do ta mamets hā kametēēh do kahāj né paawä. ⁸ Hÿÿ kä, tak'ēp ti bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedēp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bā paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajēb hā ji taky n'aa ety né paawä, tak'ēp tii bā ta bahānh baad ub, tabahetsooh hÿÿ kä papuuj taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ēp né hē ta bahānh baad ub, tak'ēp ta bahānh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hā ji mety bā, dooh wäd its hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarēēh do mahang kaja däk paa kah'ēēnh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahānh doo.

¹² Tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad āā bahapäh do hyb n'aa, neÿÿm doo me baad āā baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hā Mosees maher'oot jawén paa bā, ta mamets tajahe'suu pāān sawas'aap doo me, gabarēēh do kah'ēēnh do ta mamets hā hadäk do wē raty kanejäk hyb n'aa. Tii d' nado āā bad'oo papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hā. Neÿÿm doo me āā baher'oot ta ky n'aa.

* **3:6** Ji h'yyb tym dajēp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bā sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawēē had'yyt hē P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ēp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

14 Ta bag gabarēeh do Isaraéw buuj rahapēē né paawā ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bā, dooh m' rah'yy gah'ood bā. Da hē na-āāj nā, pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bā, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hā. Jāām hē Kristo hā ji h'yy kae bā takado hōm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. 15 Da hē na-āāj nā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bā, kajesuu do hadoo sa h'yyb. 16 Tii d' tado né paawā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē ji h'yy kawareem bā, ta hā ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kā, kado hōm kán ti ji h'yy kajasuu doo. 17 Ta ti tawén hadoo, P'op Hagā Do Sahee né hē ti ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawāt bā, baad dāg ji bawād dāk tan'oo bā. Dooh ji hewad wāt péh. 18 Ti hyb n'aa ēēr kā, ta hā h'yy ka'eeh doo, ēr mamets jesuu n'aa tamah doo me ēr hā takametā kán Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarēeh doo. Ēr kawareem had'yyt hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ēr bahadoo do kahūūm had'yyt hyb n'aa. Kahūūm had'yyt hē ta bag gabarēeh do hadoo ēr hā kametēeh doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahee hadoo do hā hana doo.†

4

1 Ti hyb n'aa kā, āā wē P'op Hagā Do ky enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa āā bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh āā h'yy geje hōm bā. 2 Dooh né hē āā h'yy geje hōm bā. Āā eréd hōm kején doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa nāng doo. Dooh āā

wad'ii bā ta wób. Dooh āā eh'ýd bā P'op Hagā Do kyy kerih doo. Baad ub āā baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad āā babok P'op Hagā Do matym gó sahōnh hē sa hā kametā dāk. Jé hyb n'aa matakēē do hapāh tii. 3 Baad né paawā āā baher'oot panyyg hanām doo, dooh tagah'ood nā bā ta wób sa hā, jāām hē taganahoot banesaa hēnh hah'ūūm do sa hā. 4 Bag hadoo Kristo tak'ēp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagā Do hadoo né hē ti Kristo. Ti hadoo né hē Nesaa Do Yb, badāk hah'ýy hā P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā mejūū doo, tan'oo bā panyyg hanām do hā rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapāh hyb n'aa. 5 Dooh āā ky n'aa tado bā ti āā maher'ood hōm doo. Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahē N'aa, ti āā ky n'aa her'ood hōm doo. Āā tii, bē karom hadoo Jesus hyb n'aa. 6 P'op Hagā Doo, “Ganā ta bag badagyp do mahang” her'oot do paah,* ti né hē ti ēr h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagā Do hejój hā, tak'ēp ta kabaj'aa do hā, ta bag gabarēeh do Kristo mamets hā kametēeh do hā āā h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

7 Ta ti tak'ēp hanām doo, ta bag gabarēeh doo, ta hejój na-āāj hē, kan'oo dāk āā hā, āā nahejoonh do hā. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagā Do hanaa ji bahapāh hyb n'aa sahōnh hē bahānh hadoo do hejój, āā hanaa nado. 8 Nesaa do jé pad'yyt hē āā ahob né paawā, āā medēp né hē. Dooh né paawā āā ad'oo péh, dooh āā h'yy geje hōm bā. 9 Āā rano n'aa mahes'oo né paawā, dooh P'op Hagā Do āā teréd

† 3:18 Hah'ýy da na-āāj hē tahajaa ji erii bā tēg nad'ēed is do 18: Ti hyb n'aa sahōnh hē ēēr, ta hā h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'āās do hadoo ēr baheg'āās Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarēeh doo. Ēr mamets jesuu n'aa tamah doo me ēr heg'āās. Ēr hegāā nuuj jé, ēr kawareem had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ēr bahadoo do kahūūm had'yyt hyb n'aa. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahee hadoo doo, ti né hē ta ti hanoo do ēr hā. * 4:6 Badāk hah'ý tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh.

bä. Äã majiü äã radewäts né paawä tütü, dooh rahaja bä äã h'yy gejë hõm bä ran'oo bä. ¹⁰ Äã ahoop do hyb n'aa, äã kata däg had'yyt hë Jesus dajëp do hä, Jesus edëp do kametä däk hyb n'aa äã hä. ¹¹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Äã hedëp doo, dajëb gó had'yyt äã babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do äã hä kametä däk hyb n'aa, äã nahejooj is do hä. ¹² Tii hyb n'aa dajëb gó äã babok, edëb heh'äät do bë gadoo hyb n'aa.

¹³ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “ÿ h'yy kae däk, ti hyb n'aa ÿ wén her'ood wät”,[†] näng kerih do hä. Ti hadoo äã na-ääj hë. Äã wén her'oot Jesus ky n'aa, äã h'yy kae däk do hyb n'aa. ¹⁴ Äã her'oot ta tii, hahÿÿ d' äã bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät hanoo doo, äã na-ääj hë da genä bok tan'oo bä da Jesus nemuun. Tii b' bë sii hë äã tamahüüm da ta wë, ta matym gó ër tametëeh hyb n'aa kä. ¹⁵ Bë hyb n'aa né hë sahõnh hë ta ti ÿ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä. Tii d' tawén d'oo P'op Hagä Do ji hä taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'üüm hyb n'aa. Tii bä kä, hajök tseb'ee da P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk hyb n'aa kä.

¹⁶ Tii hyb n'aa dooh äã h'yy gejë hõm bä. Äã hub kahäj jëe né paawä, äã h'yyb papuuj hado däg had'yyt hë. ¹⁷ Äã wén h'yy ganejë hõm, kanahën d'os hë hadoo do ër ahoop do nayyw hë tabës do ër hä tabanoo tak'ëp baad hadoo do nahänh doo. Dooh its ti ji ahoop

doo, tak'ëp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸ Tii hyb n'aa dooh äã h'yyb padäg bä ji hapäh do hä.[‡] Ji nahapäh do hä äã h'yyb padëek.[§] Ji hapäh do ahänh. Ji nahapäh doo, dooh tahëej bä. Tawäd had'yyt hë.

5

Ër hub papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Ër hub badäk hahÿÿ bä hanäng do dajëp bä, ti anyy däk ër hapäh, hÿ pong jé ër hub papuuj gawanatsik do P'op Hagä Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kä. ² Tii nuuj jé, badäk hahÿÿ bä ër babok nä bä, hejooñh ër hä. Tak'ëp ër karën hÿ pong jé hub n'aa ër gadoo, ër kah'ÿÿt ³ ër hub papuuj däg hyb n'aa. Tii bä, dooh da ër hub tamaa bä. ⁴ Da hë, ta säg gó ër babok nä bä ër ahoop nä. Hejooñh ër hä. Nyÿ d' ÿ hanäng péh? Ër karën ër dejëp ër hub tamah hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh? Dooh. Hÿ pong jé hub n'aa ër karën paawä nayyw hë ër gadoo, dahej'ëep do kawareem däk hyb n'aa nadajëp do hä kä, edëb had'yyt do hä kä.* ⁵ P'op Hagä Do né hë tii, edëb had'yyt do ër gadoo hyb n'aa ër tawén pehuuj wät doo. Tii nuuj jé tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëeh doo.

⁶ Tii hyb n'aa baad ër gahëen had'yyt hë ër pooj jé ër gadoo do pan'aa. Da hë ër babok nä bä, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa ër aboo nä bä ër hapäh. ⁷ Badäk hahÿÿ bä ër babok nä bä, ta hä ër h'yy kae had'yyt hë, dooh né paawä ji hapëe nä bä ji matym me ji hä taky däng doo. ⁸ Tsebee gó ër gahëen né hë ër

[†] **4:13** Saaw-Mo 116.10 hä takerii däk tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wät do paa ahoop paah. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe dajëb mahänh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ääj hë. Hajõng nesaa do tabaahoop. Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bä Jesus ky n'aa hanäm do taher'oot doo, tama metëek doo. [‡] **4:18** Dooh badäk hahÿÿ hä ji ahoop do hä rah'yyb padäg bä, Paw-Ro hanäng péh.

[§] **4:18** Hÿ pong jé ji gadoo do hä rah'yyb padëek, Paw-Ro hanäng péh. * **5:4** Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'ääts hë paawä ji hä, badäk hahÿÿ bä ji bawät nä bä Jesus matëeh. Tii d' tado bä, ji hub dahej'ëep do kawareem däk nadajëp do hä.

gadoo do pan'aa. Tak'ëp èr karën paawä èr berét badäk hahÿÿ bã èr babong na doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt èr baboo däk hyb n'aa kä. ⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do hä tak'ëp èr h'yyb padëëk, tatsébé hyb n'aa èr wë kä. Ta tii hä èr h'yyb padëëk, badäk hahÿÿ bã èr hub n'aa gó èr babok nä bã, badäk hahÿÿ bã èr hub n'aa èr beréd hõm bã na-ãäj hë né hë. ¹⁰ Tagen'aak do hä èr wén h'yyb padäg had'yyt hë, èr sahõnh hë èr da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó èr taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿÿ hä èr babok nä bã baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sãm na-ãäj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ji weh'eëh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad äã bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa äã h'yy kah'üüm ta wób hä äã her'oot doo, Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad äã P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bã. T'öp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-ãäj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. ¹² Dooh äã daaj hë äã j'aa ketsëë bã p'aa hënh bë matym gó. Dooh. Jääm hë äã anoo bë hä ta tyw n'aa, äã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hä j'aa kehets'ëë doo, ma matëg oow, t'öp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. ¹³ Äã h'yyb mera ta wób retoo bã, na rahe'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bã ti äã h'yyb mera doo. Baad tado bã äã h'yyb, bë hyb n'aa

né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä. ¹⁴ Kristo kamahän do äã tah'yyb mahüüm. Hahÿÿ da baad äã bahapäh: Sét hë dajëp sahõnh hë sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hë dejëp do hadoo.† ¹⁵ Sahõnh hë sa hyb n'aa tawén dajëp, papuuj ji bawät do gadoo doo, sa hä hë ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hä, sa hyb n'aa dajëp do hä, sa hyb n'aa ganä wät do hä kä rababoo däg kån hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa, hÿÿ kä dooh äã da hadoo do äã hyb n'aa hüüm wäd bã P'op Hagä Do nahapäh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'üüm doo da. P'op Hagä Do nahapäh doo da né paawä Kristo ÿ hyb n'aa hüüm wät paah,† dooh tii da ÿ adoo wäd bã. ¹⁷ Kristo hä h'yy kata däk doo, papuuj däg tii kä. Gawatsig hõm ji h'yyb säg hejój. Papuuj däg ji hÿÿ kä. ¹⁸ P'op Hagä Do hanaa sahõnh hë ta tii. Ti né hë ti P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hënh ta wë èr tagadoo doo, ta majiï èr nahado wät hyb n'aa, ta najiis èr bahado däk hyb n'aa kä. P'op Hagä Do anoo äã hä, ta wób äã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanäm doo. ¹⁹ Hahÿ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo ta wë badäk hahÿÿ hä habong doo, ta majiï ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padëëk hyb n'aa kä. Dooh tetsén wäd bã sa hä nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hõm kån. Ti tamejüü äã hä, ji tagadoo do ky n'aa äã baher'ood hõm hyb n'aa kä ta wób sa hä. ²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa äãh. Ta mejüü do äãh. Äã her'oot do hä P'op Hagä Do bë tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ëp äã betseë bë hä, bë banoo hyb n'aa bë P'op Hagä Do h'yyb wareem ta wë, ta najiis bë ba-

† **5:14** Dooh ji h'yy gakog hõm do ky n'aa tado bã hahÿÿ hä Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajëp do ky n'aa tado bã. Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Èr hyb n'aa Kristo dajëp nesaa do èr moo bok do sãm. Hÿÿ kä, Kristo hä h'yy ka'eeh doo, ta hä rah'yy kata däk do hyb n'aa, radejëp do hadoo nesaa do hä. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb säg karën do ji ky nadahé wät. P'op Hagä Do Sahee ji hä metëeh do ji ky dahé kån hÿÿ kä. Dooh ji karën doo da ji awäd wäd bã tahanäng pé tii, tég nad'ëëd is do 15 hä kerii däk doo da. † **5:16** Ta hä Jesus kasee do pooj é, aj'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo.

hado padēek hyb n'aa kā. ²¹ Kristo, tabad'op hē nesaa do moo nawāt doo, nesaa do ēr moo bok do sām tabahado dāk P'op Hagä Do an'oo bā, Kristo hyb n'aa baad had'op ēr bahado padēek hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagä Do masa n'aa āā bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp āā betseē bē hā, daap hē bē ganadoo hyb n'aa P'op Hagä Do anoo doo, bē hā taky enyym doo. ² Tii da ŷ wén her'oot, hahŷŷ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa:

“Ōm ŷ gadoo do noo gó kajaa bā kā, ŷ maa newē wāt maky n'aa etsēē doo.

Ōm ŷ bed'ēep do noo gó kajaa bā kā, ŷ masaa wāt ōm.”*

Bē maa newē baad ub! Da hē né kā ji tagadoo do noo gó kā. Da hē né kā ji tabed'ēep do noo gó kā.

Baad ub Paw-Ro rababok hejōonh do rahob né paawā ky n'aa hahŷŷh

³ Dooch āā moo bong pé ta wób h'yyb hewaāt péh, P'op Hagä Do ky n'aa hanām do āā maher'oot do raky n'aa narejāā hyb n'aa. ⁴ P'op Hagä Do karom āā bahadoo do hyb n'aa, sahōnh hē sa hā āā metēeh nyy da tak'ēp h'yyb jawyk doo me baad ub āā babok, baad nadoo do āā ahob bā, āā wē badoh do āā ahob bā, dooh āā ad'oo pé né paawā, ⁵ āā rahewyh bā, āā radewāts bē bā, hajōk do rakamajē bā āā hā, tak'ēp āā moo bok do hā, ty jawyk do āā ahob bā, āā basaah bā na-āāj né hē. ⁶ Dooch āā moo boo bā nu meby n'aa nāng doo. Kristo ky n'aa āā hapāh. Āā h'yy kanejāg. Ta wób wē āā ky

en'yyim. P'op Hagä Do Sahee āā tah'yyb mahūūm. Baad ub, t'ōp madāk doo me āā kamahān ta wób. ⁷ Baad hadoo do āā her'oot. P'op Hagä Do hejój gó āā babok. P'op Hagä Do karēn doo da ji bawāt doo, āā kuman hadoo. Tii me āā kamej'oonh. Tii me āā mesoo. ⁸ P'op Hagä Do wē āā moo bok āā raweh'ēeh bā, āā rawanehēē bā na-āāj hē. P'op Hagä Do wē āā moo bok baad raher'ood bā āā ky n'aa, āā raky n'aa rejā bā na-āāj né hē. Ta wób mā āā wedii, ta wób sa hā. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa āā her'oot. ⁹ Āā ky n'aa netsā né paawā ta wób sa hā, P'op Hagä Do baad āā tabahapāh. Dajēb gó āā baboo né paawā, āā edēp nāh. Āā rahewyh né paawā, dooh āā dejēb bā. ¹⁰ H'yy katón n'aa nāng né paawā, āā tsebee had'yyt hē. Āā kasuud its né paawā, hajōk do hā āā banoo hajōng baad hadoo doo.† Dooch né paawā āā wē hanāng péh, ti anyy had'yyt hē P'op Hagä Do karēn do āā wē.

¹¹ Baad bē āā maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooch āā jejēn bā āā h'yyb. Tak'ēp bē āā kamahān né hē. ¹² Āā nado bē hā kasaē doo. Bē ti kasaē āā hā. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hē ŷ maher'oot bēeh: ŷ karēn paawā bē ŷ kamahān doo da bē kamahān ŷŷh.

Dooch séd hā ji h'yyb hedo bā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā ky n'aa hahŷŷh

¹⁴ Taw'āāts hē bē kamekuuj manāh, taw'āāts hē séd hā bē h'yyb hedo manā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā. Tii d' ŷ wén her'oot, dooh séd gó tanu dēē bā baad had'op do ji moo wāt doo, P'op Hagä Do mejūū do ji ky nadaheeh do hā. Dooch tanu dēē bā ta bag gadagyp do hā. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo,

* **6:2** Isajas 49.8 † **6:10** Dooch dajēer tado bā ti ta wób sa hā ranoo doo. Jesus ky n'aa hanām do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'yyim doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagä Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii.

Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jesus hã h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooch tahaja bã séd hã rah'yyb hedo bã P'op Hagä Do tób n'aa, kabarii daheeh. Èr tii, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hë P'op Hagä Do her'oot ta tii. Hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taky däng ji hã:

“Sa h'yyb gó da ÿ bawät, sa mahang da ÿ bawät.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”[†]

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bë anä da hã ÿ h'yy kana'eeh do sa mahang naa. Taw'ääts hë da tsyt hë bë babok”, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bë kanä baad nadoo do mahãnh, tii bã da bë ÿ gadoo”,[§] näng mãh.

¹⁸ “Tii da bë adoo bã, bë yb da ÿ tii bã.

Bë da tah haa, bë da tok haa, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh Hë Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”^{**}

7

¹ Najis haa, èr hã ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'ääts hë èr enyyw hõm èr hã rejãã doo, èr h'yyb rejãã do na-ääj hë. P'op Hagä Do èr weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ääts hë èr kan'oo däg had'yyt hë ta hã, tsyt hë, ta wë had'yyt èr babok hyb n'aa kã.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahÿÿh

² Taw'ääts hë paawä baad bë kamahãn äãh! Dooch baad nadoo do äã moo boo bã sa hã. Dooch äã rejã bã sa hã. Dooch äã wad'ii bã sa hã. ³ Bë ÿ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ÿ wén erih. ÿ her'ood däk né paa baad bë äã kamahãn. Bë äã kamahãn had'yyt hë èr bedëp

bã, èr dejëb bã na-ääj hë. ⁴ ÿ hapäh bë gadoo ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa neÿÿm doo me bë ÿ maher'oot. Bë hyb n'aa ÿ kasab'ee. Tak'ëp ÿ h'yyb nyyw däg kãn, ÿ tseebe kãn. Sahõnh hë baad nadoo do äã ahob né paawä, tak'ëp ÿ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija häj n'aa bã äã kaja hõm noo gó, dooh kameh'ääk do äã hã. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ëeh do kejäk äã wë. Äã wë ta wób rah'yy kawereem. Äã h'yyb gó h'yy katón badäk. ⁶ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yyim doo, äã tah'yyb en'yyim Tiit kajaa do hã, bë wë tabewäd nä do jawén paa bã. ⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ÿ tah'yyb en'yyim doo. ÿ wén h'yy gadajang, ÿ wén h'yyb nyyw däk na-ääj hë, Tiit mã bë h'yyb en'yyim, tanooh. Tak'ëp mã ÿ bë hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ëp mã bë h'yy ketón bong baad nadoo do bë mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'ëp mã bë h'yyb tseb'ee wë ÿÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kã, tak'ëp ÿ wén tseebe kãn hÿÿ kã.

⁸ Pooj jé bë ÿ ma erih do hã bë hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ÿ t'yyd kameh'iin bã tii da bë ÿ ma erih do hã. Pooj jé dó ÿ t'yyd kameh'iin dó ÿ erih do bë hyb n'aa tón bong tan'oo bã ÿ bahapäh bã, banadawëd né paawä bë h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawä, ÿ h'yy gadajaa kãn hÿÿ kã. Bë hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ÿ wén h'yy gadajaa kãn. ÿ wén h'yy gadajang, bë hyb n'aa tón do hyb n'aa bë t'yyd kameh'iin bong baad nadoo do hã. Bë hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kã, dooh nesaa pé äã moo boo bã bë hã bë ÿ ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wë tan'oo bã. Baad hadoo do wë ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym

[†] 6:16 Rewitikos 26.12, Jeremii 32.38, Esekijew 37.27   § 6:17 Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41

** 6:18 2 Samuëw 7.8, 14

tabed'ëep tan'oo bä kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hë. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.*
 11 Bë hegää bë h'yy ket'oon do bë hä P'op Hagä Do anoo do tan'oo bä bë hä: Bë h'yy katón do hyb n'aa, nayyw hë bë karën nesaa do bë ado hõm bë mahãnh, dooh bë karën bä nesaa do moo bok do h'yyb hataa bë do bä, tak'ëp bë ganen'aak nesaa do bë mahang hawäd wät doo. Bë h'yy katón do hyb n'aa bë h'yyb eÿÿm bong, tak'ëp bë karën ÿ bë bahapäh, tak'ëp bë h'yy kahasaãb baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa, nayyw hë bë karën nesaa do moo wät do ky n'aa kety däk. Sahõnh hë ta tii me bë metä wät, bë h'yyb haj'aa hë nado wäd nesaa do bë mahang hawäd wät doo.

12 Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, pooj jé bë gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wät do had'yyt hyb n'aa nado ÿ wén erii wät. Ta ti aj'yy h'yyb rejä däk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-ããj hë. Ta ti bë ÿ wén ma erii wät paah, bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bë h'yyb baad hadoo do bë metëeh hyb n'aa kä äã wë P'op Hagä Do matym gó. 13 Ti hyb n'aa dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb tseb'ee.

ÿÿ. Dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb nyw padëek né hë. Tak'ëp äã tsebee na-ããj hë tak'ëp Tiit h'yy gadajaa kãn äã bahapäh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bë sahõnh hë bë h'yyb en'yyim do hyb n'aa ta hä. 14 Bë ÿ j'aa etsë paa Tiit hä. ÿ her'oot doo da né hë bë ky n'aa, ti né hë bë metëeh Tiit hä. Dooh ÿ bë nu meby bä. Te hub né hë sahõnh hë bë ÿ maher'ood wät doo. Bë hyb n'aa ÿ j'aa etsë

doo, te hub né hë na-ããj hë kametä däk hÿÿ kä. 15 Ta bahãnh Tiit bë takamahãnh kãn tahyb n'aa newë bë nyy da baad bë ky daheeh ta kyyh, baad bë gadoo bë mahang, bë h'yyb eÿÿm doo gó bë weh'ëeh ta hä. 16 ÿ h'yy gadajang, bë hä baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsëeh do ky n'aa hahÿÿh

1 Hÿÿ kä wakãn haa hedoo doo, äã karën bë äã maher'oot nyy da Kristo hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do rabad'oo P'op Hagä Do ky enyym do sa h'yyb gó hawät do an'oo bä. 2 Tak'ëp nesaa do rahob né paawä, tak'ëp ratsebé. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa tak'ëp ramasa sa wë hanäng doo me. Tak'ëp rabetsëeh, kasuud its né paawä. 3 Baad bë ÿ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hë rabanoo. Ti bahãnh rabanoo, rahajaa do bahãnh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hë né hë ti tak'ëp rabetsëeh. 4 Rets'ëë had'yyt hë äã hä, äã banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah häj n'aa bä habong doo. Baad ub sa hä ti ji masa doo. 5 Äã hyb n'aa newë do bahãnh rabad'oo. Sa daaj hë rakan'oo däg pooj jé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do ramoo bok hyb n'aa, äã karën do na-ããj hë. P'op Hagä Do karën doo da né hë ji hä, tii da rabad'oo. 6 Ti hyb n'aa kä tak'ëp äã betseë Tiit, pooj jé du doo do bë tah'yyb mahüüm dajëer masa n'aa bë ataa do hä, bë tah'yyb mahüüm p'aa hënh, ta ti bë masa do dajëer n'aa takaja däk hyb n'aa. 7 Tak'ëp bë gado däk baad hadoo doo: Tak'ëp bë h'yy ka'eeh. Tak'ëp bë bahajaa bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Baad bë bahapäh ji hä P'op Hagä Do karën doo. Tak'ëp bë h'yy kahasaãp baad hadoo do

* 7:10 Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bä ji t'yyd kamehÿin hyb n'aa nesaa do ji moo wäd wät do hä.

bë moo bok hyb n'aa. Tak'ëp äã bë kamahän. Ti hyb n'aa, ý karën paawä tak'ëp na-ääj hë bë banoo ta wób ji masa doo. Taw'ääts hë ti ji hýyj hedoo do ji masa doo. ⁸ Dooch bë ý mejõ bã ta wób bë masa hyb n'aa. Jáãm hë ý karën bë ky n'aa napäh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bë na-ääj hë baad bë kamahän bë da hadoo doo bë metëeh hyb n'aa. ⁹ Taw'ääts hë paawä ta wób bë masaa, bë hapäh do hyb n'aa nyy da ër Wahë N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky enyym do hyb n'aa ji wë, sahõnh hë ta wë anyy wäd né paawä, kasuud is tabahado däk bë hyb n'aa, tak'ëp baad hadoo doo bë wë tabanyy däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabëej hõm do hã, bë né ti jáãm pooj jé dajëer hat'aa do du d'oo doo. Bë né ti pooj jé kar'ëen mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hã ýyj taw'ääts hë tsebë doo gó bë du doo doo da né hë bë bahajaa hýyj kä bë du doo do paah. Taw'ääts hë bë hajaa doo bë anoo. ¹² Bë h'yyb n'oo bã, P'op Hagä Do gadoo da bë hajaa doo bë anoo doo. Dooch P'op Hagä Do gahëen bã bë hã bë wë badoh doo. ¹³ Dooch äã karën bã ta wób hã bë banoo do hyb n'aa, bëë kä ti ha-hoop badoh doo. Äã karën paawä séd demuun tabanäng sahõnh hë sa wë. ¹⁴ Da hë bë wë hanäng do masa sa hã. Ta jawén bë wë tananyy bã, bë d' ramasaa kån ta mabaj. Tii bã kä, séd demuun tabanäng sahõnh hë sa wë. ¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Dooch mad'aak pé hajõng do hat'aa do sa wë.

Kanahën d'os hë hat'aa doo, dooch badoh pé sa wë ënh.”†

¹⁶ P'op Hagä Do ý j'aa etsë Tiit hã tabanoo do hyb n'aa bë tahyb n'aa esee bë ý hyb n'aa esee do hadoo da. ¹⁷ Tiit gadoo äã etsëe do ta hã, bë wë tabahõm hyb n'aa. Tak'ëp tah'yyb hedoo bë wë tabeg'ääs hyb n'aa. Ta hã äã eanh do pooj jé, ta daaj hë tahyb n'aa newë däk bë wë tabahõm hyb n'aa. ¹⁸ Tiit sii äã mejüü da äã hýyj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hë Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsëeh doo, Jesus ky n'aa hanäm do hã tamoo wät do hyb n'aa. ¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do rasëew hõm ta ti hýyj ky n'aa hadoo doo, äã tabahada hyb n'aa Jerusarënh hënh dajëer kata däk do äã tajooh bã kä. Ta ti sa masa n'aa äã tajooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äã weh'ëeh hyb n'aa, baad äã karën äã masa ër wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo, äã metëeh hyb n'aa na-ääj né hë.

²⁰ Äã hýyj hedoo do äã d' rahada, ta wób daap rah'yy genä mahänh dajëer äã mahüüm do hã. ²¹ Baad äã matakëë, baad hadoo do äã moo bok hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-ääj hë. ²² Tiit sa sii äã mejüü nä äã hýyj seeh. Hajõo nuu me äã mety däk tii. Baad tah'yyb hedoo had'yyt hë ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bë hã tah'yyb ee däk do hyb n'aa, tak'ëp tah'yyb hedoo däk dajëer bë bataa do hã bë tamasa hyb n'aa. ²³ Tiit hã kä, hëp ý hata ti bë hã ý moo wät do hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do mejüü do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ëeh do tii. ²⁴ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë kamahän

* **8:9** Wawëe hë Jesus bewäd hyng do pooj jé, tak'ëp takabaj'aa. Tii bã kä, aj'yy tabahado däk, dajëb kån ji tabed'ëep hyb n'aa. Tii d' tahanäng pé ti kasuud is do tabahado däk. Taw'ääts hë ji hyb n'aa newëe nyy da tak'ëp ji Jesus t'yyd mehün, ji na-ääj ji t'yyd mehün hyb n'aa ji da hadoo do.

† **8:15** Esodo 16.18. Pãw hadoo Manah häd näng do P'op Hagä Do mo haj'aa doo, tabanawäng hënh Isaraëw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm. Ti noo gó kanahën d'os hë Manah hat'aa doo, dooch badoh péh. Hajõng hat'aa doo, dooch mad'aak pé sa wë.

gó bē gadoo bē wē rakajaa bā kā. Taw'āāts hē bē metēeh ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bā bē āā j'aa etsē doo.

9

¹ Dooch hyb n'aa bē ŷ ma erih pé Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do bē masa do ky n'aa hā. ² ŷ hapāh né hē nyy da tak'ēp bē h'yy karēn ta wób bē masa. Bē ŷ j'aa etsē paa Masedonija hāj n'aa bā habong do ēr wakāān hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabēej hōm do hā, bēeh, hēej Akaja hād nāng do babuuj,* bē du doo bē karēn bē masa doo, nāng kēh ŷ sa hā. Hajōk Masedonija hād nāng do hāj n'aa babuuj ēr wakāān hedoo doo, raky n'aa napāh bā baad bē karēn bē masa ta wób, ti na-āāj hē rah'yyb hedo padēek ramasa hyb n'aa. ³ Ta wób bē karēn bē masa ŷ hapēē né paawā, ŷ mejūū Tiit ta hataa daheeh bē wē, bē ramasa hyb n'aa dajēer bē bataa do hā, ta ti hā bē ŷ j'aa etsē do paa daap tanadoo hyb n'aa, ŷ kajaa do pooj jé bē h'yyb bē matakā dāk hyb n'aa. ⁴ Ēr hŷj hedoo do wób, Masedonija hāj n'aa buuj, si ŷ rakajaa bā bē wē, ŷ d' nu mebyy wāt da bē nahaja nā bā, dajēer bē nata nā bā, baad bē ky n'aa ŷ her'ood wāt do paa hyb n'aa. Bē na-āāj né da bē nu mebyy bong sa wē, bē nahaja nā bā. ⁵ Ti hyb n'aa ŷ hyb n'aa newē dāk, taw'āāts hē ta ti ajyy ŷ mejūū āā pooj jé, bē ramasa hyb n'aa, kamasa do dajēer n'aa bē bataa hyb n'aa, bē ky kajāk do paah. Tii bā, kaja dāk da āā pooj jé. Bē etsēeh do metēē n'aa dāg ti ta tii kā, bē ramejūū do hyb n'aa nado.

⁶ Bē hyb n'aa newē hahŷh: Kanahēn d'os hē hejoom doo, kanahēn d'os hē ta ag tabataa ēnh. Hajōng hejoom doo, hajōng né ta

ag tataa.† ⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bēeh, bē banoo bē h'yyb gó bē h'yy kajāk doo. Taw'āāts hē dooh bē an'oo bā bē h'yyb nanoo doo me. Bē ramejūū do hyb n'aa nado bē banoo. Bē daaj hē bē banoo. Ta ti ŷ wén erih, P'op Hagā Do kamahān do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸ P'op Hagā Do hajaa bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, tabanny had'yyt hyb n'aa sahōnh hē bē karēn doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wē bedoh do bē masa hyb n'aa. ⁹ Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do paa hets'ēeh do sa ky n'aa hā:

“Etsēeh da wē bedoh do sa hā.

Ky ennyw had'yyt hē.” ‡

¹⁰ P'op Hagā Doo, joom jóm hā ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-āāj hē, bē hā da tabanoo hajōng bē ma, ta tii me tak'ēp bē masa hyb n'aa wē bedoh do sa hā. ¹¹ Hajōng hedoo pé da tabanoo bē hā, bē betsēh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagā Do raj'aa etsē da, sa hā bē anoo do āā tajoo bā sa wē. ¹² Ta ti bē masa do tamasa da Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habok do sa wē bedoh doo. Tak'ēp P'op Hagā Do ratsebē da, bē masa do an'oo bā da. ¹³ P'op Hagā Do hā raj'aa etsē da. P'op Hagā Do rawén j'aa etsē da, baad bē ky daheeh Kristo panyyg hanām do bē h'yy kaha'eeh bē hanāk doo, bē masa do metēeh do hyb n'aa. P'op Hagā Do raj'aa etsē na-āāj da, sa hā, ta wób sa hā na-āāj hē bē betsēeh do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ēp kamahān gó bē da raky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā, P'op Hagā Do ky ennyw do hyb n'aa bē wē, sa hā bē wén masa. ¹⁵ P'op Hagā Do hā āā j'aa etsē ēr matym n'aa tak'ēp hanām do ēr hā tanoo do hyb n'aa. Tak'ēp baad ub tii. Ti

* 9:2 Akaja hāj n'aa bā Korīn panang badāk.

† 9:6 Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot

ji masa do ky n'aa. Taw'āāts hē ji etsēeh. Baad ub P'op Hagā Do banoo hets'ēeh do sa hā. ‡ 9:9 Saaw-Mo 112.9

hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bä. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hä ky sëm do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ eÿÿm do m' bë mahang ÿ bawät bä, näk mä ta wób sa kyyh. Dawëë ÿ bawät bä kä, ÿ neÿÿm kä ÿ erih do hä, näk sa kyyh, ÿ ranu mer'oot bä. ÿ né hë, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yyim do kyy gó, ji hä ky ennym do kyy gó, ² tak'ëp ÿ h'yy kah'üüm bë hä, p'aa hënh bë ÿ bahehëen bä kä, bë an'oo manä kyyh tak'ëp hadoo doo me ÿ gadoo hyb n'aa ÿ nu mer'oot doo. P'op Hagä Do nahapäh do h'yyb karën do jawën habok doo da ää babok, näk ää nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ëp hadoo doo me da ÿ gadoo tii, ÿ h'yyb däng. ³ Badäk hahÿÿ bä ää baboo né paawä, dooh ää kamety bä sa hä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do rabahed'oo doo da sa majÿ hä. ⁴ Ää kuman ää kametty doo, dooh badäk hahÿÿ hä habong do kuman tahado bä. Dooh. P'op Hagä Do hejój me ää gawats'iik sa mejój. ⁵ Ää gawats'iik rahyb n'aa newëë doo, rah'üüm doo, sahõnh hë h'yy kasab'ee do hewaato do P'op Hagä Do rabahapäh nanoo doo. Sahõnh hë ji hyb n'aa newëë do ää no n'aa masoo hadoo, ji majÿ ji no n'aa masoo doo da, ää meduuk ÿ hanäng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kä Kristo. ⁶ Baad bë ky dahé däg bä kä, ää nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nã doo.

⁷ Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, “Ää ti Kristo karapee” hanäk doo, taw'ääts hë hahÿ rahyb n'aa newëë: Ää na-ääj hë

Kristo karapee. Dooh ää bahãnh rado bä. ⁸ Ta bahãnh ÿ h'yy kasabé bä paawä, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa ää hä, dooh hyb n'aa ÿ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do ää hä taban'oo däk, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm ää anoo hyb n'aa, bë ää rejää hyb n'aa nado. ⁹ Bë ÿ ma erih doo me, bë ÿ e'ÿÿm do hyb n'aa nado. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh. ¹⁰ Hahÿÿ da sa kyyh ÿ ranu mer'oot bä: “Tak'ëp ji tamejüü. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejÿÿk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bä ji mahang tawäd bä, nahejooj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, näk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ääts hë tahyb n'aa newëë hahÿÿh: Dawëë ää babok bä ää erih doo da, tii da na-ääj ää bad'oo bë mahang ää aboo däg bä p'aa hënh.

¹² Dooh ÿ haja bä “sa da ÿ hado bä” ÿ noo b'äts, sa hä hë j'aa kehets'ëë doo. Dooh ÿ haja b'äts sa hä hë ÿ kamety b'äts.† Sa hä hë rakametty doo, sa hä hë raheg'ääs do ny hadoo do sa bahãnh hadoo doo, h'yy gatamah ti tametëeh. ¹³ Ää hä kä, dooh ta bahãnh ää kasabé bä. Dooh ää kasabé bä ää hä P'op Hagä Do nanoo do hä. Jääm hë ää kasab'ee ää hä P'op Hagä Do anoo do hä ää moo bok hyb n'aa. Bë panang bä na-ääj hë tabanoo ää moo bok hyb n'aa. ¹⁴ Ää hä P'op Hagä Do anoo do bahãnh nado ää baboo däk. Ää tii, pooj jé bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanäm do bë hä maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ääj hë ää kasabé bä ta wób ramoo bok do hä. Hahÿ ti ää karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kah'üüm bä kä, ää karën ää moo bok do tak'ëp takah'üüm na-ääj hë, ¹⁶ panang wób hënh, bë panang bahãnh Jesus ky n'aa hanäm do

§ **9:15** Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ëp hetsooh doo. * **10:7** Wyt ta maab hadoo do hä rahyb n'aa matakä bä, tii bä dooh ragado bä paawä ma matëg oow. Tii bä Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äat ub rahapäh paawä. † **10:12** Paw-Ro ej'ees doo gó tabeh'üüm. Tii da tawén edoo, sa hä hë raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahãnh mä rahyb n'aa jawyk sa nooh.

ãã maher'oot hyb n'aa kä, ta wób ranaher'oot nä bä. Dooh ãã karēn bã ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hä, sa hä P'op Hagä Do anoo doo hēnh. ¹⁷ “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee.”† ¹⁸ Ta hä hē h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsē doo, ti né ti ta wē tagadoo doo.

11

“Jesus mejüü do yÿh” daap hanäk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bē badoo dāk doo da y karēn paawä bē gadoo nä hād h'yy gatamah do her'oot doo da y er'ood bä.* ² Tak'ēp bē y kamahän do hyb n'aa y karēn bē gadoo tii. P'op Hagä Do hanaa ji kamahän doo me né hē bē y kamahän. Ti hyb n'aa, dooh y an'oo bã bē rawad'ii. Maruus aj'yy manepäh nä do baad hawät do hadoo bēeh. Maruus yb hadoo yÿh. Bē y haēj dāk do hadoo sét ub aj'yy hä, Kristo hä, bē patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hē, ky ken'yym doo gó bē da rawedii y jeÿÿm, jāām hē sét hä, Kristo hä baad bē h'yyb nadäg wät hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wät do paa hadoo da. ⁴ Tii d' y wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, ãã ma met'ēeg wät do nadoo do rahe'ood bã, ti nayyw hē bē gadoo. Nayyw hē na-ããj hē bē gadoo sahee seeh, bē gado dāk do paa nadoo doo. Nayyw hē bē gadoo panyyg seeh, bē ãã panäk do nadoo doo. ⁵ Dooh né hē Jesus ky n'aa rod sa bahänh red'oo do sa yd jé yÿh. ⁶ Dooh né paawä tak'ēp herot do tado yÿh, hajōng y hajaa do y hapäh doo. Hajōō nuu me né hē y metä wät ti bē hä.

⁷ Bē sām noo do hyb n'aa nado y her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa

bē hä. Dooh bē y mejō bã ta sām bē an'oo bã hä yÿ. Daj yÿ hē y kadaduu y moo wät do hä, bē kawehēē dāk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bē hä, tii d' y ad'oo doo? ⁸ Jesus hä h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habong do hä y daab yyp, sa dajēer y ado hōm hadoo, y ramaa hyb n'aa Jesus ky n'aa bē y maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bē mahang y bawät noo gó, wē y tabadoh bã y karēn doo, dooh bē hä y daab yb bã. Ēr wakāän Jesus hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bã naa hana do y ranoo y karēn doo. Dooh paa y karēn bã bē hä y daab yb bã, tanajawyk hyb n'aa bē jó. Hÿ jawén dooh na-ããj hē bē hä y daab yb bã. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanäm do hēp yÿ gó tabawät. Ti hyb n'aa, dooh Akaja häj n'aa bã habong pé y ky meduuk péh, y ky däng, bē hä y daab nayyp do hyb n'aa y h'yy kasab'ee do hä. ¹¹ H'ēēd hyb n'aa ti ta ti y her'oot? Bē y kamanahän do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagä Do hapäh bē y kamahän.

¹² Y ad'oo do paah, y badoo had'yyt hē da. Dooh da y gado bã ta sām, sa daaj hē Jesus mejüü do rakamaneēēnh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bã ãã nemuun ramoo bok rabanäng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejüü do heh'äat nadoo do tii. Bē rawedii ramoo bok do hä. Kristo mejüü do ked'oo do tii. ¹⁴ Dooh y hyb n'aa meuuj bã raba-hed'oo do hä. Nesaa Do Yb sii hē tahajaa takawareem bã ããs ta bag gó hawät do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh y hyb n'aa meuuj bã Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do raba-hed'oo rakeno bã. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa

† **10:17** Jeremij 9.24 * **11:1** Dooh Paw-Ro genaag bã ta daaj hē tah'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa, hād h'yy gatamah do her'oot doo da y er'ood bã, tawén näng. Ta daaj hē tah'yy kasab'ee, Korīn buuj sa hä tametēēh hyb n'aa ma matēg oow rawedii sa hä.

Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahÿh

¹⁶ ÿ ab'aanh pooj jé ÿ her'ood wät doo: Bë hyb n'aa newë manä ÿ h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hë, ÿ h'yy gatamah do bë ed'oo nä bä paawä, taw'ääts hë ÿ bë gadoo h'yy gatamah do bë gadoo doo da, ÿ na-ääj hë ÿ h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Këh ÿÿ, ÿ h'yy kasab'ee doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ÿ baher'oot. ¹⁸ Hajök ma matëg oow bë mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badäk hahÿh hã habong do rah'yy karën do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hÿÿ kã, ÿ na-ääj da ÿ h'yy kasab'ee.† ¹⁹ Bë ti h'yy genäh bë edoo né paawä, tsebee gó bë gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë gadoo na-ääj hë ÿÿh, ÿ h'yy kasabé bä. ²⁰ Bë gadoo tak'ëp bë hã mejũũ doo, sa karom hadoo bë ran'oo bä. Bë gadoo bë dajëër hã daab 'yyp doo, bë wad'ii doo, bë bahãnh nu gapad'ëek kar'ëën doo, bë rejää doo, bë ratapa ewyyh doo. ²¹ ÿ hãd nu mebyys ÿ nahaj'as do hyb n'aa bë hã ÿ moo wäd bä ta tii da bë hã ramoo bok doo.‡

Äã kanahën its né paawä ta tii hã, ta ti neÿÿm doo me rap'ää kasab'ee doo, ÿ na-ääj hë ÿ hajaa neÿÿm doo me ÿ p'ää kasabé bä. H'yy gatamah do hadoo ÿ baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. ÿ na-ääj hë Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. ÿ na-ääj hë Isaraéw buuj. Abaraãm panaa had'oo mäh, sa nooh. ÿ na-ääj hë Abaraãm panaa. ²³ Kristo karom

had'oo mäh, sa nooh. ÿ Kristo karom heh'äät do sa bahãnh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ÿ baher'oot ta tii da.) Tak'ëp sa bahãnh ÿ moo wäd wät. Sa bahãnh hajöo nuu me ÿ radawäts geët, Jesus ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa. Sa bahãnh hajöo nuu me tak'ëp ÿ rabaheyyh. Hajöo nuu me dajëb gó ÿ bewäd nä. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh 39 nuu me ÿ rabaheyyh ta tyd me, Judah buuj hã. § ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me ÿ rabaheyyh. ** Sét nuu me ÿ radajëëb paawä, pä me ÿ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ÿ gahöm do tabegyb jëk. Sét adëb bä, sét atsëm ÿ batu tame. ²⁶ Hajöo nuu me ÿ bawät. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, tamii ÿ mawät doo. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, moo nesaa do sa hyb n'aa. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, häj ÿ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, panang bä. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, ranabok hënh ÿ bawät bä. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, akajar me ÿ bawät bä. Äm n'aa nãng hã ÿÿ, Jesus hã h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ëp ÿ moo wäd wät. Tak'ëp ÿ bakaanh ÿ moo wät do hyb n'aa. Hajöo nuu me ÿ naÿÿh.†† Sah, hoo kaanh do na-ääj hë ÿ bahoop. Hajöo nuu me ÿ waa tamah. Hajöo nuu me ÿ bahoop hahëëm doo. Hajöo nuu me dooh saroor hebaan do wë ÿÿ, ÿ kahat'ëeh hyb n'aa. ²⁸ Sahõnh hë ÿ ahoop do wób bahãnh ti anãng nä sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do

† **11:18** Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korin buuj rah'yy genäh hyb n'aa ma matëg oow sa hã. ‡ **11:21** Ma matëg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén e'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooch Paw-Ro nu mebyy heh'äät tado bä. Hãd nu mebyng tawén nãng, ma matëg oow ramoo bok do hã rah'yy genäh takarën do hyb n'aa.

§ **11:24** Jääm né hë 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah häj n'aa buuj ky n'aa jaw'yk do an'oo bä rasãm baanh. Ranesöots hõm hyb n'aa ti yd jé rabetsén. 39 nuu me rabaheyyh. ** **11:25** Roma buuj ti ky n'aa ety do b'aa me rabaheyyh. †† **11:27** Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wät atsëm ta waa sãm hã. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metëëk atsëm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsëë atsëm, ti hyb n'aa ty jawyg tabahoop.

jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ŷ hyb n'aa tón do had'yyt hē, Jesus karēn doo da rababok ŷ karēn do hyb n'aa paawā. ²⁹ Rah'yy kanejój bā kā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā, ŷ t'yyd mehīn sa hā, ŷ hyb n'aa tón hēp ŷŷ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wād bā rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ēp ŷ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ ŷ h'yy kasabé bā, jāām hē né hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metēeh do hā. ³¹ Dooch daap ŷ menā bā P'op Hagā Do ji'aa etsēē had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapāh. ³² Damas-Ko panang hēnh ŷ hewād nā noo gó, panang bagā n'aa sa wahē n'aa Aretas hād nāng do wē moo wāt do mejūū panang hadē do noo bā warahén ŷ ragada ŷ ramosoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawā, arook gó Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ rabahy g'ēēd is tūū, panang hadē pong jé naa. Tii bā ŷ kejēn hōm is sa mahānh.

12

¹ Dooch né paawā ŷ genaag bā, ahōm nā ŷ h'yy kasab'ee do ran'oo bā, daap né paawā ti ta tii. Bē ŷ maher'oot hŷŷ kā s'ēeh hadoo do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hā ŷŷ. Bē ŷ maher'ood kán na-āāj hē hā ŷ tametēeh doo. ² ŷ hapāh aj'yy Kristo hā h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ dāg ta baab tabēēj hōm doo, P'op Hagā Do mahūūm dó hŷ pong jé, ta wē. Dooch ŷ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'īī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā. P'op Hagā Do ti hapāh. ³⁻⁴ ŷ hapāh né hē hŷ pong jé P'op Hagā Do masāk. (ŷ ab'aanh, dooch ŷ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'īī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā.) T'īī hēnh ta ti aj'yy*

* **12:3-4** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hŷ pong jé P'op Hagā Do masāk doo. Kejēn doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooch takarēn bā tah'yy kasabé bā do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagā Do wén nanoo kyyh tamaa napāh do ter'ood bā, tak'ēp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooch ēr haja nā bā ta ti hadoo do ēr gado bā badāk hahŷŷ hā ēr babok nā bā.

maa napāh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bā, P'op Hagā Do nanoo do ji er'ood bā. † ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ŷ haja paawā ŷ kasabé bā. Hā ŷŷ hē dooh ŷ h'yy kasabé bā. Hā ŷŷ hē ŷ kasabé bā paawā, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metēeh do hā. ⁶ ŷ karēn bā paawā hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé bā, h'yy gatamah do nado né paawā ŷŷ, né hup ŷ né hē paawā ta ti ŷ h'yy kasab'ee do hā. Ti hado né paawā, dooh ŷ h'yy kasabé bā. Dooch ŷ karēn bā ta bahānh ŷ rahyb n'aa newē bā. Jāām né hē hā ŷ rahapāh ŷ moo wāt doo, ŷ her'oot do na-āāj hē.

⁷ Hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh, tak'ēp hetsooh do kamētā dāk do hyb n'aa hā ŷŷ, P'op Hagā Do anoo hā ŷŷ nesaa do ŷ ahoop doo, sasēng tēg ejooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejūū do tii, ŷ tarejāā hyb n'aa, hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh. ⁸ Tamawoob nuu me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ betsēē tabado hōm hyb n'aa ta ti ŷ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawā, hahŷŷ da ta kyyh hā ŷŷ: “Jāām hē né hē ŷ ky enyym do a hā, sahōnh hē hejój ŷŷ baad takametā dāk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hā”, nāng ta kyyh hā ŷŷ. Ti hyb n'aa kā, tsebee gó ŷ h'yy kasab'ee ŷ nahej'oonh do hā, Kristo hejój bawāt hyb n'aa hā ŷŷ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kā ŷ tsebé Kristo hyb n'aa nahej'oonh do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ raky n'aa rejā bā, Kristo hyb n'aa wē ŷ badoh do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ rarahejā bā, Kristo hyb n'aa dooch ŷ ad'oo pé na-āāj hē. ŷ nahejooj bā, hēp ŷ tym hā ŷ bahej'oonh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ŷ ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' ŷ wén her'oot. Bē né paawā tii

baad her'oot do këh ÿ n'aa hä. Dooh its né paawä ÿÿh,† dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ÿÿh. ¹² H'yyb jawyk doo me ÿ moo wäd wät bë mahang Jesus mejüü do heh'äät ji do bä metëeh doo: Hetsooh do P'op Hagä Do hanaa ÿ metä wät, meuj n'aa näng do ÿ moo wäd wät, ÿ pehuunh do na-ääj hē. ¹³ Ny hadoo do ÿ moo wäd wät ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do hä, bë hä ÿ moo nawäd wät doo? Jääm né hē hahÿÿ bë hä ÿ nad'oo doo: Bë ÿ daab nayyp doo! Bë mabaan ta ti hyb n'aa bë ÿ ky n'aa rejää hadoo doo. §

¹⁴ Tamawoob nuu me däg bë ÿ bahehëen da hÿÿ kä. P'aa hēnh dooh né da bë ÿ daab yb bä ënh. Bë ma nado ti ÿ karën. Bë ti ÿ karën sa yb sa taah karën doo da. Ji taah ned'ëed is do nado sa yb sa ÿÿn karën do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ëed is do karën do hanoo doo. ** ¹⁵ Baad ÿ h'yyb hedoo sahōnh hē ÿ ah'ëenh wē ÿ hanäng doo, ÿ kan'oo däk bë hä bë ÿ masa hyb n'aa. ÿ eanh hÿÿ kä bë hä: Dooh denaa hē ÿ bë kamahān, tak'ëp bë ÿ kamahān do mabaj?

¹⁶ Hahÿÿ d' mä bë mahang habong do sa nooh: “Te hub né hē. Dooh bë tadaab yb bä. Dooh né paawä bë tadaab yb bä, kamatakëe doo me bë tawedii”, näk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bë wē ÿ mejüü do hä bë ÿ wadii bë hä? ¹⁸ Tak'ëp paa ÿ betsëe Tiit bë wē tabahōm hyb n'aa. Ää h'yyb hata ÿ mejüü ta sii ti noo gó. Bë Tiit wadii, bë hä péh? Sét hëp ÿÿ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo

ää babok Tiit daheeh. Dooh bë ää wad'ii bä.

¹⁹ Ta ti ää wén her'oot bë hä, ää kawoom hyb n'aa bë ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bä. Séd ää h'yyb hedoo Kristo hä. T'öp hanäng doo me ää baher'oot sahōnh hē ää her'oot doo. P'op Hagä Do maa napäh ää her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē ää bad'oo doo, bë hyb n'aa né hē tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä, Jesus hä bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa paawä. ²⁰ ÿ eÿÿm, bë wē ÿ kajaa bä, ta see hadoo bë h'yyb hä ÿÿ da. Tii bä, dooh na-ääj hē bë genaag da bë ÿ maher'ood bä. ÿ aw'yyt apäh da bë mahang kaj'öök doo, h'yy kajew'ëes doo, kawajään doo, séd hä h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejää doo, kasab'ee doo, kamanejüü do na-ääj hē. ÿ hyb n'aa newë bä, ÿ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ÿ awyyd bä da bë mahang. ²¹ ÿ eÿÿm da, bë wē ÿ kajaa bä p'aa hēnh da ÿ nu mebyng bë hyb n'aa P'op Hagä Doo, ta hä ÿ h'yy kaha'eeh do an'oo bä. ÿ hyb n'aa tón da ÿ eÿÿm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yid kamaneh'ïin doo hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hä, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hä, nu meby n'aa näng do hä, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tamawoob nuu me däg hahÿ bë ÿ bahehëen doo. ÿ kajaa bä, sahōnh hē ky n'aa katep'aa do bë mahang hanäng doo, pawóp hē, tamawoob

† **12:11** Dooh its né paawä ÿÿh Paw-Ro wén her'ood wät, dooh né ji hajaa péh P'op Hagä Do tanado bä paawä. Ta ti tabaher'oot bä tapes'ääp na-ääj hē ta hä ky n'aa rejää doo. “Dooh its Paw-Ro”, näk sa kyyh. § **12:13** Sahōnh hē ta wób sa mahang tamoo wäd wät doo, Korin buuj mahang na-ääj tamoo wäd wät. Jääm hē dooh tadaab yb bä sa hä. Ta wób hä ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apäh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hä ta wób red'oo. Bë mabaan bë hä ÿ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bä, tahād ky n'aa ej'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo.

** **12:14** Korin buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Dooh Paw-Ro karën bä sa dajëer tagado bä. Takarën tamasa sa hä, baad Jesus hä rah'yyb padëek hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

hē ta rod n'aa raher'oot da te hub tado bā.*² Ÿ ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me däg bē Ÿ bahehēn noo gó nesaa do moo boo bok do sa hā Ÿ maher'ood wāt doo. Ta ti moo hedoo doo, bē sahōnh hē na-āāj hē, Ÿ maher'oot hahŷŷ da: Dooch da Ÿ t'yyd mehīn bā pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-āāj hŷŷ kā nesaa do moo bok doo.³ Dooch da bē Ÿ t'yyd mehīn bā. Bē karēn mäh, bē Ÿ metēeh Kristo tado bā hā Ÿ her'oot doo, bē nooh. Nahejooj nado Kristo bē wē. Hejoojh né hē bē mahang.⁴ Nahejoojh doo gó b'aa kajatsēk do hā kepēm däg né paawā, ti awād had'yyt hŷŷ kā P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hē āā hā. Kristo nahejooj hā séd hā āā h'yyb hedo né paawā, bē wē da āā babok Kristo sii P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Bē wē āā kajaa bā, ta hejój gó da āā babok bē wē.†

⁵ Taw'āāts hē bē ti bē hā hē bē kamety, bē hyb n'aa newē, Jesus hā bē h'yy kae bā heh'āāt ub. Dooch g'eeh bē hapēē bā, Jesus Kristo bē h'yyb gó awāt? Ta nehub tado bā bē hegāā bā, dooh Kristo hā h'yy ka'eeh do heh'āāt do bē do bā.⁶ Wyt ta maab hē bē hā Ÿ gada, bē hapāh Jesus mejūū do heh'āāt do ŷŷh.†⁷ P'op Hagā Do hā āā ky n'aa etsēē, baad nadoo do bē moo nabok hyb n'aa. Dooch āā ky n'aa ets'ēē bā ta tii, baad bē mahang āā moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooch. Tii d' āā wén ky n'aa etsēē, baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Ti né hē ti āā karēn

doo. Dooch ŷ hyb n'aa p'eed bā, baad nadoo āā moo boo bok doo, ta wób redoo bā. Jāām né hē ŷ karēn, baad bē babok doo.⁸ Tii d' ŷ wén her'oot, dooh āā haja bā baad hadoo do āā geām bā. Jāām hē āā hajaa āā moo bok baad hadoo do masa doo, kah'ūūm do hanoo doo.⁹ Tsebee gó āā gadoo āā nahejoojh doo. Jāām hē āā karēn, baad Jesus hā bē h'yy ka'eeh. Āā ky n'aa etsēē bēeh, bē t'yyd kamehīn hyb n'aa baad nadoo do hā, p'aa hēnh baad ub bē babok hyb n'aa.¹⁰ Hahŷ mo haja ŷŷ kerih do bē ŷ ma erih bē wē ŷ kajaa do pooj jé, bē wē ŷ kajaa bā kā, dooh hyb n'aa bē ŷ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hā ŷ kan'oo dāk doo me. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ŷ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ŷ moo wāt hyb n'aa bē hā, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Hā ŷ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bē h'yyb tym gó hanäng do ŷ rejāā hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahŷŷh

¹¹ Tagadēēg ub, wakān haa, bē tsebee. Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn baad nadoo do bē moo boo bok do hā. P'aa hēnh baad hadoo do bē moo boo hŷŷ kā. Bē ky dahé hahŷŷ hā, bē ŷ ma erih do hā bē ŷ maher'oot do ta hā. Taw'āāts hē séd bē h'yyb hedo. Taw'āāts hē hanām doo gó bē babok bē da hadoo do wē. Tii bā da P'op Hagā Doo, ta hanaa ji kamahān doo, ta hanaa

* **13:1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagā Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bā. Dew-Teronom 19.15 hā takerii dāk tii. Dooch ji ky dahé bā sét hē her'ood bā. Jāām hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bā ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagā Do kyy kerih do wén mejūū, daap hē ji ky n'aa tapa mahānh ji da hadoo do.

† **13:4** Korin panang bā habong do wób raky sēm Paw-Ro. Dooch raky dahé bā. Nesaa do rakarēn ramoo bok nā. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hā. Pooj jé dó tat'yyd mehīn né paawā, dooh da tat'yyd mehīn wād bā nabuj keh'ūūm do sa hā. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa etty da hŷŷ kā sa hā takajaa bā. † **13:6** Korin buuj wób ramejūū Paw-Ro metēeh Jesus mejūū do heh'āāt do tado bā. Ti Paw-Ro mejūū sa daaj hē sa hā hē rakametyy rabahapāh hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae bā, Jesus hā rah'yy kanae bā. Jesus hā rah'yy kae bā tii bā rabahapāh Paw-Ro Jesus mejūū do heh'āāt tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

ji h'yyb nām doo, awät da bë ma-
hang.

¹² Taw'ääts hē baad ub, hanām
doo gó bë edēē sahōnh hē bë da
hadoo doo. ¹³ Sahōnh hē Jesus hā
h'yy ka'eeh do babä habong do bë
rahyb n'aa esee.

¹⁴ Ỹ karēn, Jesus Kristo Tak'ēp
Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bë
h'yyb gó tabawät. Ỹ karēn ji P'op
Hagä Do kamahñn do sahōnh hē bë
h'yyb gó tabawät. Ỹ karēn na-ääj hē
séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do
Sahee ji hā hanoo do sahōnh hē bë
h'yyb gó tabawät. Jääm hē kä.

Garata Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus mejüü do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganã wät hanoo do kyy gó na-ããj hë.

² Èr hÿÿj hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata häj n'aa bã jé pad'yyt hë bë panang bã kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagä Do èr Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, nesaa do èr moo bok do sãm, èr tabed'ëp hyb n'aa, da hë Nesaa Do Yb mejüü doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kä. ⁵ Taw'ãäts hë P'op Hagä Do hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿÿh

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nayyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawã, dooh panyyg hanãm do tado bã. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt

hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëek doo, bë ãã ma met'ëeg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bã paawã, ããs wë hã hana do tado bã paawã na-ããj hë ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë ãã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bã, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawën ÿ awäd bã. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hë ÿ karën nä bã paawã ta wób ÿ h'yyb enãw up, dooh Kristo karom ÿ do bã paawã.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ ma met'ëeg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bã. ¹² Dooh aj'yy tado bã hã ÿ tab'ëes do ta panyyg. Dooh ÿ rama met'ëeg bã ta tii. Jesus Kristo né hë tii, ta ti metëeh do hã ÿÿ.

¹³ Bë ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejüü doo da ÿ bawäd wät. Bë ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ÿ paa rejãã P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napäh na-ããj hë tak'ëp ÿ karën paawã Kristo hã h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëeg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ÿÿ ma kamet'ëek doo. Tak'ëp paa ÿ karën ÿ ky daheeh sahõnh hë ãã wahë makü metëek do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bã kä, tii da né hë ÿ bawäd né paawã, P'op Hagä Do metã wät hã ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bã, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ÿ wog gó ÿ basuun nä bã, tsyt hë

ÿ P'op Hagä Do asëew däk. Taky enyym do hyb n'aa hä ÿÿ, nes'aa né paawä ÿÿ, hä ÿ tabanoo ta wë ÿ moo wät hyb n'aa. Tii bä, ta T'aah hä ÿ tametëeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ÿ eaaj bä ajyy sa hä nyy d' ÿ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ääj hë Jerusarënh hënh ÿ ahôm bä, pój ÿÿ jé Jesus mejüü do raba-hado padëek do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawä. Dooh. Nayyw hë ÿ bahôm paa Arab häd näng do häj n'aa hënh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaaj hóm kán.

¹⁸ Tii bä ká, tamawoob hë ta baab jawén paa bä, Jerusarënh hënh ÿ bahôm kán, Peed ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ ta äh ta pa ÿ baym. ¹⁹ Ta tii bä na-ääj hë ÿ bahapäh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj. * Jesus mejüü do wób, dooh ÿ hapëë bä ti noo gó. ²⁰ P'op Hagä Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hë hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bä. ²¹ Ta jawén ÿ bahôm kán Sirija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hënh. ²² Kristo hä h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bä, jé pad'yyt hë sa panang hënh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nä bä ti noo gó. ²³ Jáam hë hahÿ ÿ raky n'aa napäh. Hahÿÿ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub äã tara-hejää doo, hÿÿ ká tama met'ëeg kán Kristo ky n'aa p'ooj ub takarën do tagawats'iik do paah", näk mä sa kyyh. ²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napäh bä, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ÿ n'aa.

2

¹ Ti m', ¹⁴ ta baab jawén paa bä, p'aa hënh Jerusarënh hënh ÿ bahôm. Béh-Nabéh sii ÿ bahôm. Tiit ÿ mahüüm si ÿÿ. ² T'üü hënh ÿ wén hóm, P'op Hagä Do metëeh hyb n'aa taw'ääts hë né hë ÿ bahôm. Ta tii bä ÿ ats'yyt Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa näng doo, ÿ maher'oot hyb n'aa sa hä nyy

da Kristo ky n'aa hanäm do Judah buuj nadoo do hä ÿ ma mehet'ëek doo. Ý wén maher'oot, ÿ karën ÿ baheg'ääs séd rah'yyb hedo bä hä ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hä. Séd rah'yyb nahedo bä paawä ÿ ma mehet'ëek do hä, daap paawä tii bä ÿ ma met'ëeg wät doo, da hë ÿ ma metëek do na-ääj hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ÿ da raky sëm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bä. ³ Séd hä sa wahë n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hë hä ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hä. Dooh ënh ramejō bä Tiit, t'üü hënh si ÿ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahög hóm bä, Judah buuj nado né paawä. ⁴ Ta wób ti tii d' karën paawä tabad'oo. Jesus hä h'yy ka'eeh do oow né tii. Èr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ääs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do èr jeÿÿm wäd bä, neÿÿm doo gó èr wén boo kán. Rakarën paawä p'aa hënh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarën paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado däk p'aa hënh. ⁵ Tii d' rakarën né paawä, dooh tabad'op hë äã ky dahë bä sa kyyh, bë hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanäm doo, baad hadoo doo, baad tabenyww däk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj däk hyb n'aa.

⁶ Jerusarënh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hä, sa wahë n'aa ky n'aa näng do sa hä, baad ub ÿ ma mehet'ëek doo. Dooh ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bä sa hä Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsëeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ääj hë tagadoo.) ⁷ Dooh né hë ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hä ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo

* 1:19 Tsijaag, Jesus hÿÿj. Sét hë sa ÿÿn.

ky n'aa hanäm do ŷ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hã tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagã Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejũũ do tabahadoo hyb n'aa, ŷ na-ããj né hẽ tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejũũ do ŷ bahadoo hyb n'aa, rabahapãh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowãw daheeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enãh doo, rabahapãh bã nyy da P'op Hagã Do ŷ tasëew hõm tsyt hẽ, Judah buuj nadoo do mahang ŷ moo wãt hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ŷ ragadoo sa h'yyb hataa ãã bahado dák hyb n'aa kã. Sa moo hub me ãã redëng tii bã, ãã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hã. Sa sii ãã kaner'oot noo gó, baad ub sa hã Judah buuj nadoo do mahang ŷ Béh-Nabéh daheeh ãã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. ¹⁰ Dooch ãã hã ramejõ bã. Jããm hẽ ãã hã retsëe, Jesus hã h'yy ka'eeh do kas'uut do Jerusarënh panang bã habong do ãã hyb n'aa esee hyb n'aa, ãã masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ëp ŷ karën up ŷ bad'oo.

¹¹ Æn-Tijoka panang bã ãã wẽ Peed baheg'ããs noo gó, Peed ŷ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. ¹² Pooj jé dó

baad Peed awa had'yyt hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bã kã, Æn-Tijoka bã rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bã kã, dawë hã Peed bawãd dák Judah buuj nadoo do sa mahãnh. Dooch sa sii tawa wãd bã, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahõk do hã ky kah'ũũm do tajej'ym do hyb n'aa.* ¹³ Tii bã Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do ta tii bã habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo dák na-ããj hẽ. J'ooj madák doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ããj hẽ rabad'oo. Dawë hã rababoo dák Judah buuj nadoo do sa h'j'j hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.† Béh-Nabéh sii hẽ sa h'yyb hata dæg ti noo gó.

¹⁴ Ti m', dooch baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh doo da raboo boo bã ŷ bahapãh bã, sa h'j'j hedoo do raty n'aa gesygy dák‡ ŷ bahapãh bã, sahõnh hẽ sa matym gó Peed hã ŷ ky hadoo: “Judah buuj né paawã õm, Judah buuj nadoo doo da mabawãd dák. Meréd hõm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa h'j'j kã, mabad'oo do hã, makarën mamejũũ Judah buuj nadoo do er h'j'j ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hã magadoo hyb n'aa, õm né heréd hõm

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm, jããm hẽ tii bã P'op Hagã Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tii da ramejũũ Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hã h'yy kana'eeh do rajej'ym do hyb n'aa. Sa hã rawén jej'ym, ta ti rarejãã sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jããm hẽ Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm bã. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang dooch tii d' tahado wãd bã. Séd gó ji P'op Hagã Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ né hẽ paawã Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bã heg'ããs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hã Peed jej'ym. Ti hyb n'aa dooch takarën bã Judah buuj nadoo do sii tawa bã heg'ããs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hẽ tabawãd dák, tahapëe né paawã dooch ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hyb n'aa ji P'op Hagã Do gadoo. ‡ **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooch Garata hãj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehõg bã. Ti hadoo né hẽ P'op Hagã Do gadoo na-ããj hẽ sa hã Peed hapëe né paawã, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajej'ym do hyb n'aa. J'ooj madák do ta h'yyb.

§ **2:14** Dooch né paawã Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanãng pé dawëe tabawãd dák do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã.

paawä tii?§ 15 Te hub né hē, Judah buuj taah ēr bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hē ēēr. Dooḥ ta wób, baad nadoo do moo heb'ooḥ do ēr ado bā. ** 16 Dooḥ né paawä baad nadoo do moo heb'ooḥ do ēr ado bā paawä, ēr hapāḥ, jāām hē Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeḥ do hyb n'aa baad ji wén hado dāk P'op Hagä Do matym gó. Jāām hē Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooḥ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bā. Ēr na-āāj hē, Judah buuj, Kristo Jesus hā ēr h'yy kae dāk baad ēr bahado dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, ēr tagadoo hyb n'aa. Dooḥ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā ēr daab yb wäd bā. Dooḥ hajaa pé baad tabahado dāk P'op Hagä Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa. 17 Hÿÿ kã, ēēr, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kã ēr karēn do hyb n'aa baad ēr bahado dāk P'op Hagä Do matym gó, baad nadoo do moo heb'ooḥ do ēr bahado dāk Judah buuj nadoo do nemuun, nãk ēr buuj wób. Nyy d' rahanãng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeḥ nesaa do moo heb'ooḥ do ēr bahado dāk? Dooḥ. Dooḥ tiï d' tado bā! 18 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hēnh ji du do bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ji daab yb bā, pooj jé ji eréd hōm doo. †† 19 Dooḥ taw'ääts hē tado bā p'aa hēnh ÿ du do bā ÿ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajëb hā ji taky n'aa ety do hyb n'aa, ÿ paa dajëb wät hadoo ta hā. †† Hÿÿ kã, tamanejō wät do hyb n'aa hā ÿÿ, ÿ hajaa P'op Hagä Do karēn doo da ÿ bawät. 20 Hahÿÿ d'

ÿ hanãng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hā ÿ paa dajëb wät do hadoo ÿ baher'oot bā: Kristo sii ÿ kepeēm dāk do hadoo b'aa kajatsëk do hā tadajëp noo gó. Gawatsig hōm pooj jé ÿ bawät do paah. Kristo ti hÿÿ kã hëp ÿÿ gó hawät doo. Da hē, badäk hahÿÿ bā ÿ bawät nã bā, ÿ h'yy kae had'yyt hē P'op Hagä Do T'aah hā, hā ÿ kamahãn do hā, hëp ÿ n'aa dajëp do hā. §§ 21 Jāām hē P'op Hagä Do ēr wē taky ennyḡ do hyb n'aa baad ēr wén hado dāk ta matym gó. Dooḥ ÿ ty n'aa gesyyg bā ta tii. Ta ti ÿ wén her'oot, ji haja bā paawä baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bā daap paawä Kristo dajëp!”, nãng mã ÿ Peed hā.

3

1 H'yy ganahoot nã do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wén nahapëe wät baad hadoo doo! Jaa bë hā wadii? Baad ub né paa bë ÿ ma met'ëg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hā ji hyb n'aa dajëp doo. 2 Sét ub ti ÿ eanh bë hā hÿÿ kã: P'op Hagä Do anoo bë hā ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeḥ, Kristo hā bë h'yy ka'eeḥ do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napāḥ noo gó? 3 Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do dāk noo gó Kristo hā bë h'yy ka'eeḥ doo, bë h'yy ka'eeḥ do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm. Bë karēn apāḥ hÿÿ kã bë daaj hē bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā g'eeḥ bë

** 2:15 Judah buuj ramaneëēnh ta wób “baad nadoo do moo heb'ooḥ doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa. †† 2:18 Hahÿÿ d' tahanãng pé tii: P'aa hēnh ji daab yb bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā, ta ti ji eréd wät do jawén paa bā, tii bā né hē nesaa do moo heb'ooḥ do ji bahado dāk né hē, ji nahajaa do hyb n'aa saḥōnh hē ji ky dahé bā. Dooḥ Jesus hā ji daap yyp do hyb n'aa tado bā nesaa do moo heb'ooḥ do ji hado bā. †† 2:19 Dooḥ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō wäd bā ji hā Paw-Ro hanãng péh. §§ 2:20 Ti hadoo ēr hā na-āāj hē. Paw-Ro bawät do hā ēr tametëēh nyy da taw'ääts hē ēr saḥōnh hē ēr babok.

karën bë daap yyp hÿÿ kä? ⁴ Hajõng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hä? Ý karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä.* ⁵ Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hä, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyp do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

⁶ Bë hyb n'aa newë Abaraäm bad'oo doo. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó.† ⁷ Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraäm karapee kä.‡ ⁸ P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hä kaher'ood däk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraäm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ky n'aa kedëng da”,§ näng kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraäm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

¹⁰ Tii d' nado sahõnh hë tii, Mosees ky n'aa jaw'yyp do raky daheeh do hä daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hë ajyy, ÿÿj, sét né paawä resõõts bä sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyp doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä

resõõts hõm bä, raky n'aa kawas'ee däk da”,** näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hë, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyp do hä ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hë ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa: “Jääm hë edëb had'yyt da, jé ta hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,†† näng kerih doo. ¹² Hÿÿ kä, Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hä radaab yyp ky n'aa jaw'yyp do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahÿÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.”‡‡

¹³ Èr paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejüü do èr nahajaa do hyb n'aa èr ky dahé bä. Tii bä kä, èr Kristo bedëeb wät èr ky n'aa kawas'ee däk do mahänh. Ta hä tabadäng èr ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, èr hä tanadëe wät hyb n'aa. Èr hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa ý wén näng, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hë b'aa hä sa kamag padëek doo”,§§ näng kerih doo. ¹⁴ Èr ky n'aa kawasee do mahänh èr Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ääj hë ragadoo hÿÿ kä Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hÿÿ kä, èr sahõnh hë, èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa èr gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

* **3:4** Dooh ji hapëë bä baad ub nyy d' tahanäng pé tég nad'ëed is do 4 hä kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bá: “Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejäã noo gó? Ý karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä bë ahoop do paah.” † **3:6** Genesis 15.6 ‡ **3:7** Abaraäm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj sa hä. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng. § **3:8** Genesis 12.3, 18.18, 22.18 ** **3:10** Dew-Teronom 27.26 †† **3:11** Habakuk 2.4 ‡‡ **3:12** Rewitikos 18.5 §§ **3:13** Dew-Teronom 21.23

15 Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bē ŷ maher'oot Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakān haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bā, ramoo boo bā kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa hād ta hā raberih bā hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bā dooh hajaa pé ta ti tahỹyd bā. Dooh na-āāj hē ta jawén sa see haja bā kaner'oot do heen n'aa hā taberih nā ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hā.*** 16 Abaraām hā, ta panaa hā na-āāj hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahōnh hē badāk hahỹ hā habong do raky n'aa kedēng. Dooh paa P'op Hagā Do ky dēē bā hajōk do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hē ta panaa hyb n'aa taky dāng.††† Kristo né hē ti sét hadoo do Abaraām panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedēng. 17 Hahỹ d' ti ŷ hanāng péh, dooh P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paa hah'ỹt pé ŷ noo bā: Abaraām sii P'op Hagā Do kaner'ood wāt paah. Baad P'op Hagā Do ky dāng ta hā. Taky dāng ta hā, dooh taky kahỹd bā ta hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bā Mosees hā kan'oo dāk doo, dooh tahaja bā tahỹd bā pooj jé Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. 18 Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa edēng do ēr wē tatabēej bā paawā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bā paawā tii, tii bā dooh P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wād bā. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hē Abaraām gadoo P'op Hagā Do ky n'aa edēng do ta hā. P'op Hagā Do wén ky n'aa edēng Abaraām, P'op Hagā Do ky enyym do hyb n'aa ta

hā.

19 Tii d' tado bā, h'ēēd hyb n'aa g'eeh takan'oo dāk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo dāk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawā. Takan'oo dāk dó, Kristo, Abaraām panaa, kanajaa nā bā. Ti panaa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagā Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do āās sa hā, Mosees hā raban'oo dāk hyb n'aa. P'op Hagā Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wē, sa ky n'aa rod P'op Hagā Do wē na-āāj hē ti Mosees. 20 Hỹ ká, sét hē tado bā, ta daaj hē taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karēn pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hē P'op Hagā Doo, ta daaj hē Abaraām hā tamaher'oot do ta hā taky n'aa enooh doo.

21 Ti hyb n'aa ká, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hā? Dooh! Dooh ta hā tah'yy kawareem bā. P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do haja bā paawā ji edēb had'yyt do ji hā tan'oo bā, tii bā ká baad ēr bahado dāg né hē paawā P'op Hagā Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ēr ky daheeh do hyb n'aa. 22 Dooh né hē tahaja bā ta tii. P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karēn do ji hā tamejō had'yyt hē. Ti hyb n'aa, jāām hē Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

23 Kristo ewād hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do āā tamoo masoo hadoo. Āā tadewāts bēēh hadoo. Āā tahag'āās ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ēēs do hagā n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagā Do ēr hā tametēēh bā ká Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ká hỹ ká, baad ji bahado dāk ta matym gó. 24 Kristo ewād hyng do pooj jé, āā hagā n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo,

*** 3:15 Dooh kah'ỹt pé tii. Dooh ta bahānh hanoo péh. ††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

nesaa do ãã moo nabok hyb n'aa. Hÿÿ kä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad er bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ Hÿÿ kä, Kristo hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä, Kristo hä er daap yyp do hyb n'aa kä, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do er tahagää wäd bä.

²⁶ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do taah bë sahõnh hë, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo däk hÿÿ kä Kristo Jesus hä. ²⁷ Bë nu kemuun bong bä séd hä bë h'yy kata däk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado däk hÿÿ kä. ²⁸ Séd uuh had'yyt er hÿÿ kä Kristo Jesus hä er h'yy kata däk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, sa kariw n'aa ji do bä, sa karom ji do bä, aj'yy ji do bä, ÿÿnh ji do bä na-ääj hë. Séd uuh had'yyt né hë ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado däk do hyb n'aa, Abaraäm panaa heh'äät hadoo bë bahado däk. Ti hyb n'aa Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës hÿÿ kä bë hä.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ji hä tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hë ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta karapee noo gó, sahõnh hë ta yb ma ta ma hado dæg né paawä ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nä bä, ta hagä n'aa mejüü ta t'aah hä ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ääs do hä taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bä tah'yy karën do tamoo wäd bä. ³ Ti hadoo er hä. Kristo er tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo ëer. Badäk hahÿÿ hä nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp er hä tamejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo nä ëer ti noo gó. ⁴ Tii bä kä, P'op

Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bä kä, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah. ÿÿn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo bë tabenäng, ⁵ äã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee däk do paah, P'op Hagä Do taah er bahadoo hyb n'aa kä. ⁶ P'op Hagä Do taah er bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah Sahee er h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hë, ta Sahee an'oo bä, "Ee" P'op Hagä Do er maneëenh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kä, dooh ji hä mejüü do karom mahado wäd bä. P'op Hagä Do t'aah kä òm. Ta t'aah mabahado däk do hyb n'aa, sahõnh hë ta taah sa hä tabanoo doo, a hä da tabanoo na-ääj hë.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh nä bä, bë h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'yyb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ÿ hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hënh bë h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wë? Bë karën apäh ta ti hedoo do bë tamejüü p'aa hënh, p'ooj ub bë babok doo da? ¹⁰ Tsyt hë dæg bë basëew däk ta äh, bë daaj hë bë tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bë teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bë teb'ëes, tsyt hë dæg bë basëew däk ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bë ÿ hyb n'aa tón! Daap hë apäh ÿ ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bë mahang?

¹² Tak'ëp ÿ betsëe bë hä, wakän haa, ÿ bad'oo doo da taw'ääts hë bë bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ÿ daab yb wäd bä. Pooj jé ta tii hä bë daab nayyp do hado däk ÿÿh.

Pooj jé baad ÿ bë gadoo. ¹³ Bë hapäh né hë, ÿ nahëe näng do hyb

* **4:10** Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

n'aa ti noo gó bē hāj n'aa bā ŷ bewād nā. Ti noo gó né hē pooj jé bē ŷ maher'ood wāt Kristo ky n'aa hanām doo. ¹⁴ Nahāh ŷ taw'āāts hē nado né paawā bē hā ti noo gó, dooh né paa ŷ bē ty n'aa gesyyg bā. Baad ŷ bē gadoo ti noo gó. P'op Hagā Do āās bē gadoo doo da ŷ bē gadoo paah. Kristo Jesus bē gadoo doo da ŷ bē gadoo paah. ¹⁵ Tak'ēp bē tsebē ti noo gó. H'ēēd hyb n'aa bē tsanebee bong? Ti noo gó, bē haja bā paawā, bē matym sii hē bē ado nyh paawā hā ŷ bē banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bē hā, bē majī hado dāk g'eeh ŷ hŷ kā, baad hadoo do bē ŷ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ēp né paawā nanāng ma matēg oow bē rah'yyb en'ym bē gadoo hyb n'aa sa hā, dooh bē hyb n'aa tado bā bē rah'yyb en'ym doo. Rakarēn paawā bē hyb n'aa wareem ŷh, sa hā bē h'yyb en'ym hyb n'aa, sa hā bē maa newēē hyb n'aa kā. ¹⁸ Taw'āāts hē had'yyt hē ji rah'yyb en'ym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bā tii. Hŷ kā, bē mahang ŷ badoh bā, bē an'oo manā baad nadoo do jawén bē rah'yyb en'ym doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do ŷ kamahān doo, ŷnh ajān benyy dāg bā ta mahŷnh do tahoop doo da, p'aa hēnh ŷ nahoop bē hyb n'aa, Kristo bawād wāt doo da bē baboo dāk bā kā. ²⁰ Dooh ŷ haja bā bē wē ŷ ahōm bā, ti hadoo né hē ŷ karēn paawā bē wē ŷ bahōm, baad bē sii ŷ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ŷ wén her'oot, dooh ŷ hapēē wād bā nyy d' ŷ bad'oo bē hā.

²¹ Bēēh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hā mejūū kar'ēēn doo, bē hā ŷ eanh hahŷh: Dooch bē hapēē bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo? ²² Pawóp mā Abaraām taah,

nāng kerih do hā. Ta ŷm karom Agah hād nāng do sii ta t'aah seeh, ta ŷm heh'āāt do Sarah hād nāng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta ŷm karom sii tawén eta dāk, ta ŷm karom hā ta t'aah wén nyy dāk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa. Ta ŷm heh'āāt do sii tawén eta dāk, tii da P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paa hyb n'aa ta hā.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ēēg bā. Pawóp hē hadoo do ŷj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagā Do sa sii kaner'ood dāk do hadoo, Abaraām sii, Mosees sii kaner'ood dāk doo. Waēē Sinaih hād nāng doo bā ta ky n'aa jaw'yyk do sa hā tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahōnh hē Sinaih bā kanoo do hā daap yyp doo, tak'ēp raba-hoop kamejūū doo. ²⁵ Agah, waēē Sinaih hād nāng do hadoo, Arab hāj n'aa bā hahāng doo. Agah hadoo Jerusarēnh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ēp sa hā ramejūū do rahoop doo da paah, Jerusarēnh buuj da hē rahoop tak'ēp kamejūū doo. Sa karom hadoo Jerusarēnh buuj. ²⁶ Hŷ kā, Jerusarēnh hŷ pong jé hana doo, † Sarah, kamanejūū do nahoop do hadoo tii. Jerusarēnh hŷ pong jé hana do karapee ēēr, Kristo hā h'yy ka'eeh doo. Dooch kamejūū do ēr ahob bā. ²⁷ Ti ky n'aa né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerii dāk. Hahŷ da takerih:

“H'yy gadajaa da ōm, ŷnh netaah doo, taah nanāng doo.

Tsebee gó mageēēnh, ōm ajān mahŷj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee ŷ wén nāng, ta bahānh hajōk do ŷnh reréd hōm do taah.

† **4:26** Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hā h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wād bā ky n'aa jaw'yyk do tak'ēp kamejūū doo. † **4:27** Isajas 54.1 hā takerii dāk ta tii. Hahŷ d' kerih do hanāng péh: ŷnh reréd hōm do taah, Jesus hā h'yy ka'eeh do hadoo. Hajōō dāk tii. ŷnh patug nāng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ky dah'eeh do hadoo. Dooch Jesus hā rah'yy kae bā tii. Hajōk Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ky dah'eeh do bahānh.

DooH denaa hē ȳnh patug nāng do taah.”†

²⁸ Ti hyb n'aa kā, bēeh, wakān haa hedoo doo, Isak hadoo bēeh, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenāng doo. P'op Hagā Do taah bē wén hado dāk, Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraām t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa henāng doo, Is-maéw, rejā wāt ta t'aah Sarah sii P'op Hagā Do Sahee ky gabuuj gó henāng doo. Ti hadoo da hē. Mosees ky n'aa jaw'yyc do hā daap yyp do ēr rarejāā, P'op Hagā Do Sahee ēr h'yyb gó hanāng doo. ³⁰ Hyy kā, hahyy da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hōm ȳnh karom ta t'aah daheeh. DooH ȳnh karom t'aah gado bā ta yb hanaa ta ȳm heh'āāt do t'aah nemuun”,§ nāng kerih doo.** ³¹ Ti hyb n'aa wakān haa, tak'ēp ta hā kamejūū do taah nado ēer.†† Baad hawāt do taah, kamanējūū do nahoop do taah ēer.††

5

¹ Kristo ēr tabed'ēep tak'ēp ēr hā kamejūū do ēr ahoop do mahānh, baad ēr babok hyb n'aa kā. Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta see hā bē rah'yyb mahūūm. Bē gado manā tak'ēp kamejūū do rakarēn bā p'aa hēnh bē gadoo.

² Bē hyb n'aa matakā bē ȳ maher'oot doo! Ȳh, Paw-Ro, baad bē ȳ maher'oot hahyyh: Masuuj noo byyh kahōg hōm do bē gado bā, daap hē da bē hā tii bā Kristo

ji hyb n'aa dajēp doo. ³ Sahōnh hē ajyy sa masuuj noo byyh kahōg hōm do gadoo do sa hā ȳ ab'aanh ȳ maher'ood wāt doo: Ta ti bē gado bā, kamejō dāk bē hā tii bā sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyc do wób bē ky daheeh na-āāj hē. ⁴ Bēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ēēn do baad bē bahado dāk paawā P'op Hagā Do matym gó, dawēē bē baboo dāg kán Kristo mahānh. Ji hā P'op Hagā Do ky enyym do bē ty n'aa gesyyg dāg kán.

⁵ Ēēr kā, baad ēr gada P'op Hagā Do Sahee an'oo bā, Kristo hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ēr bahado dāk P'op Hagā Do matym gó. ⁶ Séd hē ji h'yy kata dāg bā Kristo Jesus hā, ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-āāj hē. Séd hā né hē ji ta hā. Jāām hē takarēn do ji hā, baad ji h'yy kae heh'āāt do ta hā, ji da hadoo do ji kamahān do hā kametēēh doo.

⁷ Baad paa bē babok pooj jé. Jaa bē tahewad kán baad hadoo do ky n'aa bē ky nadahé wāt hyb n'aa? ⁸ Ta ti bē hā raky kah'ūūm doo, dooh P'op Hagā Do bē tanaēēnh do hanaa tado bā. ⁹ Nad'ēēd its né paawā pāw makuj n'aa, jé pad'yyt hē dāg takamekuuj dāk.* ¹⁰ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ h'yy kasadā do hyb n'aa, baad ȳ bahapāh hēp ȳy gó, ȳ hyb n'aa newēē doo da bē da hyb n'aa newēē na-āāj hē, séd bē h'yyb hedoo da hā ȳy. DooH da ta see hadoo bē hyb n'aa newē bā da. P'op Hagā Do rejāā da bē h'yyb manepēē bong hanoo doo,

§ 4:30 Genesis 21.10 ** 4:30 P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'āap ma matēg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyc do sa hā karēn mejūū doo. DooH ta ti hedoo do ji gado bā ji mahang, tahanāng péh. DooH P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ragado da tii. †† 4:31 Tak'ēp Mosees ky n'aa jaw'yyc do mejūū do nado ēer, tahanāng pé tii. †† 4:31 P'op Hagā Do taah ēr hado dāk, ta hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanāng pé tii. Ēr tawén gadoo, tak'ēp ēr wē taky enyym do hyb n'aa, nes'aa né paawā ēer. * 5:9 Hahyy d' Paw-Ro hanāng péh: Kanahēn d'os hē né paawā baad nadoo do ma matēg oow rama met'ēēg bā, ta s'ee hēnh da rah'yyb mahūūm hajōk doo.

hyb n'aa jawyg né paawä ta ti ta wób sa hä.

¹¹ Wakän haa, ŷ na-ääj hē ŷ mejō nā bā paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahōg hōm hyb n'aa, te hub tado bā paawä tii, dooh paawä Judah buuj ŷ rarahejā bā. ŷ ma met'ēeg nā bā paawä taw'ääts hē né hē ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, tii bā Kristo b'aa hä kajatsēk do hä dajēp do ky n'aa, dooh paawä Judah buuj tah'yyb rejā wäd bā. ¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahōg hōm do mejūū doo, ta ti ky n'aa me bē h'yyb manepēē bong hanoo doo, taw'ääts hē paawä sahōnh hē sa hä hanäng do ragahōg hōm.

¹³ Bēeh, wakän haa, P'op Hagä Do bē tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ēp ji mejūū do bē hä tamanejō wät hyb n'aa, baad bē babok hyb n'aa kã. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karēn do jawén ji awät do hyb n'aa tado bā tii d' tabad'oo ēr hä. Dooh. Tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejūū do mahānh ji tawén ed'ēep, kamahän gó ēr masa hyb n'aa ēr da hadoo doo. ¹⁴ Ta tii d' ŷ wén her'oot, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahŷ sēt hē hadoo do tamejūū do hä kametä dāk: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da.”† ¹⁵ Bē hyb n'aa matakã! Bē kamanahän bā bē da hadoo doo, bē mahang ta see kamajē bā ta see wē, ta see rejā bā ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bā da bē d' gawatsik.

Taw'ääts hē ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahūūm do ky n'aa hahŷŷh

¹⁶ Ti hyb n'aa kã bē ŷ maher'oot hahŷŷ da: Bē an'oo P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa, tii bā da dooh bē moo boo bā nesaa do bē h'yyb säg karēn doo. ¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karēn doo,

dooh takarēn bā P'op Hagä Do Sahee karēn doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarēn bā na-ääj hē nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Pawóp hadoo do kamajŷŷ ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bē haja bā bē moo boo bā ti bē karēn paawä bē moo bong doo. ¹⁸ P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm bā bē an'oo bā, dooh ky n'aa jaw'yyk do bē hä tamejō wäd bā.

¹⁹ Wyt ta maab hē nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén habok do moo bok doo: Sa ŷŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bā ta ti hedoo do hä. ²⁰ Kabarŷŷ hä rah'yy ka'eeh, raweh'ēeh. Ramehēm. H'yy gaēēj gó rababok, ky ked'aak, ta wób hä rah'yy kajew'ēēs. Nayyw hē rakawajään. Ta wób sa bahānh rakarēn ranu gapad'ēek, dooh rakarēn bā séd rah'yyb hedo bā ta wób sa hä. ²¹ Ta wób wē hanäng do raty ge-eh. Jarakē hedoo do hä raboom. Ta bahānh rabawēh, rabeēek. Hajōng nā ti hedoo do ramoo bong na-ääj hē. P'aa hēnh tak'ēp péj bē ŷ maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bā tabag'ääs doo bā.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahän doo, baad ji tsebē doo, ji h'yyb nām doo, nayyw hē kawanajään doo, ji ky enyyom doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ŷŷt doo, ²³ kaja hē denaa hē ji h'yyb ji mahūūm do ji da hadoo do wē, ji h'yyb ji meduuk do na-ääj hē. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén raboo boo bā. Reréd hōm nesaa do sa h'yyb tak'ēp karēn doo. B'aa ka-

jatsék do hã repëem däk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó ër babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ääts hë hÿy kä ër ky daheeh né hë P'op Hagä Do Sahee ër hã metëeh do ër h'yyb gó. ²⁶ Taw'ääts hë dooh ër h'yy kasabé bä. Taw'ääts hë dooh ër mety bä ër da hadoo doo. Taw'ääts hë dooh ër h'yy kajewëets bä ër da hadoo do wë.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahÿy

¹ Wakän haa, nesaa do bë see moo wäd bä, tii bä taw'ääts hë bëeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm doo, bë maher'ood ta hã nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hënh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm ta hã. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm ta hã bë maher'oot bä. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bä, taw'ääts hë baad mamatakä a daaj hë, nesaa do òm sii hë tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bë masaa bë da hadoo doo, hejooñh do ta wë takametëeh bä. Tii d' bë adoo bä, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bë ky dahé däg kån.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, “ÿ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bä, ta daaj hë takawadii. ⁴ Taw'ääts hë ji daaj hë ji moo wät do hã ji hyb n'aa newëe baad ji do bä. Baad ji do bä, ji hegää bä ji daaj hë, tii bä ji moo wät do hã tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bä ta wób rababok do hã ji kametyy. ⁵ Taw'ääts hë sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hã ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé

ta wób ramoo bok do hã ji kametyy ÿ wén näng.

⁶ Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëek do ramasa sa ma matëg, sa wë hanäng do uuh me.

⁷ Bë hã hë bë kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hë ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahÿy d' ÿ hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karën do jawén habok doo, ti hanaa né hë ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karën do jawén habok doo, ragadoo da ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë dooh ër h'yy gejë hõm bä baad hadoo do ër moo bok do hã. Ër h'yy ganejë bä, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó ër gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa kä, ër haja bä, taw'ääts hë baad hadoo do ër moo boo had'yyt bä sahõnh hë sa hã. Taw'ääts hë ti bahãnh tii d' ër bad'oo, ër masa, ër nemuun Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã.

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿy

¹¹ Bë hegää hahÿ bë ner'ood bä, tëg ewëeh do hã moh ÿy me bë ÿ ma erii kån hahÿ tagadëeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karën do bë ramejüü bë masuuj noo byyh bë kahõg hõm hyb n'aa, jääm hë ta wób rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tii d' rawén mejüü. Dooh rakarën bä Judah buuj wób, tak'ëp ta ti mejüü do sa hã rarahejää Kristo b'aa hã kajatsék do hã dajëp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hë dooh raky dahé bä Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hë rakarën bë gadoo bë masuuj noo byyh kahõg hõm doo, ta ti bë gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴ ÿy kä, jääm

* **6:2** Hahÿ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ääts hë bë ÿ kamahän doo da bë kamahän ta wób.” Jowāw 13.34. † **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hã nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bä kä, tagadëeg ub, ta daaj hë tado däk ji merih do nahëeh, tagadëeg ub hadoo do ta daaj hë taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii.

hē ŷ karēn ŷ h'yy kasab'ee b'aa ka-
jatsək do hā Jesus Kristo, Ēr Wahē
N'aa dajëp do hyb n'aa. B'aa ka-
jatsək do hā Kristo dajëp do hyb
n'aa, sahōnh hē badāk hahŷŷ hā
ji h'yyb karēn do dajëb kån hadoo
hā ŷŷ. ŷ na-ãāj né hē ŷ dajëb wāt
hadoo ta ti hedoo do hā. Dooh ta ti
jawén ŷ awād wād bā. ¹⁵ Ji masuuj
noo byyh kahōg hōm do hā nado ti
ji hyb n'aa matakëe doo, ji masuuj
noo byyh kanahōg hōm do hā nado
na-ãāj hē. Dooh its ti P'op Hagä
Do matym gó. Jããm hē taw'ãäts hē
ji hyb n'aa matakëe papuuj gó ji
bawāt do hā, P'op Hagä Do Sahee
anoo doo. ¹⁶ Ta tii hā hyb n'aa
matakëe do sa hā, papuuj gó habok
do sa hā, h'yyb nām do ŷ karēn P'op
Hagä Do anoo. ŷ karēn P'op Hagä
Do t'yyd mehīn tii. Ti né hē ta
karapee heh'ãät doo.

¹⁷ Hup ŷŷ hā ti anäng rok ŷ tyw
n'aa paah, Jesus hyb n'aa ŷ rara-
hejãã doo. † Ti hyb n'aa, hŷ jawén,
dooh ŷ karēn wād bā ran'oo bā, bē
hyb n'aa h'yy katón do ŷ ahob wād
bā.

¹⁸ ŷ karēn ěr Wahē N'aa Jesus
Kristo ky enyym sahōnh hē bē hā,
wakån haa hedoo doo. Jããm hē kã.

---

† **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahōg hōm do heen n'aa hā. Sa hā, ti ti metëeh baad ji do bā P'op Hagä Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hā rahapäh hajōng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejãã do paa haj'aa. Jesus panyyg hanām do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hā rahapäh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso
Jesus hã h'yy ka'eeh do
Epeso häd näng do
panang bä habong do
hã Paw-Ro ma erih do
hahỹh

Kedeng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ý ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see ý hado däk doo. Ý edeng bëeh, Epeso panang bä habong do tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do na-ääj hẽ ky en'yyim bë hã. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa edeng do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ääts hẽ ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bä ër taky n'aa edeng do sahõnh hẽ baad hadoo doo me, hỹ pong jé hana doo me, badäk hahỹh bä naa nadoo doo me. Èr taky n'aa edeng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahỹh da tabad'oo ër hã: Sahõnh hẽ badäk hahỹ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wẽ. Èr tabasëew hõm tsyt hẽ, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Èr takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hẽ tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kä. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶ Ta wẽ ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ääj hẽ, tak'ëp taky

ennyym do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad ër wẽ taky ennyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky ennyym do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hẽ ër wẽ taky ennyw hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bä. ⁹ P'op Hagä Do karën do hyb n'aa tametä wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰ Hahỹ ti P'op Hagä Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä, sahõnh hẽ, hỹ pong jé habong doo, badäk hahỹh hã habong do na-ääj hẽ, séd hã da tabata däk, sahõnh hẽ sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kä.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hẽ P'op Hagä Do moo wät sahõnh hẽ. ¹² Äã tabasëew hõm ta wẽ, P'op Hagä Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ääj hẽ taban'oo däg kän ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hỹh kä. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyng n'aa hanäm do bë maa napäh bä, Kristo hã bë h'yy kae däk bä kä, bë hã taban'oo däg kän ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bä kä, ër gadoo da sahõnh hẽ ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hẽ ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb

n'aa Paw-Ro ky n'aa etsēē do ky n'aa hahÿÿh

15 Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napäh bā Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bē h'yy kae dāk doo, sahōnh hē ta hä h'yy ka'eeh do bē kamahän ÿ ky n'aa napäh bā na-āāj hē, 16 ÿ paa du doo P'op Hagä Do hä ÿ j'aa etsē bē hyb n'aa. Dooh ÿ eréd bā bē hyb n'aa P'op Hagä Do ÿ j'aa etsē doo. P'op Hagä Do hä ÿ ky n'aa etsēē bā, bē ÿ ky n'aa ets'ēē had'yyt hē. 17 P'op Hagä Do èr Wahē N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, èr Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hä ÿ ky n'aa etsēē, ta Sa-hee me bē tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bē hä tagahoot hyb n'aa na-āāj hē, baad P'op Hagä Do bē bahapäh hyb n'aa kã. 18 Bē hyb n'aa ÿ ky n'aa etsēē, bē h'yy kadaw'uuh P'op Hagä Do an'oo bā, bē hapäh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bē gadoo do pan'aa bē P'op Hagä Do wén naēej wät.* Äã karèn bē bahapäh tak'ëp hajōng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hē ta wē kasēew bong do sa hä taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. 19 Äã ky n'aa etsēē na-āāj hē bē bahapäh hyb n'aa, tak'ëp sahōnh hē bahänh hadoo do ta hejój èër, ta hä h'yy ka'eeh do hä tanoo doo. Ti né hē ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametēeh doo, 20 dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bā. Ta ti hejój me né hē, hÿ pong jé, ta hub hadäk hēnh, takaweh'ēeh doo bā, Kristo basooh P'op Hagä Do an'oo bā, 21 sahōnh hē kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahänh, sahōnh hē bag'ääs do ji nahapäh do sa bahänh, sahōnh hē hejój enäh do ji nahapäh do sa bahänh, sahōnh hē mejüü do ji nahapäh do sa bahänh Kristo bahado dāk hyb n'aa kã. Sahōnh hē hyb n'aa jewyk doo, da

hē habong doo, ta jawén habong do na-āāj hē, sa bahänh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bā na-āāj hē. 22 Sahōnh hä Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bā, sa hä taj'aa ketsēē dāk do hyb n'aa. Sahōnh hē ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bā. 23 Kristo hä h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahōnh hē takaja dāk Kristo wē, ta hä rakata dāk hyb n'aa. Kristo né hē ti sahōnh hē baad takaja dāk hanoo doo.

2

1 Bēeh, dejëp do hadoo bē h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hä, tamejüü do bē ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bē moo bok do hyb n'aa na-āāj hē. 2 Nesaa do bē moo heb'oooh paah, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo da né hē. Ti noo gó bē paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'yyb nesaa do wē hä habong do sa wahē n'aa, P'op Hagä Do hä ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. 3 Äã na-āāj hē, äã sahōnh hē, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa ääh, Jesus hä äã h'yy kana'eeh nã bā. Nesaa do äã hub karèn do jawén, äã h'yyb säg karèn do jawén na-āāj hē äã babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, äã na-āāj hē P'op Hagä Do rejää paawä, sahōnh hē ta wób sa nemuun.

4 Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'yyd mehÿÿn doo, tak'ëp èr takamahän do hyb n'aa 5 èr tabedēeb wät hadoo Kristo sii èr dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa èër, P'op Hagä Do mejüü do èr ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jääm hē bē hä taky ennyym do hyb n'aa bē tawén edēeb wät nesaa do mahänh. Dooh bē hanaa tado bā

* 1:18 Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagä Do naēehh Jesus hä ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edēb had'yyt do takarèn tabanoo do hyb n'aa ji hä. Hajōng baad hadoo do na-āāj hē takarèn tabanoo ji hä.

tii.) ⁶ Kristo sii ər ganä wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii h̄y pong jé ər bat'oonh hadoo tan'oo bä na-ääj hē,* Kristo hä ər h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'öp, sahõnh hē bahãnh hadoo do taky ennyim do h̄y jawén sahõnh hã takametëeh hyb n'aa. Ɛr hã Kristo Jesus bad'oo do hã kametä däk tak'öp ji wë taky ennyim doo. ⁸ Jããm hē bē hã taky ennyim do hyb n'aa bē tedëeb wät nesaa do mahãnh, bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hã. Dooch bē hanaa tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Dooch baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hē ji hã hē ji h'yy kasabé mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa Ɛer. Papuu j Ɛr tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do Ɛr moo bok hyb n'aa h̄y kã. P'op Hagä Do ennyw däk paa Ɛr pooj jé ta ti baad hadoo do Ɛr moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kãn sahõnh hē Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿh

¹¹ Ti hyb n'aa, bēeh, Judah buuj nadoo doo, “Masuuj noo byyh kanehõk do” bē ramaneëenh do Judah buuj hã, sa daaj hē “Masuuj noo byyh kehõk do” rakamaneëenh do hã, bē hyb n'aa newë nyy da pooj jé bē babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hē sa hã hē ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bē hapëe bä. Dooch Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bē do bä. Dooch bē gado bä ti noo gó Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bē nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿh bä bē baboo né paawé, dooh baad hadoo do bē gada pé ti noo gó, daap bē babok, dooh P'op Hagä Do bē hapëe bä ti noo gó. ¹³ Hÿh kã, Kristo Jesus

hã bē h'yy kata däk do hyb n'aa, bēeh, pooj jé dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong doo, p'eets hē, ta wë bē tamana kãn, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajé bong hyb n'aa. Séd uuh hē Ɛr bahado däk tan'oo bä kã. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bä Judah buuj nadoo do hanoo doo. Dooch séd rah'yyb hedo bä pooj jé, rakamaj'ĩ paah. Hÿh kã Jesus ado hõm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajõng hedoo do hã ji tamejũ do hyb n'aa tado wäd bä P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bä. Tii d' tawén d'oo papuu hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëek Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hõm rakamaj'ĩ doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa, tado hõm kãn rakamaj'ĩ doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëek tan'oo bä, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa. Dooch ta maj'ĩ rahado boo bä tan'oo bä, ta hã h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bä h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wë, ta wób sa wë na-ääj hē. Bē hã, dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong do paa hã, äã Judah buuj hã, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hã na-ääj hē tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿh kã Kristo hyb n'aa, sahõnh hē Ɛer, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē, Ɛr hajaa Ɛr ana bä Ɛr Yb h̄y pong jé hawät do matym gó,† sét ub ta Sahee hyb n'aa, Ɛr gadoo doo.

* **2:6** Ta sii Ɛr bag'ääs hyb n'aa, ta sii h̄y pong jé Ɛr bat'oonh tan'oo bä. † **2:18** Ji ky n'aa ets'ëe bä tii, ji ma ejãm bä, P'op Hagä Do ji j'aa etsëe bä na-ääj hē.

19 Ti hyb n'aa kā, bēeh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bē do wād bā. P'op Hagä Do karapee uuh né hē bē hÿy kā. P'op Hagä Do taah né hē bēeh, ta wób sa nemuun. 20 Tsäng s'ëëb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëëg häng do hadoo bēeh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ãäj hē, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pā yb, sahõnh hē tób mesoo doo, Kristo Jesus né hē tii. 21 Sahõnh hē èer, èr h'yy kata däk Kristo hā. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëe sēek do hadoo tób pan'aa hadoo do èer, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo èr bahadoo hyb n'aa, tsyt hē Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do wē kasëew däk doo. 22 Kristo hā bē h'yy kata däk do hyb n'aa, bēeh, Judah buuj nadoo doo, bē na-ãäj hē séd hā bē h'yy kata däk sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo èr bahadoo hyb n'aa kā. Ta Sahee èr mahang tabawäd kån.†

3

1 Ti hyb n'aa kā, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hā Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metëek do hyb n'aa ÿ radawäts gëet doo, ÿ ky n'aa etsëe bē hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hā takametä däk do ky n'aa hahÿÿh

2 Hā ÿ P'op Hagä Do anoo, bēeh, Judah buuj nadoo do ÿ ma metëek hyb n'aa ji wē taky ennyim do ky n'aa. Hā ÿÿ, bē ky n'aa napäh hā ÿ tan'oo däk doo. 3 Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nā do P'op Hagä Do metä wät hā ÿÿ. Ganapog is doo me bē ÿ ma erii däk ta ti ky n'aa hā nag'aap hē. 4 Bē ner'ood bā, bē hyb n'aa matakä bā, bē hapäh da, baad ÿ bahapäh Kristo ky n'aa

pooj jé ji nahapäh doo. 5 P'ooj ub, ji wahë maküü hā dooh P'op Hagä Do metä bā paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hē ta Sahee me Jesus mejüü do sa hā, ta ky n'aa rod sa hā na-ãäj hē tametëeh do pénh. Tsyt hē ta wē tasëew hõm do sa hā tametä kån. 6 Hahÿ ti da hē tametëeh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragado bā, séd hā rah'yy kata däk Kristo Jesus hā. Ti hyb n'aa kā, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hā taky n'aa edëng doo. Sét hē Jesus hub hadoo rabahado padëek Judah buuj sa sii. Sét né hē P'op Hagä Do karapee rabahado padëek. Judah buuj sa sii ragadoo da hÿÿ kā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

7 P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa wē ÿÿ, ta hejój hā ÿ tabanoo do hyb n'aa, hā ÿ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. 8 Sahõnh hē P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do né paawä ÿÿh, P'op Hagä Do anoo hā ÿÿ, Judah buuj nadoo do sa hā ÿ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ep ky ennyim doo, tak'ep kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bā baad ji h'yy kadawuung bā Kristo wē hanäng do hā. Jääm hē ta uuh hā ji h'yy kadaw'uuh, tak'ep ta bahãnh baad tabahadoo do hyb n'aa. 9 P'op Hagä Doo, sahõnh hē mo haj'aa näng doo, hā ÿ tabanoo ta wób ÿ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahõnh hē badäk hahÿÿ bā habong do paa hā tamanetëeh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. 10 Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hÿÿ kā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wē hā habong do kabaj'aa do sa hā, wē hā bag'ääs do sa hā na-ãäj hē, P'op Hagä Do h'yy ganäng

† 2:22 Hahÿ tahanäng pé ti tég nad'ëed is do 20, 21, 22 hā kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hē èer, èr ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ãäj hē èr hā rama met'ëëg wät doo. Kristo hyb n'aa né hē séd hā èr h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasëew bong do èr bahado däk Kristo an'oo bā. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿÿ kā èr mahang.

sahõnh hē hā. ¹¹ P'ooj ub, sahõnh hē tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanny däk doo da né hē tabadoo kån ta tii, Kristo Jesus, Èr Wahë N'aa bad'oo do hā. ¹² Kristo hā èr h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hā èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ãäj hē, h'yyb neỹym doo me èr hajaa èr ana bã P'op Hagä Do matym gó èr ky n'aa ets'ëē bã, èr ma ejäm bã. Doooh ge'ỹym pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa ỹ etsëē bë hā, bë h'yy gejë hõm manäh, nesaa do ỹ radawäts gëet doo bã bë hyb n'aa ỹ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hā ta ti ỹ ahoop doo. Taw'ääts hē bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kã, taron ỹ nu paa me ỹ bahyy häng èr Yb hỹ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa ỹ ky n'aa etsëē hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti èr Yb an'oo bã hỹ pong jé habong doo, sahõnh hē badäk hahỹ hā habong do na-ãäj hē rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp èr Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa ỹ ky n'aa etsëē ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ ãã ky n'aa etsëē na-ãäj hē bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hē hyb n'aa, ta hā bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã ky n'aa etsëē bëeh, baad had'yyt hē bë kamahän hyb n'aa, kamahän gó sahõnh hē bë moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hē P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahän do hā. ¹⁹ ãã karën paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahän doo, dooh né paawä ji haja bã sahõnh hē ji hapëë bã, ta bahänh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hā takamahän do bë bahapäh ỹ wén karën, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hē bë baboo däk hyb n'aa kã.

²⁰ Ta hā èr hajaa èr ky n'aa etsëē do bahänh, èr hajaa èr hyb n'aa newëë do bahänh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät èr mahang, ta

hejój me èr h'yyb gó hawät doo me. ²¹ ãã karën Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ãäj hē P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hē. Ỹỹ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do ky n'aa hahỹh

¹ Ti hyb n'aa, ỹỹh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ỹ ma metëek do hyb n'aa ỹ radawäts gëet doo, tak'ëp ỹ betsëē bë hā P'op Hagä Do ta wë tats'yyt do sa hā takarën doo da né hē bë babok. ² Taw'ääts hē dooh né hē bë h'yy kasabé bã. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bë h'yyb bë mahũum ta wób sa wë. Nayyw hē bë kawaj'ään manäh. Taw'ääts hē kamahän gó bë gadoo, ta wób bë ganen'aak do ramoo boo né paawä bë hā. ³ Séd èr h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyw gó had'yyt hē bë babok ta wób sa wë, tanahänh hyb n'aa séd bë h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hē Jesus hub hadoo èër, ta hā h'yy ka'eeh doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee èr gadoo doo. Ti hadoo na-ãäj hē, sét né hē baad hadoo do bë gada do ta jawén bë gadoo do pan'aa, bë P'op Hagä Do wén naëej wät. ⁵ Sét né hē èr Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né èr h'yy ka'eeh doo. Sét né hē èr nu gahem'uun doo. ⁶ Sét né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē ta hā h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hē tabag'ääs doo, sahõnh hā moo wät doo, sahõnh hē èr h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado èr hā tanoo do èr hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hē sa hā tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hē hahỹh da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëek noo gó,
duu hēnh rabana ta majī wób
tameso padëek do tan'oo bã.
Tii bã sa matym n'aa taban'oo däg
kän ta karapee hã.”*

⁹ (Hahÿÿ d' tahanäng pé ti p'op tabasëek doo: Tabasëek do pooj jé badäk hahÿÿ bã Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hē ti hÿ pong jé hasëek do sahōnh hē sa bahānh tabahado däk hyb n'aa, sahōnh hē tabag'ääs hyb n'aa kã.) ¹¹ Ti né hē ti ta wób hã tabanoo ta mejūū do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hã tabanoo P'op Hagã Do Sahee sa hã metëeh do her'oot doo. Ta wób hã tabanoo ta panyyg hanäm do jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm hyb n'aa. Ta wób hã tabanoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hã, P'op Hagã Do karapee ramasa hyb n'aa, takarēn do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-āāj hē, Kristo hã h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hē hyb n'aa, ¹³ sahōnh hē èer, séd hã èr h'yyb hedo däg kãn hyb n'aa èr h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagã Do T'aah èr hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëë däk do hadoo èr bahado däk tii bã, Kristo hado däk né hē èr bahadoo hyb n'aa kã. ¹⁴ Tii bã, dooh karepé èr hado boo bã kã. Dooh h'oo t'aah hadoo èr hado boo bã, jé pad'yyt hē maadaka maeh do mahūūm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahēm hōm doo. Dooh ajyy ji hã wad'ii doo, h'yy kamep'ëeh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ëek do èr ky dahé wäd bã, ÿ hanäng péh. ¹⁵ Hÿÿ kã, taw'ääts hē kamahän gó èr ber'oot èr maa newëe baad hadoo do ky n'aa, sahōnh hē ta tii hã èr h'yyb mepëë däk hyb n'aa, Kristo hadoo èr bahado däk hyb

n'aa kã. Ta hã h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo èer. Sahōnh hē ji hã hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarãã masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē ji hã hanäng do baad rado bã, baad ub tii bã ji, ji hejoonh. Ti hadoo èr hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã: Kamahän gó èr sahōnh hē èr moo boo bã Kristo, èr nu gabóg, sét ken'yyh èr hã tanoo doo, tii bã èr da h'yy kahej'oonh, baad èr h'yy kae magyys hē, baad èr ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ëp péj bē ÿ mejūū, P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapäh do rababok doo da bē aboo boo manä wäd! Daap hadoo do rahyb n'aa newëe do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hã. Nabuj keh'ūūm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bã, dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagã Do hã. Ti hyb n'aa dooh rahapëe bã na-āāj hē papuuj gó ji awät doo, ji hã P'op Hagã Do anoo doo. ¹⁹ Rawao däk nesaa do ramoo bok do hã. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wäd bã nesaa do ramoo bok do hã. Sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Hajōng hedoo pé nu meby n'aa näng do ramoo boo had'yyt hē. Dooh rah'yy keba bã ta ti hedoo do hã. Kah'ūūm ta ti nesaa do rakarēn doo. ²⁰ Bëe kã, dooh ta ti rababok doo da bē aboo boo bã do hyb n'aa Kristo bē wén hapëe däk bē h'yyb gó. ²¹ Bē ky n'aa napäh né hē Kristo ky n'aa. Bē äã ma met'ëeg wät nyy da takarēn bē babok, ta hã bē h'yy kata däk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bē äã ma met'ëeg wät doo. ²² Bē äã ma met'ëeg wät, bē beréd hōm hyb n'aa pooj jé bē babok do paah, ji h'yyb karēn do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wäd doo. ²³ Bē äã ma met'ëeg wät,

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb wareem. ²⁴ Bë äã ma met'ëëg wät, bë gadoo hyb n'aa kä bë h'yyb tym papuuj, P'op Hagä Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawät, P'op Hagä Do karën doo da ji bawät ta ti an'oo bä. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bë noo kanesa manäh. Taw'ääts hë bë noo gehub bë da hadoo do sii bë er'ood bä, séd uuh ër sahõnh hë ër bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bë kawaj'ään bä, bë an'oo manä baad nadoo do bë moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bë hyb n'aa hüüm manäh. Bë h'yyb ehód manä bë kawaj'ään doo. ²⁷ Bë an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hã, bë tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ëëk doo, taw'ääts hë dooh tetsëëg wäd bä. Taw'ääts hë tamoo wät hÿÿ kä, ta wë tabanäng hyb n'aa, wë bedoh do tamasa hyb n'aa kä.

²⁹ Bë esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jããm hë baad hadoo doo, ta wób masa do bë her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bä, ji h'yyb en'yym ji her'oot doo me. Tatseebeë bä, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hõm do had'yyt hë. Tii d' bë bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa new'ëë do sa hã. ³⁰ Bë er'ood manäh, bë moo boo manä na-ääj hë P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ër hã, ër ta karapee tametëeh hyb n'aa. Tanoo dó ër hã baad ër tabed'ëëp bä kä. ³¹ Taw'ääts hë bë eréd hõm sahõnh hë bë manabaan doo, h'yy ganapüü doo, ji kawaj'ään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hë. Taw'ääts hë bë eréd hõm né hë bë da hadoo do bë pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hë h'yyb nyyw gó bë gadoo ta wób. Taw'ääts hë bë t'yyd mehüün bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë mabaan hõm baad nadoo do

ta wób bë hã rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm doo da né hë.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë P'op Hagä Do bad'oo doo da né hë bë bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bë bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hë kamahän gó bë babok, Kristo ër takamahän doo da né hë, ta daaj hë takan'oo däk doo, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hã, ta daaj hë takan'oo däk do hyb n'aa ër hyb n'aa tadajëp noo gó.

³ Bë äã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hã hanäng doo me. Bë hyb n'aa hüüm manä bë ma. Tabad'op hë ti hedoo do bë moo boo manäh. Dooch bë er'ood bë da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooch tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë tasëew hõm do raboo bä. ⁴ Bë er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hë, taw'ääts hë dooh bë her'ood. Taw'ääts hë dooh bë ky masuuj bä nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooch tii da rer'ood bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë hahÿÿ da bë bad'oo: P'op Hagä Do wë ër tsebé baad hadoo do ër hã tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'üüm do na-ääj hë, dooh ragado bä Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'ääs doo bä. Sa ma rahyb n'aa h'üüm doo, kabarii hã h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hã rah'yyb padëëk do hyb n'aa. Dooch P'op Hagä Do hã rah'yy kae heh'äät ta tii. ⁶ Bë gado manä ky kamep'ëeh

† 4:27 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

doo me bë rakarën bä bë rawad'ii bä, ji hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bä raheer'ood bä. Ta ti hadoo do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷Ti hyb n'aa sa da bë h'yyb hedo manäh.

⁸Badagyp do hadoo doo gó bë babok paah. Hÿÿ kä ta bag hadoo doo gó bë baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ta bag hadoo doo gó né hë bë babok. ⁹Ta bag gó ji awäd bä, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bä, dooh ji wad'ii bä. ¹⁰Baad bë hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hä bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹Bë moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'ooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bë maher'ood sa hä, bë metäh sa hä, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëet doo. ¹²(Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'ooh do ky n'aa ji her'ood bä.) ¹³⁻¹⁴Ti hadoo né hë, sa hä ji maher'ood bä, ji metä bä sa hä nny da P'op Hagä Do karën ji hä, nesaa do né hë ti ramoo bok doo, rabahapäh da tii bä. Ta bag banäng bä ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëeh, ji bahapäh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej däg haÿÿh do òm.
Ganä da dejëp do mahang hawät do òm.
Tii bä Kristo bag adäng da a hä.”*

¹⁵Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä nny da bë babok. H'yy gatamah do rababok doo da bë aboo manäh. Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën do hä h'yy

genäh do rababok doo da bë babok. ¹⁶Ta tyw n'aa nny bä baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ääts hë bë moo boo né hë baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hë takah'üüm känd do hyb n'aa da hë. ¹⁷Ti hyb n'aa bë h'yy gatema manäh. Taw'ääts hë bë h'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hä. ¹⁸Bë eëg manä hejooonh do bë ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahüüm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wät hyb n'aa, ji tare-jää na-ääj hë. Taw'ääts hë P'op Hagä Do Sahee tii, bë an'oo baad bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. ¹⁹Tii bä, Saaw-Mo hä hanäng do kejäm do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa me na-ääj hë bë maher'ood ta wób.† Tii bä, bë h'yyb gó naa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë j'aa etsë, bë ma ejäm. ²⁰Tii bä, P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahüüm do hyb n'aa, taw'ääts hë ër Wahë N'aa Jesus Kristo häd gó had'yyt hë bë h'yy gadeja P'op Hagä Do ër Yb wë. Taw'ääts hë sahõnh hë hyb n'aa bë h'yy gadeja ta wë. ²¹Kristo bë weh'ëeh do hyb n'aa taw'ääts hë bë da hadoo do bë ky daheeh. Taw'ääts hë kawanajään doo gó bë gadoo bë ramaher'ood bä.

ÿÿj hä tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²²ÿÿj, taw'ääts hë bë ky daheeh bë patug, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë ky daheeh doo da. ²³Ta ÿÿm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hä h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dëeb. ²⁴Taw'ääts hë Kristo hä h'yy ka'eeh do ta hä raky daheeh doo da sahõnh hä sa ÿÿm raky daheeh sa patug.

* **5:13-14** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ääj hë P'op Hagä Do ranahapäh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bä ji ty gawëej däk do hadoo, ji ganä wät do hadoo. † **5:19** Ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa tii, sahõnh hë ratsebë hyb n'aa na-ääj hë.

Ajyy hã tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

Taw'ãäts hẽ ÿÿj raweh'ëeh sa patug.

6

Karapee, pahëew, maruus, sa yb hã na-ãäj hẽ tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ajyy, taw'ãäts hẽ bẽ kamahãn bẽ äj, Kristo ta hã h'yy ka'eeh do takamahãn doo da, ta daaj hẽ sa hyb n'aa takan'oo däk doo, ²⁶ tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm hyb n'aa, baad sa hã tabenãm hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hã tabenãm. Naeng me tabenãm hadoo sa hã.† ²⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp hanãm gó takarën ta hã h'yy ka'eeh do rababoo däg kãn, ta wẽ tagadoo noo gó. Takarën dooh hesu hedoo doo pé sa mahang hanäng. Takarën dooh baad nadoo do sa mahang hanäng péh. Tsynt hẽ nesaa do mahãnh, baad had'op doo da rababoo däk takarën. ²⁸ Taw'ãäts hẽ ajyy rakamahãn sa äj, Jesus bad'oo doo da né hẽ ta hã h'yy ka'eeh do wẽ. Taw'ãäts hẽ sa hã hẽ rakamahãn doo da ajyy rakamahãn sa äj. Jé ta ÿÿm kamahãn doo, ta daaj hẽ ti takamahãn ta hã hẽ. ²⁹ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ta daaj hẽ, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejoonh hyb n'aa, baad ji hag'ãäs ji hub hã. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã, baad ji tabahag'ãäs. ³⁰ Sét ken'yyh èer, ta hub uuh hadoo èer. ³¹ Hahÿÿ da takerii däk Genesis hã: “Ti hyb n'aa kä m' aj'yy kä sa yb sa ÿÿn mahãnh kä sa m'aa hënh kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kä. Raketëe jawén paa bã sét rabahado padëek ta ÿÿm daheeh”,^S nang kerih doo. ³² Tak'ëp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapãh doo. Hã ÿÿ, Kristo, ta hã h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-ãäj hẽ. ³³ Te hub né paawä ta tii, ketëe do sa ky n'aa na-ãäj hẽ taher'oot. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ bẽ ajyy, taw'ãäts hẽ bẽ kamahãn bẽ äj bẽ hã hẽ bẽ kamahãn doo da.

¹ Karapee, pahëew, maruus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bẽ bahadoo do hyb n'aa, bẽ ky dahé bẽ yb, bẽ ÿÿn. Taw'ãäts hẽ né hẽ ta tii da bẽ bad'oo. ² Hahÿÿ da kerih do hã: “Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn.” Jãam pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bã baad hadoo do ji gadoo taky däng do tii. ³ Hahÿÿ da ji hã taky däng: “Mawehëe bã a yb, mawehëe bã a ÿÿn õm wäd dawëet da badäk hahÿÿ bã.”*

⁴ Bëeh, sa yb, bẽ ejäg manä bẽ taah rah'yy ganapõ mahãnh. Taw'ãäts hẽ baad bẽ baw'ëeh baad bẽ maher'ood sa hã, baad rababok hyb n'aa. Bẽ ma met'ëeg sa hã nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën ji bawät.

Sa karom hã, sa kariw n'aa hã na-ãäj hẽ tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bëeh, sa karom, bẽ ky dahé bẽ kariw n'aa. Baad bẽ wehëe sa hã. J'ooj madäk doo me bẽ moo boo manäh bẽ ramejüü doo. Kristo bẽ ky daheeh doo da bẽ ky dahé bẽ kariw n'aa. ⁶ Taw'ãäts hẽ dooh jãam hẽ bẽ ky daheeh bẽ moo bok do tahegää bã, bẽ hã taj'aa etsé bẽ karën paawä do hyb n'aa. Kristo karom bẽ bahadoo do hyb n'aa, bẽ h'yyb gó naa, P'op Hagä Do karën doo da bẽ moo boo sahõnh hẽ. ⁷ T'õp bẽ h'yyb gó naa, tsebé doo me, bẽ moo boo bẽ ramejüü doo. Taw'ãäts hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ bẽ moo bok ta ti bẽ h'yyb gó, ajyy wẽ had'yyt nado. ⁸ Hahÿ bẽ hyb n'aa newë: Sahõnh hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj,

ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ääj hē.

⁹ Bēeh, sa kariw n'aa hedoo doo, bē karom bē raweh'ēeh doo da bē weh'ēē na-ääj hē sa hā. Bē eām manā bē karom, sét né hē ji Kariw N'aa h̄y pong jé hawät do bē bahapäh do hyb n'aa. Bē karom sa Kariw N'aa, bē kariw n'aa na-ääj hē né tii. Ta ti dooh tasēew bä ji mahang. Séd gó tagadoo sahōnh hē. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bē bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hah̄ȳh

¹⁰ Tagadēeg ub bē ŷ maher'oot hah̄ȳh: Bē h'yy kahejój Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ep hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'oooh do pooj jé sahōnh hē ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bē dadäg hadoo bē mo n'aa jesuu n'aa, bē ado däg bē kuman hadoo do bē hā P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karēn bä bē tawadii, bē hā tanahajaa hyb n'aa, ta hā bē j'aa ketsē hyb n'aa. ¹² Ta ti ŷ wén her'oot, dooh ajyy er majiĩ rado bä. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hah̄ȳh bä badagyp do hadoo doo gó habok do hā bag'ääs doo, ti né hē er majiĩ. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wē hā habong doo, ti né hē na-ääj hē er majiĩ. ¹³ Ti hyb n'aa, bē ado däg sahōnh hē bē mo n'aa jesuu n'aa, bē kuman hadoo do na-ääj hē P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bē wē takajaa noo gó nesaa do bē hā tanahajaa hyb n'aa, sahōnh hē bē bahajaa bä ká, bē j'aa ketsē hyb n'aa ká. ¹⁴ Baad bē hyb n'aa matakä däg. Bē ehub had'yyt hē bē her'oot do hā, er majiĩ wē bē bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk

doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bē aboo baad bē kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedēek doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bē gado panyyg hanäm doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hā bē h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bē h'yy kae né hē. Bē h'yy kae bä bē hajaa bē meduuk gatoj hadoo do hahōng do Nesaa Do Yb hanaa. Bē h'yy kae bä, bē hajaa bē medug bä Nesaa Do Yb bē tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ēeb tadadäk doo da, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē bē Jesus edēeb wät né hē nesaa do mahānh. Bē ado däg na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee anoo do sēn-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bē er'ood had'yyt hē P'op Hagä Do sii, bē hā ta Sahee h'yyb mahūüm doo da. Bē ky n'aa ets'ēē bē tamasaa had'yyt hē hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakä had'yyt hē. Bē h'yy gejē hōm manāh. Bē ky n'aa ets'ēē had'yyt hē ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hē hēp ŷ n'aa na-ääj hē bē ky n'aa etsēē, ŷ ber'oot bä, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hā ŷȳ ŷ her'oot do pan'aa, h'yyb neŷȳm doo me ta ky n'aa hanäm do pooj jé ji nahapäh do ta wób hā ŷ maher'oot hyb n'aa. ²⁰ Ta ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ŷȳh, Jesus mejüũ doo, ŷ rawén dawäts gēēt. Hēp ŷ n'aa bē ky n'aa ets'ēē, ta ky n'aa hanäm do h'yyb neŷȳm doo me ŷ baher'oot hyb n'aa, hā ŷ Jesus karēn doo da.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hah̄ȳh

²¹ Tikiko, er h̄ȳj hadoo do baad er kamahän doo, baad ää sii Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wät doo, bē da tamaher'oot sahōnh hē kēh ŷ n'aa. ²² Bē wē ŷ mejüũ tabahōm bē tamaher'oot hyb n'aa

nyy da babä äã babok, bë tah'yyb
en'yym hyb n'aa na-ããj hẽ.

²³ Äã karën h'yyp näw, kamahñn
doo, baad h'yy ka'eeh do na-ããj hẽ
P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo
bë hã hãj haa hedoo doo. ²⁴ Äã
karën sahõnh hẽ ër Wahë N'aa Je-
sus Kristo hã had'yyp kamahñn do
wë P'op Hagä Do ky enyym. Jããm
hẽ kã.

Pirip
Jesus hã h'yy ka'eeh do
Pirip hãd nãng do
panang bã habong do
hã Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hë, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëëk doo, panang Pirip hãd nãng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do ãã edëng na-ããj hë.

² ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyp en'yym.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagã Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesé bã. ⁴ Bë ÿ ky n'aa etsëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyp hë ÿ ky n'aa etsëë bë sahõnh hë, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapãh hahÿÿh: Bë h'yyp gó baad hadoo do P'op Hagã Do du doo doo, kaja dák da tan'oo bã Jesus Kristo matëëh bã kä. ⁷ Taw'ãats hë né hë tii da ÿ hyb n'aa newëë sahõnh hë bë wë, bë ÿ kamahãn do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hë ÿ bë masa ÿ moo wát do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagã Do an'oo dák do hã. ÿ bë masa ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëët bã. ÿ bë masa na-ããj hë, hyb n'aa jew'yyp do sa

matym gó ÿ ag'ëed bã Jesus panyyg hanãm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawã ÿ karën bë ÿ bahapãh, Kristo Jesus ji kamahãn doo da bë ÿ kamahãn do hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot do P'op Hagã Do hapãh.

⁹ P'op Hagã Do hã bë ÿ ky n'aa etsëë, bë kamahãn do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë tah'yyp gan'yyp hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë bahapãh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapãh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hë Kristo matëëh bã kä. ÿ karën dooh bë hã raw'yyp pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëëh bã kä. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë na-ããj hë, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyp hë sahõnh hë bë bad'oo doo, P'op Hagã Do hã sahõnh hë raj'aa etsë hyb n'aa, P'op Hagã Do kawehëë dák hyb n'aa na-ããj hë baad hadoo do bë hã rabahapãh bã. Jesus Kristo hanaa né hë ta ti baad ji awát do had'yyp doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kä wakãn haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapãh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahewad bã Jesus ky n'aa hanãm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanãm do jé pad'yyp hë takah'üüm tan'oo bã. ¹³ Sahõnh hë warahén Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ãas doo, panang buuj na-ããj hë, rabahapëë däg kãn Kristo hyb n'aa ti ÿ radawãts gëët. ¹⁴ Ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babã habong do rah'yyp hedo padëëk, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yyp kasadëë padëëk, neÿÿm

doo gó rawén her'ood hōm hÿÿ kã P'op Hagã Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa ÿÿh, bahãnh ÿÿ rakarën ranu gapad'ëek do hyb n'aa na-ããj hë. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ÿ ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'ũum hyb n'aa. ¹⁶ Tii d' rawén d'oo ÿ rakamahãn do hyb n'aa. ÿ radawãts gëet P'op Hagã Do an'oo bã rabahapãh, Kristo ky n'aa hanãm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa ta wób sa hã. Ta ti rabahapãh do hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahãnh ÿÿ ranu gapad'ëek rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawã baad nadoo do ÿ bahob magyys hë ragadahew'ëes doo gó. ¹⁸ Na manã ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me rer'ood bã, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bã, taw'ããts hë Kristo ky n'aa takaher'ood hōm. Kristo ky n'aa takaher'ood hōm do hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawã.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt hë, ¹⁹ baad nadoo do babã ÿ ahoop do takawareem dæg da baad hadoo do hã ÿ bahapãh do hyb n'aa. ÿ da reréd hōm baad ÿ bahōm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagã Do hã ÿ bë ky n'aa etsëe do hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee Jesus Kristo hã hana do ÿ tamasa do hyb n'aa na-ããj hë. ²⁰ Baad hëp ÿÿ gó ÿ gada, dooh ÿ her'oot pé P'op Hagã Do matym gó ÿ nu mebywät doo. Neÿÿm doo gó ÿ karën paawã ÿ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa ety bã. ÿ karën Kristo kawehëe dæg had'yyt hë hëp ÿ n'aa, ÿ bedëp do hã, ÿ radajëeb bã na-

ããj hë. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, Kristo ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ wén wät. ÿ dajëb bã, ta bahãnh baad ub ti hã ÿÿ, Kristo wë ÿ bawät hyb n'aa tii bã kã. ²² Badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nä bã, ÿ ma panäk nä, ÿ ma metëek nä Kristo ky n'aa. ÿ haja bã paawã ÿ asëew bã ÿ bad'oo doo, dooh ÿ hapëe bã ny hadoo do ÿ karën: Badäk hahÿÿ hã ÿ awäd had'yyt doo, ÿ dajëp doo. ²³ Pawóp hadoo do baad ub hã ÿÿ! ÿ karën paawã ÿ dajëp, Kristo pa ÿ bawät hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hã ÿÿ. ²⁴ Ti hadoo né hë, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã, taw'ããts hë badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nä bã. ²⁵ Ti né hë taw'ããts hë hã ÿÿ. Ti hyb n'aa ÿ hapãh, badäk hahÿÿ bã ÿ awät nä, bë ÿ masa nä Kristo hã bë h'yy ka'eeh do kah'ũum hyb n'aa, bë h'yy gadajang hyb n'aa na-ããj hë Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁶ Tii bã da, p'aa hënh bë mahang ÿ bawät bã, tak'ëp Kristo Jesus wë bë h'yy gadajang da hëp ÿ n'aa.

²⁷ Hahÿ ti sahōnh hë bahãnh ÿ karën do bë hã: ÿ karën baad ub bë babok, Kristo ky n'aa hanãm do hã bë ma kametëek doo da. Tii d' bë aboo bã, bë wë ÿ ahōm bã, jããm hë dawëe naa ÿ ky n'aa napãh bã bë ky n'aa, baad had'yyt hë bë h'yyb tym Jesus hã ÿ bahapëe kãn. Séd bë h'yyb hedoo tii b' ÿ bahapëe kãn. Séd hã bë hyb n'aa tam'aah, ër h'yy ka'eeh do Kristo ky n'aa hanãm do hana do ma matëg oow rawanareem hyb n'aa. ²⁸ Dooh da bë jeÿÿm bë hã h'yy kawareem doo, tii b' ÿ bahapëe kãn na-ããj né kã. P'op Hagã Do gawats'iik da bë wë h'yy kawereem doo, bë hã rejãã doo. Sa wë bë neÿÿm do metëeh sa hã ta tii. Bë hã kã, bë da P'op Hagã Do ed'ëep bë neÿÿm do metëeh. P'op Hagã Do né hë ti sahōnh hë ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op Hagã Do anoo bë hã Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. P'op Hagã Do anoo na-ããj hë Kristo hyb

n'aa bë ahoop bë hã rarejãã doo.
³⁰ Bë hã rah'yy kawereem kãn hã ÿ
 rah'yy kawereem doo da. Ti hadoo
 hã ÿ kametëeh nã babã, bë ky n'aa
 napëë kãn hÿÿ kã.

2

*Taw'ããts hë Kristo bad'oo do paa
 da ji bad'oo do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Ti hyb n'aa kã, bë h'yyb enyyw
 däk do hyb n'aa Kristo hã bë h'yy
 kata däk do hyb n'aa, bë h'yy
 kanatón wät do hyb n'aa Kristo bë
 takamahãn do hyb n'aa, séd bë h'yy
 kata däk do hyb n'aa P'op Hagã
 Do Sahee hã, Kristo ky enyym do
 hyb n'aa bë hã, bë tat'yyd mehĩn
 do hyb n'aa na-ããj hë, ² ÿ karën
 séd bë h'yyb hedo had'yyt hë, bë
 kamahãn bë da hadoo doo, séd hã
 bë babok, séd hã bë h'yyb padäg.
 Tii da bë adoo bã, baad ÿ h'yy gada-
 jaa kãn tii bã. ³ Ta wób sa bahãnh
 bë nu gapad'ëek hyb n'aa nado bë
 bad'oo sahõnh hë bë bad'oo doo. Bë
 h'yy kasabé manã bë moo bok do
 hã. Bë kadad'uu ta wób sa hã. Bë
 hyb n'aa jewyyg ta wób bë hã hë bë
 hyb n'aa jaw'yyk do bahãnh. ⁴ Bë
 karën do hã had'yyt nado bë h'yyb
 padäg. Taw'ããts hë ta wób karën do
 hã na-ããj hë bë hyb n'aa newë.

⁵ Taw'ããts hë Kristo Jesus h'yyb
 hadoo bë h'yyb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagã Do hado né
 paawã ti Kristo Jesus,
 tagadoo P'op Hagã Do tanahadoo
 doo, aj'yy gó takesok hyb
 n'aa.

⁷ Sahõnh hë hÿ pong jé hanäng do
 raweh'ëeh do taberéd hõm
 paah.

Tii bã sa karom hado däk aj'yy
 tabahado däk noo gó.

⁸ Aj'yy tabahado däk bã, ta daaj hë
 takadad'uu kãn.

Baad P'op Hagã Do taky daheeh do
 hyb n'aa tagadoo radaj'ëep
 doo.

B'aa kajatsëk do hã tagadoo
 radaj'ëep,
 nesaa do moo heb'ooh do radej'ëep
 doo da.

⁹ Ti hyb n'aa sahõnh hë sa bahãnh
 Kristo bahado däk P'op Hagã
 Do an'oo bã.

Sahõnh hë hyb n'aa jewyk do sa
 bahãnh däg Kristo P'op Hagã
 Do an'oo bã.

¹⁰ Tii da P'op Hagã Do wén d'oo,
 sahõnh hë hÿ pong jé habong doo,
 badäk hahÿÿ hã habong doo,
 t'öp habong do dejëp do paa na-ããj
 hë,

sa taron nu paa me rabehty b'ëeh
 hyb n'aa Jesus raweh'ëeh
 hyb n'aa,

¹¹ “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
 sahõnh hë bag'ããs do ti Jesus
 Kristo”,
 sahõnh hë rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagã Doo,
 Jesus Kristo Yb, kawehëë
 däk hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kã, najis haa, baad
 bë ky dahé däk do paa hadoo,
 heÿÿm doo me, kajajãn doo me
 tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah ji P'op
 Hagã Do edëeb wät do hyb n'aa ji
 moo hew'ëët do hã.* Taw'ããts hë tii
 da bë bad'oo bë mahang ÿ bawäd
 had'yyt nado. Taw'ããts hë bë ma-
 hang ÿ nawät bã ta bahãnh bë hyb
 n'aa tam'aah hÿÿ kã ta tii hã. ¹³ P'op
 Hagã Do ti hanoo bë karën bë moo
 bok tagen'aak doo. Tanoo na-ããj hë
 takarën do bë bahajaa hyb n'aa.

¹⁴ Taw'ããts hë bë h'yyb tsebé doo
 me bë moo boo sahõnh hë. Bë ky
 n'aa jëew manäh. ¹⁵ Tii d' ÿ mejüü
 bë hã, dooh hyb n'aa bë raky n'aa
 tapaa péh, baad had'op bë bahado
 däk hyb n'aa, P'op Hagã Do taah
 nesaa do nanäng do bë bahadoo

* **2:12** Heÿÿm doo me, kajajãn doo me ji wén moo wät tii, ji nes'öös hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

hyb n'aa kä, badäk hahÿÿ bä nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'oooh do mahang bë babok bä. Sagõõh gadagyp doo gó wë hã bag padëek do hadoo bëëh, sa mahang, ¹⁶ P'op Hagä Do wë ji edëb had'yyt do ky n'aa sa hã bë baher'oot bä. Taw'ääts hë tii da né hë bë babok, tii da né hë bë bad'oo, Kristo kajaa bä. ÿ da h'yy kasab'ee, daap hë nado tak'ëp bë hyb n'aa ÿ moo wäd wät ÿ bahapäh bä kä. ¹⁷ Babä ÿ ahoop do tamasaä bä P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wë bë moo bok doo, tii bä ÿ h'yy gadajang, bë sii ÿ tsebë. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yy gadejah, bë tseebe si ÿÿ.

Tsimoot ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, nayyw hë Tsimoot bë wë ÿ mejüü tan'oo bä. Bë wë ÿ karën ÿ mejüü, bë tah'yyb en'yym hyb n'aa, ÿ na-ääj hë ÿ h'yyb nyyw däk hyb n'aa bë ky n'aa tamanaa bä. ²⁰ Jääm hë Tsimoot, pa ÿ hawät doo, baad bë tahyb n'aa newëe doo, baad hadoo do bë wë karën doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo. ²¹ Ta wób jääm hë sa hã hë rahyb n'aa newëe. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa newëe. Dooh Jesus Kristo karën do rahyb n'aa newëe bä. ²² Tii d' nado Tsimoot. Bë hapëe däk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wäd wät si ÿÿ Jesus ky n'aa hanäm do hã. ²³ Ti hyb n'aa kä, ÿ bahapäh bä kä nyy d' hã ÿ rabad'oo, ÿ karën Tsimoot ÿ mejüü bë wë. ²⁴ Ti hado né paawä, baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, ÿ na-ääj hë nayyw hë bë wë ÿ bahõm tan'oo bä.

Eaporodit ky n'aa hahÿÿh

²⁵ ÿ hyb n'aa newë däk, taw'ääts hë hãj ÿ hadoo do Eaporodit häd näng doo, ÿ tamasa hyb n'aa wë bë bë mejüü do paah, tababaaaj hõm bë wë. Warahén rabad'oo doo da,

si ÿÿ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanäm doo. ²⁶ Bë wë ÿ mejüü tababaaaj hõm tak'ëp sahõnh hë bë tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahëe näng paa bë ky n'aa napëe däk do hyb n'aa. ²⁷ Te hub né hë. Nahëe näng né paah. P'eets hë paawä tadajëp. Tawén nadajëp P'op Hagä Do t'yyd mehïin ta hã. ÿ na-ääj hë P'op Hagä Do t'yyd mehïin, ÿ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahãnh tadajëb bä paawä. ²⁸ Ti hyb n'aa kä, nayyw hë ÿ mejüü bë wë tababaaaj hõm, bë bahapäh bä kä bë h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bä da, bë h'yy gadeja kån do hyb n'aa da, dooh da tak'ëp ÿ hyb n'aa tón wäd bä. ²⁹ Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë gadoo da, ji hÿÿj Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hë bë weh'ëeh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hë paawä tadajëp do hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hyb n'aa. ÿ tamasa bë jawén buuj bë nahajaa do hyb n'aa ÿ bë masaa bä. Tahapëe né paawä dajëp ta hã péh, ti hadoo né hë ÿ tamasa.

3

Dooh ji daab yb bä ji daaj hë ji hajaa do hã ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakån haa, ta see ky n'aa bë ÿ ma erih: Taw'ääts hë bë h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa! Dooh ÿ h'yy ganapõ däg bä p'aa hënh ÿ erii bä pooj jé bë ÿ maher'ood wät doo. Baad ti bë hã, bë ÿ ma erih do bë tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bë rama met'ëeg mahãnh.

² Bë hyb n'aa matakä ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do

hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bë rawad'ii mahãnh. ³ Èr ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Dooch sa masuuj noo byyh kahök do hä daap yyp do rado bä ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Èër, ta Sahee h'yyb mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hä kasab'ee doo, èr ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Èr ti ta karapee heh'äät doo, ji hä hë ji moo wät do hä, ji daaj hë ji hajaa do hä na-ääj hë daab nayyp doo. ⁴ Ý haja né paawä ý daab yb bä ji daaj hë ji hajaa do hä. Sa daaj hë rahajaa do hä radaab yyp rahajaa retoo bä, ý sa bahãnh ý hajaa ta tii hä ý daab yb bä ý karën bä paawä. ⁵ Masuj ý noo byyh ragahög hõm 8 ta äh ý bahadoo bä kä.† Isaraéw buuj ýÿh. Bën-Jamih panaa ýÿh. Eber buuj heh'äät né ýÿh. Pariséw see né ýÿh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ëp ý karën do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahõnh hë raky daheeh, ý rejää paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo.‡ Dooch raw'yyt pé hä ýÿ ý raky n'aa tapaa péh, baad ý ky daheeh do hyb n'aa paa sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Baad däg ýÿ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hë, sahõnh hë tii, ti noo gó ý kamahãn doo, dooh wät ti hä ý hÿý kä Kristo ý bahapëë däk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahõnh hë né hë p'ooj ub ý daab yyp doo, dooh its hä ý hÿý kä Kristo Jesus, wahë ý n'aa, ý hapëë däg kãn do hyb n'aa. Sahõnh hë bahãnh né hë ti Kristo ji bahapãh doo. Kristo hyb n'aa ý eréd hõm sahõnh hë pooj

jé ý kamahãn doo. Hesus do ji aw'oong hõm do hadoo sahõnh hë ti hä ýÿ, Kristo baad ý bahapãh hyb n'aa da, ⁹ ta hä ý h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hä ý h'yy kata däk do hyb n'aa kä, dooh ý tyw n'aa esóts wäd bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ý ky daheeh do hyb n'aa baad ý bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad ý hado däk hÿý kä P'op Hagä Do matym gó, Kristo hä ý h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hë ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë tii. ¹⁰ Baad ý karën Kristo ý bahapãh. Hahÿÿ da ti ý karën: Ý karën ý bahapãh hä ýÿ hë ta hejój taganä wät noo gó tagadoo doo. Ý karën ý bahapãh hä ýÿ hë Kristo ahoop doo. Ý karën ý bahapãh hä ýÿ hë tadajëp doo. Kristo dajëp paa èr hyb n'aa, ti hyb n'aa ý radajëeb bä ta hyb n'aa, ý karën ý gadoo né ti na-ääj hë. ¹¹ Sahõnh hë ta ti ý karën ý bahapãh hä ýÿ hë, ta jawén ý P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Ji poojé hawät do hä tak'ëp ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

¹² Dooch baad Kristo hadoo ý hado nä bä. Dooch baad had'op do ý hado nä bä. Ti hadoo né hë, tak'ëp ý hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ý bahado däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa ý tabasëew hõm. ¹³ Wakãn haa hedoo do Kristo hä h'yy ka'eeh doo, hä ýÿ, dooh ta ti ý haja nä bä. Dooch baad Kristo hadoo ý hado nä bä. Ti hadoo né hë, tsyym kas'ýÿ do rabahed'oo doo da ý badoo had'yyt hë. Dooch ý hyb n'aa matakä bä jó ý hadäk hënh. Dooch ý hyb n'aa newë bä pooj jé ý bawät do hä, ý hanäng

* **3:2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bä, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do hä raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehök hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jáãm hë tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hä. Dooch se hub rado bä. Daap ti rama metëek doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëë sa mahãnh. † **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hä. ‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo Jesus hä h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarën ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

péh. Pój ȳȳ jé hawät do hä tak'ëp ȳ hyb n'aa matakëë. ¹⁴ Tak'ëp ȳ hyb n'aa tam'aah ta sãm ȳ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hah̄y ta sãm ȳ gadoo hyb n'aa ȳ tawén naëej wät doo: H̄y pong jé ȳ d' bawäd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahõnh hē eër, baad Jesus hä h'yy kae däk do hedoo doo, ȳ hyb n'aa newëë doo da, nag'aap hē ȳ erii wät doo da taw'ääts hē er hyb n'aa newë. Ta see hadoo bē hyb n'aa newë nä bā ȳ erii wät do hä, tii bā da, P'op Hagä Do metëeh da bē hä, baad né ti ȳ erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hē er ky daheeh ér hä P'op Hagä Do metä wät do pénh né hē.

¹⁷ Taw'ääts hē ȳ bawät doo da séd gó bē babok, wakān haa hedoo doo. Taw'ääts hē bē hyb n'aa matakä äā babok doo da habok do sa hä, rababok doo da bē na-ääj hē bē babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hä bē hyb n'aa matakä ȳ wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsëk do hä Kristo dajëp do ky n'aa maji rababok doo da habok doo, Kristo hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä. Hajöo nuu me bē ȳ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ȳ ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hä, rawëh do hä, reëëk do hä, ta see rakarën do hä rah'yyb padäg had'yyt hē, P'op Hagä Do hä nado. Nu meby n'aa näng do hä rah'yy kasab'ee. Badäk hah̄ȳ hä hanäng do hä rah'yyb padëëk. ²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bē aboo manäh. H̄y pong jé babuuj ti eër. Tii b'naa, h̄y pong jé naa tabahyng, baad er gada Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, er h'yyb tym dëëb. ²¹ Ta hejój me sahõnh hē tabag'ääs. Ta ti tahejooj me er hub nahejooj do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo er hub bahadoo hyb n'aa kä.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakān haa he-

doo do ȳ kamahän doo, tak'ëp ȳ hyb n'aa esee doo, baad bē aboo had'yyt hē bē ȳ maher'ood wät doo da né hē. Bē h'yy keréd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä. Najis haa, bē hyb n'aa né hē ȳ h'yy gada-jang. Bē hyb n'aa né da ȳ kawehëë däk.

Sa hä Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hah̄ȳh

² Tak'ëp ȳ betsëë ȳynh Ewodija häd enäh doo, ȳynh Sīn-Tike häd näng do daheeh, séd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä rah'yy kata däk do hyb n'aa.

³ Ōm, baad si ȳ Kristo wë moo wät doo, ȳ etsëë a hä ta ti ȳȳj mamasaa, séd rah'yyb hedo padëëk hyb n'aa p'aa hënh. Si ȳȳ tak'ëp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do äā her'ood hõm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ääj hē, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hä sa häd kerii däk do sa sii äā paa ramasa ta ti ȳȳj.

⁴ Taw'ääts hē bē h'yy gadejah, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bē h'yy kata däk do hyb n'aa. P'aa hënh bē ȳ maher'oot: Bē h'yy gadejah. ⁵ Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahüüm sahõnh hē sa wë, ta tii da bē babok sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa. Edaa däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh doo. ⁶ Taw'ääts hē dooh bē hyb n'aa tón péh. Bē er'ood had'yyt bā P'op Hagä Do sii, bē ky n'aa ets'ëë ta hä bē karën doo. Bē j'aa etsë na-ääj hē ta hä sahõnh hē bē hä tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bā da P'op Hagä Do hä hana do ji h'yyb n'yym doo, sahõnh hē ji hajaa do bahänh hadoo do mo n'aa jesuu da bē h'yyb, bē h'yy kanatón hyb n'aa kä Kristo Jesus hä bē h'yy kata däk do hyb n'aa.

⁸ Tagadëëg ub, wakān haa hedoo doo, sahõnh hē baad hadoo do hä bē h'yyb padäg. Sahõnh hē ji weh'ëeh do hä, sahõnh hē P'op

Hagä Do matym gó te hub hedoo do hä bë h'yyb padäg. Sahõnh hē nesaa do nanäng do hä, sahõnh hē hanäm do hä bë h'yyb padäg. Sahõnh hē baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsëeh do hä na-ääj hē bë h'yyb padäg. Baad had'op do hä, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsë do hä bë h'yyb padäg na-ääj hē. ⁹ Bë y ma metëek doo da, hä y naa bë gado däk doo da na-ääj hē bë aboo. Hä y naa bë maa napäh doo da, wë y bë bahapäh doo da na-ääj hē bë aboo. Tii bä da ji h'yyb näw P'op Hagä Do hä hana do bë hä tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahÿh

¹⁰ Tak'ëp y h'yy gadajang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä, hÿy kã, bap peej tabado däk bã kã, p'aa hēnh y bë hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, y bë masa. Pooj jé y bë hyb n'aa es'ee wäd né paawã, dooh ta tyw n'aa pé y bë masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti y erii bã wë y badoh do hyb n'aa. Dooh. Y h'yy gadajaa kãn sahõnh hē hä y kametëeh do hä, baad tabadoo bã, baad tanado bã na-ääj hē. ¹² Y hapëë däg kãn nyy d' y bad'oo wë y badoh bã, wë y tamad'aak bã na-ääj hē. Y haja däk y h'yy gadajang sahõnh hē wë y kametëeh do hä, y wog nyy bã, y asa bã na-ääj hē, sahõnh hē ji karēn do wë y tany bã, wë y badoh bã na-ääj hē. ¹³ Sahõnh hē y hajaa Kristo y tah'yb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'ääts hē né hē y bë masaa wät tabahejoonh bã hä yÿ. ¹⁵ Bëeh, Pirip panang buuj, bë hapäh né hē, papuuj nä Jesus ky n'aa hanäm do bë gado däk noo gó, hëej Masedonija häd näng do y beréd hõm noo gó, jããm hē bë ti Jesus hä h'yy ka'eeh do wób mahang, y masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa y ma metëek

hyb n'aa bë mahang y ma met'ëeg wät doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bã y bawät noo gó, pawóp nuu me bë mejõ wät paa matym y n'aa y bë masa hyb n'aa wë y badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahÿ y erii bã p'aa hēnh matym y n'aa bë mejüü hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bã hahÿ y erih doo. Y karēn baad bë P'op Hagä Do ky n'aa edëng y bë masa do hyb n'aa. ¹⁸ Y gado däk sahõnh hē wë y bë mejõ wät doo. Y gahëen do bahãnh ti ta tii. Ta bahãnh wë y ti anyy däk hÿy kã wë y bë mejõ hõm do an'oo bã, Epa-porodit tajoooh doo. P'op Hagä Do h'yy gadajang bë masa do hä. P'op Hagä Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagä Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagä Do y h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bë hä da tabanoo sahõnh hē bë wë badoh doo, bë h'yyb gó badoh do na-ääj hē. Tak'ëp hetsooh do ta wë hanäng do pénh né bë hä d' tabanoo.

²⁰ Taw'ääts hē P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hä, ër Yb, ër j'aa etsëe had'yit hē. Yÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

Sa hä takedëe hõm do ky n'aa hahÿh

²¹ Taw'ääts hē bë edëe sahõnh hē Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew padëek doo. Èr hÿy hedoo do babã pa y habong do bë m' rahyb n'aa esee. ²² Sahõnh hē tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew bong do hahÿ panang bã habong do bë m' rahyb n'aa esee na-ääj hē. Roma sa wahë n'aa Sesa ramaneëeh do wë moo b'ook doo, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad bë m' rahyb n'aa esee.

²³ Y karēn Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bë hä. Jããm hē kã.

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraëw buuj rama ejuu P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa. Tii da takerii däk Esodo hä. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm.

Korosa Jesus hã h'yy ka'eeh do Korosa häd näng do panang bä habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see hado däk doo. Ër hÿÿj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh ² ÿ edëng bëeh, wakän haa hedoo doo, äã nemuun Kristo hã h'yy kata padëëk doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb ky enyym bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yyim.

³ P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa Yb hã äã ky n'aa etsëë bä bë hyb n'aa, äã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk äã ky n'aa napäh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahän äã ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ääj hë. ⁵ Jesus hã bë wén h'yy ka'eeh, ta wób bë wén kamahän, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagä Do enyiw hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëë däk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanäm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahÿ haw'ääts hë ta ky n'aa hanäm do kah'üüm. Jé pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ääj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napäh noo gó naa, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas,

äã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëëg wät ta ti panyyg hanäm doo. Baad Epararas moo wät. Dooch tah'yy gajëë bä bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸ Äã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahän P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa äã ky n'aa napäh bä, äã du doo paa P'op Hagä Do hã äã ky n'aa etsëë bë hyb n'aa. Dooch äã eréd bä bë hyb n'aa äã ky n'aa etsëë doo. Äã etsëë P'op Hagä Do hã ta Sahee hã hana do ji hapäh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganäng doo me na-ääj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' äã wén ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hë bë babok hyb n'aa, sahõnh hë bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hë baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hë, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kã bë h'yyb gó. ¹¹ Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahänh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tsebee gó sahõnh hë bë gadoo hyb n'aa, ¹² ër Yb hÿ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hë ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bä ji hã taky n'aa enooh doo, hÿ pong jé ta bag bawät bä ji gadoo do pan'aa. ¹³ Ër ted'ëëp Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahän do ër hã tabagää kän, P'op Hagä Do an'oo bä kã. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ër tabedëëb kän. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do ër moo bok doo kã.

Kristo sahõnh hë sa bahänh ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagä Do ji nahapäh doo. P'op Hagä

Do hadoo né hē tii. Sahōnh hē kapahuuj dāk do pooj jé tawād né hē. Sahōnh hē kapahuuj dāk do bahānh tanu gadāk. ¹⁶ Ti né hē tii, sahōnh hē h̄y pong jé hanāng doo, h̄y pong jé habok doo, badāk hah̄ȳ bā hanāng doo, badāk hah̄ȳ bā habok do na-āāj hē pahuuj wāt doo. Ji hapāh doo, ji nahapāh do na-āāj hē tapehuuj bong, wē hā bag'āās do ji nahapāh do rado bā, kabaj'aa do ji nahapāh do rado bā, mejūū do ji nahapāh do rado bā, hyb n'aa jewyk do ji nahapāh do rado bā na-āāj hē. Ti né hē sahōnh hē pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hē sahōnh hē tapahuuj wāt doo. ¹⁷ Sahōnh hē pooj jé tawād né hē. Ta hyb n'aa né hē sahōnh hē tapahuuj wāt do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hē sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hē jāām hē pooj jé dejēp do mahang ganā wāt doo,* sahōnh hē sa bahānh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagā Do karēn do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagā Do karēn na-āāj hē, ta T'aah hyb n'aa, sahōnh hē badāk hah̄ȳ bā hanāng doo, badāk hah̄ȳ bā habong doo, h̄y pong jé hanāng do na-āāj hē baad tabahadoo p'aa hēnh ta wē, baad ub p'aa hēnh sahōnh hē rababok hyb n'aa ta wē kā. Ta najiis rabahado padēek tan'oo bā† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsēk do hā tadajēp do hyb n'aa.

²¹ Bēē kā, dawēē bē babok paa P'op Hagā Do mahānh Kristo hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó. P'op Hagā Do majīī paa bēēh, bē h'yyb gó, nesaa do bē moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hē, h̄ȳ

kā ta najiis bē bahado dāk tan'oo bā Kristo, aj'yy gó ewād hyng do bē hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. Ta najiis bē bahado dāk tan'oo bā. Tii d' tawén d'oo, tsyt hē ta wē bē babok hyb n'aa, baad had'op bē bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bē rap'āā ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bē h'yy kae had'yyt bā tii. Baad bē gahēen bā had'yyt hē panyyg hanām do hā bē hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bē maa napēē wāt doo, badāk hah̄ȳ haw'āāts rapanāg hōm doo. Ta ti panāg n'aa see hado dāk ȳ ti h̄y Paw-Ro.

Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hah̄ȳh

²⁴ Ȳ tsebē da hē ȳ radawāts gēēt doo bā, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā ȳ ahoop doo. Ȳ karēn ȳ bahajaa Kristo hā ȳ tan'oo dāk doo, ta hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsym hedoo do sa hyb n'aa ȳ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hā h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ȳ bahado dāk, hā ȳ P'op Hagā Do banoo do hyb n'aa baad ub sahōnh hē ta kyyh bē hā ȳ ma metēek hyb n'aa. ²⁶ Hā ȳ tabanoo tah'yyb dāng doo, nyy d' tabad'oo ji hā, ȳ ma metēek hyb n'aa. Kristo ewād hyng do pooj jé dooh ji hapēē nā bā ta h'yyb dāng doo. Dooh P'op Hagā Do h'yyb dāng do kamētā nā bā ti noo gó ēr wahē makūū hā. Ta karapee hā h̄ȳ kā takametā wāt. ²⁷ P'op Hagā Do h'yyb dāng ta karapee hā tametēeh tak'ēp baad hadoo do sahōnh hē Judah buuj nadoo do wē h̄ȳ kā tamoo wāt doo. Hah̄ȳ da ta ti tak'ēp baad hadoo do ta h'yyb dāng doo: Bē h'yyb gó, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawād dāk, Judah buuj nadoo do

* **1:18** Jesus ganā wāt do pooj jé ta wób ragenā boo né paawā, p'aa hēnh radejēp. Jāām pooj jé Kristo dejēp do mahang ganā wāt doo, nadajēb wāt doo. † **1:20** Ta T'aah hā h'yy ka'eeh do tii.

né paawä bëëh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa äã panäk. Sahõnh hä äã maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hë sa hä äã ma metëek. Tii d' äã wén d'oo, Kristo hä h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó äã karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' äã karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hë ÿ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëe, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ääj hë, jé Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ ranahapäh do wób sa hyb n'aa na-ääj hë. ² Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën rah'yy kejoonh. ÿ karën kamahän gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wén d'oo na-ääj hë, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hä. ÿ karën baad rabahapäh ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahõnh hë P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, baad ta hä ji h'yy ganäng doo, jääm hë Kristo hä ji baw'yyt. ⁴ Ta ti bë ÿ wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bë rawad'ii mahänh. ⁵ ÿ nawäd né paawä bë mahang, ÿ hyb n'aa newëe do bë mahang tabawät. ÿ tsebë baad ub bë babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mä bëëh. ÿ tsebë na-ääj hë dooh né hë bë h'yy gejë hõm Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hä ÿ ky n'aa napäh doo.

Ji bawät do papuuj ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bë gado däk do hyb n'aa bë wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë bë

awäd had'yyt hë ta hä h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷ Baad né hë bë h'yy kata däk Jesus hä joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'ääts hë bë an'oo bë h'yyb gó Jesus bawät do takahüüm magyys hë. Taw'ääts hë bë an'oo baad bë h'yy kae had'yyt hë baad hadoo do ky n'aa hä bë rama met'ëeg wät doo da né hë. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë, bë hä tanoo do hyb n'aa.

⁸ Bë hyb n'aa matakä ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm mahänh rama metëek doo me. Baad ji edoo né paawä rahyb n'aa newëe doo, rama metëek doo, daap hë ti ta tii. Ji rawedii ta tii hä. Sa wahë makü ma mehetëk doo gó rabe'h'üüm rama metëek doo. Badäk hahÿÿ hä, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabe'h'üüm rama metëek doo. Dooh Kristo hanaa tado bä ta tii. ⁹ P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bë h'yyb gó sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ääj hë sa bahänh ti Kristo. ¹¹ Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do karapee rabahado padëek do metëe n'aa. Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa bë hä na-ääj hë ti anyy däk ta metëe n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëe n'aa hadoo bë hä hanäng doo. ¹² Bë nu kemuun bong bä bë radakä jëng hadoo Kristo sii. Bë genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hënh bë nu gawëej däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hä, Kristo ganä wät hanoo do hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub, nesaa do bë moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bë h'yyb karën do kanado hõm do hyb n'aa na-ääj

hě, dejep do hadoo bē h'yyb tym P'op Hagā Do hā. Tii bā kā, Kristo sii bē ganā wāt hadoo P'op Hagā Do an'oo bā. Sahōnh hē nesaa do ēr moo wāt do tamabaan hōm ēr hā kā. ¹⁴ P'op Hagā Do awug hōm ēr kūtū heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wē ēr taky n'aa etyy do paah. Hahȳy da tabawug hōm: Tado dāk ēr kūtū heen n'aa, tii bā tabepēem dāk hadoo b'aa kajatsēk do hā. Jesus dajep do hyb n'aa dajep hȳy kā ēr kūtū ēr hā ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagā Do ado hōm sahōnh hē nesaa do kabaj'aa do ji nahapāh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapāh do sa hejój. B'aa kajatsēk do hā Kristo dajep doo me P'op Hagā Do j'aa ket-sēē dāk sa hā. Kristo dajep noo gó sahōnh hē sa matym gó P'op Hagā Do metā wāt hadoo ta majiī, sa hā taj'aa ketsēē dāk do rabahapāh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bē maa newē manā bē raky n'aa tapa bā bē awa do hā, bē eēek do hā,† rabahed'oo doo da bē nad'oo hyb n'aa. Bē maa newē manā na-āāj hē bē raky n'aa tapa bā sēt ta baab ken'yyh rataheb'ēēs doo, kamarab papuuj rataheb'ēēs doo, Saab rataheb'ēēs do na-āāj hē bē natabēj bā. ¹⁷ Jāām hē ta pooj jé hawāt do metēē n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ēēs doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahōnh hē ta ti kaja dāk Kristo hā, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karēn wāt péh. ¹⁸ Bē maa newē manā bē raky n'aa ety bā j'ooj madāk doo me rakadad'uu gen'aak do hā, āās raweh'ēēh gen'aak do hā. S'ēē gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk māh, sa nooh. Rahyb

n'aa newēē do hā, sa hanaa hē rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawēē rababoo dāg kán, Kristo, ēr nu gabóg mahānh. Dooh rah'yy kata wād bā ēr nu gabóg hā. Kristo hā h'yy ka'eeh doo, ta hā h'yy kata dāk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahūūm had'yyt hē rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hē na-āāj hē Kristo an'oo bā P'op Hagā Do karēn doo da. Ji nu gabóg hēnh hanaa ji jarāā sahōnh hē ji hā masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hā h'yy ka'eeh do hā. Ta hā h'yy ka'eeh do tabaa g'āās, ta hā rakata dāk tan'oo bā.

²⁰ Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, bē na-āāj hē bē dejēb bong hadoo pooj jé ji bawāt do hā. Ti hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa badāk hahȳy hā habong do Kristo nahapāh do rababok doo da bē babok nā? Hēd n'aa bē gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejūū doo? ²¹ “Bē ado manāh! Bē awa manāh! Bē moo dēē manāh!”, nāng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hā, hahānh do hā ji tamejūū do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejūū doo, ji hā rama metēēk doo. Dooh P'op Hagā Do hanaa tado bā. ²³ Tak'ep hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta ta tii. Ji daaj hē P'op Hagā Do ji weh'ēēh ji karēn ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bā. Ji daaj hē ji kadaduu tan'oo bā. Ji daaj hē ji karehejāā tan'oo bā ta tii. Baad né paawā ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakā bā, baad ub ji ed'oo ji hā ramejūū doo. Ti hadoo né hē nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bā nesaa do ji h'yyb sāg karēn do hā ji h'yy keba bā tan'oo bā.

* **2:15** Tii da né hē Roma buuj rabad'oo sa majiī hā. Sahōnh hē sa matym gó rametēēh sa majiī, sa hā raj'aa ketsēē dāk sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm Nesaa Do Yb hā, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hā, P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk do kyn'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matēg oow rama metēēk do hyb n'aa. Sa noo ji tayy ji awa doo, ji eēēk doo, baad ji P'op Hagā Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tayy péh. Kristo dajep do hyb n'aa P'op Hagā Do ji tawén gadoo, ji tayy do hyb n'aa nado. Dooh jaraké hedoo do ky n'aa tado bā hahȳy. Panyyg bód see hā ji tamaher'oot jaraké hedoo do ky n'aa.

3

Taw'ääts hē h̄y pong jé hanäng do hã ji h'yyb däk do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Kristo sii bē ganā wāt hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagä Do hã hana do bē gado däk do hyb n'aa ŷ hanäng péh, taw'ääts hē h̄y pong jé hanäng do hã bē h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh Kristo basooh bā. ²Taw'ääts hē h̄y pong jé hanäng do hã bē h'yyb padäg, badäk hah̄ȳh bā hanäng do hã nado. ³Taw'ääts hē tii da bē bad'oo bē dajëp paa hadoo do hyb n'aa. Bē h'yyb papuuj tenyiw däk h̄ȳh kã Kristo sii P'op Hagä Do wē kã. Dooh ta wób rahapëe nã bã ta ti bē h'yyb papuuj. ⁴Kristo, bē h'yyb papuuj han'oo däk do matëeh bã kã, sahõnh hē sa matym gó ta sii bē kametã däk tii bã. Kristo kabaj'aa doo da bē da kabaj'aa na-ääj hē ti noo gó kã.

⁵Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē gawats'iik sahõnh hē baad nadoo do badäk hah̄ȳh hã ji h'yyb säg karën doo. Bē aã manã bē ŷym nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manã nesaa do nu meby n'aa näng do bē hã hanäng doo me. Taw'ääts hē bē gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Bē hyb n'aa hũum manã bē ma. Jé ta ma hã hyb n'aa h'ũum doo, ta ma hã tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hã tah'yy kae bã. ⁶Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejãã da nabuj keh'ũum doo. ⁷P'ooj ub, Kristo bē nahapäh nã bã, tii d' paa bē babok. ⁸H̄ȳh kã, taw'ääts hē bē eréd hõm sahõnh hē hah̄ȳ hedoo doo: Ji kawajãã doo, ji h'yy ganapũ doo, sahõnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejãã doo, baad nadoo do ji er'oot do na-ääj hē. Taw'ääts hē bē eréd hõm né hē tii. ⁹Daap bē menã manã bē da hadoo do hã, bē eréd hõm do hyb n'aa bē h'yyb säg baad

nadoo do ji moo wāt hanoo doo. ¹⁰Bē h'yyb tym papuuj bē tah'yyb mahũum h̄ȳh kã. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti èr h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿyt èr h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hē taba-hadoo hyb n'aa kã, baad P'op Hagä Do èr bahapäh hyb n'aa na-ääj hē. ¹¹Papuuj èr P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bã, Judah buuj nadoo do ji do bã, masuuj noo byyh kahõk do see ji do bã, masuuj noo byyh kanehõk do see ji do bã, ta see buuj ji do bã, ma kamanetëek do ji do bã, ta see karom ji do bã, sa karom ji nado bã na-ääj hē. Sahõnh hē èr h'yyb tym gó Kristo bawät. Sahõnh hē bahãnh hadoo do tii.

¹²Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasëew bong do bē bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp bē takamahãn do hyb n'aa, taw'ääts hē bē t'yyd mehũn bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē ky enyym ta wób sa wē. Taw'ääts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bã. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahũum ta wób sa wē. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo sahõnh hē. ¹³Taw'ääts hē kamahãn gó bē gadoo ta wób ramoo boo né paawã bē hã bē ganen'aak doo. Taw'ääts hē bē mabaan hõm baad nadoo do ta wób bē hã rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hõm doo da né hē bē hã. ¹⁴Taw'ääts hē bē kamahãn bē da hadoo doo, sahõnh hē mahãnh. Baad ub séd ji h'yyb hedo däk ji kamahãn do an'oo bã.

¹⁵Bē an'oo h'yyb n'yym doo, Kristo bē hã han'oo däk doo, bē tah'yyb mahũum sahõnh hã, P'op Hagä Do bē tatsyyd wāt do hyb n'aa h'yyb nyiw gó bē babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarën bē bahadoo. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja P'op Hagä Do wē. ¹⁶Bē an'oo bē h'yyb gó baad ub sahõnh hē Kristo ky n'aa bawät, bē an'oo bē tah'yyb

mahũũm. Taw'ãäts hē tak'ēp h'yy ganäng doo me bē ma metēek ta ky n'aa bē da hadoo do hā. Taw'ãäts hē tak'ēp h'yy ganäng doo me tak'ēp péj bē maher'ood na-ãäj hē bē da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ãäts hē Saaw-Mo hā hanäng do kejām do ky n'aa, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejām do ky n'aa na-ãäj hē bē ma ejām. Taw'ãäts hē h'yy gadajaa gó bē ma ejām P'op Hagä Doo. ¹⁷ Sahõnh hē bē moo bok doo, sahõnh hē bē her'oot do na-ãäj hē, taw'ãäts hē Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bē bad'oo. Jesus ēr taky masa ta Yb wē. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bē j'aa etsē né hē P'op Hagä Doo, ēr Yb, bē hā tanoo do hyb n'aa.

ÿj hā, ajyy hā, karapee hā na-ãäj hē tamaher'oot do ky n'aa hahÿyh

¹⁸ ÿj, taw'ãäts hē bē ky dahé had'yyt hē bē patug. Tii d' né da taw'ãäts hē bē bahed'oo bē h'yy kata dāk do hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā. ¹⁹ Ajyy, taw'ãäts hē bē kamahän had'yyt hē bē äj. Bē ejäg manä bē äj. ²⁰ Karapee, pahēew, maruus, taw'ãäts hē sahõnh hā bē ky daheeh bē yb, bē ÿn, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tsebé do hyb n'aa bē ky dahé bā. ²¹ Bē sa yb, bē ejäg had'yyt manä bē taah, rah'yy geēj mahänh bē wē. Tii d' bē adoo bā, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hā.

Sa karom hā tamaher'oot do ky n'aa hahÿyh

²² Bēeh, sa karom, taw'ãäts hē bē ky dahé had'yyt hē bē kariw n'aa. Bē moo bok do rahegãã bā had'yyt nado bē ky daheeh, bē hā raj'aa etsē bē karēn do hyb n'aa. Taw'ãäts hē bē h'yyb gó naa bē ky daheeh sa hā, j'ooj madāk doo me nado. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē weh'ēeh do hyb n'aa, taw'ãäts hē

baad bē moo bok sa wē. ²³ Taw'ãäts hē t'õp, bē h'yyb gó naa bē moo bok sahõnh hē. Taw'ãäts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado, ²⁴ ta hā naa bē gadoo da baad hadoo do bē moo bok do mabaj bē bahapäh do hyb n'aa. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē né hē, Kristo wē né ti bē moo bok doo. ²⁵ Hÿ kã, baad nadoo do moo wät do gadoo né da nesaa do tamoo wäd wät do sãm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asēew bā ji mahang.

4

¹ Bēeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ãäts hē baad bē bad'oo bē karom hā, baad bē an'oo na-ãäj hē sa hā. Bē wad'ii manäh. Bē na-ãäj né hē bē Kariw N'aa nang hÿ pong jé kã. Bē hyb n'aa newē tii. Taw'ãäts hē bē karom hā bē bad'oo, bē kariw n'aa hÿ pong jé hawät do bē hā tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsē doo, nyy da rababok do ky n'aa hahÿyh

² Bē h'yy gejë hõm manä P'op Hagä Do sii bē er'oot do hā. Bē hyb n'aa matakä had'yyt hē bē ky n'aa etsē bā. Taw'ãäts hē bē h'yy gadeja had'yyt hē P'op Hagä Do wē bē hā tanoo do hyb n'aa. ³ Taw'ãäts hē äã na-ãäj hē bē ky n'aa ets'ēē, P'op Hagä Do tyw n'aa gas'ēēs hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do äã baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanäm do ÿ ma metēek do hyb n'aa ÿ rawén dawäts geēt. ⁴ ÿ bē ky n'aa ets'ēē, baad ub, hā ÿ Jesus karēn doo da né hē, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa. ⁵ Baad ub, h'yy ganäng doo me bē aboo had'yyt hē Jesus hā h'yy kana'eeh do sa wē. Ta tyw n'aa nyy bā tii da had'yyt hē ÿ karēn bē bad'oo.* ⁶ Taw'ãäts hē ky ennyim doo gó had'yyt hē bē er'ood ta wób sa ši. Taw'ãäts hē baad bē er'ood sa sii, rahyb n'aa newēē hyb

* 4:5 Tii d' takarēn ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

n'aa bë her'oot doo. Tii d' bë adoo bã, bë hapäh da nyy da bë ky gadoo bë hä reanh doo.

Sa wë Paw-Ro mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ër hÿÿj hadoo do Tikiko häd näng do bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. Ër hÿÿj hadoo do äã kamahän do tii. Äã sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooch tah'yy gajëë bã, bë hyb n'aa, Kristo wë tamoo wät doo. ⁸ Bë wë ÿ mejüü tabahõm, bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä äã babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë. ⁹ Ta sii ÿ mejüü Onesim häd näng doo, bë panang buuj seeh. Ër hÿÿj hadoo do äã kamahän doo, baad hadoo do hä h'yy kanerët do tii. Sahõnh hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hä rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts gëët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'ooch na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bã. Tii hyb n'aa taw'ääts hë baad bë gadoo.) ¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jääm né ti ajyy Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ma met'ëëk doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yyim. ¹² Epararas, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ääj hë P'op Hagä Do karën do bë hä. ¹³ Tak'ëp Epararas hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bã Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë, Ijerap panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wén j'aa etsë ta hä. ¹⁴ Najis ÿÿ, mediko, Rukas häd

näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ääj hë né hë m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bë maher'ood ër hÿÿj hedoo do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa hä ÿ hyb n'aa esee. Bë maher'ood na-ääj hë ÿÿnh Nim-Pa häd näng do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tób bã kahet'aa do sa hä na-ääj hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä.

¹⁶ Hahÿ bë ÿ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bã bë mahang, ÿ karën bë mejõ hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa wë, t'ii hënh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hë tii bã bë ner'oot na-ääj hë kerih do Raw-Diseej buuj hä ÿ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahÿ da bë maher'ood këh ÿÿ, aj'yy Akipo häd näng do hä: "Taw'ääts hë mabahajaa a hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa." Tii d' né da bë kyyh ta hä.

¹⁸ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me tagadëëg ub ÿ berii kän hahÿ bë ÿ hyb n'aa esee do ky n'aa. ÿ karën paawä ÿ bë ky n'aa ets'ëë ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyyim da bë hä. Jääm hë kä.

1 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ää edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. Ää karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yym bë hã. Ää karën baad bë rah'yyp en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

² P'op Hagä Do hã ää ky n'aa etsëë bä, ää tsebee had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ër Yb hã ää ky n'aa etsëë bä, ää hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'oooh bä bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hã. Ää hyb n'aa newëë na-ääj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã ää tsebé. ⁴ Ää wakään, P'op Hagä Do kamahän doo, ää hapäh, bë P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ Ää wén hapäh tii, Jesus ky n'aa hanäm do bë ää maher'oot noo gó, ää kyy me had'yyt nado ää baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo ää hã, ää bahajaa hyb n'aa ää her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad

ää bahapäh ää h'yyb gó. Bë bahapäh nyy da ää babok bë mahang. Baad ää babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa ää manaa doo. ⁶ Ää wén hapäh na-ääj hë bë P'op Hagä Do asëew hõm doo, ää babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kän do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejã né paawä ta hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do häj n'aa bä, Akaja häd näng do häj n'aa bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿÿ kä tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja häj n'aa bä raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kän P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ää her'ood wäd bä bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. ⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kän jé pad'yyt hë bë hã ää baher'ood wät doo, baad bë mahang ää babok doo. Raheer'ood kän na-ääj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'äät hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä. P'op Hagä Do karën do bë moo bok hÿÿ kä, ta hã bë hyb n'aa jew'yyp hÿÿ kä, sa nooh. ¹⁰ Raheer'oot na-ääj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, bë gada tamatëeh hÿÿ pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahänh.

2

Baad Tesaronika panang bä Paw-Ro rababok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, ää wakään, bë hapäh ti dooh daap hë tadoo bä bë mahang ää her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök

ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bä ää rarejä né paawä, ää raky n'aa rejä né paawä, P'op Hagä Do ér h'yy kaha'eeh doo, ää tah'yyb ne'yym. Ti hyb n'aa bë ää maher'oot ta ky n'aa hanäm doo, hajök bë panang buuj ää rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahönh hë sa hä ää ky padäg hë Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hë ää menä bä. Ji es'öös do nado tii. J'ooj madäk do nado ti ää wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Ää karën do jawén nado. Dooh bë ää wad'ii bä. ⁴ Ää P'op Hagä Do metyy paah, ti ää hä tah'yyb däng ta panyyg hanäm do ää baher'oot hyb n'aa sahönh hë sa hä. Ti hyb n'aa ta panyyg ää baher'oot bä, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ää her'ood bä. P'op Hagä Do gen'aak do ti ää her'oot doo. Ti né hë ti ää h'yyb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó ää h'yyb manep'ëeh péh. Bë hapäh né hë, dooh tii da ää adoo bä. Dooh noo gó ää ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa ää baher'oot bä. Ää ehüb né hë ää her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh ää bë j'aa etsë do jawén ää aboo bä. Dooh ää ta wób raj'aa etsë do jawén ää aboo bä.

⁷ Kristo mejüü do ää bahadoo do hyb n'aa, ää karën bä paawä, ää haja né paawä bë hä ää mejö bä. Ti hadoo né hë, dooh tii d' ää karën bä. Bë mahang ää babok noo gó baad ää ky enyym bë hä. Ji yyn ji takamahän do hadoo, ⁸ bë ää kamahän tak'ëp. Bë ää panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Baad ää h'yyb bë ää masa hyb n'aa. Tii da ää wén d'oo tak'ëp ää kamahän do hyb n'aa bëeh. ⁹ Ää wakään, bë hapäh nä tak'ëp ää moo bok ää ma, ää waa sãm hä, bë mahang ää habok noo gó. Adëb bä, atsëm ää moo bok ää waa sãm hä. Tii da ää wén d'oo, bë hä ää ganada hyb n'aa ää waa, ää h'ëed, P'op Hagä Do pa-

nyyg hanäm do ää her'ood nuuj jé bë hä. ¹⁰ Bë hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-ääj hë hahyÿh: Baad ub né hë, P'op Hagä Do karën doo da ää babok paa bë mahang, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang. Dooh hyb n'aa ää hä raky kes'ëem péh. ¹¹⁻¹² Bë hapäh na-ääj hë, bä mahang ää babok noo gó bë ää h'yyb enäw had'yyt hë, bë ää mejüü tak'ëp péj sét ken'yyh, ji yb ji hä tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Tii da ää karën bë babok, bë P'op Hagä Do atsyyd wät do hyb n'aa tabag'ääs do karapee bë bahadoo hyb n'aa, ta sii, hÿ pong jé ta bag hetsooh do gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bë hä ää baher'oot noo gó, ää kyyh nado ti bë hä. P'op Hagä Do kyyh bë hä, bë wén ky daheeh. Te hub në hë tii. P'op Hagä Do kyyh né hë ti bë maa newëe doo, ää her'oot doo. Ta kyy me né hë P'op Hagä Do bë tah'yyb h'yÿt, bëeh, ta hä h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hä ää tsebee had'yyt hë. ¹⁴ Ää wakään, Jesus ky n'aa bë ky daheeh ää wén hapäh, Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do hado däk do hyb n'aa bëeh. Jesus hyb n'aa bë wakään bë rarahejää, sa hä sa wakään rarahejää do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong do rahoop sa wakään mooh, Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hÿÿ kä bë ahoop né hë bë wakään Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagä Do panyyg bë ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do kyy gó né hë radaj'ëep Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hä. Radej'ëep né paah. Tii d' né hë ää hä hÿÿ kä. Ää kejën bong ran'oo bä hajöng

panang bä. Dooch P'op Hagä Do gen'aak do ramo boo bä. Sahõnh hê badäk hahÿÿ hä habong do maji däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hä P'op Hagä Do panyyg hanäm do ää baher'oot bä, P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wê rababok hyb n'aa, ää rameduuk Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do hä. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahãnh däg sa hä hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa däk ta sãm baj sa hä P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ëp Paw-Ro rakarën rabaheg'ääs Tesaronika buuj ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ää wakään, banadawéd ää bah'üüm ran'oo bä bē mahãnh, tak'ëp ää h'yy ketón bong, ji t'aah dajëp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawä bē mahang ää aboo boo bä, bē ää hyb n'aa esee. Tak'ëp ää karën bē ää baheg'ääs. ¹⁸ Ää h'yyb gó ää karën paawä bē ää bahehëen. Hajõo nuu me hëp ÿÿ ÿ karën paawä ÿ bahõm bē wē. Ää wén nahõm, Nesaa Do Yb ää tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa. ¹⁹ Tak'ëp ää wén karën bē ää baheg'ääs, bē hyb n'aa né hē ää j'aa etsë, bē hyb n'aa né hē ää tsebé. Baad P'op Hagä Do hä bē h'yy ka'eeh nä Jesus matëeh noo gó ää gahëen. Baad had'yyt hē Jesus hä bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ää tsebé da, ää j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bä. ²⁰ Te hub né hē, bē hyb n'aa né hē ää kasab'ee, bē hyb n'aa né hē ää tsebé. Ti hyb n'aa ää karën bē ää baheg'ääs.

3

¹⁻² Ti hyb n'aa, tak'ëp ää h'yy katón bä bē hyb n'aa, ää hyb n'aa newëe Tsimoot ää mejüü bē wē. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bä ÿ baym Siras daheeh. Ää hÿÿj

hadoo né hē ti Tsimoot. Ää moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taher'oot. Ää mejõ hõm bē tah'yyb tsebé hyb n'aa, baad had'yyt hē Jesus hä bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³ bē h'yy ganejë hõm hyb n'aa, baad nadoo do bē ahoop do hyb n'aa. Bē hapäh né hē, Jesus Kristo hä ji h'yy kae bä, ji rarahejää. Ti né hē P'op Hagä Do h'yyb däng ji hä, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. ⁴ Bē mahang ää babok noo gó, hajõo nuu me bē ää maher'oot ji da rarejää Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää her'oot do paa ta ti bē hä, ta ti né kä. ⁵ Bē h'yy gejë hõm ÿ ed'oo bē rarahejää do hyb n'aa. Nejaa wäd hëp ÿÿ ÿ gamada me bē ky n'aa. Ti hyb n'aa ÿ mejüü Tsimoot bē wē, bē taheg'ääs Jesus hä bē h'yy kae nä bä. ÿ h'yyb eÿÿm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bē tah'yyb tatug bä bē hyb n'aa eréd hõm bä Jesus. ÿ h'yyb eÿÿm Satanas bē tah'yyb met'ëeg hõm bä. Daap paawä tii bä ää ma met'ëeg bong Jesus ky n'aa bē hä.

⁶ Hÿÿ kä, nag'aap hē Tsimoot kaja nä bē wē hana doo. Baad bē ky n'aa tabaher'oot. Baad Jesus hä bē h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bē kamahãnh tanooh. Bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē m' ääh, tanooh. Tak'ëp mä bē karën bē wē ää baheg'ääs, tanooh. Tii d' né ää karën né hē. ⁷ Ti hyb n'aa, ää wakään, tak'ëp ää rarahejää né paawä ää tseebee kãn bē ky n'aa hanäm do hyb n'aa. Jesus hä bē h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa ää wén tsebé. ⁸ Hÿÿ kä dooch ää h'yy ketón boo bä. Ää tseb'ee hÿÿ kä, baad Jesus hä bē h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹ "Taw'ääts hē õm ee. Baad mah'yyb mahüüm sa h'yyb tym. Ää mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", näk ää P'op Hagä Do hä. Tak'ëp P'op Hagä Do ää j'aa etsë bē hyb n'aa. ¹⁰ Hajõo nuu me tak'ëp P'op Hagä Do hä ää betsëe, p'aa

hēnh bē āā baheg'āās tan'oo bā, bē āā ma metēek hyb n'aa bē nahapāh nā doo, baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa kā.

¹¹ P'op Hagā Do ēr Yb hā, Jesus ēr Wahē N'aa hā na-āāj hē āā ky n'aa etsēē, rabado hōm hyb n'aa sahōnh hē āā tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bē wē āā bah'ūūm. ¹² Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā āā ky n'aa etsēē, sahōnh hē bē da hadoo do tak'ēp bē kamahān magyys hē hyb n'aa, tak'ēp bē āā kamahān doo da. ¹³ Āā ky n'aa etsēē bē h'yyb tym tabejej'oonh hyb n'aa, ta karapee sii hē Jesus ēr Wahē N'aa kajaa bā kā, ji naw'yyt hyb n'aa bē hā raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagā Do ēr Yb matym gó, baad ub, tsyt hē ta wē bē babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagā Do karēn doo da ji bawād had'yyt hē do ky n'aa hahȳh

¹ Hȳ kā āā wakāān, ta see ky n'aa bē hā āā ma erih. Jesus kyy gó tak'ēp āā betsēē paa bē hā, P'op Hagā Do karēn doo da bē baboo had'yyt hē, bē āā ma metēek do paa hadoo da. Tii d' né hē bē babok āā hapāh. Hȳ kā, ta bahānh āā karēn bē an'oo bā. ² Tii d' y wén etsēē bē hā, bē hapāh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bē hā āā mejūū do paah.

³ P'op Hagā Do karēn sahōnh hē baad nadoo do bē eréd hōm, baad hadoo do bē gadoo, baad had'yyt hē bē babok hyb n'aa kā. Dooch P'op Hagā Do karēn bā bē aā bā bē ȳm, bē patug nadoo do sii. ⁴ Takarēn bē sahōnh hē bē h'yy keb'aah bē ȳm nadoo do hā, bē patug nadoo do hā. P'op Hagā Do karēn baad ub, tsyt hē, ta wē bē baboo had'yyt hē, P'op Hagā Do hā, ta wób hā na-āāj hē weh'ēēh doo da. ⁵ P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do bē hado manāh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karēn pé sii rabahe'ȳh. ⁶ Dooch ta tii da ji wad'ii ji da hadoo

doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ȳm sii hahȳh péh, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rajāā da, baad āā maher'oot do paa né hē bē hā. ⁷ Ēr P'op Hagā Do atsyyd wāt, baad had'yyt hē ēr babok hyb n'aa ta wē. Dooch ēr tatsyyd bā nesaa doo gó ēr babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jé hahȳh āā ma metēek do taky nadahé bā, aj'y yyy had'yyt hē nado taky nadaheeh, P'op Hagā Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagā Doo, ta Sahee baad had'op do bē hā hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooch hyb n'aa bē āā ma erih pé ji da hadoo do ji kamahān do ky n'aa, P'op Hagā Do ma met'ēeg wāt do hyb n'aa bēēh, bē kamahān hyb n'aa bē da hadoo doo. ¹⁰ Āā hapāh, sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā habong do bē kamahān. Ti hado né paawā, āā wakāān, tak'ēp āā betsēē bē hā ta bahānh bē kamahān hyb n'aa bē da hadoo doo. ¹¹ Ta āh hā had'yyt hē bē hyb n'aa newē nyy da bē bad'oo, tak'ēp baad ub bē babok hyb n'aa bē da hadoo do wē, bē du nen'aa hyb n'aa bē tah. Taw'āāts hē bē ma hā bē moo bok, bē waa enāh hyb n'aa, bē h'ēēd enāh hyb n'aa, bē āā ma metēek do paa da né hē āā habok noo gó bē mahang. Taw'āāts hē ta tii hā bē h'yyb padāg had'yyt hē. ¹² Tii da bē āā wén mejūū, ta āh hā had'yyt hē baad bē babok Jesus hā h'yy kana'eeh do rahegāā bā kā, baad bē raweh'ēēh hyb n'aa, ta wób hā bē daab yb mahānh n'aa na-āāj hē.

Jesus matēēh do ky n'aa hahȳh

¹³ Āā wakāān, āā karēn baad bē bahapāh Jesus hā h'yy ka'eeh do dejēp do sa ky n'aa. Dooch āā karēn bē h'yy ketón bā dejēp do hā, ta wób, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ēp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganā wāt do ky n'aa. Ji dajēp jawén paa bā,

dooh baad hadoo do ragahëen péh. ¹⁴ Jesus dajëp, tii bā taganā wāt p'aa hēnh āā hapāh. Ti hyb n'aa ēr hapāh hahÿÿh: Jesus hā h'yy ka'eeh do paa dejëp doo, genā bong da p'aa hēnh sa kamag paa P'op Hagā Do an'oo bā. Hÿ pong jé Jesus masāk ta sii P'op Hagā Do an'oo bā. ¹⁵ Bē āā maher'oot Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do āā tama metëék doo: Èēr, babā hedëp nā do Jesus p'aa hēnh tamatëeh bā, dooh da ēr mamuun ta hā, ta hā h'yy ka'eeh do dejëp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawëē hē hÿ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napāh da ta hejój Jesus mejuū doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napāh āās sa wahē n'aa kyyh. Ti noo gó né da torōm-bet hād nāng doo, P'op Hagā Do ma, gamehÿÿh do ji maa napāh da. Tii bā kā, Kristo hā h'yy ka'eeh do dejëp do paa kā genā hōm kån sa kamag paah. ¹⁷ Tii bā nadejëp nā doo, as'ëeg kån sa sii wē puh mahang P'op Hagā Do an'oo bā, wē hā, Jesus ēr wahē n'aa, ēr gadoo hyb n'aa. Tii bā kā, hÿ pong jé ta sii had'yyt ēr baboo kån. ¹⁸ Ti hyb n'aa bē da hadoo do hā bē h'yyb tsebee ji ganā wāt do ky n'aa hā.

5

¹ Dooh hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa āā berih péh, āā wakāān. ² Baad bē bahapëē dāk ta ti ky n'aa. Bē hapāh, nayyw hē da Jesus kajaa. Jí ganada bā takajaa. Hets'ëék do atsēm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bā: “Taw'āāts hē, h'yyb nyw dāk badāk hahÿÿ hā habong doo. Dooh ēr heÿÿm péh”, rabanāng bā, tii bā kā da, nayyw hē P'op Hagā Do mo haj'aa adāng sa hā tak'ëp nesaa doo. Nayyw hē da tii. ÿÿnh wog

mahÿÿnh nayyw hē ganā dāk do hadoo da. Nayyw hē da P'op Hagā Do mo haj'aa adāng sa hā tak'ëp nesaa doo. Dooh da rahaja bā rakejën bā ta ti mahānh.

⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëen do nahado bēeh. Ti hyb n'aa dooh bē h'yy gabadoo bā Jesus kajaa do hā, hets'ëék do hā ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bēeh, P'op Hagā Do panyyg hanām do hā bē h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bē h'yy gabadoo bā Jesus kajaa bā. Atsēm habong doo, P'op Hagā Do panyyg hanām do hā h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ēēr. ⁶ Ti hyb n'aa taw'āāts hē dooh ji h'yy kanap'eed bā Jesus kajaa do hā ta wób rabad'oo doo da. Aÿÿh do hadoo tii. Taw'āāts hē ēr hyb n'aa matakëē. Taw'āāts hē ēr h'yyb ēr mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ēr nabok hyb n'aa. ⁷ Haÿÿh doo, atsēm ti rabaÿÿh. Jarakē hedoo do he'ëék doo, atsēm ti rakanahapëē bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsēm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Èēr, dooh tii da ēr hado bā. Adëb bā buuj hadoo ēēr, baad hadoo do P'op Hagā Do karën do hapāh doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē ēr h'yyb ēr mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ēr nabok hyb n'aa. Taw'āāts hē baad ēr kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-āāj hē warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d'ÿ hanāng pé tii: Taw'āāts hē baad ēr h'yy kae had'yyt hē P'op Hagā Do hā. Taw'āāts hē ta wób ēr kamahān had'yyt hē. Taw'āāts hē Jesus ēr ted'ëep sahōnh hē P'op Hagā Do rejāā do mahānh ēr gahëen had'yyt hē.*

* 5:8 Tii d' ji adoo bā, dooh da nesaa do ji moo wād bā.

⁹ Ta ti ŷ wén her'oot, ér P'op Hagä Do asëew hōm ér tarejää hyb n'aa nado. Ér tasëew hōm ér tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, ér hyb n'aa Jesus Kristo ér Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Ér hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ér babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä ér edëb nä bä, ér dejëb bä na-ääj hë, ta sii né da ér babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ér ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tseebe. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né h'yy kä.

¹² Äã wakään, tak'ëp äã betseë bë hä, bë wehëë bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë ma met'ëek doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëë, bë kamahän, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ Äã wakään, tak'ëp äã betseë bë hä, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehōnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sām hä, sa waa sām hä. Bë h'yyb tseebe jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hä. ¹⁵ Bë abaa j manä nesaa do bë wë moo wät do hä. Taw'ääts hë bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë na-ääj né hë.

¹⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb tseebe had'yyt hë. ¹⁷ Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë. ¹⁸ Taw'ääts hë P'op Hagä Do wë bë tseebe had'yyt hë, baad tabadoo bä bë hä, baad tanado bä bë hä na-ääj hë. Tii d' né hë P'op Hagä Do karën bë hä, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bë medug manä P'op Hagä Do Sahee. ²⁰ Bë ty n'aa gesyng manä bë

ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metëeh do rahanäng doo. ²¹ Ti hadoo né hë, bë mety sahōnh hë raheer'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë tado bä bë bahapäh hyb n'aa. Tii bä bë gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'ääts hë nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä baad kanejäk doo, bë gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bä.

²³ P'op Hagä Do hä, ta karapee tah'yyb n'yyim doo, ŷ ky n'aa etsëë tsyt hë baad had'yyt hë, takarën doo da bë babok tan'oo bä. ŷ ky n'aa etsëë, tabanoo hyb n'aa bëeh, bë h'yyb tym sii hë, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo ér Wahë N'aa matëeh bä kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do bë tanaëenh doo, dooh tah'yy gajëë hōm bä ji hä. Tahajaa né hë ta hä ji h'yy kasadëë bä. Ti hyb n'aa ŷ hapäh baad ub, tamoo wät né hë ta hä ŷ etsëë doo.

Paw-Ro rakedëë bong do ky n'aa hah'yyh

²⁵ Äã wakään hedoo doo, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä ääh. ²⁶ Äã karën baad bë edëë ää kyy gó sahōnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó ŷ betseë bë hä, bë ner'oot hyb n'aa hah'yy ää ma erih do sahōnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. ²⁸ Tagadëëg ub ää karën, Jesus Kristo, ér Wahë N'aa ky enyym bë hä. Jääm hë kä.

2 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika hãd nãng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahỹh.

¹ Ỹ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebé do ky n'aa hahỹh

³ ãã wakãän, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebé bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. "Taw'ãäts hë òm. Ky en'yym òm sa hã", nãk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. ãã tsebé ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahãn magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë. ⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bã bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëeh. ãã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm bã Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejã né paawã, kanahën né paawã bë hã hajõõ nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hỹ pong jé, tabag'ãäs doo bã, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ãäs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da

sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesõõts hõm bã. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kä, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bã. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ãäs tak'ëp haj'ap do sii hë hỹ pong jé naa tëëg hõõ mahang. ⁸ Tii bã kä, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kä. Rahob had'yyt hë kä tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahãnh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahãnh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahãnh P'op Hagä Do ah'eed h'ũũm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kä, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa etsë do wób né da bëeh, ta ky n'aa bë hã ãã her'oot do bë ky dahé däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajõõ nuu me ãã ky n'aa etsëë bëeh. ãã ky n'aa etsëë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. ãã ky n'aa etsëë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. ãã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëe do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' ãã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë däk hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëë däk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'yym nes'aa né paawã ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁻² Hÿÿ kã äã wakãän hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kã, ta wë ër mamuun do ky n'aa kã, äã karën dooh nayyw hë bë h'yyb manepëë boo bã Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bã, daap ramenã bã. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metëëh do sa hã ranoo bã paawä, äã maher'oot ranoo bã, sa hã äã ma erih ta ti ranoo bã paawä, bë ky dahé manäh! Daap ramenyh. ³ Bë h'yyb manepëë manä rahe'oot do hä.

Jesus matëëh do pooj jé, hajök badäk hahÿ haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴ P'op Hagä Do maji yb da tii. P'op Hagä Do hä tah'yy kawareem da. Sahõnh hë rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarën tanu gadäk. Ta daaj hë, ta hã hë tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bã da tabasooh, takarën da sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa. "ÿ né hë P'op Hagä Doo", nãng da, daap tamenyih bã sahõnh hä.

⁵ Dooh bë hyb n'aa es'ee boo bã, hajõõ nuu me ti ky n'aa paa ÿ bahe'oot bë hã bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hë ti anãng nã ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jããm né hë takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb dãng bã. ⁷ Badäk hahÿÿ bã habong do rah'yy ganenã né paawä, da hë Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metëëk sa hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawareem do yb tahewaat do tamasoo nã tii, takanasee hyb n'aa nã. Ta

ti tameso had'yyt hë, P'op Hagä Do bado hõm bã kã ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bã da h'yy kawareem do yb, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kas'ee kã da badäk hahÿÿ bã. Ti hadoo né hë Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang Jesus matëëh do hyb n'aa, Jesus bado hõm da sahõnh hë nanãng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bã da, Nesaa Do Yb anoo da ta hã tak'ëp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa nãng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajõng baad nadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hënh hah'üüm doo. Tabanesaa hënh rawén hõm, P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do raky dahé bã paawä, P'op Hagä Do ed'ëep paawä ta wë. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepëë bong P'op Hagä Do an'oo bã. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kã. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë panyyg hanãm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hënh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kã.

Dooh baad hadoo do hä ji h'yy gajëë hõm bã do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakãän hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamahãn doo, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wë äã tsebé bë hyb n'aa. Sahõnh hë tadu dahãng do noo gó bë tasëew hõm, bë h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wë äã wén tsebé. Bë h'yyb tym tabed'ëep, tsyt hë baad had'op bë babok ta Sahee an'oo bã do hyb n'aa, panyyg heh'ãat ub do bë ky daheeh do hyb n'aa na-ãaj hë. ¹⁴ P'op Hagä Do bë tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanãm

do bë hä äã maher'oot doo me. Bë tatsyyd bong, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hejóg, ta bag gabarëeh doo gó Jesus sii bë babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakān haa, bë h'yy gejë hōm manāh. Bë eréd manā baad bë ky daheeh do sahōnh hë bë hä äã metëek doo, äã ma erih doo me, äã her'oot doo me na-ääj hë.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, ër Wahë N'aa hä, P'op Hagä Do ër Yb hä na-ääj hë äã ky n'aa etsëë bëeh, bë rah'yyb en'yym hyb n'aa, bë rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo doo bë moo boo had'yyt hë hyb n'aa, baad hadoo doo bë her'ood had'yyt hë hyb n'aa na-ääj hë. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahān doo. Ër wë taky enyym doo hyb n'aa, ër h'yyb enyyw dāg had'yyt hë tan'oo bā, baad hadoo doo ër hä taky dāng doo ër gahëen tan'oo bā.

3

Paw-Ro karēn sa hyb n'aa raky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Äã wakāän, ta see ky n'aa äã erih hÿÿ kã. Bë ky n'aa ets'ëë ääh, nayyw hë jé pad'yyt hë sahōnh hë rapanyyg enā hōm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hë baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado dāk doo da. ² Bë ky n'aa ets'ëë na-ääj hë ääh, äã Jesus bed'ëep hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahānh. Tii d' ÿ wén etsëë, dooh sahōnh hë Jesus hä rah'yy kae bā do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëë hōm bā ji hä. Tamoo wāt né hë ji hä taky dāng doo. Bë da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hä bë h'yy ka'eeh doo. Bë da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahānh. ⁴ Bë äã ky daheeh Jesus an'oo bā. Äã hapäh, bë moo boo had'yyt né hë bë hä äã mejüü doo. ⁵ Jesus hä äã ky n'aa etsëë, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahān baad ub

bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bë h'yy ganjë bë hyb n'aa na-ääj hë.

Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehōnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Äã wakāän, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bë äã mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehōnh do sa mahang, äã ma metëek doo da nabok doo. ⁷ Tii da äã wén mejüü, bë hapäh né hë taw'ääts hë äã babok doo da bë babok. Dooh äã moo nehōj bā bë mahang äã babok noo gó. ⁸ Dooh äã awa bā bë waa bag hënh. Tak'ëp äã moo bok äã waa sām hä adëb bā, atsëm na-ääj né hë, bë äã daap yb mahānh. ⁹ Äã karēn bā paawā, taw'ääts hë né hë paawā bë hanaa äã gadoo. Taw'ääts hë paawā tii da, dooh tii da äã karēn äã adoo bā. Äã daaj hë äã waa sām, äã ma sām hä äã wén moo bok, äã hä bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawāt. ¹⁰ Bë mahang äã babok noo gó hahÿÿ da bë äã maher'oot: “Bë an'oo manā moo nawät pé ta tä, ta waa”, näk ääh. ¹¹ Tii da äã wén mejüü, äã ky n'aa napäh do hyb n'aa raher'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok doo bë mahang, sa nooh. Boo kaha'üünh né hë tii. Sa da hadoo doo rah'yyb panas'ëeh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó äã mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh sa da hadoo doo rah'yyb panasā bā. Taw'ääts hë sa waa sām hä ramoo bok. ¹³ Bëë kã, äã wakāän baad habong doo, bë h'yy gejë hōm manā baad hadoo doo bë moo bok do hä.

¹⁴ Bë wakāän hedoo doo Jesus hä h'yy ka'eeh doo see ky nadahé bā hahÿÿ äã ma erih doo gó äã mejüü doo, taw'ääts hë bë metäh sahōnh hë sa matym gó. Bë aboo manā

ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.*
 15 Sahõnh hē sa matym gó bē metā
 né paawā, bē ty n'aa gesyyg manā
 ta hā. Doooh bē majīi tado bā. Bē
 wakāān had'yyt hē. Taw'āāts hē bē
 maher'ood jī wakāān jī kamahān
 do jī maher'oot doo da.

*Sa hā Paw-Ro kedēē hōm do ky
 n'aa hahȳh*

16 P'op Hagä Do hā āā ky n'aa
 etsēē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do jī
 h'yyb nyyw hanoo do bē tah'yyb
 nāw had'yyt hē. Āā ky n'aa etsēē, bē
 mahang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do
 bawād had'yyt hyb n'aa.

17 Ÿ Paw-Ro, bē Ÿ hyb n'aa esee.
 Tagadēēg ub, moh Ÿy me né hē Ÿ
 berii kån Ÿ bahed'oo doo da. Tii
 d' bē bahapāh mo haja Ÿy. Hahȳ
 hadoo né hē Ÿ erih do mo haja Ÿy.

18 Āā karēn Jesus Kristo, ēr Wahē
 N'aa, ky enyyw had'yyt hē sahõnh
 hē bē hā. Jāām hē kā.

---

* **3:14** Ta ti hadoo do sii jī wén nawāt, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bā, ta h'yyb tawareem kån baad ub tabawāt hyb n'aa kā.

1 Tsimoot Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1-2 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus mejũũ do seeh, ÿ edëng òm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado dāk doo. Kristo mejũũ do see ÿ wén hado dāk, P'op Hagä Doo, èr h'yyb tym dëeb, Kristo Jesus, ta hã èr h'yy kasadã do ÿ ramejũũ do hyb n'aa.

ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb, Kristo Jesus èr Wahë N'aa na-ããj hë ky en'ym a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehũn, baad òm rah'yyb n'ym.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

³ Masedonija häd nãng do häj n'aa hënh ÿ bahòm noo gó tak'ëp ÿ betsëe doo da a hã Epeso häd nãng do panang bã mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betsëe a hã, t'ii hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëek doo. ⁴ Maher'ood sa hã raberéd hòm hyb n'aa panyyg heh'ãat ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ããj hë, sa wahë makũ sa häd ketsén do nahãnh do raberéd hòm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaa bã P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bã, takarën do ji bahapäh. ⁵ Tii da ÿ karën mamejũũ sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ii hënh habong do rakamahãn hyb n'aa sa da hadoo doo. ÿ karën sa da hadoo do rakamahãn, baad hado dāk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'öp madāk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁶ Dooch tii da raboo boo bã nanãng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kãn. ⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawã, sa daaj hë na-ããj hë dooh

rah'yyb mepëe bã raheh'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo raheh'oot doo. Ti hado né hë paawã, dooh rah'yyb mepëe bã raheh'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahũũm bã ti ji h'yyb tym gó. ⁹ Dooch P'op Hagä Do an'oo bã ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ããj hë dahej'ëep do sa hyb n'aa, ¹⁰ sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ta wób rame-soo rabesëem h'ũũm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajãk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejãk do hyb n'aa na-ããj hë. ¹¹ Baad hadoo do ky n'aa ÿ hanãng doo, baad tabadãng P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanãm do P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ, ÿ metëek hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, èr weh'ëeh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehũn do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ tsebë Kristo Jesus èr wahë n'aa wè, ÿ tah'yyb hejooñh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ÿ moo wät ÿ tamejũũ doo, ti hyb n'aa hã ÿ tah'yyb dãng ta ky n'aa ÿ baher'ood hòm hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub ta hã ÿ ky n'aa rejã né paawã, ta karapee ÿ no n'aa maso né paawã, ÿ rejã né paawã sa hã, Jesus Kristo ÿ tat'yyd

mehiin, dooh ta hã y̆ h'yy kae nã bã do hyb n'aa, dooh y̆ h'yy ganyy nã bã P'op Hagã Do t'aah tado bã do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp né hẽ êr Wahẽ N'aa ky enyym hã y̆y, nes'aa né paawã y̆y. Hã y̆ tabanoo baad y̆ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hã. Hã y̆ tabanoo na-ããj hẽ, baad ta wób y̆ kamahãnh hyb n'aa. Séd hã ji h'yy kata dæg bã Kristo Jesus hã, tii d' né hẽ tabanoo ji hã.

¹⁵ Te hub né hẽ hahy̆y̆h, taw'ããts hẽ ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng êr mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahãnh baad nadoo do paa y̆y̆h. ¹⁶ Ti hadoo né hẽ, y̆ tat'yzyd mehiiin, y̆ sa bahãnh nesaa do moo wät do paah. Y̆ tawén t'yzyd mehiiin, ta wób rahegãã bã, rahapãh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bã ji. Baad ub Kristo. Hã y̆ tabad'oo do hã rabahapãh hỹy̆ kã, dooh h'yy kejy̆y̆k pé ta hã. Y̆ tat'yzyd mehiiin bã, ta wób ta hã h'yy ka'eeh do na-ããj da tat'yzyd mehiiin, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagã Do né hẽ sahõnh hẽ bag'ããs doo. Ti né hẽ hawäd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapãh doo. Sét ub né tii. Dooh ta see péh. Taw'ããts hẽ ji wehëe had'yyt hẽ. Taw'ããts hẽ ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Y̆y̆. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah y̆ hadoo doo, õm y̆ mejüü hahy̆y̆h, baad mamoo wäd, baad mama met'ëeg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hënh ma metëek do na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ Jesus hã mah'yy kae had'yyt hẽ. Baad awäd, a h'yyb tym õm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Õm y̆ mejüü do baad tanu kejäk P'op Hagã Do kyyh hã p'ooj ub a hã ta rod n'aa raher'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bã sa h'yyb tym sa hã metëek doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. ²⁰ Ti

hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresãn häd enäh doo. Y̆ ah'eed h'üüm, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó y̆ bahaëëj däk. Tii d' y̆ wén d'oo sa hã, rabahapãh hyb n'aa, dooh P'op Hagã Do ji ky n'aa rejã bã.

2

P'op Hagã Do hã ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahy̆y̆h

¹ Pooj jé tak'ëp péj y̆ betseë a hã, P'op Hagã Do hã ji ky n'aa etsëe, P'op Hagã Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hẽ sa hyb n'aa. Taw'ããts hẽ na-ããj hẽ P'op Hagã Do ji j'aa etsë sahõnh hẽ sa hyb n'aa. ² Taw'ããts hẽ ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëe P'op Hagã Do hã. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëe né tii d' ênh. Taw'ããts hẽ ji ky n'aa etsëe né tii, baad ub, h'yyb nyw gó, P'op Hagã Do karën doo da, tsyt hẽ ta wë êr bahajaa êr babok hyb n'aa. ³ P'op Hagã Do ji h'yyb tym dëeb gen'aak ta hã ji ky n'aa etsëe doo. Baad ti ta hã. ⁴ Takarën sahõnh hẽ badäk hahy̆y̆ hã habong do tabed'ëep nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapãh hyb n'aa. ⁵ Jããm né hẽ sét hẽ P'op Hagã Doo. Jããm né hẽ sét hẽ sahõnh hẽ badäk hahy̆y̆ hã habong do rod n'aa P'op Hagã Do wë, P'op Hagã Do wë ji mahüüm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hẽ tii. ⁶ Ta daaj hẽ ti takan'oo däk dajëb hã, sahõnh hẽ badäk hahy̆y̆ hã habong do tabed'ëep hyb n'aa. Ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã êr ted'ëep do sãm. Ti né hẽ ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahy̆y̆ hã habong do sa hã P'op Hagã Do metëeh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa y̆ baher'oot hyb n'aa y̆ P'op Hagã Do wén sëew hõm, ta ky n'aa rod, ta mejüü do y̆ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hã y̆ ma metëek hyb n'aa Jesus hã

rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Ý tasëew hõm panyyg baad hadoo do ý ma metëek hyb n'aa sa hä. Dooch daap ý menä bä. Né hup ý né hë tii.

⁸ Ti hyb n'aa ý karën jé pad'yyt hë rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëe. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëeh bä p'op raky n'aa etsëe bä, taw'ääts hë baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hë ky n'aa ets'ëe doo, dooh rakawaj'ään bä ta wób sa wë, dooh raky kedag bä ta wób sa hä. ⁹ Rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, ý karën ýÿj dooh rakametä bä sa saroor hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh rapadedäg bä nu meby n'aa näng doo. Taw'ääts hë taw'ääts hadoo do rapadedëek. Taw'ääts hë dooh rakametä bä ta see mo n'aa hado däk do sa sëen ramahetsooh doo me. Taw'ääts hë dooh rakametä bä k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb me, perora häd näng doo me, saroor tak'ëp ky n'aa gebah doo me na-ääj hë.* ¹⁰ Taw'ääts hë ýÿj P'op Hagä Do hä raky daheeh rahanäng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hä. ¹¹ Taw'ääts hë bag hënh, rakanasab'ee doo gó rama kametëek P'op Hagä Do ky n'aa. ¹² Dooch ý an'oo bä ýÿj rama met'ëeg bä ajyy. Dooch ý an'oo bá ýÿj ramejō bá ajyy. Bag hënh ý karën ýÿj rabab'ëeh, ramaa newëe, Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa bä. ¹³ Tii d' ý wén edoo, pooj jé P'op Hagä Do pahuuj wät Adāw, ta jawén Ewa. ¹⁴ Dooch aj'yy tado bá Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagä Do mejūū do ky nadaheeh doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagä Do ed'ëep da nesaa do mahānh, Kristo hä rah'yy kae had'yyt bá, ta wób rakamahān

had'yyt bá, rakanasabé bá, P'op Hagä Do karën doo da rabok bá.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Te hub né hë hahÿÿh: Jé karën pé ta h'yyb gó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa hagä n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. ² Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub tabawät Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa tabahadoo karën doo. Taw'ääts hë dooh baad nadoo do rahapäh pé ta hä. Taw'ääts hë sét ub ta ýÿm. Taw'ääts hë dooh ta ýÿm tawad'ii bá ýÿnh see sii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahūūm. Taw'ääts hë tah'yy keb'aah nesaa do hä. Taw'ääts hë ta wób hä baad ta h'yyb, ta hä raweh'ëeh hyb n'aa. Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób yt hä. Taw'ääts hë tahajaa ta wób tama metëek P'op Hagä Do panyyg hä. ³ Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëk do tado bá. Taw'ääts hë da dooh kahep'uuk do tado bá. Taw'ääts hë ta wób baad taky n'aa en'yyim, dooh tamebaaj bá. Taw'ääts hë dooh dajëer tahyb n'aa hüūm bá. ⁴ Taw'ääts hë baad tah'yyb mahūūm ta panaa. Taw'ääts hë ta taah tametëek raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ëeh hyb n'aa sa yb. ⁵ Ta panaa baad h'yyb manahūūm doo, dooh tahaja bá Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb mahūūm bá. ⁶ Dooch taw'ääts hë tado bá papuuj Jesus hä h'yy kae däk do sa wahë n'aa. Papuuj Jesus hä h'yy kae däk do tado bá paawä, nepäh ta daaj hë, ta hä hë tah'yy kasabé bá. Tah'yy kasabé bá, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷ Taw'ääts hë Jesus hä h'yy ka'eeh sa wahë n'aa pan'aa

* **2:9** Tii da Paw-Ro wén mejūū, ýÿj wë ta wób raty gapanad'ëek hyb n'aa, ta s'ee hënh sa h'yyb nawät hyb n'aa. * **3:6** Gereg kyy me ramaneëehh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hã, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa hã na-ãaj né hë. Dooch hyb n'aa raky n'aa rejãã pé tii bã. Tii bã dooch Dijab haja bã sa hã.

Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahÿÿh

⁸ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa sa hã. Taw'ãäts hë ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hë ky kaneh'ÿÿt doo. Taw'ãäts hë dooch jarakë hedoo do heëek do tado bã. Taw'ãäts hë dooch tawad'ii bã dajëer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'ãäts hë baad rababoo had'yyt hë, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. Taw'ãäts hë sa h'yyb gó rabenyww had'yyt hë baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo, ër ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'ãäts hë pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bã, baad ramoo boo bã, baad raboo bã, ji anoo Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹ Ti hadoo na-ãaj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa masa n'aa sa ÿÿm. Taw'ãäts hë ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hë dooch ta wób ranu mer'ood. Taw'ãäts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hë sahõnh hë ramoo bok do hã baad né hë ramoo bok.

¹² Taw'ãäts hë sét ub ta ÿÿm, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa hã. Taw'ãäts hë baad tah'yyb mahüüm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ãaj hë. ¹³ Baad ub Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa ramoo boo bã, ta wób raweh'ëeh da, ta wób raky daheeh da sa hã. H'yyb neÿÿm doo me rahajaa tii bã raher'ood bã nyy da Kristo Jesus hã ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahÿÿh

¹⁴ Nayyw hë ÿ karën a wë ÿ bahõm. Ti hadoo né hë õm ÿ ma erih hahÿÿh, ¹⁵ ÿ tahewad bã mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, nyy

da P'op Hagä Do karën ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanãm do ta wób hã metëeh doo, panyyg hanãm do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hë ta T'aah ky n'aa ër hã P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät.

Baad had'op do né hë Kristo P'op Hagä Do Sahee metëeh.

Ããs rahapäh.

Ta ky n'aa raher'ood hõm badäk hahÿ hãj n'aa babuuj sa hã.

Badäk hahÿ haw'ãäts hë habong do wób rah'yy kae däk ta hã.

Hÿ pong jé ta wë tabasëek P'op Hagä Do an'oo bã.”

4

Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. ² Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hë metëek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ãäts hë hadoo do hã. ³ Ramejüü ji kanatëë. Ramejüü ji nawa ji nawëh ta nawë wób. Dooch taw'ãäts hë tado bã ta ti rametëek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hë sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooch ji jesyk péh. Taw'ãäts hë sahõnh hë ër gadoo P'op Hagä Do hã ër h'yyb tsebé doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. ⁵ Sahõnh hë baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëë do hyb n'aa na-ãaj hë ta hã.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ta ti ÿ mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä mama met'ëëg bä, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da òm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa èr ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'yyb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hä, h'yy gatamah do sa panyyg hä. Mah'yyb ehód had'yyt hë P'op Hagä Do karën do hä, baad takah'üüm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karën doo. ⁸ Taw'ääts hë ji hub ji metëëk ji karajan hyb n'aa. Taw'ääts hë ta bahänh ji ma kametëëk P'op Hagä Do karën do hä. Baad ub ti ji hä wawëë hë ji bawät nä bä, hÿ pong jé ji awäd bä na-ääj hë. ⁹ Te hub né hë ta tii. Taw'ääts hë sahönh hë ky daheeh. ¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do karën do èr ma kametëëk do hyb n'aa tak'ëp èr moo bok, tak'ëp èr ma metëëk, baad èr baher'oot ta ky n'aa. Dooh èr h'yy gejë bä ta hä. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do hä èr h'yy kasadä. Sahönh hë sa h'yyb tym dëëb tii. Jesus hä h'yy ka'eeh do ti ted'ëëp. ¹¹ Mama met'ëëg, mamejō na-ääj hë sa hä sahönh hë òm ÿ ma erih doo.

¹² Man'oo òm raty n'aa gesyyg manä pahëew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahän, baad ub Jesus hä mah'yy kae, baad menyyw a h'yyb tym, a hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ ÿ kanajaa nä bä, ÿ karën maner'ood had'yyt hë P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Maher'ood sa hä ta ky n'aa. Mama met'ëëg sa hä. ¹⁴ Baad mahyb n'aa matakä P'op Hagä Do Sahee anoo

do a hä mamoo wät hyb n'aa. A hä tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hä raher'oot noo gó a hä tah'yyb dang do mamoo wät do pan'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa a nuu gó sa moo rada-toonh* noo gó. ¹⁵ Baad mamoo wäd ta ti òm ÿ mejüü doo. Ta hä had'yyt hë h'yyb däg. Tii bä da, Jesus karën do hä a h'yyb kahüüm magyys hë tii b' sahönh hë rabahapäh.

¹⁶ Baad kanä a daaj hë. Baad manä ti mametëëk doo, baad had'yyt hë mametëëk hyb n'aa. Tii d' had'yyt hë madoo bä, P'op Hagä Do ed'ëëp da òm. Mametëëk do ky dah'eeh do na-ääj hë ted'ëëp da nesaa do mahänh.

5

¹ Manabuu j gedo manä ajyy wehëh hedoo doo. Kaja hë denaa hë mamaher'ood sa hä. A yb hadoo man'oo bä sa hä. Ajyy wanehëh nä doo, hanäm gó er'ood sa hä. A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo bä. ² ÿÿj wehëh hedo padëëk doo, baad er'ood sa hä, a ÿÿn hä maber'oot doo da. ÿÿj wanehëh nä doo, baad er'ood sa hä. A änh ky n'aa hadoo man'oo bä. Baad had'op doo da mabad'oo sa hä.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahÿÿh

³ Mamasaa ÿÿj patug tema bok do sa mab hë haj'eenh doo, wakään temah doo. ⁴ ÿÿnh patug tamah do ta taah nyy bä, ta tataah nyy bä, taw'ääts hë ti né hë mas'aa ta hä. Taw'ääts hë ti né hë mas'aa sa wakään, tii da P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ji hä. Taw'ääts hë sa yb, sa ÿÿn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ëëd is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bä. ⁵ ÿÿnh patug tamah do wakään tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hä tadaab yyp. P'op

* 4:14 Tsimoot P'op Hagä Do asëew hóm do heen n'aa tii.

Hagä Do hä taky n'aa etsëe adëb bā, atsëm na-ääj hë tamasa hyb n'aa ta hä. ⁶ Ýñh patug tamah do ajyy hä had'yyt h'yyb däk doo, edëb né paawä, dajëp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. ⁷ Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ý mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hä. ⁸ Jé wakään näng péh, tamanasa do ta wakään, ta yb, ta ýñ nahag'ääs doo, teréd hóm Jesus ky n'aa ër h'yy kaha'eeh doo. Jesus hä h'yy kana'eeh do bahänh däg sa h'yyb nesaa do hä.

⁹ Ji erih ýñh patug tamah do häd ji masa do pan'aa sa häd kerih do heen n'aa hä, 60 ta baab bahänh tabahado däk bā, ta patug makū wanadii do paah, ¹⁰ taky n'aa etsä bā baad hadoo do tamoo wät do hä, baad ub ta taah tawä bā, baad ta wób tagado bā ta tób bā, Jesus hä h'yy ka'eeh do tamasa bā, tat'yyd mehün bā kas'uut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bā. Tii d' tado bā ji erih ta häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä.

¹¹ Taw'ääts hë dooh ji erii bā patug tema bong do wanehëh nä do sa häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä. Aj'yy hä rah'yy kejäg bā sa häd ji erii däk do jawén paa bā paawä, reréd hóm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hënh. ¹² Ti tahado bā sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hä raky kajäk do raky keh'ýyt do hyb n'aa. ¹³ Moo nehøj padäg da patug temah do wób rawanehëh nä bā ji masaa bā. Boo kahah'üünh da ta wób sa tób hënh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raher'oot. Ta wób kyy hä da ranu toonh. Raher'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hä ýý pé taw'ääts hë patug tema bong doo, wanehëh nä doo, p'aa hënh raketëe. Na metaah. Taw'ääts hë

baad rabahag'ääs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ääts baad had'yyt hë rababok, dooh ër maji ky n'aa rejää pé do hyb n'aa ëer. ¹⁵ Ta ti ý wén her'oot, ýýj patug tema bong do wób raberéd hóm do hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé däk.

¹⁶ Ýñh Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bā ta wakään mahang, taw'ääts hë ti tahag'ääs, tamasa. Dooh taw'ääts hë tado bā tadaab yb bā Jesus hä h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ramasa ýýj patug tema bong doo, wakään temah doo. Ta wakään nyy bā, ti né hë hag'ääs.

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahýyh

¹⁷⁻¹⁸ Hahýyh da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: “Taw'ääts hë ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hä, tiriig tahes'ooj hóm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bā tanawa hyb n'aa”,* näng mä P'op Hagä Do kyyh. “Taw'ääts hë moo bok do sa hä ramoo bok do sām ji banoo”,† näng mä na-ääj hë ta kyy kerih do hä. Ti hyb n'aa na-ääj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do sām, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

¹⁹ Mamaa newë manä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bā. Pawóp hë, tama-woob hë tado bā ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakä sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bā, ji nabuuj gedoo sahönh hë sa matym gó, ta wób rajeyým hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do na-ääj sa matym gó òm ý mejüü baad maky

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7

daheeh hyb n'aa sahõnh hẽ a hã ȳ mejũ doo. Taw'ãäts hẽ baad ub a h'yyb sahõnh hẽ sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hẽ a najiis rado bã, a najiis ranado bã na-ãäj hẽ.

²² Mahyb n'aa jõh manä a moo madatoonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jõh bã, nepäh õm ta h'yyb hata hado däk nesaa do tamoo wät do paa hã. Taw'ãäts hẽ baad makan'yyh, baad had'yyt hẽ mabawät hyb n'aa. ²³ Meëg had'yyt manä naëng. A nahëe hyb n'aa taw'ãäts hẽ mahäd eëek na-ãäj uwa bëeh hejoonh doo, mah'yy gamahÿÿnh do hyb n'aa, mah'yy gamahÿÿnh do badoo wät hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hẽ nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bã ji bahapäh hyb n'aa, wyt ta maab hẽ nesaa do ramoo bok doo. Kejën nä nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kã ji bahapäh. ²⁵ Ti hadoo né hẽ baad hadoo do hã. Wyt ta maab hẽ baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapäh. ‡

6

Karom kanep'aak do Jesus hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ãäts hẽ sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëe had'yyt hẽ, P'op Hagä Do ta wób raky n'aa narejãä hyb n'aa, èr metëek do raky n'aa narejãä hyb n'aa na-ãäj hẽ. ² Dooch taw'ãäts hẽ tado bã sa kariw n'aa raty n'aa gesyÿg bã séd demuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ ta bahãnh ramoo bok sa kariw n'aa wẽ, sa wakãan rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh do

hyb n'aa, sa hã rakamahãn do hyb n'aa na-ãäj né hẽ.

Mama met'ëeg ta ti a hã ȳ metëek doo. Mamaher'ood sahõnh hẽ sa hã raky daheeh hyb n'aa.

Taw'ãäts hẽ ji h'yy gadajang ji wẽ hanäng do hã ky n'aa hahÿÿh

³ Jé te hub nadoo do ma metëek péh, Jesus Kristo èr Wahë N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagä Do ky n'aa èr maheték do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hẽ ta hã hẽ tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapäh pé ta tii. Tak'ëp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ãä raky kedag bã. Nahëe hado däk ta ti sa hã. Ta ti han'aa hyb n'aa jewës doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejãä doo, daap tah'yy ganäng do ta wób hã. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hẽ. H'yy gatema bok. Ta see hado däk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bã. P'op Hagä Do hã rawén h'yyb däk, dajëer hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagä Do karën doo da ji aboo bã, tak'ëp baad hadoo do tanoo né ji hã, ji h'yy gadajaa bã ji wẽ hanäng do hã, dooch ji hyb n'aa hũm bã ti bahãnh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henäng noo gó. Dooch né hẽ ji mahũm pé ji dajëp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad ji tsebé ji waa nyy bã, ji saroor enä bã. ⁹ Ta wób, tak'ëp ma näng do karën do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hã h'yyb tatuk doo. Kadëe bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarën do hã. Rah'yy karën do nes'aa d' sa hã, kasuud bong da, dooch d' rahyb n'aa jawy wäd bã sa hã, sa daaj hẽ rakawatsik da. ¹⁰ Dajëer ji kamahãn doo, hajõng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëer rakamahãn do hyb n'aa, reréd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, sa

‡ 5:25 Nayyw hẽ ji nahapäh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooch Paw-Ro karën bã Tsimoot hyb n'aa jõh bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa pan'aa tabasëm bã.

daaj hē rabahoop rakarehejāā doo, tak'ēp dajēer rakarēn do hyb n'aa.

Taw'āāts hē P'op Hagä Do karēn do hā ji h'yyb dāk do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ōm Tsimoot, P'op Hagä Do sii hawät doo, tii d' madoo manäh. Baad hadoo do hā h'yyb däg. P'op Hagä Do karēn do hā mah'yyb däg. P'op Hagä Do hā h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahän had'yyt hē. H'yy gajēē hōm manä P'op Hagä Do karēn doo da mabawät do hā. Kaja hē denaa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa hā. ¹² Jé tsyym kas'ÿÿ doo, tak'ēp né hē rawaj'aah raj'aa ketsē do sām ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karēn tak'ēp mah'yyb däg Kristo karapee heh'āāt do mabahadoo hyb n'aa, edēb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hē mabawät hyb n'aa kā. Ta ti hyb n'aa ōm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajōk do ramaa newēē bā, baad ub mabaher'oot noo gó Jesus hā mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagä Doo, sahōnh hē badäk hahÿÿ hā hanäng do tabed'ēep. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hā Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kā, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó ōm ÿ mejüü hahÿÿh: ¹⁴ Baad mamoo wäd ōm ÿ mejüü do hā, ōm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wät do hā Jesus Kristo ēr Wahē N'aa matēēh bā kā. ¹⁵ Jesus Kristo matēēh da P'op Hagä Do an'oo bā, tah'yyb däng noo gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, sahōnh hē weh'ēēh doo. Jāām né hē ti sahōnh hē bag'āās doo. Sahōnh hē badäk hahÿ wahē n'aa sa wahē n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahē n'aa. ¹⁶ Sét né hē ti nadajēp doo. Ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooh ji haja bā p'eets hē ta hā ji kaja bā. Dooh hapäh péh, tabad'op hē da ji ty gepēēh. Taw'āāts hē sahōnh hē

raweh'ēēh tii. Taw'āāts hē né hē tak'ēp tahaj'ap doo me tabagāā had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

¹⁷ Mamejō badäk hahÿÿ bā tak'ēp wekāp do sa hā, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hā rah'yy kanasadā hyb n'aa sa ma hā. Nayyw hē tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hā ji h'yy kasadēē bā. Taw'āāts hē P'op Hagä Do hā rah'yy kasadā. Ti né hē tak'ēp hanoo do ji hā sahōnh hē ji karēn do ji h'yyb tsebē n'aa. ¹⁸ Mamejō wekāp do sa hā, baad hadoo doo, masa doo, sa wē hanäng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'āāts hē hajōng do sa mo haj'aa taw'āāts hē hadoo doo. Taw'āāts hē wē bedoh do ramasa. ¹⁹ Tii d' radoo bā da, ti anäng da ta sām heh'āāt do nahānh do ragadoo do pan'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do wē. Edēb had'yyt do ragadoo tii bā.

²⁰ Tsimoot, baad manä a hā P'op Hagä Do anoo doo. Baad kanä P'op Hagä Do panyyg nadoo do daap kaher'oot do mahānh. Maky gado manä karēn do a hā ky kedak doo, “h'yy ganäng do ky n'aa” daap ramaneēēnh do hā. ²¹ Ta wób raky dahé dāk ta ti ky n'aa, ti raberéd hōm Jesus hā rah'yy ka'eeh do paah.

ÿ karēn P'op Hagä Do ky enyym bē hā. Jāām hē kā.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bä, hÿ pong jé ta pa had'yyt hë ji bawät da. Ti né hë ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ääj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën õm rat'yyd mehün, baad õm rah'yyb n'yyim.

Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Do wë ÿ h'yy gada-jang a hyb n'aa. P'op Hagä Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hë õm ÿ ky n'aa etsëë bä, adëb bä ÿ ky n'aa etsëë bä, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bä. ⁴ Tak'ëp ÿ karën õm ÿ bahegää paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hã ÿÿ mabaot do ër ketyn hõm bä. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'õp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ÿÿn Ew-Nis häd näng do hadoo né hë mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ÿÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagä Do Sahee dooh ji eÿÿm bä tan'oo bä. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb

n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hã. ⁸ Ky hebyy manä Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawäts gëët do hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hejój me mabahoop nemon ÿÿ ër rarejä bä panyyg hanäm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do né hë ti ër hed'ëep do paa banesaa do mahänh. Òr tasëew hõm tsyt hë ta wë, takarën doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky ennyim ër hã, ër takamahän, nes'aa né paawä ëër. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëëb bahyng do hã ër hã taky ennyim, ër takamahän, ër hã tametëeh. Kristo ahäj jëng dajëb hejój paah. Òr da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hã tametëeh ër hã ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejüü do na-ääj hë ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëët doo. Ti hado né paawä ÿÿh, dooh ÿ hebyy bä ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hã ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ääs ta ky n'aa hã ÿ tanoo doo, tamatëeh bä kä.

¹³ Menytyw had'yyt hë a h'yyb gó a hã ÿ ma met'ëeg wät doo. Taw'ääts hë hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ääts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë makamahän had'yyt hë. Òr hajaa Jesus hã ër h'yy ka'eeh, ta wób ër kamahän, séd ër h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hã. ¹⁴ P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hã P'op Hagä Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hë, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Asija häd

näng do häj n'aa bä hena do ŷ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ääj né hē ŷ reréd wät.

¹⁶ ŷ karēn Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehīn Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hē, hajōō nuu me ŷ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb n'aa. Dooch tanu mebyy bä hēp ŷ n'aa, ŷ radawäts gēēt do hä. ¹⁷ Roma bä takajaa noo gó, baad ŷ tabesoos jé pad'yit hē, ŷ tawyyd kán. ¹⁸ ŷ karēn Jesus Kristo, ēr wahē n'aa, t'yyd mehīn Onesip hä, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hē tak'ēp ŷ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2

¹ Ōm kā tah ŷ hadoo doo, tak'ēp h'yy kahejój Jesus hä mah'yy ka'eeh do hä. Ōm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ² Ta ti maaaa napäh do ŷ metēek doo, hajōk her'oot doo, ŷ karēn matab'ēes ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metēek hajaa doo kā.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahē n'aa kyyh, ragadoo na-ääj hē rahoop doo. Ti hadoo taw'ääts hē nemon ŷy magado Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejää do na-ääj né hē. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapēen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahē n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Ōm na-ääj hē, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapēen manä Jesus ēr wahē n'aa manejuū do hä. ⁵ Jé tsyym kas'ŷy doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsē do sām, kas'ŷy do ky n'aa jaw'yyk do taky

nadahé bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē kas'ŷy doo, waj'aah do hadoo mabad'oo. Taw'ääts hē baad maky daheeh Jesus ōm tamejuū doo. ⁶ Taw'ääts hē jé gēew gó tak'ēp moo wät doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ēeb. Taw'ääts hē tii d' mabahadoo. Tak'ēp baad ub mama met'ēeg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sām magadoo hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newē ta ti a hä ŷ her'oot doo. Tii d' madoo bä, ōm P'op Hagä Do h'yy gan'yih sahōnh hē mabahapäh hyb n'aa takarēn doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganä wät do dajēp do paa P'op Hagä Do an'oo bä, Dawi makū panaa paah. Ti ky n'aa hanām do rod n'aa ŷy. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ŷ rara-hejää, ŷ rawén moo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ēep do hadoo ŷ ran'oo bä. Tii d' né paawä ŷ rabad'oo, P'op Hagä Do kyyh dooh takamaw'yyd bä. Dooch mesoo péh. Ta ti awäd had'yit hē badäk hahŷ haw'ääts hē. ¹⁰ Ti hyb n'aa ŷ gadoo né hē ŷ ahoop do sa mo haj'aa. ŷ wén gadoo tii, P'op Hagä Do asēew hōm do sa hyb n'aa, ramaa napäh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ēep hyb n'aa, banām doo hēnh ta sii ta bag tak'ēp gabarēeh do mahang rababoo had'yit hē hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hē hahŷy:

Kristo hyb n'aa ji dajēb bä,
ta sii ji baboo dāk da.

¹² Ji gado bä had'yit hē ji ahoop do
Kristo hyb n'aa,
ji bag'ääs da ta sii.
Kristo ji ky n'aa jejēn bä,
ji na-ääj hē ta ky n'aa jejēn da P'op
Hägä Do hä.

¹³ Dooch né paawä baad ji awäd bä
had'yit hē Kristo sii,
ji tahagää had'yit hē,

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bä paawä tanahoop hyb n'aa, dooh paawä raky n'aa napēē bä Jesus ky n'aa. Dooch redēb bä tii bä P'op Hagä Do wē. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo tahoop doo.

ji takamahän had'yyt hë.
Dooh tahaja ta daaj hë taky kehÿÿd
bä.

*Taw'ääts hë ji moo wät P'op Hagä
Do gen'aak do ky n'aa hahÿÿh*

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hã
a hã ÿ her'oot doo. P'op Hagä
Do matym gó mamejõ sa hã raky
kaned'aak hyb n'aa kyy p'ää. Dooh
baad tado bä ji ky kedak doo.
Taw'ääts hë nado ti maa new'ëë do
sa hã. Tarejää maa new'ëë doo.
¹⁵ Taw'ääts hë baad mama met'ëëg
P'op Hagä Do ky n'aa, P'op Hagä
Do gadoo hyb n'aa mamoo wät doo.
Taw'ääts baad hadoo do moo wëëd
mabahadoo. Baad ÿ wén karën
mamoo wät, manu manebyng hyb
n'aa mamoo wät do hã, baad ub
mama metëëk hyb n'aa baad hadoo
do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manäh, P'op
Hagä Do nahapäh do her'oot doo
da her'oot doo, daap hadoo do ky
n'aa her'oot doo. Er'ood manä
sa sii. Dewë hã magyys hë ta ti
hedoo do rababoo däk P'op Hagä
Do mahänh. ¹⁷ Kah'üüm rama
metëëk doo, nahëë saraa ji hã
ket'ëë hõm do hadoo. Ti hyb n'aa,
awäd manä sa mahang. Imenéw,
Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa
wób. ¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do
ky n'aa. Èr ganä wät paah, sa nooh.
Dooh ji ganä wäd bä ta jawén, sa
nooh. Daap ta tii d' rama metëëk.
Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëë do
wób dooh baad raky dahé boo P'op
Hagä Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op
Hagä Do kyyh. Te hub né hë tii.
Tahajaa ta kyy hã ji h'yy kasadëë
bä. Dooh taky kahÿÿd bä. Hahÿÿ
da P'op Hagä Do kyy kerih doo:
“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh
ta hã h'yy ka'eeh doo.” Hahÿÿ da
ji tamejüü: “Taw'ääts hë nesaa do
mahänh dawëë rakan'yyh Jesus sa
wahë n'aa ramaneëënh doo.”

²⁰ Tak'ëp ma näng do tób bä
ti anäng waa hood k'ääts tég

gabarëëh do s'ëëb ta wób, k'ääts tég
hawak do s'ëëb ta wób. B'aa s'ëëb,
tsäng s'ëëb hedoo do ta wób. Kyn'aa
gebah do s'ëëb, hanäm do hood tii.
Ky n'aa ganebah do s'ëëb, hanäm
do hood nado tii. ²¹ Ti hadoo Jesus
hã h'yy ka'eeh do sa hã. Ji daaj hë
baad ji kanä bä nesaa do mahänh,
hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do
ji moo wät hyb n'aa, ji P'op Hagä
Do asëew hõm tsyt hë. P'op Hagä
Doo, èr Kariw N'aa ma hã èr hajaa
èr moo boo bä tii bä, tsyt hë èr
tabasëew hõm do hyb n'aa. ²² Ti
hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb
hadoo do nesaa do hã mahänh.
Taw'ääts hë baad hadoo do hã
mah'yyb däg. Mahüüm had'yyt
hë Jesus hã mah'yy ka'eeh doo.
Mahüüm had'yyt hë P'op Hagä
Do makamahän doo, a da hadoo
do makamahän do na-ääj né hë.
Mahüüm had'yyt hë a h'yyb hanäm
do sa hã. Tii da ÿ karën mabad'oo ta
wób sa sii, h'yyb näm doo gó Jesus
hã raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manä daap
ke'aanh doo, daap kaher'oot doo.
Mahapäh ti né hë du n'aa kawajään
doo gó raky kedak doo. ²⁴ P'op
Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus
hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa,
taw'ääts hë dooh ky ked'aak do
rado bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa
hë sa h'yyb ramahüüm sahõnh hë
sa wë. Taw'ääts hë da baad rama
metëëk. Taw'ääts hë dooh renyyw
bä h'yy gaëënh doo. ²⁵ Taw'ääts
hë kaja hë denaa hë rama metëëk
sa hã ganen'aak doo. Nepäh P'op
Hagä Do h'yyb wareem bä, baad
hadoo do ky n'aa rabahapäh, raky
daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kä baad
däg p'aa hënh sa h'yyb tym hanäm
do hã kä. Baad rakanä däk tii bä
sa hã Dijab† wadii do mahänh,
tamesoo do paa mahänh. Ta ti
hedoo do Dijab mesoo do paa
hadoo, takarën do ramoo bok hyb

† 2:26 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

n'aa.

3

Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahÿÿh: Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé, tak'ëp da tanesaa ji hã. ² Sa hã hê had'yyt hê rahyb n'aa newëe da ti noo gó. Rahyb n'aa hüüm magyys hê da sa ma. Sa daaj hê raj'aa etsë da. Sa hã hê rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ããj hê raky n'aa rejãã da. Sa yb, sa ÿÿn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ããts hê tado sa hã ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëe bã. ³ Dooh da rakamahãn péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejãã da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hã. Dooh d' rat'yyd mehÿÿn péh. Sahõnh hê da rarejãã rakarën doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo doo. ⁴ Baad raky kenãw né paawã, ta wób da raky n'aa her'oot sa majÿÿ hã. Daap hê ragado nyh sa h'yyb tym. Sa daaj hê sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karën do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagä Do hã rakamahãn bã. ⁵ P'op Hagä Do karën do ramoo bok ji edoo né paawã, j'ooj madäk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëe kanã da ta ti hedoo do sa mahãnh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ÿÿj wób h'yy gatamah doo, ta ti ÿÿj raky süüt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ÿÿj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ÿÿj ta tii d' had'yyt rakarën rama kametëek, dooh paawã rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do ky n'aa hã. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa majÿÿ tii. Janes, Jãm häd enãh do hadoo tii, Mosees hã

rah'yy kawapëen do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karën wäd ta tii, heh'ããt ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahõnh hê rah'yy genãh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahüüm bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm häd enãh do paah.

Taw'ããts hê ji ky dahé had'yyt hê P'op Hagä Do panyyg ji hã rama metëek doo

¹⁰ Mahapãh né ti ÿ ma metëek doo, nyy da ÿ bawät do baad ub, h'ëed hyb n'aa ÿ bawät. Mahapãh né ti nyy da ÿ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ÿ bawäd wät, nyy da sahõnh hê ÿ kamahãn, nyy da h'yy gana-jëe hõm doo me ÿ bawät ÿ rarejã né paawã. ¹¹ Mahapãh né hê nyy da ÿ rarejãã, nyy da ÿ bahoop do sa mooh. Mahapãh né hê ti nyy da ÿ rano n'aa masoo panang Æn-Tijoka, Ikonijo, Ris häd enãh doo bã. Sahõnh hê ta ti ÿ ahoop do mahãnh, ÿ rarejãã do mahãnh ÿ P'op Hagä Do ed'ëep. ¹² Sahõnh hê P'op Hagä Do karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejãã né da. ¹³ Nanãng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim doo, ti bahãnh däg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ããj né da sa hã. ¹⁴ Õm kã, baad maky dahé had'yyt hê ÿ karën, a hã rama metëek do paa hã. Mahapãh né ti baad a hã mama kametëek do paah, baad mabahapãh hyb n'aa òm ma metëek do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó òm rama met'ëeg wät tak'ëp hanãm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti òm tah'yy gan'yyh, mabahapãh hyb n'aa nyy da òm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hê P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hê ti hanoo. P'op Hagä Do né hê ti

h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanãm do ji metëek. Ta tii hã ji metëeh ta wób sa hã resõõts hõm doo. Ta tii hã ji ma metëek ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metëeh nyy da P'op Hagã Do karën doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kã, ramaa newë bã, raky dahé bã, baad né hẽ P'op Hagã Do karapee rabahajaa ramoo boo bã sahõnh hẽ baad hadoo do P'op Hagã Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bã kã taky n'aa etyy da sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo, hedëp doo, dejëp do na-ããj hẽ. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ãas doo, P'op Hagã Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ããj hẽ òm ÿ mejüü hahÿÿh: ² Maher'ood panyyg hanãm do sahõnh hẽ sa hã. Maher'ood sa hã rakarën bã ramaa newë bã, rakanarën bã na-ããj né hẽ. Maky geãm sa hã baad ranaboo bã. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hã, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ h'yyb jawyg gó mama met'ëeg sa hã. ³ Tii d' ÿ wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën bã ramaa newë bã panyyg heh'äät ub do hã ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëek hyb n'aa sa hã. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë dæg kãn da panyyg daap menyuh doo. ⁵ Òm kã, baad menyuh had'yyt hẽ a h'yyb tym kã. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejãã doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanãm do ta wób sa hã. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hẽ, a hã P'op Hagã Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶ Tii d' ÿ

wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ÿ radaj'ëep. P'op Hagã Do hã ÿ kan'oo däk ÿ dajëp bã. ⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'ëp ÿ moo wäd wät Jesus ky n'aa ÿ her'oot do hã. ÿ haja däk hã ÿ P'op Hagã Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Dooh paa hëp ÿ ÿ eréd bã Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bã, ÿ gadoo da ÿ moo wät do sãm, P'op Hagã Do karën doo da ÿ moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'õõs doo me sahõnh hẽ sa hã ky n'aa etyy doo, anoo da hã ÿ tii. Hã ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hã baad gad'aa do sa hã na-ããj né hẽ.

Tsimoot hã Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hã ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawã nayyw hẽ mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do rah'yyb padëek do hã tah'yyb dæg däk, takamahãn kãn, ÿ tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Èr hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do hãj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jããm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bã da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejõ hõm Epeso panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'ï hënh tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bã da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë ÿ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bã. Mamana na-ããj hẽ ma kahé bãh kerih doo, kap'õõj däk doo. Mamana na-ããj hẽ ta byyh s'ëeb ta hã kerih do na-ããj né hẽ. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresãn, sapaar s'ëeb moo hew'ëet doo, hajõng nesaa do tamoo wät hã ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da

tii. ¹⁵ Baad mamatakä òm Aresän narejää hyb n'aa. Tak'ëp né hē tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hã. Èr her'oot do majĩ né tii.

¹⁶ Jääm né hē pooj jé hã ÿ raka-majĩ do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hē ÿ rahadaa hõm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hõm ti ÿ ramanasa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hã, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hē Jesus ky n'aa ÿ hajaa ÿ her'oot sahõnh hē Judah buuj nadoo do sa hã. ÿ P'op Hagä Do ed'ëep ÿ radajëeb mahãnh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ ted'ëep da sahõnh hē nesaa do mahãnh. H'yyb nyyw gó ÿ tamahũum da hÿ pong jé tabag'ääs bä. Taw'ääts hē P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Mamaher'ood na-ääj hē Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hē, ÿ hyb n'aa esee sa hã. ²⁰ Eras baym Korĩn bä. Toropimo ÿ eréd sooh panang Mirét häd näng doo bä, nahëe näng do hyb n'aa. ²¹ ÿ karën mahyb n'aa bawaad tabahähëem do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ew-buh, Pudën, Rĩn häd enäh doo, ÿÿnh Karaw-Dija häd näng doo, hajök ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ääj hē, òm mã rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ ky n'aa etsëe a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hē hyb n'aa. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hē bé hã. Jääm hē kã.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hÿh. ÿ Jesus mejũũ ÿ masa P'op Hagã Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hÿh kã, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagã Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagã Doo, ër h'yyb tym dëeb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejũũ, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wén metëek ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëeb na-ãaj hë ky en'ymm a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'ymm.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿh

⁵ Õm ÿ eréd gëet tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëeg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejũũ do paa hadoo da. ⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ääts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ääts hë dooh ta ÿÿm

tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kã, taw'ääts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ääts hë dooh ta taah raky n'aa etsä bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagã Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ääts hë dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëk do tado bã. Taw'ääts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ääts hë dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ääts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahũum tabawät do hã. Taw'ääts hë baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ääts hë tsyt hë P'op Hagã Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts hë tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ääts hë Jesus ky n'aa ër ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'ymm sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do maji hã tametëeh res'õos doo.

¹⁰ Tii da ÿ wén erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëeg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejũũ Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ääts hë ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wén meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hë, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hë ta ti rama metëek, nu

meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bä ta hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ da tsyt dëeg hä Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: “Noo kanesa had'yyt hë Keret buuj”, näng mäh. “Tabanes'aa hedoo. Moo nehōj, tsyym nehōj, h'yyb nehōj. Ta bahānh haw'aa doo”, näng mä ta kyyh. ¹³ Te hub né hë Keret buuj sa ky n'aa ta her'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hōm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejō reréd hōm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hä mejūū doo. ¹⁵ Baad tado bä ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó, baad däg sahōnh hë ji hä. H'yyb tym nasaa do hanäng do hä, Kristo Jesus hä h'yy kana'eeh do hä, sahōnh hë nesaa däg ta hä. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hë. Doo rah'yy kamedug wäd bä nesaa do hä, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagä Do rahapëe né paawä m', sa nooh, ramoo bok do hä daap ramenyh ji bahapäh. Tak'ëp nesaa do ta ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak. Doo raky dahé bä P'op Hagä Do kyyh. Tabad'op hë baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bä.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëek doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ōm kä, taw'ääts hë baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëeg Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. ² Ajyy wehëh hedo padëek do sa hä mama met'ëeg, kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahūūm hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hä, baad rababok hyb

n'aa, sa hä ta wób raweh'ëeh hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hä, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hä. Mamaher'ood sa hä, baad ub P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanäm do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hä, ta wób rakamahän hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hä, rah'yy ganjë hōm hyb n'aa P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do hä. ³ Ti hadoo ÿÿj wehëh hedo padëek do sa hä kä. Mamaher'ood, P'op Hagä Do karën up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagä Do hä had'yyt hë rah'yy padëek hyb n'aa na-ääj né hë. Mamaher'ood sa hä, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hä, jarakë hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'ääts hë baad hadoo do ti rametëek. ⁴ Tii bä kä rahajaa rama met'ëeg bä kä ÿÿj wanehëh nä doo kä, sa patug, sa taah rakamahän hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hä rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bä, raky en'yym hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ääj né hë. Taw'ääts hë tii da ÿÿj wanehëh nä do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kä, ajyy wanehëh nä do hä kä. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hä, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karën do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Ōm kä tii, taw'ääts hë baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hë, a hä ta wób rahegää bä, mabawät doo da rakarën rababok hyb n'aa. Mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa t'öp madäk doo me, j'ooj madäk doo me nado. Maky n'aa manesuj manä P'op Hagä Do ky n'aa mamet'ëeg bä. ⁸ Baad mama met'ëeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasëm hyb n'aa ōm, a majīī hedoo do ranu mebyng hyb n'aa

ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do ər ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hã, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hē hyb n'aa sahõnh hã. Mamaher'ood sa hã, sa kariw n'aa rah'yyb en'yym hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hã ranets'ëek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ãäts hē baad ub rababoo had'yyt hē, sa kariw n'aa rah'yy ganenäh hyb n'aa sa hã. Tii bã, sahõnh hē baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagä Doo, ər h'yyb tym dëeb ky n'aa hã.

¹¹ Ta ti ỹ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hã tametëeh, nes'aa né hē paawä ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿÿ bã habong do ta hã h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahãnh, hÿ pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hã tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hã, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karën do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karën do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do hã ji h'yyb däk hyb n'aa na-ãäj né hē badäk hahÿÿ hã ji bawät nä bã. ¹³ Tii da ər babok, baad ər gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hënh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii. ¹⁴ Ta daaj hē takan'oo däk dajëb hã ər hyb n'aa, sahõnh hē nesaa do mahãnh ər tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do ər h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do ər bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ãäts hē ky n'aa jawyk doo

me mama met'ëeg ta ti òm ỹ ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hã raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo òm raty n'aa gesyyg manäh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Maher'ood Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, raweh'ëeh hyb n'aa sa häj n'aa wahë n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ãäj né hē. Maher'ood sa hã, raky daheeh hyb n'aa ramejüü doo. Mamaher'ood sa hã, moo hahüünh doo gó ramoo boo had'yyt hē hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hã, sa da hadoo do raky n'aa narejäã hyb n'aa. Maher'ood sa hã, rakawanejän hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ãäts hē raky en'yym ta wób sa wë. Taw'ãäts hē baad raky n'aa en'yym ta wób sahõnh hē rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus ər nahapäh nä noo gó, ər na-ãäj hē dooh paa ər h'yy genä bã. Dooh paa ər ky daheeh péh. Ɛr paa ta wób rawedii. Dooh paa ər haja bã ər eréd bã nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ãäts hē ər ed'oo do paa ər hã. Nesaa do had'yyt paa ər ehat. Ta wób paa ər hyb n'aa jewës. Ɛr hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh ər hã. ⁴ Tii bã kã, ji takamahãn doo, ji wë taky enyym do na-ãäj hē P'op Hagä Do ər h'yyb tym dëeb metëeh bã kã, ⁵ ər tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do ər moo bok do jawén nado ər tabedëeb wät. Ɛr tat'yyd mehüün do hyb n'aa ər tabedëeb wät. Hahÿÿ da ər tabedëeb wät: Nesaa do ər h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm. P'aa hënh ər henäng do hadoo tan'oo bã ər h'yyb tym. Papuuj hado däk ər babok tan'oo bã. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo ər hã. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagä

Doo. Baad tabanoo ta Sahee ër h'yyb tym gó, Jesus Kristo ër h'yyb tym dëëb hyb n'aa. ⁷ Baad ër bahado däk ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky ennym do hyb n'aa ër wë, nes'aa né paawä ëër. Ta Sahee tabanoo ër hã, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kä. Edëb had'yyt do ër gadoo da hÿÿ kä, baad ër bahapäh. ⁸ Te hub né hë ta ti ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ÿ karën baad had'yyt hë mame't'ëëg ta ti ÿ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hë ta ti kameteëk do ky n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã.

Ta s'ee hënh ma met'ëëk do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kä tii, maaa newë manä daap kahe'oot do Judah buuj wahë makū sa häd ketsén do hã. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ää ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ään gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hã masa do nado tii. Ti hyb n'aa, maaa newë manäh, awäd manä sa mahang, ÿ wén näng. ¹⁰ Taw'ääts hë pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metëëk doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Õm raky nadahé ná bá, dawëë kanä da sa mahänh. * ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kån baad hadoo do ky n'aa hã. Mahapäh né hë tii. Nesaa do had'yyt hë sa hã. Sa daaj hë raky n'aa ketyy nesaa do hã. Dooh baad rado bá P'op Hagä Do matym gó.

Tiit hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng do a wë. Aretemas ÿ manejö bá, ÿ mejüü da Tikiko. A wë takajaa bá, ÿ karën, tahaja bá, nayyw hë mabana wë ÿÿ, Nikoporis häd näng

doo bá. T'ii hënh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, tabahahëem do noo gó ÿ tabës hyb n'aa tii bá. ¹³ Senas häd näng do hã kä, ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bá tii b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã mahajaa doo me. Man'oo sa hã rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm had'yyt hë nado masa. Taw'ääts hë ër wakään, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ääj hë rama kameteëk baad hadoo do ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ääts hë tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahänh.

¹⁵ Sahõnh hë pa ÿ habok do õm mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hë kamahän do ää hã, ër wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op Hagä Do ky ennym sahõnh hë bë hã. Jääm hë kä.

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bá ta wób rama met'ëëg bá. Dawëë ji kan'yyh sa mahänh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ër hÿÿj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm ãã edëng Piremon, ãã najiis, ãã nemuun Jesus sii moo wät doo.

² ãã edëng na-ããj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo, * ër ãnh hadoo do Apija häd näng do na-ããj hë, aj'yy Akipo häd näng do na-ããj hë baad ãã nemuun Jesus wë moo wät doo. ³ ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yyim.

⁴ Piremon, òm ÿ ky n'aa etsëë bã, ÿ tsebee had'yyt hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë. ⁵ ÿ tsebë, P'op Hagä Do karapee makamahän ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa hã mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁶ ÿ ky n'aa etsëë òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër hã tanoo doo.† ⁷ Tak'ëp ÿ h'yy gadajaa kãn, tak'ëp ÿ h'yyb tsebee kãn wakän ÿÿ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tseb'ee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hã ÿ ky n'aa etsëë doo. ÿ karën bã paawä, ÿ mejüü paawä òm, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bã òm ÿ mejõ bã. ⁹ Òm ÿ kamahän do hyb n'aa ÿ eaaj

ub a hã. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëë däg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ¹⁰ ÿ etsëë a hã, baad magado Onesim p'aa hënh a wë takajaa bã.‡ Tah ÿ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hã ÿ radawëes doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bã a wë. Hÿÿ kã baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ããj né hë.

¹² ÿ mejõ nä a wë p'aa hënh. Tak'ëp ÿ kamahän tii, hã ÿÿ ÿ kamahän doo da. ¹³ Taw'ääts hë paawä tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasaa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadaheh'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé. ¹⁴ Dooh ÿ karën bã pa ÿ a karom tayyw bã makanarën bã. ÿ karën doo da nado. Makarën bã ti ÿ mamasa. ¹⁵ Nepäh P'op Hagä Do an'oo bã Onesim ahõm dó a mahänh, a pa had'yyt hë hÿÿ kã tabawät hyb n'aa. ¹⁶ A karom had'yyt hë nado wäd ta tii. A hÿÿj hado däk hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Òr wakään, ër kamahän do hado däk hÿÿ kã ti Onesim. Tak'ëp ÿ kamahän né paawä, òm ta bahänh da makamahän. A karom makamahän do had'yyt hë nado. A wak'ään däg hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷ A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bã a hã, tii bã ÿ karën paawä ÿ magadoo doo da né hë magado Onesim. ¹⁸ Baad nadoo do a hã Onesim an'oo bã paah, ta küüt nyy bã a wë, ÿ d' hep'aak. ¹⁹ Daj ÿ né hë ÿ berih hahÿ moh ÿÿ me, mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapäh né hë ti anäng a küüt hadoo wë ÿÿ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hëp ÿ n'aa. ²⁰ Ti hyb n'aa

* **1:2** Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † **1:6** Hahÿÿ da na-ããj hë ji hajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 6: "ÿ ky n'aa etsëë òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa ër hã P'op Hagä Do an'oo däk doo." ‡ **1:10** Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahänh.

kä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karën paawä baad magado Onesim. Mah'yyb tsebé ÿÿh, häj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹ Hahÿ ÿ wén erih, hä ÿÿ pé mamoo wät né hē da a hä ÿ etsēē doo. ÿ etsēē do bahānh né da man'oo bä ÿ hapäh.

²² Sét hē ÿ etsēē nä a hä: ÿ karën paawä mabenäm a tób gawakō see ÿ gagä péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bä ÿ bahōm ÿ radawäts gēēt doo gó naa, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsēē do hyb n'aa. P'op Hagä Do maa napäh bë ky n'aa etsēē doo.

²³ Epaparäs, pa ÿ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gēēt doo, òm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ÿÿ Jesus ky n'aa her'oot doo, òm rahyb n'aa esee mäh. ²⁵ ÿ karën Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym bë hä. Jääm hē kä.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahÿÿh

*Ããs sa bahãnh P'op Hagã Do
T'aah ky n'aa hahÿÿh*

1 P'ooj ub, hajõõ nuu me ër wahë makũuh* hã P'op Hagã Do maher'oot ta ky n'aa rod raheer'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. 2 Hÿÿ kã, da hë kã, ta T'aah hã ër tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagã Do pahuuj wät paa badäk hahÿÿh, wë, sagõõh, papÿÿj, kamarab na-ããj hë. Sahõnh hë ta wë hanäng do ta T'aah gadoo da P'op Hagã Do ky däng. 3 Ta T'aah hã P'op Hagã Do kabaj'aa do kameteëh. Ta Yb, P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Ta kyyh tak'ëp hejoonh doo me sahõnh hë tapahuuj wät do tamatakëë, baad tabahado had'yyt hë hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanäng do tado hõm do jawén paa bã, hÿ pong jé, P'op Hagã Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso kãn, P'op Hagã Do bag'ããs doo bã. 4 Ããs sa bahãnh ti tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa ããs sa bahãnh P'op Hagã Do an'oo däk do hyb n'aa. 5 Ããs sa bahãnh tawén hadoo, dooh "Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hë", † P'op Hagã Do anoo bã ããs sa hã. Dooch na-ããj hë ããs hã "ÿ né da a Yb, õm kã Tah ÿÿ", ‡ tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabaheer'oot. 6 Ta kyy kerih do bód see hã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh badäk hahÿÿ hã ta T'aah wah'ëeh hadoo do tamejũũ noo gó:

* 1:1 Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakãan tama erih do hyb n'aa, ër wahë makũuh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † 1:5 Saaw-Mo 2.7 ‡ 1:5 2 Samuëw 7.14 § 1:6 Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** 1:7 Saaw-Mo 104.4 †† 1:9 Saaw-Mo 45.6-7 ††† 1:12 Saaw-Mo 102.25-27

"ÿ karën sahõnh hë ããs raweh'ëeh."§

7 Ããs ky n'aa hã kã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh:

"Ããs karom ÿÿ, tabahëm do hadoo rabahadoo ÿ an'oo bã. Tëëg hõõ hadoo ÿ an'oo bã na-ããj hë karom ÿÿ hã", näng ta kyyh.**

8 Ta T'aah ky n'aa hã kã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh:

"Õm da tabagã n'aa had'yyt hë, P'op Hagã Doo.

Mabag'ããs do hã baad mamoo wät.

9 Baad hadoo do ti makamahãnh doo.

Tak'ëp maganen'aak taw'ããts hë nadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagã Doo, mah'yy kaha'eeh doo,

õm tasëëw hõm,

tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh."††

10 Hahÿÿ da na-ããj hë P'op Hagã Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

"Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

õm né ti sahõnh hë tadu dahäng noo gó badäk hahÿÿh,

wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë pahuuj wät doo.

11 Ta ti sahõnh hë gawatsik da.

Tii d' nado õm. Õm da awäd had'yyt hë.

Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahÿÿh,

wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë.

12 Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã.

Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.

Tii d' nado õm.

P'ooj ub mabawät doo da,

tii da mabawäd had'yyt hë da.

Doo makawareem bä.
 Õm da awäd had'yyt hē.”††

¹³ Doo noo gó ääs sa hā P'op Hagä Do her'ood bä:

“Aso hup yÿ hēnh, si yÿ mabag'ääs
 hyb n'aa a majiÿ yÿ nes'eēm bä
 kä.”§§

¹⁴ Ääs kä, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejüü do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejüü ramasa hyb n'aa ta jawén ta wē hedēp doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, ääs sa bahānh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hē ta bahānh baad ub ēr hyb n'aa matakēē ta ky n'aa hanām do ēr maa napāh do hā, ta s'ee hēnh, dawēē ta mahānh ēr h'yyb nawät hyb n'aa. ² Ky n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub ääs Mosees sa hā ratāb'eēs doo.* Sahōnh hē ta ti ky nadah'eēh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hē ragadoo paa baad nadoo do ta sām. ³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ēr kedēēb bä P'op Hagä Do ji tarejāā do mahānh, tak'ēp baad hadoo do ēr ted'ēēp do ky n'aa hā ēr hyb n'aa manatakä bä, ta hā ēr hyb n'aa nap'eed bä. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti pooj jé sa hā tamaher'oot do ta ti ji ted'ēēp do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napāh doo, te hub né hē tii, rametä kån ēr hā kä. ⁴ Ēr hā ramaher'oot noo gó, ta metēē n'aa me, meuj n'aa nāng doo me, tapehuunh doo me na-āāj hē P'op Hagä Do metä kån te hub né hē tii. Ta Sahee hā hana do ji hajaa doo, tah'yyb dāng doo da ji hā tanoo doo, ta tii me na-āāj hē tametēēh ta tii.

§§ 1:13 Saaw-Mo 110.1 hā takerii dāk tii. Ta T'aah hā tabaher'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hā kerih do paah. † 2:7 Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji erii bä: “Banadawēēt do noo gó, ääs hyb n'aa jeryk do yd jé man'oo bä ajyy rahyb n'aa jeryk.”

† 2:8 Saaw-Mo 8.4-6

Ēēr, ta wakāān bahadoo Jesus
 hado dāk do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bē yÿ maher'oot hahÿÿh: Doo ääs sa hā tado bä P'op Hagä Do an'oo dāk rabag'ääs hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo bä, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babä bē yÿ ma erih doo. ⁶ Doo ääs hā tan'oo bä ta ti rabag'ääs. Ti anāng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahÿÿ da taher'oot doo:

“Dooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hā mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Dooh its badāk hahÿÿ hā habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'ääs sa hā.

⁷ Ääs hyb n'aa jeryk do yd jé kanahēn d'os hē ajyy rahyb n'aa jeryk man'oo bä.†

Ti hadoo né hē, tak'ēp rahyb n'aa jeryk, tak'ēp rakawehēē dāk man'oo bä.

⁸ Sahōnh hā rabag'ääs man'oo bä”, † nāng mā ta kyyh.

Sahōnh hā rabag'ääs P'op Hagä Do an'oo bä kä, dooh mad'aak pé rābanag'ääs péh. Tii d' tahado né paawä, da hē dooh ēr hapēē nā bä sahōnh hā rabag'ääs. ⁹ Ta ti nepä né paawä ēr hā, ēr hapāh Jesus, ta hā ta ti kerii dāk do paa kaja dāk doo. Ääs hyb n'aa jeryk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bä paah, ji wē P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahōnh hē sa hyb n'aa tadajēp hyb n'aa. Hÿÿ kä, tahob wät do hyb n'aa paa dajēb, tak'ēp Jesus hyb n'aa jawyg dāk, tak'ēp takawehēē dāk.

¹⁰ Taw'ääts hē né hē P'op Hagä Doo, sahōnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahōnh hē hawät doo, Jesus hā tabad'oo doo: Jesus ahoop do

hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kán tan'oo bá, hajök badäk hahÿÿ há habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang raba-boo padëek hyb n'aa kä. Jesus sa h'yyb tym dëeb P'op Hagä Do wë. ¹¹ P'op Hagä Do hanaa né hë Jesus, tsyt hë P'op Hagä Do wë ji bawäd däk hanoo doo. Ti hanaa na-ääj hë ji, tsyt hë P'op Hagä Do wë haboo däk doo. Sét hanaa né hë ëer. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bá “wakän haa” tanoo bá ër há, ¹² hahÿÿ da ta Yb há tabaheer'oot noo gó:

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakän haa sa há.

Ôm ÿ ma ejäm da sa hõõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bá.”[§]

¹³ Hahÿÿ da na-ääj hë ta kyyh: “Ta há da ÿ h'yy kasadä”,^{**} näng mäh. Tii bá ahöm ná ta kyyh: “Gëet hahÿÿ ÿÿ, karapé haa sa sii, há ÿ P'op Hagä Do anoo doo”,^{††} näng mäh.

¹⁴ Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado däk. Tii d' tawén d'oo tadajëp doo me tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab,^{‡‡} dajëb hejój wë näng doo, ¹⁵ ër tabed'ëep hyb n'aa kä ji dajëp ji jeÿÿm do mahänh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa ër p'ooj ub. Jesus ër tabedëeb wät hÿÿ kä, baad ub, neÿÿm doo gó ër babok hyb n'aa kä. ¹⁶ Wyt ta maab hë: Aj'yy Jesus wén hado däk, Abaraäm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooh ääs tamasa do hyb n'aa tado bá tii. ¹⁷ Ta

§ 2:12 Saaw-Mo 22.22   ** 2:13 Isajas 8.17

ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. * 3:2 Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagä Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ääj hë ramaneëënh P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wät wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahanäng pé tii. † 3:5 Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bá tii: “Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä do mejüü do P'op Hagä Do karapee tabahag'ääs bá. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa há.”

wakään hed'op tawén hado däk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do wë, sa há t'yyd mehÿn doo, P'op Hagä Do wë baad had'yyt hë moo wät doo. Sa da hadoo tabahado däk paah, tadajëp doo me nesaa do ër moo bok do tabado hõm hyb n'aa. ¹⁸ Jesus ahob wät do hyb n'aa ta há Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasa bá ji, da hë Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapäh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahänh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa wakän haa hedoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta jawén, hÿ pong jé ta pa bë babok hyb n'aa, taw'ääts hë Jesus há bë hyb n'aa matakä. P'op Hagä Do ky n'aa rod ër wë tamejüü do tii. Èr ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë. Ti né hë ër h'yy kaha'eeh doo. ² Sahõnh hë ta há P'op Hagä Do mejüü do Jesus moo wäd wäd had'yyt hë, p'ooj ub Mosees moo wät wät doo da sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt há.* ³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahänh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahänh tób tama do ky n'aa etsëeh. ⁴ Anyy né paawä sahõnh hë tób tahem'aa doo, ti bahänh ti P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo. ⁵ Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä Do mejüü doo, tób ta yd kahesé do há. Mosees moo wät do paa ta metëë

†† 2:13 Isajas 8.18   ‡‡ 2:14 Gereg kyy me

n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.† ⁶ Kristo hã kä, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hã kä. Ëër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neÿÿm doo me èr gadaa bã had'yyt hë èr hã taky däng doo. Èr h'yy ganejë hõm bã èr pooj jé èr gada do hã, èr kasab'ee do hã.

Taw'ãäts hë dooh ji aba bã ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta Sahee her'oot doo da:

“Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bã,

⁸ bë aba manä bë h'yyb, P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem do paa da,

banawäng doo bã P'op Hagä Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bã bë wahë makū ÿ ramehet'yy,

40 ta baab noo gó rahapëë né paawä kabaj'aa do ÿ moo wäd wät do sa mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ kawajään paa nanäng sa wë.

Hahÿÿ d' paa ÿ her'oot sa ky n'aa, ‘Ta s'ee hënh had'yyt hë sa h'yyb bawät.

Dooh rakarën bã rabok bã ÿ karën doo da', näng paa kèh ÿÿ.

¹¹ Ti hyb n'aa ÿ kawajään doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, ÿ ky däng hahÿÿh:

‘Dooh da ÿ an'oo bã ÿ benäm doo bã rajëë pä bã. Dooh da ÿ an'oo bã rakamehääg ÿ ky däng doo bã’”,† näng P'op Hagä Do kyyh.

¹² Wakän haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakä nesaa bë h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä bë h'yy kanae mahänh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt do

bë neréd mahänh. ¹³ Taw'ãäts hë bë sahõnh hë bë h'yyb enäw bë da hadoo doo, da hë ji P'op Hagä Do bats'yyt nä bã, bë see ta h'yyb baa mahänh nesaa do tamoo wät do ta hã wadii do hyb n'aa. ¹⁴ “Bë hyb n'aa matakä P'op Hagä Do bë neréd mahänh”, ÿ wén mejüü bë hã, Kristo h'yyb hataa èr bahado däk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hë èër, baad had'yyt hë èr h'yy kasadëë bã ta hã, pooj jé èr du doo noo gó baad èr h'yy kasadä doo da. ¹⁵ Hahÿÿ tabaher'oot bã, “Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bã, bë aba manä bë h'yyb, P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem do paa da”,§ ¹⁶ jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wë h'yy kawereem doo? Sahõnh hë Esit häj n'aa bã naa Mosees manyy doo né hë tii. ¹⁷ Jaa wë P'op Hagä Do kawajään 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wë takawajään. Banawäng doo bã daap sa kamag baboo hõm. ¹⁸ Jaa hã ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky hadoo: “Dooh ÿ an'oo bã da ÿ benäm doo bã rajëë pä bã. Dooh da ÿ an'oo bã rakamehääg bã pa ÿÿ”? Ky nadah'eeh do hã ta ky däng tii. ¹⁹ Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hë rawén nahajaa rajëë pä bã P'op Hagä Do benäm doo bã, èr hapäh.

4

¹ Ti hyb n'aa, tanahänh nä doo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bã ji h'yyb tym kameh'ääk doo, taw'ãäts hë h'yyb eÿÿm doo me baad èr hyb n'aa matakëë, bë see nes'õs hyb n'aa tii. ² Ta tii d' bë ÿ wén maher'oot, banawäng doo bã sa hã ramaher'oot do paa da, èr hã nahãj hë ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragado bã P'op Hagä Do ky n'aa

† 3:11 Saaw-Mo 95.7-11. § 3:15 Saaw-Mo 95.7-8 * 4:2 Pawóp hë ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh häd enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bã, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.*
 3 Eër kā, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, er gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ääk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kā hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ÿ kawajään doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ÿ ky dang hahÿÿh:
 ‘Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä.
 Dooh da ÿ an'oo bä rakamehããg ÿ benyyw hõm doo bä.’”†

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hë rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ääk doo. P'ooj ub paah, badäk hahÿÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.
 4 P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti er wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hyb n'aa setsi däg kā ta ä ky n'aa hã, tapehuunh do jawén paa bã: “Setsi m' ta ä kā tamoo gawatsik. Setsi kā m' ta ä kā, P'op Hagä Do kameh'ääk tapehuunh do hyb n'aa.”‡ 5 Ta ti ky n'aa né hë na-ääj hë ta her'oot hahÿÿ da taba her'oot bã: “Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bã. Dooh da ÿ an'oo bã rakamehããg ÿ benyyw hõm doo bã.”

6 P'op Hagä Do benyyw däk né hë ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bã. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ëeh doo, dooh raky dahé bã, ti hyb n'aa dooh ragado bã tii. Ti hadoo né hë, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa ta gó. 7 Ti hyb n'aa p'aa hënh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hã. Da hë ti tabanoo ta tyw n'aa ji hã.

Hajõng ta baab jawén paa bã, raky nadaheeh do jawén paa bã, P'op Hagä Do ky dang paa ta tii, Dawi her'oot do hã, pooj jé ÿ erii wät doo.§ Hahÿÿ d' ta kyyh:

“Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bã,

bë aba manä bë h'yyb”,** näng mäh.

8 Josuwéh tado bã paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hëej sa hã taky n'aa enooh do tado bã paawä rakameh'ääk doo bã, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bã paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo.††
 9 Ti hyb n'aa kā, ti anyy däk tsyt hë kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ääk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo.
 10 Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bã sa hã P'op Hagä Do karën doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hë tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bã.
 11 Ti hyb n'aa kā, taw'ääts hë tak'ëp er hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do er gadoo hyb n'aa, nabuj keh'üüm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da er nabok hyb n'aa.

12 Ta ti ÿ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karën doo. Sën-jeer séd demuun tahãw padëek do bahãnh P'op Hagä Do kyyh hehãm do hadoo. Sën-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahũün gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahõnh hë ji h'yyb gó hanäng do tametty, sahõnh hë ji hyb n'aa newëe do tametty.
 13 Sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejën pé P'op

† 4:3 Saaw-Mo 95.11 ‡ 4:4 Genesis 2.2 § 4:7 Pooj jé ÿ erii wät doo tawén näng, tæg eh do 3 hã pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa. ** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8 †† 4:8 Josuwéh ti Kanaäh hãj n'aa hënh Isaraew buuj mahũüm do paah.

Hagä Do mahänh. Sahõnh hē P'op Hagä Do bahapäh. Sahõnh hē wyt ta maab hē ta matym gó. Ta matym gó ər kametä däk da ər metèeh hyb n'aa ta hã nyy da ər baboo bok paah.

Jesus ər ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti hyb n'aa kã, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, ər ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë hajëe suun doo, taw'ääts hë dooh ər h'yy keréd bã Jesus ky n'aa ər gado däk do paa hã. ¹⁵ Taw'ääts hë ta tii hã ər h'yy kanerét ÿ wén näng, ər ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hë ər h'yyb nahejooj. Tahapäh ər hã kametèeh doo, ti na-ääj hë Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahõnh hã, ər Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hë. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hã, dooh nesaa do Jesus hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë h'yy kasadã doo me P'op Hagä Do ky enyym do wë ər bahõm, †† ər tat'yyd mehũn hyb n'aa, taky enyym doo gó ər tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó ər hã.

5

¹ Sahõnh hë sa ky n'aa rod wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hõm sa wakãän mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masãah wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ääj hë, nesaa do ramoo bok do kado hõm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejooj do hyb n'aa, tahajaa kaja hë ta h'yyb tamahũm bã

†† **4:16** Ji h'yy kasadã doo me ji ky n'aa etsëe, tahanäng pé ta wë ji bahõm doo. * **5:5** Saaw-Mo

2.7 † **5:6** Genesis 14.17-20 hã takerii däk ta ti Merekisedek panyyg. †† **5:6** Saaw-Mo 110.4

h'yy gatamah do hyb n'aa hes'õõs do sa wë. ³ Sa da ta h'yyb nahejooj do hyb n'aa, ta wakãän hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wë. Ta hyb n'aa na-ääj hë ky n'aa jaw'yyk do mejũũ P'op Hagä Do hã tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hõm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hë takasëew bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasëm tii, Arãw tasëew hõm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hã. Dooh ta daaj hë takasëew bã, dooh ta daaj hë takawehëe bã sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hë tii, “Tah ÿ õm, hana ÿ õm”* hanäng do ta hã. ⁶ Hahÿÿ da na-ääj hë Kristo hã P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hã:

“Sa ky n'aa rod wë ÿ had'yyt hë õm, Merekisedek, † sa ky n'aa rod wë ÿ hadoo péh”, †† näng mã ta hã.

⁷ Badäk hahÿÿ bã Jesus bawät noo gó tak'ëp taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Tak'ëp ta kyyh taky n'aa etsëe bã, haoot doo me na-ääj hë taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã, dajëb mahänh ji hed'ëep do hã. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsëe doo, Jesus ky dahé had'yyt hë do hyb n'aa ta Yb karën doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hë paawä, nesaa do tahoop do hã tahapëe däk nyy d' tahanäng pé P'op Hagä Do hã ji ky daheeh doo. ⁹ Sahõnh hë ta Yb karën do ta hã kaja däk bã kã, sahõnh hë ta hã ky dah'eeh do sa h'yyb tym dëeb tabahado däg kã. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da rababok tan'oo bã kã. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë, Merekisedek hadoo

do Jesus bahado dāk P'op Hagä Do an'oo bä.

Ji h'yy ganajëë hõm do Jesus hä ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hajõng ti anyy dāk paawä ta ti ky n'aa bë ÿ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, hejoonh ji maher'ood bä ta ky n'aa, nayyw hë bë h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hä. ¹² Bãp peej däg bë h'yy kae dāk do hyb n'aa Jesus hä, ta wób paawä bë ma metëëk da hë ta ky n'aa. Ti hadoo né hë, dooh tagah'ood ná bá bë hä. Bë karën p'aa hënh ji ma metëëk bë hä. Jããm hë pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bë rama metëëk do paa ji ab'aanh bë karën. Karapee t'aah ta ÿÿn bii gamyyj karën doo, ta tä nawèh ná do hadoo bëëh. ¹³ Bii karën ná doo, karapee t'aah hadoo näh, ji hä P'op Hagä Do karën do hä h'yy ganahoot ná doo. ¹⁴ Ta dab ti wahèh hedoo do sa tä. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: H'yy gah'ood dāk do ramaa napäh sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newë had'yyt hë do hyb n'aa, rahapëë dāk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë èr hyb n'aa matakëë baad tagahoot hyb n'aa èr hä sahõnh hë èr hä Kristo metëëh doo, baad èr bahaja dāk hyb n'aa. Taw'ãäts hë dooh èr abaj had'yyt hë jããm hë pooj jé Kristo ky n'aa èr rama metëëk doo. Taw'ãäts hë dooh p'aa hënh èr abaj jããm hë pooj jé èr ma kamet'ëëg wät doo, daap hadoo do ji moo wät do ji eréd hõm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahë n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bá ky n'aa hedoo doo, dejëp do ragenä bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy

kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hë do ky n'aa hedoo do na-ããj hë. Èr hapëë dāk né hë sahõnh hë ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bá, èr ma kametëëk èr nahapäh ná doo, èr hapäh do takah'üüm hyb n'aa, baad èr bahaja dāk hyb n'aa kä.

⁴⁻⁶ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh tahaja bá kä p'aa hënh P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bá Kristo tyw n'aa reréd bá, P'op Hagä Do panyyg hä rah'yy gah'ood dāk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepëë dāk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado dāk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanäm do ramepëë dāk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ãäs noo gó tametëëh do rahapëë dāk do paa na-ããj né hë. Kristo heréd hõm doo, dooh tahaja wäd bá p'aa hënh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë, p'aa hënh P'op Hagä Do T'aah b'aa kajatsëk do hä rabepëëm hadoo do hyb n'aa, sahõnh hë rabahapäh bá P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejãã ran'oo bá ta tii hä. ⁷ P'op Hagä Do ky n'aa edëng gëew naëng tós gado had'yyt doo, ta danäh joom baad hawäng hanoo doo. ⁸ Tii d' nado gëew naëng hadoos do gado had'yyt né paawä jããm hë hawäng jawii hedoo doo, sasëng hedoo doo. Dooh gëew baad hadoo do tado bá. Edaa dāk P'op Hagä Do ky n'aa wasee tii. Tagadëëg ub tagawats'iik tii.*

⁹ Tii d' né ÿ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejë hõm do wób bë do bá hä ÿÿ. Baad hadoo do hä, ji h'yyb tym hedëp hanoo do hä bë h'yy kajäk, hä ÿÿ. ¹⁰ Ta ti ÿ wén hapäh bë hä, taw'ãäts hë hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hä. Dooh da tamabaan bá bë moo bok do paah. Dooh da tamabaan bá

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, "Tagadëëg ub tagatang." Tagadëëg ub tagawats'iik tahanäng pé tii, Gereg kyy me. Gëew ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hä h'yy ganejë hõm do sa ky n'aa, h'yy gejë hõm do sa ky n'aa na-ããj hë.

ta hã bẽ kamahãn do hyb n'aa ta karapee tsyt hẽ ta wẽ kasẽew bong do bẽ masa do paah, da hẽ bẽ masa do na-ãaj né hẽ. ¹¹ Ti hadoo né hẽ, ÿ karẽn paawã tsebẽ doo me, tak'ep bẽ h'yyb hedoo doo me had'yyt hẽ bẽ bad'oo ta ti bẽ dajeb bã kã, baad bẽ gadoo hyb n'aa hỹ pong jé bẽ gahẽen doo. ¹² Doo h'ỹ karẽn bã bẽ nehõj padãg bã. Taw'ãats hẽ P'op Hagã Do ky n'aa enooh do bẽ pooj jé gado dãk do rababok doo da bẽ babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajeng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado dãg kãn P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo kã.

P'op Hagã Do moo wãt né hẽ ji hã taky n'aa enooh do ky n'aa hahỹh

¹³ P'ooj ub, Abaraãm hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hẽ, ta hãd gó taky dãng, dooh taky kahỹd bã Abaraãm bahapãh hyb n'aa. Doo h'ỹ P'op Hagã Do bahãnh pẽh, ti hyb n'aa ta hãd gó né taky dãng. ¹⁴ Hahỹh da Abaraãm hã taky n'aa enooh: “Om ÿ ky n'aa edeng né da. Tak'ep da takanekan a panaa”,† nãng mã ta kyyh. ¹⁵ Tii bã h'yy ganajeng doo me Abaraãm gada do jawén paa bã, tagado dãg kãn ta hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do dãk do paah. ¹⁶ Baad ji karẽn bã ji ky dẽe bã, ji bahãnh hyb n'aa jawyk do hã ji ky dãng, te hub né hẽ ji her'oot do ta wób rabahapãh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã, dooh ji raky sẽew wãd bã. ¹⁷ Tii d' paa P'op Hagã Do bad'oo. Ky kaneh'ỹt doo me ta hãd gó taky dãng, sa hã taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hã P'op Hagã Do ky kahỹd bã baad rabahapãh hyb n'aa. ¹⁸ Doo h'ỹ P'op Hagã Do ahỹd bã ta kyyh. Doo h'ỹ P'op Hagã Do noo kanesa bã. Pawóp hadoo do P'op Hagã Do wén her'oot er hã, eër, ta wẽ kedẽeb wãt doo, er h'yy kahejõj

dãk hyb n'aa, er pooj jé er gada do er nerét hyb n'aa. ¹⁹ Baad er gahẽen ta wẽ né da er babok ta jawén. Baad er gahẽen do er h'yyb tahej'oonh er h'yy gejë hõm mahãnh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahẽm hõm mahãnh hadoo ti er h'yy kahej'oonh doo. Ta ti er kahej'oonh doo, P'op Hagã Do hã takahej'oonh. ²⁰ Ta tii bã, P'op Hagã Do matym gó Jesus bajẽe suun er hyb n'aa, ta majyyw me tabado hõm hyb n'aa nesaa do er moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahẽ n'aa heh'ãat do P'op Hagã Do tób n'aa gawakõ t'õp gadãk doo gó sa masãh majyyw tamahej'ẽeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa er ky n'aa rod wahẽ n'aa heh'ãat P'op Hagã Do wẽ tabahado dãg had'yyt hẽ kã, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo pẽh.

7

Merekisedek ky n'aa hahỹh

¹ Panang Sarẽm hãd nãng do wahẽ n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagã Doo, Ta Bahãnh Hadoo Do wẽ sa ky n'aa rod. Abaraãm Merekisedek mamuun paa Abaraãm babaaj nã bã ta wób sa wahẽ n'aa sa warahén sii hẽ taj'aa ketsẽ jawén paa bã. Tii bã m' Abaraãm Merekisedek ky n'aa edeẽ geët. ² Ti m' Abaraãm bets'ẽe hõm ta hã ta majĩ hã tado hõm do uuh. Ji moo sahõnh hẽ ken'yyh do sét hẽ ken'yyh tets'ẽe dãk mã Merekisedek hã. “Sa wahẽ n'aa, baad had'op do moo hew'ẽet doo”, tahanãng pé ti Merekisedek. Sarẽm bã wahẽ n'aa m'. Sarẽm bã wahẽ n'aa, “Sa wahẽ n'aa rakamanajẽ bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padẽek hanoo doo”, tahanãng pé tii. ³ Doo h'ỹ ky n'aa napẽe bã ta yb, ta ÿn. Doo h'ỹ ky n'aa napẽe bã ta wahẽ makũ tahana doo. Doo h'ỹ na-ãaj hẽ ji ky n'aa napẽe bã tabenãng do ky n'aa, tadajep do ky n'aa. Ti

† 6:14 Genesis 22.17

hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hē P'op Hagä Do wē,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hē tabahadoo doo da.

⁴ Bē hyb n'aa newē, tak'ēp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraām, ēr wahē makūūh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ēē hōm ta majiī hā tado hōm do uuh Merekisedek hā. Ji moo sahōnh hē ken'yyh do sēt hē ken'yyh tets'ēē dāk mä ta hā. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē hedoo doo, ti rahajaa ragahēen bā sa wakāän wē hanäng do uuh, Abaraām panaa had'yyt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado dāk Abaraām wē hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edēē gēēt Abaraām, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado dāk do paah. ⁷ Hÿÿ kā, wyt ta maab hē hahÿÿh: Ta bahānh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edéng doo.† ⁸ Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē, sa wakāän wē hanäng do uuh gah'ēen doo, ajoy ub tii. Rawehēh padēek bā radejēp. Merekisedek kā, Abaraām wē hanäng do uuh gadoo doo, edēb had'yyt hē P'op Hagä Do kyy kerih do metēeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahānh tii. ⁹ Hahÿ hyb n'aa na-āāj hē Rewi panaa sa bahānh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakāän wē hanäng do uuh gah'ēen doo, ti na-āāj hē repaag hōm hadoo Merekisedek hā sa wē hanäng do uuh, dooh nā né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hā Abaraām ep'aak do hā rabepaag hōm. Hahÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraām Merekisedek mamuun

noo gó, Abaraām hā nā ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja däg bā paawä sahōnh hē P'op Hagä Do karēn do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hā, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asēm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arāw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo dāk Isaraéw buuj sa hā ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wē. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿÿd bā, ta nemuun né hē ky n'aa jaw'yyk do kah'ÿÿt. ¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kah'ÿÿd däg kán ēr wén hapēē kán, Jesus ēr Wahē N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bā. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganā bā sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hē do hyb n'aa, Judah hād näng do hanaa Jesus ēr wahē n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hā taky dēē bā sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hē, takahÿÿd kán ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wē, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿÿd däg kán na-āāj hē ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja dāk do hyb n'aa kā. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wē ti tawén bahado dāk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado dāk P'op Hagä Do wē, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hā:

* **7:3** Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajēp doo, awäd had'yyt hē hadoo, dajēb né paawä tii. † **7:7** Abaraām bahānh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hā.

“Sa ky n'aa rod had'yyt hē da wē ŷ̄
 ōm,
 Merekisedek, sa ky n'aa rod wē ŷ̄
 hadoo péh.” †

¹⁸ Ti hyb n'aa kā, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo dāk do kado hōm kǎn h̄ȳy kā nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh.

¹⁹ Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bā baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wē ji bahōm hyb n'aa. Ti bahǎnh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do an'oo dāk h̄ȳy kā. Ta ti ta tyw n'aa me ér hajaa ér kaja bā P'op Hagä Do wē.

²⁰ Ta ky kaneh'ŷ̄yt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky dǎng paa ta ti papuuj hadoo do taban'oo dāk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē rabahado padēek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky dēē bā tanah'ŷ̄yt sa hǎ tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kā ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahado dāk bā, ta ky kaneh'ŷ̄yt doo me P'op Hagä Do ky dēē kǎn tanah'ŷ̄yt doo. Hahŷ̄y da ta kyyh ta hǎ:

“Baad ŷ̄ ky dǎng hahŷ̄ȳh,
 dooh ŷ̄ h'yy kahŷ̄ȳd bā:
 ‘Sa ky n'aa rod had'yyt hē ōm wē
 ŷ̄y.’ ” §

²² Ky kaneh'ŷ̄yt doo me Jesus hǎ P'op Hagä Do ky dǎng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hǎ taky n'aa enooh do bahǎnh baad ub h̄ȳy kā ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē ji tamahūūm doo, ji hǎ P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja dāk né hē ji hǎ P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hǎ kā, ta see dajēb bā paah, takah'ŷ̄yt paa ta seeh. Sa wahē n'aa gó radejēp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bā P'op Hagä Do

wē tamoo wäd had'yyt bā. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd had'yyt hē do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hē P'op Hagä Do wē. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedēeb bā ta hyb n'aa P'op Hagä Do wē hah'ūūm doo. Awäd had'yyt hē, sa hyb n'aa taky n'aa etsēē hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hē ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do ji karēn. Baad tabahajaa ér tamasaa bā sahōnh hǎ. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooh baad nadoo do tamoo wäd bā. Dooh nesaa pé ta hǎ. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. H̄ȳ pong jé sahōnh hē sa bahǎnh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bā.

²⁷ Dooh hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahē n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bā. Ta āh hǎ had'yyt hē P'op Hagä Do hǎ rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hē nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bā sa wakāān, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kǎn. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sǎm tan'oo dāk P'op Hagä Do hǎ, ta daaj hē takan'oo dāk noo gó sa hyb n'aa tadajēp hyb n'aa. **

²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do hǎ, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasēew dāk sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät P'op Hagä Do wē rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ŷ̄yt doo me taky dǎng do hǎ, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo dāk doo. Ta T'aah tasēew dāk ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kā. Baad had'op had'yyt hē ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bā.

8

Jesus ér ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wē ky n'aa hahŷ̄ȳh

† 7:17 Saaw-Mo 110.4 § 7:21 Saaw-Mo 110.4

** 7:27 Dooh hyb n'aa pé hajōō nuu me tii

d' tabad'oo.

¹ Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do ma-hang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy däk né hë ér ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso däk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bã ér ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿ bã sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bã nado.*

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do† rasëm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masãah wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ãäj hë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë Jesus Kristo na-ãäj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badäk hahÿ bã Jesus awäd ná bã paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bã paawä, anyy däk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hã rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. ⁵ Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do häd hadoo do katamaa sooh do yt hã ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bã ta ti tób ta yt hã ramoo bok do ér wén hapäh, hahÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hã a hã ÿ metëeh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë.”† Heh'äät doo, hÿ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi häd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ér ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ér kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii

P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa.‡ Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ãäj hë ér hã taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bã paawä, baad ub sahõnh hë taba-hadoo hyb n'aa, tii d' tado bã paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bã, P'op Hagä Do bahapäh bã, dooh né hë raky dahé bã Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿ da ta kyyh:

“Ti awät bë pooj jé papuuj Isaraéw buuj sii ÿ kaner'oot doo,

Judah buuj sa sii na-ãäj hë.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da sa hã.

⁹ Sa wahë makū sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii,

ÿ man'yyh noo gó Esit bã naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo,

ÿ eréd hõm paa sa wahë makūh”, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ “Hahÿ da ta tyw n'aa papuuj ta jawén Isaraéw buuj sa hã ÿ metëeh doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da ta tii.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do kèh ÿ n'aa hã.

Dooh hyb n'aa da sa wakään rama met'ëëg wät pé ÿ rabahapäh hyb n'aa.

Sahõnh hë da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hë ÿ da rahapäh.

* **8:2** Esodo bód, tég eh do 26 hã takerii däk ta ti sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hã nado Jesus moo wät. † **8:3** Isaraéw buuj hã rama erih do hahÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taher'oot tég nad'ëëd is do 3 hã. ‡ **8:5** Esodo 25.40 § **8:6** Hahÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hã P'op Hagä Do anoo paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bã, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã, taky däng paah. Tii bã ta kyyh ragadoo. “Ää ky daheeh da”, nãk sa kyyh P'op Hagä Do hã.

12 Tii d' tawén hadoo,
 ŷ mabaan hõm da baad nadoo do
 ramoo bok do paah.

Dooh da ŷ hyb n'aa es'ee wäd bã ne-
 saa do ramoo bok do paa.”**
 Näng mã Tak'ëp Hyb N'aa
 Jawyk Doo.

13 Sa sii takaner'oot do papuu
 P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa,
 tado hõm pooj jé sa sii takaner'ood
 wät do paah. Ta säg däg tii. Edah
 tagawatsik. Ta tyw n'aa papuu
 tan'oo däk.

9

*Badäk hahÿÿ hä P'op Hagä Do
 raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh*

1 Ti anäng paa pooj jé Mosees
 sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät
 do paa ky n'aa jaw'yyk doo, ji hä
 metëeh do nyy da P'op Hagä Do wë
 ji kajaa, ta hä ji hyb n'aa jaw'yyk
 hyb n'aa. Ti anäng paa na-ääj
 hë badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do
 raj'aa etsë do tób n'aa, P'op Hagä
 Do sa hä kahesé do tób n'aa ra-
 maneëenh doo. 2 Sa hä P'op Hagä
 Do kahesé do tób n'aa katamaa
 sooh do yt hä, ta gawakõ tsyt hë
 P'op Hagä Do wë kasëew däk do
 ramaneëenh doo gó tagadahäng ta
 bag tyng, pãw tyng n'aa, P'op Hagä
 Do matym gó kametëeh do pãw
 n'aa na-ääj hë. 3 Ta baa besuu n'aa
 bahãnh tagadäk ta gawakõ tsyt hë
 P'op Hagä Do wë kasëew däk do
 heh'äät doo. 4 Tii bã tabahäng
 k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb buu
 benyym do rabahej'uu do tyng
 n'aa. Tii bã tabahäng ta hood P'op
 Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb
 n'aa esee do hood n'aa na-ääj hë.
 K'ääts tég gabarëeh do ta hä. Tii
 gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah hãd
 näng do hood k'ääts gabarëeh do

s'ëeb, Manah ta gó, Arãw tatu n'aa
 ta ts'oooh genä hõm doo, pã gatse-
 bak do na-ääj hë ta hä Jawéh ky
 n'aa jaw'yyk do kaherih doo. 5 Ta
 hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh
 do rahyb n'aa esee do hood n'aa
 jó rabab'ëeh kabaj'aa do kég enäh
 do heen n'aa kerubim ramaneëenh
 doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä
 Do hejój kametëeh. P'op kerubim
 kég ragadabëeh, p'op naa sa kég me
 rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta
 tii bã, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do
 awug hõm nesaa do Isaraëw buuj
 ramoo bong doo.* Hÿÿ kã, babä ŷ
 erih do hä, dooh né paawä tahaja
 bã sahõnh hë ta ti hedoo do ky n'aa
 bë ŷ maher'ood bã, 6 tii da né hë
 sahõnh hë ta ti ragadebëeh sa hä
 P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa
 yt hä. Ta gawakõ pooj jé gadäk
 doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do
 wë rabahej'ëeh ta tii bã P'op Hagä
 Do wë ramoo heb'oooh do ramoo
 bok hyb n'aa. 7 Ta gawakõ t'öp
 gadäk doo gó jããm hë hajëe suun
 sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät
 doo. Sét ta baab ken'yyh sét nuu
 me tabajëng ta tii bã. Tabajëe suun
 bã, tamajë had'yyt hë sa mas'ää
 booj yb aj'yy majyyw P'op Hagä Do
 kahesé doo bã, h'yy gatamah doo
 gó nesaa do tamoo wät doo, ta wób
 moo bok do na-ääj hë kawug hõm
 hyb n'aa. Majyyw tamanajë bã,
 dooh né hë tahaja bã tajëe bã tii bã.

8 Ta tii hä P'op Hagä Do Sahee
 metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hä
 P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa
 ky n'aa jaw'yyk do yt hä rababok
 nã bã, dooh sa hä tagasëets nã bã
 ta tyw n'aa hadoo ta gawakõ tak'ëp
 P'op Hagä Do wë kasëew däk doo
 hënh. Dooh tagasëets nã bã sa wë ta
 tyw n'aa P'op Hagä Do wë tahanäng
 pé tii. 9 Da hë Kristo hä kaja däk

** 8:12 Jeremij 31.31-34 * 9:5 Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hä. Ta ti tabasoo
 bã Isaraëw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä
 Do bawug hõm hyb n'aa, takajesu däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-ääj hë ramaneëenh
 “kajesu n'aa noo gatsë n'aa”, kajesu däk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do
 paah.

do metëe n'aa ub sahõnh hẽ ta tii. Dooh P'op Hagã Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masããh majjyyw ta wẽ ramahen'aa do na-ããj hẽ tahaja bã baad tabahado dæk tan'oo bã P'op Hagã Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jããm hẽ ji awẽh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jããm hẽ naëng me sa hã renãm do ky n'aa tii. Papuuj kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'õp ji h'yyb tenyyw bã.

Jesus majjyyw ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Kristo kã, baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj kaja dæk do hã ji ky n'aa rod wahẽ n'aa heh'ãat P'op Hagã Do wẽ tabahadoo noo gó, dooh tajëe suun bã P'op Hagã Do tób n'aa gó badæk hahỹỹ bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëe suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hỹ pong jé, P'op Hagã Do matym gó né hẽ tabajëe suun. ¹² Kabara majjyyw, booj yb taah majjyyw nado ti t'ĩĩ hẽnh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majjyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo dæk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagã Do wẽ ër tabedëeb had'yyt hẽ hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hẽnh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majjyyw, booj yb aj'yy majjyyw, booj yb taah yỹnh raju dæk do paa ooj naëng mahang kamekuuj dæk do na-ããj hẽ, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padëek p'aa hẽnh. J'ooj hẽ né paawã rabenyww bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hẽnh rahajaa P'op Hagã Do tób n'aa hẽnh rabahõm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majjyyw ër h'yyb tabenãm nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahãnh, P'op Hagã

Do hedëb had'yyt do wẽ ër moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagã Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hẽ Kristo kan'oo dæk P'op Hagã Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hẽ ti ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do wẽ gasëets hõm doo, P'op Hagã Do asëew hõm do ragadoo hyb n'aa nahãnh doo, P'op Hagã Do ky n'aa enooh do sa hã. Tadajëp do me tabedëeb kãn tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã mejũũ do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahãnh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametëeh hyb n'aa ta me jaa wẽ tabaym ta ma paa tadajëp jawén paa bã, jããm hẽ wẽ ym do gadoo ta ma paah, ta hã ky n'aa kenoooh do paa dajëp bã kã. Dajëp né hẽ sahõnh hẽ rabahapãh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jawyyg dæg kãn. Kerih do mo haj'aa nãng do edëb nã bã, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nã bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagã Do kaner'ood wät do hã. Jããm hẽ tahyb n'aa jawyg dæk sa mas'ãã see radaj'ëep do jawén paa bã. Ta majjyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg dæk P'op Hagã Do ky däng doo. Hahỹỹ d' paa tii: ¹⁹ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bã m' Isaraéw buuj sa hã, tado dæk mã jawii isop häd nãng do moooh, b'éé wii hahiin do sii hẽ m', ti m' tadatu booj yb taah wób majjyyw naëng mahang kamekuuj dæk doo gó. Ti m' P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hã tatsawyh hõm mã na-ããj hẽ. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hã: “Jawéh kaner'ood wät do bë

† 9:13 Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagã Do tób n'aa hẽnh rahõm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd nã doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ããj hẽ moo däng doo. Rabenyww bong hyb n'aa, p'aa hẽnh P'op Hagã Do tób n'aa hẽnh rabahajaa rabahõm hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah yỹnh hahiin do raju dæk do paa ooj naëng mahang kamekuuj dæk doo. Ta ti ky n'aa ti babã taher'oot doo.

sii metëë n'aa hahÿ majyyw. Ta kyyh bë gado däk, bë kyyh Jawéh gado däk na-ääj hë hahÿ majyyw metëëh",† näng mäh. ²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hõm doo da, tatsawyh wät na-ääj hë P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hã, sahõnh hë ta nahëë jó, sahõnh hë ta gó hanäng do jó na-ääj hë. ²² P'eets hë paawä sahõnh hë takenyyw däk P'op Hagä Do wë sa masãäh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tak-erih. Majyyw takanan'oo däg bã, dooh takawug hõm bã nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hë nag'aap hë ÿ etsén wät do renäm paa P'op Hagä Do mejüü, jáãm hë hÿ pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawä ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hÿ pong jé hanäng doo, heh'äät doo, jáãm hë takenyyw däk tak'ëp baad hadoo doo me, ji masãäh majyyw bahãnh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajëë suun bã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakõ tak'ëp ta wë kasëëw däk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hÿ pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hÿ pong jé né hë taheh'äät bã kã Kristo bajëë suun, tanu dëë kãh, t'ii hënh P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁵ Dooh hajõõ nuu me hÿ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajëë suun bã ta daaj hë takan'oo däk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahë n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hë sa mas'ää majyyw me rabahej'ëeh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakõ tak'ëp ta wë kasëëw däk doo gó. ²⁶ Hajõõ nuu me ta daaj hë Kristo kan'oo däg bã paawä, hajõõ nuu me Kristo bahob wät paawä badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo

bã. Sét nuu me ub, tabedaa däk bã kã badäk hahÿ hã ji hawät do gawatsig hõm noo gó, Kristo kaja däk ta daaj hë takan'oo däk doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hõm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahõnh hë ji, sét nuu me né hë ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bã kã P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bã, baad tanado bã. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajõk do ramoo bok do tabawug hõm hyb n'aa. P'aa hënh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kã. P'aa hënh tawén kaja kãh da, ta hã gad'aa do tamahüüm hyb n'aa P'op Hagä Do wë kã, ta tii bã raboo had'yyt hë hyb n'aa kã.

10

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëëts hõm do ky n'aa hahÿh

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hã kan'oo däk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. Dooh heh'äät do hÿ pong jé hanäng do tado bã. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bã baad had'op rabahadoo tan'oo bã. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bã sét ta baab kenäh had'yyt hë sa mas'ää see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheh'oooh doo. Ti hado had'yyt né hë ran'oo bã. ² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bã paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bã P'op Hagä Do wë han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa masãäh wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hõm bã paawä, dooh rahyb n'aa es'ee

wäd bā paawā nesaa do ramoo bok do paah. ³Ta tii hā dooh né hē baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hē ramehen'aa doo, nesaa do awät nä sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bā. ⁴Tii d' tawén hadoo, dooh né hē booj yb aj'yy majyyw haja bā, dooh kabara majyyw haja bā nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hōm bā.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahÿÿ bā Kristo kajaa noo gó kã P'op Hagä Do hā taky hadoo:

“Sa masāāh majyyw a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

A matym n'aa a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

Ti hyb n'aa ÿ dab näng ÿ majyyw näng man'oo bā majyw ÿÿ ÿ banoo hyb n'aa ta sām”, näng paa ta kyyh.

⁶ “Doo magado bā òm rama heju doo.

Doo magado bā a matym n'aa a wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hōm hyb n'aa paawā”, näng mäh.

⁷ “Tii bā hahÿÿ da kēh ÿÿh:

‘Mahegāā P'op Hagä Doo. ÿ kaja dāk,

a kyy kerih doo gó kēh ÿ n'aa tak-erih doo da,

makarēn do ÿ moo wät hyb n'aa.’ ”*

⁸ Doo m' sa masāāh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, dooh m' ta wē rama ejuu doo P'op Hagä Do karēn bā. Doo m' na-āāj hē takarēn bā ta matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hōm hyb n'aa paawā. Doo m' ta ti tagado bā, näng mā Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō né paawā ta tii d' rabahed'oo. ⁹ Ta

jawén hahÿÿ d' mā Kristo kyy kã: “Mahegāā P'op Hagä Doo”, näng mäh, “ÿ kaja dāk, makarēn do ÿ moo wät hyb n'aa kã”, näng mäh. Gawatsig hōm pooj jé sa hā kamejūū do rabahed'oo do paah, ta ti taher'oot do hā ji bahapäh. P'op Hagä Do gasēets hōm hÿÿ kã ta tyw n'aa papuuj. ¹⁰ P'op Hagä Do karēn do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo dāk do hyb n'aa èr hyb n'aa tadajèp hyb n'aa, kado hōm nesaa do èr h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsynt hē P'op Hagä Do wē èr tabasēew däg kã. Sét nuu me dajèb hā takan'oo dāk. Jāām né tii.

¹¹ Ta āh hā had'yyt hē sa ky n'aa rod Arāw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hā. Ta āh hā had'yyt hē rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawā ta ti haja bā nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hōm bā. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hÿÿ kã. Sét nuu me ub takan'oo dāk nesaa do èr moo bok do hyb n'aa tadajèp hyb n'aa. Jāām né tii kã. Tii d' tabad'oo do jawén paa bā hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hēnh, ta hā P'op Hagä Do weh'ēeh doo bā tabaso däg kã. ¹³ Ti noo gó kã tagada ta majiī P'op Hagä Do nes'ēem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bā kã. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hēnh tawén so däg kã, sét nuu me èr hyb n'aa tadajèp doo me baad had'op rabahado padēek tan'oo bā tsynt hē P'op Hagä Do wē kasēew bong doo.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee na-āāj hē èr tamaher'oot ta ti ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

¹⁶ “Hahÿÿ da papuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ÿ kaner'oot doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo kēh ÿ n'aa jaw'yyk doo.

* **10:7** Saaw-Mo 40.6-8 hā takerii dāk tii. Kristo kyyh ta Yb hā tii. † **10:16** Jeremij 31.33

Sa h'yyb tym gó da ŷ berih hadoo da tii",† näng mäh.

17 Ti m' ahôm ná ta kyyh:

“Ŷ mabaan hôm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Ŷ mabaan hôm da ŷ mejũũ do raky nadaheeh doo”,‡ näng mäh.

18 Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hôm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wät do paa kä, dooh hyb n'aa wät pé ramoo heb'ooh do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bá nesaa do kado hôm hyb n'aa paawä.

19 Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neÿÿm doo gó er hajaa er ajëë p'ëë hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó er hajaa er ahôm bá had'yyt hë ŷ hanäng péh. 20 Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hôm. Ta baa besuu n'aa tatab'ëës tii. § Edëb had'yyt hë da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wë hahôm doo. 21 Ti anäng er ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bá bag'ääs doo. 22 Ta ti hyb n'aa, taw'ääts hë er h'yyb ehüb doo me, baad er h'yy ka'eeh doo me na-ääj hë er kah'üüm P'op Hagä Do wë. Dooh er h'yyb er taky n'aa tapa wäd bá Kristo an'oo bá. Baad er bahado däk na-ääj hë P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa er hajaa P'op Hagä Do wë er ahôm bá. ** 23 Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me had'yyt hë er gada baad hadoo do er hã taky

däng doo, er gada er hanäng doo. Er hã ky däng doo, moo wäd had'yyt hë taky däng doo. 24 Taw'ääts hë er tyw n'aa esoos nyy d' er bad'oo er h'yyb mahüüm er da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahän heh'äät do er mahang takah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wë ji moo wät do takah'üüm hyb n'aa na-ääj hë. 25 Taw'ääts hë dooh er eréd bá P'op Hagä Do hyb n'aa er kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hôm do rabahed'oo doo da. Taw'ääts hë ta wób er h'yyb en'ymm rah'yy gajëë hôm mahänh. Taw'ääts hë baad ta bahänh tii d' er bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bë bahapäh do hyb n'aa.

26 Bë h'yy gejë hôm manä ŷ wén näng bë hã, ji h'yyb haj'aa hë Jesus ji mak'yyts bá, nesaa do ji moo wäd ná bá had'yyt hë, ji hapëë däg né paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hÿ jawén dooh tanyw wäd bá kä P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hôm do sãm. 27 Jääm né hë ti awät heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wë. Jääm né da tëëg hõõ tak'ëp haju do P'op Hagä Do majiĩ gawats'iik do ti awät da ta ti wë. 28 P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëëp paa sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyys doo. Tanyw bá pawóp hë, tamawoob hë ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd mehĩn bá ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyys doo. 29 Nyy da bë hã? Dooh g'eeh ti bahänh P'op Hagä Do rejã da P'op Hagä Do T'aah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehĩn do ky n'aa rejãã doo? Jesus

† 10:17 Jeremij 31.34 § 10:20 P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pään hebaan do s'ëëb. P'op Hagä Do kahesé doo bá noo gatsé n'aa tii. Dooh ji haja bá ta tii bá ji tabëëj bá. Hÿÿ kä, Kristo hyb n'aa er hajaa P'op Hagä Do wë er ahôm bá. ** 10:22 P'ooj ub Isaraëw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'ooj ub, ranahaja bá P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahôm bá baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ŷÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta äh tabahado däk bá, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ rabeop. Tii bá kä, baad rabahado padëëk p'aa hënh. Tii bá rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahôm. Ti ky n'aa gó tabeh'üüm.

majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hë P'op Hagä Do wë rakesëew däk paah. ³⁰ Èr hapäh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do hahÿ her'ood wät doo: “ÿ né ti sa sãm habaanh doo. ÿ né tii.”†† “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ näng na-ãäj mäh. ³¹ Tak'ëp ta äm n'aa näng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejä däg bä!

³² Taw'ãäts hë bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooj ub, panyyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh jawén paa bä. Tabad'op hë bë h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. ³³ Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa rejää paah, nyy da paa bë rarejäã. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejäã doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bë t'yyd mehïin paa bë da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bë masa paa sa hã. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hõm doo, ti bahãnh baad hadoo do nahãnh do ti awät bë pooj jé hÿ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yyt hë Jesus hã bë h'yy kae bä, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶ Taw'ãäts hë h'yyb jawyig gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bä kã, bë gadoo hyb n'aa bë hã taky däng doo. ³⁷ Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa däk da ti hawät do kajaa.

DooH da tatabëej bä taky däng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym ÿÿ gó baad hedo padëek doo,

rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da raba-boo had'yyt hë.

DooH da ÿ tsebee bä h'yy gajëë hõm do wë”, näng mäh. §§

³⁹ Èër kã, dooh ta tyw n'aa heréd hõm do èr ado bä, ragawatsig hõm doo hënh hahõm doo gó haboo däk doo. H'yy ka'eeh do èër, nesaa do mahãnh hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ d' tahanäng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapäh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hë, ti awät né da ji nahapäh doo, baad ji bahapäh ji h'yyb gó. ² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do wën gadoo èr wahë maküüh.*

³ P'op Hagä Do hã èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, èr hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, kamarab, papÿÿj, sagõõh na-ãäj hë, ta ky gabuuj né hë P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapäh doo me tapehuuj wät da hë ji hapäh doo.

⁴ Baad ub Abéw makü h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hÿÿj Kaïh ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hë m' Abéw P'op Hagä Do hã. Baad mä P'op Hagä Do hã Abéw ma ejuu doo. Badäk hahÿÿh bä Abéw nawäd wäd né paawä, da hë nä tah'yy ka'eeh do paa èr hã tametëeh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Ajÿy Enók häd näng do P'op Hagä Do masäg kãn ta wë ta hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. DooH paa Enók dajëb bä. Dawuh up mäh. DooH rawyyd wäd bä P'op Hagä Do mahüüm do hyb n'aa. P'op Hagä Do Enók h'yyb enäw had'yyt hë tabawät do hã, ta wë P'op Hagä Do mahüüm do pooj jé.

†† 10:30 Dew-Teronom 32.35. ‡‡ 10:30 Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14 §§ 10:38

Habakuk 2.3-4. * 11:2 Èr wahë maküüh tawën erii wät, ta wakãan, Isaraéw buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makü ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

⁶ Ji h'yy kanae bā, dooh ji haja bā P'op Hagā Do ji h'yyb enāw bā. Jé karēn do P'op Hagā Do wē tahōm bā, jāām né hē tahajaa, P'op Hagā Do awāt né hē taky dahé bā, baad hadoo do P'op Hagā Do anoo ta hā hesoos do hā taky dahé bā.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tatamaa jat marakate, ta ȳym, ta taah, ta taah āj raked'ēēp do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagā Do maher'oot jawén paa bā sa pooj jé hana do ranahapāh nā doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metēē n'aa ta wób sa hā. Nesaa do hā ta wób raky n'aa kety dāk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado dāk ta matym gó.

⁸ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wāt P'op Hagā Do maher'oot noo gó hēēj s'ee hēnh tabahōm hyb n'aa, hēēj ta hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo hēnh. Abaraām ky dahé wāt, tatsyym kadoo, dooh né paawā tahapēē bā n'yy hēnh ta ti hēēj badāk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hēēj ta hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo bā tabawād wāt ta s'ee hēnh naa hadoo doo da. Ta tii bā jé pad'yyt hē takeh'ȳyt. Sa masāāh byyh s'ēēb sa tób rah'ȳyt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hā na-āāj hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh paa hēēj Abaraām hā taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraām rawén bok panang P'op Hagā Do mo haj'aa hā, nahānh doo, h̄y pong jé badāk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawā ta ȳym Sarah, tabēēj dāg né paawā ta baab n'aa ta ȳym sii tabetaah hyb n'aa, Abaraām panaa nyy dāk, P'op Hagā Do moo wāt né hē ta hā taky dāng do taky

daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kā, edaa dāg né paawā tadajēp do ta t'aah benāng noo gó, sagōōh hawób dāk, hood tēg hawób dāg ta panaa ta jawén kā.

¹³ Abaraām, Isak, Jakóh na-āāj hē radejēp sa hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hē, rah'yy kae had'yyt hē radejēp bā kā. Ti hyb n'aa, dawēē naa rahapāh hadoo sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahēēn ti sa h'yyb gó. Dooh m' badāk hah̄y tado bā sa panang heh'āāt, sa nooh. Ta s'ee hēnh naa, ta wób sa hāj n'aa bā habok do hadoo māh, sa nooh. ¹⁴ Sa hāj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooh hēēj reréd hōm do paa tado bā rah'yyb padēēk doo. Tii d' tado bā paawā, rahaja paawā rababaaj nā p'aa hēnh t'īī hēnh. ¹⁶ Panang h̄y pong jé badāk doo, hēēj reréd hōm do bahānh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagā Do nu mebyy bā, “Ȳ ti rah'yy kaha'eeh doo”, ta her'ood bā. Tenyyw hōm sa panang pan'aa h̄y pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraām P'op Hagā Do metyy noo gó, taju paawā ta t'aah Isak P'op Hagā Do wē. Tii d' tawén doo paawā, baad P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraām aju paawā, hah̄y da paawā P'op Hagā Do ky hadoo paa ta hā: “Isak hanaa da a panaa heh'āāt.”† ¹⁹ Abaraām hā, P'op Hagā Do hajaa dejēp do ragenā boo bā tan'oo bā. Ti hyb n'aa, dooh né paawā Isak tadajēēb bā, ta t'aah tagadoo p'aa hēnh, dajēp do mahang taganā wāt hadoo.

²⁰ P'op Hagā Do hā Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edēng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawāt do hā.

²¹ P'op Hagā Do hā Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajēb pooj

jé taky n'aa edëë wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bá m' ta tatu há tanu hyy häng bá m', P'op Hagä Do taj'aa etsëë kân.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bá tadajëp doo, taky däng mä Esit bá naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do há tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa há nyy d' rabad'oo ta k'yy paa há.

²³ P'op Hagä Do há Mosees yb, Mosees yÿn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bá, tamawoob hë kamarab noo gó rajëjën mä Mosees. Anäm mä sa há sa t'aah. Dooh m' rajëÿÿm bá häj n'aa wahë n'aa mejüü doo.

²⁴ P'op Hagä Do há Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bá Paraóh toog t'aah ramaneëënh karapee tanado wät bá kâ. ²⁵ Dooh takarën bá nesaa do moo heb'ooh do sa da tah'yyb hado bá. Dooh takarën bá sa sii tatsebee bá. Ji wad'iits ti ta tii, ta há. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejäã do takarën tagadoo. ²⁶ Tak'ëp baad ub ta há Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta há raky n'aa rejää doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bá hanäng do bahänh ti ta há. Raky n'aa rejää do tawén gadoo, baad hadoo do ta sãm tagada do hyb n'aa ta pooj jé. ²⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë tawén eréd hõm Esit häj n'aa. Dooh Esit häj n'aa wahë n'aa kawajään do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bá. Dooh tah'yy gajëë hõm bá, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëë däk do hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do há tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëës. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü b'ée majjyyw repeets hõm sa tób noo bá,

dajëb manaa do sa taah wah'ëëh hedoo do tanadej'ëëp hyb n'aa.

²⁹ Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, ba-woonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kâ rakarën bá paawä rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehäs mä naëng me.

³⁰ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadë pä s'ëëb kajäg bëëh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'õöd bong jawén paa bá. ³¹ Yÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'yÿh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëb bá ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begä n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

³² Badawëët paawä Gidejõn, Barak, Sãn-Sãw, Jepeté, Dawi, Samuéw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ããj hë sa ky n'aa ji maher'ood bá. ³³ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majiï häj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ããs. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad. ³⁴ P'op Hagä Do há rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tëëg hõo tak'ëp haju do mahänh sa wób raked'ëëp. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahänh raked'ëëp sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëëk. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majiï sii rakaneb'ooh noo gó, sa majiï ranes'ëëm. ³⁵ Yÿj wób p'aa hënh ragadoo sa taah dejëp do mahang genä bong doo.†

Sahõnh hë ta ti hedoo do ta wób rahapëë né paawä, h'yy ka'eeh

† 11:35 P'op Hagä Do ky n'aa rod sa há masa do P'op Hagä Do há rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii.

do wób rahoop sa hã rarejãã doo. Rahob had'yyt hẽ, dejẽp. Dooh P'op Hagã Do raky n'aa jejẽn bã raked'ẽep hyb n'aa paawã. Tak'ẽp baad ji bawãd had'yyt do hỹ pong jé, ragenã bong bã kã, ti ragahẽen. ³⁶ H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejãã, rahewyyh. H'yy ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuw hadoo doo me, ragadahew'ẽes doo gó radewãts b'ẽeh. ³⁷ Pã me ramakut h'yy ka'eeh do wób radejẽp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do wób rabaa gehõg hõm seer me. H'yy ka'eeh do wób sãn-jeer me radej'ẽep. Jé pad'yyt hẽ h'yy ka'eeh do wób raked'ẽep sa majĩ mahãnh. Jããm hẽ b'ée byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa saroor. Dooh sa wẽ hanyys pẽh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejãã. ³⁸ Banawãng doo bã, waëë mahang, pã yb gabaho doo gó, k'ããts yt hã gabaho doo gó na-ããj hẽ rababok paah. Dooh rahyb n'aa p'eed bã badãk hahỹỹ bã hanãng doo. Baad had'op ta tii. Badãk hahỹỹ bã habong do wób, P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa bahãnh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub ta ti sahõnh hẽ P'op Hagã Do hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh paa ragado bã sa hã P'op Hagã Do ky n'aa eno dãk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahãnh, P'op Hagã Do h'yyb dãng do hyb n'aa sa hã ẽr hã na-ããj hẽ, séd demuun baad had'op ẽr bahadoo hyb n'aa kã.

12

Dooh ji h'yy gajẽe hõm bã baad nadoo do ji ahob né paawã ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti hyb n'aa kã, hajõk h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa

* **12:2** Judah buuj sa hã, b'aa hã ji dajẽb bã tak'ẽp ji nu mebyng. Sa hã P'op Hagã Do ky n'aa was'ee dãk do tii d' dajẽp doo. Ti hadoo né hẽ, dooh Jesus nu mebyy bã, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa. † **12:6** Proweh-Bijos 3.11-12

ẽr rahapãh do hyb n'aa, taw'ããts hẽ ẽr eréd hõm sahõnh hẽ ji tahe-waat doo, baad nadoo do ji tama-soo do na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ h'yy ganajẽng doo me P'op Hagã Do karẽn doo da ẽr aboo had'yyt hẽ hỹ jawén, tsyym kas'yỹ do h'yy ganajẽng doo me rawaj'aah doo da rakajaa bã kã. ² Taw'ããts hẽ Jesus hã ẽr h'yyb padẽek. Ẽr h'yy ka'eeh do du na do tii, ẽr h'yy ka'eeh do kah'ũum hanoo do tii. Tak'ẽp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsék do hã tadajẽp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajẽp do hã.* Tii bã kã, P'op Hagã Do sahõnh hẽ bag'ããs do hub hẽnh tabaso kãn, takaweh'ẽeh doo bã. ³ Bẽ hyb n'aa newẽ nyy da dooh Jesus h'yy gajẽe hõm bã, tak'ẽp ajyy nesaa do moo heb'ooh do ta hã rakamajẽ né paawã. Bẽ hyb n'aa newẽ Jesus, bẽ h'yy gejẽ hõm mahãnh. ⁴ Bẽeh, dooh dajẽb bẽ ahob nã bã nesaa do hã bẽ h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bẽ h'yy keb'aah né hẽ, bẽ h'yy gejẽ hõm manãh. ⁵ Bẽ mabaan hõm P'op Hagã Do kyyh bẽ tah'yyb en'yym do hyb n'aa bẽ tamaher'oot doo. Bẽeh, ta taah hã tabaher'oot tii. Hahỹỹ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah yỹ, mamak'yyts manã mahỹỹnh do hadoo doo me Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do òm tametẽek doo.

H'yy gajẽe hõm manã tak'ẽp hadoo doo me òm tamaher'ood bã, òm tah'yy geãm bã.

⁶ Mahỹỹnh do hadoo doo me Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do metẽek takamahãnh do hã.

Sahõnh Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk

Do hewyyh hadoo ta see pé
noo gó tametëek hyb n'aa",†
näng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bë ahoop doo, bë tametëek do pan'aa tii. Ta taah bë bahado däk do hyb n'aa, ta t'aah hã tabad'oo doo da bë hã tabad'oo ta ti metëeh. Sahõnh hë né hë sa taah hedoo do mahÿÿnh hadoo doo me sa yb metëek. ⁸ Mahÿÿnh do hadoo doo me P'op Hagä Do bë tama net'ëeg bã paawä, sahõnh hë ta taah tametëek doo da, tii bã dooh paawä ta taah heh'äät bë do bã. ÿÿnh daap hetaah do taah hadoo paawä bë tii bã. ⁹ Èr karepé noo gó, èr yb badäk hahÿÿ bã hanäng doo, mahÿÿnh do hadoo doo me èr rametëek, èr wén weh'ëeh èr yb. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ti bahãnh èr Yb hÿ pong jé hawät do èr ky daheeh, ta pa had'yyt hë èr babok hyb n'aa. ¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametëek baad hadoo doo me sa hã, èr rabaw'ëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo kä èr tametëek baad tabahadoo hyb n'aa èr hã, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh èr babok hyb n'aa kä, tsyt hë nesaa do mahãnh tabawät doo da. ¹¹ Ji hã rametëek doo, ji rahewyyh doo, dooh né hë ji genaag bã ta tii d' ji hã rabad'oo do ti noo gó. Hejooñh ji hã, datés ji hã. Ti hado né paawä, ta jawén kä, P'op Hagä Do mo haj'aa ji ahob wät do hyb n'aa ji h'yy ganyy däk bã kä, tak'ëp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawät tan'oo bã kä.

¹² Ti hyb n'aa kä, bëeh, h'yyb nahejooj padëek doo, bëeh, h'yyb nahedo padëek doo, taw'ääts hë bë h'yy kahej'oonh, bë h'yyb hedo p'aa hënh. ¹³ Taw'ääts hë tyw n'aa dajang doo me bë babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejé hõm hyb n'aa, p'aa hënh baad had'yyt hë Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa

kä.

*Dooh ji mak'yyts bã ji P'op Hagä
Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh*

¹⁴ H'yyb nyyw gó bë aboo sahõnh hë sa wë. Tsyt hë, nesaa do mahãnh, P'op Hagä Do wë bë aboo had'yyt hë. Tsyt hë nesaa do mahãnh ji naboo bã, dooh da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapëe bã da. ¹⁵ Baad bë masaa bë da hadoo doo, dooh bë mahang makyys pé ji hã P'op Hagä Do ky enyym doo. Ji hã P'op Hagä Do ky enyym do makyys doo, ta hã h'yy gajëe hõm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawëe P'op Hagä Do mahãnh rababok hyb n'aa. ¹⁶ Bë hyb n'aa matakä bë mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bë hyb n'aa matakä bë mahang tananäng hyb n'aa P'op Hagä Do waneh'ëeh do Esauh makū bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesëem hõm, tan'oo däk ta wah'ëe hadoo do paa ta hÿÿj hã. ¹⁷ Bë hapäh né hë, ta jawén, ta yb ky n'aa edëng takarën bã, dooh ta yb gado wäd bã. Aód né paawä dooh tahaja wäd bã tahÿÿd bã tabad'oo do paah.

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me baad had'yyt hë èr h'yy ka'eeh. Baad ub né hë ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hã kametä däk do bahãnh tii. Dooh bë kaja däg ji hapäh do waëe bahõõ däk doo bã, tak'ëp tabadagyp doo bã, bah'ood darung do bawät doo bã, èr wahë makū rabad'oo do paa hadoo.† ¹⁹ Dooh bë maa napëe bã b'éé s'ään gamehÿÿh do ky ka'eeh doo. Dooh bë maa napëe bã P'op Hagä Do kyyh ãm n'aa näng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bã m' rabetsëe P'op Hagä Do ky ym hyb n'aa sa hã taher'oot doo. ²⁰ Tak'ëp rajeÿÿm

† 12:18 Èr wahë makūh tawén her'oot, ta wakään Isaraéw buuj tama erih do hyb n'aa hahÿÿh.

do hyb n'aa, dooh m' rahaja bā rado gado bā P'op Hagā Do mejūū doo: “Dajēp né da waëé hā moo dāng doo, bē masāāh see na-āāj hē dajēp né hē da. Ji akut pā me tadajēp hyb n'aa”, § nāng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ēp mā ta ām n'aa nāng Mosees hapāh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ēp ŷ kajajān ta ām n'aa hā”, ** nāng māh. Ti hadoo paa sa hā.

²² Ēr hā kā ta tyw n'aa papuuj P'op Hagā Do wē tagasēets hōm. Pooj jé sa hā kametā dāk do nahado tii. Waëé hadoo ji matym me ji nahapāh do wē, Sijōn hād nāng do wē bē kaja dāk. Jerusarēnh hŷ pong jé badāk doo hēnh, P'op Hagā Do hedēb had'yyt do panang wē bē kaja kån. Tak'ēp hajōk do āas tseb'ee doo gó hŷ pong jé rakata padēek doo bā bē kaja kån. ²³ P'op Hagā Do taah wah'ēeh hedoo do sa wē bē kaja dāg kån. Hŷ pong jé sa hād kerii dāk. Sa wób bē bahado dāk. P'op Hagā Do wē bē kaja kån, sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hŷŷ kā baad had'op do hado dāk do sa wē bē kaja kån do hadoo. †† ²⁴ Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagā Do ky n'aa enooh do Jesus gasēets hōm do wē bē kaja kån. Baad ta majyyw ēr h'yyb tym tabenyw dāk. Abēw majyyw nahado, k'āāts gó naa P'op Hagā Do hā tabetsēē P'op Hagā Do babaanh hyb n'aa ta sām. †† Jesus majyyw etsēē hadoo P'op Hagā Do hā tamabaan hōm hyb n'aa sahōnh hē nesaa do ēr moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bē mak'yyts manā Jesus ēr tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagā Do kyyh badāk hahŷŷ bā Mosees sa hā tamaher'oot do mak'yyt doo, nesaa do hā raky n'aa kety dāk tii. Ti bahānh ji P'op Hagā

Do rejāā do ēr ahoop da hŷ pong jé naa ēr tamaher'oot do ēr mak'yyts bā. Dooh ēr haja bā ēr kejēn bā ta ti mahānh. ²⁶ P'ooj ub waëé Sinaih hād nāng doo bā sa sii P'op Hagā Do baher'oot noo gó, tak'ēp badāk hahŷ katajus wāt ta ky haj'aa. Da hē kā hahŷŷ da P'op Hagā Do ky dāng: “Sét nuu me ti awāt nā badāk hahŷ had'yyt nado katajuus ŷ an'oo bā. Wē na-āāj hē katajuus da ŷ an'oo bā”, nāng ta kyyh. ²⁷ “Sét nuu me ti awāt nā” taher'ood bā, gawatsig da tapehuunh do paa hahānh doo, naym doo, tahanāng pé tii. Jāām né hē haym nahānh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang bannahnh do ēr gadoo da do hyb n'aa hŷ pong jé P'op Hagā Do bag'āās doo bā, taw'āāts hē dooh ēr eréd bā P'op Hagā Do ky ennyym do ji hā. Taw'āāts hē takarēn doo da, ēr j'aa etsē ta hā. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ēr hyb n'aa jew'yyk ēr hyb n'aa meuunh doo me. Taw'āāts hē ta wē ēr kadaduu doo me ēr j'aa etsē ta hā. ²⁹ Taw'āāts hē tii d' ēr bad'oo, tēēg hōō sahōnh hē tagawats'iik do hadoo P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawāt do ky n'aa hahŷŷh

¹ Taw'āāts hē bē kamahān had'yyt hē bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ² Taw'āāts hē baad bē gadoo bē tób bā ta s'ee hēnh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, āas né ti ragadoo, dooh né paawā rahapēē bā āas rado bā. ³ Taw'āāts hē ragadahew'ēēs doo gó radewāts b'ēeh do bē hyb n'aa esee, bē masaa. Bē hyb n'aa newē nyy d' bē karēn paawā bē hā ta wób rado bā, bē tado bā paawā ēnh radewāts b'ēeh doo. Bē hyb n'aa newē na-āāj

§ 12:20 Esodo 19.12-13   ** 12:21 Dew-Teronom 9.19   †† 12:23 Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hŷ pong jé babuj n'aa ji bahado dāk, dooh né paawā t'ii hēnh ji awād nā bā. Ti hyb n'aa né hē sahōnh hē tetsén do wē ji kaja dāk tanooh.   †† 12:24 Genesis 4.10

hē rarahejãã doo, bē hã pé hado né paawã ta tii.

⁴ Taw'ãäts hē bē sahõnh hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katèè doo. Masuuj nado tii. Taw'ãäts hē ÿÿnh patug dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see wè. Taw'ãäts hē ÿÿnh na-ããj hē dooh tawad'ii bã ta patug. Tii d' ÿ wén her'oot, baad nadoo do hã P'op Hagã Do ky n'aa etyy da sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo.

⁵ Bē kamahãn manã dajèèr. Taw'ãäts hē bē h'yy gadeja bē wè hanäng do hã. Tii d' bē ÿ wén maher'oot, hahÿÿ da P'op Hagã Do ky däng do hyb n'aa: “Doooh òm ÿ eréd bã. A pa had'yyt hē ÿ bawät”,* näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejoonh do èr hã takametã bã, dooh èr hyb n'aa tón bã. P'op Hagã Do hã èr h'yy kasadã do hyb n'aa hahÿÿ da èr hajaa èr ky hadoo:

“Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do masa ÿ n'aa. Doooh da ÿ eÿÿm bã. Doooh hajaa pé hã ÿ ramoo bok péh.”†

⁷ Bē hyb n'aa es'ee bē wahè n'aa bē h'yyb mah'üüm do paah, P'op Hagã Do panyyg bē ramaher'oot do paah. Bē hyb n'aa newè nyy da rababok paa radejèp bã kã. Taw'ãäts hē rah'yy ka'eeh do paa da bē h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahÿÿd bã. P'ooj ub tabawät doo da, da hē na-ããj hē tabawät, hÿ jawén na-ããj hē tabawäd had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bē an'oo manã ta s'ee hēnh bē rah'yyb mah'üüm hajõng hedoo do ta see ky n'aa me rama metèèk doo me. Taw'ãäts hē ji wè P'op Hagã Do ky enyy do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yy kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tä ratayy do hã bē hyb n'aa matakã manäh. Doooh ta ti masaa bã tayy do sa hã. ¹⁰⁻¹¹ Èr

wè ti anyy däg kãn nesaa do èr moo bok do hado hõm doo, Jesus, èr hyb n'aa dajèp doo. Sa masããh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahè n'aa tamahüüm P'op Hagã Do tób n'aa gawakõ t'òp gadäk doo gó P'op Hagã Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hõm hyb n'aa. Sa hã P'op Hagã Do kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, dooh rahaja bã rawèè bã ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahãnh rabaju hõm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagã Do matym gó nesaa do hado hõm do ti Jesus. ¹² Ta hã kaja däk sahõnh hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-ããj hē ahob wät panang bahãnh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagã Do wè tabasèew hõm hyb n'aa ta karapee. ¹³ Ti hyb n'aa kã, panang bahãnh Jesus ramahüüm doo da, ta hã rarejãã do tabahoop hyb n'aa, taw'ãäts hē èr na-ããj hē èr eréd hõm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ãäts hē èr gadoo Jesus hyb n'aa èr raky n'aa rejã bã, Jesus gado däk do paa hadoo ta hã raky n'aa rejãã doo. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh babã èr panang heh'ãät nahãnh do tado bã. Hÿ pong jé èr panang heh'ãät do ti èr gada doo. ¹⁵ Jesus èr ky n'aa rod P'op Hagã Do wè tabahadoo do hyb n'aa, taw'ãäts hē Jesus wè èr bahõm èr j'aa etsèè had'yyt hē hyb n'aa P'op Hagã Doo. Da hē èr j'aa etsè doo, P'op Hagã Do matym n'aa hadoo né hē tii, P'op Hagã Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hē tii. ¹⁶ Bē moo boo had'yyt hē baad hadoo do bē da hadoo do wè. Bē mabaan manã tii. Bē masaa had'yyt hē ta wób bē wè hanäng doo me. Bē mabaan manã tii. P'op Hagã Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagã Do h'yy gadajang ta tii hã. ¹⁷ Taw'ãäts hē bē ky dahé, bē hyb n'aa jewyyg Jesus hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē wahè n'aa

* 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

hedoo doo. Bë rahagãã had'yyt hē, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rakametëeh hyb n'aa ta jawén kã nyy da paa bë rabahag'ããs. Bë an'oo manã bë rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bë hã. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bë ky dahé né hē, tsebee gó bë rabahag'ããs hyb n'aa.

¹⁸ Bë ky n'aa ets'ëë äã hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Äã hapäh, baad ub äã h'yyb. Baad ub äã baboo had'yyt hē äã karën. ¹⁹ Tak'ëp bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nayyw hē ÿ matëeh hyb n'aa bë wë.

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

²⁰⁻²¹ ÿ karën P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hã hanoo doo, bë hã tabanoo sahõnh hē baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. ÿ karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät ër h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahãnh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëets hõm do hyb n'aa, p'aa hënh Jesus ër Wahë N'aa ganã wät dejép do mahang P'op Hagä Do an'oo bã. B'éé hagã n'aa wahë n'aa heh'äät do ti Jesus.† Taw'ãäts hē Jesus Kristo ër j'aa etsëë had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē.

²² Wakãn haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ÿ ma erih doo gó bë ÿ maher'oot doo. Dooh tadawëd bã ÿ ma erih doo.

²³ Bë ÿ maher'oot, dooh ër hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëës doo gó tag'ëëd wäd bã. Rado nyyh. Nayyw hē takaja bã babã, ÿ mahũũm da si ÿÿ, bë wë ÿ beg'ããs bã.

²⁴ Bë maher'ood äã hyb n'aa esee bë wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hē P'op Hagä Do karapee na-ãäj hē. Itarija hãj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee.

²⁵ ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym bë wë. Jããm hē kã.

† 13:20-21 Ër hagã n'aa heh'äät tahanãng pé tii.

Tsijaag Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ããn ma erih do hahÿÿh

¹ Tsijaag ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. ¹² hedoo do Isaraew taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyn hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametty do ky n'aa hahÿÿh

² Wakãn haa,* taw'ããts hë baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametty do bë wë tana bã. ³ Baad P'op Hagã Do hã ji h'yy ka'eeh do kametty doo, ji h'yy kahejój had'yyt hë tan'oo bã. Ta ti bë bahapãh do hyb n'aa “taw'ããts hë baad bë tsebee kametty do hã” ÿ wën näng. ⁴ Taw'ããts hë bë h'yy kahejój had'yyt hë baad tabahado däk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagã Do karën do tabanäng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahãnh. ⁵ Ti hadoo né hë, P'op Hagã Do karën do bë see nahapëë bã, taw'ããts hë tabetsëë P'op Hagã Do hã. Tii bã P'op Hagã Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagã Do banoo ji hã kã. Tak'ëp P'op Hagã Do betsëëh sahõnh hë sa hã. Dooch ji tahajëëw bã ji ky n'aa ets'ëë bã. ⁶ Taw'ããts hë hetsëë doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëë. Taw'ããts hë dooch taky sëew bã P'op Hagã Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahüüm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷ Ta ti hadoo do dooch tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸ Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé

sa h'yyb. H'yy kehÿÿd had'yyt hë ragabok.

⁹ Taw'ããts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagã Do matym gó raky n'aa etsã däk tanoo do hyb n'aa. ¹⁰ Taw'ããts hë tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagã Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooh ahëej jëng do hadoo da.† ¹¹ Papÿÿj nu ganã däk bã, tak'ëp tabajuu bã, tsawyy jëng jawii. Tüü ta ts'ooh kajäg jëng. Ahëej jëng tii bã hanãm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kan-eréd bã kametty do ji wë tana bã. Kametty do hã ji j'aa ketsëë däk bã kã ji gadoo ji hedëb heh'ãat do ta sãm hadoo, ta hã kamahãn do hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametty do ji wë tana bã, ji tah'yyb tatug bã nesaa do ji moo wät hyb n'aa, taw'ããts hë dooch “P'op Hagã Do ÿ tah'yyb tatuk” ji noo bã. Dooch hajaa pé P'op Hagã Do tah'yyb tatug bã nesaa do hã. P'op Hagã Do na-ããj hë dooch ji tah'yyb tatug bã nesaa do hã. ¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Ër tawedii, tii bã ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bã, nesaa do ër h'yy karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bã, nesaa do kah'üüm bã kã, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hë bë kawad'ii manã wakãn haa ÿ kamahãn doo. ¹⁷ Sahõnh hë taw'ããts hë hadoo doo, baad had'op do na-ããj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagã Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badäk hahÿ bag

* **1:2** Wakãn haa Tsijaag wën erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † **1:10** Rakadad'uu P'op Hagã Do an'oo bã, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagã Do hã naa sahõnh hë sa wë hanäng do rabahapãh hyb n'aa.

kawereem né hē paawä, P'op Hagä Do dooh tah'yy kahÿÿd bä, dooh ta hä hewaap pé na-ääj hē. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng ér h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hē tasëew däk do ér bahadoo hyb n'aa ta wē, sahōnh hē tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wē kasëew hōm do hadoo ér bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Wakän haa ÿ kamahän doo, bē hyb n'aa matakä hahÿÿ hä: Taw'ääts hē sahōnh hē ji, ji nayyw hē ji maa newëe. Taw'ääts hē dooh nayyw hē ji kawaj'ään bä. ²⁰ Kawaj'ään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hä gahëen do an'oo bä. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hōm hesus hadoo do bē h'yyb tym gó hanäng doo. Bē eréd hōm na-ääj hē nesaa do hedoo do jé pad'yyt hē hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bē gado P'op Hagä Do kyyh bē h'yyb gó kan'oo däk doo. Ta ti né hē hajaa bē h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wē bē nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hē ji moo wät né hē taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hē takawadii. ²³ Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejüü do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahōm, ti nayyw hē tamabaan hōm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëe do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahänh ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bä, tamanabaan bä, taky dahé bä, sahōnh hē tamoo wät do hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hä.

²⁶ P'op Hagä Do karën doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bä, ta hä hē takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wē tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahÿ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do ér Yb gadoo do ér hä: Kabarii, ÿÿnh patug tamaa wäd is do na-ääj hē ji t'yyd mehÿÿn doo, baad tanado bä sa hä. Hahÿ na-ääj hē P'op Hagä Do gadoo do ér hä: Ji matakëe ji hä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do mahänh.

2

Dooch ji asëew bä ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä, tak'ëp ji weh'ëeh do hä bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bē asëew manä bē gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ääts tég gabarëeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē kahet'aa bä takajaa bä, baad bē gado bä, banäm doo bä bē atsyid bä tabasooch hyb n'aa, tii bä aj'yy kasuud is doo, saroor säg dadäk do bē kahet'aa bä tajëe suun bä na-ääj né hē, ti ta hä bē ky hado bä: “Nanäng bä ag'ëed däg, tūu tsym ÿ pa mabahyy häng”, bē noo bä, ⁴ dooh séd demuun bē gado bä bē wē heg'ääs doo. Tii d' bē adoo bä, bē asëew däk bē gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jewyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bē tii bä.

⁵ Wakän haa ÿ kamahän doo, bē maa newë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hōm badäk hahÿÿ hä habong do sa hä kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hä kamahän do sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

6 Bëë kä, bë mak'yyts kån kas'uut doo. Tak'ëp ma enäh do nado g'eeh ti bë hä rejää doo? Ti nado g'eeh ti bë ramahüüm do hyb n'aa jeywyk do sa wë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hä? 7 Tak'ëp ma näng do né tii, Jesus bë wahë n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejää doo.

8 Baad né hë ti bë hä, hahÿ ër Wahë N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bë ky dahé bã: "Makamahån a da hadoo doo, a hä makamahån doo da."* Ta tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo. 9 Ti hyb n'aa, ta see baad bë gado bã ta wób sa mahån, nesaa do bë moo boo däk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bë taky n'aa ety däk tii bã, ta ky n'aa jaw'yyk do bë ky nadaheeh do hyb n'aa. 10 Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Sahõnh hë né hë paawä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bã, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do tabahado däk tii. 11 "Aå manä ta seeh ÿÿm sii"† mejüü doo, "Madajëeb manä a da hadoo doo"‡ ti na-ääj hë tamejüü. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajëeb bã, a ÿÿm, a patug nadoo do sii naå né hë paawä õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do mahahado däk né hë õm. 12 Ta jawén bë hä da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bë hä, bë ky dahé bã, bë ky nadahé bã ta ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do wë ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hä P'op Hagä Do matakëe do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä bë her'oot do hä, bë babok do hä. 13 Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehiïn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehïïn bã. Ji t'yyd mehïïn bã ta wób, dooh tii bã P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã. Ji tat'yyd mehïïn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ky

n'aa hahÿÿh

14 Wakån haa, "Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh" ji noo bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bã ji tedëeb bã P'op Hagä Do wë. 15 Tanyy bã paawä ji hÿÿj hedoo doo, ji ånh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ääj hë, 16 tii bã bë see ky hadoo bã paawä sa hä: "Ahõm kä baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!", taky hadoo bã, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hä, daap hë ta tii d' ta kyyh. 17 Ti hadoo né hë, jåam ub Jesus hä ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã paawä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap hë ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

18 Bë see apäh ky hadoo hä ÿÿ: "Ta see Jesus hä tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo", näng apäh. Ta ti hä hahÿÿ d' këh ÿÿ: Mametä hä ÿÿ mahaja bã paawä Jesus hä mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hä. Tii bã da baad hadoo do ÿ moo wät do hä ÿ metëeh a hä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. 19 Jåam hë sét ub né hë P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hë né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ääj né hë rahapäh tii. Ti hadoo né hë, kajajån bong P'op Hagä Do rajeÿÿm do hyb n'aa. 20 H'yy gatamah do õm! Makarën ÿ metëeh a hä daap hë ta tii da ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bã? 21 Bë hyb n'aa newë ër wahë makü Abaraãm. P'op Hagä Do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa né hë Abaraãm baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

gó P'op Hagä Do hä tabajuu hyb n'aa paawä. ²² Mahyb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hä Abaraäm h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ääj hë P'op Hagä Do mejüü doo. P'op Hagä Do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa, heh'äät däg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä: "Abaraäm ky dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó." ²⁴ Abaraäm moo wät do hä, taky daheeh do hä, te hub né hë ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëej kån Abaraäm.

²⁴ Wyt ta maab hë: P'op Hagä Do karën do ji moo wät do hyb n'aa na-ääj hë baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jääm hë ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.** ²⁵ Ti hadoo Rahab häd näng do hä, ÿÿnh pooj jé hajök do sii heÿÿh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ääs do ta tób bä tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametëeh hyb n'aa kä kejën doo gó rabahöm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bä ji dajëp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bä ji hä, dajëp do hadoo tii bä ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad kyn'aa hahÿÿh

¹ Wakån haa, bë hapäh hahÿÿh: Ta wób bahänh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky n'aa ma mehetëk do sa hä.* Ti bahänh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetëk do sa hä, taw'ääts hë dooh hajök bë mahang karën do ta ky

n'aa ma mehetëk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahõnh hë eër, ër bes'õõs hajõng. Hÿÿ kä, aj'yy taher'oot do hä nes'õõs doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahõnh hë nesaa do mahänh baad takanä bä. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bä kawaaro noo hä ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bä ta hä sahõnh hë. ⁴ Marakate na-ääj né hë. Aee né paawä, tak'ëp tabahëm do mahüüm né paawä, ta poo wõj n'aa mahüüm rakarën hënha ta du wöd n'aa me, nad'ëed its né paawä ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hä. Nad'ëed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee hajõng tahajaa. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Hëej baeh do ahõng, nad'ëed its né paawä ta hõõ du n'aa doo. ⁶ Tëeg hõõ hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hë hesus do hadoo sahõnh hë ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejää do sahõnh hë. Tii d' had'yyt hë ji gawät. Ji madajëp né hë ta tii da. Tëeg hõõ tabanesaa do hanäng doo hënha naa tagahõõ do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahõnh badäk hahÿ babo n'aa hëej hä habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hë ji hajaa ji met'ëeg bä. Pooj jé rahaja däk tii, da hë na-ääj né hë. ⁸ Ta ti ji haja né hë paawä, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bä, dooh hajaa pé tamedug bä. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bä ta hä. Tawäd had'yyt hë. P'yyim mahÿÿnh do hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër Yb. Ta tii me na-ääj hë ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagä Do

§ 2:23 Genesis 15.6 ** 2:24 Dooh Tsijaag ma met'ëeg bä jääm hë baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahÿ ti Tsijaag hanäng péh: Heh'äät tado bä ji h'yy ka'eeh doo, tii bä baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hä karën do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bä heh'äät. 2.26 hä Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanäng péh. * 3:1 Ta wób bahänh P'op Hagä Do wén gahëen ta ky n'aa ma mehetëk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa.

pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Séd né hē ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsē do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-āāj hē. Dooh taw'āāts hē tado bā ta ti wakān haa. ¹¹ K'āāts gó naa naēng ganyyh doo, dooh séd demuun naēng ganā bā ty ganām doo, naēng ty gasus do na-āāj hē. ¹² Wakān haa, joom dooh ta ag kawereem bā. Dooh wiigo hād nāng do joom eag bā oriib hād nāng do ag. Dooh uwa tyd hā taganā bā wiigo hād nāng do ag. Dooh na-āāj hē naēng ty ganām doo bā naa ty gasus do taganā bā.†

Ji hajaa do heh'āāt do ky n'aa hahȳh

¹³ Bē mahang P'op Hagā Do ji hā karēn do tahapāh ted'oo doo, ta tii hā tah'y y ganāng ted'oo doo, taw'āāts hē baad tabawāt do hā tametēēh ta tii. Taw'āāts hē kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wāt. P'op Hagā Do karēn do hapāh doo, dooh takasabé bā. ¹⁴ Hȳy kā, tak'ēp bē h'y y kajewēets bā, ta wób sa bahānh had'y y bā bē karēn bā bē h'y y kajāg bā, bē h'y y kasabé manā bē hajaa bē ed'oo do hā. Ta tii d' bē adoo bā, dooh baad hadoo do bē ky dahé wād bā. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh h̄y pong jé naa tado bā. Badāk hahȳh bā naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewēs do bawāt bā, ji karēn do sa bahānh ji bawāt do bawāt bā, ta tii bā ky ked'aak doo, ta tii bā kaj'ōōk do bawāt. Ta tii bā sahōnh hē nesaa do moo kahew'ēēt do ji baw'y y. ¹⁷ Ji hajaa do h̄y pong jé hana doo, ta ti anoo ji hā baad had'op do ji h'y yb tym. H'y yb nyyw gó ji bawāt sahōnh hē sa wē tan'oo bā tii. Dooh h'y y gaēēj me ta wób ji gado tan'oo bā. Ta wób her'oot do baad ji maa newēē ta ti an'oo bā. Ta wób ji t'yyd mehīn had'y y hē, baad hadoo do ji moo wād had'y y

hē ta wób hā tan'oo bā. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bā. Dooh ji h'y yb ji jejēn bā tan'oo bā na-āāj né hē. ¹⁸ H'y yb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wē rababok hanoo doo, h'y yb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'y yb tym gó. P'op Hagā Do gen'aak doo da rababok tii kā.

4

Badāk hahȳ kamahān doo, P'op Hagā Do majī hado dāk tii, ky n'aa hahȳh

¹ N'y y hēnh naa ti bē mahang bē kamajī doo, bē kaj'ōōk doo? Baad nadoo do bē h'y yb karēn do naa né tii. Baad nadoo do bē h'y yb karēn do bē hā hē takamajī. ² Ti anāng tak'ēp bē h'y yb karēn doo. Dooh bē gado bā. Bē ganadoo do hyb n'aa, bē daj'ēēp bē da hadoo doo.* Bē h'y y kajew'ēēs ta wób ma hā. Dooh bē haja bā bē gado bā, ti hyb n'aa bē kaj'ōōk, bē kamajī. Bē wén ganadoo bē karēn doo, bē netsēē do hyb n'aa P'op Hagā Do hā. ³ P'op Hagā Do hā bē betsēē bā, P'op Hagā Do nanoo bē hā baad hyb n'aa nado bē etsēē do hyb n'aa. Bē hā hē had'y y hē bē karēn bē ahānh bē etsēē doo. ⁴ Ȳnh ta patug wadii doo, h'y yb rejāā do hadoo bēēh! P'op Hagā Do heréd hōm do bēēh. Dooh bē hapēē bā g'eeh, badāk hahȳ hā hanāng do kamahān doo, P'op Hagā Do majī hado dāk tii? Jé karēn pé takamahān bā badāk hahȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'y y kana'eeh do rakamahān doo, P'op Hagā Do majī tabahado dāk. ⁵ Daap hē bē ed'oo g'eeh hahȳ P'op Hagā Do kyy kerih doo? “P'op Hagā Do kamahān, tahyb n'aa jewēs ēr h'y yb tym ēr hā tanoo doo. Takarēn ta hā ub had'y y ji h'y yb dāk.” ⁶ Tii d' tado né paawā,

† **3:12** Ti hadoo ji nag'aad hā. Taw'āāts hē jāām hē baad hadoo do ji er'oot! * **4:2** Hahȳ da 1 Jowāw 3.15 hā takerii dāk: “Ta wakān wē h'y y gaēēnh doo, dahej'ēēp do hadoo ti P'op Hagā Do matym gó.” Ji h'y yb gó ti tii.

ta bahānh P'op Hagā Do ēr tamasa ēr tat'yyd mehīn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahȳy da takerih ta kyy kerih doo gó: “P'op Hagā Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hā. P'op Hagā Do t'yyd mehīn kadad'uu doo, P'op Hagā Do ky ennyim sa hā”, † nāng kerih do hā. ⁷ Ti hyb n'aa taw'āāts hē P'op Hagā Do mejūū do bē ky dahé had'yyt hē. Taw'āāts hē bē kahejój Dijab † wē, tii bā da wajaah bē mahānh. ⁸ Taw'āāts hē P'op Hagā Do wē bē h'yy katahā, tii bā da bē wē takatahȳy na-āāj né hē. Bēeh, nesaa do moo heb'ooh doo, bē eréd nesaa doo. Bēeh, h'yy kes'eenh doo, bē ennyw bē h'yyb tym P'op Hagā Do wē. ⁹ Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn, bē h'yy gabedo booh, bē aód ta see hā bē h'yyb padēek do hyb n'aa. Bē kawewaw manāh! Taw'āāts hē bē h'yy ketón bē mo haj'aa hā. Bē tsebee manāh! Taw'āāts hē bē hyb n'aa tón. ¹⁰ Taw'āāts hē bē kadad'uu P'op Hagā Do wē, tii bā da bē taweh'ēeh.

¹¹ Wakān haa, bē ky n'aa rejā manā ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejāā doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejāā tii, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa etyy tii.** P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bā, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do nado om tii bā. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hē tii bā mabanoo a hā. ¹² Jāām hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti

né ti hajaa ji ted'ēep, ti né ti hajaa ji tarejāā. Om nado. Jaa om a hā pé a da hadoo do maky n'aa ety bā?

Dooh ji hā hē ji h'yy kasabé bā do ky n'aa hahȳy

¹³ Bē maa newē hahȳy da her'oot doo: “Āā d' ah'ūūm, jati āā bahōm panang hēnh. Sét ta baab āā tab'ēēs t'īī hēnh āā es'ēēm āā dajēer enāh hyb n'aa.” ¹⁴ Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapēē bā h'ēed hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bēeh, badāk hahȳy hā bē babok bā? Wanakud hadoo bēeh. Kanahēn d'os hē taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'āāts hē hahȳy da paawā bē kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā āā babok nā, āā hyb n'aa newēē do āā moo bok tii bā.” ¹⁶ Tii d' nado paawā bē h'yyb da hē. Bē bad'oo do hā bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wāt doo, tamoo nawād bā, nesaa do tamoo wād dāk P'op Hagā Do matym gó.

5

Tak'ēp ma nāng do tamaher'oot do ky n'aa hahȳy

¹ Bē maa newē, tak'ēp ma nāng doo! Bē aód, bē awaaw nesaa do ta jawén bē wē takajāk do hyb n'aa da. ² Karejā dāk bē ma. Kamera rejā dāk bē saroor. ³ Hetōd dāk bē wē hanāng do k'āāts tēg gabarēeh doo, k'āāts tēg hawak doo. Ta ti hetōt do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagā Do matym gó.* Hetōt do bē da taju toonh, tēeg hōō hado dāk. Bē bata dāk bē ma, edaa dāg né hē paawā badāk hahȳy gawatsik

† 4:6 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 4:7 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng pé ti Dijab. § 4:8 Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarēn do hyb n'aa paawā rakamahān badāk hahȳy bā hanāng doo, P'op Hagā Do na-āāj hē.

** 4:11 Hahȳy da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hā: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān do hadoo”, nāng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bā, dooh ji da hadoo do ji kamahān bā.

Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wāt. * 5:3 Rabaa esīh do hyb n'aa sa ma, jāām hē sa hā hē rakarēn rabah'ēēnh do hyb n'aa sa ma karejā dāk. Ta tii me ramasa paawā bedoh do sa hā. Sa hā hē rah'ēēnh do hyb n'aa sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo, baad nadoo do P'op Hagā Do ky n'aa etyy da sa hā.

doo. ⁴ Doo paa bë epaag hõm bã moo bok do bë joom hã. Bë maa newè da! Ta sãm bë nepaag hõm do eëj had'yyt hë hadoo bë hã ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hë Haj'ap Doo, maa napëë wät bë wë moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahõnh hë hanãm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bë baboo bong badäk hahÿÿ hã bë baboo bong noo gó. Sahõnh hë bë h'yyb karën do jawén bë baboo bok. Booj yb hepuh do ji tä ji daj'ëep do hado däk bëeh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da bë hÿÿ kã. ⁶ Baad habok do wób bë ky n'aa ety däk nesaa doo me, bë neboh bëeh, dooh né paawä rahejooj bã bë wë.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Bëeh, wakãn haa, taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hënh tabahyng do bë gada do hã. Bë hyb n'aa newè nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoo do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ääts hë bë na-ääj hë tii da bë bad'oo. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manäh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakãn haa, bë ky n'aa hajëw manä bë da hadoo doo, bë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ne-tyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakãn haa, bë hyb n'aa newè P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bë hyb n'aa newè nyy da h'yyb jawyk doo me

rababok rarahejã né hë paawä sa hã. Taw'ääts hë rababok doo da bë babok. ¹¹ Bë maa newè! Äã hã pé P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hã h'yy kanerët doo, rahob né paawä baad nadoo doo. Bë ky n'aa napäh Jõh h'yy kanerët doo, nesaa né hë paawä ta hã adäng. Bë ky n'aa napäh né kã nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hã tagadëeg ub kã.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yyd mehÿin.

¹² Sahõnh hë bahãnh hahÿ bë ÿ maher'oot wakãn haa: Bë ky dëe manä P'op Hagä Do häd gó. Bë ky dëe manä badäk hahÿÿ hã hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ääj hë. “ÿÿ” bë noo bã, “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Doo” bë noo bã, “doo” né bë h'yyb gó. Jääm ti ji kyyh. Doo hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ääts hë tii d' had'yyt né hë bë kyyh, bë P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

¹³ Baad nadoo do awäd bã bë see wë, taw'ääts hë taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Bë mahang tsebé péh, taw'ääts hë P'op Hagä Do tama ejãm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bë see nahëe nyy bã, taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahè n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëe hyb n'aa ta hã, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëe näng do paa kã, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëe do an'oo bã. Baad tabawät da p'aa hënh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã ta hã. Nesaa do nahëe näng do paa moo wäd wäd bã paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hã nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa etsëe bë da hadoo doo, tii bã bë bahub däg kãn. Tak'ëp tabahejooonh P'op Hagä Do karën

† **5:11** Sahõnh hë Jõh taah dejëp, sahõnh hë ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametty hyb n'aa, P'op Hagä Do hã tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Doo Jõh hyb n'aa eréd bã P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bã kã, tametty do bahëj jëng bã kã, P'op Hagä Do banoo ta hã ta taah jawén buuj. Ta bahãnh P'op Hagä Do banoo ta hã ta ma.

doo da hawät do etsëe doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Èr hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëe paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëe do haj'aa. ¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëe tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kån p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kån.

¹⁹ Wakån haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hënh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëët do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jããm hë kä.

1 Peed Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

¹ Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ỹ ti hỹh. Bëeh, P'op Hagã Do asëew hõm doo, badäk hahỹ bë panang heh'äät nado bahapäh do ỹ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bã habong doo. ² Bë P'op Hagã Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagã Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kã, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kã. Ỹ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky ennym bë wë, ỹ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hỹ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagã Do enyyw hõm do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bã ër h'yyb tym. Papuuj hado däk ji bawät tan'oo bã, baad hadoo doo, awäd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganã wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴ Papuuj hado däk ji bawät P'op Hagã Do an'oo bã, hỹ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bã, dooh takarejã bã, dooh tatsawyy bã. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë

tabed'ëep bã kã Kristo matëeh bã kã p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, bë h'yy gadajang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawã. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äät né hë kametã däk hyb n'aa. K'ääts tég gabarëeh do tëeg hõõ me ji ajuu do ji ty ganãw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tég gabarëeh do gawatsik da tëeg hõõ me ji ty genãw né paawã.) Ti hyb n'aa kã, heh'äät tado bã bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagã Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bã da, bë da taweh'ëeh na-ääj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kã.

⁸ Dooh né paawã bë hapëë bã paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahãn ta hã. Da hë na-ääj hë, nepã né paawã bë hã, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadã, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. Dooh bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagã Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëë, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hã. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagã Do anoo do ky n'aa hã. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa ta hoop do jawén paa bã Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo

* **1:7** K'ääts tég gabarëeh do ji aju bã, ji bahapäh heh'äät tado bã. Hesus do anyyh tii bã. Haym k'ääts tég gabarëeh do heh'äät. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

kajaa do pooj jé habong do sa hã. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëë, baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hã sa hã Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hã P'op Hagä Do metä wät do bawät. ¹² Tii bä P'op Hagä Do metëëh sa hã, dooh sa daaj hë rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tado bä ta ti P'op Hagä Do kyy gó raher'oot doo. Bë hyb n'aa né hë tii, sa jawén paa bä habong do hyb n'aa, P'op Hagä Do metëëh sa hã. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod raher'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hÿy kä P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hÿ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bë ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ääs na-ääj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë gada baad hadoo do Jesus Kristo matëëh noo gó bë gadoo doo. ¹⁴ Taw'ääts hë sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bë babok P'op Hagä Do wë. Bë ky dahé manä nesaa do bë h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bë nahapäh nä noo gó bë bahed'oo do paah. ¹⁵ Taw'ääts hë P'op Hagä Do bë tanaëëj wät doo da né hë bë babok sahõnh hë wë, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahänh. ¹⁶ Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, hahÿy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: "Taw'ääts hë baad had'op doo da bë baboo had'yyt hë, baad had'op do ÿ bawät do hyb n'aa", † näng P'op Hagä Do kyyh.

¹⁷ Bë ky n'aa etsëë noo gó, "Ee" bë maneënh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd gó sahõnh hë taky n'aa etyy doo, † taw'ääts hë P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk bë ÿym gó badäk hahÿy bä bë babok nä bä. Bë hapäh, badäk hahÿy dooh bë panang heh'ääts do tado bä. ¹⁸ Tii da ÿ karën bë babok, bë hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bë P'op Hagä Do bedëëb wät bë wahë makü hanaa bë gadoo do daap ji bawät do mahänh. Ta säm hahänh doo me, k'ääts tég gabarëeh doo me, k'ääts tég hawak doo me nado bë tabedëëb wät. ¹⁹ Bë tabedëëb wät Kristo majyyw me. Tak'ëp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hõm hyb n'aa Judah buuj radahej'ëep do hadoo ti Kristo. ²⁰ Sahõnh hë badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajëp. Hÿy kä, tabe-daa däg bä kä badäk hahÿy bä ji hawät do gawatsig hõm noo gó Kristo kaja däk bë tabed'ëep hyb n'aa, ²¹ bëëh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Ti né hë tii, dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo doo. Ti né hë tii, tak'ëp Kristo kawehëë däk hanoo doo. Ti hyb n'aa bë hajaa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. Bë hajaa ta hanaa baad bë gada ji hã taky däng doo.

²² Hÿy kä, Kristo ky n'aa hanäm do bë ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyww däk bë h'yyb tym, dooh nesaa do bë h'yyb gó tawäd wäd bä. Ti hyb n'aa bë hajaa bë kamahän heh'ääts bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ÿ etsëë bë hã, bë h'yyb gó naa baad bë kamahän bë da hadoo doo. ²³ P'aa hënh bë benäng do hadoo. Papuuj

† 1:16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7 † 1:17 Dooch P'op Hagä Do asëew bä ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hã taky nadoo do hã taky n'aa etyy.

Dooch P'op Hagä Do asëew bä ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hã taky n'aa etyy.

gó bē baboo dāg kǎn ỹ hanāng pēh. Ji yb sa wahēh gó dejēp do hanaa nado ta tii. Nadajēp do hanaa ta tii, P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt do nahānh do hanaa. ²⁴Hahỹỹ da P'op Hagā Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hā:

“Jawii hadoo sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong doo.

Jawii ts'ooh hahānh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jēng. Tūū ta ts'ooh kajāk.

²⁵Tii d' nado P'op Hagā Do kyyh.

P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt hē”, § nāng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanām do bē āā ma-her'ood wāt do né hē ti P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kǎ, taw'āāts hē bē eréd hōm sahōnh hē ji moo ne-saa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madāk doo me ji ky ken'yym doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewēs doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejāā do na-āāj hē. ² Taw'āāts hē karapee t'aah bii tak'ēp takarēn doo da tak'ēp bē h'yyb padäg P'op Hagā Do kyyh hā. Taw'āāts hē P'op Hagā Do kyyh panyyg kamanekuunh do hā had'yyt hē bē h'yyb padäg, papuuj bē babong do kah'ūūm hyb n'aa had'yyt hē, tagadēeg ub, hỹ pong jé ta wē bē tabed'ēep hyb n'aa kǎ. ³ Bē hapēē dāk né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hē ji wē.

⁴ Taw'āāts hē bē ana had'yyt hē Kristo wē. Awād had'yyt né tii. Pā nahānh do hadoo tii. Badāk hahỹỹ bā habong do raty n'aa gesyyg né paawā, P'op Hagā Do asēew hōm do tii. P'op Hagā Do kamahān do tii. ⁵ Ta wē bē ana had'yyt hē do hyb n'aa, pā nahānh do tób pan'aa hadoo bē hā na-āāj hē. P'op Hagā

Do Sahee tób hadoo bē bahadoo dāk P'op Hagā Do an'oo bā, ēr mahang ta Sahee bawāt do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bē hā, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong do hadoo bē bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagā Do bē j'aa etsē hyb n'aa, ta hā bē hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kǎ. P'op Hagā Do gadoo da ta hā bē j'aa etsē doo, Jesus Kristo kyy gó bē bana do hyb n'aa. ⁶ Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hā. Hahỹỹ da takerii dāk:

“Bē hyb n'aa matakā. Sijōn* bā ỹ daj'aat da pā.

Pā tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasēew dāk doo, tak'ēp ji kamahān do tii.

Ta tii hā h'yy kasadā doo, dooh da tanu mebyy bā”, nāng kerih doo.†

⁷ Bēeh, P'op Hagā Do her'oot do ky dah'eeh doo, bē kamahān ta ti pā hadoo doo, bē kamahān Kristo ỹ hanāng pēh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hā. Sa hā kaja dāk hahỹ P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pā tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo, hỹỹ kǎ pā ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”‡

⁸ Hahỹỹ da na-āāj hē takerii dāk:

“Ta ti pā hadoo do hā ratsyym poo heo da.

Tūū rakajāk da ta ti pā yb an'oo bā.”§

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagā Do panyyg hanām do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hē P'op Hagā Do h'yyb dāng sa hā.

§ 1:25 Isajas 40.6-8 * 2:6 Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-āāj hē ramaneēēnh Sijōn. † 2:6 Isajas 28.16. ‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

⁹ Bëë kä, P'op Hagä Do karapee tsyt hë, nesaa do mahänh P'op Hagä Do wë kasëew bong do bëëh. P'op Hagä Doo, sahõnh bag'ääs do karën do bë moo bok, Isaraëw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hë bëëh. Bë P'op Hagä Do asëew hõm, tak'ëp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hã bë metëëh hyb n'aa. Ti né hë ti bë tanaëej wät doo, ta bag tak'ëp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëëh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hÿy kä. P'ooj ub dooh bë tat'yyd mehüin nä bä. Bë tat'yyd mehüin kän hÿy kä.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿyÿh

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'äät doo, tak'ëp ÿ betsëë bë hã, bë ky dahé manä nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ji h'yyb tym majüi ta ti ji h'yyb säg karën doo. ¹² Taw'ääts hë baad ub bë babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bä, bë raky n'aa tapa né paawä, nesaa do bë moo bok raheer'ood né paawä, P'op Hagä Do hã raj'aa etsë da sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, baad hadoo do bë moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër babok do hã takawehëë däk do hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahõnh hë hyb n'aa jeywk do ji rabag'ääs doo. Bë ky dahé Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo. ****** ¹⁴ Bë ky dahé na-ääj hë ta karapee ta kyy gó bag'ääs doo. Sa wahë n'aa heh'äät do mejüü ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejää hyb n'aa, baad habok do raweh'ëëh hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do karën baad hadoo do bë moo bong, bë ky meduuk hyb n'aa ta me

h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hã h'yy gatemah doo.

¹⁶ Dooh bë hã mejõ wät péh. Bë daaj hë bë bahajaa bë hyb n'aa newë bä nyy da bë babok, ny hadoo do bë moo bok. Ti hadoo né hë, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëëh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë takarën doo da bë babok. ¹⁷ Taw'ääts hë sahõnh hë bë weh'ëëh ta wób. Taw'ääts hë bë kamahän bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë P'op Hagä Do tak'ëp bë hyb n'aa jew'yyk. Taw'ääts hë bë weh'ëëh Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hã h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿyÿh

¹⁸ Bëëh, sa karom, h'yyb eÿÿm doo me P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky dahé bë kariw n'aa. Taw'ääts hë bë kariw n'aa ky en'yym do had'yyt nado bë ky daheeh. Taw'ääts hë ky nes'aa do na-ääj hë bë ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebé do hyb n'aa ji wë, ta hyb n'aa ji gado bä daap ji hã rarejää doo. ²⁰ Hÿy kä, bë h'yyb haj'aa hë tado bä bë hã rarejää doo, dooh bë hã raj'aa etsë pé h'yyb jawyg gó bë gado bä tii. Hÿy kä, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa tado bä bë hã rarejää doo, h'yyb jawyg gó bë gado bä, tii bä P'op Hagä Do tsebé da bë wë, bë da taky n'aa edëng. ²¹ Bë P'op Hagä Do naëej wät h'yyb jawyk doo gó bë gadoo hyb n'aa bë rarejää doo, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa. Bë hyb n'aa newë hahÿyÿh: Kristo na-ääj hë ahob wät. Bë hyb n'aa né hë tabahob wät. Tabawäd wät do hã bë hã tametëëh nyy da bë babok. Tabawäd wät doo da takarën bë babok. ²² Dooh Kristo hã nesaa péh. Dooh tanoo kanesa bä. **††** ²³ Ta hã raky n'aa re-jää bä, dooh tamebaaj bä. Rarejää

** **2:13** Sesa ramaneëënh ti noo gó Roma buuj sa wahë heh'äät doo, hajõng häj n'aa bä bag'ääs doo. **††** **2:22** Isajas 53.9

noo gó, dooh teãm bã ta majiĩ. P'op Hagã Do moo gó takan'oo dãk. Ti né hẽ ta jawén sahõnh hẽ baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapãh. ²⁴ B'aa kajatsék do hã Kristo bahob wãt nesaa do ẽr moo bok do paah, ẽr dejẽp hyb n'aa hadoo nesaa do hã, ẽr ky nadahé wãt hyb n'aa nesaa doo, ỹ hanãng pé tii, baad hadoo ẽr babok hyb n'aa kã. Tahob wãt ta rog bẽ bahub padëek hyb n'aa. ²⁵ B'ée nepã bong do hadoo bẽ p'ooj ub. Hỹỹ kã bẽ P'op Hagã Do mana kãn p'aa hẽnh b'ée hagã n'aa heh'ãat do wẽ. Kristo, bẽ hagã n'aa wẽ bẽ tamana kãn.

3

Ajyy, ỹỹj sa ky n'aa hahỹỹh

¹ Ỹỹj, bẽ na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ bẽ ky dahé bẽ patug. Tii bã, tanyy bã sa mahang P'op Hagã Do kyyh ganadoo nã doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hã rah'yy ka'eeh rabahapãh bã kã nyy da baad sa ãj rababok. Dooh hyb n'aa sa ỹỹm ky n'aa h'ũũm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ² ta ti rahapãh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bẽ babok P'op Hagã Do bẽ weh'ëeh do hyb n'aa. ³ Taw'ããts hẽ dooh j'ooj hẽ ji padedëek do bẽ hetsóh. Hahỹỹ d' ỹ hanãng pé tii: Taw'ããts hẽ dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sëen bẽ ramahetsóh do tii. Taw'ããts hẽ dooh k'ããts tẽg gabarëeh do s'ëeb, saroor tak'ẽp ky n'aa gebah do na-ããj hẽ bẽ hetsóh. ⁴ Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb gó hanãng doo me bẽ kahets'oo. Kaja hẽ bẽ h'yyb bẽ mahũũm do ta wób sa wẽ, h'yyb jawyg gó bẽ babok do na-ããj hẽ, ti né hẽ bẽ hetsó nahãnh doo. Ti né hẽ tak'ẽp baad hadoo P'op Hagã Do matym gó. ⁵ Tii da né p'ooj ub ỹỹnh baad P'op Hagã Do karẽn doo da habong doo, ta hã h'yy kasadã do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa

raky daheeh. ⁶ Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraãm paa m' taky daheeh. “Wahẽh ỹ n'aa”, ta patug tamaneënh. Sarah hadoo bẽeh, baad hadoo do bẽ moo boo bã, dooh hyb n'aa bẽ jeỹỹm pé P'op Hagã Do hã bẽ h'yy kasadã do hyb n'aa.

⁷ Bëe kã, ỹỹm nãng doo, taw'ããts hẽ baad ub bẽ babok bẽ ỹỹm wẽ. Bẽ hapãh, dooh denaa hẽ rahejooj bã bẽ mahãnh. Taw'ããts hẽ bẽ weh'ëeh bẽ ỹỹm bẽ nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edëb had'yyt do P'op Hagã Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagã Do anoo doo. Taw'ããts hẽ tii da bẽ aboo bẽ ỹỹm wẽ, bẽ ky n'aa etsëe do P'op Hagã Do gadoo hyb n'aa.*

Sahõnh hẽ tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

⁸ Bẽ sahõnh hẽ ỹ maher'ood kãn hỹỹ kã. Ỹ karẽn séd bẽ h'yyb hedo had'yyt hẽ. Ỹ karẽn bẽ h'yyb en'yym bẽ da hadoo doo, baad tanado bã sa hã. Ỹ karẽn bẽ kamahãnh bẽ da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ããts hẽ bẽ t'yyd mehĩĩn bẽ da hadoo doo. Taw'ããts hẽ bẽ kadad'uu bẽ da hadoo do sa wẽ. ⁹ Nesaa do ramoo boo bã bẽ hã, bẽ abaaj manã nesaa doo me. Bẽ raky n'aa rejã bã, bẽ abaaj manã ky n'aa rejãã doo me. Taw'ããts hẽ bẽ abaaj bẽ ky n'aa edëng doo me. Ta tii da baad ub bẽ babok hyb n'aa né hẽ bẽ P'op Hagã Do wén naëej wãt. Ta tii da baad bẽ aboo bã, bẽ da P'op Hagã Do ky n'aa edëng. ¹⁰ Tii d' ỹ wén her'oot, ti né hẽ ti Saaw-Mo hã ji hã taky dãng doo:

“Jé karẽn do tsebee gó hawãt doo, jé karẽn do baad tawãd bã, taw'ããts hẽ dooh ta wób taky n'aa rejã bã.

Taw'ããts hẽ dooh tawãd'ii bã.

* **3:7** Ji rejã bã ji ỹỹm, ji ky n'aa rejã bã, ji hajëeh bã, dooh P'op Hagã Do gado bã ta hã ji ky n'aa etsëe doo.

11 Tii d' karĕn doo, taw'ãäts hĕ teréd hōm nesaa doo.

Taw'ãäts hĕ baad hadoo do tamoo wäd kĕn.

Taw'ãäts hĕ h'yyb nyyw gó had'yyt hĕ tabawät ta wób sa wĕ.

12 Tii d' tawĕn hadoo,

baad had'yyt hĕ Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ãäs baad habok doo.

Tagadoo ta hĕ raky n'aa etsĕe doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hĕ.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa", näng kerih doo.†

13 Baad hadoo do bĕ karĕn bĕ bĕ moo boo bĕ, dooh bĕ hĕ baad nadoo do ramoo bok péh. 14 Ti hado né paawä, baad hadoo do bĕ moo bok do hyb n'aa bĕ ahoop ran'oo bĕ, bĕ da P'op Hagä Do ky n'aa edĕng. Bĕ eÿÿm manä sa hĕ. Bĕ hyb n'aa tón manä bĕ hĕ ramoo bok doo. 15 Taw'ãäts hĕ Kristo bĕ hyb n'aa jew'yyk bĕ h'yyb gó. Ti né hĕ Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Do sahōnh hĕ hag'ãäs doo. Taw'ãäts hĕ bĕ maher'ood had'yyt hĕ sahōnh hĕ sa hĕ, h'ĕed hyb n'aa Kristo hĕ bĕ h'yy kasadä, reaaj bĕ bĕ hĕ. 16 Sa hĕ bĕ maher'oot bĕ, taw'ãäts hĕ kaja hĕ bĕ h'yyb bĕ mahüüm sa wĕ. Taw'ãäts hĕ bĕ weh'ĕeh he'aanh doo. Taw'ãäts hĕ baad bĕ aboo had'yyt hĕ bĕ h'yyb bĕ hĕ hĕ taky n'aa tapa mahānh. Tii bĕ nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bĕ babok do ky n'aa hĕ. Kristo hĕ h'yy kata däk do hyb n'aa baad bĕ babok do hyb n'aa bĕ ky n'aa rejĕä do nu mebyk da.

17 Taw'ãäts hĕ né hĕ ji ahoop nesaa do ji moo wät do sĕm. Ti hadoo né hĕ, ta bahānh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob bĕ, tii d' P'op Hagä Do karĕn bĕ ji hĕ. 18 Ta tii d' ÿ wĕn her'oot, sét nuu me Kristo baahoop dajĕb. Kristo, baad had'op

doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajĕb, P'op Hagä Do wĕ bĕ tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajĕeb wät paah. Tii bĕ taganä wät p'aa hĕnh P'op Hagä Do Sahee an'oo bĕ. 19-20 Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hĕ, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bĕ kĕ.† Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hĕnh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewäts hōm. Tahag'yyb noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ĕep naĕng hag'yyb do mahānh. 21 Naĕng mahānh Nowéh raked'ĕep do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hĕ nesaa do mahānh ji tamed'ĕep doo. Ji ehop do hasus do mahānh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wĕn nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado däk do ji betsĕe hyb n'aa P'op Hagä Do hĕ. Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa ĕr edĕb bong nesaa do hĕ ji P'op Hagä Do ky n'aa ety mahānh. 22 Hÿ pong jĕ Jesus Kristo basĕek, P'op Hagä Do hub hadäk hĕnh, tabag'ãäs doo bĕ tabawäd däg kĕn. Ääs, sahōnh hĕ kabaj'aa do hejój enäh do hĕ na-ääj hĕ tamejō däg kĕn.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa kĕ, Kristo ahob wät do hyb n'aa badäk hahÿÿ bĕ tabawät noo gó, taw'ãäts hĕ Kristo h'yyb hado däk bĕ h'yyb. Taw'ãäts hĕ bĕ gadoo bĕ ahoop doo. Jĕ hahob wät doo, dooh nesaa do hĕ tah'yyb däg wäd bĕ had'yyt hĕ. 2 Dooh nesaa do ji h'yyb karĕn do jawĕn tawäd wäd bĕ badäk hahÿÿ bĕ tabawät nĕ bĕ, P'op Hagä Do

† 3:12 Saaw-Mo 34.13-17 † 3:19-20 Dooh baad ji hapĕe bĕ nyy da Peed hanäng péh. Hahÿÿ da apäh tahanäng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yyd kamehĕin hyb n'aa paawä. Nowéh her'oot do hĕ Kristo Sahee her'oot paah.

karën do hã tah'yyb dæg kãn. ³Jããm hẽ dó p'ooj ub bẽ moo bok do paah, P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do rabad'oo doo da. Tii d' bẽ moo boo manã wãd. Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tii. Sa h'yyb karën do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakẽ hedoo do hã rabaoom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëk. Jãm ramoo bok rah'yy karën doo da rabeëk hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ëeh hyb n'aa tak'ëp taw'ãäts hẽ nadoo do ramoo bok. ⁴Hÿÿ kã, rahapãh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bẽ aboo boo bã, bẽ rahyb n'aa meuunh, bẽ raky n'aa rejãã. ⁵Da hẽ bẽ raky n'aa rejã né hẽ paawã, ti awät da ti noo gó P'op Hagã Do matym gó rabab'ëeh bã rakaher'oot hyb n'aa ta hã kã. P'op Hagã Do hedëp nã doo, dejëp do paa sii hẽ ky n'aa etyy do wë kã rakaher'ood kãn. Baad nadoo do ta sãm ragadoo da. ⁶Sahõnh hẽ raky n'aa kety däk hyb n'aa da P'op Hagã Do matym gó, Kristo hã h'yy ka'eeh do paa dejëb bong do hã na-ããj hẽ takaher'ood däk paa rababok nã noo gó Kristo ky n'aa hanãm doo. Ta ky n'aa hanãm do takaher'ood däk paa sa hã, dajëb hã sa hub ky n'aa ety dæg né hẽ paawã sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong doo da, sa h'yyb tym bedëp hyb n'aa P'op Hagã Do pa, takarën doo da.

⁷Eada dæg kãn sahõnh hẽ tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad bẽ hyb n'aa newë, baad bẽ hyb n'aa matakã. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb bẽ mesoo ji h'yyb karën do jawén bẽ nabok hyb n'aa, baad ub bẽ bahajaa hyb n'aa bẽ ky n'aa etsëë. ⁸Hahÿÿ ti tak'ëp ÿ betsëë bẽ hã: ÿ karën tak'ëp bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Jé kamahãn doo, hajõng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hã. ⁹Taw'ãäts hẽ tsebee gó bẽ gadoo bẽ tób yt hã bẽ da hadoo do Jesus

hã h'yy ka'eeh doo. Bẽ ky n'aa jõg manã ta ti p'ãã. ¹⁰Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ bëeh, bẽ masaa ta wób P'op Hagã Do Sahee hanaa bẽ gado däk doo me. Hajõng tanoo ër hã ër moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ baad bẽ bad'oo bẽ gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹Bẽ kahet'aa bã, P'op Hagã Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ãäts hẽ hahÿÿ da tahyb n'aa newëë: "P'op Hagã Do kyyh né hẽ ti ÿ her'oot doo", nãng da ta h'yyb gó. Dooh taky gabuuj tado bã. Bẽ mahang ta wób masa doo, taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hejój me ta hã tanoo doo me tamasa. Taw'ãäts hẽ tii da né hẽ bẽ bad'oo tii, Jesus Kristo bẽ tamasa do hyb n'aa P'op Hagã Do j'aa ketsëë däk hyb n'aa. ÿ karën Jesus Kristo kawehëë dæg had'yyt hẽ. ÿ karën sahõnh hẽ sa bahãnh tabahejoonh, takabaj'aa. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

¹²Najis haa, bẽ h'yy gabedo manã bẽ wë kamety do bawät do hyb n'aa, bẽ hã rakamajë bã, bẽ rarejã bã. Ji ahoop né hẽ. ¹³Taw'ãäts hẽ bẽ tsebee Kristo ahoop do hã séd bẽ h'yyb hedo dæg bã kã. Tii bã kã, Kristo matëeh bã kã, ta kabaj'aa do kametëeh bã kã, tak'ëp da bẽ tsebë da. ¹⁴Kristo hyb n'aa bẽ raky n'aa rejã bã, bẽ P'op Hagã Do ky n'aa edëng da, ta Sahee tak'ëp kabaj'aa do bẽ hã tabawäd had'yyt hẽ do hyb n'aa. ¹⁵Nesaa do bẽ ahob bã, taw'ãäts hẽ dooh ta see bẽ daj'ëëp do hyb n'aa tado bã bẽ ahoop doo, dooh bẽ ets'ëëk do hyb n'aa tado bã, dooh nesaa do bẽ moo bok do hyb n'aa tado bã, dooh na-ããj hẽ ta wób hã bẽ nu so bã do hyb n'aa. ¹⁶Hÿÿ kã, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bã nesaa do bẽ ahoop doo, tii bã taw'ãäts hẽ dooh bẽ nu mebyy bã. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hã bẽ j'aa etsë Kristo hã h'yy ka'eeh do bẽ bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷Sahõnh hẽ P'op Hagã

Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja dák hÿý ká èër, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bá, tii bá ta wób, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëeb bá. ¹⁸ Baad P'op Hagä Do matym gó habok do rakedëeb né paawä, hejooñh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëeb bá. ¹⁹ Ti hyb n'aa ká, P'op Hagä Do karën doo da hah'oop doo, taw'ääts hë baad hadoo do had'yyt hë ramoo bok. Taw'ääts hë P'op Hagä Doo, ji pahuuj wät do hã rah'yy kasadëe had'yyt hë. Ti dooh ji taky n'aa ehÿyd bá. Tamoo wät né da ji hã taky däng doo.

5

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ãäj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ÿ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do ÿ hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ta pa ta jawén ÿ bawät do hyb n'aa, ÿ maher'oot bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ² Baad bë hagää P'op Hagä Do karapee bë hã P'op Hagä Do anoo do bë bahag'ääs hyb n'aa. P'op Hagä Do masääh b'éé hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagä Do karën doo da bë hagää sa hã. Taw'ääts hë dooh bë hã kamejüü do hyb n'aa tado bá. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bë hagää sa hã baad bë h'yyb gó. ³ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Sa danäh sa hã tak'ëp mejüü do nado bëeh. P'op Hagä Do karapee ti bë hag'ääs doo. Taw'ääts hë baad bë babok, bë hã

rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tii bá ká, Kristo, b'éé hagä n'aa sa wahë n'aa kajaa bá ká, Kristo matëeh bá ká, bë kawehëe dák sahõnh hë sa matym gó tan'oo bá. Ta ti bë hã tanoo doo, dooh tahëej bá. ⁵ Bëe ká, papuuj hedoo doo, taw'ääts hë bë ky dahé Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bë sahõnh hë, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ãäj hë, taw'ääts hë bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahãnh bë edoo manä bëeh, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã.

P'op Hagä Do t'yyd mehÿñ kadad'uu doo,

P'op Hagä Do ky ennyym sa hã.”†

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë kadad'uu P'op Hagä Do tak'ëp hejooñh do wë, bë taweh'ëeh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bá ká. ⁷ Baad ub bë P'op Hagä Do bahag'ääs. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hë bë hyb n'aa newëe doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸ Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë, taw'ääts hë bë hyb n'aa mataká. Awad kawajään do reaw häd näng do hadoo, jé pad'yyt hë hawät do ta tä hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majÿi Dijab.‡ Tesoos jé tarejää hyb n'aa. ⁹ Taw'ääts hë bë kahejój ta wë. Bë an'oo manä bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hë Jesus Kristo hã. Bë hapäh, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã bë wakään hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt

* 5:2 Ji masääh b'éé ji nahagää bá, jé pad'yyt hë rababoo dák sa waa jawén. Rakanapëe boo tii bá. Dooh rahapëe wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagä n'aa hagää had'yyt hë. Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'üüm. † 5:5 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 5:8 Gereg kyy me ramaneëñh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

hě bě wakãän hedoo do rarejãã.
¹⁰ Banadawëët bë ahob wät do jawën paa bã, p'aa hënh da baad tabahado däk sahõnh hě bë hã P'op Hagã Do an'oo bã da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hě tan'oo bã. Bě da tah'yyb hej'oonh. Dooh da bë h'yy gejë hõm bã tan'oo bã. P'op Hagã Doo, tak'ëp ji wë taky enyym doo, bë tanaëëj wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa.
¹¹ Taw'ãäts hě sahõnh hě P'op Hagã Do bagãã had'yyt hě. Ýÿ. Tii d' né hě. Taw'ãäts hě.

Sa hã Peed kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Siras ÿ tamasa wät hahÿ bë ÿ ma erih do hã. Hãj ÿ hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do tii, hã ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'yyb en'yyim hyb n'aa. P'op Hagã Do ky ennyw had'yyt hě bë hã ÿ erii wät do hã bë ÿ metëëh. Taw'ãäts hě taky enyym doo gó bë aboo had'yyt hě. Bě h'yy gejë hõm manäh.

¹³ Jesus hã h'yy ka'eeh do BabirõnŠ panang bã habong doo, bë nemuun P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ããj hě.
¹⁴ Taw'ãäts hě baad bë edëë bë da hadoo doo.

ÿ karën bëëh, Kristo hã h'yy kata padëek doo, h'yyb nyyw gó bë babok.

Jããm hě kã.

2 Peed Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahÿÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejüü do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, äã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ër h'yyb tym dëeb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ër hã tabanoo P'op Hagä Do hã ër h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ër h'yy ka'eeh do ër hã tanoo doo. ² P'op Hagä Doo, Jesus ër Wahë N'aa na-ãäj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky ennym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'nyim.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

³ Ta hejój me P'op Hagä Do an'oo däk ër hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ër hã, Kristo, ër tanaëej wät do ër hapëë däg kån do hyb n'aa ër h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky ennym doo me ër tanaëej wät ta karapee ër bahadoo hyb n'aa. ⁴ Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky ennym do hyb n'aa na-ãäj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahän do taky däng paa ër hã. Ta ti ër hã taky däng do an'oo bä, baad P'op Hagä Do bawät doo da ër babok hyb n'aa. Ër hã taky däng do tan'oo bä na-ãäj hë ër bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejää do mahänh. Nesaa do ji

h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejää tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'üüm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagä Do karën do hã. ⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok. ⁷ Taw'ääts hë bë kamahän bë wakään hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahän sahõnh hë ta wób. ⁸ Sahõnh hë ta ti takah'üüm bä had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii hä Jesus Kristo, ër Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹ Tii d' nado ÿ etsén wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa hã hanäng do paa kawug hõm doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ääts hë ta bahänh bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naëej wät do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do asëew hõm do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë hã ÿ ets'ëë wät do bë moo boo bä, dooh né da bë h'yy keréd hõm bä P'op Hagä Do hã. ¹¹ Tii bä, baad bë P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb tabagää had'yyt doo bä.

Te hub né hë Jesus mejüü do rama metëek do ky n'aa hahÿÿh

¹² Bë hapëë däg né paawä bë ÿ ma erii wät do ky n'aa, baad bë gado däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëeg wät doo, ÿ karën bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë ta tii. Dooh ÿ h'yy gajëë hõm bä bë ÿ maher'oot

* 1:9 Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé tii.

doo, bē manabaan hyb n'aa. ¹³ Hā ȳy, taw'āāts hē tii da bē ȳ maher'ood had'yyt hē badāk hahȳy bā ȳ bawāt nā bā, ¹⁴ edaa dāk ȳ bahapāh do hyb n'aa badāk hahȳy bā ȳ bawāt do gawatsik. Ēr Wahē N'aa, Jesus Kristo metā wāt ta ti hā ȳy. ¹⁵ Edaa dāk ȳ dajēp doo. Ti hyb n'aa ȳ karēn sahōnh hē ȳ moo wāt ȳ hajaa doo, badāk hahȳy bā ȳ bawāt nā bā, ȳ dajēp jawén paa bā na-āāj hē bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē hyb n'aa ta ti bē ȳ maher'ood wāt doo.

¹⁶ Ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bē āā maher'oot noo gó, p'aa hēnh da tamatēeh bē āā maher'oot bā, dooh sa panyyg ub h'yy ganyy gó sa daaj hē rahyb n'aa newēē do āā ky s'ūūd bā. Āā daaj hē né hē āā matym me āā bahapāh tak'ēp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waēē P'op Hagā Do wē kasēew hōm do jó. Ta tii bā P'op Hagā Doo, ta Yb, weh'ēeh ta hā, ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó tabawāt tabanoo na-āāj hē. Hahȳy da P'op Hagā Do kyyh ta hā: “Hahȳ tah ȳy, tak'ēp ȳ kamahān up doo. Baad ȳ h'yy gadajang ta wē”,† nāng mäh. Āā daaj hē āā maa napāh ta kyyh, Jesus sii ta tii bā āā bab'ēeh bā.

¹⁹ Ta ti āā bahapāh, ta ti āā maa napāh do hyb n'aa na-āāj hē, ta bahānh baad āā bahapāh te hub né hē Kristo matēeh do ky n'aa hā P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ȳ karēn paawā baad bē hyb n'aa matakā Kristo ky n'aa rerih do paa hā. Ta bag atsēm ta tyw n'aa ji hā tametēeh do hadoo rerih do paah. P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do hā bē hyb n'aa matakā bā bē da hapāh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'āāts hē rerih do bē ky dahē had'yyt hē Kristo matēeh bā kā. Tii bā kā, baad Kristo bē da tah'yy gan'yyh P'op Hagā Do hā. Watom tapaj'ēē bā hana do

hadoo bē hā Kristo. ²⁰ Hahȳ ti baad ȳ karēn bē hyb n'aa newēē: Dooch sa hanaa tado bā P'op Hagā Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹ Dooch sa hanaa tado bā ta jawén hawāt do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm paa tii, P'op Hagā Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matēg oow ky n'aa hahȳy

¹ Isaraēw buuj mahang P'op Hagā Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bē mahang na-āāj hē ti anāng da ma matēg oow. Ky kamep'ēeh doo me rama metēek da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danāh, tadajēp doo me tedēeh wāt do sa hā, ramakyy sa. Jé sa kyyh maa newēē do reréd hōm da Jesus hā rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matēg oow nayyw hē sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā. Gawatsig hōm da. ² Hajök da ky s'ūūt ma matēg oow. Nu meby n'aa nāng do ma matēg oow ramoo bok do ramoo bok da na-āāj hē. Sa hyb n'aa Jesus hā h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'āāt doo. ³ Tak'ēp ta sām hā rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hē rahyb n'aa newēē doo me ma matēg oow bē da rawedi, bē wē hanāng do bē anoo hyb n'aa sa hā. P'ooj dāg P'op Hagā Do h'yyb dēē dāk nesaa do hā taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagā Do rejāā né da tii. Dooch da rakedēeh bā. ⁴ Dooch P'op Hagā Do t'yyd mehūūn bā āās wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hēnh tadewāts bēeh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bā ragada P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó sa hā. ⁵ Dooch na-āāj hē P'op Hagā Do t'yyd mehūūn bā

† 1:17-18 Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

ta hã waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'yyp do tamejũũ noo gó sa wë. Jããm hë Nowéh tabed'ëep naeng hag'yyp do mahãnh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. ⁶ P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëeg hõõ me, sahõnh hë tagawatsig hõm hyb n'aa. Jããm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hã tabad'oo do hã tametëeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hã. ⁷ Jããm hë panang buuj mahang tabed'ëep Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyp do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hã hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta äh hã had'yyt hë Róh, P'op Hagä Do karën doo da hawät do ahoop paa ta h'yyb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do hyb n'aa na-ãäj hë nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kä, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehiĩn do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'oooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do hajaa né hë takarën doo da habok do tabed'ëep hejooon do sa hã kametty do mahãnh. P'op Hagä Do hajaa na-ãäj hë tarejã had'yyt hë nesaa do moo heb'oooh doo, sahõnh hë taky n'aa etyy noo gó kajaa bä kä.* ¹⁰ Tarejãã do mahang tak'ëp sa bahãnh tarejãã da nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op

Hagä Do matym gó. Sa bahãnh P'op Hagä Do rejãã da tamejũũ do mak'yys doo.

Sa hã hë ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karën doo da ramoo bok. Dooh raky daheeh péh. Dooh rajeÿÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeÿÿm bä kabaj'aa do nes'aa padëek do raky n'aa rejãã bä.

¹¹ Ääs kä, ma matëg oow sa bahãnh hejooj né paawä, sa bahãnh rahyb n'aa jewyg né paawä, dooh raky n'aa rejãã doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bä kabaj'aa do nes'aa padëek doo. ¹² Har'ëeng hadoo ti ma matëg oow.

Dooh har'ëeng rah'yy genä bä. Ti abong har'ëeng ji masoo hyb n'aa, ji nabooh hyb n'aa. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo ma matëg oow ÿ wén näng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapäh do hã. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii, har'ëeng ji nabooh do hadoo.

¹³ P'op Hagä Do rejãã da ta tii, ta wób rarahejãã do mabaj. Baad ub sa hã pé adëb bä sii hë rah'yy karën doo da rababok, baad nado né paawä, nu meby n'aa nyy né paawä ti rah'yy karën doo. Séd hã bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karën do ramoo bok bë sii rawëë bä. Baad nado ta wób raheer'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bä. ¹⁴ ÿÿj sa patug wad'ii do hã rah'yyb padëek had'yyt hë sa wë rababok hyb n'aa. Dooh reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh baad nahapäh do hyb n'aa nayyw hë h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëeg däk, sa h'yyb karën do rahyb n'aa h'üüm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa was'ee padëek do tii!

¹⁵ Reréd hõm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo

* **2:9** Jesus matëeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habok do paah, ääs sii hë. Nesaa do moo heb'oooh do taky n'aa etyy da banesaa hënh rahob had'yyt hë hyb n'aa. Nahëej tii bã ra hoop doo.

do jawén rababoo däk. Baräm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Baräm h'yyb däk paa ta säm hä, Isaraéw buuj maji ta hä raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶ Ta säm, ta hä raky kajäk do jawén tabahöm bä, ta tyw n'aa baa bä, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mä ta hä. Hahÿÿ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'y y kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bä raher'ood bä. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Baräm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'ëp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw däk sa hyb n'aa tak'ëp badagyp doo, tadowäts bëëh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti raher'oot doo. Ti hadoo né hë, kyyh tak'ëp hetsooh do rakamasab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hë baad nadoo do habok do mahänh kedëeb bong doo, nag'aap hë Jesus hä h'yy kae padëek doo, baad P'op Hagä Do kyyh hä h'yy ganenäh nä doo. Tahajaa, näk mä sa kyyh, ji aä bä ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karën doo da né hë. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hä. ¹⁹ Hahÿÿ da raky kajäk sa kyyh maa newëe do sa hä: "Ää ma metëek do bë gado bä, baad ub da bë babok tii bä. Dooh mejö wät pé bë hä", näk sa kyyh. Tii d' né paawä ta wób hä raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejö had'y yyt hë sa hä. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ji hä j'aa ketsë doo, ti né hë ji hä mejüü doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëe däk

sa hä. Ta ti sa hä mejüü do ti ramoo boo had'y yyt hë. ²⁰ Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hä: Pooj jé ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd höm dó nesaa do badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kä ta ti nesaa do j'aa ketsëe bä sa hä, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'ëp baad nado boo hÿÿ kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahänh kä. ²¹ Taw'ääts hë paawä ranahapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo. Dooh né paawä baad tado bä ji nahapëe bä ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hä paawä taw'ääts hë tii. Hahÿÿ hyb n'aa ÿ her'oot ta tii: Rahapëe däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hënh raberéd höm tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahänh P'op Hagä Do rejää da hÿÿ kä sa hä. ²² Sa hä kametä däk hahÿÿ pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: "Awaar ad'ëeb jëng tehëen wät do paah."† "Too yb hasus do mahänh hehob wät doo, p'aa hënh da tsapab gó takahep'uut."‡

3

Jesus matëeh noo gó ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, pawóp däg bë ÿ ma erih do hahÿÿh. Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, hahÿÿ na-ääj hë bë ÿ wén ma erih, bë hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. ² ÿ karën bë hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raher'oot do paah. ÿ karën bë hyb n'aa esee na-ääj hë

† 2:22 Pooj jé reréd höm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok, tahanäng pé tii. ‡ 2:22 Pooj jé rakarën Jesus awug höm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii.

Jesus,  r Wah  N'aa,  r h'yyb tym d  b mej u do paah, ajyy Kristo mej u do b  w  heboo n  do b  h  ma met' eg w t doo. ³Taw' ats h  baad b  bahap h hah y h: Jesus mat  h do pooj j  ti abok da nesaa do sa h'yyb kar n do jaw n habok doo, Jesus mat  h do ky n'aa rawajeh  t doo. ⁴Hah y  da d' sa kyyh: "Mat  h m h, taky d ng paah. Te hub tado b , ny taw t? B  heg  ", n k, " r wah  n'aa  r pooj j  habong do dej b k n. Ti hadoo n  h , paa hado had'yyt h . Doo hadakaja b  tamat  h do pooj j  met   n'aa.* Paa hado had'yyt h  bad k hah  kapahuuj w t noo g  naa", n k da sa kyyh. ⁵Doo hadakar n b  rah'yy kadawuung b , P'op Hag  Do ky haj'aa p'ooj ub w  kapahuuj w t doo. Doo hadakar n b  rah'yy kadawuung b  na ng b  naa k' ats bawooj d k do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Na ng tetyn h m, bawooj d k do banyy d k hyb n'aa. ⁶Doo hadakar n b  rahyb n'aa es'ee b  na ng hag'yyp doo me P'op Hag  Do gawats'iik paa bad k hah  tapahuunh do paah, ta h  habong do sii h . P'op Hag  Do ky haj'aa tii. ⁷W , pap y j, kamarab, sag  h, bad k hah y  da h  ji hap h do P'op Hag  Do enyyw d k, tii d' P'op Hag  Do ky d ng do hyb n'aa, t eg h   me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hag  Do en m n  ta tii. Tagawats'iik noo g  k , sah nh h  ta h  waneh'  h do tagawatsiig k n. ⁸B  mabaan man  hah  najis haa: P'op Hag  Do h  s t p nh n  h  s t ta baab, miw ta baab. ⁹Doo hadakar n b  rahyb n'aa p'eed b  taky d ng do tamoo w t hyb n'aa, ta w b red'oo. Tii

d' nado. P'op Hag  Do ky d ng do taw n kanajaa n , b  tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Doo hadakar n b  gawatsik p h. Takar n sah nh h  rah'yy kawereem, ta h  rah'yy ka'eeh hyb n'aa paaw . ¹⁰Ti hadoo n  h , Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do kajaa n  da. Rah'yy kanapeet b , raganadaa b  takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'  k do kajaa. Ti hadoo Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw h  w  gawatsik da, hawyp do hadoo. Sah nh h  ad   b  h da tak' p haju do haj'aa. Tii b  dewuh da. Bad k hah y h, sah nh h  ta h  han ng do na-  j h  P'op Hag  Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹Tii da sah nh h  P'op Hag  Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw' ats h  tsyt h  nesaa do mah nh baad b  babok P'op Hag  Do w . Taw' ats h  P'op Hag  Do kar n doo da b  babok, ¹²baad b  gadaa nuuj j  Kristo kajaa doo, P'op Hag  Do ky d ng do paah. Taw' ats h  nayyw h  ta ti kajaa b  an'oo b .‡ Ta ti noo g  kajaa b  k , w  aooj j ng da. Sah nh h  ad   b  h da tak' p haju do haj'aa. ¹³Sah nh h  ta ti aw d n  paaw ,  er, Jesus h  h'yy ka'eeh doo,  r gada w  papuu, bad k hah  papuu P'op Hag  Do ky d ng doo da. J  m h  baad hadoo doo, P'op Hag  Do kar n doo da habok do sa panang tii.

¹⁴Ti hyb n'aa najis haa, ta ti b  gah  n do hyb n'aa, taw' ats h  tak' p b  hyb n'aa tam'aah tak' p baad ub b  babok hyb n'aa, tak' p baad ub b  bahadoo hyb n'aa P'op Hag  Do h . Tak' p b  hyb n'aa

* **3:4** Matew t g eh do 24 h  takerii d k Jesus her'oot do takajaa do pooj j  met   n'aa. Doo hadakar n b  rahyb n'aa p'eed b  taky d ng do tamoo w t hyb n'aa, ta w b red'oo. Nayyw h  takanaja b  k , ta w b raky s m Jesus ky d ng do paah.

† **3:10** Tahajaa na-  j h  ji erii b : "Bad k hah y h, sah nh h  ta h  kapahuuj w t do na-  j h  aooj j ng da." ‡ **3:12** Ji ky n'aa ets  , nayyw h  takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawereem P'op Hag  Do w , takar n doo da had'yyt ji baw t hyb n'aa. Ji h'yy kahas' ap Kristo ky n'aa ji mah  m do h , sah nh h  bad k hah y  b  habong do raky n'aa nap h hyb n'aa na-  j h , Peed han ng p  tahyb n'aa p h, taw' ats h  nayyw h  ta ti kajaa b  an'oo b , ta her'ood b .

tamah, h'yyb nyyw gó bē baboo had'yyt hē hyb n'aa ta wē, P'op Hagā Do bahapāh hyb n'aa. ¹⁵ Bē hyb n'aa newē hahŷŷh: H'yyb jawyg gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gada nā, nyyw hē takanajaa, ji kedēeb wāt hyb n'aa banesaa hēnh ji taky n'aa etyy do mahānh. Tii da na-āāj hē Paw-Ro, ēr hŷŷj hadoo do ēr kamahān do bē tama erii wāt. Bē tama erii wāt P'op Hagā Do h'yy gan'yyh doo da ta hā. ¹⁶ Ti ky n'aa né hē tama erii wāt sahōnh hē tama erih do hā. Tama erih do mahang ti anāng hād hejooñh doo, tak'ēp ji hyb n'aa manatakā bā, dooh ji maa napēē bā tahanāng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ŷŷt doo, rawareem Paw-Ro erii wāt doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bā. Tii da na-āāj hē rawareem P'op Hagā Do kyy kerih do wób. Sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā. ¹⁷ Ta ti bē hapēē dāk do hyb n'aa, najis haa, taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā, ta s'ee hēnh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bē rah'yyb mahūūm mahānh te hub nadoo do rama metēek doo me. H'yy kanehŷŷd né paawā bē da hē, sa kyyh bē maa newē bā, bē da h'yy kah'ŷŷt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bē erét da sa kyyh bē maa newē bā. ¹⁸ Taw'āāts hē P'op Hagā Do kyyh hā bē hyb n'aa matakā had'yyt hē, Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēeb bē wē taky enyym do takahūūm had'yyt hē hyb n'aa, baad Kristo bē bahapāh hyb n'aa na-āāj hē bē h'yyb gó. Taw'āāts hē ti né hē ji j'aa etsēē had'yyt hē! ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

1 Jowāw

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Jowāw ma erih do hahỹh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahỹh

¹ Bë äã ma erih hahỹh hã, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé hawät do ky n'aa, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky n'aa.* Äã maa napäh ta kyyh, äã hapäh na-ääj hẽ. Baad äã bahapäh äã matym me. Ta hã äã moo däng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hẽ tii. ² Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kãn äã mahang.† Baad äã bahapäh né hẽ. Ti hyb n'aa ta ky n'aa äã wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bë äã maher'oot. P'op Hagä Doo, ta Yb sii tabawäd wät. Ti ana kãn äã mahang P'op Hagä Do an'oo bä. ³ Bë äã maher'oot äã hapäh do ky n'aa, äã maa napäh do ky n'aa, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa da äã sii. Séd äã h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawät do hã. Séd äã h'yyb hedoo na-ääj hẽ ta T'aah hã, Jesus Kristo hã. ⁴ Bë äã wén ma erih hahỹh hã Jesus ky n'aa, tak'ëp èr tsebé hyb n'aa da.

Taw'ääts hẽ ta bag hadoo doo gó ji bawät do ky n'aa hahỹh

⁵ Bë äã maher'oot äã hã Kristo metëek doo. Hahỹh da tametëek ääh: Ta bag hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub had'yyt hẽ P'op Hagä Doo, tahanäng pé tii. Dooch badagyp pé ta hã. Tabad'op hẽ nesaa do ta hã, tahanäng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã ji her'ood bä, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awäd had'yyt bä, daap ji menyh tii bä ji her'oot do hã. Dooch baad hadoo do ky n'aa

metëek doo da ji awäd bä tii d' ji edo bä. ⁷ Baad ji aboo bä, P'op Hagä Do baad tabawäd had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hã. Tii bä P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus, P'op Hagä Do T'aah majyyw me.

⁸ “Tabad'op hẽ nesaa do hã yỹ”, ji noo bä, nesaa do ji jejën bä, ji daaj hẽ ji kawadii. Dooch tanyy bä ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do ji najejën bä, P'op Hagä Do hã ji kawoow bä, tawug hõm da tii. Tamabaan hõm da sahõnh hẽ baad nadoo do èr moo bok do paah. P'op Hagä Do anoo né hẽ taky däng doo. Dooch tahỹyd bä ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ “Dooch nesaa do yỹ moo wäd bä” ji ky hado bä, P'op Hagä Do noo kanesa, ji hanäng pé tii. Dooch tii bä ji h'yyb tym gó ta kyyh awäd bä.

2

¹ Tah haa hedoo do bëeh. Bë yỹ ma erii wät tii, nesaa do bë moo nabok hyb n'aa, nesaa do bë hyb n'aa nanewëé hyb n'aa. Ti hado né paawä, nesaa do bë see moo wäd bä, nesaa do tahyb n'aa newë bä, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karën doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do èr Yb wë. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajëp èr hyb n'aa. Nesaa do èr moo bok do sãm tadajëp, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do èr hã hanäng doo. Dooch èr hyb n'aa had'yyt tado bä tadajëp. Sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa hyb n'aa na-ääj né hẽ tadajëp.

³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ji bahapäh P'op Hagä Do ji hapëë däg bä ji h'yyb tym gó. ⁴ “Yỹ hapäh P'op Hagä Do hëp yỹ gó” hanäng péh, dooch ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bä,

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hẽ tii.

daap hē ti tamenyyh taheer'oot do hā. Dooh ta h'yyb tym gó tanyb bā baad hadoo do P'op Hagā Do metēeh doo. ⁵ P'op Hagā Do ji ky dahé bā, taheer'oot doo da ji awād bā, baad tabadāng tii bā ji h'yyb tym gó P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān doo da ji kamahān kán tii bā. Hahỹỹ hā ji bahapāh séd ji h'yyb hedoo bā P'op Hagā Do hā: ⁶ “Séd y h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā”, ji ky hado bā, taw'āāts hē Jesus bawād wāt doo da ji bawāt.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bē y ma erii bā. Ta paa né hē bē y ma erih, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēek do paa né hē tii. Bē maa napēē wāt do né hē ta ti bē y ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado dāk hahỹ ky n'aa jawyk do bē y ma erih doo. Papuuj dāg ji hapāh Kristo bawāt doo kā, bē babok doo kā na-āāj né hē. Bē eréd hōm nesaa doo. Bē du do dāk baad bē babok doo kā. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē badoo wāt hỹỹ kā. Baad hadoo do ganā dāk ēr h'yyb gó.

⁹ “Ta bag gó y bawāt”, hanāng péh, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawāt nā tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamahān doo, ta bag hadoo doo gó tabawāt. Dooh ta hā hanāng péh baad nadoo do hā ta hā h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawāt. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē y wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo ēr hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh

doo, wahēh hedoo padēek bēeh. Bē y wén ma erih, hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kán do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā h'yy kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo bēeh. Bē y wén ma erih, Nesaa do Yb hā bē j'aa et'ēek do hyb n'aa. Bē y ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē y wén ma erih ēr Yb hỹ pong jé hawāt do bē hapēē dāg kán do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. ¹⁴ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedoo padēek doo, bē y wén ma erii wāt hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kán do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā bē h'yy kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo, bē y ma erii wāt, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hā bē j'aa ketsē do hyb n'aa.

Dooh ji kamahān bā badāk hahỹỹ hā hanāng do ky n'aa hahỹỹh

¹⁵ Bē kamahān manā badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rakamahān doo. Bē kamahān manā badāk hahỹỹ hā hanāng doo. Jé badāk hahỹỹ kamahān doo, dooh P'op Hagā Do takamahān bā. ¹⁶ Sahōnh hē badāk hahỹỹ hā hanāng do nesaa doo, tak'ēp ji h'yyb sāg karēn do hedoo doo, ji matym me ji heg'āās doo, tak'ēp ji karēn do hedoo doo, ji ma hā, ji moo wāt do hā ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagā Do ēr Yb hanaa tado bā. Badāk hahỹỹ hā tabana tii. ¹⁷ Badāk hahỹỹ gawatsik da. Ta hā hanāng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karēn do gawatsik né tii da ēnh. P'op Hagā Do karēn do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahỹỹh

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napāh,

ti pooj jé Kristo maji, Kristo hā h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajōk Kristo hā h'yy kawareem do rakas'ee kån. Ti hyb n'aa ji hapäh, edah sahōnh hē gawatsik doo. ¹⁹ Ēr mahang né paawā rababok do paah, dooh né hē ěr wób rado bā. Ēr wób rado bā paawā, dooh paawā ěr reréd bā ěr mahang rababok doo. Ēr mahānh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh ěr wób rado bā ji hapäh.

²⁰ Bē hā Jesus Kristo anoo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yib mahūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē bahapäh panyyg heh'äät doo, P'op Hagā Do metēeh doo. ²¹ Doooh bē ŷ wén ma erii bā bē nahapäh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapäh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagā Do H'yib Däng Do nado", hanäng péh, daap menyih do yb tii. Ti né hē nanäng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hā h'yy kawareem doo. P'op Hagā Do T'aah, ta Yb na-āāj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagā Doo, Jesus Yb tahapēē bā. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-āāj hē tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'äät doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh do bē maa napäh doo. Taw'ääts hē bē h'yyb gó tabaym panyyg heh'äät doo. Panyyg heh'äät doo, p'ooj ub bē maa napäh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē ennyw bā, séd bē h'yyb hedo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā. ²⁵ Hahŷ ti ěr hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ēr tah'yib edēēb had'yyt hē, hŷ pong jé ěr baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti bē ŷ ma erii wāt, bē ŷ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā. ²⁷ P'op Hagā Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēek péh. P'op Hagā Do Sahee ti bē tama metēek sahōnh hā. Baad bē tama metēek. Doooh daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēek doo. Taw'ääts hē Kristo hā bē h'yy kata däg had'yyt hē.

²⁸ Hŷŷ ká, tah haa hedoo doo, ŷ ab'aanh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēeh bā ká, h'yyb neŷŷm gó ta matym gó ěr bab'ēeh hyb n'aa, ěr nu manebyng hyb n'aa ta matym gó ěr bab'ēeh bā. ²⁹ Bē hapäh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapäh na-āāj hē P'op Hagā Do taah né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagā Do taah ěer ky n'aa hahŷŷh

¹ Bē hegāā nyy da tak'ep ěr Yb hŷ pong jé hawāt do ěr takamahān. Tak'ep ěr takamahān do hyb n'aa P'op Hagā Do taah ěr tamaneēeh. Ti né hē ěer! Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh ěr rahapēē bā P'op Hagā Do taah ěer, ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagā Doo. ² P'op Hagā Do taah né hē ěr da hē, najis haa. Doooh né paawā ěr P'op Hagā Do metā nā bā nyy d' tabad'oo da ěr hā, ěr hapäh Jesus Kristo hado dāk da ěer, tamatēeh bā, baad ub tii ká Jesus ěr bahapäh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēeh doo, sa daaj hē rakan'yyh nesaa do mahānh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa ká.

⁴ Nesaa do moo heb'ooh doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawareem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do

ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii. ⁵ Bē hapäh né hē, Jesus bahyng wawēē hē nesaa do ji moo wāt do tabado hōm hyb n'aa. Dooch nesaa do ta hā. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hewēēd bā. Nesaa do moo heb'ooch doo, dooh Kristo tahapēē bā ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakā bē ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooch doo, baad had'op do né hē tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooch doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahōnh hē tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ēēt né hē ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawēē hē tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wāt doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do Sahee mahūüm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooch rahaja bā nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ hā ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ääj né hē Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bā.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hahÿÿ ti bē maa napäh do pooj jé bē du do noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh doo: Taw'ääts hē ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawät do Kaïh makū bad'oo doo da, bē adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hē tii. Ta hÿÿj tanabooh. Ta hÿÿj Kaïh wén nabooch, nesaa do Kaïh moo hew'ēēt do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ēēt. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gabedo manä badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bē wē

rakawaj'ään bā baad bē babok do hyb n'aa.† ¹⁴ Eër, dooh er h'yyb tym dajëp do tahado wäd bā. Er h'yyb tym edëb kän P'op Hagä Do wē. Baad ta ti er bahapäh, er wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do er kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaënh doo, dajëp do hadoo nä ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wē h'yy gaënh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ëep do sa wē, dooh edëb had'yyt do awäd bā. Dooch P'op Hagä Do wē ras'ëeg bā. Bē hapäh né hē tii.

¹⁶ Hahÿÿ hā er bahapäh kamahän heh'äät doo: Ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo däk dajëb hā er hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē er na-ääj er kan'oo däk er da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bā, ji da hadoo do ta wē badoh do ji t'yyd manehün bā, dooh P'op Hagä Do hā ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ääts hē ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē ji kamahän heh'äät, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakään ji kamahän do hā, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakään ji kamahän bā, dooh ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bā. ²⁰ Dooch ji eÿÿm bā ji h'yyb ji taky n'aa tapa bā paawā. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahänh P'op Hagä Doo. Sahōnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bā, dooh ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagä Do sii ji er'ood bā. ²² Ta hā ji ky n'aa etsëē do ji gadoo ji hapäh tii bā, tamejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. ²³ Hahÿÿ pawóp hē P'op Hagä Do ji tame-

* **3:8** Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab. † **3:13** Ji wē rakawaj'ään, Kaïh moo ti ragahōm do hyb n'aa.

jūū: Ta T'aah Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahãñ ji tamejūū doo da. ²⁴Tamejūū do ky dah'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hã. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bã. Ta Sahee ër hã tanoo do hyb n'aa ër hapäh, ër h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã raheer'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, bë ky dahé manã “P'op Hagä Do Sahee kyy gó ÿ baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hë bë mety ta tii, bë bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bã sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bã. Hajök badäk hahÿÿ hã ketyn h'üüm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyyh doo. ² Hahÿÿ hã da bë metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã raheer'oot doo: Aj'yy gó né hë Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hë hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hë ti tabaheer'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã ti tabaheer'oot. Kristo hã h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kãn badäk hahÿÿ bã. ⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hë bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahãnh, Dijab bahãnh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganyy däg nanäng ma matëg oow sa hã, bë wén ky nadaheeh raheer'oot doo. Bë j'aa etëëg wät sa hã. ⁵ Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh raheer'oot doo. ⁶ Dooh sa wób ër

do bã. P'op Hagä Do karapee ër ti hÿÿh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, ër metëëk doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bã. Ër her'oot do maa new'ëë doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahüüm. Ër her'oot do maa nanew'ëë doo, daap menyyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahãñ do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo ër hã ji kamahãñ doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahãñ né hë. Ta da hadoo do kamahãñ doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahãñ had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahãñ doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bã. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ji hã ji takamahãñ: Ta T'aah sét had'op do tamejūū ër mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ heh'äät kamahãñ doo: Dooh ji tado bã P'op Hagä Do ji kamahãñ doo. P'op Hagä Do ti ji takamahãñ. Ta T'aah tamejūū wawëë hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do ër moo bok do sãm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa ta T'aah majyyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahãñ. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji kamahãñ ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ¹² Dooh noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do ji kamahãñ bã, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bã. Baad tabadëë däk tii bã ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahãñ doo. P'op Hagä Do kamahãñ doo da ji kamahãñ kãn tii bã. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji

hã tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëë hë, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb tym deëb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ãã hapäh ãã matym me. Baad ta ky n'aa ãã baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hã. ¹⁶ Baad ér bahapäh P'op Hagä Do ér takamahän. Ér daab yyp P'op Hagä Do ér takamahän do hã. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakãän na-ãäj hë kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hã. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da ér babok badäk hahÿÿ hã. Ti hyb n'aa baad tabadëë däk ér h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ér kamahän kãn P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh ér eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa etym noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj nang do hã. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ÿÿm ji hã. Ji eÿÿm bä, dooh baad tadëë nä bä P'op Hagä Do kamahän do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagä Doo, ta wób na-ãäj ér wén kamahän, pooj jé P'op Hagä Do ér takamahän do hyb n'aa. ²⁰ "P'op Hagä Do ÿ kamahän" ji ky hado bä, ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do wë ji h'yy gaëëj bä, daap hë ji menyih tii bä. Ji wakãän ji hapäh do ji kamanahän bä, ny daa ji kamahän P'op Hagä Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahÿÿ da Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahän doo, taw'ãäts hë ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do takamahän na-ãäj hë.

5

P'op Hagä Do ji kamahän bä,

tamejüü do ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Sahõnh hë "Jesus né hë ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo" hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagä Do taah né hë tii. Ta yb kamahän doo, ta yb taah takamahän na-ãäj hë. ² Hahÿÿ hã ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hã h'yy ka'eeh do ji kamahän bä: P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky dahé bä na-ãäj hë. ³ P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejüü doo. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etëëg bä badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã h'yyb tatuk doo. Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëëk badäk hahÿÿ hã hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë ky dah'eeh doo, jãäm né hë ti rahajaa raj'aa etëëg bä nesaa do hã badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hë ti wawëë hë hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majyyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ãäj né hë. Tan'oo däk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ji hã ta ti ky n'aa. Te hub né hë had'yyt hë P'op Hagä Do Sahee. ⁷ Tamawoob hë ta metëë n'aa, te hub né hë Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majyyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó ram-etëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa taher'ood bä, ji ky daheeh taher'oot doo. Ti bahänh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa taher'oot doo. ¹⁰ P'op Hagä Do T'aah hã ky daheeh doo, tenãm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op

Hagä Do metëeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanasa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahÿÿ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh ji hã: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëep, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hë hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hë tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hë tagado bä edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ ÿ wén ma erii wät hahÿ bë hã, P'op Hagä Do T'aah hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bë gado däk né hë, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hã ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hã ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ¹⁵ Ji tamaa napäh ër hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hë ta hã ji etsëe do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ää näng doo, dawëë ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo doo. Nasaa do ji wakään moo wäd bä ji hapëe bä, p'ää näng do tanado bä, taw'ääts hë ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hã edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ää näng doo, dawëë ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo do hyb n'aa nado bë ky n'aa etsëe, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, baad nado né hë ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä dawëë ji nu gadäk P'op Hagä Do mahãnh.

¹⁸ Ër hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejä bä sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëër, ër hapäh. Nesaa Do Yb

mejüü sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ër hapäh. ²⁰ Ër hapäh na-ääjhë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jääm hë kä.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ỹ, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ỹ ramaneēēnh doo, ỹ edēng sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do bē panang bā habong do P'op Hagā Do asēew hōm doo. Baad bē ỹ kamahān. Ỹ had'yyt nado bē kamahān doo. Sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa hapāh do bē rakamahān na-āāj hē. ² Baad hadoo do ky n'aa āā h'yyb tym gó tabawāt. Āā h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Ti hyb n'aa bē āā kamahān. ³ Hahỹ da bē ỹ ky n'aa edēng: Ỹ karēn paawā P'op Hagā Do ēr Yb, Jesus Kristo ēr Yb T'aah ēr hā raky en'ym, ēr rat'yyd mehīn, h'yyb nām do ranoo ēr hā. Tii d' né hē tabad'oo da ēr hā, baad hadoo do ky n'aa ēr bahapāh, ēr ky da-heeh do hyb n'aa, ēr da hadoo do ēr kamahān do hyb n'aa.

⁴ Tak'ēp ỹ tsebee wāt baad bē wób rababok ỹ ky n'aa napāh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metēek doo da rababok, P'op Hagā Do ēr Yb mejūū doo da rababok, ỹ ky n'aa napāh.

⁵ Hỹ kā wakān haa Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ỹ etsēē bē hā ēr kamahān had'yyt hyb n'aa ēr da hadoo doo. Dooh papuuj ky n'aa jawyk do tado bā tii. Ta paa né hē tii, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du doo noo gó bē ky n'aa napāh do né hē. ⁶ Hahỹ kamahān do heh'āat: P'op Hagā Do mejūū doo da ji bawāt. Ji tamejūū kamahān gó ji bawāt, pooj jé bē maa napāh doo da né hē.

⁷ Hajōk ma matēg ji wad'ii do raketyh hōm badāk hahỹ haw'āats hē. Sa hā dooh Jesus Kristo, P'op Hagā Do T'aah, ewād hyy bā babā

aj'yy gó. Kristo hā h'yy kawa-reem do yb, ji wadii do yb né hē ti tii d' ma metēek doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā bē rawanadii hyb n'aa rametēek do hā. Rametēek do bē ky dahé bā bē hasōg hōm da P'op Hagā Do wē bē moo bok do paa sām. Bē hyb n'aa matakā bē moo bok do sām bē gadoo hyb n'aa sahōnh hē. ⁹ Kristo ma metēek do herét doo, ta see dāg metēek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagā Do awād bā. Kristo metēek do baad ta h'yyb gó tenām doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do awāt, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do T'aah bawāt na-āāj hē. ¹⁰ Bē wē ma matēg see kaja bā, Kristo metēek do tama net'ēeg bā, bē gado manā bē tób bā. Bē edēē manā ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da. ¹¹ Ta ti hedēng pé ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da, ta h'yyb hata hado dāk tii, nesaa do tametēek do hā.

¹² Ti anāng nā hajōng nā bē ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hē, dooh ỹ karēn bā ỹ erih doo gó bē ỹ maher'ood bā. Ỹ karēn bē ỹ bahehēēn ỹ ber'oot hyb n'aa bē sii, tak'ēp ēr tsebé hyb n'aa.

¹³ P'op Hagā Do asēew hōm do babā habong doo, bē wakān he-doo do bē m' rahyb n'aa esee. Jāām hē kā.

3 Jowāw

Gajo hã Jowāw ma erih do hahỹỹh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ỹ ramaneëenh doo, ỹ edëng òm Gajo. Baad òm ỹ kamahãh.

² Ỹ karën paawä baad a h'yyb P'op Hagä Do wë, najis ỹỹ. Ỹ karën paawä dooh manahëë nyy bä. ³ Tak'ëp ỹ tseebe wäd kãn ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa a ky n'aa ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do wób raheer'oot doo. Baad had'yyt mã mabawät baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëë hõm bã ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ëp né hë ỹ tsebë, baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tah haa hedoo do rababok ỹ ky n'aa napäh bã. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ëp ỹ tsebë péh.

⁵ Najis ỹỹ, baad had'yyt hë mamasaa wät ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ëen doo, ma metëek doo, mahep'ëeh do nado né paawä. ⁶ Ta ti raheer'oot babä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãh wät sa hã. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ër wakãän ramahõm me ramahũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hë Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajëër hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër gadoo ta ti hedoo do ër tób yt hã, taw'ãäts hë ër masa sa hã. Tii da ër adoo bã, ër masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do ỹ ma erii wät. Ti hadoo né hë, ta ti Di-joteréh, sa bahãnh karën do nu gadäk doo, dooh ỹ taky dahé bã.

¹⁰ Ti hyb n'aa, bë ỹ bahehëen bã

ỹ naëenh da ỹ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wät do hyb n'aa, äã tanu mer'oot do hyb n'aa, äã taky n'aa rejää do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wät doo. Dooh tagado bã ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëen doo. Ta wób rakarën paawä ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ỹỹ, taw'ãäts hë hanäm do mamoo wät. Mamoo wäd manä nesaa doo. Baad hadoo do moo wät doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Nesaa do moo wät doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bã ta h'yyb gó. ¹² Taw'ãäts hë mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hë raj'aa etsë ta hã, baad tabawät do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tabawät. Baad ub tabawät ta ti tametëeh. Äã hã na-ãäj né hë, baad äã hã tabawät. Mahapäh né hë, äã ehub né hë äã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë mamasaa.

¹³ Ti anäng nä hajõng nä òm ỹ maher'oot do pan'aa. Dooh ỹ karën bã ỹ erih doo gó òm ỹ maher'ood bã. ¹⁴ Ỹ karën paawä nayyw hë òm ỹ bahehëen. Tii bã ër ber'oot.

¹⁵ Ỹ karën h'yyb nyyw gó baad mabawät. Èr najiis babä habong do òm rahyb n'aa esee mãh. Sét ken'yyh mamaher'ood ỹ kedëng najis haa t'ĩ hënh habong do hã. Jãam hë kã.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wê moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² ÿ karën ji wê P'op Hagä Do ky enyym doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hã. Tii bã kä, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kãn ÿ ky n'aa napäh bã kä, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kä tak'ëp ÿ betsëë hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wê kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wê P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa. Ji wê P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyys Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëë däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bã naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do

manyh jawén paa bã, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ee na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bã sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'ääs do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hóm tii. T'öp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã, ta tii bã ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hä, panang nedaa bã haj'eenh do hã na-ääj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëëg hõõ nadëëk doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'ooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëë gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejää tak'ëp baad nadoo doo me. Dooh ragado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.* ⁹ Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bã, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

gó.† Jāām hē hahỹy da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hā: “Ōm da Tak’ēp Hyb N’aa Jawyk Do nabuuj gedoo.”¹⁰ Mikéw bad’oo doo da nado nanāng ajyy bē mahang kamekuuj dāk do rabad’oo. Tak’ēp baad nadoo doo me raky n’aa rejāā ranahapāh do hā. Har’ēēng h’yy ganenāh do hadoo tii. Jāām hē rahapāh rah’yy karēn doo. Jāām hē ti jawén rababok. Rah’yy karēn do jawén rababok doo, ti né ti sa hā rejāā doo.¹¹ Tak’ēp baad nado da sa hā! Kaīh bawād wāt doo da paa rababok. Dajēēr hā tak’ēp rah’yyb padēēk do hyb n’aa, Barām, p’ooj ub hawāt do baad nadoo do moo wāt do paa bad’oo doo da rabad’oo. Aj’yy, Korah makūūh, Mosees Arāw sa wē h’yy kawareem do paa hadoo ta ti rah’yy kawareem Jesus hā h’yy ka’eeh do sa wahē n’aa wē. Ti hyb n’aa P’op Hagā Do gawats’iik da tii.¹² Séd hā bē bawēh bā, bē sii rabawēh bā, dooh ranu mebyy bā, tak’ēp baad nadoo do ramoo boo né paawā. Pā ji nahapāh do tame hanāng do marakate gah’ood jēng do tahaj’aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bē mahang.‡ B’éé hagā n’aa jāām hē sa hā hē hyb n’aa newēē do hadoo tii. Naēng poo mahauk do tabēs doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beaak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jēng doo, nedēb wāt doo, ji tagoo hōm do hadoo tii.¹³ Maadaka hewēēh do akajar me bah’ood mahūūm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerēt do hadoo nanāng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n’aa nāng do ramoo bok doo. Sagōōh daap ty

gehūūm do hadoo ti ajyy.** Tak’ēp gadagyp do P’op Hagā Do enyyw hōm sa pooj jé. T’īi hēnh raboo had’yyt da.

¹⁴ Hahỹy da aj’yy Enók hād nāng doo, setsi dāg do Adāw bā naa ji etsén bā, tamaher’oot paa ta jawén hawāt do hahỹ ajyy nesaa do sa ky n’aa: “Bē hegāā”, nāng māh, “ti awāt da Tak’ēp Hyb N’aa Jawyk Doo, tak’ēp hajōk do ta āās tak’ēp baad hedoo do sa daheeh,¹⁵ sahōnh hē taky n’aa etyy hyb n’aa. Nesaa doo hēnh taky n’aa etyy da sahōnh hē, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hā waneh’ēēh do hyb n’aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hēnh taky n’aa etyy da sahōnh hē, nesaa do moo heb’ooh do rabahadoo do hyb n’aa baad nadoo do P’op Hagā Do hā raher’oot do hyb n’aa”, nāng paa Enók.¹⁶ Sahōnh hē hā raky n’aa hajēēw had’yyt hē. Raher’ood had’yyt hē ti sa hā dooh baad tado bā ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h’yyb karēn do jawén rababoo had’yyt hē. Sa hā hē rah’yy kasab’ee sa ky n’aa hā. J’ooj madāk doo me ta wób hā raj’aa etsē ky ken’yym doo me, sa daaj hē rakarēn do ragadoo hyb n’aa.

Ji h’yy ganajēē hōm do ky n’aa hahỹy

¹⁷ Najis haa, bē hyb n’aa es’ee Jesus Kristo ēr Wahē N’aa mejūū doo, 12 hedoo do bē ramaher’oot do paah.¹⁸ Hahỹy d’ paa sa kyyh bē hā: “Jesus matēēh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h’yyb karēn do jawén habok doo, bē raky n’aa wajeheēt doo”, nāk paa sa kyyh.

† 1:9 Hahỹy da Judah buuj panyyg see hā takerii dāk ta ti ky n’aa: Mosees dajēp noo gó m’ P’op Hagā Do mejūū mā āās sa wahē n’aa Mikéw, Mosees kamag n’aa tadakā jēng hyb n’aa. Tadakā paawā m’, Nesaa Do Yb ana ta wē. Nesaa Do Yb karēn mā Mosees kamag n’aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n’aa m’ Mosees mā ta karom, nāng mā Nesaa Do Yb kyyh. Tii d’ né paawā Nesaa Do Yb karēn paawā, dooh m’ Mikéw an’oo bā ta hā Mosees kamag n’aa paah.

‡ 1:12 Marakate pā rejāā doo da, Jesus hā h’yy ka’eeh do wób rarejāā, tahanāng pé tii. ** 1:13 P’ooj ub akajar me habong do raheg’āās sagōōh rabahapāh hyb n’aa ny nemuun rabahōm. Dooh tahaja bā ramatakā bā sagōōh daap ty gehūūm do hā. Ti hadoo, dooh ji haja bā ji ky dahé bā nanāng ma matēg oow. Ta s’ee hēnh ji rah’yyb mahūūm. Tii d’ tahanāng pé tii.

¹⁹ Séd bë h'yyb nahedo bong ran'oo bã ta tii. Bë ketyn h'üüm ran'oo bã. Sa h'yyb säg karën do jawén rababok. Dooch P'op Hagä Do Sahee awäd bã sa h'yyb gó.

²⁰ Bëeh, najis haa, taw'ääts hë baad had'yyt hë bë h'yyb padäg panyyg hanäm do hä Jesus mejüü do ér hä rama met'ëëg wät doo, P'op Hagä Do hä hana doo. Ta tii hä bë h'yyb padäg, bë h'yy kahejój magyys hë hyb n'aa. Bë ky n'aa ets'ëë bë hä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo da. ²¹ Taw'ääts hë bë an'oo P'op Hagä Do kamahñ do bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts hë edëb had'yyt do bë gada, ér tat'yyd mehñn do hyb n'aa, Jesus Kristo, ér Wahë N'aa, ér hä tanoo doo.

²² Taw'ääts hë bë t'yyd mehñn jé häd ky sëm doo. ²³ Nayyw hë bë maher'ood ta s'ee hënh sa h'yyb baboo däk doo, tëëg hõõ nadëëk do mahñh ta ti bë bed'ëëp hyb n'aa. Bë t'yyd mehñn ta wób tak'ëp baad nadoo do moo bok doo. Sa hä bë t'yyd mehñn bã, taw'ääts hë h'yyb eÿÿm doo gó baad bë hyb n'aa matakä, nesaa do ramoo bok do bë tah'yyb tatug mahñh. Taw'ääts hë baad né hë bë kanä tak'ëp nesaa do ramoo bok do mahñh, ramoo bok do bë tah'yyb tatug mahñh.††

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ér Wahë N'aa hyb n'aa ér tedëëb wät do hajaa bë tamo n'aa jesuu nesaa do bë moo boo mahñh. Tahajaa ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó bë tamanaa, tse-bee gó ta matym gó bë bab'ëëh hyb n'aa tak'ëp baad hado däk do hyb n'aa bë h'yyb tym. Taw'ääts hë ti né hë ji j'aa etsëë had'yyt hë. Ti né hë had'yyt hë tak'ëp hyb n'aa jawyk do sahõnh hë bag'ääs doo. Ti né hë had'yyt hë kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hë sahõnh hä

mejõ had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë. Jääm hë kä.

†† **1:23** Hahÿy d' Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hë sa saroor sii hë bë ty n'aa ges'yyk, nas'aa däk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yyh, sahõnh hë nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahñh, tahanäng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nyyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejō wät ääs ta mejūu do seeh, wë ÿÿ, ÿ ta karom Jowāw, er pooj jé hawät do ky n'aa er hä tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahōnh hë hä ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edeng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedeng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowāw, ÿ edeng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd nang do häj n'aa bä habong doo. ÿ karēn P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yyim bë hä, ÿ karēn bë rah'yyb en'yyim. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bä ta her'oot doo. Ti né hë jääm hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo. † Sahōnh hë badäk hahÿÿ bä habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë tii.

Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëeh Jesus er hä kamahän doo, tadajëp

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë tii. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee. † **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp.

Jääm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do nadajëb wät doo. † **1:8** Tii d' né hë Gereg kyy me: ÿ né hë Aw-Pah ÿ né hë Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bä. Tagadëeg ub hadoo do retsén do ti Omekah. Ti hyb n'aa jääm hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanäng pé tii.

do hyb n'aa nesaa do er moo bok do hejój mahänh er tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do ëer, er hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yyk do ëer, tan'oo bä. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahōnh hë tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da!

Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do mahang.

Sahōnh hë rabahapäh da.

Baa ej'ooch do sii hë rabahapäh da.

Tii bä, sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habong do a'oot da ta hyb n'aa.

ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁸ “ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jääm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo”, † nang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hë Haj'ap Doo. “ÿ né hë da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo”, nang mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ Jowāw, bë hÿÿj hadoo doo, bë nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo er hä rarahejää doo. Bë nemuun Jesus bag'ääs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsytt dëeg hä Pat-Mos häd nang doo hënh majë ÿÿ ÿ rataj'oo gëet, ÿ maher'ood hōm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-ääj hë. ¹⁰ Ta tii bä ÿ bawät bä, met'uuh hä, Jesus Tak'ëp Hyb

N'aa Jawyk Do ər hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ỹ tah'yyb mahüüm. Tii bä, ỹ jó däk hēnh ỹ maa napäh tak'ēp hadoo do kyyh, torōm-bet ky hadoo do ¹¹ hahỹỹ da ky hadoo doo: “Ma kahé bäh kapōōs do hä merii da mahapäh doo. Tii bä mamejō hä ỹ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bä habong do sa wē. Mamejō Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Ti-jatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hēnh”, näng ta kyyh.

¹² Tii bä, jawén ỹ p'aa hēnh ỹ begä wät ỹ bahapäh hyb n'aa jaa hä ỹ her'oot doo. Tii b' ỹ hapäh setsi ta bag tyng k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb. ¹³ Ta bag tyng mahang ỹ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawēet ta saroor, ta tsyym hä tagadäk. K'ääts tēg gabarēeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hōng. Hawak ta sēen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ēp tabawak. Gabarēeh ta matym, tēēg hōō hadoo. ¹⁵ K'ääts tēg hahiin do hadēē jat do hadoo ta tsyym gabar'ēeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagōōh rapadēek. Ta noo gó naa sēn-jeer sēd demuun hāw padēek do ganyyh. Papỹỹj wasyk tak'ēp tagabarēeh do hadoo ta mamets gabarēeh.

¹⁷ Aj'yy ỹ bahapäh bä, tūū ỹ badēē jat tii bä ta tsyym pa dajēp do hajad hōm do hadoo. Tii bä ta moo hub tadasooh hä ỹỹ, ti taky hadoo: “Eỹỹm manäh. Ỹ né hē jāām hē pooj jé hawät doo, ỹ né hē tagadēēg ub hawät doo. ¹⁸ Ỹ né hē Hedēb Had'yyt Doo. Ỹ dajēb né paawä, ỹ awäd had'yyt hē hỹỹ kã. Ỹ né hē dejēp do rababong bä, Ades häd näng do tēg wē däk doo”, S näng ta kyyh. ¹⁹ “Ti hyb n'aa merii

mahapäh doo”, näng ta kyyh hä ỹỹ. “Merii mahapēē däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-āāj hē”, näng ta kyyh. ²⁰ “Om ỹ maher'oot hỹỹ kã nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagōōh moh ỹỹ gó mahapēē wät doo, setsi ta bag tyng daheeh”, näng mäh. “Setsi hedoo do sagōōh, setsi ääs hä ỹ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong do hag'ääs doo. Setsi ta bag tyng, hä ỹ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong doo”, näng ta kyyh.

2

Ta hä h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahỹỹh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahỹỹ da merii karom ỹỹ hä, hä ỹ h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahỹ setsi hedoo do sagōōh ta moo hub me padēek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ääts tēg gabarēeh do mahang hawät do kyyh: ² Ỹ hapäh sahōnh hē bë moo bok doo. Tak'ēp P'op Hagä Do wē bë moo bok ỹ hapäh. H'yy ganajēng doo me bë gadoo bë ahoop do ỹ hapäh. Dooch bë gado bä bë mahang nesaa do moo heb'ooh do ỹ hapäh. Bë metä wät, ỹ hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, 'Kristo mejüü do ää', hanäk doo. Daap ti ramenyyh bë hapēē däg kãn. ³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yyt hē baad nadoo do hēp ỹ n'aa bë ahoop doo. Ỹ hapäh, ti dooch bë h'yy gejë hōm bä. ⁴ Ti hadoo né hē, sét hē ti ỹ ganen'aak bë hä: Dooch ỹ bë kamahän wäd bä, pooj jé ỹ bë kamahän wät doo da. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë hyb n'aa newē ta ti tak'ēp bë

S 1:18 Hahỹ d' Jesus hanäng péh tii: “Ỹ né hē ti dejēp do hä mejüü doo. Ỹ né hē ti her'oot do nyy da ỹ bad'oo Ades häd näng doo bä, dejēp do rababong bä habong do sa hä.”

es'ōōs doo, ỹ bē kamanahñ wāt doo. Taw'āāts hē bē t'yyd kamehññ. P'aa hēnh bē moo boo baad hadoo do pooj jé bē moo bok do paah. Bē t'yyd kamanehññ bā, ỹ da ana bē wē, ỹ ado hōm da bē bag tyng tabasoo doo bā naa. ⁶ Ti hadoo né hē, ti anāng na-āāj hē hahỹ baad bē bad'oo doo: Tak'ēp bē ganen'aak Nikoraw ma metēēk do ky s'ūūt doo.* Ỹ na-āāj hē tak'ēp ỹ ganen'aak tii.

⁷ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ỹ anoo da joom ji hed'ēep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagā Do panang bā hahāng doo.”†

Ta hā h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahỹh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahỹh da merii karom ỹh hā, hā ỹ h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahỹh da jāām hē pooj jé hawāt doo, tagadēēg ub hawāt doo, dajēp do paah, p'aa hēnh ganā wāt do kyyh: ⁹ Ỹ hapāh bē hā rarahejāā doo. Ỹ hapāh bē kas' uut. Bē kasuud né paawā, bē h'yyb gó ti anāng hajōng baad hadoo doo. Ỹ hapāh Judah buuj

wób bē raky n'aa rejāā doo, nesaa do bē ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawā, dooh karapé haa heh'āāt rado bā tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bē eỹm manā bē ahoop do pan'aa. Bē wób radewāts b'ēēh da Dijab† an'oo bā da, bē tametyy hyb n'aa, bē h'yy gejē hōm hyb n'aa paawā. Da hē had'yyt ub da ta āh, ji moo sahōnh hē ta āh bē da rano n'aa masoo doo. Taw'āāts hē bē h'yy gejē hōm manā hā ỹh, bē radejēēb bā na-āāj hē. Tii bā ỹ anoo da bē hā ji edēb heh'āāt do ta sām.

¹¹ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē doo, dooh da tahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me dāg radejēp do kamaneēēnh doo.”§

Jesus hā h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahỹh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahỹh da merii karom ỹh hā, hā ỹ h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahỹh da sēn-jeer séd demuun hāw padēēk do hanāng do kyyh: ¹³ Ỹ hapāh, Nesaa Do Yb mejūū doo bā bē panang badāk.** Ỹ hapāh ta ti hejōnh bē hā. Ti hadoo né hē, dooh hā ỹ bē h'yy gejē hōm bā. Dooh noo gó bē eréd wād hā ỹ bē h'yy ka'eeh doo.

* **2:6** Dooh ji hapēē wād bā jaa ti Nikoraw. Jāām hē ji hapāh ta ky s'ūūt do ma met'ēēk doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awēē bā ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tā n'aa. Tahajaa mā na-āāj hē ji h'yy karēn do sii ji bahe'ỹh. Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang rakarēn rakamekuunh.

† **2:7** Genesis 2.9 ‡ **2:10** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hā ji h'yy kanae bā, ji hub dajēb bā, ji h'yyb tym dajēp hadoo na-āāj hē ta jawén, tēēg hōō hēnh ji P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajēp doo, dooh tagawatsig bā. Ji ahob had'yyt hē da. Ti hyb n'aa “pawóp nuu me dāg radejēp doo” ta ti kamaneēēnh. ** **2:13** Ta tii bā Nesaa Do Yb mejūū tawén nāng, Roma buuj sa wahē n'aa Sesa ramaneēēnh do tak'ēp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bā Jesus hā h'yy kana'eeh do tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk na-āāj hē sa kabarii wób, sa hā pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawā, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo.

Tak'ēp rarejāā paa tii bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

Bē seeh, aj'yy Ān-Tipas hād nāng doo, baad had'yyt hē kēh ŷ n'aa her'oot do paa bē panang bā, Nesaa Do Yb hawāt bā radaj'ēep noo gó na-āāj hē dooh bē eréd wād hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo.

¹⁴ “Ti hadoo né hē, ti anāng ta mahang ŷ ganen'aak doo: Ti anāng bē mahang Barām, p'ooj ub hawād wāt do metēek doo da habok doo. Isaraéw buuj majī sa wahē n'aa Barak hād nāng do hā Barām metēeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametēeh ta hā nyy d' tabad'oo kabarii tā n'aa Isaraéw buuj rabawēh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ŷŷm nadoo do sii raba'ŷŷh hyb n'aa, tak'ēp baad nado né paawā ta ti P'op Hagā Do matym gó. ¹⁵ Ti anāng na-āāj hē bē mahang Nikoraw hād nāng do karapee ma met'ēek do ky s'ūūt doo. ¹⁶ Taw'āats hē bē t'yyd kamehīn, bē eréd ta ti nesaa doo, bē gado manā ta ti hadoo do bē mahang. Bē t'yyd kamanehīn bā, nayyw hē ŷ ana da bē wē. Sēn-jeer noh ŷŷ gó naa ganyyh doo me ŷ gawats'iik da bē mahang nesaa do moo bok doo.††

¹⁷ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ anoo da Manah hād nāng do kejēn hōm doo.‡‡ Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da na-āāj hē pā hawak doo. Pā hā takerii dāk da ta hād papuu, jāām hē pā gadoo do hapāh doo.”§§

Jesus hā h'yy ka'eeh do Tijatira

†† **2:16** Ta kyyh tak'ēp hejooñh doo, ta ti sēn-jeer. ‡‡ **2:17** Tabanawāng doo bā Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagā Do an'oo had'yyt hē sa waa Manah ramaneēñh doo. Sa waa P'op Hagā Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'ūūm hŷ pong jé ji awād had'yyt hē hanoo do ji hā. §§ **2:17** P'ooj ub ranoo pā hawak do jé rats'yyt do sa hā, ti hyb n'aa hŷ pong jé Jesus bag'āās bā, ta jām n'aa hēñh ji tagadoo tahanāng pé ti tahyb n'aa péh.

panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

¹⁸ Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahŷŷ da P'op Hagā Do T'aah kyyh, ta matym gabarēeh do tēeg hōō hadoo, k'āats tēg hahiin do hadēē jat do tak'ēp tagabarēeh do hadoo tsyym nāng do kyyh: ¹⁹ ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. ŷ hapāh nyy da ŷŷh, ta wób na-āāj hē bē kamahñ. ŷ hapāh nyy da hā ŷ bē h'yy ka'eeh. ŷ hapāh bē da hadoo do bē masa. ŷ hapāh na-āāj hē h'yy ganajēng doo me bē gadoo baad nadoo do bē ahoop doo. Pooj jé bē moo bok do bahñh baad bē moo bok hŷŷ ká wē ŷŷ, ŷ hapāh na-āāj hē.

²⁰ “Ti hadoo né hē, ti anāng hahŷ bē hā ŷ ganen'aak doo: Baad bē gadoo nanāng ŷŷnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawāt do tak'ēp nesaa do moo wāt do hadoo doo. Kēh ŷ n'aa rod ta daaj hē takamaneēñh. Ta ma metēek doo me ta s'ee hēñh tah'yyb mahūūm karapé haa. Sa ŷŷm, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh tan'oo bā. Hā ŷ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tā n'aa rawēh tan'oo bā na-āāj hē. ²¹ ŷ gamedaa wāt ta ti ŷŷnh t'yyd kamehīn hyb n'aa paawā. Ti hadoo né hē, dooh tat'yyd kamehīn bā. Dooh takarēn bā teréd hōm bā ta patug nadoo do sa sii tabahe'ŷŷh doo. ²² Ti hyb n'aa nahēē nāng da ŷ an'oo bā. Tak'ēp rabahoop ŷ an'oo bā da ajyy ta sii ha'ŷŷh pé rat'yyd kamanehīn bā ŷŷnh

sii rabahed'oo do hä. ²³ Ỹ dej'ëep da ỹñh hadoo do karapee, tii bä sahõnh hē hä ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rahapäh da, ỹ né hē ti t'õp sahõnh hē sa h'yyb gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëe do na-ãäj hē hapäh doo. Rabad'oo do pénh ỹ anoo da ta sãm sahõnh hē sa hä.

²⁴ “Ỹ maher'oot hỹ kã bēeh, Tijatira panang bä habong do hä ỹ h'yy ka'eeh do wób, ỹñh hadoo do ma metëek do ky nas'ũüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’*** ramaneëenh do ma kamanetëek doo. Baad bē baboo däk do hyb n'aa, dooh ỹ mejũũ pé bē hä. ²⁵ Jããm hē hahỹ ỹ karēn bē hä: Taw'ãäts hē baad bē baboo däk doo da bē aboo had'yyt hē ỹ matëeh bä kã.

²⁶ “Jé nesaa do hä j'aa ketsē do hä, ỹ matëeh bä kã ỹ karēn do had'yyt moo wät do hä, ỹ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,††† sahõnh hē badäk hahỹ hã habong do tabag'ãäts hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hä ỹ tan'oo däk doo da ỹ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ëe do mejũũ da sa hä, dooh rat'yyd mehĩn da ky nadah'eeh doo. Rarejãã da sa hä manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëeb, rabag'ãäts do heen n'aa. Nesaa do hä j'aa ketsē do hä, ỹ matëeh bä kã ỹ karēn do had'yyt hē moo wät do hä, ỹ anoo da na-ãäj hē watom.†††

²⁹ “Bē sahõnh hē, bē maa newëe hã ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hä P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo” —näng mã Jesus.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahỹh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahỹh da merii karom ỹh hã, hã ỹ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bä habong do hag'ãäts do hä:

“Hahỹh da setsi hedoo do P'op Hagã Do Sahee hä mejũũ do kyyh, setsi hedoo do sagõh hã mejũũ do kyyh: Ỹ hapäh sahõnh hē bē moo bok doo. Baad bē babok ta wób redoo né paawã, dajëp do hadoo bē h'yyb tym P'op Hagã Do hä, ỹ hapäh. ² Taw'ãäts hē bē h'yy kadawuung baad bē h'yy kana'eeh do hä! Kanahēn d'os hē madaag is nã baad hadoo do bē mahang, edaa däk ta ti na-ãäj hē gawatsik. Taw'ãäts hē bē h'yy kahasãb, ta ti bē mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahanh hyb n'aa. Ỹ hapëe däg kãn hỹ kã, bē moo bok do dooh baad had'op do tado bä P'op Hagã Do ỹ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa es'ee bē gadoo do paah, baad hadoo do bē rama metëek doo. Bē hyb n'aa es'ee bē maa napäh do paah. Bē ky dahé tii. Bē t'yyd kamehĩn! Bē h'yy kanadawuung bä, ỹ ana da bē wē bē h'yy kanapeet bä, hets'ëek do ji ganada bä takajaa doo da. Dooh bē hapëe bä ny noo gó ỹ kajaa da bē wē.

⁴ “Ti hadoo né hē, pawóp its bē mahang, Sar-Des panang bä habong doo, dooh rahasuuts padäg bä sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajök bē wób

*** **2:24** Ti noo gó ti abong ma matëg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mãh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metëek jé sa hä ky s'ũüt doo.

††† **2:26** Tahajaa na-ãäj hē ji erii bã: “Jé nesaa do hä j'aa ketsē do hä, ỹ karēn do moo wät do tadajëp bä kã, ỹ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.” ††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëe bä nyy d' Jesus hanäng pé ỹ anoo da watom taher'ood bã. Apokarip 22.16 hä Jesus ta daaj hē takamaneëenh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsé do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh do Jesus anoo da sa hä, tahanäng pé tahyb n'aa péh.

rabahed'oo doo da, ŷ hanäng pé tii. Si ŷŷ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo däk do säm.* ⁵ Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä sa nemuun ŷ anoo da sa saroor hawak do rapadedëek hyb n'aa. Dooch da ŷ awug hõm bä sa häd edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hä naa. Ee matym gó, ääs ta karom sa matym gó na-ääj hë hahÿŷ da ŷ her'oot sa ky n'aa hä, 'Hahÿ karapé haa tak'ëp ŷ kamahän doo', näng da këh ŷŷ.

⁶ "Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo."

Jesus hä h'yy ka'eeh do Piradepija panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿŷh

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahÿŷ da merii karom ŷŷ hä, hä ŷ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bä habong do hag'ääs do hä:

"Hahÿŷ da baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahänh hawät doo,† P'op Hagä Do heh'äät do kyyh. Hahÿŷ da sa wahë n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makū Dawi häd näng do panang noo tég danäh‡ kyyh. Dooch hajaa pé noo gatsë pé ta ti noo gasëets hõm doo. Dooch hajaa pé noo gas'ëes pé ta ti noo gatsëë däk doo. Hahÿŷ da ta kyyh: ⁸ ŷ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Bë hegää, ŷ noo gasëets däk bë pooj jé ta noo hadoo doo. Dooch hajaa pé ta ti ranoo gatsëë bä.§ Nahejooj its né paawä bëeh,**

ŷ bë ky dahé had'yyt hë, dooh ŷ bë eréd bä. ⁹ Nesaa Do Yb karom hä kä, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hë rakamaneëej né paawä karapé haa heh'äät nadoo do ŷ anoo da bë pooj jé rabehyy b'ëeh tūū bë raweh'ëeh hyb n'aa, bë ŷ kamahän né hë rabahapäh hyb n'aa. ¹⁰ H'yy ganajëng doo me had'yyt hë bë baboo däk do hyb n'aa bë ŷ mejūū do paa hadoo, bë ŷ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejooñh do mahänh, sahõnh hë badäk hahÿŷ hä habong do sa wë kajaa do mahänh. Ta ti tawëñ kajaa da sa wë, ŷ metyy hyb n'aa sa hä.

¹¹ "Edaa däk ŷ kajaa doo. Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë, ranado hõm hyb n'aa bë hä ta säm bë hä ŷ ky däng doo. ¹² Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ŷ anoo da P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooch takado hõm bä. ŷ anoo da ta tii bä tabayyw had'yyt hë. Ta hä ŷ erih da P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hä ŷ erih da na-ääj hë P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarëñh papuuj hadoo do häd, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë naa hahyng doo. Ta hä ŷ erih da na-ääj hë häť ŷ papuuj.

¹³ "Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo."

Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hä Je-

* **3:4** Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsë do ky n'aa na-ääj hë. † **3:7** P'op Hagä Do Judah buuj ramaneëehñ, "Baad Had'op Doo, Tsyť Hë Nesaa Do Mahänh Hawät Doo".

‡ **3:7** Hahÿŷ d' tahanäng pé tii: Jääm hë Jesus tii, panang Jerusarëñh papuuj bä ji ajëë suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äät do P'op Hagä Do ky däng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § **3:8** Hahÿŷ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hä ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wë ramoo bok hyb n'aa.

Dooch hajaa pé hewaap péh. ** **3:8** Dooch rahyb n'aa jewyg bä ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Dooch rahajõõ bä na-ääj hë. †† **3:12** P'op Hagä Do matym gó had'yyt hë j'aa kets'ëë do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

sus maher'oot do hahÿh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahÿh da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahÿh da Amen^{††} hãd nãng do kyyh. Hahÿh da baad hadoo do had'yyt hẽ her'oot do kyyh. Hahÿh da sahõnh hẽ tadu na do kyyh: ¹⁵ ÿ hapãh sahõnh hẽ bẽ moo bok doo. Dooch ÿ bẽ ty n'aa gesyyg bã, dooch na-ããj hẽ tak'ëp ÿ bẽ kamahãn bã. H'yy kanap'eed gó had'yyt hẽ bẽ babok wẽ ÿÿ. Jããm hẽ naëng hãd ju do hadoo bẽeh. Taw'ããts hẽ paawã naëng dagãp do hadoo bẽeh. Tii d' tanado bã, taw'ããts hẽ paawã naëng aju do hadoo bẽeh. ¹⁶ Ti nahado bẽeh. Jããm hẽ naëng hãd ju do hadoo bẽeh! Ti hyb n'aa edaa dãk bẽ ÿ makyyys da, naëng hãd ju do ji ka-aaw nyyh doo da. ^{§§} ¹⁷ Hahÿh da bẽ kyyh, 'Ãã ma enãh. Sahõnh hẽ ti anãng ãã wẽ, ãã karën doo. Dooch hyb n'aa ta see ãã karën pẽh', nãk bẽ kyyh. Tii d' né paawã bẽ h'yyb, dooch bẽ h'yy kadawuung bã tak'ëp baad nado né bẽeh, tak'ëp kasuud is do ji t'yyd mehÿin do hadoo bẽeh. Dooch bẽ h'yy kadawuung bã, bẽ ty temah do hadoo. Nu meby n'aa nãng bẽ babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hẽ hawãt do hadoo bẽeh! ¹⁸ Ti hyb n'aa bẽ ÿ maher'oot hahÿh da: Taw'ããts hẽ hã ÿ bẽ ets'ëẽ k'ããts tẽg gabarëeh do tẽeg hõõ me ty nãw dãk doo, bẽ h'yyb tym gó bẽ ma enãh heh'ããt hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó. Taw'ããts hẽ hã ÿ bẽ ets'ëẽ hawak do bẽ saroor bẽ padedëek

hyb n'aa, bẽ nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hẽ bẽ babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'ããts hẽ hã ÿ bẽ ets'ëẽ ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bẽ bahapãh heh'ããt hyb n'aa.

¹⁹ “ÿ nabuuj gedoo ÿ kamahãn doo. Mahÿÿnh do hadoo doo me ÿ metëek ÿ kamahãn doo. Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ hyb n'aa tam'aah bẽ h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagã Do wẽ, bẽ erét hyb n'aa j'ooj madãk doo me bẽ h'yy ka'eeh doo. ²⁰ Bẽ hyb n'aa matakã da! Tób noo^{***} bã ÿ bagëët, ÿ naënh. Jẽ kèh ÿ maa newëe doo, tanoo gasëets bã, tii bã ÿ d' ajëe suun ta sii ÿ bawèh hyb n'aa.

²¹ “Jẽ nesaa do hã j'aa ketsë do hã ÿ anoo da pa ÿÿ, ÿ bag'ããs do tyng n'aa jó tabasooch hyb n'aa da, ÿ j'aa ketsëe dãk doo da, Ee bag'ããs do tyng n'aa jó ÿ baso dãk doo da.

²² “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newëe hã ÿ h'yy ka'eeh do jẽ pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo” —nãng mã Jesus kyyh.

4

Hÿ pong jé P'op Hagã Do bag'ããs do tyng n'aa Jowãw hapãh do ky n'aa hahÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hegãã wãt, ti hÿ pong jé nooh, noo gasëets hõm do ÿ bahapãh. Tii bã, pooj jé ÿ maa napãh do kyyh, tak'ëp hadoo do torõm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hã ÿÿ: “B'ëep. As'ëeg wawëe hẽ, tii bã hÿ jawén hawãt do ÿ metëeh da a hã.” ² Nayyw hẽ P'op Hagã Do Sahee ÿ tah'yyb mahÿÿm kãn tii bã. Tii bã ta bagã tyng n'aa ÿ hapãh hÿ pong jé. ÿ hapãh ta jó hasooch

^{††} **3:14** “ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ”, tahanãng pé ti amen . **§§ 3:16** P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh doo, naëng dagãp do hadoo. Tak'ëp P'op Hagã Do hã kamahãn doo, naëng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagã Do wẽ hawãt doo, naëng jããm hẽ hãd ju do hadoo. Tak'ëp da Jesus makyyys ta ti hedoo doo. Rahapëe né paawã ta ky n'aa, dooch rahyb n'aa p'eed bã. ***** 3:20** Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

doo. ³ Tak'ëp tagabarëeh ta jó hasooh doo, pä gabarëeh do hapëeh do jas-peh häd näng do hadoo, pä ty gahiin do gabarëeh do kor-narina häd näng do hadoo na-ääj hë. Ta tyng w'oo hä ti akëe sarahöd, pä tak'ëp gabarëeh do emerad häd näng do gabarëeh doo da. ⁴ Ta bagã tyng n'aa w'oo hä ti atoonh 24 bagã n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahë n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb sa soog. ⁵ Ta hoo gad'oo bä hasooh do ta bagã tyng n'aa hanaa awyb had'yit hë, tak'ëp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abëeh setsi ta bag hahöng doo. Setsi P'op Hagã Do Sahee hedoo do tii.* ⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tég hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bä, ta bagã tyng n'aa w'oo hä ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëeh. Séd dó sa hä sa matym, sa mamets hä sa jó hä na-ääj hë ramatym enäh. ⁷ Awad reäw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yit hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸ Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yit sa këg. Matym enäh sa këg hä, ta jó ta matym wób, ta yt hä ta matym wób. Adëb bä, atsëm na-ääj hë P'op Hagã Do raj'aa etsëe had'yit hë. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp baad had'op, tsyt hë nesaa do mahänh hawät do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Do Sahönh Hë Haj'ap Doo, p'ooj ub hawät doo, da hë hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yit doo”, näk sa kyyh.

* **4:5** Sé t ub P'op Hagã Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ëp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ääts hë tég eh do 1, tég nad'ëed is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bä hanäng do sii hë. * **5:1** Sé hë ky n'aa jaw'yit do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa däk hyb n'aa jewyk do rerih do hä, jääm hë ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowäw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yit do heen n'aa ta hä tabets'aa padëek P'op Hagã Do an'oo bä, jääm hë sahönh hë sa bahänh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa.

⁹ Ta tii da tabagã tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yit do kabaj'aa do raj'aa etsë bä, ta hä raweh'ëeh bä, ta hä ratsebë bä, ¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehyy bë had'yit hë tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yit do raj'aa etsë hyb n'aa. Rabag'ääs do heen n'aa sa soog radatoonh tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bä hahÿÿ da raj'aa etsë P'op Hagã Doo:

¹¹ “Öm né ti sahönh hë pahuuj wät doo. Makarën do hyb n'aa mapahuuj wät sahönh hë. Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh. Ti hyb n'aa taw'ääts hë öm ji j'aa etsë, ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë öm né hë ti sahönh hë bagãa had'yit doo”, näk sa kyyh.

5

Kerih do kapöös do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bä, tabagã tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hënh ÿ bahapäh kerih do kapöös doo, ta jó, ta gó na-ääj hë kerih doo. Setsi kets'aa däk do ky n'aa jaw'yit do heen n'aa kapöös do poo gad'oo hënh.* ² Tii bä, ääs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeanh: “Jaa pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahÿ ky n'aa jaw'yit do heen n'aa kets'aa däk do hado hóm péh, kerih do kapöös do tabapyn hóm hyb n'aa?”, näng ta kyyh. ³ Doooh ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badäk hahÿÿ bä, t'öp dejëp do rababong bä na-ääj hë,

dooch tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bã taner'oot hyb n'aa ta hã kerih doo. ⁴ Tii bã tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. ⁵ Tii bã 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hã ÿÿ: “Aód manäh. Mahegãã, awad Reãw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'äät doo, ti né hë j'aa ketsë doo. Ti né hë hajaa kerih do kap'õõj däk do tapyn hõm bã. Ti né hë hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã kets'aa däk do tado hõm bã”, näng ta kyyh hã ÿÿ.

⁶ Tii bã, P'op Hagä Do bagä tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bã ti agëet ÿ hapäh B'éé T'aah. Wyt ta maab hë ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ään, setsi na-ääj hë ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee tii,† badäk hahÿ haw'ääts hë kamejüü doo. ⁷ Tii bã B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kä, tii bã tado däk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hënh hadäk doo. ⁸ Tabado däk bã, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hë rabehyy b'ëeh tüü. Sét ken'yyh rapatsä kãn ji metën doo, buu benyym do hood k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb na-ääj hë. Buu benyym do in-sijëen häd näng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ta hã raky n'aa etsëe do heen n'aa ta ti buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰ Tii bã kä, papuuj ky n'aa kä rejäm kãn, B'éé T'aah hã rama ejäm doo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Öm né ti radaj'ëep do paah.

A majyyw me ta sãm mets'ëe hõm

P'op Hagä Do wë,
ajyy, ÿÿj sahõnh hë panaa uuh,
ajyy, ÿÿj sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh,
sahõnh hë hãj n'aa babuj uuh,
sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ bã habong do uuh.
A karapee mabag'ääs do rabahado padëek man'oo bã,
P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do wë ramoo bok,
ta hã rahyb n'aa jew'yyk man'oo bã.
Badäk hahÿÿ bã rabag'ääs da man'oo bã.
Ti hyb n'aa, öm né ti tak'ëp hyb n'aa jawyg däk doo,
kapõõs do hã kerih do magado däk hyb n'aa,
ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã ketsaa do mabado hõm hyb n'aa”, näk sa kyyh.

¹¹ Tii bã ÿ hegãã wät, ÿ maa napëe däk tak'ëp hajök do ääs sa kyyh. Tak'ëp né hë rakanekan ääs. Dooch ji haja bã ji etsén bã. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng, kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hë ranu hawõöt. ¹² Tak'ëp hadoo do sa kyy me ramejäm. Hahÿÿ da rejäm doo:

“B'éé T'aah radaj'ëep do paah,
taw'ääts hë jãam ub tii, sét hë, sahõnh hë bagãã had'yyt doo.
Taw'ääts hë ti né hë sahõnh hë danäh!
Taw'ääts hë tak'ëp tahaj'ap do ta h'yyb gó tabawät!
Taw'ääts hë tak'ëp tabahejoonh!
Taw'ääts hë ji weh'ëeh, ji hyb n'aa jaw'yyk!
Taw'ääts hë ta ti ji j'aa etsë!”, näk sa kyyh.

¹³ Tii bã ÿ maa napäh sahõnh hë kapahuuj wät doo, hÿ pong

† 5:6 Taw'ääts hë ji ner'oot tæg eh do 1, tæg nad'ëed is do 4, ta ky n'aa ta tii bã takerih do sii hë. Sahõnh hë tahapäh doo, tahanäng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hë tahajaa, sahõnh hã tabag'ääs, tahanäng pé ti setsi ta s'ään.

jé habong doo, badäk hahÿÿ
bä habong doo, t'öp dejëp do
rababong bä, t'öp tamii yt hä
habong do na-ääj hë rejäm doo:

“Tabagä tyng n'aa jó hasooh do hä,
B'éé T'aah hä na-ääj hë,
ër j'aa etsë, ër weh'ëeh, ër hyb n'aa
jawyyg had'yyt hë!
Ti né hë tak'ëp rabahejooj had'yyt
hë”, næk sa kyyh.

¹⁴ Tii bä ji meheet pé kabaj'aa
do raky gadoo: “ÿÿ. Tii d' né hë.
Taw'ääts hë”, næk sa kyyh. Tii bä
24 wahë n'aa hedoo do rabehty
b'ëeh tüü P'op Hagä Doo, B'éé T'aah
hadoo do rahyb n'aa jew'yyk hyb
n'aa.

6

*Kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do
heen n'aa ky n'aa hahÿÿh*

¹ ÿ hapäh jããm hë pooj jé kets'aa
däk do ky n'aa jaw'yyk do heen
n'aa B'éé T'aah bado hõm doo.
Tii bä ÿ maa napäh ji meheet pé
kabaj'aa do see kyyh. Tak'ëp ta
kyyh, darung do ky hadoo. “B'ëëp
ana!”, näng. ² ÿ hegãã kãn, tii bä
kawaaro hawak do ti ahäng pój
ÿÿ jé, tanaëenh doo. Karaba ta jó
hasooh do atón ta moo gó. Ta jó
hasooh do hä takan'oo däk ta soog.*
Ti tabahõm kãn sahõnh hë ta majï
taj'aa et'ëek hyb n'aa, sa häj n'aa hä
tamejüü hyb n'aa kã.

³ Kets'aa däk do see B'éé T'aah
bado hõm bä kã, ÿ maa napëë däk
kabaj'aa do see kyyh. “B'ëëp ana!”,
näng. ⁴ Tii bä anã kãn kawaaro
seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do hä
takan'oo däk ta hejój, badäk hahÿÿ
hä habong do rakamajï hyb n'aa,
sa da hadoo do radej'ëep hyb n'aa.
Sën-jeer tæg gaeh do kan'oo däk
kawaaro jó hasooh do hä.

⁵ Ketsaa do see hä kã B'éé T'aah
bado hõm bä kã, ÿ maa napëë däk
kabaj'aa do see kyyh. “B'ëëp ana!”,
näng. ÿ hegãã kãn, tii bä kawaaro
hasus do ÿ hapëë dæg kãn. Ji nu
metyy do nahëë ta jó hasooh do
moo gó. ⁶ Tii bä kã, ji meheet pé
kabaj'aa do sa mahang ky ganyyh
ji kyyh häd hadoo do hahÿÿ da
her'oot doo: “Sét adëb bä ramoo
bok do sãm, jããm hë da sét its
kiw tiriig s'ëëb ta sãm. Sét adëb
bä ramoo bok do sãm, jããm hë
da tamawoob its kiw sewada häd
näng do s'ëëb ta sãm.† Ti hadoo né
hë, marejä manã joom oriib, joom
uwa.” Näng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé T'aah
bado hõm bä kã, ÿ maa napëë däk
kabaj'aa do see kyyh. “B'ëëp ana!”,
näng. ⁸ ÿ hegãã kãn, tii bä kawaaro
saw'aak do ÿ hapëë kãn. Ta jó
hasooh do häd Dajëb. Ta jawén
tabawät panang Ades häd näng
doo, dejëp do rababong doo bä. Sa
hä takan'oo däk rabahej'oonh hyb
n'aa, sét hë sa see dajëb had'yyt
hë ran'oo bä ji meheet pé ken'yyh
badäk hahÿÿ bä habong do uuh.
Kaneb'ooh doo me, sah mahÿÿj,
nahëë mahÿÿj, har'ëeng ji hawëh
doo me radej'ëep da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé T'aah
bado hõm bä kã, rama ejuu do
tyng hÿ pong jé hahäng do yt hä
ÿ hapäh P'op Hagä Do kyyh rama-
her'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo
ma met'ëeg wät do ranerét do hyb
n'aa sa majï radej'ëeb bong do sa
h'yyb tym. ¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo
tak'ëp hadoo doo me sa kyyh: “Äã
kariw n'aa sahõnh hë mabag'ääs
doo, baad had'op doo, tsyt hë ne-
saa do mahãnh hawät doo, P'op
Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da
maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts
hë habong do sa hä? Ny noo gó
da ta sãm mababaanh, äã radej'ëep

* **6:2** Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ääj hë ta ti soog. † **6:6** Tak'ëp da badäk hahÿÿ bä habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'ëp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejä däk do hyb n'aa.

do hyb n'aa? H'ëed pénh g'ee da?", nāk sa kyyh. ¹¹ Tii bā kā ran'oo dāk sa hā saroor hawak doo, rapadedëek hyb n'aa. Tii bā takaher'ood dāk sa hā, kanahën d'os hē ragada nā hyb n'aa, sahōnh hē sa hataa, sa wakāän hedoo do sa majīi radej'ëep do pan'aa radejēp bā kā sa hā rabad'oo do paa hadoo.

¹² Ÿ hapäh kets'aa dāk do see B'éé T'aah bado hōm bā kā. Tak'ēp k'āāts katajus wāt. Tak'ēp papÿÿj ty gamaug dāk, pāän hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin dāk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagōōh rakajäk tüü badäk hahÿÿ bā, wiigo häd nāng do ag hapëeh do tüü kejäk doo da bah'ood an'oo bā. ¹⁴ Wē badoo wād kän, ma kahé bäh ji apōōs doo da. Sahōnh hē waëé, sahōnh hē tsyt dëég na-āāj hē rakahÿÿd kän P'op Hagä Do an'oo bā. ¹⁵ Tii bā sahōnh hē badäk hahÿÿ bā habong do häj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hē, warahën sa wahë n'aa sii hē, ma nāng do sii hē, ta wób mejüü do sii hē, sahōnh hē sa karom, sahōnh hē kariw n'aa temah do sii hē rakejën hōm pā gabeho doo gó sa wób, waëé bā, pā yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsëé waëé hā, pā yb hā na-āāj hē: "Bē kajäg āā jó! Āā bē ejën tabagā tyng n'aa jó hasooh do mahānh! Āā bē jejën B'éé T'aah āā wē takawajāän do mahānh. ¹⁷ Takaja dāk do hyb n'aa ta sām baj tak'ēp ām n'aa nāng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'ëep péh", nāk da sa kyyh.

7

144 miw kasëew bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén Ÿ hapëé dāk ji meheet pé āās. Papÿÿj hana hēnh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hēnh ta seeh, ta karawaa me ta seeh,

ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahēm do rameso padëek, hëej hā, akajar hā, b'aa hā rabanahēm hyb n'aa. ² Tii bā Ÿ hapëé dāk āās seeh, papÿÿj hana hēnh naa hasëek doo. Moo heen n'aa ta hā kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedëb had'y'yt do ma tatón ta moo gó. Tii bā ji meheet pé āās hedoo doo, sa hā takan'oo dāk do hëej hā akajar na-āāj hē rarejāā hyb n'aa, tamaher'oot tak'ēp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hā: ³ "Bē rejā manā nā hëej, akajar, joom. Pooj jé dó āā ets'aa dāk da ta heen n'aa P'op Hagä Do er h'y'yy kaha'eeh do karom sa maboor hā", nāng ta kyyh. ⁴ Tii b' Ÿ maa napëé dāk nyy hē tii, ta heen n'aa sa maboor hā kets'aa dāk doo. ¹⁴⁴ miw mäh, sahōnh hē 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang. ⁵ Judah panaa mahang 12 miw, Rubën panaa mahang 12 miw, Gad panaa mahang 12 miw, ⁶ Aseer panaa mahang 12 miw, Napatawi panaa mahang 12 miw, Manaséh panaa mahang 12 miw, ⁷ Simijāw panaa mahang 12 miw, Rewi panaa mahang 12 miw, Isakah panaa mahang 12 miw, ⁸ Seburün panaa mahang 12 miw, Joséh panaa mahang 12 miw, Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-āāj hē.

Tak'ēp hajök do Jowāw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ta ti jawén Ÿ hegāā wāt, tii bā tak'ēp hajök do Ÿ hapäh. Dooch ji haja bā ji etsén bā tak'ēp rabahajök do hyb n'aa. Sahōnh hē häj n'aa buuj uuh, sahōnh hē panaa uuh, sahōnh hē né hē badäk hahÿÿ hā habong do uuh, sahōnh hē sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëeh.

* **7:2** P'ooj ub sa moo heen n'aa hā takerii dāk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa dāk sa h'ëed hedoo doo. Ta me na-āāj hē rabats'aa dāk kerih do hā taky n'aa jawyg dāk hyb n'aa. † **7:4** Jakóh né ti Isaraéw.

Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatséë madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa. ¹⁰ Tak'ëp rageëenh hahÿÿ da:

“P'op Hagä Do èr h'yy kaha'eeh do tabagä tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ääj hē ti èr hed'ëëp doo!”, nāk sa kyyh.

¹¹ Sahōnh hē āās rabab'ëeh P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa w'oo hā, 24 hedoo do wahē n'aa w'oo hā, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hā. Tii bā rabehy b'ëeh tūū, tūū ramba-boor ehyy bēeh, tii bā P'op Hagä Do hā raj'aa etsēē kån. ¹² Hahÿÿ da sa kyyh:

“ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē!
 Ōm, P'op Hagä Doo, āā h'yy kaha'eeh doo,
 ōm āā j'aa etsēē had'yyt hē,
 ōm āā hyb n'aa jewyyg had'yyt hē.
 Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hē.
 A wē āā tseebe had'yyt hē sahōnh hē āā hā mabanoo do hyb n'aa.
 Ōm āā wehēē had'yyt hē.
 Sahōnh hē bagāā had'yyt do ōm.
 Tak'ëp mabahejooj had'yyt hē!
 ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē!”, nāk sa kyyh.

¹³ Tii bā 24 hedoo do wahē n'aa see ÿ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëeh doo? N'yy hēnh rahana?”, nāng.

¹⁴ Ti ÿ ky gadoo: “Doo ÿ hapēē bā. Ōm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, nāng ÿ ta hā.

Ti hā ÿ taky hadoo: “Ti ti nanāng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bā B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”, † nāng. ¹⁵ “Ti hyb n'aa”, nāng, “P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa pooj

jé rabab'ëeh. Ta hā ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hā ta hā rahyb n'aa jew'yyk, ta wē ramoo bok adēb bā, atsēm na-ääj hē. P'op Hagä Doo, tabag'āās do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hā tamo n'aa jesuu da. ¹⁶ Dooch rasa boo bā, dooh rahoo kaaj boo bā. Dooch papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bā, dooh na-ääj hē tak'ëp batāng do rahob boo bā. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa hoo gad'oo bā hageēt do hag'āās da sa hā, b'éé hagä n'aa ta masāāh baad tabahag'āās doo da. Tamahūūm da ta tii, naēng ji hedēb had'yyt hē hanoo doo hēnh. P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabēeh, ta tii bā dooh ji aód wäd bā do hyb n'aa”, nāng 24 hedoo do wahē n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa dāk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Setsi däg kets'aa dāk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hōm bā kā, badatih dāk hÿ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

² Tii bā setsi hedoo do āās P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ÿ hapēē kån. Tii bā takan'oo dāk sa hā setsi gamehÿÿh do nahēeh, torōm-bet häd nāng doo.

³ Tii bā kā, āās see ana kån, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed dāk. Buu benyym do ji ejuu do nahēē k'ääts tēg gabarēeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bā hajōng buu benyym do in-sijēen häd nāng do takan'oo dāk ta hā, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ääts tēg gabarēeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hā ky n'aa ets'ëē do daheeh P'op Hagä do hā takan'oo dāk hyb n'aa. ⁴ Tii bā āās moo gó naa in-sijēen tsyg as'ëeg kån P'op

† **7:14** Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hōm sahōnh hē nesaa do sa h'yyb gó hanāng do paah. Tii d' né hē tahanāng pé tii.

Hagä Do wë. Atsyg as'ëëg kån ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëë do sa kyyh sii hë. ⁵ Tii bā āās bado dāk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sêh me tah'aa dāk, tii bā kã sahõnh hë hëej haw'ääts hë wë tadawäts hyy kån. Tii bā tetoow kån, daruu dāk, awyby kån, k'ääts katajus kån.

*Setsi gamehÿÿh do nahëë torõm-
bet häd näng do ky n'aa hahÿÿh*

⁶ Tii bā kã, setsi hedoo do āās gameh'ÿÿh do nahëë pats'ëë do ramatakä dāk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷ Tii bā pooj jé hadoo do āās gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā kã, naëng tak'ëp dagäp do pä hado dāk doo, tëeg hõõ majyyw mahang kamekuuj dāk do na-āāj hë kepuyj hyy kån hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëë kån hëej bód. Tamawoob hë hadoo do hãj n'aa bā hanäng do uuh aooj jëë kån b'aah. Sahõnh hë jawii aooj jëë kån.

⁸ Tii bā āās see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā kã, waëë hadoo tak'ëp p'op nu dāk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado dāk. ⁹ Tamawoob hë ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hë akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰ Tii bā āās see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëë hyng. Tamii wób me, naëng k'ääts gó hana do wób me tabadëë kån. ¹¹ "Datsäng Doo", sagõõh häd. Naëng uuh datsëë kån ta ti haj'aa. Hajõk badäk hahÿÿ hã habong do radejëp ta ti naëng datsäng do an'oo bã.

¹² Tii bā, āās see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā sët hë papÿÿj bãh, sët hë kamarab bãh karejã kån. Pawóp hë papÿÿj bãh, pawóp hë kamarab bãh mad'aak

doo, dooh takarejã bã. Tamawoob nuu me ji etyn bã sagõõh, tamawoob hë hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb dāk. Sët adëb bã bód, sët hë atsëm bód dooh bag näng péh. ¹³ Tii bā, ÿ baheg'ääs bã, ÿ maa napäh wawii p'op wë hã kapuuh do kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh: "Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahÿÿ bã habong do sa hã, tamawoob hë āās mad'aak do ragamehÿÿh do nahëë ragamehã bã kã. Tak'ëp baad nado né da sa hã ta ti an'oo bã!", näng wawii kyyh.

9

¹ Tii bā ji moo séd me hadoo do āās kã gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā kã, ÿ hapäh sagõõh tũü, hëej hã hadäng doo.* Ta hã takan'oo dāk tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa hënh noo tég. ² T'õp gadarong do bane-saa do tanoo gas'ëës bã, ganyyh tëeg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëëk doo, tëeg hõõ tsyg näng do hadoo. Papÿÿj, wë na-āāj hë ta tsyg ty gatsëë dāk. ³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hë, hëej haw'ääts hë sabakar baboo kån. Sa hã takan'oo dāk sëej betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴ Kamejõ dāk sa hã jawii, b'aah, joom na-āāj hë ranarejãã hyb n'aa. Kamejõ dāk sa hã jããm hë hëej haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboornanäng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵ Dooh takan'oo bã sa hã ta ti radej'ëep hyb n'aa, jããm hë takan'oo dāk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejãã hyb n'aa hëej haw'ääts hë habong doo. Datés do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'ääts hë habong do ratyw n'aa esoos da radejëp hyb n'aa paawä, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh

* 9:1 Ääs see tahyb n'aa pé ti sagõõh.

da rawyyd bä. Rakarën da radejêb paawä, ti hadoo né hê, dooh rahaja bä radejêb bä.

⁷ Rakaneb'oooh noo gó ji enyyw hõm do kawaaro kaneb'oooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy yÿj häd hadoo sa mamets. ⁸ Yÿj sëen hadoo sa sëen. Awad reaw häd nang do hadoo sa tæg. ⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ëeb hadoo. Tak'ep maa nesaa do sa kæg kyyh, hajõng do kawaaro, kawaaro ratakyk do na-ääj hê kaneb'oooh doo hênh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰ Dõm enäh. Sëej hadoo sa w'oooh. Sa w'oo hä hana doo me ta mahÿÿj me hëej haw'ääts hê habong do rabahoop ran'oo bä ji moo séd me kamarab noo gó. ¹¹ Ääs nesaa do t'öp gadarong doo gó tabanesaa hênh naa hanyyh doo, sa wahê n'aa. Eberew kyy me ta häd Abadõn. Gereg kyy me ta häd Apor-ijõn.†

¹² Pooj jé tak'ep nesaa do s'ëeh hadoo doo gó y hapäh do tabëej hõm kân. Pawóp hê rahoop do pan'aa ti abong nä.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do ääs gamehä kân tii bä ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä, P'op Hagä Do pa hahäng do in-sijëen rama ejuu do tyng k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, ta sasu me habëeh do poo gesõm doo bä naa y maa napäh ky ganyyh doo. ¹⁴ Hahÿÿ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do ääs hä: "Masood hõm ji meheet pé he-doo do ääs tamii maeh do Éw-Parat häd nang doo bä kamaw'yyd däk doo", nang poo gesõm doo bä naa ganyyh do kyyh. ¹⁵ Tii bä tasood hõm ji meheet pé hadoo do ääs, tamawoob hê hadoo do uuh badäk hahÿÿ hä habong do radej'ëep hyb n'aa. Ta ti noo gó bë no n'aa däg né

hê, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do ääs P'op Hagä Do enyyw däk. ¹⁶ Yÿ maa napäh nyy hê sa warahén kawaaro jó hah'üüm doo: 200 milhões.

¹⁷ Hahÿÿ da säh y hadoo doo gó y hapäh kawaaro, ta jó hah'üüm doo: Ty gahiin, tæg hõõ ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ääj hê sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reaw nuu häd hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tæg hõõ, tæg tsyg, saw'aak do na-ääj hê. ¹⁸ Tamawoob hê hadoo do uuh badäk hahÿÿ hä habong do dejêp, tæg hõõ, tæg tsyg, saw'aak do mahÿÿj. ¹⁹ Sa hejój banä kân sa noo gó naa, sa dõm hä naa. Aw'yy hadoo sa dõm. Sa dõm poo gad'oo hä nu enäh. Tii me rarejäã badäk hahÿÿ hä habong doo.

²⁰ Hëej haw'ääts hê habong do wób, nadejêp doo, sahõnh hê ta ti rabahapëë né paawä, dooh rat'yyd kamehÿÿn bä baad nadoo do ramoo bok do hä. Dooh reréd bä karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bä sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, k'ääts tæg hawak do s'ëeb, k'ääts tæg hahiin do s'ëeb, pä s'ëeb, b'aa s'ëeb ta ti sa kabariih. Dooh rahapëë bä, dooh ramaa napëë bä, dooh raboo bä. ²¹ Dooh badäk hahÿÿ bä habong do rat'yyd kamehÿÿn bä ta wób radej'ëep do hä, ramehëm do hä, sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hä, ta wób sa ma rets'ëek do hä.

10

Kerih do kapõõs do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä ääs tak'ep kabaj'aa do see y bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo.* Wê puh mahang tabahyng.

† 9:11 "Rejäã doo," tahanäng pé ta häd. ‡ 9:12 Tamawoob hê hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hä wawii her'oot do paa né tii. * 10:1 Badäk hahÿÿ bä naa Jowaw bahapäh tii.

Sarahöd ta nu pong jé tabakëë. Pa-pÿÿj gabarëëh do hadoo ta mamets. Tëëg hõö hadoo ta tsyym. ² Kerih do kapõös do paa kapyn hõm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahäng. Hëëj hã ta tsyym s'ÿÿ bahäng. ³ Tak'ëp ta kyyh, awad reãw hãd nãng do hahih wãt do hadoo, ãm n'aa nãng doo. Taky ganyyh bã, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ Ý berih bã paawã setsi hedoo do darung do sa kyyh, Ý maa napãh kyyh hã Ýÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: "Merii manã setsi hedoo do darung do rãher'oot doo. Maher'ood manã da", nãng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hã Ýÿ.

⁵ Tii bã, ããs akajar jó, hëëj hã na-ããj hë hãgëët do Ý hapëë wãt doo, p'op ta moo hub tagadahëë kãn wë hã. ⁶ Tii bã kã, hedëb had'yyt do hãd gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky dãng. Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badãk hahÿÿh, sahõnh hë ta hã hanãng do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuj wãt do hãd gó né hë taky dãng. Hahÿÿ da ta kyyh: "Dooh da P'op Hagã Do gadaa wãd bã. ⁷ Ta gamehÿÿh do nahëë setsi hadoo do ããs kã gamehã bã kã, kaja dãg kãn da P'op Hagã Do h'yyb dãng do ji nahapãh nã doo. Ta ky n'aa rod sa hã tametëëh do paa hadoo doo da né da", nãng ããs kyyh.

⁸ Tii bã kã, hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé Ý maa napãh doo, p'aa hënh taky hadoo hã Ýÿ. "Magado kerih do kapyn dãk doo, ããs akajar jó, hëëj hã tsyym hãng do moo gó naa", nãng ta kyyh hã Ýÿ. ⁹ Tii bã ta wë Ý bahõm, Ý betsëë kerih do tabanoo hyb n'aa hã Ýÿ. Ti taky hadoo hã Ýÿ: "Mado dãg. Makarëëb jëëh. Egëëh da a noo gó, mabaa bëëh hadoo. A wog gó

da matsing", nãng ta kyyh. ¹⁰ Tii bã kerih do Ý bado dãk ta moo gó naa, Ý awa jëng. Egëëh né hë noh Ýÿ gó, mabaa bëëh hadoo. Ý karëëb jëng jawén paa bã, matsii kãn wok Ýÿ gó. ¹¹ Tii bã rë tanyy ky hadoo hã Ý hahÿÿ da: "Kamejõ dãk a hã, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagã Do metëëh do hajõk do hëëj haw'ããts hë habong do sa ky n'aa hã, hajõng hãj n'aa babuuj sa ky n'aa hã, hajõk hedoo do badãk hahÿÿ bã sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hã", nãng hã Ý her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagã Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã takan'oo dãk hã Ýÿ ji metyy n'aa nahëë ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hã Ýÿ: "Ahõm, mety P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëët doo, ta gagod, h'ëëd pénh tanu dãk. Mamety na-ããj hë P'op Hagã Do hã rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bã P'op Hagã Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hë. ² Mety manã P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo dãk P'op Hagã Do karapee nadoo do sa hã. ⁴² ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manãh.* ³ Ý mejüü da pawóp hadoo do këh Ý n'aa herot doo. Këh Ý n'aa ramaher'oot da ta wób sa hã ta ti 1,260 ta ã noo gó.† Saroor hebaan do hejooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapad-edëëk da", nãng ta kyyh. ⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ããs do pooj jé habëëh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagã Do tób n'aa wahoo. Rakarënh rarejãã tii. Dooh rahyb n'aa jewyyg bã da, tahanãng pé tii. † **11:3** 1,260 ta ãh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tég nad'ëëd is do 2 hã takerii dãk doo. ‡ **11:4** P'op Hagã Do ky n'aa rod Sakarija hãd nãng do hapãh do paa ti ta tii.

N'aa Jawyk Doo, sahõnh hẽ bag'ããs do pooj jé habëeh do ti na-ãaj hẽ. §
 5 Sa majiï rakarën bã rarahejã bã paawã sa hã, tëeg hõõ ganyyh sa noo gó naa sa majiï ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëep sahõnh hẽ sa hã rarejãã karën do paawã.
 6 P'op Hagã Do an'oo däk sa hã 42 kamarab noo gó naëng nadots wäd ran'oo bã, P'op Hagã Do ky n'aa rarer'ood nuujjé. P'op Hagã Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bã naëng. Tan'oo däk na-ãaj hẽ sahõnh hẽ hedoo pé baad nadoo doo me badäk hahy rarejãã. Rakarën do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagã Do anoo sa hã.

7 Rabahajaa bã kã P'op Hagã Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëej jëng bã kã, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamaj'iï da sa wë, taj'aa et'ëek da sa hã, tadej'ëep da. 8 Panang ky n'aa etsëeh do tyw n'aa bã abë hõm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëem däk do paa ti panang ky n'aa etsëeh doo. Sodoma, Esit na-ãaj hẽ ramaneënh ta ti panang häd wób. **

9 Sahõnh hẽ né hẽ badäk hahyã bã habong doo, ajyy, yÿj, sahõnh hẽ panaa uuh, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do sa uuh, sahõnh hẽ hãj n'aa babuj uuh na-ãaj hẽ, tamawoob hẽ ta äh, sét hẽ ta bód ta jó noo gó raheg'ããs da sa kamag n'aa paah. Dooh da ran'oo bã sa kamag n'aa radakã jëe bã. 10 Sahõnh hẽ badäk hahyã hã habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa kã, sa matym n'aa ramejũũ da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

11 Ti hado né paawã, tamawoob

hẽ ta äh, sét ta bód ta jó jawén paa bã, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagã Do hã hana do edëb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kãn. Tak'ëp rabeÿÿm bong sahõnh hẽ ta ti hapäh doo. 12 Tii bã pawóp hadoo do ramaa napëe wät kyyh tak'ëp hadoo do hÿ pong jé naa. "Bë as'ëeg wawëe hẽ", näng ta ti kyyh sa hã. Tii bã wë puh mahang rabas'ëeg kãn hÿ pong jé sa majiï matym gó.

13 Ti noo gó né hẽ tak'ëp k'ãäts katajus wät. Tób panang bã hatoonh do ji moo sahõnh hẽ ken'yyh sét hẽ kag'ëed bëeh. 7 miw panang buuj dejëp k'ãäts katajuus do haj'aa. Ta wób kã, kedëeb bong do raj'aa etsëe wäd kãn tii bã P'op Hagã Do hÿ pong jé hawät doo.

14 Tabëej hõm kãn pawóp däg kã tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó y hapäh doo. Tamawoob hẽ hadoo doo kã ti awät nä.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëe ky n'aa hahÿÿh

15 Tii bã setsi hedoo do ääs kã gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã hajõng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganã kãn hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

"Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,
 Kristo tah'yyb däng do na-ãaj hẽ tii kã hÿÿ kã sahõnh hẽ badäk hahy bag'ããs doo.
 Tabagãã had'yyt da", näk sa kyyh.

16 Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagã tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ëeh P'op Hagã Do matym gó. Tũũ sa maboer me rabehyy bëeh, P'op Hagã Do raj'aa etsëe kãn.
 17 Hahÿÿ da sa kyyh:

"A wë äã tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

§ 11:4 Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëe n'aa tii. **11:8**
 Jerusarënh panang hã rapes'ãap tii.

Ōm né ti da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo.

A wē āā wén tseb'ee, tak'ëp hadoo do a hejój mametä däk do hyb n'aa,

sahõnh hē mabagāā däg kån do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ëp sahõnh hē häj n'aa babuuj rakawajāān paa a wē.

Kaja däg kån hÿy kã makawajāān doo gó ta sãm mabaanh doo.

Kaja däk dejëp do paa nesaa doo hēnh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-āāj hē ta sãm baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hã,

tsyt hē a wē kasëew bong doo, õm weh'ëeh do sa wē na-āāj hē.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hã, ky n'aa etsëeh do sa wē na-āāj hē.

Ōm rejāā da badäk hahÿ rejāā doo", nãk sa kyyh.

¹⁹ Tii bã noo kasëets däg kån P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëe kån tii bã ta gó hahäng doo. Tak'ëp tabawyp tii bã, tak'ëp tadarung, et'oom, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg kån.

12

ÿñh, tabanas'aa daheeh Jowãw hapãh do ky n'aa hahÿyñh

¹ Tii bã kã, tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa ganyyh wē hã. ÿñh ganyyh. Papyÿj gabarëeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagëet. ¹² sagõoh ta nuu gó hasooh do hã.* ² Etaah ÿñh hadoo

* **12:1** Isaraéw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿñh.

† **12:3** Nesaa Do Yb né hē ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hahÿy da takerii däk: "Sapaar s'ëeb tabagã n'aa heen n'aa da." Sa moo gó bagã n'aa ratón rabag'ãas do heen n'aa. Sapaar s'ëeb tabag'ãas do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majiñ, ta hã ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahÿyñh. § **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

doo. Tak'ëp tabawaam ajãn mahÿÿj ganyyh do hyb n'aa.

³ Tii bã tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa see ganyyh wē hã. Tabanas'aa hahiin do tak'ëp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahõnh hē ta s'ãän,

dõm nãng.† ⁴ Tamawoob hē hadoo do uuh sagõoh tadewäts hyng tũ

hëej hã ta dõm me. ÿñh hedoo do ajãn benãng do pan'aa pooj jé

tabanas'aa bag'ëed däk, ajãn benyy däk bã kã nayyw hē tabawëh hyb

n'aa paawä. ⁵ Tii bã ta t'aah aj'yy enyy däg kån. Dooch tabanas'aa

haja bã ÿñh hadoo do t'aah tawëe jëe bã,

nayyw hē P'op Hagä Do masäg kån do hyb n'aa ta wē,

tabagã tyng n'aa wē kã. Sahõnh hē häj n'aa buuj ÿñh hadoo do

t'aah bag'ãas da. Tagawats'iik da ta hã ky nadah'eeh doo.‡ ⁶ Tii

bã ÿñh hadoo do kejën hõm tabanawäng hēnh, ta pooj jé P'op

Hagä Do benyyw däk doo hēnh. Ta tii bã ÿñh rabahagã kån 1,260 ta

ã noo gó.§

⁷ Tii bã rakaneb'ooh hÿ pong jé. Mikéw kã, ãas sa wahë n'aa,

ãas ta sii habong do rakaneboh kån tabanas'aa sa sii, ãas nes'aa

padëek do tabanas'aa karapee sa sii. ⁸ Tabanas'aa rakamajë boo

né paawä Mikéw sa wē, dooh tahaja bã Mikéw. Ti hyb n'aa

dooch takan'oo wäd bã hÿ pong jé raboo boo bã, tabanas'aa hã, ta

karapee sa hã. ⁹ Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũ. Ti né hē ti

aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do

Yb. Ti né hē ti ta s'ee hēnh, dawëe P'op Hagä Do mahãnh sahõnh hē

badäk hahÿy hã habong do h'yyb mahũm do paah. Badäk hahÿy

hēnh radawäts hyng, ääs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

¹⁰ Tii bā ȳ maa napäh tak'ëp h̄y pong jé her'oot doo. Hahȳy da ta kyyh:

“Kaja däg kân h̄ȳy kâ P'op Hagä Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój mahänh.

Kaja däg kân na-ääj hē ta hejój me sahōnh hē tabag'ääs doo.

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk h̄ȳy kâ sahōnh hē sa bahänh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa èr h̄ȳy hedoo do

ky n'aa tapa had'yyt hē do P'op Hagä Do matym gó.

¹¹ B'éé T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ääj hē

ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majī, Nesaa Do Yb.

Dooh ta bahänh rakamahän bā badäk hahȳy hā ji hawät doo.

Ti hyb n'aa, dooh reỹym bā dajëb hā.

¹² Ti hyb n'aa, bē tsebee h̄y pong jé. Sahōnh hē bē h̄y pong jé habong do bē tsebee!

Bëe kâ, badäk hahȳy bā habong doo,

akajar me habong do na-ääj hē, tak'ëp nesaa da bē hā bē wē Dijab bahyng do hyb n'aa.

Tak'ëp né hē takawajään, tahapëe däk do hyb n'aa edaa däk radawäts gëet doo”,

näng h̄y pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bā kâ ti tūū, badäk hahȳy hēnh radawäts hyng doo, ta no n'aa masoo ȳyñh t'aah henäng doo. ¹⁴ Dooh tabanas'aa haja bā, ȳyñh hadoo do hā takan'oo däk do hyb n'aa wawii tak'ëp haeh do kæg, tabanawäng

hēnh ta hā tabenyw däk doo hēnh takapuh hōm hyb n'aa, takejën hyb n'aa. Ta tii bā rabahag'ääs ta hā tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó. Dooh aw'yy hadoo do haja bā ta t'ii hēnh tahōm bā. ¹⁵ Tii bā aw'yy hadoo do etsós wät naëng. Tamii hado däk. Takarēn paawä wän n'aa hejoonh do bahēm hyng ȳyñh. ¹⁶ Dooh tahaja bā. Ȳyñh hadoo do k'ääts masaa kân. K'ääts karëeb jëng tamii tabanas'aa noo gó ganyyh doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ëp tabanas'aa kawaj'ään kân ȳyñh wē, ti hyb n'aa ahōm kân ȳyñh hadoo do panaa wób sa wē takamaj'ii hyb n'aa. P'op Hagä Do mejüū do ky dah'eeh do ti ta panaa wób,** Jesus ky n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bā akajar nabyy me tabanas'aa bag'ëed däk.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahȳy

¹ Tii bā ȳ hapäh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahōnh hē ta s'ään. Ta s'ään hā ti atoonh ta soog. Sét ken'yyh ta nuu hā takerii däk ta häd wób P'op Hagä Do tah'yyb re-jää doo. ² Awad rewopaad häd näng do häd hadoo ta ti tabanas'aa ȳ hapäh doo. Awad see péh, uus häd näng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reāw häd näng do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa seeh, dōm näng doo,* pooj jé ȳ hapäh doo, an'oo däk ta hejój, tabag'ääs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hā. Tan'oo däk na-ääj hē ta hā tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk hyb n'aa.

³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hā ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajëp ji edoo né paawä ta rog mahȳy, dooh tadajëb bā. Mah'uu däk ta rog. Ti hyb n'aa, sahōnh hē badäk hahȳy bā habong do rahyb

** 12:17 Jesus hā h'yy ka'eeh do tii. * 13:2 Nesaa Do Yb tii.

n'aa meuunh, rawén ky sūūt tabanas'aa tame hanyyh doo. ⁴Tii bā badāk hahÿÿ bā habong do rahyb n'aa jewyyg dāg kån tabanas'aa dōm nāng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg dāk tan'oo dāk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-āāj hē rahyb n'aa jew'yyk. Hahÿÿ da sa kyyh: “Doo hahÿ tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. Doo hajaa pé ta hā j'aa ketsē péh”, nāk sa kyyh.

⁵Tii bā tabanas'aa akajar me hanyyh do hā takan'oo dāk ta hā hē taj'aa etsē ta ky n'aa hā. Takan'oo dāk ta hā ta her'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejāā doo. Takan'oo dāk ta hā 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó tamejūū hyb n'aa. ⁶Tii bā ta her'ood kån nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejāā doo. Ta her'ood kån P'op Hagä Do hād rejāā doo. Taky n'aa rejāā P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hÿ pong jé habong do na-āāj hē. ⁷Takan'oo dāg kån ta hā P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do wē takamaj'ÿi hyb n'aa. Takan'oo dāk sa hā taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bā takan'oo dāk ta hā, sahōnh hā tamejūū hyb n'aa. Sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do hā, ajyy, ÿÿj sahōnh hē sa panaa hā, sahōnh hē sa kyyh her'oot do hā, sahōnh hē hāj n'aa babuuj hā tamejō kån. ⁸Sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong doo, sa hād kanerii dāk do edēb had'yyt hē gadoo do heen n'aa hā raj'aa etsē da tabanas'aa. B'éé T'aah, badāk hahÿÿ bā tadu dahāng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb dāng do tadajēp hyb n'aa, ta ti ti ji edēb had'yyt do heen n'aa danāh.†

⁹Taw'āāts hē sahōnh hē maa nap'ëeh do ramaa newēē hahÿÿh:

¹⁰“Jé sa hā P'op Hagä Do h'yyb dāng do sa majÿi rameso padēek hyb n'aa, sa majÿi moo gó rakameso dāk né da. Jé sa hā P'op Hagä Do h'yyb dāng do sēn-jeer me radej'ëep hyb n'aa, sēn-jeer me radejēp né da.”

Ti hyb n'aa taw'āāts hē h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong do ragadoo ta tii. Taw'āāts hē dooh rah'yy gejē bā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā.

Tabanas'aa see k'āāts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹Tii bā tabanas'aa see k'āāts gó naa hana doo kā ÿ bahapēē kån. Pawóp hē ta s'āān. B'éé t'aah s'āān hadoo ta s'āān. Tabanas'aa dōm nāng do hadoo ta kyyh.†

¹²Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahōnh hē ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'āāts gó hana do bawāt. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wāt sahōnh hē tamoo wāt doo. K'āāts gó hana do anoo sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu dāk do paah. ¹³Tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa tabanas'aa k'āāts gó hanyyh do moo wāt. Tēeg hōō sii hē adēē hyng tūū hÿ pong jé naa tan'oo bā badāk hahÿÿ bā habong do sa matym gó. ¹⁴Meuj n'aa nāng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wāt do hyb n'aa, tawad'ii kån badāk hahÿÿ hā habong doo. Tamejūū sa hā, kabarii tabanas'aa rog nāng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hā raweh'ëeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog nāng do paa né paawā, sēn-jeer haj'aa, edēp nā.

¹⁵Tii bā tabanas'aa k'āāts gó naa

† **13:8** Ta tii hā sa hād kerih doo, dooh raj'aa etsēē bā tabanas'aa. † **13:11** Kaja hē tah'yyb mahūūm sahōnh hē sa wē ji edoo né paawā, tak'ēp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahananāng pé tii.

hanyyh do hã takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa tabedëb geët hyb n'aa kä. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kân. Tamejũũ radej'ëep hyb n'aa sahõnh hẽ kabarii ta heen n'aa hã hyb n'aa najew'yyk doo. ¹⁶ Tamejũũ na-ããj hẽ, sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do sa moo hub hã tanado bã sa maboor hã radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hã, ky n'aa etsëeh do hã, ma näng do hã, kas'ut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hẽ sa karom hã na-ããj hẽ radadäk da ta ti heen n'aa. ¹⁷ Ta ti heen n'aa nanäng doo, dooh da tahaja bã tets'ëẽ bã takarën doo, dooh na-ããj hẽ tahaja bã ta wẽ hanäng do tesëem bã. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii. ¹⁸ Taw'ääts hẽ tak'ëp ji h'yy ganäng hahỹỹ hã. Taw'ääts hẽ jé h'yy ganäng do tahyb n'aa newëe nyy d' tahanäng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wẽ kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahỹỹh

¹ Tii bã ÿ hegãã wät. Pój ÿỹ jé ÿ bahapäh B'éé T'aah waëë Sijõn häd näng do jó hageët doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboor hã takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh. ² Tii bã ÿ maa napäh hỹ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ëp maa ena do ky hadoo. Etën do nahëë hajõng tyd näng do retën do hadoo ÿ maa napäh doo. ³ P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahë n'aa sa

pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kä rejäm kân. Dooch hajaa pé ta ti kejäm do ma kameteëk péh. Jããm hẽ hajaa rama kamet'ëëg bã 144 miw hedoo doo, badäk hahỹỹ hã habong do mahang P'op Hagä Do wẽ kedëeb bong doo. ⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ÿỹj sa wẽ. Ti hyb n'aa baad had'yyt hẽ sa h'yyb P'op Hagä Do wẽ.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hẽ tahahõm hënh. Jesus dajëp doo me ta sãm, rakets'ëẽ hõm badäk hahỹỹ bã habong do sa mahang naa, tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ, B'éé T'aah wẽ na-ããj hẽ ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wẽ kasëew hõm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵ Dooch noo gó ranoo kanesa bã. Baad had'yyt hẽ rababok.

Tamawoob hẽ hedoo do ääs sa ky n'aa hahỹỹh

⁶ Tii bã ÿ hapäh ääs seeh, p'op wẽ hã kapuuh doo. Jé pad'yyt hẽ badäk hahỹỹ hã habong do hã tapanäk baad hadoo do nahänh do ky n'aa. Sahõnh hẽ häj n'aa buuj sa hã, sahõnh hẽ panaa sa hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do sa hã, sahõnh hẽ né hẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã tapanäk. ⁷ Tak'ëp ta kyyh hahỹỹ da tapanäk bã: “Kaja däk sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ bë h'yyb eỹm P'op Hagä Do hã, taw'ääts hẽ tak'ëp bë weh'ëeh, bë j'aa etsëe ta hã. Bë hyb n'aa jewuyg, wẽ, hëej haw'ääts hẽ, akajar, naëng k'ääts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

⁸ Tii bã ääs seeh, pooj jé hahõm do jawén tabana. Hahỹỹ da ta kyyh: “Gawatsig kân, gawatsig kân panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng doo! ÿñh hajõk do sii heỹỹh do hadoo Babirõn

* **14:1** Waëë Sijõn häd näng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bã Jerusarënh panang basooh na-ããj hẽ. † **14:4** P'op Hagä Do hã had'yyt hẽ rah'yyb padëëk. Dooch ta wób rah'yy kaha'eeh do hã rah'yy kae bã. Dooch kabarii hã rah'yy kae bã, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bã, tahanäng pé ti dooh ÿỹj sa wẽ rabok péh.

panang. Tan'oo dāk naēng oow mahÿÿnh do sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do sa hā, tak'ēp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagā Do kawajāān tan'oo bā sa wē.”[†] ⁹ Tii bā āās see ana kån, āās pooj jé hah'ūūm do sa jawén. Tak'ēp ta kyyh. Hahÿÿ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-āāj hē, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboor hā, ta moo hā radadāk hyb n'aa, ¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagā Do rejāā da sa hā tak'ēp takawajāān doo gó. Tak'ēp sa hā tarejāā do rahoop da. Dooh da P'op Hagā Do t'yyd mehīin bā sa hā.[§] Ta ti hedoo do rahoop da pā hadoo saw'aak do hahōng do tak'ēp mahÿÿnh doo. Āās P'op Hagā Do wē kasēew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-āāj hē rahoop da tii. ¹¹ Rahoop do tsyg as'ēēg had'yyt hē da. Dooh tahēēj bā tii. Dooh da takan'oo bā rakameh'āāk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-āāj hē hyb n'aa jew'yyk doo, ta hād heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, nāng āās kyyh.

¹² Ta ti hana nā do hyb n'aa, taw'āāts hē h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hē P'op Hagā Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong doo, tamejūū do ky dah'eeh doo, Jesus hā h'yy ganajēng doo.

¹³ Tii bā ŷ maa napāh kyyh hÿ pong jé hana do hā ŷ ky hadoo doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “Merii hahÿÿ da: Ky n'aa kedēng da hÿ jawén dejēp doo, h'yy ganajēng doo me Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo”, nāng.

“Te hub né hē tii”, nāng P'op Hagā Do Sahee. “Ta ti hedoo do rakameh'āāk da hejooñh do rahoop do mahānh. Hÿ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sām”, nāng P'op Hagā Do Sahee.

Badāk hahÿÿ bā habong do ta hā h'yy kana'eeh do Jesus rejāā do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Tii bā ŷ hegāā wāt, wē puh hawak do ŷ hapāh pój ŷÿ jé. Wē puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'āāts tēg gabarēeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekāā do nahēē tak'ēp hehām doo. ¹⁵ Tii bā āās see bana kån. P'op Hagā Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bā naa tabanyyh. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wē puh pong jó hasooh do hā. Hahÿÿ da ta kyyh: “Mata dāg badāk hahÿÿ hā habong doo, raky n'aa kety hōm hyb n'aa, joom ta nahēē me ji gekāā doo da, ji bataa doo da. Kaja dāk nesaa do hā raky n'aa kety hōm do hyb n'aa, joom ahōō dāk do ji ata hōm do kajaa doo da”, nāng āās kyyh wē puh pong jó hasooh do hā. ¹⁶ Tii bā kā, ta nahēē me wē puh pong jó hasooh do tanu gak'āā hōm hadoo badāk hahÿÿ hā habong doo. Sahōnh hē tabata hōm.**

¹⁷ Tii bā P'op Hagā Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bā naa tabanā kån āās seeh. Ti na-āāj hē tatón joom nahēē tak'ēp hehām doo. Uwa ag ji gamakāā do nahēē tii. ¹⁸ Tii bā āās seeh, tēēg hōō hagā n'aa, buu benyym do P'op Hagā Do hā rama ejuu do tyng bahāng bā naa tabana kån. Tak'ēp ta kyyh

[†] **14:8** Ÿÿnh hajōk do sii heÿÿh doo, sa sii naēng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'ūūm. P'op Hagā Do mak'yyys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagā Do ramakyyys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. **§ 14:10** Panyyg ky n'aa gó tabeh'ūūm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿÿ da takerii wāt: “Tak'ēp mahÿÿnh doo, ta hood gó tagedu dāk do tan'oo bā reēek. Tak'ēp mahÿÿnh do tii. Dooh takamekuuj bā tanahejooñh hyb n'aa. P'op Hagā Do kawajāān tii.” **** 14:16** Panyyg ky n'aa gó tabeh'ūūm badāk hahÿÿ bā habong do taky n'aa ety do ky n'aa.

ãäs joom nahëë hehâm do hatón do hã tamaher'oot bã. Hahÿÿ da taky hadoo ta hã: “Mado däg joom nahëëh, mata däg badäk hahÿÿ bã joom uwa ta tyd hã padëëk doo. Wah'ëë padäg kã ta ag.”¹⁹ Tii bã ãäs gak'ãã hõm kãn uwa ag badäk hahÿÿ bã hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadewäts hõm kãn ji gatsi do hood gó. Takawajãän doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejãä da badäk hahÿÿ bã ta hã h'yy kana'eeh do tahanäng pé tii.²⁰ Tii bã sa tsyym me ragetsii kãn uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hã hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë däk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewöd n'aa hã takajäk, p'op péj takajäk. Dawëë né hë takajäk, 300 kirõöm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ãäs setsi tagadëëg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã kã, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ãäs ÿ hapäh, tagadëëg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëëg ub tawén hadoo, ta ti tabëë bã, gawatsig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajãän doo.² Tii bã akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tëëg hõõ hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hë j'aa kets'ëë doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hã, kabarii ta heen n'aa hã na-ãäj hë j'aa kets'ëë doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëë retën do nahëëh, sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo.³ Tii bã rejäm kãn Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ãäj hë B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jãm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa näng do sahõnh hë mamoo wät doo
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.
Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë mamoo wät doo,
õm, sahõnh hë had'yyt bag'ãäs doo.
⁴ Jãäm hë õm ti baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo.
Sahõnh hë häj n'aa babuuj rabana da a wë,
õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.
Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametã däg kãn do hyb n'aa.
Ti hyb n'aa kã, sahõnh hë a hyb n'aa da rah'yyb e'ÿÿm.
Tak'ëp da õm raweh'ëëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.
Sahõnh hë õm da raj'aa etsë”, nãk sa kyyh rejäm doo gó.

⁵ Ta ti jawén ÿ hegãä wät, tii bã ÿ hapäh tanoo kasëëts hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood tób n'aa.⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanã kãn setsi ãäs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do rahoop do man'aa doo. Pãän papuuj rino häd näng do s'ëëb hawak do gabarëëh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ãäts tëëg gabarëëh do s'ëëb.⁷ Tii bã, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hã setsi ta hood k'ãäts tëëg gabarëëh do s'ëëb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajãän do metëë n'aa, badäk hahÿÿ bã habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa.⁸ Tii bã kã, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooch hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëë suun péh, ta ti

†† 14:20 Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bã habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ii do ãäs radej'ëëp do ky n'aa tii.

setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ
bä habong do rahoop do man'aa
do kajaa bä kä.

16

*Setsi ta hood P'op Hagä Do
kawajãän do metëë n'aa ky n'aa
hahÿÿh*

¹ Tii bä, ÿ maa napäh kyyh tak'ëp
hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa
bä naa hana doo. Hahÿÿ da taky
hadoo setsi hedoo do ääs sa hä: “Bë
ahôm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ
hënh setsi hedoo do ta hood gó
hanäng doo, P'op Hagä Do kawa-
jãän do metëë n'aa”, näng ta kyyh.

² Tii bä pooj jé hadoo do ääs ahoog
kän ta hood gó hanäng do hëëj jó.
Tii bä, sahõnh hë tabanas'aa akajar
me naa hanyyh do paa heen n'aa
sa maboore hä, sa moo hä gado däk
do hä, sahõnh hë kabarii ta heen
n'aa hyb n'aa jew'yyk do hä na-ääj
hë genyyh sa rog manahuuh doo,
nesaa doo, datés doo.

³ Tii bä ääs see akajar me tahoog
kän ta hood gó hanäng doo. Ma-
jyyw hado däk sahõnh hë naëng,
kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë
akajar me habong do hedëp do paa
dejëb kän.

⁴ Ääs see ahoog kän ta hood gó
hanäng do sahõnh hë tamii me,
naëng k'ääts gó ganyyh doo me na-
ääj hë. Majyyw hado däk sahõnh
hë naëng. ⁵ Tii bä ÿ maa napäh
ääs naëng hagä n'aa, hahÿÿ da P'op
Hagä Do hä her'oot doo:

“Baad had'op òm.

P'op Hagä Doo, tsyt hë nesaa do
mahãnh hawät doo,
da hë hawät doo, p'ooj ub hawät
doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,
ta tii da sa hä maky n'aa etyy do hä,

⁶ Baad ub né ti sa hä mamoo wät
doo,

a karapee tsyt hë a wë kasëew bong
doo,

a ky n'aa rod na-ääj hë radej'ëep do
hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bä
radej'ëep noo gó.

Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né
hë rabeëëk hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hë tii”, näng ääs
naëng hagä n'aa kyyh.

⁷ Tii bä ÿ maa napäh kyyh P'op
Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hä
naa ääs her'oot do ky gadoo doo.
Hahÿÿ da ti kyyh P'op Hagä Do hä:
“ÿÿ, te hub né hë Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap
Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë
sa hä maky n'aa etyy doo”,
näng ti kyyh.

⁸ Tii bä ääs see papÿÿj hä kä
tahoog kän ta hood gó hanäng doo.
Tii bä kä, papÿÿj hä takan'oo däk
badäk hahÿÿ bä habong do tare-
jãä hyb n'aa tak'ëp baju doo me.

⁹ Tii bä byyh hetä padëëk tak'ëp
baju do haj'aa. Ti hyb n'aa P'op
Hagä Doo, sahõnh hë rahoop do
mo haj'aa näng do raky n'aa was'ee
kän. Tak'ëp rahob né paawä, dooh
rat'yyd kamehÿÿn bä, dooh reréd bä
nesaa doo. Dooh rakarën bä P'op
Hagä Do rahyb n'aa jewyyg bä.

¹⁰ Tii bä ääs see ahoog kän ta
hood gó hanäng do tabanas'aa aka-
jar me naa hanyyh do paa bagä
tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb däk
jé pad'yyt hë tabanas'aa bag'ääs
doo bä. Badäk hahÿÿ bä habong
do nag'aad kegës, tak'ëp datés do
rahoop do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä
Do hÿ pong jé bag'ääs do raky n'aa
was'ee kän tak'ëp datés do hyb n'aa,
sa rog hyb n'aa na-ääj hë. Rahob
né paawä, dooh rat'yyd kamehÿÿn
bä baad nadoo do ramoo bok do
hä. Dooh reréd bä baad nadoo doo.

¹² Tii bä ji ma poo oow see pé ääs
kä ahoog kän ta hood gó hanäng do
tamii maeh do Éw-Parat häd näng

doo me. Tamii Éw-Parat mawooj däk, sa wahë n'aa papÿÿj hana hënh naa hena do sa warahén sii hë mawooj däk doo me rabatség hóm hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh.

¹³ Tii bā ÿ hapäh tamawoob hë karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dóm näng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo. ¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa do né hë tii. Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bā häj n'aa wahë n'aa wë rabahóm, häj n'aa wahë n'aa sa warahén sii hë rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh. P'op Hagä Do wë, ta karapee wë na-ãäj hë rakaneboh paawä. P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Do h'yyb däng do noo gó da ta ti kaneb'ooch do bawät.

¹⁵ Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bë hyb n'aa matakä. ÿ ana da rah'yy kanapeet bā, hets'ëek do ji ganada bā takajaa doo da. Ky n'aa kedëng da jé hyb n'aa matakëe doo. Ta ti hadoo do hā dooh takado hóm bā ta saroor. Dooh da tanu mebyy bā, dooh ta si n'aa hë tawäd ÿ an'oo bā do hyb n'aa”, näng Jesus.†

¹⁶ Tii bā tamawoob hë hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bā hëej sa wahë n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneënh doo bā.

¹⁷ Tii bā setsi däg do ääs kã ahoog hyy kãn ta hood gó hanäng do wë hã. Tii bā ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bā naa, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bā naa.

Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig hóm kãn sahõnh hë!”, näng. ¹⁸ Tii bā kã, tak'ëp tabawyb kãn, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hë k'ääts katajus kãn, k'ääts ganabëeh. Badäk hahÿÿ bā ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawät. Tak'ëp né hë badäk hahÿÿ hëej hã katajuus jé pad'yyt hë. ¹⁹ K'ääts nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hë hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa ketyn padäg kãn panang paa tan'oo bā. Tamawoob däg panang tahaj'aa ketyn bong doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bā hanäng do sa panang bā hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bā nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejüü rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿÿnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajään doo gó sa hã tarejää doo, tahananäng pé tii. ²⁰ Sahõnh hë tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëe na-ãäj hë bedo bong. ²¹ Naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg hyy kãn badäk hahÿÿ bā habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pä hadoo kejäk doo. Tii bā P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kãn tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bā do hyb n'aa.

17

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bā setsi hedoo do ääs, ta hood sa moo gó patsëe do paa sa see ana kãn wë ÿÿ, tii b' taky hadoo hã ÿÿ: “B'ëep, ÿ metëeh

* **16:13** Tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hã takerii däk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarënh bā hasooh do P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa awät kawõot doo da atsëm. Tii d' tawén d'oo tahag'ääs hyb n'aa tób hagä n'aa ramatakä bā. Tawyyd bā tób hagä n'aa see haÿÿh doo, rado hóm ta saroor; raju hóm, tii bā ramejüü bag hënh tababaa j hóm hyb n'aa ta tób hënh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm tamatëeh do baad ji gada do ky n'aa hã.

da a hã nyy da P'op Hagä Do rejää da y̆ynh hajök do sii he'y̆yh do yb, hajöng tamiî takëen hã hasooh doo.* ²Sahönh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'y̆yh hadoo ta ti y̆ynh hadoo do sii. Badäk hahy̆y hã habong do raboom kãn do hadoo uwa s'ëeb mahy̆ynh do hã, y̆ynh hadoo do sa hã taheno do hã. Baad nadoo do y̆ynh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kãn",† näng ääs kyyh hã y̆y.

³Tii bã s'ëeh hadoo y̆ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Säh y̆ hadoo doo gó ääs y̆ tamahüüm kãn tabanawäng hënh. Ta tii bã y̆ hapäh y̆ynh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hã takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahönh hë ta s'ään. ⁴Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang y̆ynh saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, pã gabarëeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hë ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'y̆yh do hyb n'aa. ⁵Hahy̆y da takerii däk ta maboora hã: "Babirôn, panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do y̆yh. Y̆yj hajök do sii he'y̆yh do sa y̆yn. Sahönh hë tak'ëp nesaa do badäk hahy̆y bã hanäng do du n'aa doo." Tii d' né takerii däk ta maboora hã, tahanäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶Aoom y̆ynh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëep do teég wät do hyb n'aa.

Tak'ëp y̆ hyb n'aa meuuw wät y̆ynh hadoo do y̆ bahapäh bã. ⁷Tii bã ääs ky hadoo hã y̆y: "Hëd n'aa mahyb n'aa meunh? Öm y̆ maher'ooot da y̆ynh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Öm y̆ maher'ooot da na-ääj hë tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahönh hë s'ään näng do y̆ynh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. ⁸Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hë dooh tawäd bã. Ti hadoo né hë tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa taganyyh da tagawatsig hóm hyb n'aa kã. Badäk hahy̆y bã habong doo, sa häd badäk hahy̆y kapahuuj däk noo gó naa kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hã, rahyb n'aa meunh da tabanas'aa rabahapäh bã. Pooj jé tabawäd wät paah, da hë dooh tawäd bã. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hënh kã", näng ääs kyyh.

⁹Ti taky hadoo ënh: "Taw'ääts hë tak'ëp ji h'yy ganäng ta tii hã, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëë y̆ynh jó jasooh doo.† Setsi ta nuuh, setsi bagã n'aa heen n'aa na-ääj hë. ¹⁰Setsi hedoo do paa kã, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'ääs da hë. Ta seeh, tagadëëg ub hadoo doo, dooh tana nã bã. Takajaa bã kã, tabag'ääs da kanahën d'os hë ub. ¹¹Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hë nawät nã doo, oito hado däk do bagã n'aa da tii, t'öp gadarong doo gó naa tabanyyh bã kã. Setsi bag'ääs do hadoo pé tii. Tagadëëg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii", näng ta kyyh.

* **17:1** Panang Babirôn ramaneëeh do ky n'aa ti y̆ynh hajök do sii he'y̆yh do Jowaw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajöng do tamiî, hajöng badäk hahy̆y hëej babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † **17:2** Sahönh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hã metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hã, tahanäng pé tii. † **17:9** Ta wób sa hã, setsi bagã n'aa hajöng häj n'aa bag'ääs do ta ti setsi waëë. Ta wób sa hã Roma panang ky n'aa tii, setsi waëë häd tüu nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hã Jerusarënh ky n'aa.

12 Tii bā ahōm nā ta kyyh: “Ji moo sahōnh hē hedoo do ta s'āān mahapāh doo, ji moo sahōnh hē hāj n'aa wahē n'aa. Dooh radu do nā bā rabag'āās doo. Ti hadoo né hē, kanahēn d'os hē ub rabag'āās da tabanas'aa sii. 13 Séd rah'yib hedoo da ji moo sahōnh hē hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yik do ranoo da tabanas'aa hā. 14 B'éé T'aah wē da rakamaj'ī. Tii d' né paawā rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ēēk da sa hā, sa wahē n'aa heh'āāt doo, hyb n'aa jewyk do sa wahē n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hē da rababok ta wē tanaēēj bong doo, ta wē tatsyyd bong doo, ta hā h'yy kanerét doo”, nāng mā āās kyyh.

15 Tii bā āās ky hadoo ēnh hā ȳy: “Hajōng tamii mahapāh do ta takēēn hā ȳynh hajōk do sii he'ȳh do hasooh doo, hajōk do badāk hahȳ hā habong do tii. Sahōnh hē hāj n'aa buuj, sahōnh hē sa kyyh her'oot do tii. 16 Tak'ēp da tabanas'aa, ji moo sahōnh hē hedoo do ta s'āān, ji moo sahōnh hē hēēj sa wahē n'aa, rakawajāān da ȳynh hajōk do sii he'ȳh do wē. Ramakyyys da. Rado hōm da sahōnh hē ta wē hanāng doo. Rakabo nyh da ta saroor, ta si n'aa hē tabawāt hyb n'aa. Rawēh da ta dab, raju jēng da tēēg hōō me. 17 Tii d' rawén d'oo da P'op Hagā Do an'oo dāk do hyb n'aa sa h'yib gó, takarēn do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hē séd rah'yib hedo padēēk, sa hejój, rahyb n'aa jew'yik do rawén noo tabanas'aa hā. Tii d' rabad'oo da P'op Hagā Do ky dāng do paa takaja dāk bā kā. 18 Ȳynh pan'aa paa mahapāh doo, panang ky n'aa et-sēēh do tii, badāk hahȳ bā hanāng

do hēēj wahē n'aa hā mejūū doo”, nāng āās kyyh.

18

Panang Babirōn hād nāng do gawatsig hōm do ky n'aa hahȳh

¹ Ta ti jawén ȳ hapāh āās see h̄y pong jé naa hahyng doo. Tak'ēp tahyb n'aa jawyk. Tak'ēp tagabarēēh do hyb n'aa badāk hahȳ bā haw'āāts hē ta bag dāk. ² Tak'ēp hadoo doo me taky hadoo:

“Gawatsig kån, gawatsig kån panang tak'ēp ky n'aa etsēēh do paa Babirōn hād nāng doo!

Karap'aar h'yib nesaa do panang dāg tii.

Ta tii bā sahōnh hē hedoo pé taw'ēēd nesaa do ramoo boo dāk sa maag.*

³ Babirōn wén gawatsig hōm, ȳynh hajōk do sii he'ȳh do hadoo, naēng oow mahȳynh do sahōnh hē badāk hahȳ hā habong do sa hā tan'oo dāk do hyb n'aa, tak'ēp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, tak'ēp sa wē P'op Hagā Do kawajāān hanoo doo.

Sahōnh hē hāj n'aa sa wahē n'aa rabahe'ȳh hadoo ta ti ȳynh hadoo do sii.†

Tak'ēp rama enā dāk ajyy hes'ēēm doo, sahōnh hē sa h'yib karēn do panang buuj rabetsēē do hyb n'aa sa hā”, nāng.

⁴ Tii bā ȳ maa napāh kyyh see h̄y pong jé hana do hahȳ da ky hadoo doo:

“Karapé haa, bē beréd dāg ta ti panang.

* **18:2** Judah buuj sa hā ti anāng taw'ēēd nesaa doo. Ji nawēh do tii. † **18:3** Hahȳ d' tahanāng pé ti ta sii raba'ȳh hadoo: Panang buuj rah'yib mahūūm sahōnh hē hāj n'aa wahē n'aa, sa karapee sii hē, baad nadoo do P'op Hagā Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawēē P'op Hagā Do mahānh rababok ran'oo bā.

Bē beréd däg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bē nahadoo hyb n'aa, sa hã ȳ rejãã do mahãnh bē kedëeb bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ëp tabahajõõ däk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ëeg sëek do hadoo, wë hã kaja däk do hadoo tii.

DooH P'op Hagã Do mabaan bã nesaa do ramoo bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hã ramoo bok do bē† moo boo Babirõn panang buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahãnh da bē an'oo bã ta hã baad nadoo doo.

Tak'ëp bē mekuuj reëek do pan'aa, panang buuj ta wób sa hã ran'oo däk do bahãnh.

⁷ Sa hã hē rah'yy kasab'ee do paa pénh,

sa hã hē hajõng dajëer rah'ëenh do paa pénh

bē an'oo bã kã rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahÿy da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:

'Sa wahë n'aa yÿnh bag'ããs do tyng n'aa jó hasooh do ër panang.

Yÿnh patug tamaa wät do nado ër panang. DooH ër h'yy ketón da', nãng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa, séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy ketón da, as'aah da.

Tëeg hõõ gó da panang baooj jëng. Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahe-joonh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagã Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo", nãng mã hÿ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahÿy bã hãj n'aa sa wahë n'aa ta sii rabahe'yÿh do hadoo do paah, ta sii hajõng dajëer rah'yy karèn do jawén rah'ëenh do paa a'oot da panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bã. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa. ¹⁰ Dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. Hahÿy da sa kyyh:

"Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo, baad nado né hë a wë kajaa do Babirõn, panang hejoonh doo,

séd noo gó òm P'op Hagã Do rejãã do kaja däk do hyb n'aa!", nãk da hãj n'aa wahë n'aa sa kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëe wät pé do hyb n'aa sa wak'ããb marakate yb gó ramenaa doo. ¹² DooH hets'ëe wät pé k'ããts tëg gabarëeh doo, k'ããts tëg hawak doo, gabarëeh do perora häd nãng doo. DooH hets'ëe wät pé rino häd nãng do s'ëeb pããn tak'ëp baad hadoo doo, pããn jabaruut péh, pããn häd hahiin doo, pããn sawasaab is do seda häd nãng do s'ëeb, sahõnh hë hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hë hedoo pé ta hood erépããt§ tëg s'ëeb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëeb, k'ããts tëg hahiin do s'ëeb, sapaar s'ëeb, pã marmore häd nãng do s'ëeb na-ããj hë. ¹³ DooH hets'ëe wät pé sa hã b'aa kanera häd nãng do syyj, ji waa ty gamabuuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëen häd nãng doo, b'aa tãg buu benyym do s'ëeb miir häd nãng doo, buu benyym do see pé na-ããj hë. DooH hets'ëe wät pé sa hã uwa s'ëeb

† **18:6** DooH baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. ããs panang rejãã do hã apãh takamejüü. Ji moo sahõnh hë hãj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apãh takamejüü na-ããj hë. § **18:12** Mäs kyy me elefante .

mahÿÿnh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëëb, booj yb, b'éé, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ääj hë hets'ëë wät pé ajyy ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'oooh noo gó rameso padëëk do na-ääj hë sa karom pan'aa.

¹⁴ Tii bä hahÿÿ da da sa kyyh panang hä:

“Dooh wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.

Dooh wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.

Dooh wäd gabarëëh do a wë hanäng do paah.

Dooh takawyyd wäd bä ta tii”, näk da sa kyyh.

¹⁵ Ajyy wekâp do ta ti hedoo do panang babuuj hä hes'ëëm do paah, tak'ëp ma enä padëëk doo, dawë hä rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bä. A'oot da, h'yy ket'oon da. ¹⁶ Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëëh doo.

Pãän, rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo doo,

pãän jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëëk do paah.

K'ääts tæg gabarëëh doo, pä gabarëëh do ky n'aa gebah doo,

gabarëëh do perora häd näng do na-ääj hë sa hetsó paah.

¹⁷ H'yy katón n'aa näng né hë panang hä kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, näk hes'ëëm do sa kyyh.

Dawë hä rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo,

marakate yb gó men'aa do paa hä ta sãm gad'oo doo. ¹⁸ Hahÿÿ da da sa kyyh panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bä: “Dooh hahÿÿ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëëh pé”, näk da. ¹⁹ K'ääts ooj rehaa da sa nuu hä.** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëëh doo.

Tak'ëp panang buuj rama enäh do hä marakate yb danäh rama enä padëëk.

H'yy katón n'aa näng né hë panang hä kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, näk sa kyyh.

²⁰ Taw'ääts hë bëë kä, hÿ pong jé habong do bë h'yy gadejah. Bëëh, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw bong doo, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ääj hë, taw'ääts hë bë h'yy gadejah, nesaa do hä P'op Hagä Do ky n'aa ety däk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bë hä ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bä ääs tak'ëp kabaj'aa do see tado däk pä tak'ëp haeh doo, ti tadawäts kãn tame akajar me. Pä tadawëës bä taky hadoo:

“Tii bä né kä, tak'ëp baad nadoo doo me

tagawatsig kãn da panang ky n'aa etsëëh doo, Babirõn.

Dooh da rahapëë wäd bä hahÿÿ panang”, näng ääs kyyh.

²² Tii bä panang gawatsig hõm do hä ääs ky hadoo:

“Hÿ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retën do nahëëh, ji gamehÿÿh do nahëëh, jãm hejãm do sa kyyh.

** 18:19 Rah'yy ketón do heen n'aa tii.

Hỹ jawén dooh ji awyyd wät pé da
a mahang ramoo bok do hã
moo bok doo.

Hỹ jawén dooh kawyyd wät pé a
mahang tiriig ag kamawõõs
doo,

tiriig s'ëëb moo bok doo.

²³Hỹ jawén dooh ragataas pé ta bag
hahỹ panang bã.

Hỹ jawén dooh ji maa napëë wäd
bã aj'yy katëë do pan'aa,

ỹ̃nh katëë do pan'aa sa kyyh a ma-
hang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëëh
do hyb n'aa paah,

hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa
badäk hahỹ bã a panang bã
hes'ëëm do paah.

Ramehëm doo me a babuuj
rawedii,

ta s'ee hënh rah'yyb mahũüm do
hyb n'aa sahõnh hë badäk
hahỹ hëej babuuj.

²⁴Babirõn panang bã radej'ëep paa
P'op Hagä Do ky n'aa rod,

P'op Hagä Do wë kasëew bong do
na-ããj hë.

Babirõn panang hyb n'aa badäk
hahỹ haw'ääts hë radej'ëep
paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén
gawats'iik ta tii", näng mä
ääs kyyh.

19

*P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky
n'aa hahỹh*

¹Ta ti jawén ỹ maa napäh tak'ëp
kanekan do hỹ pong jé habong do
sa kyyh. Hahỹ da tak'ëp sa kyyh:

"Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!

Ti né hë ti ji hed'ëep doo.

Taw'ääts hë P'op Hagä Do ër h'yy
kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'ääts hë sahõnh hë tabag'ääs.

²Baad had'op, heh'ääts sahõnh hë sa
hã taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji j'aa etsë
P'op Hagä Doo.

Babirõn buuj, ỹ̃nh hajök do sii
heỹh do hadoo do ky n'aa
etsëëh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa
doo hënh.

Baad nado boo sahõnh hë badäk
hahỹ bã habong do panang
buuj ran'oo bã.

ỹ̃nh hajök do sii heỹh do hadoo
tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta
ỹ̃m tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm
ran'oo bã,

daap hadoo do hã rah'yy ka'eeh
hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majyyw
sãm P'op Hagä Do abaa j kãn
panang buuj sa hã", nãk sa
kyyh.

³Tii bã p'aa hënh raky hadoo:

"Ãã j'aa etsë P'op Hagä Doo!

As'ëeg had'yyt hë panang haooj
jëng do tsyg.

Dooh tahëej bã rahoop doo", nãk sa
kyyh.

⁴Tii bã ²⁴wahë n'aa hedoo doo,
ji meheet pé kabaj'aa do na-ããj hë
rabehyy b'ëeh P'op Hagä Do pooj
jé, tabag'ääs do tyng n'aa jó ha-
sooh doo. Tii b' raj'aa etsë ta hã.
Hahỹ da sa kyyh: "ỹ̃, tii d' né hë.
Taw'ääts hë hajök do raheer'oot doo.
P'op Hagä Do ër j'aa etsë!", nãk sa
kyyh.

⁵Tii bã, P'op Hagä Do bag'ääs do
tyng n'aa bã naa rë tanyy ky hadoo:

"Bëeh, sahõnh hë ta karapee tak'ëp
ta hã weh'ëeh doo,

ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh
doo,

bë j'aa etsë P'op Hagä Doo", näng
her'oot do kyyh.

⁶Tii bã ỹ maa napäh tak'ëp
kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op
hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom
do ky hadoo. Hahỹ da sa kyyh:

“P’op Hagä Do Sahõnh Hë Haj’ap
Doo,

Tak’ëp Hyb N’aa Jawyk Do ër
h’yy kaha’eeh do sahõnh hã
tabag’ããs.

Ti hyb n’aa ër j’aa etsë ta hã!

⁷Taw’ãäts hë ër tsebë, ër h’yy gade-
jah,

taw’ãäts hë ër j’aa etsë ta hã,

kaja däk do hyb n’aa B’ée T’aah
katëë doo kä.

Ta yÿm pan’aa gadaa däg kãn ta
patug kajaa raketëë hyb
n’aa.*

⁸Ta yÿm pan’aa hã takan’oo däk ta
saroor pãän papuuj rino häd
näng do tak’ëp baad hadoo
do s’ëëb.

Baad hadoo do tsyt hë P’op Hagä Do
wë kasëew bong do ramoo
bok doo,

baad hadoo do rababok doo,
tahanäng pé ti pãän rino häd
näng do s’ëëb tak’ëp baad
hadoo doo”, näk sa kyyh.

⁹Tii bä äãs ky hadoo hã yÿ:
“Merii hahÿÿh, ‘Ky n’aa kedëng da
B’ée T’aah katëë do jãm n’aa hënh
katsyyd bong doo.’” Tii b’ äãs ky
hadoo nä: “Ti né hë P’op Hagä Do
kyyh heh’äät doo”, näng äãs kyyh.

¹⁰Tüü y badëë jat tii bä äãs tsyym
pa, ta hã y j’aa etsë hyb n’aa paawä.
Tii b’ taky hadoo hã yÿ: “Doo.
Tii d’ madoo manäh. P’op Hagä
Do karom né yÿh, ta karom maba-
hadoo doo da né hë, a wakãän he-
doo do Jesus metëëh do hã h’yy
kanerët do ta karom rabahadoo
doo da na-ääj hë. Taw’ãäts hë P’op
Hagä Do ti maj’aa etsëë. P’op Hagä
Do karom yÿh bë nemuun y wën
näng, jããm hë Jesus metëëh do tii, ër
ta ky n’aa rod hedoo doo, ta wób hã
maher’oot doo”, näng äãs kyyh.

*Kawaaro hawak do jó hasooh do
ky n’aa hahÿÿh*

* **19:7** Ket’ëë do ky n’aa gó rabe’h’üüm Jesus hã h’yy ka’eeh do séd rah’yyb hedo däk do ta hã ky n’aa. Ta yÿm pan’aa, ta hã h’yy ka’eeh doo.

¹¹Tii bä y hapäh hÿ pong jé noo
kasëëts hõm doo. Pój yÿ jé y hapäh
kawaaro hawak doo. Taher’oot
Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh’äät Do
na-ääj hë ta jó hasooh do häd.
Baad ub taky n’aa etyy taky n’aa
etyy doo. Doo tesõõts hõm bä.
Baad ub ti ta majÿi wë takamajÿi
doo, dooh daap hë sa wë taka-
majë bä. ¹²Gabarëëh ta matym,
tëëg hõõ hadoo. Hajõng ta nuu
hã hatoonh do ta soog, tabag’ããs
do heen n’aa. Ta hã takerii däk
ta häd. Doo hapäh pé ta ti ta
häd. Jããm hë ta daaj hë tabahapäh.
¹³Majyyw ta saroor hã. P’op Hagä
Do Kyyh ta häd seeh. ¹⁴Hÿ pong
jé warahén n’aa kawaaro hewak
do jat’oonh do ta jawén rabana.
Pãän rino häd näng do s’ëëb tak’ëp
baad hadoo doo, papuuj, sa saroor.
¹⁵Ta noo gó naa sën-jeer hehãm do
ganyyh. Ta me taj’aa et’ëëk sahõnh
hë badäk hahÿÿ bá hanäng do hãj
n’aa babuuj. Tak’ëp tamejüü da
sa hã, dooh tat’yyd mehÿin da ky
nada’h’eeh doo. Tatu me sapaar
s’ëëb, tabag’ããs do heen n’aa me
tabag’ããs da sa hã. Uwa ag ta
hood gó ji getsi doo da ji tsyym me,
P’op Hagä Do Sahõnh hë Haj’ap Do
tak’ëp takawajãän doo gó kawaaro
jó hasooh do rejãän da nesaa do moo
bok doo. ¹⁶Ta hatsë hã, ta hã hadäk
doo, ta kóm hã na-ääj hë takerii däk
hahÿÿ ta häd seeh: “Sa Wahë N’aa
Heh’äät Doo, Hyb N’aa Jew’yyk Do
Sa Wahë N’aa.”

¹⁷⁻¹⁸Tii b’ y bahapäh äãs see pa-
pÿÿj jó hageët doo. Tak’ëp hadoo
doo me ta kyyh tanaëënh sahõnh
hë taw’ëëd dab hawëh doo, wë hã
habong doo. Hahÿÿ da ta kyyh sa
hã: “B’ëëp dana bë bawëh hyb n’aa
bë hã P’op Hagä Do anoo doo. Hãj
n’aa sa wahë n’aa sa dab, warahén
sa wahë n’aa sa dab, karejan do sa
dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó
hat’oonh do paa sa dab bë tä da.

Sahõnh hē badāk hahỹỹ bā habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsēeh do sa dab, ky n'aa nets'ās do sa dab na-āāj hē da bē tā", nāng āās papỹỹj jó hagēēt do kyyh taw'ēēd sa tā hawēh do hā.

¹⁹ Tii bā kā, ỹ hapāh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hēēj sa wahē n'aa sa warahén sii hē séd hā rakata padēēk, kawaaro jó hasooh do wē, ta warahén daheeh sa wē rakaneb'oooh hyb n'aa paawā. ²⁰ Tii d' rakarēn né paawā, tabanas'aa kamaso dāk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa nāng do moo wāt do paa na-āāj hē takamaso dāk, tii bā, rabadēp nā bā, karaj'aa hadoo doo gó, tēēg hōō gó, saw'aak do hahōng doo gó radewāts bēēj kán. Meuj n'aa nāng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahõnh hē sa kyyh has'ũūt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bēēh ta sēn-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hē taw'ēēd sa dab hawēh do noo nehōj padäg tak'ēp kanekan do hyb n'aa sa tā.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahỹỹh

¹ Tii b' ỹ hapāh āās see hỹ pong jó naa hahyng doo. Tak'ēp t'ōp gadarong do tabanesaa do noo tēg ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso dāk tabanas'aa dōm nāng doo, aw'yy hadoo do pooj hawāt do Dijab ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ēp t'ōp gadarong doo gó tadawāts hyy kán. Miw ta baab tabagēēt. Tii

b' āās noo gatsēē dāk, tanoo garib dāk t'ōp gadarong do tabanesaa do nooh, badāk hahỹ hāj n'aa babuuw tawad'ii mahānh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bā, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bā ỹ hapāh rabag'āās do tyng n'aa. Ta jó rabat'oohh tii, sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* Ỹ hapāh na-āāj hē baad hadoo do Jesus metēēh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehōg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jew'yyg bā tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jew'yyg bā kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bā tabanas'aa heen n'aa sa mabooh hā, sa moo hā. Ta ti ragenā boo kán, tii b' Kristo sii rabagāā kán miw ta baab noo gó. ⁵ Jāām pooj jó ji ganyyh do tii. Dejēp do wób dooh ragenā boo bā miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedēng, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw bong tii, jāām hē pooj jó ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me däg radejēp do kamaneeēnh doo.† P'op Hagā Do wē, Kristo wē na-āāj hē ramoo bok da, sa hā rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'āās da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabēēj hōm jawén paa bā, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagēēt doo gó naa. ⁸ Ahōm da tii bā badāk hahỹỹ bā haw'āāts hē, sahõnh hē hāj n'aa babuuw tawedii hyb n'aa. Séd hā da rakata padēēk tan'oo bā, Gog, Magog ramaneēēnh doo,‡ rakaneb'oooh hyb n'aa. Tak'ēp rakanekan da. K'āāts tēg akajar nabyy me hanāng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hē badāk hahỹỹ bā naa

* **20:4** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: "Ta wób rabag'āās hyb n'aa." † **20:6** Taw'āāts hē 2.11 hā ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ **20:8** Ta ti Gog, Magog ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagā Do wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahũum n'aa tii, P'op Hagā Do karapee wē kaneb'oooh doo.

rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahän do ranu haw'ōöd däk da, sa wë rakamaj'ī hyb n'aa paawä. Tii bā hÿ pong jé naa tēeg hōō adēē hyng da sa jó. Sahōnh hē ragawatsig hōm da, aooj jēng da. ¹⁰ Tii bā, Dijab, hēēj babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak do^S hahōng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bēēnh do paa me. Ta tii bā rahob had'yyt hē. Dooh da tahēēj bā rahoop doo.

Dejēp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿh

¹¹ Tii bā ŷ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hē. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿh, wë na-ääj hē bedo bong. ¹² Tii bā sahōnh hē dejēp do paah, ky n'aa ets'ēeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hē P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababē kän ŷ hapäh. Tii bā ma kahé bäh hā kasēēts däg kän ta hā ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bäh, edēb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasēēts hōm na-ääj hē. Tii b' dejēp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bäh hā takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejēp do paa akajar me pehäs do paah, dejēp doo, dejēp do rababong bā habong do na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hē sahōnh hē raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bā dajēb gawatsig hōm. Ades häd näng doo, dejēp do rababong do gawatsig hōm na-ääj hē. P'op Hagä Do dawäts hōm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hahōng doo gó. Akajar hahōng doo, pawóp nuu me däg dajēp do tii. ¹⁵ Ta tii bā radewäts bēēnh sahōnh hē sa häd

kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hā.

21

Jerusarēnh papuuj ky n'aa hahÿh

¹ Tii bā wë papuuj, hēēj papuuj ŷ bahapēē kän. Badäk hahÿ pooj jé hanäng do paah, wë pooj jé hanäng do paa bedo bong. Dooh boo akajar. ² Tii bā panang Jerusarēnh papuuj,* tsyt hē P'op Hagä Do wë kasēēw däk do ŷ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bā naa. Tak'ēp tabanäm, maruus katēē do pan'aa saroor tak'ēp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bā P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo: “Hÿh kã, ajyy, ŷÿj rababok doo bā P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabēēh. Dooh wäd dajēb. Dooh dajēp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajēb. Dooh ji aóod wäd bā. Dooh ji ahob wäd bā. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, näng P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bā naa ganyyh do kyyh. ⁵ Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahōnh hē papuuj däk ŷ an'oo bā”, näng. Ti taky hadoo hā ŷÿ: “Merii sahōnh hē hahÿ òm ŷ maher'ood wät doo. Te hub né hē hahÿ ŷ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bā”, näng. ⁶ Tii b' taky hadoo ēnh: “Sahōnh hē kaja däk. ŷ né hē Aw-Pah, ŷ né hē Omekah. ŷ né hē jããm hē pooj jé hawät doo, ŷ né hē tagadēēg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hā ŷ anoo da tabeēēk hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē

^S 20:10 Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneēēnh enxofre. Tak'ēp mahÿh do ta tsyng ji poo gó tajēē bā. Tak'ēp tabahōng, tak'ēp ta buu banesaa. * 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

hanoo doo. Bag hēnh ŷ banoo da ta tii. Dooh ta sām ŷ gahēen bā. ⁷ Jé nesaa do hā j'aa ketsē do paa hā ŷ anoo da sahōnh hē hahŷ papuuj ŷ pehuuj wāt doo. ŷ da P'op Hagā Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hēp ŷ n'aa rahoop do je'ŷŷm do hyb n'aa ŷ rahyb n'aa eréd hōm do sa hā, Jesus hā h'yy kanae bong do sa hā, nesaa do sa h'yyb gó hanāng do sa hā, sa da hadoo do dahej'ēēp do sa hā, sa ŷŷm sa patug nadoo do sii he'ŷŷh do sa hā, mehēm do sa hā, kabarii hā h'yy ka'eeh do sa hā, daap men'yyh do sa hā na-āāj hē. Karaj'aa hadoo doo gó, tēēg hōō hadoo doo gó, saw'aak do hahōng doo gó radewāts bēēnh da tii. Pawóp nuu me dāg dajēp do tii", nāng hā ŷŷ P'op Hagā Doo.

⁹ Tii bā setsi hedoo do āās, setsi baad nadoo do badāk hahŷŷ bā habong do ahoop do man'aa do paa see ana kām wē ŷŷ, ti hā ŷ taky hadoo: "B'ēēp. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ŷŷm pan'aa hadoo do ŷ metēēh da a hā", nāng ta kyyh. ¹⁰ Tii bā s'ēēh hadoo ŷ bahapāh P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Sāh ŷ hadoo doo gó āās ŷ tamahūm kām waēē aeh do p'op nu dāk doo hēnh. Ta tii bā Jerusārēnh papuuj, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk do panang, hŷ pong jé, P'op Hagā Do bawāt bā naa hahyng do tametēēh hā ŷŷ. ¹¹ Panang gabar'ēēng dāk P'op Hagā Do bag tak'ēp gabarēēh do an'oo bā. Pā tak'ēp ky n'aa gebah do gabarēēh do hadoo tagabar'ēēng. Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ēp ty ganām pā tēg hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hā ta hadē tak'ēp p'op nu dāk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hā āās see bagēēt.

Sét ken'yyh ta noo hā takerii dāk 12 hedoo do Isaraéw taah sa panaa du n'aa do sa hād. ¹³ Papŷŷj hana hēnh tamawoob hē ta nooh. Papŷŷj hahyng hēnh tamawoob hē. Ta karawaa me tamawoob hē, ta karawaa see me tamawoob hē ta nooh. ¹⁴ 12 pā ta hadē hejój n'aa. Sét ken'yyh do hā takerii dāk 12 hedoo do B'éé T'aah mejūū do sa hād. Sét ken'yyh pā hā takerih sét hē hād.

¹⁵ Āās si ŷ her'oot do atónji metyy do nahēē k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēbji tatu hadoo doo. Ta me tame-tyy panang ta madawēēt doo, ta gagod, panang nooh, panang hadē. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawēēt doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahēē me panang āās etyn hōm. 2,200 kirōōm ta madawēēt doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu dāk doo. ¹⁷ Tii bā āās ety hōm ta hadē n'aa. Ta hadē hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hē ti āās metyy doo. ¹⁸ Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do s'ēēb panang hadē. Tak'ēp baad hadoo do k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb me panang katamaa dāk. Ty ganām, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pā, ta hadē mejój n'aa hā sahōnh hē hedoo pé pā gabarēēh do ky n'aa gebah doo. Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do pā ta hadē hejój n'aa see hā.† Pā gabarēēh do sapiro hād nāng do ta see hā.‡ Pā gabarēēh do agata hād nāng do ta see hā.§ Pā gabarēēh do emerald hād nāng do ta see hā.** ²⁰ Pā gabarēēh do onis hād nāng do pā ta hadē hejój n'aa see hā.†† Pā gabarēēh do rubi hād nāng do ta see hā.‡‡ Pā gabarēēh do kirisorit hād nāng do ta see hā.§§ Pā gabarēēh do beriwo hād nāng do ta see hā.***

† 21:19 Hād pēēh ty gadoo ta ti jas-peh . ‡ 21:19 Hād ty gabajaruut ti sapiro . § 21:19 Hahiin, rii nāng ti agata . ** 21:19 Hapēēh ty gadoo ta ti emerald . †† 21:20 Hād hasēnh ty gadoo ta ti onis . ‡‡ 21:20 Hād hahiin ta ti rubi . §§ 21:20 Hapees ty gadoo ta ti kirisorit . *** 21:20 Hapees ty gadoo ta ti beriwo . ††† 21:20 Kata ty gadoo ta ti topasijo .

Pä gabarëeh do topasijo häd näng do ta see hã.††† Pä gabarëeh do kirisop häd näng do ta see hã.††† Pä gabarëeh do jasîn-to häd näng do ta see hã.§§§ Pä gabarëeh do ametis häd näng do tagadëg ub pä ta hadë hejój n'aa hã.* ²¹ Gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb 12 hedoo do panang hadë noo hã ji bejëng doo bä. Sét hë perora ken'yyh sét ta noo pan'aa.† K'ääts tég tak'ëp baad hadoo do s'ëeb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bä tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bä dooh ÿ hapëe bä tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ääj hë panang bä né hë rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bä, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yyt hë do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bä. B'éé T'aah na-ääj hë panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahõnh hë hëej babuuj† rababok da. Sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, Jesus hã h'yy kae däk doo, panang hënh rame-naa da rakaweh'ëeh doo, ta tii bä rabajëe p'ëe bä, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehëe däk hyb n'aa kä. ²⁵ Dooh da ranoo gatsëe bä panang. Dooh hyb n'aa péh. Adëb bä had'yyt hë ta tii bä. Dooh wäd atsëm. ²⁶ Sahõnh hë hëej babuuj rabajëe p'ëe da panang hënh P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa.§ ²⁷ Dooh ne-saa pé t'ii hënh hajëe pëe péh. Dooh da rajëe pä bä ta tii bä kabarii hã h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii do paah. Jääm hë hajëe p'ëe

da ta tii bä B'éé T'aah wë hanäng do edëb had'yyt do gadoo do sa häd heen n'aa hã sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'yyt hë hanoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tamii awäd had'yyt hë do naëng hanoo do ääs metä wäd kån hã ÿÿ. Paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp ty ganäm pä tég hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagä tyng n'aa bä naa taganyyh. ² Ta tyw n'aa panang hõo bä tabës do hoo gad'oo bä tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ääj hë tabahäng joom ji hed'ëep doo. Kamarab hë had'yyt hë ti rabeaak. 12 nuu me sét ta baab ken'yyh rabeaak. Dooh hëej haw'ääts hë babuj n'aa rahob wäd bä nahëeh, baad had'yyt hë rababok tan'oo bä ta ti joom g'aad. ³ Ta tii bä dooh ky n'aa kawasee do tanyy wäd bä. Tii d' tawén hadoo da, panang bä né hë P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rabag'ääs do tyng n'aa batooj kån do hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hã. ⁴ Rahapäh da P'op Hagä Do mamets. Sa maboor hã takerii däk da ta häd. ⁵ Dooh wäd da atsëm. Dooh hyb n'aa wät pé sa bag, dooh hyb n'aa wät pé papÿÿj bag. P'op Hagä Do ti sa bag. Ta karapee rabagää had'yyt da. ⁶ Tii bä ääs ky hadoo hã ÿÿ: “Te hub né hë sahõnh hë mahapäh doo, mamaa napäh doo, tahajaa ji ky dahé bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahüüm do tamejõ wät ta ääs, nayyw hë hawät do ta karom

††† **21:20** Jawaraah tyb ty gadoo ta ti kirisop.

* **21:20** Säänh tyb hadoo ta ti ametis. † **21:21**

bä ji aw'yyt doo. Tak'ëp tanu eh hahÿ perora. †† **21:24**

Jesus hã h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hã h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëenh akajar hahõng doo me. § **21:26** Tahajaa na-ääj hë ji erii bä hahÿ da: “Panang hënh ramajëeh da badäk hahÿ hëej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagä Do hã takan'oo däk hyb n'aa kä, P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa kä.”

§§§ **21:20** Kata häd hiin do hadoo ta ti jasîn-to.

Nu nad'ëed its perora häd näng do badäk hahÿÿ

†† **21:24** Jesus hã h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hã

h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëenh akajar hahõng doo me. § **21:26** Tahajaa na-ääj hë ji erii bä hahÿ da: “Panang hënh ramajëeh da badäk hahÿ hëej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagä Do hã takan'oo däk hyb n'aa kä, P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa kä.”

sa hã tametëeh hyb n'aa", nãng aãs kyyh hã yÿ.

⁷ Tii bã Jesus ky hadoo: "Bë hyb n'aa matakã da! Nayyw hë da y matëeh. Ky n'aa kedëng da, ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hã kerih do ky daheeh doo", nãng.

⁸ Y Jowãw, y né hë ti sahõnh hë hahÿ maa napäh doo. Y né hë ti sahõnh hë hahÿ hapäh doo. Sahõnh hë ta ti y maa napäh jawén paa bã, y bahapäh do jawén paa bã, y badëë jat tüü aãs sahõnh hë ta ti hã y metëeh do tsyym pa, ta hã y j'aa etsë hyb n'aa paawä. ⁹ Tii b' taky hadoo: "Doo. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né yÿh, ta karom mabahadoo doo da né hë, a wakään hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahõnh hë hahÿ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ããj hë. P'op Hagä Do ti maj'aa etsëel!", nãng ta kyyh.

¹⁰ Tii bã taky hadoo ênh hã yÿ: "Majejën manä ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hã ma kahé bãh hã kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa. ¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarên bã rah'yy kawanareem bã. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nä hÿ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hã rakanarên bã rah'yy kawanareem bã. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hë baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ti hadoo ênh tsyt hë P'op Hagä Do wë habok doo. Taw'ääts hë tii da né hë rababoo had'yyt hë", nãng aãs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: "Bë hyb n'aa matakã da! Nayyw hë da y kajaa. Y kajaa bã kã y manaa da sahõnh hë ta sãm. Ramoo bok do pénh da

y banoo sahõnh hë sa hã ta sãm. ¹³ Y né hë Aw-Pah, y né hë Omekah. Y né hë jããm hë pooj jé hawät doo, y né hë tagadëëg ub hawät doo. Y né hë sahõnh hë du doo doo, y né hë sahõnh hë gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hã takan'oo däk panang Jerusarên papuuj gó rabajëë p'ëë hyb n'aa. Sa hã takan'oo däk joom ji hed'ëëp do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy yÿj awaar nesaa do hedo padëëk doo, mehëm doo, sa yÿm sa patug nadoo do sii ha'yÿh doo, sa da hadoo do dahej'ëëp doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ããj hë, dooh rahaja bã rajëë pä bã ta tii bã.†

¹⁶ "Y Jesus, y mejõ däk aãs karom y seeh, hã y h'yy ka'eeh do hã sahõnh hë hahÿ tamaher'oot hyb n'aa. Y né hë ta ti Dawi panaa Dawi hã P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'ëp gabarëeh do hadoo yÿh",‡ nãng Jesus kyyh.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah yÿm pan'aa§ na-ããj hë ky hadoo Jesus hã: "B'ëëp ahyyh!", nãk sa kyyh. Taw'ääts hë hahÿ maa new'ëë do ti na-ããj hë raky hadoo: "B'ëëp ahyyh!" Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karên doo, taw'ääts hë tabana Jesus wë, tagadoo hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hë hanoo doo, bag hënh kan'oo däk doo.

¹⁸ Tak'ëp péj y maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahÿ ma kahé bãh hã kerih do maa napäh do hã. Hahÿÿ da bë y maher'oot: Hahÿ kerii däk do bahãnh herih pé ta hã, ta ti hedoo do hã P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahÿ ma kahé bãh hã kerii däk doo, ta bahãnh ji erii bã. ¹⁹ Ta jawén hawät

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hënh, akajar hahõng doo bã radewäts bënh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ëë bã bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametëeh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hã h'yy ka'eeh do tii.

do ky n'aa, hahÿ ma kahé bãh hã kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hã dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bã panang tsyt hë kasëew däk doo hënh tajëë suun bã, ta ky n'aa hahÿ hã kerih doo. Dooh tan'oo wäd bã joom ji hedëp do ag tepoo bã, ta ky n'aa hahÿ ma kahé bãh hã kerih doo.

²⁰ Hahÿ da Jesus, hahÿ hã bë

tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hë da ÿ bahyng ÿ matëëh doo. Né hup ÿ né hë”, näng.

“ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë. B'ëëp ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, näng ÿ ta hã.

²¹ ÿ karën Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wë. Tii d' né hë taw'ããts hë. Jããm hë kã.